أورادُ المؤمنين
و
وظائفُ المتّقين

صورة ما كتبه زبدة المحققين عمدة المجتهدين

[illegible] المعقول والمنقول حاوي الفروع والاصول سلطان

[illegible] الاذكيا الفخام سيد العلماء العظام جناب سيد مصطفى المعروف بجناب

آغا ميرزا دام ظله العالي مدى الايام والليالي استنادا على هذا الكتاب

[illegible] صحيحة في باب الطهارة والصلوة بحسب فتاوينا يجوز [illegible]

ادام الله معاليه

بسم الله الرحمن الرحيم

حامدا و مصليا و مسلما

این کتاب انیق و مؤلف رشیق موسوم باوراد المؤمنین و وظائف المتقین تصنیف کرده نواب عظمت مآب جلالت انتساب گوهر صدف کرامت وایالت قطب فلک امارت و ریاست ناهج مناهج فصاحت سالک مسالک بلاغت ذی الطبع الثاقب و الرای الصائب الکارع فی حیاض العلوم

سید نواب الشرعیه الاحکام ریاض فی والراتع الدینه

مظفر حسین خان صاحب بهادر

زاد الله اقباله وضاعف اجلاله می باشد و مشتمل است بر مضامین عجیبه

هدایت آگین و بر اکثر احکام شرعیه و مسائل فقهیه و تعقیبات سدیده و ادعیه

و اذکار مفید و اکثر مواضع آنرا اجمالاً و مسائل طهارت و صلوٰة را تفصیلاً

دیدم و از ادراک مندرجات نافعهٔ مفیدهٔ آن خیلی محبور و مسرور گردیدم

فجزاه الله عنا و عن سائر المومنین خیر جزاء المصلحین المحسنین و چون که

احکام مذکوره مقرون باحتیاط و موافق رای خاطی عاصی اند

لهذا عمل بر آنها مضائقه ندارد ✣

وَاٰخِرُ دَعْوَانَا اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ وَ

هُوَ خَیْرُ مُوَفِّقٍ وَّمُعِیْنٍ ؏

نمقه خادم الشریعة المصطفویة السیّد مصطفی المدعو

بمیرزا آغا عفی عنه

فهرست جلد اوّل اوراد المومنین و وظائف المتقین

باب نخست

وما خلقت الجن والانس الا لیعبدون

الحمد للہ والمنہ کہ از مصنفات جناب امارت و ریاست مآب فضائل و
کمالات اکتساب صاحب القوۃ القدسیہ مالک الملکات الملکیہ
النواب سید مظفر حسین خان صاحب بہادر [illegible]

جلد اول کتاب مستطاب مسمی بہ

اوراد المومنین
و
وظائف المتقین

سنہ ۱۳۱۳ ہجریہ نبویہ م

نواب مستطاب گردون قباب نواب معتمد الدولہ بہادر
وزیر اعظم شاہ اودھ کہ از باقیات اولاد و احفاد او شان ہستند
ادام اللہ اقبالہ و ظلالہ العالی بدوام الایام واللیالی

در مطبع اثنا عشری کانپور منطبع گردید

اعلان - یہ کتاب خاص مذہب شیعہ کی ہے حضرات اہل سنت و جماعت نہ دیکھیں ورنہ خرید یں

بسم الله الرحمن الرحیم

اللّهمّ انّی احمدک واشکرک باقرار النعمة لا اله الّا الله ٭ والحمد
لله الّذی هدانا لهذا وما کنّا لنهتدی لولا ان هدانا
الله ٭ الشّاهد علی الوحدانیّة قل هو الله احد الخالق
فی کلّ الامور محتاج الیه وهو لا یحتاج الی الغیر و
هو قائم بالذّات ولا من شیء ولا فی شیء ولا علی شیء
بل هو مبدع الاشیاء وخالقها ما خلق الفناء
الّا بمشیّته وما خلق البقاء الّا بعلمه فذلک الله
الصّمد الّذی لم یلد ولم یولد عالم الغیب والشّهادة
الکبیر المتعال ولم یکن له کفوا احد **شعر**

هُوَ اللّٰه احد

وَفِی کُلِّ شَیٍٔ لَهٗ اٰیَةٌ ✱ تَدُلُّ عَلٰی اَنَّهٗ وَاحِدٌ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ نَوَّرَ قُلُوْبَنَا بِنُوْرِ الْاِیْمَانِ ✦ وَجَعَلَنَا
مِنْ اُمَّةِ سَیِّدِ الْاِنْسِ وَالْجَانِّ ✦ طَاعَتُنَا قَلِیْلٌ وَعَطَاؤُهٗ
جَزِیْلٌ ✦ وَاَوْجَبْتَ التَّسْبِیْحَ عَلٰی جَمِیْعِ الْخَلَائِقِ وَالْعِبَادِ ✦
وَلَا یُمْکِنُ لِلْمُمْکِنِ اِمْکَانُ حَقِّ عِبَادَتِهٖ
اِلٰی یَوْمِ التَّنَادِ ✦ سُبْحَانَكَ مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ ✦
سُبْحَانَكَ مَا عَبَدْنَاكَ حَقَّ عِبَادَتِكَ ✦ وَالصَّلٰوةُ عَلٰی
نَبِیِّهِ الْعَطُوْفِ الرَّحِیْمِ ✦ وَرَسُوْلِهِ الْجَوَادِ الْکَرِیْمِ ✦
مُحَمَّدِنِ الْمُصْطَفٰی ✦ شَفِیْعِ یَوْمِ الْجَزَاءِ ✦ شعر

ما ان مدحت محمدا بمقالتی + لکن مدحت مقالتی بمحمد
ونصلی ونسلم علی من عدتهم عدة الشهور وهی اثنی عشر
شهرا فی کتاب الله وبعث منهم اثنی عشر نقیبا اولهم
امام المتقین + ویعسوب الدین + وقائد الغر المحجلین + اسد
الله الغالب + امیر المؤمنین + علی بن ابی طالب + صلوات الله علیه

شعر ردت علیه الشمس لما فاته	وقت الصلوة وقد دنت للمغرب
حتی تبلج نورها فی وقتها	للعصر ثم هوت هوی الکوکب

واخرهم وارث الانبیاء + وخاتم الاوصیاء + ونقاوة
الازکیاء + ومخزن اسرار سید الانبیاء + صاحب
الزمان + خلیفة الرحمان + مشید ارکان الفروع
والاصول + المسمی باسم الرسول + **شعر**

امام الوری طود النهی منبع الهدی +
وصاحب سر الله فی هذه الدار +
ویا من مقالید الزمان بکفه +
وناهیک من مجد خصه الباری +

صلوات الله علیک وعلی ابائک الطاهرین ورحمة
الله وبرکاته وفرج عنا بحقهم فرجا عاجلا کلمح البصر +

امّا بعد از مدتی مکنون خاطر و مرکوز ضمیر فاتر بود که در داعیهٔ کتابے تدبیر و تسطیر نمایم اما کثرت علائق و تکریر عوائق و تشتت بال و تزلزل احوال عائق می شد درین آوان میمنت اقتران بالہام ملہم تائید و تلقین ملقن توفیق کمر ہمت بستہ در تنسیق و تنمیق مشغول شدم و اسپ چوبین کلک را بر صفحۂ قرطاس پویہ نمودم و افتتاح کار را بدعاے رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِّن لِّسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي بر زبان جاری کردم و اے ربّ جلیل بواسطۂ خلیل فصاحت کلام مسلوب از اسلوب نباشد و چہرہ کتاب از زیور قبولیت محلّے و مجلّے فرما۔ و مؤلف ہذا الکتاب

السید مظفر حسین ابن نواب سید علی حسین خان معروف بہ نواب دولھا صاحب اعلی اللہ مقامہ فی الدارین را از طعن و تشنیع و ایراد و اعتراض و استہزا محفوظ دار بحق محمد و آلہ الابرار۔ افسوس کہ درین زمان قدر دانی مفقود و محنت و مشقت ہمہ بی سود و زبان مردمان بر طعن و تشنیع تیز بسیار و در نیک و بد فرق کردن دشوار۔ **رباعی**

امروز بہای ہیزم و عود یکی است
در چشم جہان خلیل و نمرود یکی است
در گوش کسانے کہ درین بازاراند
آواز خر و نغمۂ داؤد یکی است

۴ تدبیر
آراستن ۱۲
تنبیہ
علم تنسیق
نظم و ترتیب
دادن ۱۲
علم تنمیق
آراستن کتاب
کتابت ۱۲

این خیالات درخاطر خطور کرده چند سال بعد اختتام اوراد المؤمنین ووظائف
المتقین را سدل نمودم مگر ازحد تاسف وتاثر داشتم که ثواب حبط شد
ومحنت برباد رفت که یکایک دل بانگ زده که اَلْعِیَاذُ بِاللهِ این غلط فهمی
چیست زمانه ازقدرشناسان ومنصف مزاجان خالی نیست انچه
بطبع کلیل چند ماه کلال کشیده ثمره اش دردین ودنیا حاصل کن واز
نظر مؤمنین خفا کردن عین جفا وپایهٔ جلالت را بمایهٔ جهالت از دست
دادن چه سود اِنَّ النَّفْسَ لَاَمَّارَةٌ بِالسُّوْٓءِ وباب این فیض مسدود است
وفیض این نعمت مقطوع ازین سبب برنفس خود تثریب نمودم وعنان
یراغ یراغ را منعطف کردم که ازین بقباق وتمار ویاوه گوئی وبیهوده
گفتاری چه نفع ـ قصه مختصر شاهد تالیف را ازحجاب بیرون آورده
بمنصهٔ ظهور نشانیده چون چشم دوستان واحباب بر اوراقش
افتاد همه ها گفتند اَطْیَبُ مِنْ نَوَافِحِ الْمِسْکِ وَعَنْبَرٌ داین

شعر خواندند شعر

مشام جان معطر شد ازان اوراق عنبر بو ۔ که هریک نافهٔ ازمشک اذفر بو دبی آهو
ازدل خواهان وازجان خریدار شدند ـ امید ازخدا دارم که همه
اصحاب فطنت وذکا وارباب کیاست ودها هم رد نه نموده بنظر قبولیت پسند
فرموده خرم ومسرور شوند انشاء الله نعم ودلم طویت کرد که پیش صحائف

سلف و خلف و مهارقِ[له] تالیفات علمائے عظام و فضلائے کرام تالیف ہذا عشرے از اعشار و اندکے از بسیار و یکے از ہزار و قطرۂ البیت از بحار و ذرّہ از بیدائے ناپیداکنار چگونہ فروغ خواہد گرفت ہاتفِ غیبی صلا زد کہ این خیال بیجا است چرا کہ ہر کس طرزے علیحدہ دارد و روشے جداگانہ ❊ مصرعہ وَلِلنَّاسِ فِیْمَا یَعْشِقُوْنَ مَذَاہِبُ ❊ اکنون بتوفیق خدائے معبود شروع بمقصد و رجوع بمقصود است۔ بر مرآتِ ضمیر عارف و عامی در بادی نظر ظاہر و جلوہ گر گردد کہ ادعیہ و اعمال وغیرہ از کتب اخبار و احادیث ائمۂ اطہار[ع] از صحائفِ[عه] علمائے کبار و فضلائے عالی تبار چیدہ بنظرِ تدقیق[عه] و تحدیق[عه] و تدبیق[عه] بسعی و کوشش و جد و جہد بسیار و مشقتِ شاقہ و زحمت بے اندازہ برداشتہ تلفیق[عه] نمودم مَنْ قَرَعَ بَابًا وَلَجَّ وَلَجَ کما قیل مَنْ طَلَبَ شَیْئًا وَجَدَّ وَجَدَ وَجَدَ۔ باید کہ عابدان راہ عبادت گیرند و در طاعت معبود حقیقی زحمت کشند تا در قصور بہشت نشینند صحبتِ حوران گزینند حلہ ہائے جنت پوشند جامِ کوثر نوشند زیر سایۂ طوبیٰ النشینند میوۂ جنت چینند وَ مَا عَلَیْنَا اِلَّا الْبَلَاغُ و کتاب را بر یک مقدمہ و دوازدہ باب و خاتمہ آراستہ و پیراستہ نمودم۔ چونکہ از برآمدن مطالب از ابواب و فصول انزجار طبع طالب

له مهارق اوراق سفید
عه صحائف جمع صحیفہ
عه تدقیق باریک کردن
عه تحدیق تیز نگریستن
عه تدبیق ...
عه تلفیق جمع و بہم آوردن

وانفصام عقد مطالب میگشت لہذا فہرست جداگانہ ترتیب دادم کہ بسہولت مطالب پیدا شوند و مؤلف را بدعائے خیر یاد فرمایند

مقدمہ

دربیانِ استجاب دعا و فضیلت آن و فضائلِ صدقہ

و درین شش مقصد است

مقصد اوّل - در استجابِ دعا کردن و فضیلت آن ✣

مقصد دوم - دربیان جماعتے کہ دعائے ایشان مستجاب میشود و جماعتے کہ دعائے ایشان مستجاب نمی شود و سبب تاخیر اجابت دعا ✣

مقصد سوم - دربیان اوقات و امکنۂ استجابت دعا ✣

مقصد چہارم - دربیان آدابے کہ پیش از دعا کردن باید بجا آورد ✣

مقصد پنجم - دربیان آدابے کہ در وقت دعا کردن و بعد از دعا کردن باید بجا آورد ✣

مقصد ششم دربیان فضائلِ صدقہ ✣ -

باب اوّل

در طهارت و دران سہ فصل است

فصل اوّل در طهارت مائیہ بلانیت و نزح چاہ و حوض وغیرہ

فصل دوم در طهارت مائیہ مشروطہ بہ نیت یعنے غسل واجبی و سنتی و وضو و آداب وضو

فصل سویم در تیمم

باب دوم

در صلوٰۃ و دران دوازدہ فصل است

فصل اوّل در عقاب تارک الصّلوٰۃ و فضائل صلوٰۃ و اوقات صلوٰۃ

فصل دوم در احکام جمعہ و فضائل جماعت و شرائط امام جماعت و بیرون آمدن از خانہ بجانب مسجد و احکام متعلقہ مسجد

فصل سویم در بیان قبلہ و اذان و اقامت و لباس و مکان مصلے

فصل چهارم در ترکیب نماز و ثواب خواندن بعضی از سورہائے قرآنے در نماز

فصل پنجم - در شکیات نماز و مبطلات و حوادث نماز و دعاے دفع سهو ✤

فصل ششم در تعقیبات مشترکه ✤

فصل هفتم - در تعقیبات مخصوصۀ نماز صبح ✤

فصل هشتم - در تعقیبات مخصوصۀ نماز ظهر ✤

فصل نهم - در تعقیبات مخصوصۀ نماز عصر ✤

فصل دهم - در تعقیبات مخصوصۀ نماز مغرب ✤

فصل یازدهم - در تعقیبات مخصوصۀ نماز عشا ✤

فصل دوازدهم - در ادعیۀ قنوت و آداب سجدۀ شکر و ادعیۀ آن

باب سوم

دربیان اعمال هر روزه و درین باب پنج فصل است

فصل اول - دربیان اعمال و آداب از وقت طلوع صبح صادق تا زوال آفتاب ✤

فصل دوم - دربیان اعمال و آدابے که از زوال آفتاب تا غروب آن بجا باید آورد ✤

باب چهارم

در بیان ایام سعد و نحس و نماز و دعا و سائر اعمال لیالی و ایام هفته است و درین باب هفت فصل است

باب پنجم

دربیان اعمال ہرماہ ودرین باب سہ فصل است

فصل اوّل۔ دربیان رویت ہلال ونماز ماہ نو وشناختن قمر درعقرب وطریقۂ معرفت موضع شمس وقمر +

فصل دوم۔ دربیان ثواب روزہ داشتن بعضے از ایام مخصوصہ در ہرماہ وبدل آن وعمل ایام بیض در ہرماہ وثواب قرأت بعضے از سورہای قرآنی وثواب زیارت حضرت امام حسین علیہ السلام در ہرماہ +

فصل سوم۔ دربیان دعوات ایام ماہ باذکر سعد ونحس آن ودعاہا ازبرائے دفع نحوست ایام +

باب ششم

دراعمال سال است ودرین باب ہشت فصل است

فصل اول دراعمال ماہ رجب +

فصل دوم دراعمال ماہ شعبان +

فصل سوم دراعمال ماہ رمضان +

فصل چهارم - در اعمال ماه شوال و ذیقعده و ذی الحجه ✥

فصل پنجم - در اعمال ماه محرم و صفر ✥

فصل ششم - در اعمال ماه ربیع الاول و ربیع الآخر و جمادی الاولی و جمادی الاخری

فصل هفتم - در تاریخهائے سعد و نحس هر ماه و قطع ثوب و فصد و حجامت ✥

فصل هشتم - در اعمال روز نوروز ✥

باب هفتم

در بیان زیارت چهارده معصوم و زیارت مشاهد قبور مومنین و سادات و بعضی از صلوتها و دعائے که بآن توسل میجویند بائمه ع و درین باب پنج فصل است ✥

فصل اول - در بیان زیارت هر یک از ائمه علیهم السلام و آداب زیارت

فصل دوم - در بیان زیارات مختصه حضرت رسالت پناه ص و ائمه معصومین علیهم السلام و بیان هر زیارتی که از نزدیک و دور میتوان کرد ✥

فصل سوم - در بیان بعضے از زیارات جامعه که بهر یک از ائمه ع توان کرد ✥

فصل چهارم در بیان اعمال زیارت مشاهد و قبور مومنین و سادات و ثواب ملاقات زایران ائمه علیهم السلام + و ثواب ملاقات زایران ائمه علیهم السلام

فصل پنجم - در بیان بعضے از صلوتها و دعاهاے که توسل میجویند بآن +

باب هشتم

دربیان بعضی از ادعیه عظیمه که در همه وقت و برای هر مطلبی از مطالب دنیا و آخرت خصوصاً از برای مزید درجات و تحصیل سعادات باید خواند و بیان بعضی از مناجاتهاے شریفه و درین باب سه فصل است

فصل اوّل - در بیان بعضے از دعاهاے که باسم معینی مشهور اند +

فصل دویم - در بیان بعضے از دعاهاے که اسم معینی ندارند +

فصل سویم - در بیان مناجاتها +

باب نهم

دربیان ادعیه انبیا و ائمه و اسم اعظم و اسماے حسنے و بعضے از اذکار و ثواب تلاوت قرآن و دعاهاے که در وقت تلاوت

قرآن وبعد ختم آن باید خواند وثواب خواندن سورہا وبعضی از آیات ودعا ونماز ودوا ازبرای حفظ قرآن ودعا برای مطالعہ

ودرین باب پنج فصل است

فصل اوّل - دربیان ادعیہ ائمۃ وانبیاء

فصل دوم - دربیان اسم اعظم واسماے حسنےٰ وبعضے از اذکار +

فصل سوم - دربیان ثواب تلاوت قرآن ودعاہاے کہ پیش از تلاوتِ قرآن وبعد ختم آن باید خواند +

فصل چہارم - دربیان ثواب خواندن ہریک سورہائی قرآن

فصل پنجم - دربیان ثواب خواندن بعضے از آیات قرآنی ودعا ونماز ودوا ازبراے حفظ قرآن ودعا براے مطالعہ +

باب دہم

دربیان دعاہا ونمازہا ازبرای طلب حاجات وادعیۂ ورقاع استغاثات وبیان فرستادن صلوات برآدم وفرشتگان مقرب وپیروان پیغمبران ودعاہا ازبرای والدین واولاد وہمسایگان ونفس خود ودوستداران خود ودعا برای توبہ وطلب آمرزش ورد

مظالم عباد و درین باب سه فصل است

فصل اول در بیان دعاها و نمازها از برای طلب حاجات و ادعیه و رقاع استغاثات

فصل دوم - در بیان فرستادن صلوات بر آدم و فرشتگان مقرب و پیروان پیغمبران و دعا از برای والدین و اولاد و همسایگان و نفس خود و دوستان مومن

فصل سوم - در بیان دعاها از برای توبه و طلب آمرزش و رد مظالم عباد

باب یازدهم

در بیان بعضی از احراز و هیاکل و استشفا به تربت مبارک امام حسین و طریق اخذ آن و طریق گرفتن آب نیسان و مطلق آب باران و آب ناودان کعبه و آب زمزم و بیان عمل گندم و عمل گوسفند و عمل طائر و غیره و استشفا بقرآن و دعاها از برای دفع جمیع امراض عموماً و دعاها و نمازها و دواها از برای امراض خاصه و دفع طاعون و وبا و خواص بعضی از ادویه مفرده و مرکبه و بیان ثواب بیمار و ثواب عیادت بیمار و درین باب

پنج فصل است

فصل اول - در بیان بعضی از احراز و هیاکل

فصل دوم - دربیان استشفا بتربت مبارک امام حسین ع و طریق گرفتن آب نیسان و مطلق آب باران و آب ناودان کعبه و آب زمزم و بیان خوردن آن و عمل گندم و عمل گوسفند و طائر وغیره

فصل سوم - دربیان استشفا بقرآن و دعاها برائے دفع جمیع امراض عموماً +

فصل چهارم - دربیان دعاها و نمازها و دواها برائے دفع امراض خاصه و دفع وسوسهٔ نفس و ادعیهٔ دفع طاعون و وبا +

فصل پنجم - دربیان خواص بعضے از ادویهٔ مفرده و مرکبه و بیان ثواب بیمار و ثواب عیادت بیمار +

باب دوازدهم

دربیان دعاها و نمازها از برای طلب عافیت و طول عمر و دفع مشقت و دشواری و هم و غم و دعاها از برای ایمنی از شر سلطان و شیطان و جن و سحر و چشم زخم و درندگان و گزندگان و از هرچه که بترسند و دعاهائے انتقام و دفع کید اعدا و دعاها بجهت خلاصی از زندان و نماز آن و آداب و ادعیهٔ سفر و امن از غرق و احکام قصر نماز و افطار روزه در سفر و

دعاها و نمازها از برای وسعت روزی و ادائی قرض و دعاها و نمازها از برائی طلب گم شده و گریخته و آداب و ادعیهٔ استخارات و این باب

پنج فصل است ❖

فصل اول - در بیان دعاها و نمازها از برائے طلب عافیت و طول عمر و دفع مشقت و دشواری و هم و غم ❖

فصل دوم - در بیان دعاها و نمازها از برائے طلب عافیت و از برائے ایمنی از شر سلطان و شیطان و جن و سحر و چشم زخم و درندگان و گزندگان و از هر چه که بترسند ❖

فصل سوم - در بیان دعاهائے انتقام و دفع کید اعدا و دعاها بجهت خلاصی زندان و نماز آن ❖

فصل چهارم - در بیان آداب و ادعیه سفر و احکام قصر نماز و افطار روزه در سفر ❖

فصل پنجم در بیان دعاها و نمازها از برائے وسعت روزی و ادائے قرض و دعاها و نمازها از برائے طلب گم شده و گریخته و آداب ادعیه استخارات

خاتمه

در بیان بعضی از آداب و اعمال و احکام و اخبار متفرقه و در این باب هشت مطلب است

مطلب اول - در بیان فضیلت و آداب نکاح و متعه و عقد و زفاف و مجامعت و معاشرت با زنان و دعاها از برائے طلب فرزند و تسهیل ولادت و آداب حمل و ولادت و عقیقه و ختنه و کیفیت تربیت فرزندان و زیاده شدن شیر ✣

مطلب دوم - در بیان فضیلت و آداب حمام رفتن و نوره کشیدن و حنا مالیدن و خضاب کردن و سر را بخطمی و سدر شستن و موئے سر و شارب و زیر بغل گرفتن و ناخن چیدن و شانه کردن و در آئینه دیدن و مسواک کردن و سرمه کشیدن و استعمال بوئے خوش نمودن و روغن مالیدن

مطلب سوم - در بیان فضیلت و آداب رخت پوشیدن و زینت کردن و زیور پوشیدن و فضیلت خواص بعضے از فصوص و آداب خانه ساختن و آنچه متعلق است بآن مثل افروختن چراغ و رفتن خانه وغیره و فضیلت نگاه داشتن بعضے از حیوانات و مجملے از احوال آن ✣

مطلب چهارم - در بیان فضیلت اطعام مؤمنین و آداب چیزی خوردن و چیزے آشامیدن ✣

مطلب پنجم - دربیان کیفیت معاشرت و ملاقات با مؤمنان نمودن و یاری کردن ایشان و عطسه و
و فضیلت برآوردن حاجات مؤمنان
آروغ و فضیلت و آداب تجارت و زراعت ✤

مطلب ششم - دربیان بعضی از نمازهای سنتی و نماز آیات
و نماز استسقا و نماز وقت باران و جهت دفع کثرت مطر و ساکن شدن
باران و دعا برای دفع باد شدید و دعا وقت شنیدن آواز رعد و جهت
امن از خوف باران و دعا وقت نظر کردن بجانب ابر و برق و شنیدن
آواز رعد و دعای امن انهدام مکان وقت زلزله و امن از حرق
و بعضی از احکام و اعمال متفرقه ✤

مطلب هفتم - دربیان آنچه بعمل باید آورد از وقت احتضار تا وقت
دفن میت و اعمالیکه بعد از دفن کردن بجا باید آورد ✤

مطلب هشتم - دربیان مواعظ و نصائح و فوائد متفرقه مثل
افعالیکه باعث نحوست و برکت می شوند ✤

مقدمه - دربیان استحباب دعا و فضیلت آن
و فضائل صدقه و درین شش مقصد است ✤

مقصد اوّل - در استحباب دعا کردن و فضیلت آن بدانکه دعا
در لغت عرب بمعنی ندا و استدعا است یعنی خواندن میگوئی دعوت فلانا

وقتیکہ ندا کردے وآواز دادی اورا ودر اصطلاح عبارت است از طلب کردن
کسے کہ ادنےٰ باشد چیزے از کسیکہ اعلیٰ باشد بطریق خضوع و فروتنی چنانچہ
حق سبحانہ وتعالےٰ در قرآن مجید و فرقان حمید می فرماید اذا سألک عبادی
عنی فانی قریب یعنی ہرگاہ سوال کردند از من بندگان من پس
بتحقیق کہ من قریب ہستم ونیز می فرماید وادعوہ خوفاً وطمعاً دعا کنید
اورا از روئے خوف دوزخ وبطمع بہشت ونیز می فرماید وما امروا
الا لیعبدوا اللہ مخلصین لہ الدین ونہ مامور شدہ اند مگر برائے اینکہ
عبادت کنند خدارا بصدق وخلوص دین ونیز می فرماید اجیب دعوۃ
الداع اذا دعان قبول میکنم دعائے دعا کنندہ را ہرگاہ مرا میخواند
ونیز می فرماید تدعوا ربکم باللیل والنہار دعا کنید از پروردگار
خود شب و روز ونیز می فرماید ادعونی استجب لکم ان الذین
یستکبرون عن عبادتی سیدخلون جہنم داخرین
یعنی دعا کنید دعبادت کنید مرا تا اجابت کنم دعائے شمارا بدرستیکہ
آنانکہ سرکشی میکنند از عبادت من زود باشد کہ در آیند بدوزخ بخواری
وذلت ودر احادیث بسیار از ائمہ منقول ہست کہ مراد از عبادت
درین آیہ دعا است پس حق تعالےٰ اول امر بدعا فرمود و دیگر وعدۂ
استجابت نمودہ وبعد ازان دعا را عبادت شمردہ وترک دعا را تکبر

خوانده و بر ترکش وعده دخول جهنم فرموده و در موضع دیگر فرموده که وإذا سألک عبادی عنی
فانی قریب اجیب دعوة الداع اذا دعان فلیستجیبوا لی و
لیؤمنوا بی لعلهم یرشدون که ترجمه اش اینست که چون سؤال
نمایند از تو بندگان من از صفت من یا نزدیکی و دوری من یا کیفیت
دعا کردن من که آهسته دعا کنند یا بلند دعا کنند پس بگو با ایشان که من
نزدیکم با ایشان بعلم و احاطه و لطف و رحمت و مستجاب می گردانم دعای
دعا کننده را در هنگامی که مرا خواند پس باید که بندگان طلب اجابت
کنند مرا و باید که ایمان آورند بوعده من در اجابت دعا یا در ایمان خود
ثابت باشند شاید که راه راست یابند و برشد و صلاح خود پی برند و نیز
می فرماید قل ما یعبؤا بکم ربی لولا دعاؤکم یعنی بگوای محمد
که قدری نیست شما را نزد پروردگار ما اگر نه دعا و عبادت شما باشد و نیز
می فرماید وما خلقت الجن والانس الا لیعبدون یعنی نیافریدیم
جن و انس را مگر از برای آنکه عبادت کنند و بپرستند مرا و ثقة الاسلام
محمد بن یعقوب کلینی علیه الرحمه در کتاب کافی آورده که علی بن ابراهیم روایت
کرد از پدر خود و او از حماد بن عیسی و او از حریز و او از زرارة و او از جناب
صادق ع که فرمود بتحقیق که می فرماید عز و جل آنانکه سرتابی میکنند از عبادت
من عنقریب اند که داخل جهنم شوند در حالیکه همیشه در جهنم باشند و فرمود جناب

صادق علیہ السلام کہ آن عبادت دعاست وبہترین عبادت دعا ہست
زرارہ عرض کرد کہ معنی آیہ اِنَّ اِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ چیست فرمود
کہ مراد از آوّاہ دعاست ونیز روایت کرد محمد بن یحییٰ از احمد بن محمد واو از محمد بن
اسماعیل وابن محبوب واینہمہ از حنان بن سدیر وسدیر از پدر خود گفتہ
پدر او کہ عرض کردم بخدمت صادق ع کہ کدام عبادت افضل ست فرمود
کہ نیست چیزے نزدیک خدا بہتر از سوال وطلب چیزے از وودشمن ترین
نزد خدا آنست کہ سرتابی از عبادت او کند وسوال چیزے از و نہ نماید ابن
فہد در عدۃ الداعی آوردہ کہ گفت یعقوب بن شعیب کہ شنیدم از
ابی عبد اللہ ع کہ گفت حق تعالے وحی کرد بہ آدم ع کہ زود باشد کہ جمع کنم
براے تو کلام خود را در چہار کلمہ گفت کدام است چہار کلمہ ای پروردگار
من حق تعالے فرمود یکے از آن چہار براے من است ویکے براے
تست ویکے میان تو ومیان من است ویکے میان تو ومیان
مردمان است گفت آدم ع کہ اے پروردگار من بیان کن آن چہار
کلمہ را براے من پس گفت خداے تعالے کہ امّا آن کلمہ کہ از براے
من است آنست کہ عبادت وپرستش کنی مارا وشریک نہ سازی چیزے را
بمن ودر پرستش من وآن کلمہ کہ براے تست آنست کہ اجر دہم ترا
بعمل تو چیزا تو محتاج تر باشی امّا آن کلمہ کہ میان تو ومیان من است آنست

که دعائی و من اجابت کنم آنا آن کلمه که میان تو و میان مردمان است آنست
که رضا دہی و پسندی از برائے مردمان چیزے را که رضائے من دران باشد
و می پسندی تو برائے خود و در کتاب دعائے محمد بن حسن الصفار بن سیف
مذکور است که رسول خدا فرموده است که داخل شوند دو مرد در بہشت که ہر دو
یک عمل کرده باشند پس به بیند یکے از انہا دیگرے را در درجه بلند تر از
درجه خود پس بگوید که اے پروردگار من بچه جهت آن مرتبه با و عطا کردے
حالانکه ما ہر دو یک عمل کرده بودیم پس حق تعالے می گوید که او سوال کرد از
من و تو سوال نکردی آنگاه گفت پیغمبر که سوال و طلب کنید از
حق تعالے و بسیار طلب نمائید بدرستیکه منع نمی کند عطائے او را چیزے
و نیز روایت کرد علی الاشعری از محمد بن عبد الجبار و او از صفوان و او
از میسر بن عبد العزیز و او از جناب صادق ع که فرمود اے میسر دعا کن و
این مگو که ما را حاجت دعا نیست تحقیق که نزد خدا منزلتے است نمیرسد
بآن مگر بسوال کردن و تحقیق که اگر بنده دہان خود بند کند و سوال نه کند عطا
کرده نمی شود چیزے پس سوال کن حق تعالے را عطا میکند ترا ہر چیزے
وائے میسر کسے نیست که دق الباب کند مگر اینکه عنقریب کشاده می شود
برائے او و نیز روایت کرد حمید بن زیاد و از خشاب و او از ابن ابقاح و او
از معاذ و او از عمرو بن جمیع و او از جناب صادق ع که فرمود ہر که سوال نه کند

خدا را

خدارا از فضل او همیشه محتاج می مانند و نیز روایت کرد علی بن ابراهیم و او از پدر خود و
و او از محمد بن عیسے و او از جناب صادق ع گفت محمد بن عیسے که شنیدم از انحضرت ع
که فرمودند که دعا بکن و مگو که مرا حاجت دعا نیست بتحقیق که دعا عبادت است
و فرمود حق تعالے کسانیکه سر تابی میکنند از عبادت من همیشه داخل جهنم خواهند
ماند و فرمود حق تعالے که دعا کنید مارا تا قبول کنیم دعاهاے شمارا
و نیز روایت کرد ابو علی اشعری از محمد بن عبد الجبار و او از ابی نجران و
او از سیف تمار گفت که شنیدم جناب صادق ع را که می فرمودند لازم کنید
بر خود دعا را پس بتحقیق که مثل دعا چیزے قابل تقرب نیست و چیزے
حقیر را در دعا ترک مکنید بتحقیق که صاحب چیز صغیر همان صاحب چیز کبیر
است یعنی او تعالے مالک هر صغیر و کبیر است و نیز روایت کردند چند اصحاب ما
از احمد بن محمد بن عیسے و او از حسین بن سعید و او از نضر بن شوید و او از قسم
بن سلیمان و او از عبید بن زراره و او از پدر خود و او از شخصے که گفت فرمود
جناب صادق ع که دعا عبادت است که فرمود حق تعالے اِنَّ الَّذِیْنَ یَسْتَکْبِرُوْنَ
عَنْ عِبَادَتِیْ الآیه بعد ازان فرمود که دعا کن حق تعالے را و مگو که مرا حاجت
دعا نیست زراره گفت که مراد جناب صادق ع ازین قول انیست که
اعتقاد تو بقضا و قدر منع نمی کند ترا مبالغه کردن در دعا و سعی و جهد کردن
تو دران یا مراد معنی اصلی او باشد و نیز روایت کرده اند چند اصحاب ما

از سهل بن زیاد واو از جعفر بن محمد الاشعری واو از ابن قداح واو از جناب
صادق ع که فرمودند جناب امیرالمؤمنین ع محبوب ترین اعمال بسوی خدا
در زمین دعا می باشد و بهترین عبادت عفاف است فرمودند جناب صادق ع
که جناب امیرالمؤمنین ع بسیار دعا می فرمودند و نیز روایت کردند چند اصحاب ما
از احمد بن محمد بن خالد واو از پدر خود واو از فضاله ابن ایوب واو از سکونی واو از
جناب صادق ع که فرمود رسول خدا ص که دعا سلاح مؤمن و عمود دین است
و روشن کننده آسمان و زمین است و نیز بهمین اسناد فرمودند جناب صادق ع
که فرمودند جناب امیر ع دعا کلید فیروزی و حاجت روائی است و مفتاح
رستگاری و نیکی است و بهترین دعا آنست که از سینهٔ صاف و دل پاکیزه
برآید و مناجات باعث نجات است و از اخلاص خلاص حاصل میشود
پس هنگامیکه خوف زیاده شود پس پناه برید بسوی خدا و نیز بهمین
اسناد مروی است از جناب صادق ع که فرمود جناب رسول خدا ص آیا
نشان دهم شما را السلاحی که نجات دهد شما را از اعدای شما و کثیر کند
ارزاق شما را عرض کردند ایشان البته بفرمائید فرمودند دعا کنید پروردگار
خود را روز و شب بتحقیق که سلاح مؤمن دعاست و نیز روایت کردند چند
اصحاب ما از سهل بن زیاد از جعفر بن محمد اشعری از ابن قداح واو از جناب
صادق ع که فرمود فرمودند جناب امیرالمؤمنین ع که دعا سپر مؤمن است و هرگاه

کوبی الباب

اگہ دق الباب زیادہ می کنی گشادہ میشود برائے تو ونیز مروایت کرد چند
اصحاب ما از احمد بن محمد واو از ابن فضال واو از بعضے اصحاب ما از امام
رضا ع کہ فرمودند باصحاب خود لازم گیرید بر خود سلاح انبیار الپس عرض
کردند کہ سلاح انبیا چیست فرمودند کہ دعا است ونیز روایت کرد علی بن
ابراہیم از پدر خود واو از عبد اللہ بن مغیرہ واو از ابی سعید بجلے کہ فرمودند
جناب صادق ع بتحقیق کہ دعا از سنان زیادہ تر کارگر میشود ونیز روایت
کرد علی بن ابراہیم از پدر خود واو از ابن ابی عمیر واو از عبد اللہ بن سنان از جناب
صادق ع کہ فرمودند کہ دعا کارگر میشود زیادہ از سنان حدید مروی است
از حضرت مصطفوی ص کہ در سابق الزمان سہ نفر از خانہ خود بجہت
تحصیل زاد عیال بیرون رفتند چون در بیابان رسیدند باران از
آسمان باریدن گرفت چارہ ندیدند بجانب مغارہ دویدند و ہر سہ تن
دران مغارہ آرمیدند ناگہان دیدند سنگے عظیم بر در آن مغارہ افتاد
فضائے مغارہ سد نمود بیکدیگر گفتند کہ روزگار بر ما تمام شد و ما را چارہ
جز مرگ نخواہد بود بہتر آنست کہ روئے بدرگاہ حضرت قاضی الحاجات
آوریم و خداوند را بہ بہتر عمل صالحی کہ از ما صادر شدہ است قسم دہیم
شاید خداوند دریائے رافت بموج آید و ما را ازین ورطہ نجاتے
حاصل آید یکے آزانہا دست نیاز بدرگاہ حضرت بے نیاز بلند کردہ عرض

کرد الٰہا پروردگارا تو میدانی کہ زنے بود بسیار باحسن و ملاحت
من بروے عاشق شدم وبجہت نرسیدن بوصال او بیقرار بودم
تا آنکہ وقتے دست من بدامان وصال وے رسید از من چیزے طلبید
بوے دادم مرا اذن داد کہ بوصل وے رسیدہ باشم چون تہیۂ وصلت
نمودم اعضاء وجوارح آن زن را لرزان ومرتعش دیدم متنبہ شدم کہ این زن
از خوف تو ترسان است من نیز نادم وپشیمان گشتم وبجہت محض رضائے
تو مرتکب فاحشہ نشدم خدایا اگر این عمل را بجہت خوف وخشیت از
عذاب وامید ثواب تو کردہ ام از برائے ما فرجی قرار دہ آنجناب
فرمودند کہ ہنوز آن مرد از دعا فارغ نشدہ کہ ثلث آن سنگ شکستہ
شدہ ودر روزنے در مغارہ پدیدار گردید مرد دیگر روے بدرگاہ حضرت
واہب العطیات آوردہ عرض کرد کہ خدایا تو عالمی مرا پدر ومادر بود
شیر بجہت آنہا آوردم آنہا را دیدم در خواب آنہا را بیدار نہ کردم وتا صبح با
ایستادم تا آنکہ بیدار شدند وشیر اشامیدند اگر این احسان را بوالدین
خود بجہت رضا وخوشنودی تو کردم فرجے برائے ما مقرر فرما آنجناب م
فرمودند کہ اثر اجابت دعای آن مرد فی الفور ظاہر گردیدہ ثلثی از آن
سنگ از مغارہ دور گردید۔ مرد دیگر توجہ واقبال بجناب خداوند
متعال نمودہ عرض کرد الٰہا تو عالمی کہ روزے اجیری گرفتم ومزد او را مشخص

کردم چون شام شد خواستم اجرت وے را بوے دہم قبول نکردہ از نزد من رفت
من بجہت رضائے تو اجرت وے را بتجارت صرف کردم و مدتے گذشت
مواشی بسیار از اجرت وے و منافع اجرت پدیدار گردید بعد از مدتے
اجیر بنزد من آمد بوے گفتم این حیوانات ہمہ مال تست و اگر می خواستم
ہمان مزد اول را بوے میدادم آن مرد جمیع آن اموال را ببرد و اگر این کار را محض
برائے رضائے تو کردہ ام از برائے ما فرجے کرامت فرما آنجناب ع فرمودند
کہ ثلث دیگر سنگ از مغارہ دور گردیدہ آن سہ تن صحیح و سالم از مغارہ بیرون
آمدند کذا فی البحار و نیز مروی است از علی بن ابراہیم و او روایت
کرد از پدر خود و او از ابن ابی عمیر و او از ہشام بن سالم و او از عمر بن یزید گفت
شنیدم کہ فرمود جناب صادق ع کہ دعا رد میکند چیزے را کہ مقدر باشد
و چیزے را کہ مقدر نباشد راوی عرض کرد چیزے کہ مقدر باشد او را شناختم
و چیزے کہ مقدر نباشد آن چیست فرمود تا وقتیکہ آن چیز بظہور نیاید و نیز
روایت کرد ابو علی اشعری از محمد بن عبد الجبار از صفوان و او از بسطام زیات کہ
فرمودند جناب صادق ع کہ دعا رد میکند قضا را کہ از آسمان نازل شدہ باشد
اگرچہ قضائے مبرم باشد و نیز روایت کرد محمد بن یحیی از محمد بن عیسے از ابی ہمام
و از اسماعیل بن ہمام و او از امام رضا ع کہ فرمود کہ فرمودند جناب زین العابدین ع
بتحقیق کہ دعا و بلا رفیق ہم باشند تا روز قیامت و تحقیق کہ دعا رد میکند بلا را

اگرچہ قضائے مبرم باشد و نیز روایت کردند چند اصحاب ما از سہل
بن زیاد از حسن بن علی وشا از ابی الحسن ع کہ فرمودند جناب علی بن الحسین ع
کہ دعا دفع میکند بلائے نازل را و بلائے را کہ نازل نشدہ است و نیز
روایت کرد علی بن ابراہیم و او از پدر خود و او از حماد بن عیسیٰ و او از حریز
و او از زرارہ و او از جناب صادق ع کہ فرمودند آنحضرت آیا نشان دہم
ترا بر چیزے کہ انشاء اللہ نگفت در آن رسول خدا عرض کردم
آرے فرمودند کہ دعا رد میکند قضا را اگرچہ محکم و مبرم باشد و انگشتان
مبارک را ضم فرمودند و نیز روایت کرد حسین بن محمد و او از معلے بن
محمد و او از وشا و او از عبداللہ بن سنان گفت کہ فرمودند جناب
صادق علیہ السلام کہ دعا رد میکند قضا را اگرچہ مبرم شدہ باشد آن
قضا پس زیادہ کن از دعا بدرستیکہ دعا کلید ہر رحمت است
و باعث انجاح ہر حاجت است و نمی یابد چیزے را کہ نزد خدا است
مگر بدعا و بابے نیست کہ بسیار شود قرع و دق آن مگر اینکہ عنقریب
کشادہ شود و نیز روایت کرد محمد بن یحییٰ و او از احمد بن محمد بن عیسیٰ
و او از ابن محبوب و او از ابی ولاد گفت کہ فرمودند جناب موسیٰ کاظم ع
لازم گیرید بر خود دعا را بتحقیق کہ دعا برائے خدا است قسم بخدا کہ دعا و
توجہ بسوی خدا رد میکند بلائے را کہ مقدر شدہ باشد و حکم شدہ باشد برائے

اجراے آن و باقی باشد فقط جاری شدن آن پس هرگاه که دعا کند خدا را
و سوال کند برگشتن بلا را برگشته میکند بلا را از و نیز روایت کرد حسین بن
محمد بسند مرفوع از اسحاق بن عمار که گفت فرمود جناب صادق ع که حق تعالے
دفع میکند بسبب دعا امرے را که در علم او گذشته که دعا کرده می شود برائے
این امر پس مستجاب میکند و اگر این بنده توفیق نیافت از برین دعا هر آئینه
میرسید باو چیزے که قطع میکند زمین سخت را و نیز روایت کرد علی بن ابراهیم
از پدر خود از ابن ابی عمیر از اسباط بن سالم از علا بن کامل که گفت فرمود بمن
جناب صادق ع لازم بگیر بر خود دعا را بتحقیق که دعا شفا است از مرض
و نیز روایت کرد محمد بن یحیے از احمد بن محمد بن عیسی از حسن بن علی از عبد الله
بن میمون قداح از جناب صادق ع که فرمود دعا مظنه اجابت است
همچنانکه ابر مظنه مطر است و نیز روایت کرد چند اصحاب ما از سهل بن
زیاد از جعفر بن محمد اشعری از ابن قداح از جناب صادق ع که فرمود دراز
نمیکند بنده دست خود را بسوے خدا مگر اینکه شرم میکند حق تعالے از که
برگرداند آن دست را خالی تا اینکه عطا فرماید در ان دست زیادتی
از رحمت خود هر چه خواهد پس هنگامیکه دعا کند یکے از شما پس دست
خود را باز نگرداند تا اینکه مسح کند بر روے خود و سر خود و نیز روایت کرد
علی بن ابراهیم و او از پدر خود و او از ابن ابی عمیر و او از هشام بن سالم گفت که

فرمودند جناب صادق ع آیا میدانید و امتیاز میکنید طول بلا را از قصر بلا عرض
کردم که نامیدانیم فرمود هرگاه ملهم شود از شما بدعا کردن بوقت بلا پس بدانید
که آن بلا زود برطرف می شود و نیز روایت کرد علی بن ابراهیم از پدر خود و او از حماد بن
عیسی و او از ابن سنان و او از عتیبه و او از جناب صادق ع که فرمود کسیکه
خوف کند از بلائے که برسد آنرا پس مقدم کند دعا را حق تعالے او را ازین
بلا محفوظ دارد همیشه و نیز روایت کرد حسین بن محمد و او از معلے بن محمد و او از وشا
و او از کسے که نقل کرد باو او از ابی الحسن الاول و او شان از پدر بزرگوار
خود که فرمودند جناب علی بن الحسین ع که دعا بعد نزول بلا نفع نمی دهد و نیز روایت
کرد علی بن ابراهیم از پدر خود و او از ابن ابی عمیر و او از سلیم فرا از کسے که نقل کرد
باو از جناب صادق ع که فرمودند هرگاه که دعا کنی پس گمان کن که حاجت تو
بدروازه است یعنی بر آورده است و نیز روایت کرد علی بن ابراهیم و او از پدر خود و او از ابن ابی عمیر و او از
سیف بن عمیره و او از سلیمان بن عمرو گفت که شنیدم جناب صادق ع را که میفرمایند که خدائے
تعالے قبول نمی کند دعائے را که از پشت دل فراموش ظاهر شود یعنے
بحضور قلب نباشد پس هرگاه که دعا کن پس متوجه شو بقلب خود و یقین اجابت دعا
کن و نیز روایت کردند چند اصحاب ما از سهل بن زیاد و او از جعفر بن محمد اشعری
و او از ابن قداح که فرمودند جناب صادق ع که فرمودند جناب رسول خدا ص
که رحم کند پروردگار بنده را که طلب کند حاجت خود را از خدا و الحاح کند در دعا

خواه دعا مستجاب شود خواه مستجاب نشود و تلاوت فرمودند این آیه را وادعوا
ربی عسی ان لا اکون بدعاء ربی شقیا و نیز روایت کرد علی بن ابراہیم
از پدر خود و او از ابن ابی عمیر و او از ابو عبد اللہ فرا و او از جناب صادق ع
کہ فرمود بتحقیق کہ خدائے تعالے میداند ہر دعائے را کہ بندہ ارادہ میکند
کہ بکند و لکن دوست دارد اینکہ فاش کند و ظاہر کند بخدمت او حوائج خود را
پس وقتیکہ دعا کنی نام حاجت خود بگیر و نیز روایت کرد محمد بن یحیے و او از
احمد بن محمد بن عیسے و او از ابی ہمام اسماعیل بن ہمام و او از جناب رضا ع کہ
فرمودند یک دعائے عبد کہ پوشیدہ دعا کند برابر ہفتاد دعا می باشد کہ علانیہ
کند محقق طوسی در محاسن الاداب اوردہ کہ روایت
است از حسین ابن علی علیہما السلام کہ گفت رسول خدا ص دست ہائے خود را
بر میداشت وقتیکہ دعا و تضرع میکرد ہمچنانکہ طلب طعام کند درویشی نیز گفت
حضرت پیغمبر ص کہ ہر مسلمانے کہ دعا کند و نباشد در ان دعا قطع رحم و طلب چیزے
کہ موجب گناہ باشد بدہد خدائے تعالے او را بسبب آن دعا یکے از
سہ خصلت یا آنکہ آن دعا را ذخیرہ سازد برائے او در آخرت یا آنکہ
دعائے او را زود مستجاب کند یا اینکہ دور کند از و بدی را مثل آن دعا
و نیز روایت است از حضرت امیر المومنین علی ع کہ حقیر مدانید دعائی
کسی را بدرستیکہ گاہی مستجاب می شود دعائے نیکی کہ یہودی کند در حق شما و مستجاب

نمی شود دعاے یہود در حق خویش و نیز گفت حضرت ابوعبداللہ ع کہ وحی کرد
خداے تعالے بہ داود علیہ السلام وگفت یاد کن مرا در خوش حالی تا مستجاب
گردانم دعاے ترا در حالت سختی و نیز منقول است از کتاب فردوس کہ گفت
پیغمبر ص کہ بلا معلق است میان آسمان و زمین مثل قندیل پس ہر گاہ طلب
کند بندہ از خداے تعالے عافیت را از بلا بگرداند خداے تعالے آن
بلا را ازو گفت رسول خدا ص کہ طلب کنید از خداے تعالے ہر حاجت کہ
دارید تا آنکہ بند نعلین خود را از خداے تعالے طلب کنید بدرستیکہ
اگر خداے تعالے چیزے میسر نگرداند آن چیز میسر نمی شود گفت حضرت
پیغمبر ص کہ باید سوال کنید از خداے تعالے ہر حاجتے کہ دارید تا آنکہ بند
نعلین شما وقتیکہ گسستہ شود از خداے تعالے طلب کنید وحسن
طبرسی در مکارم الاخلاق آوردہ کہ سلمان فارسی نقل کردہ
از حضرت رسول ص کہ آنحضرت ص فرمود کہ ہیچ چیز عمر را زیادہ نمی کند مگر نکوئی
و ہیچ چیز رد قضا نمی کند مگر دعا و نیز امام محمد باقر ع با امام جعفر ع گفت کہ ہر
کہ بپوشاند از خلق بلاے کہ بدو رسیدہ باشد و بحق تعالے شکایت نکند ازان
برحق تعالے لازم آید کہ او را از بلا خلاص کند در عین الحیوۃ
است کہ حضرت رسول ص فرمودہ کہ دوا کنید بیماران خود را بتصدق اموال
خود و دفع کنید انواع بلاہا را بدعا و حفظ کنید بدادن زکوۃ بدرستیکہ ہیچ مرغ

بدام نمی افتد مگر آنکہ تسبیح خود را ترک نماید و نیز در کتاب مذکور است کہ حضرت امیر المؤمنین ع فرمود کہ دفع کنید موجہائے بلاہا را از خود بدعا پیش از آن کہ بلا نازل گردد بحق آن خداوندے کہ دانہ را شگافتہ و گیاہ را بیرون آوردہ و خلائق را خلق فرمودہ کہ بلا بسوئے مومن تندتر می آید از سنگے کہ از بالائی کوہ بہ پائین آید و دویدن اسپان تندرو و ہیچ مفتے و طراوت پیشے از بند بدن برطرف نمی شود مگر بگناہان ایشان و اگر استقبال کنند بلا را بدعا و تضرع و انابت و توبہ بلا بر ایشان نازل نخواہد شد و نیز حضرت صادق ع فرمود کہ سہ چیز است کہ با آنہا ہیچ چیز ضرر نمی کند دعا کردن در ہنگام بلاہا و شدتہا و استغفار کردن بعد از گناہان و شکر کردن در وقت نعمت و نیز فرمود کہ ہر کہ را چہار چیز عطا فرمایند او را از چہار چیز محروم نمی گردانند ہر کہ را دعا دادند از اجابت محروم نمی گردانند و ہر کہ را استغفار کرامت کردند توبہ اش را مقبول می فرمایند و ہر کہ را شکر عطا کردند نعمتش را زیادہ می کنند و ہر کہ را صبر دادند از اجر و ثواب محروم نمی گردانند

مفصل دوم

در بیان جماعتے کہ دعائے ایشان مستجاب می شود و جماعتے کہ دعائے ایشان مستجاب نمی شود و سبب تاخیر اجابت دعا

امّا جماعتے که دعاے ایشان مستجاب می شود کلینی در کتاب
کافی روایت کرد از محمد بن یحیے و او از محمد بن حسین و او از علی بن نعمان
و او از عبد الله بن طلحه نهدی و او از جناب صادق ع که فرمود جناب
رسول خدا ص که چهار کس اند که رد نمی شود دعاے آنها تا آنکه وا می شود
از براے آنها درهاے آسمان و میرود بجانب عرش پدرے که
دعا کند براے فرزند خود و مظلومے که دعا کند بر ظالم خود و کسیکه عمره
بجا آرد تا وقتیکه برگردد باهل خود و روزه دار تا وقتیکه افطار کند و نیز در
کتاب مذکور از علی بن ابراهیم و او از پدر خود و او از نوفلی و او از سکونی
روایت کرد از جناب صادق ع که فرمودند جناب رسول خدا ص که
حذر کنید از دعاے مظلوم بدرستیکه دعاے مظلوم بلند می شود بر بالاے
ابر تا نظر کند خدا تعالے بسوے او پس می فرماید که بلند کنید دعاے
مظلوم را تا مستجاب کنم از براے او و حذر کنید از دعاے پدر بدرستیکه
آن تیزتر است از شمشیر در مجموعهٔ ورام آورده که حق تعالے
خطاب بحضرت عیسیٰ ع فرمود که اے عیسیٰ دعا کن مرا مثل دعاے غریق
و حزین که کسے فریاد شنونده آن نباشد و نیز در کتاب مذکور از حسین بن
محمد اشعری و او از معلے بن محمد و او از حسن بن علی الوشا و او از عبد الله
بن سنان و او از جناب صادق ع که فرمودند پدر بزرگوار من که پنج (٥) دعا است

که محبوب می گردد از خدای تعالی دعای حاکم عادل و دعای مظلوم می فرماید
حق تعالی ای مظلوم که هر آئینه انتقام می کشم از برای تو از ظالم و اگر چه بعد از مدتی باشد
و دعای فرزند صالح که از شیعه امامیه باشد برای پدر و مادر و دعای
پدر صالح که از شیعه امامیه باشد برای فرزند خود و دعای مومن برای برادر
مومن غائبانه پس می فرماید خدای تعالی آن مومن را که از برای تست
دو برابر آنچه خواستی از برای او و نیز در کتاب مذکور روایت کرده
از محمد بن یحیی و او از احمد بن محمد بن خالد و او از عیسی بن عبد الله قمی که شنیدم
از جناب صادق ع که می فرمود ثلثة دعوتهم مستجابة الحاج فانظروا
کیف تخلفونه والغازی فی سبیل الله فانظروا کیف تخلفونه
والمریض فلا تغیظوه ولا تضجروه حاصل معنیش اینکه سه کس اند
که دعای آنها مستجاب است شخصی که بحج میرود پس ببینید و نظر
کنید که چگونه در چه حالت غربت و بیچارگی گذاشتید او را پس چگونه لائق
رحم و استجابت دعا اینچنین کس باشد و شخصیکه برای جهاد میرود در راه
خدا پس نظر کنید که چگونه در چه حالت یاس و حرمان گذاشتید او را حتی
که بیچاره امید زندگی خود هم ندارد و محض برای خدا جان میدهد پس چگونه
قابل رحم و استجابت دعا نباشد و شخصیکه بیمار باشد پس بخشم میاورید او را
و بی آرام مکنید او را که دعای او مستجاب است شاید برای شما دعای

که او روایت
است از محمد بن یحیے که اور روایت
بد بکنند ونیز در کتاب مذکور روایت است از محمد بن یحیے که او روایت
کرد از احمد بن محمد بن عیسیٰ و او از علی بن حکم و او از ہشام بن سالم که
گفت جناب صادق ع ہر که دعا کند پیش از فرود آمدن بلا دعاے
او مستجاب میشود چون فرود آید بلا و گفته میشود در میان ملائکه که این
آواز یست آشنا و محجوب نمی شود از محل اجابت و ہر که دعا نه کند پیش
از فرود آمدن بلا دعاے او مستجاب نمی شود چون فرود آید بلا و میگویند
ملائکه که این آواز را نمی شناسیم ونیز در کتاب مذکور روایت کرد محمد بن
یحیے و او از احمد بن محمد و او از پدر خود و او از ایوب بن حرّ اخی ادیم که فرمود
جناب صادق ع که ہر که گفت یا اللّٰهُ یا اللّٰهُ ده مرتبه پیش شروع حاجت
خود گفته میشود از جانب ملائکه که موکل اند بقضاے حاجات لبیک
چیست حاجت تو مراد اینست که البته حاجت او روا میشود و محقق
طوسی ره در محاسن الآداب آورده که روایت کرده است از درست
بن ابی منصور از ابی خالد که گفت حضرت ابی عبد اللّٰه ع که ہر گاه چہل
کس جمع شوند و دعا کنند مستجاب گرداند خداے تعالیٰ دعاے
ایشان را و اگر چہل کس نباشند چہار کس ده بار دعا کنند مستجاب گرداند
حق سبحانه تعالیٰ دعاے ایشان و اگر چہار کس نباشند یک کس چہل بار
دعا کند مستجاب گرداند حق تعالیٰ دعاے او را ونیز در کتاب مذکور روایت

از محمد بن یحیی و او از محمد بن عیسی و او از ایوب حرّانی او دیگر که فرمود جناب
صادق ع هر که گفت پیش از شروع حاجت خود یا ربّ یا ربّ ده بار
گفته میشود او را از جانب ملائکه که موکل اند بقضای حاجت خلائق لبیک چیست
حاجت تو و نیز در کتاب مذکور روایت است از محمد بن یحیی و او از احمد بن محمد و او از محمد بن عیسی و او
از معاویه و او از ابی بصیر و او از جناب صادق ع که فرمود هر که گفت پیش از
طلب حاجت خود یا ربّی یا اللّه یا ربّی یا اللّه تا آنکه منقطع شود نفس
او گفته شود از جانب ملائکه که موکل اند بقضای حاجت خلائق لبیک چیست
حاجت تو حسن بن عبد الرزاق در رجال الصالحین آورده که مروی است
که با تقوی و نیکی آنقدر دعا کافی است که نمک در طعام صاحب نخبة
الدعوات از رساله محاسبة النفس سید بن طاوس از ان حضرت ع
آورده که خدای تعالی را فرشته ایست که نام او اسماعیل است
ساکن است در آسمان دنیا هرگاه بنده بگوید یا ارحم الراحمین
هفت مرتبه میگوید اسماعیل که بتحقیق شنید خدای ارحم الراحمین سوال
کن حاجت خود را و برقی در کتاب محاسن از جناب صادق ع آورده که
بدرستیکه شخصی از شما هر آینه توقف میکند وقت ذکر بهشت و دوزخ
بعد از ان میگوید ای ربّ ای ربّ سه مرتبه پس ندا کرده می شود از بالای
سرش که سوال کن چیست حاجت تو اما جمع که دعای ایشان مستجاب

نمی شود صاحب کافی آورده که روایت کرد علی بن ابراهیم و او از پدر
خود و او از حماد بن عیسی و او از حسین بن مختار و او از ولید بن صبیح از حضرت امام
جعفر صادق ع ولید گفت که همراه بودم با امام علیه السلام میان مکه و مدینه
پس آمد گدائے پس امر کرد داده شود بعد ازان آمد گدائے دیگر پس
امر کرد که داده شود بعد ازان آمد گدائے دیگر پس امر کرد که داده شود بعد ازان
آمد گدائے چهارم پس امام فرمود که سیر کند ترا الله تعالی بعد ازان التفات
بسوئے ما کرد پس گفت آگاه باشید بدرستیکه نزد ما بود که دهیم باو و لیکن
می ترسیم که باشیم درین صفر مانند یکی از سه کس که مستجاب نمی شود برائے
ایشان دعائے اول مردے که داد اورا الله تعالی مالے که نفقه کرد
خود و عیال خود و تصدقات واجبه و مستحبه کند پس خرچ کرد آن را در غیر آن
بعد ازان گفت خدایا روزی ده مرا پس مستجاب نمی شود دعا برائے او
دوم مردے که نفرین کند بر زن خود که خلاص کند حق تعالی از ان زن بمردن
آن زن حالانکه حق تعالی کار آن زن را مفوض بسوئے او کرده باشد
و مانعی از طلاق دادن آن زن هم نباشد سوم مردے که نفرین میکند بر
همسایه خود در حالیکه گردانیده باشد الله برائے او راهی بسوئے این
که انتقال کند از همسائگی او و بفروشد سرائے خود را و نیز در کتاب مذکور
از علی الاشعری و او از محمد بن عبد الجبار و او از ابن الفضال و او از عبد الله

بن ابراهیم و او از جعفر بن ابراهیم که فرمود جناب صادق ع چهار کس اند که مستجاب
نمی شود برای ایشان دعائے اوّل مردے که نشسته در خانهٔ خود بی نفقه
که او را کافی باشد میگوید خدایا روزی ده مرا پس گفته می شود از جانب خدا
که امر نکردم ترا بطلب روزی به تجارت و زراعت و صنعت و مانند آنها
دوم مردے که بود آن را زنے پس نفرین کند بر آن زن در حالیکه طلاق میسّر است
پس گفته می شود او را آیا نگردانیده ام کار او را مفوض بسوے تو سوم مردے
که بود او را مالے پس تلف کرد آن را در غیر حق آن پس میگوید خدایا روزی ده
مرا پس گفته می شود او را که آیا امر نکردم ترا بمیانه روی در خرچ آیا امر نکردم
ترا به نگهداشتن خود از ضرر بعد از ان امامؑ گفت از سورهٔ فرقان اَلَّذِیْنَ
اِذَا اَنْفَقُوْا وَلَمْ یُسْرِفُوْا وَلَمْ یَقْتُرُوْا وَکَانَ ذٰلِکَ قِوَامًا یعنے از بندگان
رحمٰن جمعے اند که چون خرچ کنند زیاده از حق نمی کنند و تنگ نمی گیرند و شد
انفاق ایشان میان اسراف و قتر عدالت باین معنی که نه مائل باسراف
است و نه مائل به قتر صاحب **عین الحیوٰة** نوشته که بسند معتبر
از ان حضرت منقول است که پنج کس اند که دعائے ایشان مستجاب نیست
مردے که حق تعالےٰ طلاق زنش را بدست او گذاشته و آن زن او را آزار
میکند و مالے دارد که مهر او را بدهد و او را رها کند و نمی کند و بر او نفرین میکند
و شخصے که غلامش سه مرتبه بگریزد و او را انفروشد و بر و نفرین کند یا چون

بار دیگر بگریزد دعا کند که خدا باو برگرداند و شخصیکه در زیر دیوار خم شده و شکسته
گذرد و تند نه گذرد و دعا کند که بر سرش نیاید و شخصیکه مالے بکسے قرض دهد
و گواه نگیرد و دعا کند که خدا مالش را باو رساند و شخصیکه قدرت بر طلب روزی
داشته باشد و در خانه خود بنشیند و طلب نکند و گوید که خدایا مرا روزی ده
و نیز در کتاب مذکور روایت کردند چند اصحاب ما از احمد بن محمد بن خالد و
او از اسماعیل بن مهران و او از سیف بن عمیره که فرمود جناب صادق
که حق تعالے دعا قبول نمی کند از کسی که دلش سخت باشد و نیز در کتاب
مذکور روایت کرد علی بن ابراهیم از پدر خود و او از ابن ابی عمیر و او از سیف بن عمیره
و او از سلیمان بن عمرو که فرمود جناب صادق ع که حق تعالے مستجاب
نمی کند دعاے را که از دلِ فراموش باشد پس هر گاه که دعا کنی متوجه بشو
بدل خود که بعد از ان یقین کن که مستجاب می شود و صاحب نخبه
آورده که ابن فهد در کتاب عدة الداعی از حضرت رسالت پناه ص
آورده که ای بندگان خدا شما مانند بیمارانید و پروردگار عالمیان مثل
طبیب است پس صلاح بیمار در چیزیست که میداند آن را طبیب و
می فرماید و بآن علاج می نماید در چیزے که خواهش میکند آن را بیمار و بحکم
می خواهد پس واگذارید بخداے تعالے کار او را تا از جمله رستگاران
باشید و نیز در کتاب مذکور از ان حضرت ع آورده که مثل کسیکه دعا

میکند

میکند بے عمل مثل کسے است کہ تیر می اندازد و از کمان بے چلہ و نیز در کتاب
مذکور از حضرت امیر المومنینؑ آوردہ کہ ندا می کند خدائے عز و جل از
بالائے عرش خود کہ اے بندگان من عبادت کنید و بپرستید مرا در آنچہ
امر کردہ ام شما را بآن تعلیم بکنید مرا چیزے کہ صلاح شما در ان است
بدرستیکہ من داناترم بصلاح شما و بخل نمی کنم بآنچہ صلاح شما در انست
و نیز در کتاب مذکور از ان حضرتؑ آوردہ کہ ہر سوال کند مرتبہ را کہ
بلندتر از قدر او ست مستحق حرمان است و نیز در کتاب مذکور از انحضرتؑ
آوردہ کہ وحی کرد خدائے تعالے بعیسیٰؑ کہ بگو بنی اسرائیل را کہ داخل
نشوند در خانہ از خانہ ہائے من مگر بچشم ہائے ترسندہ و دلہائے پاک
و دستہائے پاکیزہ و خبر دہ بایشان کہ اجابت نمی کنم دعائے کسے را
کہ یکے از بندگان مرا نزد او مظلمہ باشد و نیز در کتاب مذکور حدیثے
از امام محمد باقرؑ آوردہ و بعضے از ان اینست کہ دعائے ملحون بالا
نمیرود بسوے خدائے عز و جل و نیز در کتاب مذکور آوردہ کہ لحن
در لغت بمعنی غلط اعرابی است و بعضے گفتہ اند کہ مراد از دعائے ملحون
دعائے بدے است کہ آدمی بر خود بکند در وقت دلتنگی و شاہد است
برین قول خدائے تعالے وَلَوْ يُعَجِّلُ اللّٰهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ
بِالْخَيْرِ لَقُضِيَ إِلَيْهِمْ أَجَلُهُمْ یعنی اگر تعجیل کند خدائے تعالے از

دعاے خیر آنہ
برائے مردمان اجابت دعائے بدرا ہیچو تعجیل کردن باجابت
رسانیدہ شود بسوے ایشان وقت ہلاکت ایشان و بعضے گفتہ اند کہ دعائے
ملحون دعائے بدے است کہ پدر بر فرزند کند وقتیکہ دلتنگ شود ازو بجہت
آن کہ حضرت رسالت پناہ ص از خدا خواستہ کہ مستجاب نہ گرداند دعائے
بدے را کہ دوست بر دوست بکند و بعضے گفتہ اند کہ دعای ملحون دعائیست کہ جامع
شرائط و آداب نباشد و تحقیق آنست کہ دعاے ملحون بالامنیر و بعضت
لحن و جزادادہ نمی شود بچیزے کہ لحن تقاضاے آن کند بلکہ جزا دادہ میشود
بانچہ قصد آدمی است و نیز در کتاب مذکور از امام جعفر صادق ع آوردہ کہ مردے
بود در بنی اسرائیل و ۳ سال دعا کرد کہ خدائے تعالے باو پسرے دہد
دعاے او مستجاب نشد چون دید کہ خداے تعالے اجابت نمیکند دعاے
او را گفت اے پروردگار من آیا من دورم از تو کہ نمی شنوی دعای مرا یا نزدیکم
بتو کہ می شنوی دعاے مرا و اجابت نمی کنی پس کسی بخواب آن مرد آمد و گفت کہ
مدت ۳ سال است کہ دعا می کنی و فرزند می طلبی از خداے تعالے بزبان بشیرم
و دل نافرمان بے تقوی و نیت غیر صادق پس بر طرف کن بشیر می را و پرہیزگار
ساز دل خود را و نیکو گردان نیت خود را پس آن مرد چنین کرد در یک سال او را
پسرے شد و علی بن ابراہیم در تفسیر خود آوردہ کہ شخصے بحضرت امام
جعفر صادق ع گفت کہ فدائے تو شوم بدرستیکہ خدائے تعالی میفرماید کہ اُدْعُونِی اَسْتَجِبْ

لکه دعا میکنم و مستجاب نمی شود برای ما فرمودند که بجهت آنست که شما وفا میکنید
خدای را بعهد او بدرستیکه خدا می فرماید که اَوْفُوا بِعَهْدِیْ اُوْفِ بِعَهْدِکُمْ والله که اگر
وفا میکردید بعهد خدا هر آئینه وفا میکرد خدا بعهدی که از برای شما است حسن بن عبد
الرزاق در جمال الصالحین آورده که مرویست که جمعی بخدمت یکی از ائمه طاهرین رفتند گفتند یا ابن رسول الله
خدائی تعالی فرمود دعا کنید که من اجابت میکنم و ما دعا میکنیم و مستجاب نمیشود فرمودند که
شما به سبب ده چیز مرده است دعوای خداشناسی می کنید و اطاعت خدا
نمی کنید و دعوای محبت رسول می کنید و با اولادش عداوت می کنید و قرآن
میخوانید و عمل بحکم آن نمی کنید و دعوای عداوت شیطان میکنید و پیرویش
میکنید و دعوای محبت بهشت میکنید و برای آن سعی نمی کنید و
دعوای خوف دوزخ میکنید و خود را در ان می افگنید و مشغول عیوب
دیگران می شوید و از خود چشم پوشی میکنید و دعوای بغض دنیا میکنید
و دست ازان نمی کشید و اقرار به موت می کنید و تهیهٔ این سفر نمیکنید و اموات
خود را دفن میکنید و ازان عبرت نمی گیرید ازین ست که دعای شما
مستجاب نمی شود اخوند مجلسی رح در عین الحیوة چند وجوه
برای عدم استجابت دعا بیان کرده بطریق تلخیص تحریر می نمایم بدانکه
حق سبحانه و تعالی وعده فرموده است که دعا های بندگان خود را مستجاب
گرداند البته خلف در وعدهٔ الٰهی نمی باشد پس اینکه بعضی از دعا ها اثر

استجابتش ظاهر نمی شود جواب اینها میتوان گفت که چون حق تعالی حکیم و علیم است
کارهای او البته منوط بحکمت و مصلحت می باشد پس وعده که فرموده مشروط
بحکمت است یعنی اگر مصلحت شما باشد مستجاب میکنم چنانچه اگر کریمے گوید
که هرکه از من چیزے می طلبد عطا می کنم و شخصی بیاید و گوید افعی کشنده
بدست من بده یا زهر قاتلے را بده که بخورم و آن سائل ضرر اینها را نداند
و دادن باو موجب هلاک او گردد البته عطا نکردن در چنین حالے بکرم
انسب است بلکه عطا کردن جور است و ظاهر است که اکثر آرزوهای
خلائق موجب ضرر ایشان است و نمی دانند و از روے جهالت سوال
می نمایند و حضرت امام زین العابدین ع در دعائے طلب حاجات
صحیفهٔ کامله باین معنی اشاره فرموده است که اے خداوندے که متبدل
نمی سازد حکمت او را وسیله ها اگر کسے گوید که هرگاه چنین باشد دعا چه
فائده دارد زیرا که هرچه صلاح بندگان در آن است البته حق تعالے
بعمل می آورد جواب میگوئیم که ممکن است که یک امرے بدون دعا مصلحت
عطاے او نباشد و مصلحت مشروط بدعا باشد پس امور بر سه قسم است
بعض آنست که بدون دعا مصلحت در عطائے او هست آن را بدون
دعا کرامت می فرماید و بعضے هست که با دعا نیز مصلحت در دادن آن نیست
آن را مطلقا منع می فرماید و بعضے هست که با دعا مصلحت در عطائے آن هست

و بی دعا صلاحت نیست پس چنین امرے عطایش موقوف به دعا است
و چون آدمی نیز میان این امور بعقل خود نمی تواند کرد باید که در جمیع امور محتمله
که بعقل خود خوب داند دعا بکند و اگر حاصل نشود از دعا مایوس نشود و بداند
که البته صلاح او در ان چیز نبوده که حق تعالے دعائش را مستجاب نکرده
با آنکه اصل دعا کردن عبادتے است بهترین عبادتها موجب قرب
می شود چنانچه حضرت صادق ع فرمود که دعا کن و مگو که آنچه مقدر شده است
خواهد شد بدرستیکه دعا عبادت است و تفصیل این کلام سابق مذکور
شد و هر چیز را شرطی چند می باشد و مانعی چند میباشد که تا آن شرائط بعمل نیاید
و آن موانع برطرف نشود ثمره بران فعل مترتب نمی شود مثل آن که حق تعالے
فرموده که نماز کنید تا شما را بیامرزم نماز را شرائطهاست که اگر بدون آن شرائط بعمل آورد
مقبول نیست پس اگر کسے نماز بے وضو بکند نماز نه کرده است و مستحق آمرزش
نیست و همچنین موانعے چند از تاثیر میدارد چنانچه فرموده اند که نماز موجب
قرب است اگر کسے نماز کند و جمیع قبایح را بجا آورد تاثیر آن قبایح موجب
بعد و حرمان است و مانع است از تاثیر نماز در قرب و همچنین طبیبی گوید
که ریوند مسهل است یعنی اگر با شرایطی که مقرر است بخورند و چیزیکه منافی
عمل او باشد بجا نیاورند اسهال میکند پس اگر کسے ریوند را بدون سحق که
یکے از شرائط عمل آنست بخورد با یک مثقال تریاک که منافی عمل آن است بخورد

وعمل ترک گفته تا طبیب خطا نشده خواهد بود و همچنین دعا را شرائط هست چنانچه
تضرع و زاری و اهتمام و خدا شناسی و عبادت و ترک معاصی و خوردن حلال
و تقدیم حمد و ثنا و صلوات و غیر اینها در شرائط و رفع موانع که گذشت
پس بهر یک از اینها که اخلال کند دعایش مستجاب نشود منافات با وعدهٔ
الهی ندارد آما سبب تاخیر اجابت دعا که گاه هست که حق تعالی دعائے را
مستجاب می فرماید و مصلحت در تاخیر آن میداند یا برائے اینکه درین وقت
باو ضرر میرساند یا میخواهد که او دعا کند و درجات او در مراتب قرب زیاده گردد
و اگر بزودی حاجت او را برآورد ترک دعا میکند و بآن درجات عالیه فائز نمیگردد
و بسا باشد که حاجت مومنی را مستجاب گرداند و بعد از چندین سال باو بدهد
چنانچه منقول است که از حضرت صادق ع پرسیدند که آیا می شود که دعائے
کسے مستجاب شود و در رسانیدن باو تاخیر شود فرمود که بلے تا بیست سال و در
حدیث دیگر فرمود که از وقتیکه موسی ع و هارون بر فرعون و قومش نفرین
کردند و حق تعالی فرمود که دعائے شما مستجاب شد تا وقتیکه خدا فرعون را
هلاک کرد چهل سال گذشت و بسند صحیح منقول است که ابن ابی نصر بخدمت
حضرت امام رضا ع عرض نمود که چندین سال است که از خدا حاجتے سوال
می کنم و روا نمی شود از دیر شدن این حاجت در دلم چیزے بهم رسیده حضرت
فرمود که اے احمد زنهار که شیطان را بر خود راه بده که ترا از رحمت خدا نا امید

گرداند

بدرستیکه حضرت امام محمد باقرؑ میفرمود که بدرستیکه مؤمن از حق تعالے سوال حاجتی
می نماید وخدا تاخیر می نماید استجابت اورا برائے اینکه دوست میدارد شنیدن آواز
دعا وناله وزاری اورا پس حضرت امام رضاؑ فرمود. واللہ که آنچه خدا تاخیر
می کند واز مؤمنان منع می فرماید در دنیا ودر آخرت بایشان میدهد بهتر است
از برائے ایشان از آنچه در دنیا بایشان میدهد بدرستیکه حضرت امام محمد
باقرؑ می فرمود که سزاوار نیست که دعائے مؤمن در هنگام نعمت ورخا
مثل دعائے او باشد در وقت شدت وبلا وچنین نباشد که همین که باو عطا
کنند سست شود ودعا را کم کند پس باید که مومن را هرگز از دعا ملال حاصل نشود
بدرستیکه دعا را رتبه ومنزلت عظیم نزد خدا است وبرلتو باد بصبر کردن در بلاها وتنگی ها
وطلب حلال نمودن وصلهٔ رحم کردن وزنهار که بپرهیز از عداوت نمودن ومعارضه
کردن با مردم بدرستیکه ما از اهلبیت صله می کنیم باکسی که از ما قطع میکند
احسان می کنیم باکسیکه با ما بدی می کند پس واللہ که درین امر عاقبت نیکو
مشاهده می نمائیم وبدانکه صاحب نعمت در دنیا اگر سوالے کند وباو عطا کنند
دیگر چیزے غیر او سوال خواهد کرد ونعمت الٰهی در نظر او سهل خواهد شد و
چون نعمت الٰهی بر مسلمانی بسیار شد او را خطر عظیم هست بجهت حقوقے
که از خدا برو واجب میشود وبیم آن هست که فریفته شود وحقوق الٰهی را ادا
نه نماید وموجب طغیان او گردد بگو بمن که اگر من سخنی بتو بگویم اعتماد بر گفته

گفته اعتماد خواهم کرد من خواهی کرد گفتم فدای تو گردم اگر بفرموده تو اعتماد نه کنم بگفته که اعتماد
وحالانکه تو حجت خدائی بر خلق فرمود که پس اعتماد بفرموده خدا بیشتر داشته
باش بدرستیکه خدا بتو وعده کرده است آیا خدا نفرموده است که چون بندگان
از تو سوال نمایند از حال من بگو که من بایشان نزدیکم مستجاب میکنم دعای
دعا کننده که مرا بخواند و می فرماید که نا امید مشوید از رحمت الٰهی و می فرماید که خدا
وعده می کند شمارا مغفرت عظیم از جانب خود و فضل بسیار پس باید که اعتماد
برخدا زیاده باشد از اعتماد بر دیگران و در خاطر خود راه مدهید بغیر از گمان نیک
بخداوند خود تا گناهان شما آمرزیده شود و از حضرت صادق ع منقول است
که بسیار است که حق تعالیٰ دعای شخصی را مستجاب می فرماید و تاخیر
می نماید تا به بد تی تا او زیاده کند دعا را و در حدیث دیگر فرمود که گاه هست
که بنده دعا می کند پس حق تعالیٰ می فرماید بدو ملکے که موکل اند باو که من
حاجت او را مستجاب کردم ولیکن الحال مدهید تا دعا کند که من دوست
میدارم آواز او را بشنوم و گاه هست که بنده دعا می کند پس حق تعالیٰ
می فرماید که زود حاجتش بدهید که من ضد اے او را دشمن میدارم و در حدیث
دیگر فرمود که پیوسته مؤمن باخیر و حالت نیکوست و امیدوار رحمت حق تعالیٰ
است مادامیکه استعجال نه کند که نا امید شود و ترک دعا کند راوی گفت
که چگونه استعجال کند فرمود که استعجال آنست که گوید که اینقدر مدت دعا کردم و

اجابت رائمی بنیم و بسند معتبر از حضرت صادق منقول است که روزے
حضرت ابراهیم خلیل الرحمن در کوه بیت المقدس میگشت که چراگاهے
برائے گوسفندان خود پیدا کند که ناگاه صدائے شخصے بگوشش رسید
از پے صدا رفت دید که شخصے مشغول نماز است و طولش دوازده شبر
است چون فارغ شد حضرت خلیلؑ از و پرسید که اے بندهٔ خدا از
برائے که نماز می کنی گفت از برائے خدائے آسمان حضرت ابراهیم
پرسید که آیا بغیر تو کسی از قوم تو باقی مانده است گفت نه پرسید که خوراک
تو از کجا بدست می آید گفت در تابستان میوهٔ این درخت را جمع می کنم
و در زمستان بان معاش میکنم فرمود که منزلت در کجاست اشاره
بکوهے کرد که در برابر بود حضرت ابراهیمؑ فرمود که مرا با خود نمی بری که امشب
با تو بسر برم گفت در میان راه آب عظیم هست که نمی توان گذشت
حضرت فرمود که تو چگونه عبور می نمائی گفت بر روے آب راه میروم حضرت
فرمود که مرا با خود ببر شاید خدا بمن هم این کرامت بفرماید که بر روے
آب راه روم چنانکه بتو کرامت فرموده پس عابد دست حضرتؑ را گرفت
و باهم رفتند و چون بان آب رسیدند هر دو بر روئے آب روان شدند و گذشتند
چون بخانه عابد رسیدند حضرت ابراهیمؑ فرمود که کدام روز عظیم تر است
عابد گفت که روز جزا که مظالم بندگان را از یکدیگر می گیرند حضرت فرمود که بیا

دست برداریم وخدارا نخوانیم که مارا از شر آنروز ایمن گرداند عابد گفت که دعائے
مرا چه می کنی والله که سه سال است که برائے مطلبی دعا می کنم وتا هنوز مستجاب
نشده است حضرت ابراهیم فرمود که میخواهی که ترا خبر دهم که برائے چه دعائے
ترا حبس کرده اند گفت بلے فرمود که چون حق تعالے بنده را دوست میدارد
دعائی اورا حبس مینماید روز ودر بمی آورد تا او بسیار مناجات کند
واز جناب مقدس او سوال نماید وتضرع کند وچون بنده را دشمن میدارد
دعایش را زود مستجاب میکند یا ناامیدی در دل او می افگند که دیگر دعا نکند
بعد ازان فرمود که حاجت تو چه چیز بود گفت که روزے گلهٔ گوسفند بر من گذشت
پسر نیکو روئے با آن گله بود وآن پسر گیسوئے مشکبوئے داشت پرسیدم
که این گوسفندان از کیست گفت ازانِ ابراهیم خلیل الرحمان پس من دعا کردم که
خدایا اگر ترا در زمین خلیلے ودوستی هست بمن بنما ابراهیم ع گفت که خدا دعائے
ترا مستجاب گردانید منم ابراهیم دوست خداوند رحمن پس با او معانقه فرمودند و
چون حضرت ص پیغمبر مبعوث شدند مصافحه مقرر شد کلینی در کتاب کافی آورده
که روایت کرد محمد بن یحیے واو از احمد بن محمد بن عیسی واو از احمد بن محمد بن
ابی نصر گفت که گفتم امام رضا ع را قربانت شوم بدرستیکه من تحقیق طلب کردم
از الله عز وجل ازین قدر سال وتحقیق که داخل شد در دل من از تاخیر
قضائے حاجت چیزے باین معنی که می ترسم که من مردود درگاه الٰهی باشم

دیر دیک

ونزدیک است کہ نا امید شوم از اجابت آن دعا پس امام گفت اے احمد
دور دار از خود شیطان را ازین کہ باشد او را بر تو راہے از راہ ہائے اضلال
تا آنکہ نا امید کند بدرستیکہ امام محمد باقرؑ می گفت بدرستیکہ مومن گاہے
طلب می کند حاجتی را از اللہ عزوجل پس تاخیر میکند از دادن آن حاجت را
در دنیا برائے دوستی اواز و شنیدن گریہ و زاری او شعر قال واللہ ما
اخر اللہ عن المؤمنین ما یطلبون من ھذہ الدنیا خیر لھم
مما عجل لھم فیھا و ای شیء الدنیا وان ابا جعفرؑ کان یقول ینبغی
للمؤمن ان یکون دعاؤہ فی الرخاء نحوا من دعائہ فی الشدۃ
ولیس اذا اعطی فتر فلا تمل علی الدعاء فانہ من اللہ عزوجل
بمکان و علیک بالصبر و طلب الحلال و صلۃ الرحم
درین فقرات بیان پنج وجہ تاخیر اجابت دعا است اول علم اللہ تعالے بانکہ
دنیا حقیر است و تاخیر اجابت دعا در آخرت بہتر است برائے مومن
و باین اشارہ شد در آیۃ سورۂ بنی اسرائیل وَيَدْعُ الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ
بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا دوم علم اللہ تعالے بانیکہ اگر
اجابت دعا شود فتور در توجہ مومن بدرگاہ الٰہی میرسد بسبب رجا
سوم بے بصیرتی داعی از معاصی و ترک واجبات چہارم ناپاکی راہ کسب
معاش داعی پنجم بریدن پیوند خویشان نسبی ترجمہ حدیث ششم

قال واللهِ الی قوله وصلة الرحم انیست یعنی پس حضرت امام رضا
فرمود که والله انچه خدا تاخیر میکند واز مومنان منع می فرماید در دنیا و در آخرت
بایشان میدهد بهتر است از برای ایشان از انچه در دنیا بایشان میدهد
بدرستیکه حضرت امام محمد باقر می فرمود که سزاوار انیست که دعائی مومن
در هنگام نعمت در رخا مثل دعائی او باشد در وقت شدت و بلا و چنین
نباشد که همین که با و عطا کنند سست شود و دعا را کم کند پس باید که مومن را
هرگز از دعا ملال حاصل نشود بدرستیکه دعا را رتبه و منزلت عظیم نزد خدا
هست و بر تو باد بصبر کردن در بلاها و تنگیها و طلب حلال نمودن وصله رحم
کردن بعد از ان فرمود وایاک و مکاشفة الناس فانا اهل بیت نصل
من قطعنا ونحسن الی من اساء الینا فنری والله فی ذلک
العافیة الحسنة این فقره برای وجه ششم تاخیر اجابت دعا است
یعنی پرهیز از عداوت نمودن و معارضه کردن با مردم بدرستیکه ما اهلبیت
صله می کنیم با کسیکه از ما قطع می کند واحسان می کنیم با کسیکه با ما بدی
می کند پس والله که درین امر عاقبت نیکو مشاهده می نمائیم بعد از ان
فرمود انّ صاحب النعمة فی الدنیا اذا سال فاعطی طلب
غیر الذی سال وصغرت النعمة فی عینه فلا یشبع من
شئی این فقره برای بیان وجه هفتم تاخیر اجابت دعا است یعنی

صاحب نعمت در دنیا اگر سوالے کند و یا دعا کنند دیگر با چیزے غیر او سوال خواہد کرد و نعمت الٰہی در نظر او سہل خواہد شد پس سیر نمی شود از چیزے واذا کثرت النعم کان المسلم من ذلک علی خطر للحقوق التی یجب علیہ وما یخاف من الفتنۃ فیہا این فقرہ برائے بیان وجہ ہشتم تاخیر اجابت دعا است یعنے چون نعمت الٰہی بر مسلمانی بسیار شد او را خطر عظیم ہست بجہت حقوقے کہ از خدا برو واجب می شود و بیم آن ہست کہ در فتنہ شود و حقوق الٰہی را ادا نہ نماید و موجب طغیان او گردد بگو من کہ اگر من سخنی بتو بگویم اعتماد بر گفتہ من خواہی کرد گفتم فدائے تو گردم کہ چون خاطر جمع نشوم بسخن تو پس بکہ خاطر جمع شوم و حالانکہ تو حجت و امام اللہ تعالےٰ بر مخلوقین او ہستی امام گفت پس باش بہ اللہ تعالےٰ خاطر جمع تر کہ بدرستیکہ خاطر جمع و متمکن بر سر وعدہ کہ از جانب اللہ تعالےٰ است آیا نیست اینکہ اللہ تعالےٰ می گوید در سورۂ بقرہ چون سوال کنند بندگان من از من پس بدرستیکہ من نزدیکم بہ بندگان خود بیان این آنکہ قبول می کنم دعاے دعا کنندہ را چون دعا کند مرا و بصفات ربوبیت شناختہ باشد اشارت است باینکہ مخالفان شیعۂ امامیہ کہ اللہ تعالےٰ را بصفات زائدہ بصفت دیگر کہ لائق ربوبیت او نیست شناختہ اند و را نشناختہ اند

ودعانه کرده اند وقال لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَّحْمَةِ اللهِ یعنے اے بندگان
ناامید نه شوید از رحمت الله تعالے ومی فرماید که وَاللهُ یَعِدُکُمْ مَغْفِرَةً
مِنْهُ وَفَضْلًا یعنے خدا وعده می کند شمارا مغفرت عظیم از جانب خود
وفضل بسیار پس باید که اعتماد برخدا زیاده باشد از اعتماد بردیگران ودر
خاطر خود راه مدهید بغیر از گمان نیک به خداوند خود تا گناهان شما آمرزیده
شوند ونیز در کافی از محمد بن یحیے واو از احمد واو از علی بن الحکم واو از منصور
صیقل (یعنے جلادهندهٔ شمشیر) روایت کرد گفتم امام جعفر صادق ع را
که بسیار است که حق تعالے دعاے شخصے را مستجاب می فرماید وتاخیر
می نماید بمدتے تا او زیاده کند دعا را فرمود بلے ونیز روایت کرد علی بن
ابراهیم از پدر خود واو از ابن ابی عمیر واو از اسحاق بن ابی هلال المدائنی واو از
حدید واو از جناب صادق ع که گاه هست که بنده دعا می کند پس حق تعالے
می فرماید بدو ملکے که موکل اند باو که من حاجت اورا مستجاب کردم ولیکن الحال
مدهید تا دعا کند من دوست میدارم آواز اورا بشنوم وگاه هست که بنده
دعا می کند پس حق تعالے می فرماید که زود حاجتش بدهید که من صداے
اورا دشمن میدارم ونیز روایت کرد ابن ابی عمیر واو از سلیمان صاحب السابری
واو از اسحاق بن عمار گفتم امام جعفر صادق ع را آیا مستجاب می شود براے
مرد دعا وباوجود آن تاخیر کرده میشود در عطاے مسئول او فرمود آرے

گاہے تا بیست سال نمیشود و نیز روایت کرد ابن ابی عمیر از ہشام بن سالم کہ گفت
جناب صادق ع کہ بود میان قول اللہ عز و جل در خطاب موسی و ہارون
در سورۂ یونس بتحقیق بفعل آورده شد اثر نفرین شما بر فرعون و ارکان دولت
او و میان گرفتار کردن فرعون بالغرق شدن چہل سال و نیز روایت کرد ابن ابی
عمیر از ابراہیم بن عبد الحمید و او از ابی بصیر گفت شنیدم از امام جعفر صادق ع
کہ می فرمود بدرستیکہ مؤمن ہر آئینہ گاہی دعا میکند پس تاخیر میشود اجابت آن تا
روز جمعہ و نیز روایت کرد علی بن ابراہیم از پدر خود و او از عبد اللہ بن المغیرة و او
از چند اصحاب ما کہ فرمود جناب صادق ع بدرستیکہ بندہ کہ دوست اللہ تعالی
است گاہی دعا می کند اللہ عز و جل را در مشکلی کہ بر می خورد او را پس گفتہ
می شود ملک موکل او را کہ روا کن برای بندۂ من حاجت او را و زود کن
آنرا چہ بدرستیکہ من اراده دارم کہ بشنوم یا اللہ گفتن او را و آواز او را و بدرستیکہ
بندہ کہ دشمن اللہ تعالی است ہر آئینہ گاہی دعا می کند اللہ عز و جل را
در مشکلی کہ بر می خورد او را پس گفتہ می شود ملک موکل او را کہ روا کن حاجت
او را و زود کن آنرا چہ بدرستیکہ من کراہت دارم کہ بشنوم یا اللہ گفتن
او را امام ع گفت پس می گویند مردمان جاہل کہ داده نشد این بندہ مگر برای
عزیز بودن او و ممنوع از مطلب خود این بندہ نشد مگر برائے بی اعتباری
او و حالانکہ حقیقت حال برعکس گفتہ آن مردمان است و نیز روایت

کرد محمد بن یحیےٰ و او از احمد بن محمد بن علیسے و او از ابن محجوب و او از ہشام بن سالم و او از ابی بصیر کہ گفت جناب صادق ع ہمیشہ مومن داعی با خوبے و امیدوار رحمت از اللہ تعالےٰ است مادام کہ شتاب نہ کند تا نا امید شود و ترک کند دعا را گفتم او را کہ چون شتاب می کند گفت می گوید کہ بہ تحقیق دعا کردم این قدر و این قدر زمان و نمی بینم اثرے قبول دعا را مراد اینست کہ در ہر بار کہ تکرار دعا می کند رحمتے علیحدہ براے او حاصل می شود پس بایدکہ این خیالِ باطل را در دل خود گذراند کہ باعثِ نا امیدی و ترک دعا شود

و نیز روایت کرد حسین بن محمد از احمد بن اسحاق و او از سعدان پسر مسلم و او از اسحاق بن عمار کہ فرمود جناب صادق ع کہ ہر آئینہ مومن دعا می کند خداے عز و جل را بجہت بر آمدنِ حاجت خود پس می فرماید خداے عز و جل بملائکہ کہ تاخیر کنید بر آوردنِ حاجت او را از جہت شوقِ من بآواز او و دعاے او پس چون روز قیامت شود بگوید خداے تعالےٰ کہ اے بندہ من دعا کردی مرا پس تاخیر کردم اجابت ترا و ثواب لے کہ بتو می دہم چنین و چنین است پس آرزو کند بندۂ مومن کہ کاش مستجاب نمی شد ہیچ یک از دعا ہاے او در دنیا از جہت آنچہ نمودہ می شود باو از نیکوئی ثواب آخرت *

و ابن فہد رحمہ در عدۃ الداعی آوردہ کہ خداے تعالےٰ وحی کرد بداؤد ع کہ ہر کہ منقطع شود بسوے من کفایت می کنم او را و ہر کہ

سوال

سوال کند از من عطا میکنم او را و هر که بخواند مرا اجابت میکنم او را و جز این نیست که تاخیر می اندازم دعائی او را و آن معلق است و بتحقیق که اجابت آنرا تا وقتیکه تمام شود قضائے من پس هرگاه تمام شد قضائے من روا میکنم آنرا اے داؤد بگو به مظلوم که دعاے تو در حق ظالم مستجاب است ولیکن تاخیر در اجابت دعاے تو بسیار است بجهت فوائد بسیار که تو نمیدانی و پنهان است از نظر تو و من احکم الحاکمین ام یا بجهت آنست که ظلم کردی تو کسے را پس او دعائے بد کرد بتو پس شد این در بدل آن نه از براے تست نفع و نه بر تست ضررے و یا بجهت آنست که باشد براے تو درجه بهشت که نمی رسی بآن درجه نزد من مگر بآن ظلمی که بر تو رفته است بجهت آنکه امتحان می نمایم بندگان خود را در تلف اموال و ضرر نفسهاے ایشان و بسا که بیمار می سازم بنده را پس اندک می شود نماز و خدمت و عبادت او و هر آئینه آواز او وقتیکه دعا کند و بخواند مرا در اندوه و بیماری دوست تر است نزد من از نماز نماز گذاریدگان و بسا که نماز کند بنده و نماز او را بر روے او زنند و منع کنم آواز او را از خود آیا میدانی اے داؤد که این کس کیست که بسیار متوجه شود و نظر کند بحرم مؤمنان بچشم فسق و این آن کس است که بخاطر بگذراند که اگر والی امرے و حاکم شود گردن مردمان را بزند بظلم ناحق بگو ای بمردمان که توجه کنند بر گناهان مانند توجه کردن زن که فرزند او مرده باشد بر فرزند خود ای

خود یعنے داؤدؑ اگر می دیدی کسانے را کہ می خورند مردمان را بزبانہاے ایشان را مثل غیبت مردمان می کنند می دیدی کہ می گسترانم زبانہاے ایشانرا تبرزین آتش گستراندن پوست و می زنم بر لواحی زبانہاے ایشانرا و بگویید کہ مسلط می سازم بر ایشان کسے را کہ سرزنش کند ایشان را و بگویید اینست اہل دوزخ این فلانیست تیز زبان کہ غیبت مردمان کردہ است بشنیا بسیار کعتہاے نماز دور و دراز کہ دران گریہ باشد با اندک وقتیکہ نظر ترس کہ میگذارد کسے برابر نباشد بنزد من بچیزے اور اے داؤدؑ بیایم او را کہ اگر سلام دہد و فارغ شود از نماز و بیاید گہنم در دل آن کس بیایم نفس خود را قبول کند و اگر نزد او زنے و جلوہ دہد خود را او بر و عرض کند آن مومن را معاملہ کند مؤمن با و فریب دہد

مقصد سوم

در بیان اوقات و امکنہ استجابت دعا

روایت کردند چند اصحاب ما از احمد بن محمد کلینی در کافی آوردہ کہ بن خالد از یحیی بن ابراہیم بن ابی البلاد از پدر خود و او از زید شحام گفت جناب صادقؑ طلب بکنید دعاہاے خود را در چہار ساعت وقت وزیدن ہواے تند و زوال سایہ و آمدن باران و وقتیکہ اول قطرہ

از خون مؤمن بر زمین افتد بتحقیق که درواز هائے آسمان درین اوقات کشاده
می شوند ونیز در کتاب مذکور مرویست از احمد بن محمد واو از پدر خود وغیر او واو از قسم
بن عروه واو از ابی العباس فضل البقباق که فرمودند جناب صادق ع که قبول
کرده می شود دعا در چهار مقام در وتر و بعد فجر و بعد ظهر و بعد مغرب ونیز در کتاب
مذکور روایت کرد علی بن ابراهیم از پدر خود واو از نوفلی واو از سکونی که فرمودند
جناب صادق ع که فرمودند جناب امیر ع که غنیمت دانید دعا را در چهار موضع
وقت قرائت قرآن و وقت اذان و هنگام آمدن باران و هنگام بهم شدن دو
لشکر برائے شهادت ونیز در کتاب مذکور روایت کرد علی بن ابراهیم
واو از پدر خود واو از ابن ابی عمیر واو از جمیل بن دراج واو از عبد الله بن
عطا واو از جناب صادق ع که فرمودند هنگامیکه دعا می کردند پدر بزرگوار
من طلب می کردند حاجت خود را درین ساعت یعنی زوال شمس
ونیز در کتاب مذکور روایت کرد علی بن ابراهیم از پدر خود واو از حماد بن
عیسی واو از حسین بن مختار واو از ابی بصیر که فرمودند جناب صادق ع
که هر گاه برقت در آید یکے از شما پس دعا کند بدرستیکه دل رقت نمی کند
تا خالص نه شود ونیز در کتاب مذکور روایت کردند چند اصحاب ما از احمد
بن محمد بن خالد واو از شریف بن سابق واو از فضل بن ابی قره واو
از جناب صادق ع که فرمود رسول خدا ص بهترین وقتیکه دعا بکنید

الله عز و جل را سحرها است و خواند این آیت را در قول یعقوب ع در که سورهٔ
یوسف است سوف استغفر لکم ربی یعنی قریب است
که استغفار خواهم کرد برای شما صاحب کل اختیار خود را و رسول خدا ص
گفت که تاخیر کرد قبول التماس برادران یوسف را در دعا کردن برای
ایشان تا در سحر دعا کند و نیز در کتاب مذکور روایت کرد حسین بن
محمد از احمد بن اسحاق و او از سعدان بن مسلم و او از معاویه بن عمار و
او از جناب صادق ع که فرمود پدر بزرگوار من وقتیکه طلب می فرمودند
حاجت را طلب می فرمودند وقت زوال آفتاب پس چون آن
حضرت ع اراده طلب حاجت می کرد پیش می داشت چیزے
از مال را باین روش که تصدق می کرد بآن مال و بکار می برد چیزے
از بوی خوش را و می رفت بسوے مسجد و دعا می کرد در مطلب
خود بانچه خواسته باشد الله را و نیز روایت کردند چند اصحاب ما
از احمد بن محمد بن خالد و او از علی بن الحدید و او از جناب صادق ع که
فرمود چون لرزید پوست بدن تو و اشکناک شد دو چشم تو پس دریاب
فرصت را چه بتحقیق راست شد اراده تو باین معنی که دعا کن که راست
بهدف اجابت میرسد و همین روایت را محمد بن اسماعیل و او از ابی
اسماعیل سراج و او از محمد بن ابی حمزه روایت کرده و نیز روایت کرد

احمد بن محمد و او از جامورانی و او از حسن بن علی و او از ابن ابی حمزه و او
از صندل و او از ابی صباح الکنانی از جناب امام محمد باقرع که فرمود بدرستیکه
الله عزوجل دوست میدارد از جملهٔ بندگان او که مومنان اند هر
بسیار دعا کننده را پس بر شما باد که دعا کنید در آخر شب که نزدیک
صبح است تا طلوع آفتاب چه بدرستیکه آن وقتی است که گشوده
می شود دران درهاے استجابت دعا و بخشش کرده می شود در آن رزقهاے
خلائق و برآورده می شود در آن حاجتهاے بزرگ و نیز روایت کرد
علی بن ابراهیم و او از پدر خود و او از ابن ابی عمیر و از عمر ابن اذینه که شنیدم
از جناب صادق ع که می فرمود بدرستیکه در شب هر آئینه ساعتی هست که موافق
نمی شود اینکه موفق شود آنرا بنده مسلمانے باین معنی که بیدار شود در ان وقت و
بعد از ان نماز کند و دعا کند الله عزوجل را در ان ساعت مگر اینکه الله تعالے
مستجاب کند در هر شب که باشد گفتم نگاه دارد ترا الله تعالے کدام ساعت
هست آن از جملهٔ شب فرمود وقتیکه بگذرد نصف شب و آن سدس اوّل
است از اوّل نصف باقی در **عین الحیوة** مجلسی رح است که
حضرت امیر المؤمنین ع فرمودند که اگر کسے را بسوے پروردگار خود حاجتے
باشد در سه ساعت طلب نماید ساعتے در روز جمعه و ساعتے از زوال
شمس می شود که در آن وقت بادهاے رحمت می وزد و درهاے

آسمان گشوده می شوند و رحمتِ الٰهی نازل می گردد و خروس باواز می آید
و یک ساعت هست در آخر شب نزدیک طلوع صبح بدرستیکه در سحر و ملک ندا
می کنند از جانب حق تعالی که آیا کسی هست که درین وقت توبه
کند تا توبه اش را قبول کنیم آیا کسی هست که سوال کند و باو عطا کنیم
آیا کسی هست که طلب آمرزش کند تا گناهانش را بیامرزیم آیا کسی
هست که حاجتی داشته باشد و عرض کند تا حاجتش را برآوریم پس
اجابت نمائید در آن وقت داعی خدا را و طلب نمائید روزی را در مابین
طلوع صبح تا طلوع آفتاب که آن دخیل تر است در روزی از سفرها
کردن برای تجارت و آن ساعتی است که خدا قسمت روزی میان
بندگان خود می فرماید و فرمود که درهای آسمان را برای شما میگشایند
درین اوقات نزد آمدن باران و نزد جهاد فی سبیل الله و نزد اذان
و نزد خواندن قرآن و نزد زوال آفتاب و نزد طلوع صبح و حضرت
صادق ع فرمود که ساعتی که در آن ساعت دعا مستجاب می شود در
روز جمعه وقتی است که امام از خطبه فارغ می شود تا وقتیکه مردم بنماز
برخیزند و ساعت دیگر آخر روز جمعه است تا فرو رفتن آفتاب و در حدیث
دیگر فرمود که ساعت استجابت اوّل زوال است و از حضرت امام زین
العابدین ع منقول است که حضرت فاطمه صلوات الله و سلامه علیها

فرمود که از حضرت رسول ص شنیدم که می فرمودند که در روز جمعه ساعتی هست
که هر مسلمانی که در آن ساعت از خدا چیزی طلب نماید البته با و عطا می فرماید
گفتم یا رسول اللہ ص کدام ساعت است فرمود که وقتیکه نصف قرص آفتاب
فرو رود پس حضرت امام زین العابدین ع فرمود که حضرت فاطمہ ع به خادم خود
می فرمود که برو بر بلندی و چون به بینی که نصف قرص آفتاب غروب کرد مرا اعلام
کن که من دعا کنم کبسند ہای معتبر از حضرت صادق ع منقول است که فرمود
که بر تو باد بدعا کردن در وقتیکه در سجود باشی که بنده در سجود از جمیع احوال بخدا
نزدیک تر است و ابن فهد در کتاب عدۃ الداعی از حضرت
رسالت پناه ص آورده که هر که باشد او را حاجتی پس طلب کند آنرا در
وقت عشا بدرستیکه آن وقت عطا کرده نشده است احدی را از امتهای
سابقه و نیز در کتاب مذکور از آن حضرت ص آورده که وقتیکه برخیزد بنده از
خوابگاه خوش خود و چشمهای او خواب آلوده باشند برای خوشنودی
پروردگار خود از جهت نماز شب مباهات میکند خدای تعالی با آن بنده
بر فرشته ها و می گوید که ای فرشته ها آیا می بینید این بنده را که برخاسته
است از خوابگاه لذیذ خود بجانب نمازی که من واجب نه گردانیده ام
بر او گواه باشید که او را آمرزیدم و نیز در کتاب مذکور از حضرت صادق ع
آورده که خدا فرض کرده است نمازهای یومیه را در دوست ترین وقتها پس

طلب نمائید حاجتهائے خود را در عقب نماز فریضه و نیز در کتاب مذکور
آورده که روایت کرده است ابراهیم ابن محمد که گفتم با امام رضاؑ که چه می فرمائی
در حدیثے که مردمان روایت میکنند از حضرت رسول خدا که آنحضرت فرمود که حق تعالی
هر شب فرود می آید به آسمان دنیا حضرت امام رضاؑ گفت که لعنت خدا
برکسانیکه تغیر کنند و بگردانند سخن حضرت رسالت مرا از موضع خود بخدا سوگند
که رسول خداؐ چنین نه فرموده بلکه چنین گفته است که حق تعالی فرشته می فرستد باسمان
دنیا هر شب در ثلث آخر شب و در جمعه در اول شب و امر میکند بآن فرشته
که منادی کند که آیا هیچ سائلی است تا عطا کنم مسئول او را آیا کسے هست
که قبول کنم و بپذیرم توبهٔ او را آیا هیچ استغفار کننده هست که تا بیامرزم او را اے
طالب خیر متوجه شو بدرگاه خدائے تعالی و اے طالب شر کوتاه کن
شر خود را پیوسته آن فرشته این ندا می کند تا طلوع صبح هرگاه صبح طالع شد آن
فرشته باز میگردد به محل خود از ملکوت آسمان و نیز در کتاب مذکور از حضرت
امام محمد باقرؑ آورده که حق تعالی ندا می کند در هر شب جمعه از بالائے
عرش از اول شب تا آخر شب که کجاست بندهٔ مومنے که بازگشت کند
بدرگاه من و توبه کند از گناهان خود پیش از طلوع صبح تا قبول کنم توبه و دعای
او را و رحمت کنم برا او کجاست بندهٔ مومن که تنگ گردانیده باشم روزی
او را برا او سوال کند و طلب نماید از من زیادتی روزی را که زیاده گردانم

وکشاده گردانم روزی او را آیا کجاست بندهٔ مومنے که بیمار باشد و سوال کند اینکه شفا دہم او را قبل از طلوع فجر پس عافیت بخشم او را آیا کجاست بندهٔ مومنے که گرفتار باشد به بند و زندان و غم و اندوه و سوال کند اینکه آزاد و سازم او را از آن بند و زندان و خلاصی بخشم او را آیا کجاست بندهٔ مومنے که مظلوم باشد و سوال کند از من که آن ظالم را از و برطرف کنم پیش از طلوع فجر پس یاری دہم او را و انتقام کشم از ظالم او و ہمیشه خدائے تعالےٰ ندا می کند باین کیفیت تا طلوع فجر و نیز در کتاب مذکور آورده که حضرت رسالت پناه صلعم دعا کردند بر کافران در روز جنگ خندق در روز دوشنبه و روز سه شنبه و روز چهارشنبه میان ظهر و عصر پس مستجاب شد و ظاهر شد اثر سرور بر روئے مبارک آنحضرت جابر گفت که چون امرے شدید بر من نازل شد بهمین ساعت دعا کردم و اجابت را یافتم و بعض اوقات استجابت دعا در بیان ایام و لیالی متبرکه انشاء الله تعالےٰ ذکر کرده خواهد شد

اَمَّا امکنهٔ استجابت دعا

پس ابن فهد رح در کتاب عدة الداعی آورده که از اسباب دعا آن چیزے است که راجع میشود بمکان مانند عرفه و آن موضعے است در مکه و در خبر است که حق تعالےٰ

می گوید به ملائکه در روزی که مردمان در عرفات باشند که ای فرشته های
من آیا نمی دانید و نمی بینید بندگان و کنیزان مرا که آمدند از اطراف بلاد
غبار آلوده آیا میدانید حاجتهای ایشان را و آن چیزی که ایشان
سوال می کنند فرشته ها می گویند که ای پروردگار ما ایشان سوال میکنند
از تو مغفرت و آمرزش را حق تعالی گوید که گواه باشید ای فرشته های
من که آمرزیدم ایشان را روایت است که بعضی از گناهان هست که آمرزیده
نمی شوند مگر بعرفه و از جمله مکان دعا مشعر الحرام است گفت خدای تعالی
که فَاِذَا اَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَاذْكُرُوا اللهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ
الْحَرَامِ یعنی چون برگردید از موضعی که آن را عرفات گویند پس یاد
کنید خدای تعالی را به تکبیر و تهلیل نزدیک آن موضع که از مشعر الحرام
میگویند و شب مشعر الحرام از جمله شبهای احیا است و از جمله مکان دعا
حرم کعبه و کعبه است و روایت است از امام رضا ع که گفت هیچکس
از مؤمن و کافر توقف نه کند درین کوه های مکه مگر آنکه دعای او مستجاب
شود اما مؤمنان پس دعای آنها مستجاب می شود برای آخرت
ایشان و اما کافران پس دعای ایشان مستجاب می شود برای
دنیای ایشان و از جمله مکان دعا مسجد است هر مسجدی که باشد
بدرستیکه مسجد خانه خدا است و کسیکه قصد کند که بمسجدی برود قصد

که بسوئے خدائے تعالے برود و زیارت کند حق تعالے را و در حدیث
قدسی واقع است که بدانید و آگاه باشید که خانه هائے من در زمین مسجدها
است خوشا حال بنده که وضو کند در خانهٔ خود و بعد ازان زیارت کند مرا
در خانهٔ من یعنے به مسجد برود و بطاعت و عبادت من مشغول شود خدائے
تعالے کریم ترازان است که نا امید سازد زائر و قاصد خود را و روایت
کرده است سعد ابن مسلم از معاویه بن عمار که هرگاه ابو عبد الله ع حاجتے
داشت طلب آن حاجت میکرد از خدائے تعالے وقت زوال
پس هرگاه میخواست که طلب کند حاجت را اول چیزے تصدق میکرد
و بوے خوش بکار می برد و به مسجد میرفت و بعد ازان دعا می کرد بجهت
حاجت خود بانچه از حق تعالے می خواست پس به تحقیق که این روایت
دلالت کرده است بر چهار چیز اول آنکه وقت زوال وقت طلب حاجت
است دوم آنکه سنت است تقدیم صدقه بر طلب حاجت سوئم بوئے
خوش بکار بردن چهارم بودن مسجد مکان طلب حاجت و از جمله مکانهائے
دعا بلکه از اشرف مکانها نزد قبر منور امام حسین علیه السلام است بدرستیکه
روایت کرده شده است که حق سبحانه و تعالے چهار خصلت است که
کرامت فرموده امام حسین علیه السلام را در عوض شهادت شفا را
در تربت مطهرهٔ او و اجابت دعا را در نزد قبر منور او بلکه نزد قبور باقی

الئمہ ۱۲ از ذریت او و اینکه عمرهاے زائران آن امام عالی مقام شمار کرده
نمی شود و روایت است که امام جعفر صادق ع را دردے عارض شده بود
پس امر فرمود بآن کسانے که در خدمت او بودند که کسے را باجارت
بگیرند و بفرستند به مشهد امام حسین علیه السلام که نزد قبر امام حسین علیه
السلام دعا کند که حق تعالے آنحضرت ع را شفا دهد از ان درد پس
بیرون رفت مردے از خدمتگاران آنحضرت پس یافت مردے را بر در خانه
و حکایت کرد بآن مرد آنچه آنحضرت ع فرموده بود آن مرد گفت که من
میروم و خدمت را بجاے آورم ولیکن امام حسین ع امام مفترض الطاعة است و آنحضرت
نیز مفترض الطاعة است پس چگونه است که آنحضرت ع توسل می جوید بامام
حسین علیه السلام بجهت شفا از درد پس بازگشت او بمولاے
خود و عرض کرد سخن آن مرد را آنحضرت ع گفت همچنان است که
آن مرد می گوید ولیکن می دانم که حق تعالے را بقعها است که دعا
مستجاب می شود در ان بقعها روضهٔ منورهٔ حضرت امام حسین علیه
السلام از ان بقعها است و دیگر امکنه استجابت دعا مثل مزدلفه
و مقابر شهدا و صلحا و والدین و غیره می باشند ذکر بعضے از انها
در فصل دوم از باب پنجم و مطلب ششم و هفتم و خاتمه مذکور
خواهد شد انشاء الله تعالے

مقصد چہارم

در بیان آدابے کہ پیش از دعا کردن باید بجا آورد

محقق طوسی رہ در محاسن الآداب آوردہ از حضرت ابی
عبد اللہ ع کہ گفت مردے نزد پیغمبر ص آمد و گفت یا رسول اللہ ص
میگردانم ثلث دعائے خود را بلکہ نصف دعائے خود را بلکہ تمام دعائے
خود را برائے تو حضرت رسالت پناہ ص فرمود کہ این ہنگام بر آوردہ
می شود حاجت دنیا و آخرت تو ابی بصیر و ابی الحکم گفتند کہ پرسیدم
از حضرت ابی عبد اللہ ع کہ چہ معنی دارد سخن آن مرد کہ گفت بہ حضرت پیغمبر ص
کہ میگردانم تمام دعائے خود را برائے تو حضرت امام ع گفت کہ این معنے
دارد کہ پیش از طلب حاجتے صلوات می فرستیم بر تو و نیز روایت
است از حضرت ابی عبد اللہ ع کہ گفت رسول خدا ص کہ مگردانید مرا
مثل قدحے کہ راکب ہمراہ خود میدارد بدرستیکہ ہر گاہ می خواہد پر آب
می کند و ہر گاہ نمی خواہد فراموش می کند و ذکر کنید مرا در اول و آخر و میان
دعا و نیز روایت است از حضرت ابی عبد اللہ ع کہ گفت آن کسیکہ را
بخدائے تعالیٰ حاجتے باشد باید کہ ابتدا کند بہ صلوات بر محمد ص
و آل او علیہم السلام و بعد از و طلب حاجت خود کند و ختم کند بصلوات

بر محمدؐ وآلؑ او بدرستیکہ خداے تعالے کریم تراست ازان کہ قبول
کند ہر دو طرف را و قبول نہ کند میان را بجہت آن کہ میان صلوات
بر نبیؐ وآلؑ او و میان خداے تعالے ہیچ چیز حجاب نمی شود
و چون ہیچ چیز حجاب نہ شود قبول میکند آنرا خداے تعالے و ہرگاہ
قبول کرد ہر دو طرف را دعا را نیز قبول می کند کلینی در کافی
آوردہ کہ روایت کرد ابو علی الاشعری از محمد بن عبد الجبار و او از
صفوان بن یحیےٰ و او از حارث بن المغیرۃ کہ گفت شنیدم از امام
جعفر صادقؑ کہ گفت دوری کنید چون بجد خواہش کند یکے از شما
ازین کہ طلب کند از صاحب کل اختیار خود چیزے را از حاجتہاے
دنیا و آخرت مگر آنکہ ابتدا کند بہ ثنا گستری بر اللہ عز و جل بمعنی شمردن
بعض نعمتہائے او بر این کس و ستایش براے او بمعنی تمجید او کہ می آید
در حدیث آیندہ و درود بر نبیؐ بعد ازان طلب کنید حاجتہائے
خود را و نیز در کتاب مذکور روایت کرد محمد بن یحیےٰ از احمد بن محمد بن عیسےٰ
و او از ابن فضال و او از ابن بکیر و او از محمد بن مسلم کہ فرمود جناب صادقؑ
بدرستیکہ در کتابے کہ بخط امیر المؤمنین صلوات اللہ وسلامہ علیہ و آلہ
و املاے رسولؐ است اینست کہ ستایش اللہ تعالے بہ تمجید او
پیش از طلب حاجت است پس چون دعا کنی اللہ عز و جل را پس تعظیم کن او را

گفتم چون تعظیم کنم او را گفت میگوئی یا مَنْ هُوَ اَقْرَبُ اِلَیَّ مِنْ حَبْلِ الْوَرِیْدِ یَا فَعَّالاً لِمَا یُرِیْدُ یَا مَنْ یَحُوْلُ بَیْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهٖ یَا مَنْ هُوَ بِالْمَنْظَرِ الْاَعْلٰی یَا مَنْ هُوَ لَیْسَ کَمِثْلِهٖ شَیْءٌ

ونیز در کتاب مذکور روایت کردند چند اصحاب ما از احمد بن محمد بن خالد و او از پدر خود و او از ابن سنان و او از معاویه بن عمار که فرمودند جناب امام جعفر صادق ع که جز این نیست که آداب دعا تمجید است بعد از ان اقرار به نعمتها است بعد از ان اقرار بگناه است تا برائت از ان حاصل شود بعد از ان طلب حاجت است بدرستیکه شان اینست که بخدا قسم بیرون نشد بنده از گناهے که کرده باشد مگر باقرار به بد کردن خود

ونیز روایت کرد حسین بن محمد و او از معلی بن محمد و او از حسین بن علی و او از حماد بن عثمان و او از حرث بن المغیرة که گفت امام جعفر صادق چون خواهی که دعا کنی پس تعظیم کن الله تعالے را بگفتن الله اکبر و مانند آن و الحمد لله بگو و سبحان الله بگو و لا اله الا الله بگو و بشمر بعض نعمتهاے او را بر او و درود کن بر محمد ص بعد از ان دعا کن تا داده شوی انچه طلب کنی

الحسن

ونیز در کتاب مذکور روایت است از ابو علی الاشعری از محمد بن عبد الجبار و او از صفوان و او از عیص پسر قسم که فرمود جناب صادق ع که چون طلب کند یکے از شما حاجت را پس باید که نعمت صاحب کل اختیار خود را یاد

کند و باید کہ تعظیم او کند چہ بدرستیکہ مرد چون طلب حاجت کند از بادشاہ

آمادہ می کند برا ے آن بادشاہ از جملہ سخن انچہ را کہ بہتر و خوش آیندتر

سخنے است کہ توانائی دارد بر آن تا پیش از طلب حاجت آنرا گوید

پس چون طلب کنید حاجت را از درگاہ الٰہی پس تعظیم کنید اللہ را

کہ بیشک است و بغایت قادر است و ستایش کنید او را و یاد نعمت

او کنید می گوئی در مدح و ثنا یا اَجْوَدَ مَنْ اُعْطِیَ وَیَا خَیْرَ مَنْ سُئِلَ یَا

اَرْحَمَ مَنِ اسْتُرْحِمَ یَا اَحَدُ یَا صَمَدُ یَا مَنْ لَمْ یَلِدْ وَلَمْ یُوْلَدْ

وَلَمْ یَکُنْ لَّہٗ کُفُوًا اَحَدٌ یَا مَنْ لَمْ یَتَّخِذْ صَاحِبَۃً وَّلَا وَلَدًا

یَا مَنْ یَّفْعَلُ مَا یَشَآءُ وَیَحْکُمُ مَا یُرِیْدُ وَیَقْضِیْ مَا اَحَبَّ یَا مَنْ

یَحُوْلُ بَیْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِہٖ یَا مَنْ ھُوَ بِالْمَنْظَرِ الْاَعْلٰی یَا مَنْ لَیْسَ

کَمِثْلِہٖ شَیْءٌ یَا سَمِیْعُ یَا بَصِیْرُ و بسیار ذکر کن از اسماے اللہ

عز و جل بہ تحقیق کہ اسماے حق تعالیٰ بسیار اند و درود کن بر محمد و آل او

و بگو اَللّٰھُمَّ اَوْسِعْ عَلَیَّ مِنْ رِّزْقِکَ الْحَلَالِ مَا اَکُفُّ بِہٖ وَجْھِیْ وَ

اُؤَدِّیْ بِہٖ عَنْ اَمَانَتِیْ وَاَصِلُ بِہٖ رَحِمِیْ فَیَکُوْنُ عَوْنًا

فِی الْحَجِّ وَالْعُمْرَۃِ **صاحب نخبہ** از کافی نقل کردہ از حضرت

امام جعفر صادق ع آوردہ کہ ہر دعائے کہ نباشد پیش از ان تحمید پس

آن دعا ابتر است و جز این نیست کہ بعد از تحمید ثنا است را وی پرسید

گرمیدانم کہ چیست عجزی   از تحمید و تمجید فرمودند کہ می گوئی اَللّٰھُمَّ اَنْتَ
الْاَوَّلُ فَلَیْسَ قَبْلَکَ شَیْءٌ وَاَنْتَ الْاٰخِرُ فَلَیْسَ بَعْدَکَ شَیْءٌ وَ
اَنْتَ الظَّاھِرُ فَلَیْسَ فَوْقَکَ شَیْءٌ وَاَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَیْسَ دُوْنَکَ
شَیْءٌ وَاَنْتَ الْعَزِیْزُ الْحَکِیْمُ ونیز در کتاب مذکور آوردہ کہ پرسیدند
از ان حضرتؑ کہ چیست اوّل چیزے کہ محبوبست از تحمید فرمودند کہ
می گوئی اَلْحَمْدُ لِلّٰہِ الَّذِیْ عَلَا فَقَھَرَ وَالْحَمْدُ لِلّٰہِ الَّذِیْ
مَلَکَ فَقَدَرَ وَالْحَمْدُ لِلّٰہِ الَّذِیْ بَطَنَ فَخَبَرَ وَالْحَمْدُ
لِلّٰہِ الَّذِیْ یُحْیِی الْمَوْتٰی وَیُمِیْتُ الْاَحْیَاءَ وَھُوَ عَلٰی
کُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ ونیز امام زین العابدینؑ ہرگاہ ابتدا می فرمودند
بدعا ابتدا می کردند بہ تحمید خدائے عزوجل وثنائے او باین طریق کہ
می فرمودند واین دعا از ادعیہ صحیفہ کاملہ است اَلْحَمْدُ لِلّٰہِ الْاَوَّلِ
بِلَا اَوَّلٍ کَانَ قَبْلَہٗ وَالْاٰخِرِ بِلَا اٰخِرٍ یَکُوْنُ بَعْدَہٗ الَّذِیْ
قَصُرَتْ عَنْ رُؤْیَتِہٖ اَبْصَارُ النَّاظِرِیْنَ وَعَجَزَتْ عَنْ نَعْتِہٖ
اَوْھَامُ الْوَاصِفِیْنَ اِبْتَدَعَ بِقُدْرَتِہِ الْخَلْقَ اِبْتِدَاعًا وَاخْتَرَعَھُمْ
عَلٰی مَشِیَّتِہٖ اِخْتِرَاعًا ثُمَّ سَلَکَ بِھِمْ طَرِیْقَ اِرَادَتِہٖ وَبَعَثَھُمْ
فِیْ سَبِیْلِ مَحَبَّتِہٖ لَا یَمْلِکُوْنَ تَاْخِیْرًا عَمَّا قَدَّمَھُمْ اِلَیْہِ وَلَا
یَسْتَطِیْعُوْنَ تَقَدُّمًا اِلٰی مَا اَخَّرَھُمْ عَنْہُ وَجَعَلَ لِکُلِّ رُوْحٍ

مِنْهُمْ قُوتاً مَعْلُوماً مَقْسُوماً مِنْ رِزْقِهِ لَا يَنْقُصُ مَنْ زَادَهُ

نَاقِصٌ وَلَا يَزِيدُ مَنْ نَقَصَ مِنْهُمْ زَائِدٌ ثُمَّ ضَرَبَ لَهُ فِي

الْحَيٰوةِ اَجَلًا مَوْقُوتاً وَنَصَبَ لَهُ اَمَداً مَحْدُوداً يَتَخَطَّأُ اِلَيْهِ

بِاَيَّامِ عُمُرِهِ وَيَرْهَقُهُ بِاَعْوَامِ دَهْرِهِ حَتّٰى اِذَا بَلَغَ اَقْصٰى

اَثَرِهِ وَاسْتَوْعَبَ حِسَابَ عُمُرِهِ قَبَضَهُ اِلٰى مَا نَدَبَهُ اِلَيْهِ

مِنْ مَوْفُورِ ثَوَابِهِ اَوْ مَحْذُورِ عِقَابِهِ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ اَسَاؤُا

بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ اَحْسَنُوا بِالْحُسْنٰى عَدْلًا مِنْهُ

تَقَدَّسَتْ اَسْمَاؤُهُ وَتَظَاهَرَتْ اٰلَاؤُهُ لَا يُسْئَلُ عَمَّا

يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْئَلُونَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي لَوْ حَبَسَ عَنْ

عِبَادِهِ مَعْرِفَةَ حَمْدِهِ عَلٰى مَا اَبْلَاهُمْ مِنْ مِنَنِهِ الْمُتَتَابِعَةِ

وَاَسْبَغَ عَلَيْهِمْ مِنْ نِعَمِهِ الْمُتَظَاهِرَةِ لَتَصَرَّفُوا فِي مِنَنِهِ فَلَمْ يَحْمَدُوهُ

وَتَوَسَّعُوا فِي رِزْقِهِ فَلَمْ يَشْكُرُوهُ وَلَوْ كَانُوا كَذٰلِكَ

لَخَرَجُوا مِنْ حُدُودِ الْاِنْسَانِيَّةِ اِلٰى حَدِّ الْبَهِيمِيَّةِ فَكَانُوا كَمَا

وَصَفَ فِي مُحْكَمِ كِتَابِهِ اِنْ هُمْ اِلَّا كَالْاَنْعَامِ بَلْ هُمْ اَضَلُّ

سَبِيلًا وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى مَا عَرَّفَنَا مِنْ نَفْسِهِ وَاَلْهَمَنَا مِنْ

شُكْرِهِ وَفَتَحَ لَنَا مِنْ اَبْوَابِ الْعِلْمِ بِرُبُوبِيَّتِهِ وَدَلَّنَا

عَلَيْهِ مِنَ الْاِخْلَاصِ لَهُ فِي تَوْحِيدِهِ وَجَنَّبَنَا مِنَ الْاِلْحَادِ وَ

السّالكِ فی امرہٖ حمدًا نعمّر بہٖ فیمن حمدہٗ من خلقہٖ ونسبق
بہٖ من سبق الی رضاہُ وعفوہٖ حمدًا یضئُ لنا بہٖ ظلماتِ
البرزخ ویسھّل علینا بہٖ سبیل المبعثِ ویشرّف بہٖ منازلنا
عند مواقفِ الاشھادِ یوم تجزیٰ کلُّ نفسٍ بما کسبت وھم
لا یظلمون یوم لا یغنی مولی عن مولی شیئًا ولا ھم ینصرون حمدًا
یرتفعُ منّا الی اعلٰی علّیّین فی کتابٍ مرقومٍ یشھدہُ المقرّبون
حمدًا تقرُّ بہٖ عیوننا اذا برقت الابصارُ وتبیضّ بہٖ وجوھنا
اذا اسودّتِ الابشار حمدًا نعتق بہٖ من الیمِ نارِ اللہ الی
کریمِ جوارِ اللہ حمدًا نزاحم بہٖ ملائکتہُ المقرّبین
ونضامّ بہٖ انبیاءہُ المرسلین فی دارِ المقامۃِ التی لا تزولُ
ومحلِّ کرامتہِ التی لا تحولُ والحمد للہ الذی اختار
لنا محاسنَ الخلقِ واجریٰ علینا طیّباتِ الرّزقِ وجعل لنا الفضیلۃ
بالملکۃِ علی جمیعِ الخلقِ فکلُّ خلیقتہٖ منقادۃٌ لنا بقدرتہٖ
وصائرۃٌ الی طاعتنا بعزّتہٖ والحمد للہ الذی اغلق عنّا
باب الحاجۃِ الّا الیہِ فکیف نطیقُ حمدہٗ ام متی نؤدّیْ
شکرہٗ لا متی والحمد للہ الذی رکّب فینا آلاتِ البسطِ و
جعل لنا ادواتِ القبضِ ومتّعنا بارواحِ الحیوۃِ واثبت

فينا جوارح الأعمال وغذانا بطيبات الرزق وأغنانا بفضله
وأقنانا بمنه ثم أمرنا ليختبر طاعتنا ونهانا ليبتلي شكرنا
فخالفنا عن طريق أمره وركبنا متون زجره فلم يبتدرنا
بعقوبته ولم يعاجلنا بنقمته بل تأنانا برحمته تكرما و
انتظر مراجعتنا برأفته حلما والحمد لله الذي دلنا على
التوبة التي لم نفدها الا من فضله فلو لم نعتدد من فضله
الا بها لقد حسن بلاؤه عندنا وجل احسانه الينا وجسم
فضله علينا فما هكذا كانت سنته في التوبة لمن كان
قبلنا لقد وضع عنا ما لا طاقة لنا به ولم يكلفنا الا وسعا
ولم يجشمنا الا يسرا ولم يدع لاحد منا حجة ولا عذرا
فالهالك منا من هلك عليه والسعيد منا من رغب اليه
والحمد لله بكل ما حمده به أدنى ملائكته اليه
وأكرم خليقته عليه وأرضى حامديه لديه حمدا
يفضل سائر الحمد كفضل ربنا على جميع خلقه
ثم له الحمد مكان كل نعمة له علينا وعلى جميع عباده
الماضين والباقين عدد ما أحاط به علمه من جميع
الأشياء ومكان كل واحدة منها عددها أضعافا مضاعفة

ابدا سرمدا الی یوم القیامة حمدا لا منتهی لحده ولا حساب
لعدده ولا مبلغ لغایته ولا انقطاع لامده حمدا یکون
وصلة الی طاعته وعفوه وسببا الی رضوانه وذریعة
الی مغفرته وطریقا الی جنته وخفیرا من نقمته و
امنا من غضبه وظهیرا علی طاعته وحاجزا عن
معصیته وعونا علی تادیة حقه ووظائفه حمدا
نسعد به فی السعداء من اولیائه ونصیر به فی نظم
الشهداء بسیوف اعدائه انه ولی حمید و نیز ابن فهد
در کتاب عدة الداعی آورده که بعضی از علما گفته اند که دعا کننده هرگاه
تمجید کند خدای تعالی را و ببزرگی یاد کند او را و ثنا و ستایش بکند او را سزاوار
است که ذکر کند از اسمای حسنی هر چه را که مناسب مطلب او
باشد مثلا هرگاه مطلب او روزی باشد مناسب آنست که ذکر کند
از اسمای او سبحانه مانند رزاق و وهاب و جواد و مغنی
و منعم و مفضل و معطی و کریم و واسع و مسبب
الاسباب و منان و رازق من یشاء بغیر حساب و هرگاه
مطلب او آمرزش و توبه باشد مناسب آنست که ذکر کند مثل تواب
و رحمن و رحیم و رؤف و عطوف و صبور و شکور و

عفو و غفور و ستار و غفار و فتاح و مرتاح ذو المجد و السماح و محسن و مجمل و منعم و مفضل و اگر مطلب او انتقام کشیدن از دشمن باشد مناسب آنست که ذکر کند مثل عزیز و جبار و قهار و منتقم و بطاش ذو البطش الشدید و فعال لما یرید و مُدَوِّخُ الجبابرۃِ و قاصِمُ المَرَدَۃِ و الطالبُ الغالبُ المُهلِكُ المُدرِكُ الذی لا یُعجِزُهُ شیءٌ و الذی لا یُطاقُ اِنتِقامُهُ و بر این قیاس است اگر مطلب او علم باشد مناسب آنست که ذکر کند مثل عالم و فتاح و هادی و مرشد و معزّ و رافع و مانند و آن و فرمود جناب صادق ع که بدرستیکه مردے داخل شد در مسجد رسول پس نماز کرد دو رکعت و بعد از آن دعا کرد الله عز و جل را پس گفت رسول خدا ص دعا بشتاب کرد این بنده صاحب کل اختیار خود را و آمد مردے دیگر پس نماز کرد دو رکعت بعد از آن ثنا گستری کرد بر الله عز و جل و درود کرد بر نبی ص پس گفت رسول خدا ص دعا کن تا داده شوی و نیز در کتاب مذکور روایت کرد علی بن ابراهیم و او از پدر خود و او از عثمان بن عیسے و او از شخصے که روایت کرده از جناب صادق ع یعنے راوی گفت گفتم دو آیت است در کتاب الله عز و جل طلب می کنم صدق انهارا پس نمی یابم گفت چیست آنها گفتم قول الله عز و جل در سورۂ مومن

اُدْعُونِی اَسْتَجِبْ لَکُمْ یعنے دعا کنید مرا تا استجاب کنم برای شما
بیان این اینکه دعا می کنم و او را نمی یابم قبول دعا را امام گفت آیا پس
گمان می بری الله عز و جل را که مخالف وعدہ خود کردہ باشد گفتم نه گفت پس
از چیست آنچه گفتی دعا قبول نمی شود گفتم نمیدانم گفت لیکن من خبر میدهم ترا
بیان این آنکه هر که فرمانبرداری کرد الله عز و جل را در آنچه فرمودہ باین یعنی
که پیروی امام مفترض الطاعت کرد و در اجرای صفات کمالیه بر الله تعالے
و بتعمق فکر خود اکتفا نه کرد بعد ازان دعا کرد او را از راہ دعا قبول کرد دعای
او را گفتم چیست راہ دعا گفت اینکه پیش از دعا چیزی گوئی باین روش
که حمد کنی الله تعالے را و یاد کنی نعمتهای او را نزد خودت بعد ازان
شکر آن نعمتها گوئی او را بعد ازان درود کنی بر نبی ص بعد ازان یاد
کنی گناهان خود را پس اقرار کنی بآنها بعد ازان استغفار کنی از آنها
پس اینست راہ دعا بعد ازان امام گفت و چیست آن آیت دیگر
گفتم قول الله عز و جل در سورۂ سبا وَمَا اَنْفَقْتُمْ مِنْ شَیْءٍ فَهُوَ
یُخْلِفُهٗ وَهُوَ خَیْرُ الرّٰزِقِیْنَ یعنے آنچه خرچ کنید هرچه باشد
پس الله تعالے عوض آن را می دهد او بهتر روزی دهندگان است
و بدرستیکه من خرچ می کنم و نمی بینم عوض را امام ع گفت پس آیا
گمان می بری الله عز و جل را که مخالفت وعدۂ خود کردہ باشد

گفتم نه گفت چیست انچه گفتی که عوض خرج نمی یابی گفتم نمیدانم گفت اگر اینکه یکی از شما طلب رزق
کند از راه راست که موافق احکام الهی است و خرج میکرد آنرا در راه راست خرج میکرد درهمی را
مگر انعام آنکه انعام عوض میکرد الله تعالی برا و و نیز در کتاب مذکور روایت کردند چند اصحاب یار از سهل بن
زیاده او از علی بن اسباط واو از شخصی که روایت کرده از امام بحق ناطق حضرت جعفر صادق ع
که فرمود هر که خوشحال کند او را اینکه مستجاب شود دعای او پس باید که پاکیزه و نیکش کند راه طلب رزق
خود را و در مجموعه ورام از حضرت رسالت پناه آورده که رد کرده نمیشود دعا که در اول آن بسم الله الرحمن الرحیم باشد
و در تفسیر حضرت امام حسن عسکری ع مذکور است که هر کاریکه بگذرد و در آن بسم الله الرحمن الرحیم مذکور نگردد آن کار ناتمام است
و ابن فهد در عدة الداعی آورده که از جمله آداب متقدمه طهارت است و بوی خوش بکار بردن و رو بقبله بودن و
صدقه دادن چنانچه حق تعالی در قرآن مجید میفرماید فقدموا بین یدی نجویکم صدقة یعنی بدهید پیش از راز گفتن خود صدقه
را بمستحقان و نیز در کتاب مذکور آورده که در حدیث قدسی واقع است که محجوب نمیشود از من مگر دعای خورنده حرام و نیز در کتاب مذکور از
حضرت رسالت پناه آورده که عبادت با خوردن حرام مثل بنا نهادن است بر ریگ و نیز در کتاب مذکور از آن حضرت
آورده که خدای تعالی را فرشته هست که ندا میکند بر بیت المقدس هر شب که هر که بخورد حرامی را قبول نمی فرماید حق تعالی
از و هیچ نافله و فریضه و نیز در کتاب مذکور از آن حضرت ص آورده که هر که بخورد حلال را تا چهل روز نورانی میکند
خدای تعالی دل او را و نیز در کتاب مذکور آورده که شخصی در خدمت جناب رسالت پناه عرض کرد که میخواهم که دعای
من مستجاب شود آنحضرت فرمودند که بیاید که پاک و حلال باشد خوردنی تو و داخل مکن در شکم خود حرام را و حسن
طبرسی ره در مکارم الاخلاق از حضرت رسالت پناه ص آورده که پاک گردان کسب خود را تا مستجاب شود دعای
تو بدرستیکه مرد یک لقمه حرام بخورد مستجاب نمیشود دعای او تا چهل روز و نیز در کتاب مذکور از آن حضرت ص آورده

که هر که طعام حلال بخورد می ایستند بر سر او فرشته و استغفار کنند از برای او تا آن که فارغ شود
از خوردن و هر که لقمهٔ حرامی بخورد لعنت میکنند او را هر فرشته که در آسمان و زمین است و نظر نمیکند
خدای تعالی بر او مادام که آن لقمه در اندرون وی است و آن کس که لقمهٔ حرام بخورد سزاوار است بغضب
خدای تعالی مگر آنکه توبه کند و اگر بی توبه بمیرد سزاوار دوزخ است و ابن فهد رحمه الله در عدة الداعی
آورده که عابدی هفتاد سال عبادت حق تعالی را باین کیفیت که روز روزه بود و شب بنماز و طاعت
اشتغال مینمود پس طلب کرد از حق تعالی حاجتی و بر آورده نشد حاجت او پس متوجه نفس خود شد گفت ای
نفس از پیش تست که دعای من مستجاب نمیشود اگر نزد تو چیزی میبود بر آورده می شد حاجت تو پس حق تعالی
فرشته فرستاد بسوی او و گفت او را که ای فرزند آدم ساعتی که تحقیر داشتی نفس خود را بهتر است از عبادت که
درین سالهائی گذشته کردی کلینی در کتاب کافی از حضرت امام محمد باقر علیه السلام
آورده که سریع ترین دعاها باجابت دعائی برادر است برای برادر خود غائبانه پس کسیکه
دعا می کند باید که ابتدا کند بدعا کردن برای برادر مؤمن خود که آمین می گوید او را فرشته
که موکل است باو و می گوید باو که مر تراست دو برابر آن و نیز در کتاب مذکور
از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام آورده که هر که مقدم دارد چهل کس را
از مؤمنین بعد از آن دعا کند مستجاب می شود از برای او و نیز در کتاب
مذکور از آن حضرت ع آورده که دعا کردن برای برادر مؤمن غائبانه پیوسته
وسیع می گرداند روزی را و دفع می کند مکروه را و حسن بن طوسی رح
در کتاب امالی آورده که فرمود رسول خدا ص که صلوات فرستادن شما بر من اجابت

است ازبراے دعاے شما و زکوة است ازبراے عملهاے شما

دیلمی رح در ارشاد القلوب آورده که فرمودند جناب امیر المؤمنین
علیه السلام که براے دعا چهار شرط هستند اول حاضر کردن نیت وقت
دعا دوم خالص کردن طبیعت یعنی دعا برجوع قلب باشد سویم شناختن مسئول
چهارم انصاف در مسئله از جناب باری و نیز در کتاب مذکور است که از
جمله آداب دعا اینست که در اثناے دعا انگشتر عقیق در دست باشد به تحقیق
که مروی است که محتاج نمی شود آن دست که دران انگشتر عقیق باشد و فرمود
که دو رکعت نماز که بخاتم عقیق باشد بهتر است از هفتاد رکعت نمازے که بغیر انگشتر عقیق
باشد محمد بن بابویه در کتاب ثواب الاعمال از حضرت امام جعفر صادق ع
آورده که برداشته نمی شود دستی بجانب خداے تعالی که دوست تر باشد
بسوے او از دستی که در آن انگشتر عقیق باشد و در عدة الداعی از
آن حضرت ع آورده که حضرت رسالت پناه ص فرمودند که حق سبحانه و تعالی
می فرماید که شرم می کنم از بنده که دست خود را بردارد و دران انگشتری فیروزه
باشد اینکه برگردانم دست او را ناامید و بے بهره ✢ ✢ ✢ ✢ ✢ ✢ ✢ ✢ ✢

مقصد پنجم

دربیان آدابے که در وقت دعا کردن و بعد از دعا کردن

بجا باید آورد

کلینی در کتاب کافی روایت کرد از علی بن ابراهیم و او از پدر خود و او از ابن ابی عمیر و او از حسین بن عطیه و او از عبد العزیز الطویل که فرمود حضرت امام جعفر صادق ع بدرستیکه بنده چون دعا کرد همیشه الله تعالی در بر آوردن حاجت او است مادام که تعجیل نه کند و زود برطرف نه کند دعا را باین معنی که چون برطرف کرد دعا را محروم می شود از بر آوردن حاجتے که بسبب استمرار دعا است در ظاهر و باطن و نیز در کتاب مذکور روایت کرد محمد بن یحیی و او از احمد بن محمد علیہ السلام و علی بن ابراهیم از پدر خود و اینهمه از ابن ابی عمیر و او از هشام بن سالم و حفص بن البختری و غیر این هر دو از حضرت امام جعفر صادق ع که فرمود بدرستیکه بنده چون تعجیل کند در سعی حاجتے که دعا در آن می کرده باشد باین روش که بر خیزد برائے اینکه خود آن حاجت را روا کند می گوید الله تبارک و تعالی آیا نمیداند بنده من که منم آن مستحق عبادت مشهور در آسمانها و زمین بر می آورم حاجتهائے خلائق را باین معنی که سر رشته کارها بدست من است ابن فهد ره در کتاب عدة الداعی آورده اند که واقع است در وحی قدیم که ملول مشو از دعا کردن بدرستیکه من ملول نمی شوم از اجابت کردن و نیز در کتاب مذکور آورده که روایت است از ابی عبد الله ع که هرگاه بنده دعا کند همیشه حضرت باری سبحانه و تعالی

می فرماید کہ آیا نمی داند بندہ من کہ منم خداوندے کہ روا می کنم و برمی آرم حاجتہا
و در روایتی واقع است کہ ہرگاہ بندہ تعجیل کند در نماز خود کہ زود فارغ
شود و متوجہ شود بحاجت خود حق تعالیٰ می فرماید کہ تعجیل کرد بندہ من گمان
می برد کہ حاجتہائے او در دست غیر من است و نیز در کتاب مذکور آوردہ
کہ وحی کردہ حق تعالیٰ بموسےٰ ابن عمران کہ اے موسےٰ تعجیل کن در
توبہ و تاخیر کن در گناہ و درنگ کنی پیش من در نماز گزاردن و امیدوار
مباش از غیر من و مرا سپر خود ساز در سختیہا و پناہ خود ساز مرا در حوادث
دنیا دیگر در جامع الصالحین نقل کردہ کہ مروی است کہ کسے کہ ہفتاد خریف و
خریف ہفتاد سال است در دوزخ بماند بعد از ان مناجات نمودہ
گوید خدایا بحق محمد و اہل بیتش بر من رحم کن پس خدائے تعالیٰ
جبرئیل را فرماید کہ او را از آتش بیرون آرد و گوید بعزت خودم کہ اگر
بحق ایشان سوال می کردی بسیار در آتش میماندے اما من بر خود
واجب گردانیدہ ام کہ ہرکس بحق ایشان سوال کند اجابت فرمایم و
این مضمون در احادیث بسیار آمدہ و نیز در جامع الصالحین آوردہ کہ در دعا الحاح
کند کہ خدا را خوش آید و البتہ اجابت فرماید و نیز مروی ست کہ بسا
باشد کہ بندۂ دعا کند و خدائے تعالیٰ از و اعراض فرماید باز دعا
کند و اعراض فرماید باز دعا کند و اعراض فرماید پس در مرتبۂ چہارم

وبروایتے دیگر مرتبۂ سوم فرماید اے ملائکہ بندۂ من مکرر دعا کرد و اعراض
نمودم ہمان دعا می کند میداند کہ گناہش را غیر من کس نیامرزد گواہ
باشید کہ اورا آمرزیدہ ام **کلینی** رہ در کافی از حضرت امام محمد باقرؑ آوردہ
کہ واللہ کہ الحاح و مبالغہ نمی کند بندۂ مومن در حاجت خود بر خدا تعالےٰ
مگر آنکہ خدائے تعالےٰ بر می آورد حاجت اورا و نیز در کتاب مذکور از
حضرت امام جعفر صادقؑ آوردہ بدرستیکہ اللہ عزوجل ناخوش شمردہ
الحاح مردم را بعض ایشان بر بعضے در طلب و دوست داشتہ
آنرا برائے خود بیالنش آنکہ بدرستیکہ اللہ عزوجل دوست میدارد
کہ دعا کردہ شود و طلب کردہ شود آنچہ بقدرت و قضا و قدر اوست
از خیر دنیا و آخرت **ابن فہد** در کتاب عدۃ الداعی از جناب
امام جعفر صادقؑ آوردہ کہ فرمود حق تعالےٰ دوست میدارد سائلی را
کہ الحاح و مبالغہ می نماید در سوال و گفت **کعب الاحبار** کہ واقع است
در توریت کہ اے موسےٰ آن کسانیکہ دوست میدارند مرا فراموش
نمی کنند و آن کس کہ دوست میدارد مرا و امید بہ نیکوئی دارد از من مبالغہ
می کند در سوال کردن از من اے موسےٰ من غافل نیستم از بندگان خود
لیکن دوست میدارم کہ بشنوانم بفرشتگان خود جزع و فزع و زاری و
دعا را از بندگان خود و ببینند فرشتگان تقرب بنی آدم را بہ من بہ چیزے

که تقرب دادم من ایشان را بان وآن چیز را سبب قرب ایشان گردانیدم
ای موسے بگو به بنی اسرائیل که شادنه گرداند شمار انعمتها بدرستیکه آن نعمت
زود برطرف می شود وغافل مشوید از شکر بدرستیکه خوار می شوید والحاح
ومبالغه کنید در دعا تارحمت شامل شود وفراگیرد شمارا باجابت آن دعا
وعافیت برسد بشما وصاحب نخبه آورده دعائے که حضرت
امام زین العابدین علیه السلام در وقت الحلح ومبالغه بدعا نمودن
در پیش خدائے تعالے میخواندند واز ادعیه صحیفه کامله است یَا اللّٰهُ
الَّذِی لَا یَخْفٰی عَلَیْهِ شَیْءٌ فِی الْاَرْضِ وَلَا فِی السَّمَاءِ وَکَیْفَ یَخْفٰی عَلَیْکَ
یَا اِلٰهِی مَا اَنْتَ خَلَقْتَهٗ وَکَیْفَ لَا تُحْصِیْ مَا اَنْتَ صَنَعْتَهٗ
اَوْ کَیْفَ یَغِیْبُ عَنْکَ مَا اَنْتَ تُدَبِّرُهٗ اَوْ کَیْفَ یَسْتَطِیْعُ اَنْ یَّهْرُبَ
مِنْکَ مَنْ لَا حَیٰوةَ لَهٗ اِلَّا بِرِزْقِکَ اَوْ کَیْفَ یَنْجُوْ مِنْکَ مَنْ لَا مَذْهَبَ
لَهٗ فِیْ غَیْرِ مُلْکِکَ سُبْحَانَکَ اَخْشٰی خَلْقِکَ لَکَ اَعْلَمُهُمْ بِکَ وَ
اَخْضَعُهُمْ لَکَ اَعْمَلُهُمْ بِطَاعَتِکَ وَاَهْوَنُهُمْ عَلَیْکَ مَنْ
اَنْتَ تَرْزُقُهٗ وَهُوَ یَعْبُدُ غَیْرَکَ سُبْحَانَکَ لَا یَنْقُصُ سُلْطَانَکَ
مَنْ اَشْرَکَ بِکَ وَکَذَّبَ رُسُلَکَ وَلَیْسَ یَسْتَطِیْعُ مَنْ کَرِهَ
قَضَائَکَ اَنْ یَّرُدَّ اَمْرَکَ وَلَا یَمْتَنِعُ مِنْکَ مَنْ کَذَّبَ بِقُدْرَتِکَ وَ
لَا یَفُوْتُکَ مَنْ عَبَدَ غَیْرَکَ وَلَا یُعَمَّرُ فِی الدُّنْیَا مَنْ کَرِهَ لِقَائَکَ

سُبْحانَكَ ما اعظم شانكَ و اقهر سلطانكَ و اشدّ قوّتكَ و انفذ

امرك سبحانك قضيت على جميع خلقك بالموت من وحّدك

ومن كفر بك وكلّ ذائق الموت وكلّ صائر

اليك فتباركت وتعاليت لا اله الّا انت وحدك لا شريك

لك امنت بك وصدّقت رسلك وقبلت كتابك و

كفرت بكلّ معبود غيرك وبرئت ممّن عبد سواك

اللّهمّ انّى اصبح و امسى مستقلا لعملى معترفا بذنبى

مقرّا بخطاياى انا باسرافى على نفسى ذليل عملى اهلكنى و

هواى اردانى وشهواتى حرمتنى فاسئلك يا

مولاى سؤال من نفسه لاهية لطول امله وبدنه

غافل لسكون عروقه وقلبه مفتون بكثرة النعم

عليه وفكره قليل لما هو صائر اليه سؤال من

قد غلب عليه الامل وفتنه الهوى واستمكنت

منه الدّنيا واظلّه الاجل سؤال من استكثر

ذنوبه واعترف بخطيئته سؤال من لا ربّ له غيرك

ولا ولىّ له دونك ولا منقذ له منك ولا ملجا له منك

الّا اليك الهى اسئلك بحقّك الواجب على جميع خلقك

الموت

وَيَا جَلَالِ وَجْهِكَ الْكَرِيمِ الَّذِي لَا يَبْلَى وَلَا يَتَغَيَّرُ وَلَا يَحُولُ وَلَا يَفْنَى أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تُغْنِيَنِي عَنْ كُلِّ شَيْءٍ بِعِبَادَتِكَ وَأَنْ تُسَلِّيَ نَفْسِي عَنِ الدُّنْيَا بِمَخَافَتِكَ وَأَنْ تُثْنِيَنِي بِالْكَثِيرِ مِنْ كَرَامَتِكَ بِرَحْمَتِكَ فَإِلَيْكَ أَفِرُّ وَمِنْكَ أَخَافُ وَبِكَ أَسْتَغِيثُ وَإِيَّاكَ أَرْجُو وَلَكَ أَدْعُو وَإِلَيْكَ أَلْجَأُ وَبِكَ أَثِقُ وَإِيَّاكَ أَسْتَعِينُ وَبِكَ أُومِنُ وَعَلَيْكَ أَتَوَكَّلُ وَعَلَى جُودِكَ وَكَرَمِكَ أَتَّكِلُ

دیگر از آداب دعا نام بردن حاجت است **کلینی** رح در کتاب کافی از حضرت امام جعفر صادق ع آورده که خدای تعالیٰ میداند انچه بنده میخواهد در وقت دعا کردن ولیکن دوست میدارد که اظهار کنند و آشکار سازند بندگان با وحاجتهای خود را دیگر از اداب پنهان کردن دعا است از خلائق چنانچه خدای تعالیٰ در قرآن مجید میفرماید اُدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً یعنی بخوانید پروردگار خود را به زاری و پوشیدگی **کلینی** رح در کتاب کافی از حضرت امام رضا علیه السلام آورده که یک دعای بنده به پنهانی برابری می کند به هفتاد دعا العلانیه **صاحب نخبه** رح نقل کرده که ابن فهد رح در عدة الداعی از حضرت رسالت پناه ص آورده که پروردگار شما مباهات می کند بر فرشته ها

بر عکس مردے که صبح کند در زمینی که آب وگیاه نداشته باشد پس اذان
واقامت بگوید بعد ازان نماز بگذارد پس می گوید پروردگار بفرشتگان
که نظر کنید بجانب بنده من که نماز می گذارد ونمی بیند او را احدے غیر از
من پس فرود می آیند هفتاد هزار فرشته ونماز میگذارند در عقب او و
استغفار می کنند از برائے او ازان روز تا روز دیگر ومردے که برخیزد
در شب وتنها نماز بگذارد پس سجده کند ودر سجده بخواب رود پس
می گوید خدائے تعالیٰ بفرشتها که نظر کنید بجانب بنده من که روح او
نزد من است وجسد او در سجده من است ومردے که بجنگ کافران
برود با جماعتے واصحاب او بگریزند واو ثابت قدم باشد ونه گریزد وجنگ
کند تا کشته شود و**از آداب دعا تعمیم است** در دعا **کلینی** رح
در کتاب کافی آورده که روایت کردند چند اصحاب ما از سهل بن زیاد
واو از جعفر بن محمد اشعری واو از ابن قداح واو از جناب صادق عم که
فرمودند جناب رسول خدا صلعم وقتیکه دعا کند یکے از شما پس دعاهائے
شما عام باشد به تحقیق که این عموم اوجب تر است برائے قبولیت
دعا کما قال الله تعالی فی سورة الفاتحة اِهْدِنَا الصِّرَاطَ
الْمُسْتَقِيْمَ یعنے هدایت کن ما ها را راه راست ضمیر متکلم مع الغیر
افاده تعمیم کرده **صاحب نخبه** رح از کافی نقل کرده اند که آن

حضرت ع فرمودند که نیست مومنے که دعا کند ازبرائے مومنین ومومنات
مگر آنکه برمی گرداند خدائے تعالیٰ ازبرائے او مثل آنچه که دعا کرده است
از برائے آنها بعدد هر مؤمنے و مومنه که گذشته و خواهد آمد از اول
دنیا تا روز قیامت و بدرستیکه بنده را امر کنند که بجانب دوزخ برند
در روز قیامت پس ملائکه او را اکشند که به جهنم برند در آن حال مومنان
گویند که پروردگارا این بنده در دنیا برائے ما دعا می کرد ما را شفاعت
ده در حق او پس خدائے تعالیٰ ایشان را شفیع او کند و او بشفاعت
ایشان نجات یابد و حسن بن محمد طوسی رح در کتاب مجالس از حضرت
امام موسیٰ کاظم ع آورده که هر که دعا کند از برائے برادران خود از مومنین
و مومنات و مسلمین و مسلمات مؤکل می گرداند خدائے تعالیٰ ازبرائے
او بعدد هر مومنے فرشته که دعا کند از برائے او و از آداب
دعا اظهار خشوع و فروتنی است وقت دعا کردن ابن فهد رح
در عدة الداعی آورده که وحی کرده است حق تعالیٰ به موسیٰ هرگاه دعا
کنی خائف و ترسناک باش از من و بنه روئے خود را بر خاک و سجده کن
مرا بگرامی ترین وجهے و دعا کن در پیش من ایستاده و بهر مناجات که کنی
مرا در از گوئی بدل ترسیده و زنده گردان بتوریت من ایام خود را و تعلیم
کن بجاهلان حمد و ثنائے مرا و بیاد ایشان بده نعمتهائے مرا که بالیشان

انعام فرموده ام و بگو بایشان که تمام عمر خود نگذرانند به گمراهی که حالا افتیان
در آنند و بدرستیکه گرفتن من گرفتن سخت است ای موسی دراز مکن در دنیا
آرزو را و امید خود را که اگر چنین کنی سخت دل شوی و کسیکه دل او سخت است
از من دور است و بمیران دل خود را بخوف و ترس من بامید که جاری کنم
باشد در دل تو تازه باشد و پوشیده و پنهان دار دل خود را بر اهل زمین
و مشهور و معروف ساز خود را بر اهل آسمان و همنشین خانه های خود
باش و دور مشو از خانه و ملازم خانهٔ خود باش و چراغ شب باش و دعا
کن پنهان و آهسته در پیش من و دست نیاز بردار بدرگاه من الطریق راز
خواندن صابران و فریاد و فغان بردار بسوئی من از بسیاری گناهان بچون
فریاد کسیکه می گریزد از دشمن خود و طلب یاری کن از من بدرستیکه من
خوب یاری دهنده ام دعاے که حضرت امام زین العابدین ع در وقت
تضرع و زاری بدرگاه باری می خواندند و از ادعیهٔ صحیفه کاملہ است

اِلٰهِی اَحْمَدُكَ وَ اَنْتَ لِلْحَمْدِ اَهْلٌ عَلیٰ حُسْنِ صَنِیْعِكَ اِلَیَّ وَ
سُبُوْغِ نَعْمَائِكَ عَلَیَّ وَ جَزِیْلِ عَطَائِكَ عِنْدِیْ وَ عَلیٰ مَا فَضَّلْتَنِیْ
مِنْ رَحْمَتِكَ وَ اَسْبَغْتَ عَلَیَّ مِنْ نِعْمَتِكَ فَقَدِ اصْطَنَعْتَ عِنْدِیْ
مَا یُعْجَزُ عَنْهُ شُكْرِیْ وَ لَوْ لَا اِحْسَانُكَ اِلَیَّ وَ سُبُوْغُ نَعْمَائِكَ
عَلَیَّ مَا بَلَغْتُ اِحْرَازَ حَظِّیْ وَ لَا اِصْلَاحَ نَفْسِیْ وَ لٰكِنَّكَ ابْتَدَأْتَنِیْ

وَصَرَفْتَ عَنِّي
بِالْاِحْسَانِ وَرَزَقْتَنِي فِي اُمُورِي كُلِّهَا الْكِفَايَةَ فَكَمْ مِنْ بَلَاءٍ
جَهْدِ الْبَلَاءِ وَمَنَعْتَ مِنِّي مَحْذُورَ الْقَضَاءِ اِلٰهِي
جَاهِدٍ قَدْ صَرَفْتَ عَنِّي وَكَمْ مِّنْ نِعْمَةٍ سَابِغَةٍ اَقْرَرْتَ بِهَا عَيْنِي
وَكَمْ مِّنْ صَنِيعَةٍ كَرِيمَةٍ لَكَ عِنْدِي اَنْتَ الَّذِي اَجَبْتَ
عِنْدَ الْاِضْطِرَارِ دَعْوَاتِي وَاَقَلْتَ عِنْدَ الْعِثَارِ زَلَّتِي وَاَخَذْتَ لِي
مِنَ الْاَعْدَاءِ بِظُلَامَتِي اِلٰهِي مَا وَجَدْتُكَ بَخِيلًا حِينَ سَاَلْتُكَ
وَلَا مُنْقَبِضًا حِينَ اَرَدْتُكَ بَلْ وَجَدْتُكَ لِدُعَائِي سَامِعًا وَلِمَطَالِبِي
مُعْطِيًا وَوَجَدْتُ نُعْمَاكَ عَلَيَّ سَابِغَةً فِي كُلِّ شَاْنٍ مِنْ شَاْنِي وَ
كُلِّ زَمَانٍ مِنْ زَمَانِي فَاَنْتَ عِنْدِي مَحْمُودٌ وَصَنِيعُكَ لَدَيَّ
مَبْرُورٌ تَحْمَدُكَ نَفْسِي وَلِسَانِي وَعَقْلِي حَمْدًا يَبْلُغُ الْوَفَاءَ
وَحَقِيقَةَ الشُّكْرِ حَمْدًا يَكُونُ مَبْلَغَ رِضَاكَ عَنِّي فَنَجِّنِي
مِنْ سَخَطِكَ يَا كَهْفِي حِينَ تُعْيِينِي الْمَذَاهِبُ وَيَا مُقِيلِي عَثْرَتِي
فَلَوْلَا سَتْرُكَ عَوْرَتِي لَكُنْتُ مِنَ الْمَفْضُوحِينَ وَيَا مُؤَيِّدِي
بِالنَّصْرِ فَلَوْلَا نَصْرُكَ اِيَّايَ لَكُنْتُ مِنَ الْمَغْلُوبِينَ يَا مَنْ وَضَعَتْ
لَهُ الْمُلُوكُ نِيرَ الْمَذَلَّةِ عَلٰى اَعْنَاقِهِمْ فَهُمْ مِنْ سَطَوَاتِهِ خَائِفُونَ وَ
يَا اَهْلَ التَّقْوٰى وَيَا مَنْ لَهُ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى اَسْئَلُكَ اَنْ تَعْفُوَ
عَنِّي وَتَغْفِرَ لِي فَلَسْتُ بَرِيًّا فَاَعْتَذِرَ وَلَا بِذِي قُوَّةٍ فَاَنْتَصِرَ وَلَا

سفري فاغفر و استقيلك عثراتي و اتنصل اليك من ذنوبي التي
قد اوبقتني و احاطت بي فاهلكتني منها فررت اليك رب
تائبا فتب علي متعوذا فاعذني مستجيرا فلا تخذلني سائلا
فلا تحرمني معتصما فلا تسلمني داعيا فلا تردني خائبا دعوتك
يا رب مسكينا مستكينا مشفقا خائفا وجلا فقيرا مضطرا اليك
اشكو اليك يا الهي ضعف نفسي عن المسارعة فيما وعدته
اوليائك و المجانبة عما حذرته اعدائك و كثرة همومي
و وسوسة نفسي الهي لم تفضحني بسريرتي و لم تهلكني
بجريرتي ادعوك فتجيبني و ان كنت بطيئا حين تدعوني و اسئلك
كل ما شئت من حوائجي و حيث ما كنت وضعت عندك
سري فلا ادعو سواك و لا ارجو غيرك لبيك لبيك تسمع
من شكا اليك و تلقى من توكل عليك و تخلص من اعتصم
بك و تفرج عمن لاذ بك الهي فلا تحرمني خير الاخرة و الاولى
لقلة شكري و اغفر لي ما تعلم من ذنوبي ان تعذب فانا الظالم
المفرط المضيع الاثم المقصر المضجع المغفل حظ نفسي و ان تغفر
فانت ارحم الراحمين دعائی که حضرت امام زین العابدینؑ
در وقت فروتنی در پیش خدای تعالی میخواندند از ادعیہ صحیفہ کاملہ است

رَبِّ اَفْحَمَتْنِی ذُنُوبِی وَانْقَطَعَتْ مَقَالَتِی فَلَا حُجَّةَ لِی فَاَنَا الْاَسِیرُ
بِبَلِیَّتِی الْمُرْتَهَنُ بِعَمَلِی الْمُتَرَدِّدُ فِی خَطِیئَتِی الْمُتَحَیِّرُ عَنْ قَصْدِی
الْمُنْقَطَعُ بِی قَدْ اَوْقَفْتُ نَفْسِی مَوْقِفَ الْاَذِلَّاءِ الْمُذْنِبِینَ
مَوْقِفَ الْاَشْقِیَاءِ الْمُتَجَرِّئِینَ عَلَیْکَ الْمُسْتَخِفِّینَ بِوَعْدِکَ سُبْحَانَکَ
اَیُّ جُرْاَةٍ اِجْتَرَاْتُ عَلَیْکَ وَاَیُّ تَغْرِیرٍ غَرَّرْتُ بِنَفْسِی مَوْلَایَ
اِرْحَمْ کَبْوَتِی لِحُرِّ وَجْهِی وَزَلَّةَ قَدَمِی وَعُدْ بِحِلْمِکَ عَلَی جَهْلِی
وَبِاِحْسَانِکَ عَلَی اِسَائَتِی فَاَنَا الْمُقِرُّ بِذَنْبِی الْمُعْتَرِفُ بِخَطِیئَتِی
وَهٰذِهِ یَدِی وَنَاصِیَتِی اَسْتَکِینُ بِالْقَوَدِ مِنْ نَفْسِی اِرْحَمْ
شَیْبَتِی وَنَفَادَ اَیَّامِی وَاقْتِرَابَ اَجَلِی وَضَعْفِی وَمَسْکَنَتِی
وَقِلَّةَ حِیلَتِی مَوْلَایَ وَارْحَمْنِی اِذَا انْقَطَعَ مِنَ الدُّنْیَا
اَثَرِی وَامَّحٰی مِنَ الْمَخْلُوقِینَ ذِکْرِی وَکُنْتُ فِی الْمَنْسِیِّینَ کَمَنْ
قَدْ نُسِیَ مَوْلَایَ وَارْحَمْنِی عِنْدَ تَغَیُّرِ صُورَتِی وَحَالِی اِذَا بَلِیَ
جِسْمِی وَتَفَرَّقَتْ اَعْضَائِی وَتَقَطَّعَتْ اَوْصَالِی یَا غَفْلَتِی عَمَّا
یُرَادُ بِی مَوْلَایَ وَارْحَمْنِی فِی حَشْرِی وَنَشْرِی وَاجْعَلْ فِی ذٰلِکَ
الْیَوْمِ مَعَ اَوْلِیَائِکَ مَوْقِفِی وَفِی اَحِبَّائِکَ مَصْدَرِی وَفِی جِوَارِکَ
مَسْکَنِی یَا رَبَّ الْعَالَمِینَ دیگر از آداب دعا ناامید بودن از
مخلوقات است کلینی در کتاب کافی از امام جعفر صادق ع آورده

کہ ہرگاہ ارادہ کند یکے از شما اینکہ سوال نکند از پروردگار خود چیزے را مگر آنکہ عطا کند
باو باید کہ نا امید شود از جمیع مردم و نداشتہ باشد امیدے مگر از خداے تعالے
پس ہرگاہ دانست خداے تعالے اینکہ از دل اوست نمی طلبد چیزے را از و
مگر آنکہ عطا می کند او را دیگر از آداب دعا اجتناب از گناہان است در کتاب کافی
از حضرت امام محمد باقرؑ آوردہ کہ بندہ می طلبد از خداے تعالے حاجتے را و شاید
از شان خدا بر آوردن آن حاجت بر وفق مصلحت زود یا دیر پس چون آن بندہ
گناہے کند بفرماید خداے تعالے بہ فرشتہ موکل کہ بر میار حاجت او را بجہت آنکہ
مشغول شدہ است بسخط من و مستوجب نا امیدی است از جانب من و ابن
فہدؒ در عدۃ الداعی آوردہ کہ منقول است از حضرت پیغمبرؐ کہ فرمود گذشت موسیٰؑ بر یکے از اصحاب
خود و آنمرد در سجدہ بود گفت موسیٰؑ کہ اگر حاجت تو در دست من می بود بر می آوردم حاجتش پس وحی کرد حق تعالے
بموسیٰؑ کہ اے موسیٰ اگر سجدہ کند این مرد تا اینکہ جدا شود گردن او قبول نمی کنم دعا
او را تا بگردد از آنچہ من نمی خواہم و بکند آنچہ من دوست دارم دیگر از آداب دعا
گریہ کردن است وقت دعا کلینی در کافی آوردہ کہ روایت شدہ است از امام جعفر صادقؑ
کہ گفت نیست ہیچ عبادتے مگر آنکہ آنرا پیمانہ و وزنے ہست مثل نماز و روزہ مگر
اشک داون چشم در وقت دعا چہ بدرستیکہ قطرہ ازان خاموش می کند دریا ہاے
را از آتش جہنم پس چون غرق شود چشم باب چشم ہر دعا فرو نمیگیرد روی صاحب آن
چشم با اشک را تیرگی بدی حساب و نہ خواری توقف در عرصہ قیامت براے

حساب و چون روان شدند اشکها در دعا حرام می کند صاحب آن چشم و اشک را
الله تعالی بر آتش جهنم یعنی که شفاعت او برای گناهگاران مقبول می شود و
لهذا گفته و اگر اینکه گریانی در دعا گریه کند در میان گروهی هر آئینه رحم کرده میشوند
آن گروه و شارح فقره از وباد طاعون و مانند آنها زائد کرده اند کلینی در
کتاب کافی آورده که روایت کرد محمد بن یحیی از ابن فضال از یونس بن یعقوب
از سعید بن یسار بیاع السابری که عرض کردم بخدمت جناب صادق ع که
من تکلف در دعا گریه می کنم و حالانکه در اصل گریه نمی باشد فرمودند ع که کوشش
کن در گریه اگرچه بقدر سر مگس باشد و نیز در کتاب مذکور آورده که روایت کرد
محمد بن یحیی از احمد بن محمد از علی بن الحکم و او از علی بن حمزه که فرمود حضرت امام
جعفر صادق ع بابی بصیر که اگر بترسی از چیزی یا حاجتی داشته باشی پس ابتدا کن
بنام خدا و به بزرگی یاد کن او را و ثنا کن بر او بر وجهی که لائق و سزاوار کبریائی او بوده باشد
و درود بفرست بر حضرت رسالت پناه ص و سوال کن حاجت خود را و خود را بگریه
بدار اگرچه بقدر سر مگس اشک بیاید بدرستیکه پدر من علیه السلام می فرمودند که نزدیک
ترین حالات بنده بخدا در هنگامی هست که در سجده باشد و گریان باشد
و نیز در کتاب مذکور روایت کردند چند اصحاب ما از احمد بن محمد و او از عثمان بن عیسی
و او از اسحاق بن عمار که گفتم امام جعفر صادق ع را که گاهی دعا می کنم پس میل
بهم گریه را و نمی آید گریه نزد من و لیکن یاد کنم بعض جمعی را که مرده اند از اهل بیت من

پس نازک دل می شوم و گریه می کنم در دعا پس آیا جائز است آن وسیله ساختن برائے
گریه در دعا فرمود ؑ آرے پس بیاد خود آور ایشان را پس چون نازک دل شوی
پس گریه کن و دعا کن صاحب کل اختیار خود را تبارک و تعالیٰ و نیز در کتاب
مذکور روایت کرد علی بن ابراہیم از پدر خود و او از ابن ابی عمیر و او از منصور بن یونس
و او از صالح بن رزین و محمد بن مروان و غیر این ہر دو از امام جعفر صادق ؑ کہ فرمودند
ہر چشمی گریان است در روز قیامت از ہول آن روز مگر سہ چشم چشمی کہ پوشانیدہ شدہ باشد از
نگاہ بچیزہائے کہ حرام کردہ آنہا را اللہ تعالیٰ و چشمے کہ بیداری شب کشیدہ باشد برائے
عبادت اللہ تعالیٰ و چشمے کہ گریہ کردہ باشد در میان شب از ترس عذاب اللہ تعالیٰ
و نیز در کتاب مذکور آوردہ کہ روایت کرد سہل بن زیاد از عبد الرحمن بن ابی نجران
از مثنی الحناط و او از ابی حمزہ کہ فرمودند حضرت امام محمد باقر علیہ السلام کہ نیست ہیچ
قطرہ محبوب تر بسوے اللہ عزوجل از قطرہ اشکہائے کہ در تاریکی شب است برای
ترس از عذاب اللہ تعالیٰ اگر ارادہ نکردہ باشد بآن اشکہا غیر احتراز از عذاب الہی یعنی
کہ دعا برائے دنیا نباشد صاحب عین الحیوۃ رہ از حضرت امام جعفر
صادق ؑ آوردہ اند کہ چون بدن تو بقشعریرہ آید و بلرزد و چشمانت گریان شوند
پس در دعا اہتمام کن کہ رحمت الہی متوجہ تو گردیدہ و ہنگام اجابت است و
ابن فہد رح در عدۃ الداعی آوردہ اند کہ در خطبۃ الوداع از حضرت رسالت پناہ ؐ
واقع است کہ آن کسیکہ اشک بریزد چشمان او از ترس خدائے تعالیٰ

اعمال
باشد او را بهر قطرهٔ ازان اشک اجر و ثواب برابر کوه احد که در ترازوے
او نهند و باشد مر او را بعدد هر قطره چشمهٔ از بهشت که هر دو طرف آن چشمه نهرها و
قصرها باشد که مثل آن هیچ چشمی ندیده باشد و هیچ گوشی نشنیده باشد و در خاطر هیچکس
نگذشته باشد و نیز در کتاب مذکور از حضرت رسول خدا آورده که هر گاه دوست دارد
حق تعالے دوست
بنده را نصیب می کند در دل او حزن و اندوهے بدرستیکه حق تعالے دوست
میدارد هر دلِ اندوهگین را و بدرستیکه نمیرود بدوزخ آن کسیکه گریسته باشد از ترس
حق تعالے تا باز گردد به پستان شیر و باز گشتن شیر به پستان متعذر است پس
بدوزخ رفتن او متعذر باشد بدرستیکه جمع نمی شود غباری که در راه خدا است و دود
جهنم در سوراخهاے بینی مؤمن هرگز و هر گاه دشمن دارد حق تعالی بندهٔ را میگرداند در
دل او خنده و شادی را و خنده میراند دل او را حق تعالے دوست نمی دارد کسانی را
کہ شاد و فرحناک اند فرمود حق تعالے به عیسی که اے عیسی براے رضاے
من بریز از چشمهاے خود اشک را و جاے ده ترس مرا در دل خود و بالیست بر قبر مردگان
پس آواز کن ایشان را باواز بلند شاید که پند و موعظه بگیری از ایشان و بگو که
من ملحق میشوم بایشان اے عیسے بریز از رضای من از چشمان خود اشک را و
بترس از من بدل خود اے عیسے فریادرسی کن از من در حال شدت و سختی بدرستیکه
فریادرس غمناکم به بیچارگی و من اجابت کنندهٔ دعاے درماندگانم و ارحم الراحمین
ام روایت است که میان بهشت و دوزخ راهیست دشوار که نمیتوانند گذشت

ازان

از ان را گریه کنندگان از ترس خدای تعالی و روایت است از پیغمبر خدا
که گفت که پروردگار خبر داد مرا و گفت که بعزت و جلال من که درنمی یابند عابدان
آن مرتبه را که درمی یابند گریه کنندگان نزد من بدرستیکه من بنا کرده ام در بهشت قصری
برای گریه کنندگان که شریک نیستند ایشان را در آن قصر غیر ایشان و وحی
کرده است حق تعالی بموسی که ای موسی گریه کن بر خود مادام که در دنیا باشی و
بترس از هلاک شدن و افتادن در مهلکه ها و باید که مغرور و فریفته نسازد ترا
زینت دنیا و فریب ندهد ترا آرایش آن و وحی کرده است حق تعالی بعیسی
که ای عیسی گریه کن بر نفس خود همچو گریستن آن کسی که وداع کند اهل و عیال
خود را و دشمن دار دنیا را و بگذار دنیا را باهل دنیا و منقول است از حضرت
امیر المؤمنین ع که گفت چون سخن کرد موسی ع با خدای تعالی گفت که ای
معبود من چیست جزای کسی که اشک بریزد از چشمهای خود از ترس
تو خدای تعالی گفت ای موسی ع جزای او اینست که نگهدارم روی
او را از گرمی آتش دوزخ و ایمن گردانم او را از روز فزع اکبر و آن روز
قیامت است منقول است از ابی جعفر ع که گفت ابراهیم خلیل الله
که ای معبود من چیست جزای بنده که تر شده باشد روی او و آب چشم
او از ترس تو حق تعالی فرمود که جزای او آمرزش و خوشنودی من است
در روز قیامت در عدة الداعی از حضرت امام زین العابدین ع

آورده که نیست ترسیدن از خداے تعالے آنکه کسے بگرید و روان شود اشک از چشمهاے
او مادام که ورع و پرهیزگاری نداشته باشد که منع کند او را از معصیت کردن بدرستیکه
این ترسیدن دروغ است **آداب** برداشتن دستها وقت دعا صاحب
کافی آورده که روایت کرد علی بن ابراهیم از پدر خود و او از ابن ابی عمیر و او از
ابی ایوب و او از محمد بن مسلم که پرسیدم از امام محمد باقر ع از قول الله عز و جل براے
اینکه مشرکان باصرار اگر از عذاب جهنم نجات یابند و بدنیا برگردانیده شوند همان
می کنند که می کردند و در سورهٔ مومن چنین است وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ
فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ حَتَّى إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا
ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ إِذَا هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ ۵ یعنے
هر آئنه بتحقیق که در دنیا گرفتیم ایشان را بعذاب مثل عذاب قوم لوط چه عذاب اهل دین
کسے بجاے عذاب اوست پس فروتنی نکردند براے صاحب کل اختیار خودشان و توبه
از شرک و پیروی احکام الهی و زاری نمی کنند و نخواهند کرد تا چون در روز مرگ ایشان
کشائیم بر ایشان درے که عاقبت آن عذاب سخت باشد مراد نمونه و مقدمه عذاب
قیامت است ناگاه ایشان دران در نا امیدان اند از عذرخواهی و نجات و زارے
ایشان بے فائده است پس امام ع گفت که استکانت بمعنی فروتنی است باین معنے
که آداب دعا عضا ندارد و روش زاری اینست که بردارند دو دست خود را و زارے
کنند بآنها و نیز در کتاب مذکور روایت کرد محمد بن خالد از پدر خود با از غیر او و او

آداب برداشتن دستها وقت دعا

از هارون بن خارجه واو از ابی بصیر که سوال کردم از جناب صادق ع از دعا و رفع یدین
فرمودند که این بر چند وجه میباشد استعاذه و دعاے وسعت رزق و تبتل و ابتهال
و تضرع لیکن استعاذه یعنے پناه بردن از شر شیطان وغیره پس استقبال کن قبله را باطن
کفین و لیکن دعاے وسعت رزق پس بسط کن هر دو کف دست خود را باین طور که باطن
کفین بسوے آسمان باشد و لیکن تبتل و آن اشاره است به سبابه و لیکن ابتهال
و آن رفع یدین است که بلند از سر شده باشد و لیکن تضرع و آن اینست که حرکت
دهی انگشت سبابه خود را قریب روے خود و آن دعاے خوف است صاحب
عین الحیوة رح آورده اند که تضرعاتے که بدست می باشند در حالت دعا موافق
احادیث معتبره آنست که اگر هنگام رغبت و رجا باشد کف دست را بسوے آسمان
کنی چنانچه دست پیش کسے میداری که چیزے بدست دهد و اگر حالت خوف و بیم
باشد پشت دستها را بآسمان میداری یعنے من از اعمال خود نا امید شده ام و از
کثرت بدی اعمال روئے طلب از تو ندارم و در حالت تضرع انگشت سبابه راست
را بجانب راست و چپ حرکت میدهی که نمی دانم که از اصحاب یمینم یا از اصحاب شمال
و از نیکو کارانم نزد تو یا از بدکاران و در هنگام تبتل و انقطاع انگشت سبابه دست
چپ را بلند می کنی و پست می کنی مانند کسے که بابرام چیزے از کسے طلبد یا اشاره
بآنست که نمیدانم که مرا بلند خواهی کرد یا پست خواهی گذاشت و در هنگامیکه گریه
بسیار شود و اسباب و علامت اجابت ظاهر گردد دستها را از جانب سر خود بلند می کنی

خود دست فراز می کنم که بگیرم یا از پیش روے خود پیش می بری که گویا حاجتم را داده اند و دست فراز می کنم که بگیرم
اے عزیز ببین که حق تعالیٰ با آن مرتبۂ جلال و عظمت واستغنا و بے نیازی با گدایان
خوان احسانش چه نحو سلوک کرده و ایشان را رخصت چه گستاخیها داده و بان رفعت
شان خود را چه نزدیک گردانیده و باین وسائل بندگان را باآشنائی خود خوانده و بندگان
بانهایت احتیاج و پستی چه مستغنیانه با پروردگار خود سلوک می نمایند و از چنین خداوند کریمی
که پیوسته خوان احسانش برائے نیکوکار و بدکار کشیده روے گردانند و رو بعاجزان و لئیمان
محتاجان می برند و از رحمتهائے خدا خود را محروم می گردانند دیگر از آداب دعا توسل است
بمحمد و آل او علیهم السلام وقت دعا ابن فهد رح در عده و محمد ابن بابویه رح
در ثواب الاعمال آورده اند که جابر از حضرت ابی عبد الله روایت کرده که گفت در آخرت
بنده درنگ کرد در آتش دوزخ و طلب نجات کرد از حق تعالیٰ هفتاد خریف و خریفی هفتاد سال است و
بعد ازان سوال کرد از حق تعالیٰ و دعا کرد بحق محمد و اهل بیت او علیهم السلام که بر من رحم کنی پس
حق تعالیٰ وحی کرد بجبرئیل ع که برو نزد بنده من و او را بیرون آر از دوزخ نزد من گفت جبرئیل ع ای پروردگار
من چگونه در اندرون آتش روم فرمود حق تعالیٰ که من آتش را بر تو خنک میسازم از میان آتش بیرون می
آئی و ضرری بتو نمیرسد گفت جبرئیل که اے پروردگار من نمیدانم موضع او را اعلام کن بمن
فرمود حق تعالیٰ که او در چاہے است در ته دوزخ پس جبرئیل ع فرود آمد بسوی او و
پاہائے او را بروی بسته بودند در آنجا گفت جبرئیل ع که گفتم باو که چند وقت است که
درنگ داری در آنجا گفت نمیدانم از روے اندازه که چه مقدار زمان است که در اینجا

مانده ام گفت جبرئیل که بیرون بردم او را و در آوردم نزد حق تعالی و فرمود حق تعالی باو کای
بنده چند گاه هست که میخواندی مرا و استغاثه میکردی ندا آنجا گفت نمی توانم قسم دادی پروردگار
من فرمود حق تعالی که بعزت و جلال من اگر سوال نمی کردی از من نجات خود را بحق
محمد و اهل بیت او علیهم السلام هر آئینه دراز میگردانیدم خواری ترا در دوزخ ولیکن واجب
کرده ام که سوال نکند بنده از من بحق محمد و اهل بیت او علیهم السلام مگر آنکه بیامرزم برای
او آنچه میان من و اوست پس آمرزیدم ترا امروز **صاحب نخبه** ره از کتاب
مجالس حسن بن محمد طوسی ره از حضرت امام محمد باقر ع آورده اند که هر که دعا کرد خدا را
بما یعنی در وقت دعا کردن متوسل شود بما رستگار است و هر که دعا کرد بغیر ما هلاک شد و طلب
هلاکت نمود **در عدة الداعی** روایت است از سلمان فارسی رحمه الله که گفت
شنیدم از حضرت رسول خدا صلعم که خدا تعالی میفرماید که ای بندگان من کسیکه باشد او را بسوی
شما حاجتهای بزرگ که شما بر نیائید حاجتهای او را شفیع آورد دوست ترین خلق را بشما بر آرید حاجتهای
او را بدرستیکه شما بر می آرید حاجتهای او را بجهت کرامت شفیع او و بدانید که بزرگترین
و فاضلترین خلائق نزد من محمد است و برادر او علی و بعد از ان ائمه معصومین که
ایشان وسیله آوردن حاجتها اند نزد من پس آن کسیکه حاجت داشته باشد
و خواهد که نفعی بیابد از ان حاجت یا آنکه حادثه و امری که دشوار باشد و بلای
دشوار پیش او آید و خواهد که از ان ضرری باو نرسد باید که دعا کند و بخواند مرا
بوسیله محمد و آل طیبین و طاهرین او ع تا بر آورم حاجت او را بهتر از انچه برمی آورد

کسیکه دوست ترین خلق را باو شفیع بیاورند نزد او پس گفتند قومی از مشرکان
ومنافقان بسلمان رح از روی استهزاو سخرگی که یا اباعبدالله چرا التماس نمیکنی
ودرخواست نمی نمائی از حق تعالی بوسیلهٔ محمد ص واولاد او تا بگرداند ترا غنی ترین
اهل مدینه گفت سلمان رض که سوال کرده ام حق تعالی را بوسیلهٔ محمد ص وآل او
چیزی که بزرگ تر ونفع دهنده تر وبهتر است از تمامی ملک دنیا وآن اینست
که سوال کرده ام بوسیلهٔ ایشان ع که بدهد مرا زبانی که حمد وثنای او بگوید ودلی که
یاد کند نعمتهای او را وبدنی که صابر باشد بر بلاها وسختیها وحوادث ایام وحقتعالی
مستجاب گردانید ملتمس مرا واین صد هزار بار فاضلتر وبهتر است از تمامی ملک دنیا
واین آنست که سوال کرده ام بوسیلهٔ ایشان ویافته ام وبهتر است از آنچه در ملک
دنیا است از خیرات ونیز در کتاب مذکور روایت کرده اند محمد بن علی بن بابویه
باسناد خود از حضرت امام جعفر صادق ع که در وقتیکه یوسف ع حاکم مصر شده بودند
آمد زلیخا ورخصت طلبید که نزد یوسف ع در آید خدمتگاران یوسف ع گفتند که ما کراهت
داریم رفتن ترا نزد یوسف علیه السلام بجهت امری که میان او وتو واقع شده است
گفت زلیخا من نمی ترسم از کسی که از خدای تعالی می ترسد چون زلیخا در آمد نزد یوسف
گفت یوسف ع که چرا رنگ تو متغیر شده زلیخا گفت حمد وستایش مر خدای را که گردانید
پادشاهان را بسبب گناهان اوشان بنده وگردانید بندگان را بسبب اطاعت
وفرمانبرداری پادشاهان گفت یوسف ع که ای زلیخا چه باعث بود ترا که از تو آن

نوع عمل صادر شد نسبت به من زلیخا گفت حسن روی تو گفت یوسف که چگونه باشد
حال تو اگر ببینی پیغمبری را که او را محمد می گویند و او در آخر زمان خواهد بود و روی او
بهتر است از روی من و خلق او بهتر است از خلق من و بخشنده تر است از من
زلیخا گفت راست فرمودی یوسف فرمود که چگونه دریافت کردی که من راست
گفتم زلیخا گفت بجهت آنکه در هنگامی که او را ذکر کردی محبت او در دل من افتاد پس وحی
کرد حق تعالے بیوسف که زلیخا راست گفت و من دوست دارم زلیخا را بجهت آنکه
او دوست دارد محمد و آل او را پس امر کرد حق تعالے بیوسف که زلیخا را بنکاح خود در
آورد و نیز در کتاب مذکور منقول است از رسول خدا که خشم مکنید نعمتهاے خدا تعالے
را و بتحکم چیزے مطلب بید از حق تعالے و وقتیکه مبتلا شود یکے از شما در تنگی رزق
و معیشت باید که سوال نکند و نطلبد شاید که دران سوال و طلب چیزے باشد
که سبب تلف و هلاک او شود و لیکن باید که بگوید اَللّٰهُمَّ بِجَاهِ مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِهِ الطَّيِّبِيْنَ
اِنْ كَانَ مَا كَرِهْتُهُ مِنْ اَمْرِيْ هٰذَا خَيْرًا لِّيْ وَ اَفْضَلَ فِيْ دِيْنِيْ فَصَبِّرْنِيْ
عَلَيْهِ وَ قَوِّنِيْ عَلٰى احْتِمَالِهِ وَ نَشِّطْنِيْ لِلنُّهُوْضِ بِثِقْلِهِ وَ اِنْ كَانَ خِلَافُ
ذٰلِكَ خَيْرًا فَجُدْ عَلَيَّ بِهِ وَ رَضِّنِيْ بِقَضَائِكَ عَلٰى كُلِّ حَالٍ فَلَكَ الْحَمْدُ

فَصَبِّرْنِيْ

اما آدابی که بعد از دعا کردن باید بجا آورد کلینی رہ در کافی آورده اند که روایت
کرد محمد بن یحییے از احمد بن محمد بن عیسٰی و او از علی بن الحکم و او از ہشام بن سالم و او از
جناب امام جعفر صادق علیہ السلام که فرمود که ہرگاه کسے دعا کند و بعد از دعا بگوید

ما شاء الله لا حول ولا قوة الا بالله جناب باری می فرماید که بندهٔ من بعد از
ماشاء الله لا حول ولا قوة الا بالله حاجت او را ابن فهد رح در عدة الداعی
خلق در رو آورد بمن و گردن نهاد امر مرا بر آرید حاجت او را
آورده اند که حضرت امیر المومنین علیه الصلوٰة والسلام فرمودند که آن کسے که میخواهد
که دعائے او مستجاب شود باید که بعد از فارغ شدن دعا بگوید این دعا را ما شاء الله
استکانة لله ما شاء الله تضرعا الی الله ما شاء الله توجها الی الله ما شاء الله لا حول ولا قوة الا
بالله العلی العظیم کفعمی رح در کتاب بلد الامین در ادعیه سر قدسی آورده و
صاحب نخبه ازو نقل کرده آن اینست که یا محمد هر که خواهد از امت تو که نباشد در میان
دعائے او و من حائلی و اینکه نا امید نه گردانم او را بهر حاجتے که داشته باشد بزرگ باشد
یا خورد در پوشیدگی باشد یا علانیه و حاجتش بجانب من باشد یا غیر من پس بگوید در آخر
دعائے خود یا الله المانع بقدرته خلقه والمالک بها سلطانه والمتسلط
بما فی یدیه کل مرجو دونک یخیب رجاء راجیه وراجیک مسرور
لا یخیب اسئلک بکل رضی هو لک من کل شیء انت فیه وبکل شیء تحب
ان تذکر به وبک یا الله فلیس یعدلک شیء ان تصلی علی محمد و
آل محمد وان تحوطنی واهلی واخوانی وولدی ومالی وتحفظنی بحفظک
وان تقضی حاجتی کذا و کذا بدرستیکه چون بگوید این را قضائے حاجتش
می کنم پیش از آنکه از جائے خود برخیزد صاحب عدة الداعی رح آورده اند که دعا
را باید که بعد از دعا گناہے نه کند بدرستیکه گناهانی که واقع می شود بعد از دعا بسا که منع میکنند

دعا را از اجابت **روایت کرده** ابن مسعود از حضرت رسالت پناه ص که فرمود حذر کنید از
گناهان بدرستیکه گناهان نیست و نابود میکنند خیرات را و بدرستیکه بنده گناه میکند پس
محروم میشود بسبب آن گناه از روزی و حال آنکه حق تعالی آن روزی را باو عطا فرموده
و واقع است در زبور داود ع که حق تعالی می فرماید که ای فرزند آدم تو سوال میکنی از من
چیزی را و من عطا نمی کنم بتو آن چیز بجهت آنکه من دانایم بآنچه بتو فائده میدهد باز
مبالغه و الحاح میکنی در سوال کردن و طلب نمودن آنچیز پس من عطا می کنم بتو آن چیزی را
که سوال کردی از من و تو استعانت و یاری می جوئی بآن چیزی که معصیت من در آنست
پس قصد میکنم من دریدن پرده ترا پس تو دعا میکنی و میخوانی مرا و من می پوشم گناه ترا پس چه
بسیار نیکوئی و احسان میکنم با تو و تو چه بسیار فعلهای قبیح و زشت میکنی با من نزدیک
است که غضب کنم بر تو چنان غضبی که بعد از آن هرگز از تو راضی و خوشنود نشوم **روایت**
است از حضرت ابی جعفر ع که بنده سوال میکند از حق تعالی حاجتی از حاجتهای
دنیا را پس از شان حق تعالی آنست که برآید حاجت او را در وقت نزدیک یا بدیر
پس آن بنده گناهی میکند در آن وقت یک نوع گناهی حق تعالی فرماید بفرشته که موکل
آن حاجت است که حاجت او را روا مکن بدرستیکه او متعرض شده است خشم مرا و مستوجب
حرمان شده است از من **دیگر** آداب دعا مثل فرستادن صلوات و دست بر سر و رو
و سینه مالیدن قبل از این مذکور شد لهذا اینجا ایراد ننمودم

مفصل ششم

دربیان فضائل صدقه

صاحب مجمع المعارف نوشته اند که ثابت است از آیات قرآنی و اخبار ائمه معصومین ع
که تصدق باعث برکت مال و عمر و اهل و سعادت دنیا و آخرت و دفع بلاها و امراض
و فقر میشود و صدقه از همه چیز سنگین تر است بر شیطان و حضرت صادق علیه السلام میفرماید
که اول صدقه بدست خدا میرسد پیش از دست سائل و فرمود تصدق شب محو
کبایر کند و حساب قیامت را آسان میکند و روزی و عمر و مال را زیاده مینماید خدا
برای هر چیز خازنی مقرر فرموده تصدق که خدا آنرا میگیرد همان خازن حفظ
می نماید و پدرم چون تصدق میکرد چیزی در کف سائل می گذاشت پس بر میداشت
و می بوسید و می بوئید و باز بدست او میگذاشت و از حضرت رسول خدا منقول
است که تصدق پنهان آتش غضب خدا فرو می نشاند و پرسیدند از آن حضرت ع که
کدام صدقه افضل است فرمود آنکه بجهد صادر شود بسبب قلت معیشت پس
استشهاد فرمود باین آیه وافی هدایه وَ یُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ
ترجمه اش اینکه اختیار می کنند دیگران را بر نفسهای خود اگرچه باشد باوشان فقر
و حاجت و در صحیح حسن فرمود چرا تصدق نه کنید کسی بقوت روزش تحقیق
که سجل موت بنده بملک الموت داده میشود پس تصدق می کند گفته میشود باو که پس
ده و در موثق از حضرت سجاد ع منقول است که فرمود هیچکس بر مسکین و ضعیفی تصدق
نمیکند پس او دعا بش کند همان ساعت مگر آنکه مستجاب شود و در صحیح از آن حضرت

منقول است که اول چیزے که روز قیامت ابتدا می شود باو صدقه است و فرمود
واسطهٔ خیر مثل خیر کننده است اگر بهفتاد دست جاری شود اجر دارند بے نقصان
صاحبش و رسول خداؐ می فرماید هرگز مالے از صدقه کم نشده است و مکرر این
تجربه شده است و اخبار درین باب متعدد است و فرمود تصدق کننده اول
کسے است که در بهشت وارد می شود و برمن بر حوض کوثر و فرمود یک نان در حیات
تصدق کردن بهتر است از هزار اشرفی بعد از مرگ و در حدیث دیگر فرمود که یک
خرما پیش فرستی بهتر است از صد مثقال طلا که بعد از تو بفرستند و بروایت اباذرؓ
فرمود که صدقه پنج حرف گوید اول آنکه مرا باقی کردی و فانی بودم دوم آنکه بسیار نمودی
و اندک بودم سوم آنکه بزرگم ساختی و خرد بودم چهارم آنکه دوست خود کردی و دشمن
تو بودم پنجم آنکه حافظ خود نمودی و حافظ تو نبودم و از حضرت امیر المومنینؑ منقول
است که پرسید از ان حضرتؐ از تلاوت قرآن فرمود بر تو باد بصدقه که نور است در
صراط گفتم روزه چه طور است فرمود بر تو باد بصدقه پس بتحقیق که آن نور است در
دل گفتم تسبیح چه طور است فرمود بر تو باد بصدقه که مهر حور العین است گفتم پس نماز
شب گفت صدقه افضل است از نماز شب بهزار درجه یا علیؑ یک لقمه نان در صدقه
بهتر است از ده هزار رکعت نماز شب علامهٔ حلی رحمه الله در رسائل
سعدیه و ابن ابی جمهور در عوالی اللآلی روایت کرده اند از رسول اللهؐ که فرمود صدقه
بر پنج قسم است قسمی هشت از صدقه که در و بعوض یک ده باشد و آن صدقه است

برعامه خداوند می فرماید من جاء بالحسنة فله عشر امثالها هر که یک حسنه
آرد مر او راست ده مانند آن و قسمی است از صدقه که در وی یکی بهفتاد است وآن
صدقه است بر صاحبان بلا چون کور و زمین گیر و امثال ایشان و قسمی است که
در وی یکی بهفتصد است وآن صدقه است بر خویشاوندان و قسمی ست از ان که
یکی بهفت هزار باشد وآن صدقه است بر علما و قسمی است از ان که یکی
بهفتاد هزار باشد وآن صدقه است بر مردگان و حضرت صادق ع می فرماید
صلهٔ ارحام بیک درهم افضل است از هزار هزار درهم در راه خدا و فرمود که هر که
قادر بر صلهٔ ما نباشد صلحای شیعهٔ ما را صله نماید که ثواب صلهٔ ما را دارد و باید
دانست که صلهٔ محتاج غیر سائل اهم و افضل است و محمد بن بابویه رح در
من لا یحضره الفقیه آورده اند که روایت کرده شد از مسعدة بن صدقه از جناب
صادق ع که روایت فرمودند از آبای طاهرین خود که حضرت امیر المؤمنین ع شخصی که
سوال نمی کرد از ان حضرت ع و نه از هیچکس پنج وسق خرما از خرمای بغیبغه فرستاد
کسی عرض کرد که او چیزی از شما نه طلبید یک وسق هم کافی بود حضرت فرمودند که خدا
مثل ترا در میان مؤمنین زیاد نه کند من عطا میکنم و تو بخل مینمائی هر گاه کسی که امید و
توقع از من دارد و ندهم پس اگر بعد از سوال بدهم نداده باشم مگر قیمت چیزی را که از و
گرفته ام از ملجا ساختن او بریختن آبروی پیشانی خود که بر زمین میگذارد برای
پروردگار ما و پروردگار خود عز و جل در وقت عبادت و طلب حوائج خود بسوی

۵ در نهایه گفته که وسق بالفتح شصت صاع می باشد و آن سیصد و بیست رطل می باشد نزد اهل حجاز و چهار صد و شصت رطل می باشد نزد اهل عراق بنابر اختلاف ایشان در مقدار صاع و مد ۱۲ ترجمه مجمع البحرین

۶ بغیبغه نام چشمه کثیر النخل که برای آل رسول صلی الله علیه و آله و سلم بود ۱۲ دام اقباله ۱۲

خدائے عز و جل پس ہر کہ با برادر مومن خود چنین کند در حالے کہ شناختہ باشد کہ آن برادر مومن
قابل صلۂ رحم است پس نہ راست گفتہ باشد بخدا در طلب مغفرت و بہشت برائے او کہ از
زبان می گوید اَللّٰھُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِیْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ پس ہر گاہ کہ دعائے مغفرت
کرد برائے برادران مومن پس طلب جنت کرد برائے ایشان از زبان خود و بخل کرد بر
ایشان از حطام مال خود پس انصاف نکرد آنکس کہ گفتہ این قول را یعنی دعائی مغفرت
نمود و نہ ثابت کرد آن را بسبب فعل یعنی صدقہ دادن بعد از سوال او و ریختن آبروی او
و باید دانست کہ چون گدائی و سوال حرام است پس بلجاجہ ساختن و موقوف نہ ساختن
عطا بر سوال اعانت بر ترک حرام است و موجب زیادتی اکرام و از آن جملہ حضرت رسول خدا ص
کاسہ و گلیم کہنہ سائلے را فروختہ و بکسبش باز داشت و فرمود حلال نیست تصدق
برائے غنی و نہ صاحب مروت قوی (یعنی از گدائی ۱۲ منہ) و حضرت امام محمد باقر ع می فرمایند کہ اگر میداند سوال
کنندہ انچہ در سوال است ہرگز سوال نمی کرد و عطا کنندہ انچہ در عطیہ است (یعنی اگر میداند ۱۲) ہیچ کس را رد
نمیکرد برقی رہ در محاسن خود آوردہ از قاسم بن یحیی و او از پدر خود و او از ابان بن عثمان
الاحمر التیمی و او از معاویہ بن عمار الدہنی گفت عرض کردم بخدمت امام جعفر صادق ع کہ
کدام چیز است کہ ملحق میشود آدمی را بعد مرگ او فرمود ملحق میشود او را صدقہ و روزہ و حجی کہ از
طرف او کنانیدہ باشند کلینی رہ در کافی آوردہ اندکہ روایت کرد علی بن ابراہیم بن
ہشام از پدر خود و او از حسین بن یزید النوفلی و او از سکونی رہ و او از حضرت امام
جعفر صادق ع کہ فرمودند جناب رسول خدا ص کہ صدقہ دادن دفع می کند مردن بد را

ومحقق طوسی رح در محاسن الآداب آورده از حضرت رسول خدا ص که صدقه
دادن و صله رحم معمور میسازد شهرها را و زیاده میکند عمرها را و نیز در کتاب مذکور
از حضرت امام جعفر صادق ع آورده که گفت آن کسی که صدقه بدهد در روزی یا در شبی
ایمن شود از افتادن خانه یا دیوار بر سر او و از ضرر رسانیدن درندها و از
مردن بد در آن روز یا در آن شب که صدقه داده است کلینی در کافی آورده
اند که روایت کردند محمد بن اسمعیل از فضل بن شاذان و احمد بن ادریس و او از
محمد بن عبد الجبار و این همه از صفوان بن یحیی و او از اسحاق بن غالب و او
از کسیکه حدیث کرد از حضرت ابی جعفر ع که فرمود نیکوئی کردن و صدقه دادن میبرد
درویشی را و زیاده میکند عمر را و دفع میکند هفتاد نوع بلا را و مردن بد را
و در محاسن شیخ طوسی رح مذکور است که روایت است از حضرت
ابی عبد الله ع که گفت که دوا کنید بیماران را بصدقه و نگاهدارید مالهای خود را
به زکوة و من ضامنم از تلف شدن مالی که زکوة داده باشند خواه آن مال در
دریا باشد خواه در خشکی باشد و نیز در کتاب مذکور روایت است از حضرت
امام موسی کاظم ع که فرمود صدقه دفع میکند قضای مبرم را از آسمان ابن
فهد رح در عده آورده اند که روایت است از حضرت ابی عبد الله ع که گفت
حق تعالی فرموده است که هر چیز که هست تعین کرده ام و وکیل ساخته ام
کسی را که بگیرد آن را مگر صدقه بدرستیکه من بدست خود میگیرم صدقه را تا آنکه

مردے یا زنے تصدق کند بیک خرما یا بنصف خرما تربیت می کنم آنرا همچنانکه
تربیت میکند کسے کرۀ اسپ خود و فرزند از شیر باز کردۀ خود را پس ملاقات میکنید
مرا در روز قیامت و آن صدقه مثل کوه احد شده باشد و نیز در کتاب مذکور روایت است
که بحضرت امام محمد باقرؑ امام جعفر صادقؑ گفت که چهل دینار مانده است آنحضرتؑ
گفت بیرون آر و صدقه کن آنرا امام جعفر صادقؑ گفت بغیر از چهل دینار دیگر
چیزے نیست با من آنحضرت فرمود که تصدق کن آن چهل دینار را بدرستیکه
خدائے تعالےٰ عوض میدهد آیا ندانستۀ تو که هر چیزے را کلید است و کلید
رزق صدقه است پس تصدق کنید بسیارے و نیز در کتاب مذکور روایت
است که نزد حضرت امام جعفر صادقؑ سائلے آمد آنحضرتؑ فرمود که خوشۀ
انگورے باو بدهند سائل گفت من احتیاجی ندارم اگر زر دارید بمن بدهید
آنحضرتؑ فرمود خدا بدهد سائل برفت و آنحضرتؑ چیزے باو نداد سائل
دیگر آمد آنحضرتؑ سه دانه انگور باو عطا فرمود سائل آنرا گرفت و گفت
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْن که روزی داد پروردگار مرا آنحضرتؑ فرمود
بآن سائل که بجائے خود بایست پس هر دو دست خود را پر کرد و باو عطا فرمود و
سائل گفت اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْن آنحضرتؑ فرمود بایست بجائے
خود پس کنه پیراهنی که داشت در بر خود و بآن سائل داد که بپوشد آن سائل
او را پوشیده گفت حمد مر خدائے را که کسوت داد و پوشانید مرا اے بندۀ خدا

جزائے خیر دہد ترا خدائے تعالی و دعا نہ کرد آن سائل آن حضرت عہ را بخیر از ین
و بعد ازان بازگشت پس گمان کردیم کہ اگر دعا نمی کرد برائے آنحضرت عہ باو
چیزے عطا فرمودند زیرا کہ او ہر چند حمد می گفت حق تعالی را آنحضرت باو چیزے
میدادند و نیز در کتاب مذکور است کہ فرمود حضرت امام جعفر صادق عہ کہ آن
کسے کہ صدقہ بدہد و بعد ازان صدقہ بازگردد باو بوجہے از وجوہ باید کہ نفروشد
آن صدقہ را و نہ خورد زیرا کہ او شریک نیست درین صدقہ و صدقہ دادن بمنزلۂ
آزاد کردن است و آن آزاد کردہ صلاحیت آن ندارد کہ بازگردد باو بعد از
آزادی و نیز در کتاب مذکور روایت است کہ مردے سوال کرد از کسے چیزے را
پس بیرون آورد تا صدقہ بدہد آن سائل رفتہ بود حضرت امام جعفر صادق عہ
فرمودند بآن مرد کہ آن چیز را بدیگرے بدہد و بازنہ گرداند صدقہ را در میان
مال خود مجلسی رہ در عین الحیوۃ آوردہ کہ حضرت امام محمد باقر عہ فرمود کہ
نیکی بہ پدر و مادر و خویشان و تصدق نمودن بر فقیران فقر را برطرف میکند
و عمر را زیادہ می گرداند و ہفتاد نوع از مرگ بد را دفع میکند و در حدیث دیگر
فرمود کہ اگر یکی حج بکنم دوست تر میدارم از اینکہ ہفتاد بندہ آزاد کنم و اگر اہل یک
خانہ از مسلمانان را گرسنہ ایشان را سیر گردانم و عریان ایشان را بپوشانم
و روے ایشان را از سوال خلق نگاہدارم دوست تر میدارم از اینکہ ہفتاد
حج بکنم و حضرت صادق عہ فرمود کہ دوا کنید بیماران خود را بتصدق و دفع نمائید

بلاها را از خود بعاد و دور سے را بجانب خود فرود آورد به تصدق و بدرستیکه تصدق
از کام هفتصد شیطان بیرون می آید که هر یک مانع آن میشوند و هیچ چیز شیطان گران‌تر
نیست از تصدق کردن بر مؤمن و اول بدست خدا در می آید یعنی قبول می نماید
پیش از انکه بدست سائل در آید و حضرت رسول صلعم فرمودند که زمین قیامت
همه از آتش است بغیر از سر سایه مؤمن که تصدق او بر او سایه می افگند و حضرت
صادق ع فرمود که مستحب ست که بیمار بدست خود به سائل چیزے بدهد از و دعا
طلب نماید و حضرت رسول صلعم فرمود که بامداد تصدق نمائید که بلا از ان در
نمی گذرد و از حضرت صادق ع منقول است که یهودی بر حضرت رسول صلعم
گذشت و گفت السام علیک یعنی مرگ بر تو باد حضرت صلعم در جواب فرمود که بر تو
باد صحابه گفتند که بر تو سلام بمرگ کرد و مرگ از برای تو طلبید فرمود من نیز همان را
برو رد کردم و امروز مارے پشت سرش را خواهد گزید و خواهد مرد و آن یهودی هیزم کش
بود پس رفت بصحرا و پشته هیزمی جمع کرد و پشت ببست و برگشت چون بیامد حضرت
فرمود که این پشته هیزم را بر زمین گذار چون بگذاشت مارے در میان آن ظاهر شد که
چوبی بدندان داشت حضرت پرسید که اے یهودی امروز چه کار کردی گفت بغیر ازین کاری
نکردم که دو گرده نان داشتم و یک را بسائلی دادم و یک خوردم حضرت مقدس نبوی صلعم
فرمود که بهمان تصدق خدا آن بلا را از و دفع کرد که چوب دهان آن مار را گرفت پس
فرمود که صدقه دفع می نماید مرگهاے بد را از آدمی و حضرت صادق ع فرمود که

حضرت رسول خدا ص فرمودند که هر که خواهد که خدا ازو دفع نماید نحوست روزش را باید که
در ابتدای آن روز افتتاح نماید به تصدق و هر که خواهد نحوست شب ازو زائل گردد
باید که در اول شب افتتاح نماید بتصدق و در حدیث دیگر عمار ساباطی فرمود
که ای عمار تصدق و عبادت پنهان به از عبادت آشکار است و منقول است
که حضرت صادق ع چون نماز شب میگذاشتند و پاره از شب میگذشت انبانی پر از نان
و گوشت و زر بر دوش مبارک خود میگرفتند و بجاهای فقرای مدینه می گشتند و بر ایشان
قسمت میفرمودند کسی آنحضرت ع را نمی شناخت و چون آنحضرت ع از دنیا رحلت فرمود
و آن خیر از ایشان منقطع شد دانستند که آنحضرت ع بودند و بسند معتبر منقول است از معلی
بن خنیس که شب تاری که بارشی شده بود حضرت امام جعفر صادق ع از خانه بیرون آمده بودند
و متوجه ظله بنی ساعده شدند و من آهسته از عقب آنحضرت ع روان شدم در اثنای راه
چیزی از آنحضرت ع افتاد فرمود ع که بسم الله خداوندا بر ما برگردان در این حال من
نزدیک آمدم و سلام کردم فرمود ع که تو معلی عرض کردم بلی فدای تو شوم فرمود ع
که بدست تفحص نما و آنچه بیابی بمن ده چون دست مالیدم دیدم که نان بسیاری پراگنده
شده است آنچه می یافتم بحضرت ع میدادم دیدم که انبانی بزرگی پر از نان بآن حضرت
است که من نمی توانم برداشت عرض کردم فدای تو شوم بده که من بر سر گیرم فرمود ع
که من سزاوارترم به برداشتن از تو ولیکن با من بیا پس چون به ظله بنی ساعده رسیدیم
دیدم جماعتی خوابیده اند و حضرت ع آهسته در زیر بالین هر یک یک یا دو گرده نان میگذاشتند

یعنی سایبان ۱۲

تا

تا همه رسانیدند و برگشتیم پس عرض کردم که فدای تو شوم اینها حق را میشناسند و شیعه اند فرمود که اگر شیعه
می بودند با ایشان مواساة میکردیم و مال خود را مساوی میان خود و ایشان قسمت
میکردم حتی در نمک و بدانکه خدا هیچ چیز را خلق نکرده است مگر آنکه خزینه دارے و حافظے
برای آن مقرر فرموده است بغیر از تصدق که خدای تعالی خود آن را حفظ می فرماید
و مذکور است که حضرت عیسی بر کنار دریا گذشت و یک قرص نان از قوت
خود بآب انداخت بعضی از حواریان گفتند یا روح الله چرا چنین کردی این از قوت
تو بود فرمود که چنین کردم که جانوران دریا بخورند و ثوابش نزد خدا عظیم تر است و در
حدیث دیگر فرمود که تصدق باعث ادای دین و زیادتی برکت میشود و فرمود
که از حضرت رسول خدا سوال نمودند که کدام تصدق بهتر است فرمود که تصدق بر خویشی که
دشمنی کند و حضرت رسول خدا فرمود که تصدق را ده برابر ثواب می دهند و قرض را
هیجده برابر و صله و احسان برادران مؤمن را بیست برابر و صله رحم و اعانت
خویشان را بیست و چهار برابر و بسندهای معتبر روایت کرده اند که حضرت علی
ابن الحسین انبان نان بر دوش مبارک می گرفتند در شب و بخانه های فقرا میرسانیدند
و در هنگام عطا فرمودن روی مبارک را می پوشیدند که آنحضرت را نشناسند و در
بعضی روایات آنست که صد خانه در مدینه بود که در هر خانه جماعت بسیاری بودند که
معاش ایشان بتصدق شبهای حضرت علی بن الحسین میگذشت و نمی دانستند
چون آنحضرت از دار فنا بدار البقا رحلت فرمودند معاش آنها قطع شد دانستند که آنحضرت

می آورد و بسیار بود که بر در خانه ها می ایستادند و انتظار می بردند و چون حضرت ع پیدا
می شدند شادی میکردند که صاحب انبان آمد و در کتب سنی و شیعه روایت کرده اند
که چون آنحضرت ع را غسل میدادند بر کتف مبارک آنحضرت ع پینها بود مانند پینه
که بر زانوی شتران میباشد از بسیاری بارهای گران که بر دوش مبارک خود
می بردند و از برای فقرا و همسایگان در شبها آب می کشیدند و منقول است
که آنحضرت ع روزی که روزه می داشتند می فرمودند که گوسفندی را می کشتند و پاره
پاره می کردند و می بخشیدند پس چون شام می شد روی مبارک را بر آن دیگ میداشتند
و از بوی آن مرق (یعنی شوربا ۱۲) قوت می یافتند پس می فرمودند ع که کاسه ها بیاورید و آن را
بر فقرا و همسایگان قسمت می فرمودند ع و خود به نان و خرما افطار می فرمودند ع
شیخ المشایخ شیخ محمد بن الحسن الحر العاملی عامله الله بلطفه الخفی والجلی در کتاب
وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه آورده که محمد بن الحسن الصفار در بصائر الدرجات
از احمد بن محمد و او از برقی و او از ابراهیم بن اسحاق الازدی و او از عثمان العبدی
و او از جعفر بن محمد و او از آبای خود و او شان از علی ع فرمود که صدقه سپر است برای
آتش جهنم و نیز در کتاب مذکور روایت کرده محمد بن حسین الرضی در نهج البلاغه از
حضرت امیر المؤمنین ع که فرمود هرگاه محتاج شود از شما پس تجارت کنید خدا را
از صدقه یعنی از صدقه فقر شما زائل میگردد و نیز در کتاب مذکور روایت است
از محمد بن الحسن که او روایت کرده از صفار و او از احمد بن ابی عبدالله و او از

حسن بن علی بن یقطین واو از برادر خود حسین واو از پدر خود واو از ابی الحسن
الاول درباب مردے کہ باشد نزد او چیزے پس آن التصدق کند یا بندہ خرید کند
آیا ازین ہر دو کدام افضل است پس فرمود کہ صدقہ دادن دوست تر است
بسوے من از خریدن بندہ ﴿و نیز در کتاب مذکور روایت کرد محمد بن یعقوب از محمد
بن یحیٰے از احمد بن محمد بن عیسیٰ از علی بن نعمان واو از معاویہ بن عمار گفت شنیدم
جناب ابی عبد اللہ ع را کہ فرمود رسول خداص وصیت فرمودند بر جناب امیر المومنین
یا علیؑ وصیت می کنم ترا بچند خصلتہا کہ حفظ کنی آنرا باز فرمود کہ خداوندا اعانت نما
علی را تا اینکہ فرمود لیکن در صدقہ بسیار کوشش کن تا اینکہ گفتہ باشی کہ اسراف کردم
در حالیکہ اسراف نہ کردہ باشی ﴿و نیز در کتاب مذکور روایت کرد محمد بن علی بن الحسین
در ثواب الاعمال از محمد بن موسیٰ بن متوکل از سعد ابادی از احمد بن ابی عبد اللہ
از پدر خود واو از سعدان بن مسلم واو از عبد اللہ بن سنان گفت آمد سائلی نزد
ابی عبد اللہ در شب پنجشنبہ پس سوال کرد از ان حضرت ع پس ردفرمودند سوال
او را باز ملتفت شدند بسوے اصحاب خود و فرمودند کہ نیست نزد من چیزی کہ صدقہ دہم
باو لیکن صدقہ بروز جمعہ ثواب آن دو چند است ﴿و نیز در کتاب مذکور روایت است
از محمد بن الحسن از صفار از احمد بن محمد واو از پدر خود واو از صفوان واو از عبد اللہ
بن مسکان واو از عبد اللہ بن سلیمان و گفت کہ ابی جعفر وقتیکہ روز عرفہ مے بود
سائل را رد نمی فرمود ﴿و نیز در کتاب مذکور روایت کرد محمد بن الحسن از پدر

خود واو از سعد واو از محمد بن عیسی الیقطینی واو از عمر بن ابراهیم واو از خلف بن عمار
واو از شخصی که روایت کرده از جناب ابی عبدالله ع که فرمود کسی که تصدق کند در
شهر رمضان بصدقه می گرداند الله تعالی ازو هفتاد نوع از انواع بلا ونیز
در کتاب مذکور روایت است از علی بن الحسین در کشف الغمه که نقل کرده از کتاب
دلائل که از تصنیف عبدالله بن جعفر الحمیری واو از علی بن الحسین ع که آنحضرت در
سفر غذا تناول می فرمودند نزد آن حضرت ع مردی بود پس آهوی آمد و در گوشه
نشسته چیزی نخورد و حضرت مع اصحاب بر دسترخوان نشسته بودند در همین موضع
پس فرمود علی بن الحسین ع با آن آهو که قریب شو و بخور تو ایمن هستی پس قریب آمد غزال
ومتوجه شد بخوردن طعام ودر حدیث دیگر باین طریق است که حضرت
علی بن الحسین ع به آهو فرمودند که من پسر فاطمه هستم بیا و بخور پس آمد و شریک شد ونیز در
کتاب مذکور روایت کرد محمد بن یعقوب از محمد بن یحیی از احمد بن محمد واو از ابن ابی
عمیر واو از هشام بن سالم واو از محمد بن مسلم که فرمود جناب ابی جعفر ع که عطا کن سائل را اگرچه آن
بر پشت فرس باشد ونیز در کتاب مذکور روایت کرد علی بن ابراهیم از پدر خود واو از
ابن ابی عمیر واو از هشام بن سالم واو از محمد بن مسلم که فرمود ابی جعفر ع که اگر میدانست
عطا کننده چیزی را که در عطیه هست رد نمی کرد کسی را صاحب جواهر الاخبار آورده
اند که مروی است از ابن عباس که این قول خدای تعالی یعنی الَّذِينَ يُنفِقُونَ
أَمْوَالَهُم بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً در شان جناب امیر ع نازل شده

خاصّه در دینارهائے کہ آنحضرتؑ بعضے آنہارا در شب و بعضے آنہارا در روز و بعضے آنہا
راپوشیدہ و بعضے آنہارا باعلان تصدق می فرمودند و این روایت را جماعتے از محدثین
از رواۃ عامہ و خاصّہ نقل کردہ اند و نیز در کتاب مذکور مروی است از عمرو بن خالد
گفت شنیدم از ابی عبد اللهؑ کہ فرمودند بتحقیق کہ صدقہ دادن در روز می گدازد گناہان را
چنانکہ آب میگدازد نمک را و نیز در کتاب مذکور مروی است از حسن بصری کہ فرمود حضرت
ابی جعفرؑ آیا خبر دہم شمارا از پنج خصلت ہائے کہ آن نیک ہستند و نیکی در حسب مطلب
عرض کردم بیان فرما فرمود کہ آن اخفائے مصیبت و کتمان او از مردم است و
صدقہ است باین نحو کہ از دست راست عطا کنی و دست چپ را خبر نشود و نیکی
با والدین بتحقیق کہ نکوئی کردن بایشان باعث خوشنودی پروردگار است و بسیار
گفتن لَاحَوْلَ وَلَاقُوَّةَ اِلَّا بِاللهِ الْعَلِیِّ الْعَظِیْمِ بدرستیکہ این گنجے است از گنجہائے
جنت و دوستی با محمدؐ و آل امجاد او و کلینی در کتاب کافی آوردہ کہ روایت کرد علی
بن محمد بن عبد اللہ از احمد بن محمد و او از چند رواۃ و او ایشان از علی بن اسباط از
شخصے کہ او روایت کرد از جناب صادقؑ فرمود کہ من و شخصے ہمسفر بودیم و آن شخص
منجم بود و ساعتے سعید را برائے خود می دید پس در آن ساعت از خانہ خود بیرون
می آمد و من در ساعت نحس بیرون میرفتم پس ما ہر دو اندازہ ساعت کردیم پس ساعت
من بہتر از ساعت نجومی ظاہر شد پس آن منجم دست بر دست خود زد و بعد از آن گفت
کہ مثل این روز ہرگز ندیدہ ام گفتم وائے بر تو این چہ امر است گفت کہ من منجم ہستم

شمارا در ساعت نحس صلاح سفر دادم وخود در ساعت سعید سفر کردم بعد ازان اندازه
هر دو ساعت کردم پس ساعت شما که نحس بود از ساعت سعید من بهتر شد پس گفتم
که حدیث کنم بحدیثی که حدیث کرد پدر بزرگوار من گفت که فرمود رسول خدا ص کسیکه خواهش
کند و مسرور شود بانیکه رفع کند الله عز وجل ازو نحوست روز را پس باید که افتتاح کند
بصدقه دران روز می برد الله تعالی بسبب این صدقه ازو نحوست روز را و کسیکه
خواهد نحوست شب برطرف شود شب صدقه دهد دفع میکند حق تعالی نحوست آن شب را
پس گفتم که من وقتیکه سفر کردم صدقه دادم پس این صدقه بهتر است از علم نجوم تو
ونیز در کتاب مذکور روایت کرد حسین بن محمد از معلی بن محمد واو از حسن بن علی الوشاء
واو از ابی الحسن ع گفت حسن بن علی الوشاء که شنیدم ازان حضرت که می فرمودند
که شخصی از بنی اسرائیل بود واورا پسری نمی شد پس بعد چندی پسری متولد شد و
گفته شد به پدر او که این در عروسی خود خواهد مرد پس مدتی گذشت پس وقتیکه شب عروسی
او آمد آن پسر پیر ضعیف را دید پس براو رحم کرد و خواند اورا و طعام داد اورا پس گفت
سائل زنده کردی مرا زنده کند ترا حق تعالی امام ع فرمود پس شخصی در خواب پدر
او آمد پس گفت که سوال کن از پسر خود که او چه عمل کرده است پس پدر آن سوال کرد از
پسر خود و پسر جواب داد که من ضعیفی را دیدم پس بر حال او مرا رحم آمد پس طعام اورا
دادم امام ع فرمود که شخصی در مرتبه ثانی در خواب او آمد و گفت بتحقیق که الله تعالی
زنده گردانید پسر ترا بآن صدقه ونیز در کتاب مذکور روایت کرد علی بن محمد بن عبد الله

از احمد بن محمد بن خالد و او از پدر خود و او از فضالة بن ایوب از شخصی که ذکر کرده
این را از محمد بن مسلم گفت حاضر بودم بخدمت ابی جعفر ع در مسجد رسول خدا ص پس
کنگرهٔ از کنگرهای مسجد افتاد و قریب بپائے او رسید و او را ضررے نه رسانید
پس فرمودند ابی جعفر ع بپرسید ازین شخص که این مسکین امروز چه عمل کرده پس سوال
کردند از او پس گفت که از خانهٔ خود بیرون شدم و در آستین من یک خرما بود پس
گذشتم بر سائلی پس تصدق کردم خرما را بر او پس فرمودند جناب ابو جعفر ع که
بسبب این صدقه الله تعالے دفع کرد بلا را از تو ابن بابویه در کتاب
ثواب الاعمال آورده اند که روایت کرد از جابر از ابی عبد الله ع که فرمود عابدے
هشتاد سال عبادت الٰهی کرد پس بر زنے اطلاع یافت و فریفتهٔ او شد پس قریب
او رفت و از و خواهش فعل شنیع کرد پس آن زن متابعت او کرد پس وقتیکه
از حاجت خود فارغ شد در راه ملک الموت آمد و زبان او را بند کرد پس سائلے
گذشت پس آن عابد اشاره کرد که نانے که در کساء من هست بگیر پس حبط کرده
بود عبادت هشتاد سال را بسبب ارتکاب فعل شنیع و بخشیده شد بسبب صدقه
دادن آن نان و نیز در کتاب مذکور مروی است از حضرت جعفر بن محمد الصادق ع
که فرمود پدر بزرگوار من می فرمودند که جناب رسالت مآب ص بمردے فرمود
که آیا روزه داشتهٔ آن شخص عرض کرد روزه نداشته ام یا رسول الله فرمودند
پس طعام دادهٔ مسکینے را عرض کرد اینهم نه کرده ام فرمودند پس تشییع جنازه

کرده عرض کرد انهم نه کرده ام فرمودند که عیادت مریض کرده عرض کرد توفیق انهم
نیافته ام آنحضرت فرمودند که پس برو باهل خود و صله رحم بایشان کن تحقیق که
این صله رحم از تو برایشان صدقه است و نیز در کتاب مذکور مروی است
از ابی الحسن الرضاؑ که فرمودند در زمان بنی اسرائیل چند سال قحط شدید واقع
شده و نزد زنی یک لقمه از نان بود پس آن را در دهن خود گذاشت تا بخورد
پس سائلی ندا کرد که ای کنیز خدا از شدت گرسنگی بی طاقت هستم آن زن گفت
آیا درین زمان صدقه کنم پس آن لقمه را از دهن بر آورده به سائل داد و آن زن
یک پسر صغیر داشت و آن پسر صغیر برای چیدن هیزم بصحرا رفته بود پس گرگی
آمد و او را برداشت پس فریاد کرد پس مادرش در عقب آن گرگ دوید پس حقتعالی
جبرئیل را فرستاد و جبرئیل آن پسر را از گرگ خلاصی داده بمادرش داد و گفت
ای کنیز خدا آیا راضی شدی بعوض آن لقمه دیلمی در ارشاد القلوب آورده
که فرمود حق تعالی وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ
و فرمود حق تعالی وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا
وَأَسِيرًا پس مدح کرد حق تعالی بخشش را اگرچه بایشان فقر و احتیاج
باشد و طعام دهندگان را اگرچه دوست دارند طعام را و بعضی میگویند که مراد از
حب حب خدا است و جائز است که حب طعام و حب خدا مراد هر دو باشند و این آیه
در شأن جناب امیرؑ و جناب سیده و حسنینؑ نازل شده و احدی درین خلاف

ذکر دہ ونیز در کتاب مذکور آوردہ کہ شخصے بخدمت جناب امام رضاء حاضر شد وعرض
کرد یا ابن رسول اللہ نفقۂ من ناپدید شدہ وچیزے بامن نماندہ کہ بآن صلۂ رحم با اہل خود
کنم پس قرض دہی مارا کہ من از جانب تو صدقہ دہم پس حضرتؑ داخل دولتسرا شدند
دست خود را از در خانہ بیرون کردند وفرمودند کہ بگیر این کیسہ را ودر آن کیسہ دو
صد دینار بودند وفرمودند کہ مرا حاجت نیست کہ از طرف من دہی صدقہ پس آن
شخص عرض کرد یا ابن رسول اللہ چرا روے خود نمی نمائی فرمود کہ ما از اہلبیت نبوت
ہستیم نمی خواہیم کہ ذلت سوال در روے سائل بہ بینیم ونیز در کتاب مذکورہ آوردہ کہ
سوال کرد مردے از حسنؑ ابن علیؑ چیزے را پس عطا فرمودند پنجاہ ہزار درہم و
در اجرت رسانیدن دراہم بہ شتربان رداے خود عنایت فرمودند وفرمودند کہ تمامی
مروت اینست کہ براے برداشتن صدقہ اجرتاً ہم بدہم ونیز در کتاب مذکور مرویست
کہ شخصے سوال کرد از جناب صادقؑ کہ یا ابن رسول اللہ تعریف تدبیر وتبذیر وتقتیر چیست
فرمودند تبذیر اینست کہ صدقہ کنی جمیع مال خود را وتدبیر اینست کہ انفاق کنی
بعض مال خود را پس آن شخص عرض کرد کہ یا ابن رسول اللہ پس زیادہ کن بیان را
پس گفت آن شخص کہ جناب صادقؑ مشتی از خاک برداشت وانگشتان خود را واز
کرد وکف دست خود را کشود پس چیزے از خاک در دست نماند وفرمود کہ تبذیر اینست
وباز خاک را در کف دست خود برداشتند وانگشتان مبارک را واز کردند پس آن خاک
چیزے بہ زمین ریخت وچیزے در دست ماند فرمودند کہ این تدبیر است بار دیگر خاک را

درکف دست برداشتند وکف دست را منضم کردند بطریقے که چیزے ازان خاک بر
زمین نیفتاد پس فرمودند که این تقصیر است **ابن بابویه** در من لایحضره الفقیه
آورده که مروی است از حضرت امیر المومنین ع که اول آن چیز که ابتدائے پرسش در آخرت
بآن خواهد شد آن صدقه آب است یعنی در اجر **شیخ جعفر طوسی** ره در تهذیب
آورده که روایت کرد یونس بن عبد الرحمن از عبد الله بن سنان گفت سوال کردم از ابی عبد الله
از مردے که تصدق کند و باز آن تصدق را بگیرد چگونه است فرمود که رسول خدا ص فرمود
جز این نیست کسیکه تصدق کند و آنرا بگیرد مثل کسے است که قی کند و باز آن قی را بخورد
و مجلسی ره در بحار الانوار آورده اند که وصیت فرمودند جناب امیر المومنین علیه
الصلوٰة والسلام بکمیل ابن زیاد که یا کمیل صدقه نمو می کند و بزرگ می شود در نزد خدا
کلینی ره در کافی آورده اند که روایت کردند چند اصحاب ما از احمد بن ابی عبد الله
و او از محمد بن علی و او از محمد بن عمر بن یزید گفت خبر دادم حضرت امام ابی الحسن الرضا ع
بانکه دو پسر من فوت شدند و یک پسر صغیر باقی مانده پس آنحضرت ع فرمو که از جانب
او تصدق کن باز فرمود ع وقتیکه باز حاضر خدمت بابرکت شدم که حکم نما پسر خود را که
صدقه از دست خود بدهد خواه آن صدقه یک پاره نان باشد یا یک کف دست
از چیزے باشد اگرچه آن چیز قلیل باشد و بتحقیق که هر چیزے که خالص باشد و محض برائے
خوشنودی پروردگار عالم باشد اگرچه آن چیز کم باشد مگر اینکه صدق نیت دران باشد
مرتبه و اجر او پیش خدائے عز و جل بسیار است چنانچه حق تبارک و تعالے در

قران مجید می فرماید فمن یعمل مثقال ذرة خیرا یره ومن یعمل مثقال ذرة شرا یره ونیز می فرماید فلا اقتحم العقبة وما ادرٰیک ما العقبة فک رقبة او اطعام فی یوم ذی مسغبة یتیما ذا مقربة او مسکینا ذا متربة
میداند پروردگار عالم که هر کسے قدرت بر آزاد کردن بنده ندارد پس گرداند طعام دادن یتیمان ومساکین را بطریق تصدق بعوض آزاد کردن بنده واین محض از رحمت بنهایت جناب باری تعالیٰ بر بندگان خود میباشد ونیز در کتاب مذکور آورده که روایت کرده چند اصحاب ما از احمد بن ابی عبد الله از چند کسان از ابی جمیله از جناب ابو عبد الله علیه السلام فرمودند که فرمودند جناب رسالت مآب صلعم که صدقه بدهید اگرچه بقدر یک صاع از خرما باشد واگرچه بعض صاع واگر اینهم نشود بقدر کف دست باشد یا بقدر بعض کف دست باشد واگرچه یک خرما یا نصف خرما باشد واگر اینهم ممکن نشود پس بکلمه آشتی پس بدرستیکه هرگاه یکے از شما ملاقات میکند پروردگار عالم را پس پروردگار عز وجل خواهد فرمود آیا من نگردانیده ام ترا سمیع وبصیر آیا ندادم ترا مال واولاد پس آن شخص عرض خواهد کرد که پروردگارا هر چه فرمودی با عطا کردی پس پروردگار عالم خواهد فرمود که به بین چه مقدم داشته برائے نفس خود پس آن شخص پس وپیش وچپ وراست خود خواهد دید پس نمی یابد چیزے را که باو روے خود را از آتش جهنم محفوظ دارد

فاضل گلستانه رح در منهج الیقین آورده اند که بعضے از اصحاب آن حضرت روایت کرده که گفت سوال کردم که حد سخا کدام است فرمود عم که حقیقیکه خدای تعالیٰ

درمال تو قرار داده از مال خود بیرون کنی و آن را در مصرفش صرف کنی و در چند حدیث
وارد شده که هر روز تا سه سائل چیزے می باید داد و اگر زیاده از سه را می خواهند عطا
کنند و اگر نخواهند نه کنند و سائلے را که چیزے بخواهد ندهند می باید بزبان خوش برگردانند
نه بدرشتی و آن کس را که عطا کنند منت نه باید گذاشت چنانچه حق تعالے در کلام مجید
فرموده که یَا اَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِکُمْ بِالْمَنِّ وَالْاَذٰی یعنے
اے جماعتے که ایمان آورده اید باطل مکنید تصدقات خود را به منت گذاشتن و ایذا
کردن و وارد شده که سائل اگر مرد باشد در شب رد نمی باید کرد زیرا که ملائکه بجهت امتحان
بصورت بنی آدم می آیند و سوال می کنند و سائل را می باید که هرچه باو بدهند قبول کند
و شکر کند و نیز در کتاب مذکور آورده که کلینی از سماعه روایت کرده که از حضرت امام
جعفر صادق ع پرسید مردے که زیاده از قوت یک روزه نداشته باشد آیا می باید
که چیزے بدهد بکسے که هیچ نداشته باشد و کسیکه قوت یک ساله داشته و همچنین کسیکه
کمتر داشته باشد یا اینهمه از جمله کفاف است که هر گاه ازان جا چیزے ندهد اورا
ملامت نتوان کرد فرموده که درین جا دو چیز است یکے آنکه افضل و بهتر است تا کسے
است که حریص تر و راغب تر باحسان و برگزیدن مردم بر خود باشد زیرا که خدا
تعالے می فرماید وَیُؤْثِرُونَ عَلٰی اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ کَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ
یعنے اختیار می کنند دیگرانرا بر خود هر چند خود صاحب فقر و احتیاج بوده باشند و دیگر
آنست که کسے را بر نگاه داشتن قدر کفاف ملامت نمی توان کرد و دست بالا

بهتر است از دست پائین یعنی دستیکه عطا می کند بهتر است از دستے که سوال میکند
و چیزے میگیرد یا بهتر است از دستیکه چیزے نمیدهد و ابتدا کن در چیزے دادن
به عیال خود و نیز در کتاب مذکور از حضرت امام جعفر صادق آورده که حضرت پیغمبر خدا فرمود
که هیچ خرج کردن دوست تر نیست پیش خدائے تعالیٰ از خرج کردنی که نه زیاده
باشد و نه کم خدائے تعالیٰ دشمن میدارد اسراف را مگر در حج و عمره پس رحمت کند
خدائے تعالیٰ مومنے را که از ممر حلال کسب کند و بطریق اقتصاد و میانه روی
خرج کند و زیادتی که داشته باشد بجهت آخرت خود پیش فرستد و ظاهر اکثر احادیث
که مذکور شدند دلالت بر آن میکنند که انفاق زیاده اگر در مصرف باشد اسراف است
و اگر در تصدق و خیرات باشد بقدرے می باید که موجب پریشانی و اضطرار خود و عیال نشود
و شیخ حر عاملی رحمه در وسائل آورده اند که روایت کرد محمد بن الحسین الرضی
در نهج البلاغه از حضرت امیر المومنین که فرمودند بدرستیکه مسکین از جانب خدا
فرستاده می شود پس کسیکه باز داشت او را از تصدق پس بتحقیق که باز داشت خدائے
عز و جل را و کسیکه داد باو چیزے پس بتحقیق که عطائے سائل بمنزله عطائے
پروردگار عالم است و نیز در کتاب مذکور روایت کرد محمد بن علی بن الحسین در عقاب
الاعمال از پدر خود و او از سعد بن عبد الله و او از احمد بن ابی عبد الله و او از سلیمان
بن سماعه و او از عم خود و او از عاصم کوفی و او از حضرت امام بحق ناطق جعفر صادق
علیه السلام از پدر بزرگوار خود که فرمودند فرمود جناب رسالت مآب هر وقتیکه خاموشی

اختیار کند کسے از امت من از سائل خود واز راه بے اعتنائی وتکبر برود پروردگار
عز وجل قسم بعزت خود میخورد ومی فرماید که قسم بعزت وجلال من که عذاب خواهم کرد
بعض ایشان را به بعض ونیز در کتاب مذکور روایت کرده شد از محمد بن یحیے واو از
احمد بن محمد واو از علی بن حدید واو از مرازم واو از مصادف گفت که حاضر خدمت
فیضدرجت حضرت امام ابی عبد اللہ ع بودم در مابین مکه ومدینه پس گذر کردیم بر مردے
که در زیر درخت افتاده بود می غلطید پس امام فرمودند که اے مصادف بیا همراه
من بطرف این کس بدرستیکه من خائف هستم ازینکه این را تشنگی بسیار رسیده باشد
مصادف میگوید پس همراه حضرت بسوی آن کس رفتیم پس دیدم که آن مردے از
ونحاشین است وموهایش دراز هستند پس آنحضرت ع از آن مرد پرسید که آیا تو تشنه
هستی عرض کرد آن مرد بلے پس حضرت ع فرمود که اے مصادف فرود آ وسیراب کن
آنرا پس فرود آمدم واو را سیراب کردم باز سوار شدم وهمراه حضرت ع روانه شدم پس
در اثنائے راه عرض کردم که این شخص نصرانی بود آیا صدقه کردن بر نصرانی جائز است
حضرت ع ارشاد فرمودند بلے جائز است بشرطیکه در مثل این حال باشد ونیز در کتاب
مذکور روایت ست از علی بن محمد ره از احمد واو از پدر خود واو از هارون بن جهم واو از
حفص بن عمر واو از جناب امام جعفر صادق ع که فرمود فرمودند جناب رسول خدا
صلے اللہ علیه وآله وسلم که رد نه کنید سائل را اگرچه بیک سم سوخته باشد یعنی اگرچه
نباشد وسم سوخته باشد همان را بدهید ونیز در کتاب مذکور مذکور است که روایت

کردعیاشی در تفسیر خود از ابو اسحاق گفت که بود نزد بہائے حضرت امام المتقین امیرالمومنین
چہار درہم کہ بیش ازین نداشتند پس تصدق فرمودند بیک درہم بہ شب و بیک درہم
بروز و بیک درہم نہان و بیک درہم آشکار پس این خبر بحضرت رسول خداؐ رسید
پس فرمودند اے برادر من اے علیؑ چہ چیز باعث این تصدق شد جناب امیر علیہ
السلام بجواب عرض کردند کہ ایفائے موعود معبود خود کردم پس حق تعالیٰ این آیہ را
در شان آنحضرتؑ نازل فرمود اَلَّذِیۡنَ یُنۡفِقُوۡنَ اَمۡوَالَهُمۡ بِالَّیۡلِ وَالنَّهَارِ
سِرًّا وَّعَلَانِيَةً تا آخر آیہ و نیز در کتاب مذکور آوردہ کہ روایت کردند چند اصحاب ما
از احمد بن محمد بن خالد از عثمان بن عیسیٰ و او از شخصے کہ روایت کرد از جناب امام
ابو عبداللہؑ کہ فرمود سائلے بیش جناب رسول خداؐ آمد و سوال کرد پس آنحضرتؐ
اصحاب خود را ملاحظہ فرمودند پس یکے از اصحاب میل طلائی باو داد پس آن سائل
گفت کہ کل این میل دادہ آن گفت بلکے کل را بتو دادم پس آن سائل گفت بردار
میل طلائی خود را بتحقیق کہ من نہ از جن ہستم و نہ از انس بلکہ فرستادہ شدہ ام از جناب
خدا تا امتحان کنم ترا پس یافتم ترا شاکر پس حق تعالیٰ جزائے خیر ترا کرامت فرماید
میرزا حسین النوری الطبرسی در کلمہ طیبہ از تفسیر ابوبکر شیرازی وغیرہ روایت
کردہ در تفسیر آیہ مبارکہ رِجَالٌ لَّا تُلۡهِيهِمۡ الآیہ از ابن عباس کہ گفت قسم بخدا کہ
مراد ازان امیر المومنینؑ است زیرا کہ پیغمبرؐ عطا فرمود روزی باسد اللہ الغالب
علی ابن ابی طالب امیر المومنینؑ سہ صد اشرفی کہ آنرا بہدیہ بخدمت آنجناب آوردہ بودند

علی ع فرمود آنرا گرفتم و گفتم قسم بخدا که هر آئنه تصدق میکنم امشب ازین اشرفیها صدقه
که قبول نماید آنرا خداوند از من پس چون بجا آوردم نماز عشا را با رسول خدا ص صد
اشرفی ازان برداشتم و از مسجد بیرون رفتم پس زنے بمن رسید پس آن اشرفیها را باو
دادم چون صبح شد مردم بیکدیگر می گفتند تصدق کرد علی ع دیشب صد اشرفی بزن
زناکارے پس بغایت اندوهگین شدم چون شب آینده نماز عشا را کردم صد اشرفی
دیگر گرفتم و از مسجد بیرون رفتم و گفتم قسم بخدا که صدقه می دهم امشب بصدقه که قبول
فرماید آنرا پروردگار من پس ملاقات نمودم مردے را پس آن اشرفیها را باو
صدقه کردم چون روز شد اهل مدینه می گفتند صدقه کرد علی ع شب گذشته
بصد اشرفی بر مرد دزد پس غمگین شدم بغایت و گفتم والله هر آئنه صدقه
خواهم داد امشب صدقه که بپذیرد آنرا خداے تعالے از من پس بجا آوردم نماز
عشا را با رسول خدا ص آنگاه بیرون رفتم از مسجد و با من بود صد اشرفی پس
ملاقات کردم مردے را پس آنرا باو دادم چون صباح شد اهل مدینه می گفتند
صدقه داد علی دیشب صد اشرفی بمرد غنی پس زیاد اندوهناک شدم پس بخدمت
رسول خدا ص رسیدم و او را خبر دادم پس فرمود یا علی ع اینست جبرئیل ع و
می گوید خداے تعالے قبول کرد صدقات ترا و پاکیزه نمود عمل ترا بدرستیکه آن
صد اشرفی که در شب اول صدقه دادے رسید بدست زن بدکارے پس بمنزل
خود برگشت و توبه کرد بسوے خدا ازان کار فاسد و آن اشرفیها را سرمایه

خود گردد و او در طلب شوهر نیست که با و شوهر کند و صدقهٔ دوم رسید بدست دزدی
پس بمنزل خود برگشت و از دزدی خود توبه کرد و آن اشرفیها را سرمایه کرد که بآن
تجارت کند و صدقهٔ سوم افتاد در دست مرد غنی که سالها بود زکوة مال خود را
نداده بود پس بمنزل خود برگشت و خویشتن را سرزنش نمود و گفت ملامت
باد ترا ای نفس این علی بن ابی طالب است که صد اشرفی بمن صدقه داد و او را
مالی نیست و اما من پس واجب نموده خدای تعالی در مالم زکوة را چند
سال و من زکوة ندادم پس حساب نمود مال خود را و زکوة او را بیرون کرد
زکوة آن را که فلان مقدار اشرفی میشود و خداوند نازل کرده در حق تو رِجَالٌ لَا
تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ تا آخر آیه و نیز در کتاب مذکور است که حضرت امام جعفر صادق
فرمود که صدقه نحوست نجوم و نحوست شب و نحوست روز را بر میدارد و نیز
در کتاب مذکور نوشته که حضرت امیر المؤمنین هنگام وفات با امام حسن فرمود
البته طعامی مخور تا آنکه صدقه دهی از و پیش از آن که از آن بخوری
و نیز در کتاب مذکور است که ابن ابی عمیر عرض کرد بخدمت جناب امام جعفر
صادق که من نظر می کنم به نجوم و عارفم بآن بمطالع پس بقلبم چیزی می افتد
یعنی در وقت کردن کارها با نحوست نجوم فرمود چون چنین شود چیزی بردار و
تصدق کن بر اول مسکین که می بینی پس بدرستیکه خداوند از تو دفع میکند
و نیز در کتاب مذکور است که حضرت امام رضا علیه السلام هر وقت که بغدا

میل می فرمود ظرفی می آوردند پس از هر طعام پاکیزهٔ لذیذ چیزے بر میداشت و
در میان آن می گذاشت و برائے مساکین مے فرستاد و فرمودند اگر
میخواهی خداوند بدنت را صحیح نگاهدارد پس صدقهٔ بسیار بده و نیز در کتاب
مذکور است که حضرت امام جعفر صادق ع فرمودند که صدقه در اول ماه بعد از دو
رکعت نماز معروف سلامتی آن ماه خریده می شود باو وصدقه در اول سفر سبب
سلامتی است در آن سفر و نیز در کتاب مذکور است که حضرت امام سجاد ع در
روز جمعه به کنیز خود فرمود هیچ سائلے بر در خانه نیاید مگر آنکه او را اطعام کنی ابو حمزه
عرض کرد هر سائلے مستحق نیست فرمود ع می ترسم بعضے از انها مستحق باشند
پس نخورانیم او را و برگردد پس نازل شود بما اهلبیت چیزے که نازل شد بر یعقوب ع
و آل او اطعام کنید ایشان را اطعام کنید ایشان را شیخ طوسی رح در کتاب غیبت
در ضمن احوال شیخ جلیل حسین بن روح نائب سوم حضرت امام زمان عجل الله
تعالیٰ فرجه می فرماید من از و اخبار بسیاری روایت کردم از آن جمله روایتے
است که خبر داد ما را ابان حسین بن عبید الله از ابی عبد الله الحسین بن علی ع
بزوفری ره گفت اختلاف کردند اصحاب ما در تفویض و غیر آن پس رفتم
بسوئے ابی طاهر بن بلال در حال استقامتش پس اختلاف را باو رساندم
گفت مرا مهلتے ده پس چند روزے او را مهلت دادم آنگاه بنزد او رفتم
پس بیرون آورد برائے من حدیثی بسند خود از حضرت امام جعفر صادق ع

که فرمود هرگاه اراده کند خدای تعالی چیزی را عرضه میدارد آن را بر رسول خداؐ
پس بر امیر المؤمنینؑ پس بر هر یک از امامان بعد از دیگری تا منتهی میشود به
صاحب الزمان علیه السلام آنگاه بیرون می آید بسوی دنیا و چون خواهند
ملائکه که بالا برند عملی را عرضه می دارند بر صاحب الزمان علیه السلام آنگاه بر هر یک
هر یک تا آنکه عرض میشود بر رسول خداؐ آنگاه عرض میشود بر خدای عز و جل
پس هر چه فرود آید از جانب خداوند بر دستهای ایشان است و آنچه عروج
کند بسوی خداوند پس بر دستهای ایشان است و بی نیاز نشدند از خدای
عز و جل بقدر بهم زدن چشمی پس اگر لقمهٔ نانی در نیم شبی بدست مسکینی داده
شود به عرض جمیع ایشانؑ خواهد رسید و سبب سرور شان خواهد شد و دعا و طلب
آمرزش خواهند نمود و در کلمهٔ طیبه از حسین النوری الطبرسی ره از جناب صادقؑ
روایت نموده که بهترین صدقه سرد نمودن حرارت کبد است و نیز از انجناب
روایت نموده که هر که سیراب کند در موضعی که یافت می شود آب در آنجا پس چنان است
که بنده آزاد کرده اگر سیراب کند در جایی که آب یافت نمی شود مانند کسی است
که زنده کرده نفس را و نیز در کتاب کلمهٔ طیبه آورده که روایت کرده شده در کافی از حضرت
صادقؑ که آنجنابؑ شکر تصدق بخیر مو دند پس بانجنابؑ عرض کردم که آیا
تصدق می کنی شکر فرمود بلی بدرستیکه نیست چیزی نزد من محبوب تر از ان
و من دوست دارم که صدقه بدهم محبوب ترین چیزها را پیش خود و نیز در زمره

ابی یعلی مروی ست که معاویه از جناب امام حسن ع پرسید که کرم چیست فرمود نیکی کردن
محض بی تحصیل اجر خداوندی و دادن پیش از خواستن در خبر وارد شده که
حضرت مجتبی ع فرمود عجب دارم از آن کسانی که می خرند بندگان را بدرهم ها و دینارها
و نمی خرند دلهای آزادگان را با احسان **شیخ صدوق** در امالی از حضرت
امام المتقین امیر المؤمنین ع روایت کرده که فرمود در بهشت درختی است که از بالای
آن بیرون می آید جامه های حله و از پایین آن اسبهای ابلق زین کرده لجام دار
که بال دارند و سرگین و بول نمی اندازند پس سوار می شوند بر آنها اولیاء الله پس
طیران میدهند ایشان را در بهشت هر جا که بخواهند پس آنانکه از ایشان پایین
ترند عرض کنند پروردگارا چه چیز رسانیده بندگان ترا باین کرامت پس
خداوند جل و علا می فرماید که ایشان شبها می ایستادند بعبادت و نمی خوابیدند
و روزه می گرفتند روز و نمی خوردند و جهاد میکردند و نمی ترسیدند و تصدق میکردند
و بخل نمی ورزیدند **شیخ صدوق** در امالی از آنجناب روایت کرده که فرمود (یعنی رسول خدا ص)
دوش عجایبی دیدم عرض کردند چه دیدید پس آن حضرت ذکر فرمود اصنافی
از امت خود را بحالاتی که دیده بود تا آنکه (یعنی حاضرین) فرمود دیدم از امت خود مردی را
که دفع میکرد شعلهٔ آتش و شرارهٔ او را بدست خود و روی خود پس صدقهٔ او
آمد پس سایه بانی شد بر سرش و پرده شد بر رویش در **ثواب الاعمال**
از جناب امام محمد باقر ع روایت کرده که فرمود مبعوث میکند خداوند قومی را در زیر سایه

عرش کہ روہاے شان از نور و جامہای شان از نور باشند و نشستہ باشند بر کرسیہای نور پس خلائق بر ایشان مشرف شوند پس گویند اینان پیغمبران اند پس منادی از زیر عرش ندا کند ایشان پیغمبران نیستند پس گویند ایشان شہیدان اند پس منادی ندا کند از زیر عرش کہ ایشان شہید نیستند و لکن اینان گروہی اند کہ آسان میکردند کار را بر مؤمنین و مہلت میدادند کسی را کہ در عسرت بود تا مال بدست آرد

در مصباح سید علی بن طاؤس مروی است از کتاب علی بن اسماعیل میثمی کہ او روایت کردہ از حضرت علی بن الحسین ع کہ چون ماہ رمضان داخل میشد در ہر روز یک درہم صدقہ میداد و میفرمود شاید کہ من درک کنم شب قدر را یعنی این صدقہ را برای ادراک آن میدہم و چون شب قدر بر امام پوشیدہ نیست بلکہ شب بیان قدر و منزلت ایشان است پس غرض تعلیم دیگر آنست تا ایشان چنین کنند و برین مقصد ظفر یابند چنانچہ سید در آنجا اشارہ فرمودہ در کتاب **مانعات دخول الجنة** جعفر بن احمد قمی از حضرت رسول خدا ص مروی است کہ فرمود صدقہ خاموش میکند گناہ را یعنی آتشی کہ بگناہ روشن شدہ باشد چنانچہ آب خاموش میکند آتش را

در **قصص الانبیا** از حضرت امام موسی کاظم ع روایت کردہ کہ فرمود در بنی اسرائیل مردی صالح بود کہ زن صالحہ داشت پس در خواب باو گفتند خداوند تبارک و تعالی برای تو از عمر فلان مقدار از سال مقرر کردہ کہ نصف عمر تو در فراوانی و نصف دیگر در تنگی باشد پس اختیار کن برای نفس خود یا نصف اول را

یا نصف آخر را مرد گفت مرا زن صالحه ایست که شریک من است در معاش پس
با او مشورت میکنم درین امر و بار دیگر نزد من بیا تا ترا خبر دهم چون صبح شد مرد بزنش
انچه در خواب دید گفت زن گفت اے مرد اختیار کن نصف اول را و تعجیل کن در که
عافیت را شاید خداوند رحم کند ما را و نعمت را بر ما تمام کند چون شب دوم شد
همان شخص در خواب او آمد پس گفت چه اختیار کردی گفت نصف اول را گفت این
برائے تو باشد پس دنیا از هر طرف باو رو کرد چون نعمت او فراوان شد زن آن مرد
گفت خویشاوند خود و پریشان ها را صله ده و نیکی کن و همسایۀ خود و فلان برادر خود را
چیزی بخش چون نصف عمر گذشت و حد آن وقت معین تمام شد همان شخص سابق را در خواب دید
پس باو گفت بدرستیکه خداوند تبارک و تعالے شکر ترا کرد درین کار و تتمۀ عمر تو در
فراوانی خواهد بود مانند عمر گذشته شیخ ابو الفتوح رازی در تفسیر خود روایت
کرده که چون امیر المؤمنین ع از دفن صدیقۀ طاهره ع فارغ شد به قبرستان رفت و
فرمود سلام بر شما اے اهل قبور مالهاے تان تقسیم شد و سراهاے تان در نشستند
و زنان شما شوهر کردند این خبر آنست که نزد ماست خبر آنکه نزد شما است چیست
هاتفے آواز داد که هر چه خوردیم سود کردیم و انچه از پیش فرستادیم یافتیم و انچه باز گذاشتیم
زیان کردیم و رسول خدا ص فرمود از مال تو ترا نصیبی نیست الا انچه خوردی و فانی
کردی یا پوشیدی و کهنه کردی یا صدقه دادی و گذرانیدی در خبر است که رسول خدا ص
گوسفندے را در حجرۀ عائشه بکشت درویشان مدینه خبر یافتند می آمدند و میخواستند

ورسول خدا امیداد چون شب در آمد از آن گوسفند هیچ نمانده بود مگر گردنش عایشه را
پرسید که ازین ذبیحه چه مانده گفت هیچ نمانده مگر گردنش فرمود بگو همه مانده مگر گردنش
در کتاب اختصاص از ابی حمزه ثمالی روایت کرده که گفت مردی بود از
فرزندان پیغمبران که مال انبوهی داشت وانفاق میکرد بر اهل ضعف ومسکنت واصحاب
حاجت پس درنگ نکرد زمانی که مرد پس زنش کرد در مالش آنچه او میکرد پس مال او تنگی
نکرد که تمام شد و پسری داشت که نشو ونما کرد و بر کسی نمی گذشت جز آنکه بر پدرش
رحمت می فرستاد و از خداوند مسئلت میکرد که او را از نیکان کند پس نزد مادرش
آمد و گفت چگونه بود حال پدرم پس بدرستیکه من نمیگذرم بر احدی جز آنکه بر پدرم
رحمت می فرستد و از خداوند سوال می کند که مرا از نیکان کند گفت بدرستیکه پدرت بود مردی
صالح و او را مال بسیاری بود و انفاق میکرد بر ضعیفان و مساکین و ارباب حاجت
پس چون مرد من کردم در مالش آنچه او میکرد پس مال وفا نکرد که تمام شد گفت ای
مادر بدرستیکه پدرم انفاق میکرد مال خود را و تو انفاق می کردی مال دیگری را گفت
راست گفتی ای پسر من گمان ندارم ترا که بر من تنگ بگیری گفت ترا حلال باد و در
وسعت باش آیا در نزد تو چیزی هست که طلب کنم بآن از فضل خداوند گفت نزد
من صد درهم است پس گفت بدرستیکه خداوند هر گاه خواست که برکت قرار دهد در
چیزی برکت خواهد داد پس آن صد درهم را باو داد پس گرفت و بیرون رفت
و طلب میکرد فضل خداوند را پس گذشت بمردی مرده در میان راه که بغایت

هیئت نیکو داشت پس گفت تجارت می کنم بعد از این کی او را گیرم غسل دهم و کفن کنم
و نماز بگذارم بر او و دفن نمایم او را پس چنین کرد و خرج کرد بر او هشتاد درهم را و با او ماند بیست
درهم پس روانه شد بطلب فضل و روزی خداوند پس مردی باو رسید و گفت کجا را
قصد کردی ای بندهٔ خدا گفت میخواهم طلب کنم فضل و نعمت خداوند را گفت آیا
هست چیزی با تو که طلب کنی باو از فضل خداوند گفت آری بیست درهم گفت
چه نفع میدهد ترا بیست درهم گفت بدرستیکه خداوند اگر خواست که برکت گذارد در
چیزی برکت خواهد گذاشت در او گفت راست گفتی انگاه گفت ترا دلالت میکنم بامری
شریک می کنی مرا گفت آری گفت باین راه که میروی بخانهٔ میرسی اهل آن خانه ترا تکلیف
ضیافت می کنند پس قبول کن و مهمان ایشان شو چون بخانهٔ ایشان داخل شوی
می نشینی خادم می آید و برای تو طعام می آورد و با او گربهٔ سیاهی می آید پس بآن خا
بگو گربه را بمن بفروش او مضائقه کند تو الحاح کن پس او دلتنگ می شود و می گوید
می فروشم او را بتو به بیست درهم پس چون او را فروخت بیست درهم را بده و او را بگیر و بکش
و سرش را بگیر و بسوزان و مغز آن را بگیر و برو بفلان شهر که بادشاه او کور است و بگو که من
معالجه بادشاه را می کنم و نترسانند ترا آنچه خواهی دید از کشته ها و بردار کشیده ها زیرا که
آنها کسانند که مدعی علاج بودند و ایشان را امتحان کردند پس چون فائده نه دیدند ایشان را
کشتند پس ترا نترسانند پس خبر ده که تو معالجه می کنی او را و هر چه خواهی بر او شرط کن و
اوّل از یک میل از سرمهٔ مغز کلهٔ گربه بر چشم بادشاه بکش او بتو خواهد گفت

زیاد تر بکش قبول مکن روز دوم نیز یک میل بکش پس خواهی چیزے راکہ می خواهی
پس بتومے گوید زیاد کن قبول مکن پس چون روز سویم شد سر را بکش کہ خواهی دید
چیزے راکہ دوست داری آنرا پس بتو می گوید کہ زیاد کن زیاد مکن پس آن جوان رفت
دہمان آنجماعت شد و گربہ را بہ بست درہم خرید و بآن شہر داخل شد اظہار معالجہ
بادشاہ کرد در روز اول کہ یک میل از مغز گربہ در چشم بادشاہ کشید اثر نفع ظاہر شد در
روز دوم اندکے می دید در روز سویم بینا شد و چشمش بحالت اول برگشت پس بادشاہ
باد گفت کہ حق بسیارے بر من داری و بادشاہی مرا بمن برگرداندی این دختر خود را
بتو تزویج کردم گفت من مادرے دارم از و جدانمی توانم شد بادشاہ گفت دخترم را
بگیر و ہر قدر کہ خواهی نزد ما بمان آنگاہ کہ ارادہ رفتن کنی دخترم را با خود ببر پس
دختر را بعقد او در آوردند و یکسال در نہایت عزت و شوکت و رفاہیت در
ملک آن بادشاہ ماند چون بعد از یک سال ارادہ رفتن کرد بادشاہ از ہمہ چیز
ہمراہ او کرد از اسپ و شتر و گاؤ و گوسفند و ظروف داشتہ و اموال و اسباب و زر
بسیار پس بیرون آمد با زوجہ و اموال در واقعہ دیار خود شتا رسید بآن موضع کہ
آن مرد را در اینجا دیدہ بود پس دید کہ آن مرد باز آنجا نشستہ چون آنمرد آنرا
دید گفت چرا بعہد خود وفا نکردی جوان گفت گذشتہ ہا را بر من حلال کن حال آنچہ دارم
با تو قسمت میکنم پس آنچہ داشت بدو حصہ کرد و گفت ہر حصہ را کہ منخواهی اختیار کن
پس یک حصہ را اختیار کرد پس آن جوان گفت کہ وفا کردم بعہد خود گفت نہ گفت

چرا گفت زیرا که زن نیز از انها هست که درین سفر بهم رسانده و من در ان شریکم
جوان گفت راست گفتی آن مال را بگیر و زن را برای من بگذار گفت نمی خواهم چیزی را
که از من نیست پس اره بر سر آن زن گذاشت که دو حصه کند و گفت که اختیار نما
پس آن مرد گفت وفا کردی بعهد خود انچه آوردی و انچه با تو است همه از آن تو من ملکم
خداوند مرا فرستاده که ترا جزا دهم برای انچه کردی نسبت آن مرده که بر سر راه
افتاده بود و این است پاداش عمل تو **قطب راوندی** در کتاب لب لباب روایت
کرده که سائلی داخل شد در مسجدی چیزی باو ندادند پس از گرسنگی مرد پس در فردای
آن روز او را کفن کرده دفن نمودند چون بمسجد برگشتند دیدند آن کفن را در محراب
گذاشته و بر او نوشته بود این کفن برگشته شد بر شما و پروردگار عالم غضب کرده
بشما **شیخ ابراهیم کفعمی** در کتاب مجمع الغرائب نقل کرده که دیدم در بعضی
از کتب اصحاب که گفت ابوالقاسم پدر وزیر ابوالمعالی که من محبوس بودم پس طلب
کردم قدری خرجی بجهت موکلین که با نها دهم پس پشیمان شدم و آن مال را صدقه
دادم پس شنیدم هاتفی را که می گفت ای ابوالقاسم خیر باقی می ماند و احسان
نگاه میدارد و مر انچه را پیش فرستاده ملاقات خواهد کرد در صبح آن روز فرج رسید
و از حبس بیرون آمد **حکایت** جناب عالمان فاضلان صالحان فخر الفقها
و زین الاتقیا الحبر المعتمد سید محمد که از اعیان علمای بلده طیبه کاظمین و اهل انجا
است و اخوی او عالم فاضل تقی جناب سید حسین که ملجای جماعت امامیه است

در شهر بغداد و هر دو در علم و تقوی و صلاح و سداد مشهور و معروف و در نزد علماے عراق
کثر الله تعالی امثالهم نقل نمودند که جدهٔ ایشان علویه دختر عالم جلیل و نبیل مرحوم
سید احمد صاحب تحقیق در فقه و اصول و مؤلفات منظومه رائقه معروفه در رجال که عیانی
مرحوم سید حیدر جد ایشان بوده و نیز از علماے معروف آن بلد است سه ماه رجب
و شعبان و ماه رمضان را روزه می گرفت و در یکے از شبهاے شریفه که یا نیمهٔ رجب یا شعبان
بود مهمان بسیارے رسید براے او پس در وقت افطار طعام براے مهمانها
حاضر کرده اند کے از آن براے سحور خود گذاشت و بجهت تعب و رنج مهمانداری
بچیزے میل نکرد بهمان آب تنها افطار نمود پس سائلے از همسایگان که غیر از
خانه این سادات سوال نمی کرد بر در خانه آمد و فقر و مسکنت او را امید آنست
پس آنچه براے سحور خود گذاشت بآن سائل داد و دیگر در خانه ماکولے نیافت
پس نماز شب خود را بجا آورد و آبے نوشید و در اطاق را از درون بست
و چراغ بحال خود روشن و در فراش خواب خود رفت با قصد روزهٔ صباح خوان
مستی خواب بر چشمش مستولی شده و هنوز بخواب نرفته که نظر میکند و می بیند مانند
مبهوت بجهت غلبهٔ خواب که دیده دو زن را که آثار جلالت و بزرگی و وقار از سیماے
شان ظاهر و هویدا است و آنکه در سن از دیگرے کوچک تر و در شان و مرتبت
بزرگتر نشست در بالاے سر او و با او خطاب کرد با تبسم که اے دخترک من
چگونه عازم شدی بر روزه گرفتن بدون افطار و سحور و حال آنکه تو پیرے عرض کرد

که فقیر آمد و طعام خود را باو دادم و اتفاق افتاد که برای من چیزی باقی نمانده پس
فرمود باو حال چه میل داری گفت آلو بخارا و نبات و چیزی از شیرینی پس دو کیسه باو
مرحمت فرمود که رنگ هر دو سبز بود در یکی نبات و در دیگری آلو بخارا در هر یک
بمقدار صد مثقال از انها بود چون از ایشان گرفت بر خواستند و متوجه درخانه
شدند پس از ان حالت خواب بر خاست هراسان هر دو کیسه در دستش بود
رو بدر خانه کرد شتابان پس دید بسته است بنحویکه بسته بود پس بسرعت آنرا باز
کرد مرحوم سید حیدر که در اطاق دیگر نشسته بود فریاد کرد که کیست در را باز کرده
پس آمد نزد سید و قضیه را گفت پس علویه باطاق خود مراجعت نمود و هر دو
کیسه را بر سر جا نماز دید بسیار مسرور شد و حمد و ثنای الهی را بجای آورد پس
آن کیسهٔ آلو بخارا را تقسیم کردند بر اهل خانه و خویشان و اصدقا و کیسهٔ نبات را
بحال خود گذاشتند چند سال برای استشفا و تبرک هر که شنید خواست و
گرفتند و دادند و در ان زمان جناب عالم جلیل القدر صفوة العلماء المتبحرین
و عمید الحکماء و المتکلمین مرحوم آخوند ملا زین العابدین سلماسی مریض بود و مرض
ایشان بغایت سخت بود و در میان ایشان و سید الفت تمامی بود و اخوت
داشتند صبح همان شب با کرامت سید قدری از ان نبات برداشته نزد مرحوم
آخوند آمد و قصه را نقل کرد آخوند فرمود این نبات بهشت است و فیه
شِفَاءٌ مِن کُلِّ دَاءٍ و قدری از ان میل نمود فوراً عافیت یافت

بهر
نبز

ونیز در آن زمان نواب مستطاب جلیل الشان غلام محمد خان هندی که در میان
نوابهای هند ممتاز و بی نظیر و از اخیاران بلاد بود مریض و بستری بود و بسید
کمال اخلاص داشت در همان روز مرحوم سید قدری از آن نبات برای
او فرستاد به محض تناول شفا یافت و خبر به بلاد ایران و جاهای دیگر رسید از آن
خواستند و بردند تا آنکه وقتی متنبه شدند که این مقدار اندک چگونه تمام نمی شد
با آنکه از وزن زیاده از یک من شاه تقریباً گرفته شد و بعد از این التفات و تعجب و
گفتن چند روز باقی ماند و تمام شد و مرحوم سید حیدر یکی از آن دو کیسه را در میان
کفن خود گذاشت و دیگری را در میان کفن علویه و هر دو کفن در میان بقچه و آن بقچه در میان صندوق
هندی بود که همیشه بر او قفل بود و آن صندوق در صندوق خانه بود که آن همیشه
مقفل بود چون امانات مردم در او بود و باز نمی کرد در آن را مگر سید یا علویه و
بعد از مدتی سید خواست کفن خود را به کسی از بزرگان ببخشد پس بقچه را باز
کرد و خواست آن کیسه را از میان کفن بیرون آورد آنرا نیافت پس از علویه
پرسید کیسه در کجا است گفت در میان کفن علویه آمد و کفن خود را باز کرد آن دیگری را
نیز در آنجا ندید حدیث در امالی مفید ثانی از جناب صادق ع مروی است که فرمود اعراض
نکنید از فقرای شیعیان ما پس بدرستیکه فقیر از ایشان هر آینه شفاعت میکنند
روز قیامت در مثل ربیعه و مضر و ایشان دو طائفه بزرگی هستند از عرب که در
کثرت جمعیت بایشان مثل میزنند **حکایت** در کتاب اثنا عشریه سید محمد حسینی

شهیر بابن قاسم عاملی روایت کرده که مردے روزے نشسته بود بازنش مشغول
خوردن بود و در پیش روے ایشان مرغ بریانے بود پس سائلے بر در خانه آمد آن
مرد بیرون رفت و بر او بانگ زد و راند پس اتفاق افتاد که آن مرد فقیر شد و نعمت
از وزائل شد و زن را طلاق داد و او شوهر دیگر کرد پس روزے شوهرش با او
غذا میخورد و مرغ بریانے در نزد ایشان بود که ناگاه سائلے بر در خانه ایستاد و
چیزے خواست آن مرد بزنش گفت که این مرغ را باو ده پس زن آن مرغ را
نزد او برد چون نظر کرد دید شوهر اوّل اوست پس مرغ را باو داد و گریان برگشت
پس شوهر از سبب گریه اش پرسید او را خبر داد که سائل شوهر اول او بود و نقل
کرد براے او قصهٔ خود را با آن سائلے که او را راند پس آن مرد گفت که واللّٰه منم
آن سائلے که او را بانگ زد و راند و نیز در آن کتاب نقل کرده که زن مشلوله
داخل شد بر عائشه و گفت پدرم صدقه را دوست می داشت و مادرم صدقه را
دشمن داشت و در عمرش صدقه نداد مگر پارهٔ پیه و قدرے گیاه که از پس گیاهی
روئیده بود پس در خواب دیدم که قیامت برپا شده و مادرم پوشانده عورت
خود را بهمان گیاه و در دستش همان قطعه پیه بود که او را از تشنگی می لیسید پس
رفتم نزد پدرم و او در کنار حوضے نشسته بود و مردم را آب میداد پس طلب کردم
از و قدح آبے و مادرم را سیراب کردم پس از بالا ما را ندا کردند که هر که او را سیراب کرد
خداوند دستش را شل کند پس بیدار شدم باین نحو که می بینی یعنی با دست شل شده

در رسالهٔ اهوازیه جناب صادق ؑ که جماعتی از علما روایت کرده اند
مذکور است که فرمود هر کس بر نشاند برادر مومن خود را بر شتر سوارش سوار میکند
او را خداوند بر شترے از شتران بهشتی و مباهات می کند باو ملائکه مقربین را در
عوالی ابن ابی جمهور از رسول خدا ؐ مروی است که فرمود هر که برود نزد برادرش
برای طلبی که از او دارد تا آنرا ادا کند باو پس برای او بآن رفتن صدقه ایست
و کسیکه اعانت کند بر سوار کردن پس برای او بآن عمل صدقه ایست و کسیکه دور
کند کثافتی را پس برای او صدقه ایست و کسیکه درست و تسویه کند کوچه را پس
برای او بآن عمل صدقه ایست و هر نیکی صدقه است در ضوء الشهاب
سید فضل الله راوندی مروی است از رسول خدا ؐ که فرمود از جمله صدقه آنست
که سلام کنی تو بر مردم با روے گشاده در عوالی اللآلی مروی است که اعرابی
وارد مسجد شد که حضرت رسول ؐ و اصحابش از نماز فارغ شدند پس حضرت فرمودند
آیا مردے هست که تصدق کند بر این مرد پس نماز کند باو پس شخصے برخاست
و نماز را اعاده کرد و آن مرد باو نماز کرد در دعوات سید راوندی از رسول خدا ؐ
روایت نموده که فرمود امر تو به معروف صدقه است و نهی تو از منکر صدقه است
و رد تو سلام را صدقه است در کتاب جعفریات از امیر المومنین ؑ مروی ست
که رسول خدا ؐ فرمود به ابوذر نگاهدار اذیت خود را از مردم پس بدرستیکه آن صدقه
ایست که تصدق می کنی بآن از جان خود و نیز در کتاب مذکور مروی ست از آنجناب

که فرمود هیچ زنے نیست که تصدق کند بر شوهر خود پیش ازان که ملاقات کند شوهر او را
یعنے از صداق خود در گذرد مگر آنکه نوشته می شود براے او بهر دینارے آزاد کردن بندهٔ
نیز در کتاب مذکور از انجناب روایت کرده که فرمود بهترین صدقه بر بنده ایست که در نزد
آقاے بدی باشد صدوق در ثواب الاعمال روایت نمود که از جناب صادق ع سوال
کردند از صدقه دادن به کسانیکه سوال میکنند بدر خانها یا از ایشان امساک کنند و بند
بخویشاوند خود فرمود بلکه بفرستید آن صدقه را بسوے آنکه میان شما و آنکس خویشی باشد
پس آن اجر را بزرگ می کند در فقیه از امیر المؤمنین ع روایت نمود که فرمود صدقه
نیست یعنی صحیح و درست نیست یا کامل و با اجر نیست و حال آنکه خویشی پریشان
باشد یعنی با وجود بودن فقیر در ذی رحم و اقربا دادن صدقه بدیگران بیفائده است نیز
در کتاب مذکور از رسول خدا ص روایت کرده که فرمود هر که راه رود بسوے خویشاوند
خویش بنفس و مال خود بجهت صله کردن رحم او عطا می کند خداوند تعالے او را باو اجر صد
شهید و براے او بهر گامی چهل هزار حسنه است و محو شود از و چهل هزار سیئه و بلند شود براے
او از درجات مثل آن و چنان خواهد بود که بندگی کرده خداے عز و جل را صد سال
با صبر و طلب اجر قطب راوندی در کتاب لب لباب خود روایت کرده که رسول خدا
صلے الله علیه و آله وسلم فرموده فراموش مکنید مردگان خود را در قبرستان خود مردگان
شما امیدوارند احسان شما را و مردگان شما محبوس اند شوق دارند در کردارهاے نیکو
شما و ایشان را توانائی نیست هدیه بفرستید بسوے مردگان خود صدقه و دعا را

ونقل فرمود که امیر خراسان را در خواب دیدند می گفت بفرستید برای من آنچه را که می
اندازید برای سگان خود که من محتاجم بآن شیخ ورّام رح در کتاب تنبیه الخواطر روایت
کرده از انجناب ع که فرمود چون صدقه دهد مرد به نیابت مرده امر میکند خدای عزوجل
جبرئیل ع را که بردارد با خود بسوی قبر او هفتاد هزار ملک را که در دست هر ملکی طبقی
است پس برمی دارند بسوی قبر او و می گویند السلام علیک یا ولی الله
این هدیه فلان پسر فلان است بسوی تو پس درخشان می شود قبر او و عطا می فرماید
خداوند تعالی باو هزار شهر در بهشت و تزویج میکند باو هزار حور و می پوشاند براو
هزار حله و برمی آورد برای او هزار حاجت و صدوق رح در فقیه از جناب امام
جعفر صادق ع روایت کرده که فرمود بدرستیکه مرده خورسند میشود برحمت فرستادن بر او
واستغفار برای او چنانکه خوشحال میشود زنده بهدیه که بسوی او میفرستند و فرمود
داخل میشود در قبر میت نماز و روزه و حج و صدقه و نیکی و دعا و نوشته میشود اجر او برای
آنکه بجا آورده برای میت و فرمود ع هر مسلمی که کاری کند از جانب میت کار شایسته
دو چندان میکند خداوند تعالی برای او اجر آنرا و نفع میدهد حق تعالی باو میت را
و سید علی بن الطاوس رح در کتاب فلاح السائل از حضرت رسول خدا ص
روایت کرده که فرمود نمی گذرد بر مرده ساعتی سخت تر از شب اول پس رحم کنید مردگان
خود را به صدقه و اگر قدرت ندارید پس یکی از شما دو رکعت نماز بگذارد و بخواند در رکعت
اول سوره فاتحه یک مرتبه و قل هو الله احد دو مرتبه و در رکعت دوم فاتحه یک مرتبه

وسوره الهکم التکاثر ده مرتبه چون سلام گفت بگوید اللّهم صلّ علی محمد وآل محمد وابعث
ثوابها الی قبر ذلک المیت فلان پسر فلان یعنی بجاے لفظ ذلک المیت
اسم مرده وپدرش را ببرد پس میفرستد خداے عزوجل از همان ساعت هزار ملک
بسوے قبر او با هر ملکے جامه وحله ایست وفراخ میکند خداوند تعالی قبر او را از بعد
از تنگی تا روز قیامت ومیدهد بآن نماز گذار بعدد آنچه آفتاب بروی می تابد حسنات
وبلند میکند براے او چهل درجه ودر کتاب جعفریات مروی است که جناب رسول خدا
فرمود داخل شدم در بهشت دیدم مصاحب سگے را که او سیراب کرده بود از آب
در تفسیر عیاشی از حضرت رسول خدا روایت کرده که فرمود کسے که آب دهد درخت
بزرگی که در ریگستان است یا درخت طلح که همان طلح است که در قرآن مذکور است
یا درخت سدر را پس گویا که سیراب کرده مومنے را از تشنگی ودر کلمه طیبه مذکور است
که عالم فاضل متبحر بصیر سید محمد اشرف بن سید عبد الحسیب بن عالم جلیل میر سید احمد بن
سید زین العابدین عاملی اصفهانی در کتاب فضائل السادات که براے شاه سلطان
حسین صفوی نوشته وتاریخ اتمام آن سنه ۱۱۰۳ است از بعض کتب معتبره نقل کرده که در
شهر بصره زن فقیره علویه بود وچهار دختر نیک اختر داشت که همه از غایت افلاس
بی غذا از سوء القضا متلبس بلباس برهنگی وگرسنگی بودند پس داخل شد ایام عید
بر آن ماتم زدگان صبیه سعیده صغیره او گریست وگفت از غایت آرزومندی
دنیا ازاے مادر آیا گمان داری ومی بینی که مادرین عید از نان جوے توانیم سیر شد

پس مادر گریست واز غایت اضطرار از خانه بیرون آمد که از جهت ایشان تحصیل نانی کند پس رفت بخانهٔ قاضی بصره قاضی ابو الحسین البصری پس گفت اے قاضی من زن علویه فقیره ام واز براے من چهار دختر جوان عریان ست واین ایام ایام اجراے صدقات است پس نظر کن در امر ما وامر کن براے ما از بیت المال یا از وجوه بر آن قدر که دفع شود بسبب آن عسرت وتنگی روزگار ما پس تحقیق که روز قیامت سوال کرده خواهد شد از ما اگر حقوق ما اهلبیت را بعقوق مبدل سازی پس قاضی از روے محبت وتکریم باو گفت که فردا بیا نزد من که بخوشی ونیکوئی ترا روانه خواهم کرد چون علویه برگشت یکی از ان دختران گفت اے مادر اگر قاضی بتو چند درهم نقره دهد چه خواهی خرید براے من مادر گفت باو چه میخواهی گفت قدرے پنبه میخواهم که ریسمان کرده پیراهن بدوزم دختر دیگر گفت من از ان وقت که پدرم وفات کرده آرزوے نان بازار دارم دختر صغیره گفت من یک قرص نان درست میخواهم بامداد روز دیگر مادر نزد قاضی رفت ودر گوشهٔ نشست تا مردم متفرق شدند بعد از ان گفت اے قاضی من آن زن علویه ام که دیروز وعده نمودی که بمن ودخترانم احسان کنی پس قاضی بانگ زد براو وامر کرد غلامان خود را که این سیده را بیرون کنید پس آن علویه بیرون آمد گریان ونالان وشکسته خاطر وبا حسرت وناله وگریه بازبان فصیح وصوت ملیح ومی گفت چه بگویم با فاطمه دختر کوچک وبا زینب دختر بزرگ خود که امیدوار ومنتظر من اند وبچه روے برگردم بسوے ایشان وبچه زبان عذر بجویم پس گفت اَللّٰهُمَّ لَا تُخَيِّبْ ظَنِّيْ فَإِلَيْكَ رَفَعْتُ إِلَيْكَ قِصَّتِيْ

وَمِنْكَ سَئَلْتُ حَاجَتِي اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ اے سید من نا امید

نگردان امید مرا پس بدرستیکه من بلند کردم بسوئے تو قصه خود را و از تو سوال نمودم

حاجت خود را بتحقیق که تو بر همه چیز قادر و توانائی پس درین حال سید وک نام مجوسے

مست لا یعقل سواره باو برخورد پس چون شنید صدائے گریه و ناله آن سیده را

گمان نمود در عالم مستی که آن علویه بصدائے بلند تغنی و سرود می نماید پس آن مجوسی گفت

چه خوش است صوت تو و چه دردناک است قلب تو پس چه میشود ترا سیده گمان کرد که او هشیار

و مسلمان است و باو ترحم نموده است احوال خود را برائے او گفت پس مجوسی بغلامان

خود امر نمود که آن زن را برداشته بخانه بیاورید چون بخانه رسید برائے آن سیده صندوقی

بیرون آوردند که دران چهار صد اشرفی و پنج دست رخت بود و بآن سیده

گفت این برائے تو و دختران تو است پس سیده بآن مجوسی دعا کرد و برگشت فرحناک

بسوئے دختران خود چون دختران آنها را دیدند مجوسی را دعا کردند و گفتند اے آنکه حق احسان

و نعمت بر ما داری ساکن گرداند خدا وند ترا در قصر هائے بهشت و تو عنایت نماید فوز و

رضوان و خدمتگار تو گرداند در بهشت حور و ولدان و بگرداند ترا از اولیا و محبین رحمان پس

درهمان شب قاضی در خواب دید که گویا داخل شد در فضائے بوستانے و نظر در آورد

قصرهائے دلکش نیکو پس آمد که داخل آن قصور شود رضوان که حاجب بود مانع شد قاضی از

سبب ممانعت پرسید رضوان فرمود این از آن تو بود اگر به نیکوئی معاشرت کرده بودے

بآن سیده ولیکن از تو گرفته شد و داده شد به سید وک مجوسی پس قاضی ترسان و

هراسان از خواب بیدار شد و فی الحال سوار شد و آمد تا در خانهٔ سید و داخل شد بر او
و گفت چه عمل نیک درین ایام کردی مجوسی گفت هفت روز است که مستم از انچه میگوئی
خبرے ندارم که کارے کرده باشم قاضی گفت چنان است فکری کن و تامل نما پس غلامان
گفتند اے سید ما تو بآن زن علویه در این ایام چهار صد اشرفی و پنج دست رخت
دادی قاضی گفت می فروشی ثواب این عمل خیر را به ده هزار اشرفی مجوسی گفت چه باعث
شد ترا بر این معامله گفت چون در خواب چنین و چنان دیدم مجوسی گفت هر عمل مقبولے
گران بها است هرگاه دانستم که عمل من مقبول شده مرا تمکن آن نیست که آنرا بفروشم
دست خود دراز کن که من گواهی می دهم به وحدانیت خدا اے عز و جل و رسالت
محمد پس شهادتین گفت و اسلامش نیکو شد و علویه را طلبید و نصف مال خود را
باو داد راوی این حکایت گفت که این صنف مردم را خدا اے عز و جل آفریده
برائے جنت و راحت نه برائے خدمت و عبادت یعنی برائے صنفے خاصے
از عبادت که دادرسے درماندگان و برداشتن اضطرار بیچارگان باشد که از
افضل عبادات است و در کتاب جامع الاخبار روایت کرده از جناب رسولخدا
که فرمود هر کس طعام بخورد با اولاد من حرام گردانیده خداے تعالی جسد او را بر آتش
و ظاهر آنست که مراد این باشد که اولاد آنجناب را بر سر طعام خود حاضر کند و با او طعام
بخورد و در کتاب فضائل السادات از بعضے کتب انساب نقل کرده که آنجناب
فرمود هر که نیکی کند به یکے از ذریت من پس او و در جه ما خواهد بود در بهشت پتیل

محمد شهیر به ابن قاسم حسینی عاملی جزینی در کتاب اثنا عشریه روایت کرده است
از کتاب لب لباب که شخصی بخدمت رسول خدا ص حاضر شد پس گفت آیا رخصت
میدهی مرا که آرزو کنم مرگ را فرمود مرگ چیزیست که چارهٔ از آن نیست و سفر سختے
دراز که سزاوار است برای آنکه آهنگ او کرده بردارد با خود ده هدیه گفت آن چیست
هدیه ها فرمود هدیه عزرائیل و هدیه قبر و هدیه منکر و نکیر و هدیه میزان و هدیه صراط و هدیه
مالک و هدیه رضوان و هدیه پیغمبر و هدیه جبرئیل و هدیه خدای تعالی اما هدیه عزرائیل
پس چهار چیز است راضی کردن خصمان و قضای نمازهای فوت شده و شوق بسوی
خدای تعالی و آرزوی مردن و هدیه قبر چهار چیز است ترک نمیمه و استبراء از بول و قرائت
قرآن و نماز شب و هدیه منکر و نکیر چهار چیز است راستی گفتار و ترک غیبت و حق گفتن
و فروتنی برای هر کسی و هدیه میزان چهار چیز است خاموشی اختیار کردن و ورع است
و رفتن در جماعت و خواندن یکدیگر بسوی مغفرت خداوند و هدیه صراط چهار چیز
است اخلاص عمل و حسن خلق و کثرت ذکر خدای تعالی و تحمل آزار و هدیه مالک
چهار چیز است گریه از ترس خدا و صدقه نهانی و ترک معاصی و نیکی بوالدین و هدیه
رضوان چهار چیز است صبر بر مکاره و شکر نعمت و انفاق مال در طاعت خداوند
تعالی و حفظ امانت در وقت یعنی کردن نماز که امانت بزرگ خداوند است
در وقت و هدیه پیغمبر چهار چیز است محبت آنجناب و پیروی سنتش و محبت اهل بیتش
و حفظ زبان از ناسزا و بیهوده و هدیه جبرئیل چهار چیز است کم خوردن و کم

گفتن

گفتۂ مع مداومت حمد در نسخۂ منقول عنها یکے از چہار افتاده بود و ہدیہ خدائے تعالے چہار چیز است امر بمعروف و نہی از منکر و نصیحت خلق و مہربانی بر ہر کسے و دیگر بیانات صدقہ را خوفا للتطویل واگذاشتیم ہر چہ نوشتیم برائے شائق بس است اگر حق تعالے توفیق دہد برائے عمل نمودن ہمین کافی است +

باب اول

در طہارت و در آن سہ فصل است

فصل اوّل - در طہارت مائیہ بلانیت و نزح چاه و حوض وغیره بدانکہ آب مطلق آن آبے است کہ محتاج بقید نباشد و آن بر چند قسم است اوّل آب روان دوم آب باران کہ در حال نزول باران حکم آب جاری دارد سوم آب حمام و مراد از آب حمام آبے است کہ در حوضہائے کوچک او باشد کہ کم از کر است و حکم آن حکم آب روان است درحالیکہ متصل بخزینہ باشد بشرطیکہ خزینہ بقدر کر یا زائد از کر باشد چہارم آب ایستاده کثیر است مراد از آب کثیر آبے است کہ ایستاده باشد و کر یا زیاده از کر باشد و آن بملاقات نجاست نجس نمی شود تا متغیر نشود رنگ یا بو یا ذائقہ آن بہ نجاست و طریق تطہیر آنست کہ بالائش کر بہ بند از ند تا اینکہ تغیر برطرف شود و تعیین کر بطریق وزن یک ہزار و دو صد رطل عراقی است کہ ہر رطل بوزن یکصد و سی درم است ودرم دو ماشہ و ربع است تخمیناً و مجموعش موافق وزن این بلاد ہشت و نیم من

وکسرے تخمیناً می شود و بطریق مساحت مکسر بقول قمیین که خالی از قوت نمیباشد
سه وجب از متوسط القامت طول و همین قدر عرض و عمق است که مجموعش بست
و هفت وجب میشود لاکن احوط سه و نیم شبر طول که آنرا در سه و نیم شبر عرض ضرب
کنند و حاصل ضرب را در سه و نیم شبر عمق ضرب کنند انچه حاصل شود همون مقدار
کر است و آن چهل و دو وجب و هفت ثمن از یک وجب می شود پنجم آب قلیل
و آن آبے است که ایستاده باشد و کم از کر باشد و در نجس شدن آن بملاقات
نجاست بدون تغیر خلاف است و اشهر و اظهر آنست که نجس میشود هرگاه نجاست
در آب واقع شود کذا فی السرائر و اگر آب بر نجاست واقع شود باعتقاد سید مرتضے
آنست که نجس نمی شود و خالی از قوت نیست لکن احوط اجتناب است و اگر جوے
در آن بریزد که چشم ادراک آن نکند بعض علما را مثل محقق ابو القاسم و شهید ثانی
علیه الرحمه اعتقاد آنست که نجس نمی شود و اشهر آنست که نجس میشود ششم آب
چاه و آن آبے است که از زمین بیرون آید و در عرف منبع آنرا چاه گویند و از انجا روان
نشود حکم آب روان دارد و در نجس شدن آب چاه بملاقات نجاست بدون تغییر
خلاف است میان علما اکثر متقدمین قائل اند به نجاست و اکثر متاخرین معتقد
طهارت اند و قول متاخرین اظهر است و اولی آنست که مقدرات شرعیه انزح
کنند و اگر نزح ممکن نباشد تراوح کنند و طریق تراوح اینست که از اول صبح تا شام
چهار کس آب بکشند باین طریق که دو کس آب بکشند حتے که مانده شوند و دو کس

دیگر بجای آن بکشند واحوط آنست که اندکی پیش از صبح شروع کنند واندکی
بعد از شام ختم کنند مرد باشند نه زن ونه اطفال هرچند قوت مردان داشته باشند
ومشهور آنست که باهم چیزی می توانند خورد ونماز جمعه وجماعت می توانند کرد پس
اگر شتر بمیرد یا شراب بریزد تمام آب را بکشند وجمعی از علما الحاق نموده اند هر مست
کننده را که در اصل روان باشد چون شراب عسل ومویز وبوزه ومانند آن ومنی
خواه از انسان بوده باشد یا از غیر آن وهمچنین خون حیض ونفاس واستحاضه وهمچنین
جمعی الحاق نموده اند خون نجس العین را چون خون سگ وخوک وکافر وبهتر آنست
که برای مردن کافر تمام آب را بکشند واگر فضله آدمی تر بوده باشد ودر چاه بیفتد
یا خشک بوده باشد واز هم بپاشد چهل دلو بکشند مگر در حدیث آمده است که چهل یا پنجاه
از فحوای این حدیث ظاهر می شود که در چهل وپنجاه اختیار داده اند پس بظاهر
احتیاط برپنجاه خوب است واگر از هم نپاشد واز چاه بیرون آورند ده دلو بکشند
وجمعی از علما گفته اند که بواسطه ریختن خون بسیار مثل کشتن گوسفند پنجاه دلو
بکشند واز جهت خون کم مثل کشتن مرغ ده دلو بکشند ودر روایت صحیح واقع شده است
که برای خون ذبیحه گوسفند سی دلو بکشند تا چهل وبرای خون ذبیحه مرغ یا کبوتر
یا خون دماغ چند دلو بکشند چرا که در حدیث لفظ دِلاء یسیره وارد است وفقها
مراد از این لفظ ده دلو گرفته اند باین سبب که دلاء بروزن فعال جمع کثرت است
واقل آن ده اطلاق می کنند وبهتر آنست که بیست دلو یا سی دلو بکشند وبرای

مردن سگ و گربه و هرچه در جثه مانند اینها بوده باشد یا در میان اینها بوده باشد مشهور میان علما آنست که چهل
دلو بکشند و در روایات صحیحه وارد شده است که برای مردن سگ و گربه چند دلو
کافی است و اما آنچه در حدیث چهل دلو آمده است استنادش ضعیف است
الا از شهرت ضعفش برطرف شده و اگر سگ زنده بیرون آید هفت دلو بکشند و
دور نیست که سه یا پنج کافی باشد و همچنین برای بول مرد چهل دلو بکشند چون که
در حدیث لفظ رجل آمده و این شامل است بر مسلم و کافر مگر زن و خنثی و پسر و
دختر نابالغ اینهمه خارج اند و برای بول کودکی که غذای او غالب بوده باشد
بر شیر تا بالغ شدن هفت دلو بکشند و اگر شیرخوار باشد یک دلو بکشند و برای
غسل کردن جنب که بدنش خالی از نجاست بوده باشد هفت دلو بکشند و بعضی
قائل شده اند که محتلمی در چاه فرود آید اگرچه غسل نکند همین حکم است و برای
مردن مرغ از کبوتر تا شترمرغ هفت دلو بکشند و این احوط است اگرچه از بعض
احادیث سه یا پنج مستفاد می شود و از برای مردن موش هفت دلو بکشند اگر
از هم پاشیده باشد و اگر نپاشیده باشد پنج دلو بکشند و ظاهرا در هر دو صورت
سه دلو کافی است مگر قول اول احوط است و برای مردن چلپاسه که آن را
مار مالی می گویند هفت دلو بکشند و سه نیز کافی است و برای مردن گنجشک
و مانند آن یک دلو بکشند و بهتر آنست که سه دلو و اگر در اثنای کشیدن مقدر
هنوز تمام نشده آب چاه تمام شود مشهور آنست که پاک میشود و احتیاج به نزح

بقیه دلوها نیست واگر بعد از بیرون آمدن آب آن بقیه دلو را بکشند بهتر است ظاهرا
حیوان صغیر حکم کبیر از جنس خود دارد و اگر چند جنس نجاست در چاه بیفتد برای هر جنسی
که مقدر است بکشند واگر یک جنس بوده باشد مثل شراب یا بول و بر قلیل و کثیر
او یک نام صادق است کشیدن آب مختلف نمی شود واگر مانند سگ است احوط
آنست که متعدد بکشند واگر آب باران مخلوط بوده باشد به بول و بعذرهٔ آدمی و
وفضلهٔ سگ در چاه بیفتد مشهور میان علما آنست که سی دلو بکشند واگر نجاستی
در چاه بیفتد و برای او مقدری نباشد مشهور میان علما آنست که تمام آب را بکشند
و بعضی گفته اند چهل دلو و بعضی سی دلو و بعضی گفته اند که هیچ نمی کشند و این قول اقوی
است باین سبب که در اصل اشیا طهارت است تا وقتی که نجاست
او متحقق نشود پس بنابر اصل حکم بطهارت خواهند کرد مگر قول اول احوط است
واگر متعذر باشد تمام آب را کشیدن مشهور آنست که تراوح میکنند واگر آب چاه
بملاقات نجاست متغیر شود نجس میشود و در پاک کردن آن خلاف است
اظهر آنست که میکشند تا تغیر آن برطرف شود و احوط آنست که اگر جهت آن
نجاست مقدر شرعی هست اول آنقدر بکشند که تغیر آن برطرف شود و
بعد از آن مقدر را بکشند واگر مقدر شرعی نیست تمام را بکشند واگر نتوان کشیدن
آنقدر بکشند که تغیر آن برطرف شود واگر بعد از زوال تغیر تراوح کنند نهایت احتیاط
بجا آورده اند واگر حیوانی در چاه بیفتد که نفس سائله نداشته باشد از مردن آن

نجس نمی شود لیکن بهتر آنست که برای مردن مار و عقرب و چلپاسه سه دلو بکشند
و اگر فضلهٔ حیوانی در چاه افتد و گوشت آنرا می خورند چاه نجس نمی شود و بهتر آنست
که برای فضلهٔ مرغ خانگی پنج دلو بکشند و اگر اجزای نجس در چاه بماند پاک نمیشود
بنابر مشهور تا آنکه تمام اجزا را از چاه بیرون نیاورند و بعد ازان مقدرات
شرعی را بکشند **احکام بالوعه** آب چاه نجس نمی شود بسبب نزدیک بودن
بالوعه و اگر علم بهم رسد که آب بالوعه بچاه میرود اشهر آنست که نجس میشود و اظهر
آنست که نجس نمی شود بدون تغیر آب لکن نزد فقیر اجتناب بهتر است تا که جمع بین
القولین شود و سنت است دوری بودن بالوعه از چاه بمقدار پنج ذرع و مراد فقها از
ذرع یکدست است و دست از مرفق تا سر انگشت میانه میشود و این مقدار
پنج ذرع دران حالت است که زمین سخت باشد یا مقر آب چاه بلند بوده باشد
یا چاه جانب بلند باشد بالوعه جانب پست و اگر این امور نباشند پس فصل بالوعه از چاه
هفت ذرع باشد **احکام آب سور** سور آبی است قلیل که جسم
حیوان باو رسیده باشد و هر سور پاک است مگر سور سگ و خوک و کافر و همچنین سور
کسی که عداوت با اهلبیت داشته باشد مانند خارجی و ناصبی و همچنین هر منکر
ضروری از ضروریات دین کافر است و سور آنهم نجس است و در سور حیوانی که
مسخ شده باشد اختلاف است احوط اجتناب است مانند فیل و میمون و خرس
وغیره مگر اشهر طهارت است و همچنین در سور حیوانی که گوشت آنرا نخورند غیر از آدمی

بالوعه چاه [illegible] کرد و آب باران و آب خانه و آب [illegible] ۱۲

دگر به

و گربه و سور حیوانی که فضله خوار باشد یا مردار خوار هرگاه موضع ملاقات از بدن
نجاست خالی باشد طاهر است و در سور چلپاسه و عقرب و روباه و خرگوش و موش
خلاف است مگر اظهر کراهت است و مکروه است سور حائض که مامون از نجاست
نبوده باشد و بعضی سور قصابان و گورکنان بهمین ملحق کرده اند و همچنین مکروه است
سور اسپ و خچر و خر و نجس نمیشود آب بسبب مردن حیوانی که از نفس سائله نبوده
باشد چون مگس و زنبور و غیر اینها و مراد از نفس سائله خون روان است که از
رگ آید **احکام آب وضو** آبی که از و وضو ساخته باشند و از اعضای
وضو ریخته باشد طاهر و مطهر است و آبی که از اعضای غسل ریخته باشد پاک
است و در وضو ساختن و غسل کردن بآن آب خلاف است احوط اجتناب
است و آبی که از آن ازاله نجاست کرده باشند پس اگر آن آب از نجاست
متغیر شود نجس است و اگر متغیر نشود اشهر آنست که نجس است اگرچه جمعی کثیر
بطهارتش رفته اند مگر احتیاط همین است که از و رفع حدث نباید کرد **احکام آب
مضاف** و آن آبی است که آنرا آب تنها نتوان گفت مثل آبی که از چیزها
فشرده می شود مثل آب انار و سیب و انگور و غیره و همین حکم است در آب
دهن و بینی و آبی که مثل گلاب و دیگر عرقها باشد اینها همه در حکم مضاف اند چرا که
آب صرف اینها را نمی گویند و رفع حدث و خبث اینها نمی توان کرد و ابن جنید
علیه الرحمه قائل شده اند که وضو و غسل از گلاب می توان کرد و قولش محمول بر تقیه است

واگر تسلیم کرده شود که سوای گلاب برای وضو آب میسر نشود پس درین صورت
تیمم بهتر است واگر جمع بین القولین کرده شود خوب است و مقتضای احتیاط
همین است که اول تیمم بکند و بعد ازان به گلاب وضو بسازد و آب مضاف بمجرد
ملاقات نجاست نجس می شود اگرچه آن آب بسیار بوده باشد و طریق تطهیرش اینست
که آب مضاف نجس را در کر طاهر یا آب روانی بریزند تا آنکه آب مضاف آب مطلق
شود پاک خواهد شد **آداب بیت الخلا** اول واجب است پوشیده کردن
عورتین را از همه کس الا از زوجه و کنیزکه وطی با او تواند کرد و اطفالیکه تمیز نداشته باشند
و مجانین و مراد از عورتین قبل و دبر است و خصیتین هم درین حکم داخل اند و روایاتی
که دلالت میکنند بر اینکه از ناف تا زانو عورت است محمول بر استحباب است
یا بر تقیه دوم آنکه حرام است بر متخلی رو و پشت کردن جانب قبله خواه در بیت الخلا
باشد یا در جای دیگر و بعضی مکروه دانسته اند مگر نزد فقیر اقوال حرمت قوت دارند
سوم آنکه واجب است شستن ظاهر مخرج بول از آب نه غیر آن و اگر آب میسر نباشد
از کلوخ و غیره تخفیف نجاست میتوان کرد مگر تطهیر نخواهد شد بدون آب و شستن
میشود مخرج غائط با آب وجوباً اگر بر از اطراف مبرز متجاوز نشده باشد و رنگ و بو
بماند ضرر ندارد وقتیکه عین نجاست زائل شده باشد و اگر اطراف مبرز را تجاوز نه
کرده است مخیر است درمیان آب و سنگ و مانند آن از اجسام طاهره که عین نجاست
را زائل کنند مثل خزف و پارچه و چوب و غیره اگرچه سلار علیه الرحمه فرموده است

که چیزے که از قسم زمین وگیاه نباشد استنجا بان نکند فقیر میگوید این تخصیص را
وجه وجیه معلوم نمیشود و چیزے که لزوجت دارد مثل صمغ وغیره استنجا بان نتوان کرد
چرا که ازالهٔ نجاست بان نمیشود و نیز استنجا نمی توان کرد از چیزے که نجس باشد و از
چیزے که محترم باشد مثل ورق کتاب دینی و نه از استخوان و نه شیشه و نه از سرگین
و نه از چیزے خوردنی و نه از چیزے مرطوب چهارم آنکه کفایت نمیکند کمتر از سه
سنگ وآنچه در حکم آنست و هرگاه از یک سنگ یا دو سنگ نجاست مبرز
زائل شود باز هم اکمال ثلثه واجب است واین قول خالی از قوت نیست اگرچه
بعض علما قائل شده اند و قتیکه نقاے تام کم از ثلثه بشود اکمال ثلثه ضروریت
واکتفا بسنگ سه گوشه نمی تواند کرد واگر از سه سنگ نقاے تام نشود زائد از
سه واجب خواهد بود و مستحب است که عدد سنگ یا غیر آن طاق باشد نه جفت
ونه مستعمل باشد پنجم مستحب است طلب کردن مکان مناسب براے
بول کردن بانیکه بنشیند در مکان بلند یا خاک نرم و سر را پوشیدن و بسم الله گفتن
بوقت رفتن به بیت الخلا و بیرون آمدن ازو و محض بسم الله گفتن کافی است و تمام
وکمال خواندنش ضرور نیست و سنت است مقدم داشتن پاے چپ بوقت
داخل شدن وتقدیم پاے راست بوقت بیرون آمدن هرچند نص صریح
درین باب بنظرم نرسیده لکن جمعے علما فتوے برین امر داده اند و سنت است
بوقت نظر کردن بسوئے آب و بوقت استنجا از بول یا غائط و بوقت فراغ ازانها

ادعیهٔ ماثوره بخواند و سنت است که در میان سنگ و آب جمع کند و سنت است
تکیه کردن بر پای چپ و سنت است مقدم داشتن استنجای براز را بر
استنجای بول و موید این کلام موثق عمار است و از جمله مستحبات متخلی استبرا
است و فائدهٔ آن احتراز است از نقض طهارت در حدیث حسن منقول است
در خصوص شخصی که بول کند بعد آن استنجا نماید بعد آن رطوبتی ببیند
فرمود هرگاه بعد بول استبرا و بعد آن استنجا بکند پس اگر رطوبت جاری
شود تا آنکه بساق رسد باکی نیست پس آن رطوبت نه ناقض طهارت
سابقه است و نه نجس و آما رطوبتی که قبل استبرا برآید پس هر چند قاعدهٔ اصل
طهارت و اصل عدم مقتضی آنست که همین حکم داشته باشد لیکن اخبار عدیده
و فتوای اصحاب مخصص قاعده است پس حاجت بوضو و استنجا خواهد
بود و کیفیت استبرا آنست که از مخرج غائط تا انثیین سه بار دست بقوت
بکشد و از بیخ ذکر تا حشفه سه بار و سر حشفه را سه بار عصر و تکان بدهد که نه
مسح می شود و در بعض روایات اکتفا بر سه مسح اول شده است
و بعضی بر شش بار و احوط و اکمل اول است و در لمعه تنحنح سه بار سنت
دانسته مگر شارحش می فرماید که صاحب لمعه این قول را ابن البراج نسبت داده
چرا که ماخذش معلوم نشده و مکروه است بول و براز کردن در راهها یعنی
شارع عام و مکروه است بکنار دریاها و در مجرای آب هر چند آب نداشته باشد

وبکنار دیوار خانه‌ها و مسجدها و در خانه‌ها و جاے کہ لعن کنند بر این کس و زیر درختان
میوه دار بوقت میوه و بعضے تعمیم کرده اند و منازل اهل قافله و جاهائیکه مردمان
ازان آزار یابند حتی که از بوے آن دروکردن بقرص آفتاب و ماهتاب اگرچه
هلال باشد یعنے مکروه است در حال بول و غایط فرج را مقابل قرص نمودن
و این منصوص است بلکه نهی از استدبار نیز وارد شده و همچنین مکروه است
استقبال ریح ببول و استدبار آن بلکه در غایط نیز و مکروه است بول در
مساکن حیوانات و در آب جاری و ایستاده و مکروه است بول و براز بر قبر
و مکروه است خوردن و آشامیدن در حالت تخلی و درین حالت مسواک
کردن هم مکروه است و باعث تجری (کننده دلیری ۱۲) می شود و غیر ذکر خدا کلام کردن مکروه است
و جائز است براے ضرورت یا سخن گفتن هرگاه باشاره و دست بر دست
زدن کار سازی نشود و جائز است ردّ سلام و تحمید براے عطسه کننده و
جواب آن و حکایت اذان چه همه اینها رجحان شرعی دارد فضلاً عن
الکراهة و اما قرأت قرآن در حالت تخلی پس آیة الکرسی منصوص الجواز است
و همچنین قلیل قرآن مثل یک آیه و دو آیه و مکروه است استنجا بدست راست
عموماً و بدست چپ خصوصاً در وقتیکه انگشتری که اسم خدا بر آن منقوش باشد
در دست داشته باشد و خوف ملوث شدن بنجاست نداشته باشد و الا حرام
خواهد بود و بعضے الحاق نموده اند اسماے انبیا و ائمه معصومین هرگاه

نام ایشان کنده باشد و مکروه است با خود بردن چنین انگشتری را به بیت الخلا
هرچند در دستش نباشد و جماع کردن با چنین انگشتری هم مکروه است مکروه است در بیت الخلا
بسیار درنگ کردن چنانکه در خبر است که مورث بواسیر است و مکروه است
بدست راست ذکر مالیدن و نقره سکه دار که بران اسمای محترمه منقوش بوده باشد
با خود ندارد مگر آنکه در کیسه باشد **اقسام نجاسات** و آن بنا بر مشهور
ده اند اول و دوم بول و غائط از هر حیوانی که گوشت او را نخورند و نفس سائله
داشته باشد یعنی خون جهنده پس پاک است بول و غائط گاو و شتر و گوسفند
و همچنین بول و غائط مثل وزغه یعنی چلپاسه چون این را نفس سائله نیست
و همچنین نجس است فضلهٔ حیوان حلال جلال یعنی حیوانی که گوشت آنرا
خورند و آن حیوان عادت کرده باشد که همیشه فضلهٔ آدمی را خورد سوم منی هر
حیوانی که خون جهنده داشته باشد خواه ماکول اللحم باشد یا نه چهارم خون از هر
حیوانی که نفس سائله داشته باشد خواه گوشت آنرا خورند یا نه و خونی که ظاهر
می شود از درخت و سنگ در مصیبت ائمهٔ معصومین چنانچه معروف است
نزد بعض علما پاک است و خونی که در بدن مذبوح بعد از کشتن باقی می ماند
پاک و حلال است اگر مذبوح ماکول اللحم باشد و همچنین پاک است خون ماهی
و جراد و مانند آن و در خون مار خلاف است مگر اجتناب احوط است و خون
منجمد یا غیر منجمد که در تخم مرغ بهم رسد اختلاف است احوط اجتناب است و

و خون

وخون قروح وجروح نجس است اگرچه در نماز معفو است وریم ورطوبتے کہ خارج
شود نجس نیست تا وقتیکہ خون در آن مخلوط نباشد وخونے کہ در جامہ یا در بدن
یا دیگر جاہا یابند ومعلوم نباشد کہ خون نجس است یا پاک ظاہر المحکوم لطہارت
خواہد بود ششم میتہ از ہر حیوانے کہ او را نفس سائلہ باشد خواہ گوشت او را خورند یا
نخورند وبعضے گفتہ اند کہ اگر جامہ یا بدن بمیتہ ملحق شود وہر دو خشک باشند
پس احوط آنست کہ جامہ یا بدن را در آب تطہیر بکنند واین قول ضعیف است
وہمچنین نجس است عضوے از حیوانے مذکور کہ حیات در او حلول کردہ باشد خواہ
از مردہ جدا کردہ باشند یا از زندہ مثل دست وپا یا پارہ گوشت نہ اجزاے
صغار از پوست مثل نخالہ کہ اکثر از جسم انسان جدا میشود وتجس نیست از میتہ
غیر نجس العین اجزاے کہ دران حیات حلول نہ کردہ وآن دہ چیز است استخوان
وناخن وسم وشاخ وموو کرک وپشم وتخم مرغ کہ پوست سخت بہم رسانیدہ باشد
ومایہ پنیر کہ از شکم برہ وبزغالہ وشتر بیرون می آورند پیش از انکہ علف بخورد
واحوط آنست کہ آنرا تطہیر کردہ استعمال کنند وہمچنین تخمے کہ از حیوان
مردہ بیرون آورند ونافہ مشک ہرگاہ از مسلمان گیرند پاک است وہرگاہ
خود از حیوان زندہ یا مردہ جدا کنند جمعی از علما گفتہ اند کہ پاک است واحوط
اجتناب است آما مشک بے دغدغہ پاک وحلال است ہر چند اصل آن
خون است مگر استحالہ شدہ ششم وہفتم سگ وخوک است واجزاے

ایشان و آب دهن ایشان و همچنین جمعی از علما گفته اند که هر حیوانی که از سگ
و خوک بهم رسد نجس است هرچند شباهت بهیچیک از ایشان نداشته باشد و
اگر سگ یا خوک بجهد بر حیوانی که گوشت او را خورند مثل آهو و گوسفند اگر بچه ایش
شبیه بگوسفند باشد پاک است و اگر شبیه بسگ باشد نجس است و اگر شبیه
بهیچیک نباشد پاک است و در این دو صورت گوشت او حرام است و همچنین
نجس است اجزای ایشان که حیات در آن حلول نکرده باشد مثل پشم و استخوان و در
نجاست سگ و خوک آبی خلاف است احوط اجتناب است هشتم مسکر و مراد از آن
مست کننده است که بالاصالة روان باشد مانند شراب انگور و شراب خرما و
شراب عسل و شراب شکر و عرق اینها و اشهر میان علما نجاست اینها است و همچنین
است حکم فقاع که مسمّی ببوزه است و اکثر اوقات از شیرهٔ جو می سازند و گاهی
از ذرت و برنج می سازند و نیز هم از عصارهٔ انگور است هرگاه بجوشد و قوام بهم رساند
مگر آنکه دو ثلث بسوزد و یک ثلث باقی ماند در این صورت بی دغدغه پاک و
حلال است و بعضی گفته اند که محض جوشیدن سبب نجاست میشود و دلیل اینها
ظاهر نیست و احوط اجتناب است و همچنین اجتناب احوط است از طعامی که
کشمش یا مویز در و انداخته باشند که جوشیده باشد در میان آب و اگر بروغن سرخ
کرده باشند ظاهرا دغدغه نباشد نهم کافر است و خلافی نیست در نجاست غیر
اهل کتاب از فرقه های کفار خواه کافر اصلی باشد یا مرتد اما یهود و نصاری

پس اکثر علما بنجاست ایشان قائل اند واین قول خالی از قوت نیست واشهر میان علما آنست که اطفال ومجانین ایشان نجس اند مگر آنکه اطفال را مسلمانان اسیر کنند که درین صورت تابع مسلمانان اند در طهارت ودرین مقام چیزهاے چند است که جمعے از علما آنرا در نجاسات داخل کرده اند روباه است وخرگوش وموش وچلپاسه ودر نجاست اینها خلاف است اظهر آنست که پاک اند وهمچنین خلاف است در نجاست عرق جنب از حرام واظهر طهارت است وصاحب مختلف الشیعه می گویند که عرق جنب بحرام علی المشهور طاهر است وهمین قول رجحان دارد چراکه بمقتضائے قاعده اصل اشیائے طهارت است پس می باید که عرق جنب هم طاهر باشد وهمین است مذهب سلار وابن ادریس واحوط اجتناب است وهمچنین خلاف است در نجاست عرق شتر که فضله خوار باشد واحوط اجتناب است وهمچنین خلاف است در نجاست حیواناتی که مسخ شده اند مثل فیل وخرس ومیمون وسنگ پشت وچلپاسه وگرگ وموش وخرگوش وسوسمار وطاؤس وشپره وخارپشت وروباه ومار ماهی وخرچنگ واظهر طهارت است اگرچه احوط اجتناب است وهمچنین خلاف است در بول اسپ واستر وخر واحتیاط تمام اجتناب است از بول ایشان بلکه از سرگین ایشان

فائده باید دانست که هر چیز پاک است وقتیکه بیقین یا ظن شرعی نجاست آن حاصل نشود پس چیزے که نمی داند که نجس است یا پاک پاک است خواه شک کند در عروض نجاست بآن چیزے که طهارت آنرا دانسته است وخواه شک کند

ورنجاست چیزے کہ عوض آن معلوم باشد مثلا جامہ را پاک کردہ است والحال
شک میکند کہ بول بآن متصل شدہ است یا نہ یا میداند کہ رطوبتے بآن رسیدہ است
لکن نمیداند کہ آیا بول است یا آب یا خونے بجامہ رسیدہ و نمیداند کہ خون نجس است
مثل خون انسان یا خون پاک است مثل خون پشہ یا خون داخل ذبیحہ یا فضلہ
حیوانی کہ نمیداند آیا آن حیوان ماکول است یا غیر ماکول حضرت امیر المومنین میفرماید
لا ابالی ابول اصابنی ام ماء اذا لم اعلم ولقولہ کل شیء طاہر حتی
تعلم انہ قذر و ہر چیز حلال است تا وقتیکہ خلاف آن ثابت نشود پس نجاست
و حرمت ثابت نمیشود مگر بعلم یقینی و یا شہادت عادلین بلکہ خبر عدل واحد علی
الاظہر و مطلق ظن دران اعتبار ندارد و خبر ذی الید را اکثر اعتبار می کنند و در صورتیکہ
وثوق بر خبر او حاصل شود اعتبار آن اولے است و الا در نظر حقیر محل تامل است
و چنانکہ از یقین طہارت عدول بنجاست نمی کنند مگر در صورت یقین یا ظن معتبر
ہمچنین بعد علم نجاست حکم بطہارت نمیتوان کرد تا وقتیکہ علم بطہارت یا ظن معتبر
مثل اخبار عدلین حاصل نشود بلکہ خبر عدل واحد بلکہ خبر مؤتمن علی الظاہر کافی است
بلکہ احتمال راجح اینست کہ ہرگاہ مسلمانے را مامور بتطہیر سازند و بدانند کہ در آب
کشیدہ است چونکہ افعال مسلمین محمول بر صحت است کافی باشد پس گازرہا کہ پارچہ ا
میشویند ہرگاہ اینہا را مامور بپاک ساختن پارچہ نمایند و بعد شستن عین نجاست
باقی نباشد طہارت آن محل تامل نخواہد بود و جائیکہ اصل شستن معلوم نباشد بر محض

اخبار مخبر اعتماد مشکل است الا ان یکون ثقة **احکام نجاسات** بدانکه

واجب است ازالهٔ نجاست از جامه و ظاهر بدن بواسطهٔ نماز و طواف هرگاه جامهٔ

دیگر نداشته باشد و همین است مشهور در میان علما و همین احوط است و بواسطهٔ

دخول مساجد هرگاه نجاست متعدیه باشد و اگر متعدی به مسجد و فرش او نشود در وجوب

ازالهٔ نجاست خلاف است احوط اجتناب است و چون مسجد یا فرش مسجد نجس

شود واجب است ازالهٔ نجاست از وی بکنند و مشهور میان علما آنست که تاخیر

جائز نیست پس اگر تاخیر کند با قدرت بر ازاله و نماز کند جمعی گفته اند نمازش صحیح نیست

و احوط آنست که تا ازاله نکند متوجه نماز نشود مگر آنکه وقت نماز تنگ باشد و حرام است

در صورت اختیار خوردن و آشامیدن نجس و حرام است نجس کردن مسجد و مصحف و اشیای متبرکه و نماز

گذاردن بلباس و بدن نجس و بعضی جلد مصحف و غلاف مصحف را هم درین حکم داخل کرده اند مگر احتیاط

بهتر است و معفو شده است از نجاست جامه و بدن آنچه مشقت داشته باشد در اجتناب کردن از آن مثلاً

خون جراحت و دمل که خونش برابر جاری باشد و دیگر عفو شده از خون کمتر از درهم

بغلی بحسب وسعت و فراخی که مجتمع باشد و اگر بقدر درهم باشد خلاف است

و احوط اجتناب و زیاده از درهم اگر مجتمع باشد واجب است ازالهٔ آن و اگر

متفرق بوده باشد بعضی گفته اند که هرگاه بقدر درهم از جمع کردن نباشد عفو است

و اگر از جمع کردن بقدر درهم باشد ازالهٔ اش کردن ضرور است و مشهور آنست

که عفو از غیر خون حیض و نفاس و استحاضه است و بعضی ملحق ساخته اند خون

نجس العین را چون خون سگ و خوک و کافر و همچنین عفو شده است از نجاست آنچه
که نماز در ان بتنهائی نتوان کرد یعنی ستر عورت بان ممکن نباشد مثل کلاه و عرقچین و
ازار بند و چاق شور و دستمال کوچک و بعضی شرط کرده اند که اینها در محل خود باشند
و بعضی گفته اند که از جملهٔ پوششش باشد و عین نجاست نباشد و اینها احوط است
و هرگاه استخوان مصلی شکسته باشد و جایش استخوان نجس العین نهاده باشند جمعی از
علما گفته اند که نمازش صحیح نیست تا وقتیکه بیرون نیاورند مگر آنکه خوف جان در ان
باشد و بعضی گفته اند که هرگاه چیزی نجس خورده باشد واجب است که قی کند و
نماز گذارد و دلیل همهٔ اینها ظاهر نیست اگرچه عمل بر اینها احوط است و لازم است
که هرگاه جامه را در آب کثیر یا جاری بشویند عین نجاست او زائل شود و فشردن در کار
نیست اگرچه بهتر است و اگر در آب قلیل بشویند پس اگر نجاست بول باشد احوط
است که جامه را در طشت و مانند آن گذارند و آب بروی ریزند و بمالند که
آب بهمه جای نجس برسد و بعد از ان بفشارند و این آب نجس را بریزند و
مرتبهٔ دیگر همچنین بکنند یعنی دو مرتبه شستن و فشردن لازم است و اگر غیر بول باشد
از نجاسات احوط آنست که سه مرتبه بعنوان مذکور بشویند و همچنین است حکم ظرف
که از شراب و خوک و موش مرده نجس شده باشد و احوط آنست که هفت مرتبه
بشویند و ابتدا اگر بخاک مالیده باشند و اگر بدن نجس باشد ببول یا غیر آن دو
مرتبه آب بریزد و اگر نجاست داشته باشد و خشک شده باشد که محتاج بصابون

و آب گرم یا آب سرد باشد مثل منی که باب سرد و صابون میرود واجب است سعی
نمودن و بدست مالیدن و غیر آن تا زائل شود و بغور به بیند که عینش زائل شده
است یا نه و اگر اول ازاله نجاست کند و بگذارد تا خشک شود و خاطر جمع کند که
عین منی نمانده بهتر است و بعد از آن تطهیرش بکنند و اگر بعد از ازاله عین منی یا
خون رنگی بماند بغیر اجزای آن ظاهرا پاک باشد و چیزهائی که فشردنش مشکل است
مثل لحاف و بالش و گلیم بهتر آنست که اینهمه را بعد از ازاله نجاست در آب کثیر
تطهیر بکنند و اندرون آب دست بر اینها بمالند تا آب اندرون آنها نفوذ کند
و احوط آنست که هر گاه نجاست در جرمی نفوذ کرده باشد که فشردنش مشکل
باشد مثل چوب و خشت و امثال اینها در آب کثیر اینها را فرو برند و قدری
درنگ نمایند تا آب بجمیع اجزایش برسد و فشردن جامه در تطهیر بآب قلیل لازم
است بنابر مذهب مشهور مگر در بول طفل شیرخوار که در آن محض ریختن آب کافیست
بحیثیتی که آب بهمه جای نجس برسد و بر آن غالب شود و اگر بول پسر باشد و
احوط در بول دختر دو مرتبه شستن است و اگر موضع ملاقات نجاست را
میداند واجب است که همان جا را بشوید و اگر نداند واجب است که هر موضع
که اشتباه داشته باشد همه را بشوید و اگر سگ یا خوک یا کافر به بدن کسی یا
جامهٔ او متصل شود در آنحالیکه تر باشد واجب است که آن جامه و بدن را
بشویند و اگر ملاقی شود در آنحالی که هر دو خشک باشند سنت است که آبی

بر آن موضع بریزند و بعضی گفته اند که بپاشند و همچنین سنت است آب پاشیدن هرگاه
موش تر بر موضعی رفته باشد و از رطوبتش در آنجا ظاهر نبوده باشد و همچنین هرگاه شخصی
بول کند و شک داشته باشد که بول بران ترشح کرده است و همچنین هرگاه شک کند که
منی بجامه اش رسیده است و همچنین در بول اسب و خچر و خر و همچنین مذی هرگاه
بجامه اش رسیده باشد و همچنین بول شتر و گوسفند و در جمیع اینها آب می ریزند یا
می پاشند و بعضی گفته اند که در هر نجاستی که شک دارد که به بدن یا جامه
رسیده یا نه آب پاشیدن سنت است و طریق تطهیر جامه رنگین اینست
هر جامهٔ رنگین که بوقت آب ریختن رنگش جدا شود پاک نخواهد شد آری اگر رنگ
خشک شده باشد و در آب کثیر فرو برند که آب بهمه جایش برسد پاک میشود و اما لیقه (یعنی صوف دوات روشنائی)
مرکب پس دران تامل است و ظاهرا پاک نخواهد شد و تطهیر برگهای سبز به آب
کثیر عسیر نیست و باب قلیل یک یک را پاک کردن خالی از حرج نمی باشد پس
آنها را در سبد بندازند و آب بالائش بریزند تا آنکه بهمه جا بهر دو سطح آنها برسد
و بعد خروج غساله مرتبهٔ دیگر آب بریزند پس پاک خواهد شد و اما تطهیر زمین پخته
که سراشیب باشد اشکال نیست آب پاک بر آن بریزند دو مرتبه پس ظاهرا پاک
میشود و اما زمینی که غساله از ان جدا نمی شود پس تطهیر آن باب کثیر و آفتاب
و آب روان و بارش باران است و اگر این صورتها ممکن نباشد
خاک نجس را از ان بکنند و بردارند و بجای آن خاک طاهر بگذارند طریق

تطهیر ظروف بزرگ مثل دیگ وخم هرگاه اندرونش نجس شود آب دران
بریزند وخوب حرکت داده بیرون بیندازند واگر نمی توانند بقاشق برمی آورند باین
طور اول یک مرتبه آب بقاشق یا پارچه یا پنبهٔ پاک بر آورند واین اشیا را شسته
مرتبهٔ دوم در ظرف داخل نمایند وهمچنین سه مرتبه ودر تطهیر ظروف مطلقا سه بار شستن
احوط است واگر ظرف گلی است ونجاست در باطن رفته است بهتر آنست
که آنرا بعد شستن خشک کنند بعده در آب جاری یا کر بگذارند وصبر کنند تا آب دران
نفوذ کند تا پاک شود **احکام نجاسات متعلق به مصلی** باید دانست که شخصی
عامدا عالما با بدن نجس یا جامه نجس نماز کند با وجود قدرت بازالهٔ نجاست نمازش
باطل است واگر وقت باقی است اعاده واجب است والا قضائے آن وهمچنین
است حکم جاهل مسئله موافق مذهب مشهور واگر سهوا نماز کرده باشد نزد بعض فقها
اظهر آنست که اگر وقت باقی است اعاده کند واگر وقت رفته است قضا نمی کند مگر
احتیاط در قضا است واگر جاهل بنجاست باشد احوط آنست که در وقت اعاده
کند واگر بواسطهٔ نهایت احتیاط در خارج وقت قضا کند بهتر است واگر در اثنای
نماز نجاست را ببیند اگر معلومش شود که این نجاست پیشتر بوده است وممکن بوده
باشد زوال این نجاست بروجهی که فعل کثیر نشود وپشت بقبله نکند ازالهٔ نجاست
کند ونماز را تمام کند وهمچنین اگر جامهٔ نجس ساتر عورت نباشد وممکن باشد آنرا انداختن پس آن
جامه را جدا کند ونماز را تمام کند واحتیاطا نماز را اعاده کند واگر علم بهم نرسد که این پیشتر

بوده است بعنوان سابق عمل کند و اعاده در کار نیست و اگر درین دو صورت اینقدر زمان نمانده باشد که ازالهٔ نجاست کند و اعادهٔ نماز نماید جامهٔ دیگر هم نداشته باشد که دران نماز کند بدون غسل کثیر درین جامه نماز میکند و بعد ازان احتیاطاً اعاده کند و اگر نماز کند و بعد از نماز نجاستی ببیند و نداند که این نجاست پیش از نماز بوده است یا بعد از نماز نمازش صحیح است و هرگاه دو جامه داشته باشد و یکی ازین دو جامه نجس باشد و نداند که کدام یک است و نتواند شستن هر نمازے را در هر یک ازین دو جامه بخواند مثلاً نماز ظهر وغیره را یک مرتبه از یک جامه و مرتبهٔ دیگر از جامهٔ دیگر و اگر چند جامه داشته باشد و چند جامه ازان نجس شود و چند جامه پاک باشد در زیاده از عدد نجس بیک جامه نماز میکند مثلاً هرگاه داند که پنج جامه ازین جامه ها نجس است هر نمازے را در شش جامه از ینها کند مگر آنکه بسیار باشد نجس و وقت تنگ باشد پس هر قدر که ممکن باشد میکند و اگر یکے ازین دو جامه تلف شود بعضی گفته اند که نماز در آن باقی مانده میکند و برهنه نیز نماز میکند اگر سوائے آن جامهٔ پاک نداشته باشد و این احوط است و اگر جامهٔ بغیر نجس نداشته باشد بعضے گفته اند برهنه نماز بکنند و بعضے گفته اند مخیر است در نماز برهنه کردن و در جامهٔ نجس نماز کردن و گمان آنست که نماز در جامهٔ نجس کردن بهتر است از برهنه خواندن و اگر برهنه نیز نماز کند احتیاطاً بهتر باشد و اگر ممکن نباشد برهنه شدن پس دران جامهٔ نجس نماز می تواند خواند و احوط آنست که آن نماز را نیز قضا کند و اگر زنے تربیت طفلے کند و آن

زن را سوائے یک جامه دیگر نباشد اکتفا می کند بشستن آن جامه در شبانروز یکبار موافق مذهب مشهور و بعضے گفته اند که اگر این شستن را در آخر روز واقع سازد تا نماز ظهرین و مغربین در جامه بے نجاست واقع شود بهتر است و در حدیث است امرأة لیست لها الا قمیص واحد ولها مولود فیبول علیها کیف تصنع قال تغسل القمیص فی الیوم مرة و ضعف این روایت بسبب شهرت بین العلما برطرف شده پس علما از لفظ مولود پسر را فهمیده اند نه که دختر را هر چند لفظ مولود عام است بهر دو مگر قدر متیقن همین است که مراد پسر باشد نه که دختر چرا که از احادیث دیگر نیز مستفاد می شود که در بول پسر ریختن آب کافی است و در بول دختر محض ریختن کافی نیست پس ازین جا لایح و واضح می گردد که نجاست بول پسر کم است از دختر و نیز ظاهر مے شود از مفهوم روایت مذکوره که حکم شستن جامه در شبانروز یکبار مختص است به زن مربیه نه مرد مربی و مشهور آنست که محض نجاست بول جامه زن مربیه معفو است و غیر بول را ازاله باید کرد و بعضے سائر نجاسات را که از طفل باشند معفو دانسته اند در مطهرات و آنهم ده است اول آب است و حکم آن گذشت دوم آفتاب است هرگاه آفتاب خشک کند نجاست بول وغیر آن از نجاساتے که عین از ان باقی نماند از زمین و بوریا

وحصیر پاک میشود و اکثر علما الحق ساخته اند هر چیز را که نقل و تحویل نتوان کرد چون دیوار
و درخت و میوه که بر درخت باشد و علف و گیاه تا وقتیکه بجاے خود باشند
یعنی بریده نباشند و چوبے که سرش از دیوار بیرون آمده باشد نه میخے
که بر دیوار کوفته باشند و اگر نجاست بر زمین خشک شده باشد بدون
آفتاب پس می باید که آن نجاست را تر کنند و وقتیکه آفتاب در آنجا
بتابد تا خشک شود بلکه بهتر است اگرچه تر باشد باز هم آب بر آن بریزند تا
آفتاب خشک کند هر دو را و اگر بسبب هوا خشک شود پاک نمی شود
لیکن اگر با آفتاب هوا نیز شریک باشد پاک خواهد شد هرگاه که هوا بسیار تُند
و تیز نباشد علی الاحوط و بهتر آنست که اگر بوریا و حصیر را آسان باشد نقل نمودن
و بآب طاهر کردن پس تطهیرش از آب کنند سوم آتش است هرگاه نجاستی یا
چیزے نجس را بسوزانند که خاکستر شود و خلافی درین خصوص میانه علمای ما
رضوان الله علیهم نیست و همچنین هرگاه دود شود مگر در دود روغن نجس شیخ
علیه الرحمه خلاف کرده اند و ظاهر طهارت است مگر اینکه اشتعال باعث تصاعد
اجزاے دهنیه شود پیش از انکه مستحیل گردد بدود و احتیاط در اجتناب است
پس ظاهر شد که متفق علیه در تطهیر نار خاکستر کردن اوست و در انچه آتش آنرا
انگشت و زغال سازد و گل را هرگاه خزف سازد و خمیر نجس را هرگاه بطبخ
آرد و نان شود خلاف است و در انگشت قول بطهارت دور نیست

ودر خزف باهینتر است ودر نان روایات مختلف وارد شده واحادیث
وحکم کننده بطهارت خمیر مقتضی حکم بطهارت است در جمیع افراد سابقه
لکن در بعض روایات وارد شده که چنین عجین را بدست کافر
بفروشند ودر بعضے حکم بدفن وارد شده وآن دلالت بر نجاست وارد
وهو قضیة الاستصحاب وهو مختار الفاضل البحرانی کذا
افاد سید العلماء فی الروضة چهارم از مطهرات زمین است و
آن پاک می کند کف پا وته کفش را از هر نجاستے هرگاه آنقدر مالیده شود
کہ نجاست زائل شود وپاک میکند موضع را باجماع علما بلکہ پاک میکند هرچیزیرا
کہ بجائے نعل درست کرده باشند اگرچہ از چوب باشد مثلاً شخصے را پا بریده شود
وبجائے آن پائے چوبین نصب کند آنهم از زمین پاک می شود واحوط
آنست کہ زمین خشک وپاک باشد لاکن رطوبت قلیل ضرر ندارد وکیفیت
تطهیر زمین یعنے پاک کردن زمین اشیائے مذکوره را براه رفتن بر روے زمین
ودلک یعنے مالیدن ومسح یعنے کشیدن اینهمه باین طور باشد کہ عین نجاست را
زائل کند اگر نجاست عینی داشته باشد بلکه اثر آن نیز دور شود وظاهرا
مراد از اثر درین مقام اجزاے صغیر از نجاست است ورنگ وبو دران
دخل ندارد واز ابن جنید منقول شده کہ او پانزده ذراع راه رفتن را در حصول
طهارت شرط میدانند عملاً علی بعض الروایات وآن بر حال ضرورت کہ

دور شدن نجاست بدون مقدار مذکور نشود یا حمل آن بر استحباب اقرب الی الصواب
است و شرط نیست تر بودن کفش و مانند آن و نه جرم داشتن نجاست بلکه هر گونه نجاستے
که باشد بمشی و دلک اشیائے مذکوره پاک میشوند و گاه است که بعنوان دیگر زمین
مطهر می شود چنانچه در استنجائے غایط و تطهیر ولوغ سگ و حکم ولوغ یعنے
لیسیدن سگ خواهد آمد انشاء الله تعالی پنجم استحاله است و آن عبارت است
از تبدل حقیقتے یعنے ذات شئے بجانب حقیقت شئے دیگر مثل اینکه سگ بنمک زار
افتد و نمک شود یا فضلهٔ انسان و مانند آن خاک شود یا منی و علقه که از و
حیوان طاهر پیدا شود یا فضلهٔ انسان که از و دود یعنے کرم پیدا شود یا فضله را
در سبزی و خربزه یا غیر آن می اندازند یا حیوان ماکول اللحم آب نجس بخورد
بول یا شیر از و حاصل شود پس مجموع اینهمه ها از استحاله پاک می شوند ششم
انتقال است یعنی نجس از جاے بجاے نقل شود مثل خون آدمی که بشکم پشه
و سپش و کیک رود و احوط اجتناب است از خونے که زلو مکیده از بدن آدمی
که ظاهر او بمنزله شیشه حجام است هفتم انقلاب است چنانکه شراب سرکه
شود پاک میشود آن و ظرف آن و همچنین شیرهٔ انگور بعد از جوش زدن اگر
سرکه شود پاک می شود مع ظرف و انقلاب اگرچه مشابه استحاله است الا تغیر
میداند که در استحاله و انقلاب فرق بین است چرا که در استحاله ذات
و وصف هر دو متغیر و متبدل می شوند و در انقلاب ذات باقی می ماند و وصف

متغیر

متغیر میشود و انتقال از بین هر دو مغایرت و مباینت کلی دارد چراکه در انتقال
ذات و وصف هر دو باقی می ماند و مکان و حیز مختلف میشود هشتم نقص است
یعنی کم شدن چنانکه شیرهٔ انگور بعد از جوشیدن بر مذهب کسانیکه نجس میشود
هرگاه دو ثلث او کم شود و یک ثلث باقی ماند پاک است و همچنین شیرهٔ انگور را
در آفتاب نهند و بجوشد بسبب حرارت آفتاب و دو ثلث او خشک شود
پاک و حلال میشود و همچنین است کشیدن آب چاه بر مذهب کسانیکه آب
چاه بملاقات نجاست نجس میشود نهم اسلام است هرگاه کافر مسلمان شود بدنش
پاک می شود و احوط آنست که لباس و چیزهایی که قبل از اسلام بر بدنش بوده
آنرا باب طاهر کنند دهم غائب شدن آدمی هرگاه بدن یا جامه اش نجس
شده باشد و غائب شود بمدتی که احتمال داشته باشد که درین مدت ازالهٔ
نجاست کرده باشد و بعد آن حاضر شود و ببیند که عین نجاست زائل شده
است پس آن جامه و بدن نجس غائب را بعد حاضر شدن او پاک باید دانست
و بعضی شرط کرده اند که درین زمان غیبت چنین فعلی کرده باشد که در و طهارت
شرط باشد مثلاً شخصی قبل از ظهر غائب شد در آن حالیکه دستش نجس بود و بعد ظهر
معاودت کرد پس گمان باید کرد که او دست خود را طاهر کرده باشد و بعضی
شرط کرده اند که آن غائب نجاست خود را متذکر باشد یعنی در یاد او باشد که عضوی
نجس شده بود و این احوط است بلکه میتوان گفت که هرچه از مسلمانان می گیرند

حکم بطهارت میتوان کرد اگرچه گوشت و پوست و پیه باشد هرگاه غالب حال ایشان
نجاست باشد مثل قصابان و حمامیان مگر آنکه علم به نجاست ایشان بهم
رسد پس اجتناب واجب است **در احکام ظروف** جائز نیست خوردن
و آشامیدن در ظرف طلا و نقره و در استعمال ظروف طلا و نقره در غیر
اکل و شرب خلاف است میان علما لکن اجتناب احوط است و در
نگاهداشتن ظروف برای زینت خلاف است احتیاط در ترک است و آب
و طعام و میوه که در ظروف طلا و نقره باشد حرام نمی شود لکن ازان بیرون
آوردن بقصد خوردن حرام است و بقصد آنکه در ظرف دیگر بگذارند و بعد ازان
بخورند حلال است و اگر وضو سازند از ظرف طلا و نقره یعنی آفتابه و طشت
از طلا و نقره باشد خلاف است و مشهور صحت وضو لکن بطلان وضو خالی
از رجحان نیست آری اگر از آینه طلا و نقره طهارت بول و براز کنند یقیناً
گناهگار خواهد شد اما در حصول طهارت شک نیست و چیزی که بطلا و نقره
ساخته می شود بر چند قسم است قسم اول آنکه مایعات را فرا گیرد یعنی چیزی که
دران روانی باشد و عرفاً ظرف گفته شود مثل قاشق و دیگ و قلیان
و ساغر و نعلبکی و فنجان و مطهره و تاس و ابریق و کاس پس اینها قطعاً
حرام است قسم دوم آنکه ظرف بنابر عرف است و مایعات را فرا نمی گیرد مثل
گلگیر که در عجم مشبک می باشد و آنهم حرام است قسم سوم آنکه مایعات را فرا گیرد و میان فقهای اهل

۵ [illegible] است و الا [illegible] فی الخبز منه دام اقباله

لسان

لسان در ظرفیت آن اختلاف است مثل عطردان و سرمه دان و ظروف
معجون و مال الفیون در جواز استعمال اینها اختلاف است و احتیاط در
اجتناب است و ازین قسم است قلم نقرئی و طلائی که یک طرفش مسدود باشد
وهمچنین انگشتانهٔ خیاط و لا یترک فیه الاحتیاط و چیزے کہ در ظرفیتش
شک است نیز ملحق بقسم سویم است مثل سر قلیان و میانه وئی آن و کشتی
و کجاوه و گهواره و حوض طلا و نقره و مانند آن انچه که آب را فرا مے گیرد
درین همه ها احتیاط ترک است قسم چهارم آنکه اجازت در استعمال آن ظرف
منصوص باشد مثل لوله حرز جواد بلکه مطلق تعویذ و انگشتری برای مردون
مباح است لاکن در حرز جواد و تعویذ و انگشتر برای مرد شرط است که از
نقره باشد و اما اگر از طلا باشد خارج ازین باب است قسم پنجم آنکه در لقبای
ظرفیتش شک باشد مثل ظرفے که مشبک باشد و قاب بعضے ساعات که
گاہے ملصق و گاہے منفک باشد درین قسم هم احتیاط در اجتناب است
قسم ششم آنکه از ظرفیت بیرون رفته باشد مثل قاب ساعتے که گاہے ازان
منفک نمی شود و همچنین ته غلاف شمشیر و ته کارد و پایهٔ تخت و کرسی بطلا
یا نقره ملبس کنند اینهمه ها مباح اند و همچنین اگر ظرف مس را بنقرهٔ خالص
یا بطلا ملبس کنند و زینت که بے عیب باشد هر چند احتیاط از طلائی بهتر
است اما ظرفیکه از طلا و نقره مرکب باشد مثلاً آنیمهٔ نقره و نیمهٔ طلا اجتناب ازان

اوط بلکه اظهر است و اما اگر از نقره و مس یا از طلا و مس ترکیب داده باشند
مثل قلیانی که تهش مس باشد و باقی نقره یا طلا جائز است واحوط اجتناب
از طلائی است و اما اتخاذ یعنی ساختن ظروف طلا و نقره برای اندوختن
یا برای زینت نه برای استعمال درین هم اختلاف است مگر احتیاط بهتر است
چراکه در حدیث است آنیة الذهب والفضة متاع الذین لا یوقنون
پس ظاهر ازین حدیث حرمت ظروف طلا و نقره است اگرچه در غیر اکل و شرب
استعمال کرده شود یا اندوخته شود بلکه شان متاع همین است که اندوخته شود
لکن قنادیل نقره و طلا که برای مشاهد مقدسه می سازند ضرر ندارد اما جواز
آئینه ملبس نقره وجهی دارد نظر بآنکه بسبب اتصال اطلاق ظرف بر آن نمیشود
و همچنین در شمعدان و همچنین در لجام اما خانه را طلا کاری و نقره کاری کردن
خلاف است از جهت اسراف و اسراف به نسبت اشخاص مختلف میشود
چراکه کسانی که تمول کثیر دارند نزد شان پول قلیل صرف کردن در طلا کاری
و نقره کاری اسراف نخواهد شد قسم هفتم آنکه از طلا و نقره باشد مگر ظرف
نباشد پس دران هیچ حرف نیست مثل فرش طلا و ورق نقره و طلا و
لوح سیمین و زرین و قلم که هر دو طرف سوراخ داشته باشد و میل طلا سرمه
و مال و رزش و طلا کاری شمشیر و جدول طلائی بر کتب اینهمه جائز است
بی دغدغه آری نوشتن قرآن مجید از طلا معیوب است چراکه در حدیث است

لم یعب شیئا سوی کتابة القرآن بالذهب وقال لا یعجبنی ان
یکتب القرآن الا بالسواد **مسئله** حکم حرمت این ظروف از
روی قیمت نیست بلکه مختص بطلا و نقره است پس استعمال ظرفی که از لعل و
یاقوت ساخته باشند اگرچه بعلت گرانبها و در قیمت دو بالای قیمت طلا باشد
عیب ندارد مگر اینکه بوجه دیگر مثل اسراف و اتلاف مال گناه عاید حال
شود **مسئله** در مفضض یعنی نقره کوب قول بعض علما حرمت است و کراهت
اقرب است و اجتناب از موضع نقره احوط و همین است حکم مذهّب
مسئله ظروفی که از کفار گیرند پاک دانند مگر آنکه علم داشته باشند بنجاست
آنها و همچنین لباس ایشان و حرام است استعمال پوست حیوان مرده
و همچنین پوستیکه یافته باشند اگرچه گمان باشد که از دست مسلم افتاده مثل
کفش و مسجد مسلمانان یا کتابی که جلد آن از پوست باشد و بعضی گفته اند
که جائز است استعمال پوست میته جائی که مشروط بطهارت نباشد مثل آب
کشیدن بواسطه زراعت یا برای حیوانات یا برای عمارات و غیر آن و این
قول نزد بعض خالی از قوت نیست و احوط ترک است و پوست حیوانی را که گوشت
آنرا نخورند و نجس العین هم نباشد بعد ذبح استعمالش میتوان کرد در غیر نماز و ظروف
خمر هرچه نجاست در آن نفوذ نکند مثل شیشه و ظروف مسی وغیره بشستن
پاک میشود و همچنین هرچه کاشی داشته باشد و منفذی نداشته باشد که شراب

در جرم آن نفوذ کند اما اگر سفند داشته باشد مثل کدو و سبو و خم بے کاشے در اینها
خلاف است و ظاهرا آب کشیدن بطریق معتبر پاک میشود و بهتر آنست که زمانے در آب
کثیر بگذارند که در جرم او آب نفوذ کند و اگر مدتے بگذارند در آب کثیر و آب روان که
بوے شراب برطرف شود بهتر است و احوط آنست که چیزے روان درین ظرفها
نگذارند و اگر سگ در ظرفے آب خورد بزبان و همچنین اگر بلیسد بر مذهب جمعی
کثیر اعینست که سه مرتبه آن ظرف را پاک کنند اول مرتبه بخاک بمالند و بعضے گفته‌اند
که آب داخل خاک کنند و احوط آنست یک مرتبه بخاک خالص بمالند و مرتبهٔ
دوم خاک را با آب آمیخته بمالند و دو مرتبه دیگر بآب بشویند اگر این همه از آب
قلیل باشد و اگر با آب کثیر باشد بعد از شستن بخاک یک مرتبه بآب فرو
بردن کافی است و بعضے گفته اند که در میان آب حرکتے دهد تا دو مرتبه شود
و این عیب ندارد و بهتر آنست که بعد از خاک شش مرتبه بآب بشویند اگر
طهارت از آب قلیل باشد و بهتر آنست که بعد از شستن خشک کنند و بعد از آن
در استعمال آرند و بهتر آنست که خاک هم طاهر باشد و اگر خاک یافت نشود بعضے از
مجتهدین بر آنند که هرچه شبیه بخاک باشد مثل اشنان و سبوس عوض خاک میشود
و بعضے بر آنند عوض خاک یک نوبت بآب بشویند و این حکم مخصوص بلیسیدن
سگ است پس اگر دست سگ یا پاے سگ و غیر این بظرف آبے رسد احتیاج
بخاک نیست مثل سائر نجاسات است و بهتر آنست که لیسیدن خوک را نیز اول بخاک

بشویند

بشویند وبعد ازان باب هفت مرتبه اگر از آب قلیل باشد واگر از کثیر باشد
یک مرتبه کافی است واگر ظرفی که موش دران مرده باشد یا شراب داشته باشد
سه مرتبه می شویند بنا بر مذهب مشهور وهفت مرتبه اولی است واز نجاسات
دیگر اشهر میان علما آنست که یک مرتبه کافی است غیر بول که دران دو مرتبه
باید وسه مرتبه در همه نجاسات اولی است

فصل دوم در طهارت مائیه مشروط به نیت یعنی غسل واجب وسنتی

و وضو وآداب وضو نکته انکه اغسال واجبه شش است غسل جنابت
وغسل حیض ونفاس واستحاضه ومس میت وغسل میت واشهر میان علما
آنست که پنج اول واجب است از برای نماز واجب وطواف واجب
ومس کتابت قرآن هرگاه واجب شده باشد وتاخیر کردن در مساجد غیر
مسجد الحرام ومسجد نبی ص هرگاه واجب شده باشد وخواندن سورهای
عزائم که در آن سجده واجب است وآن چهار سوره اند والنجم اقرأ باسم
ربک حم سجده الم سجده هرگاه واجب شده باشند بنذر یا شبیه به نذر
وغسل جنابت را بعضی گفته اند که واجب لنفسه است وهمچنین قولی آمده است
که جمیع طهارت واجب لنفسه است اگرچه لغیره نیز واجب باشد وفائده
این دو قول پیش از دخول وقت ظاهر می شود هرگاه مشغول الذمه مشروط
بالطهارت نبوده باشد در نیت وجوب واستحباب وبعضی گفته اند که غسل

حیض و نفاس بواسطهٔ دخول مساجد و قرأت سورهٔ عزائم واجب نیست
و ہمچنین جمعے گفته اند که غسل استحاضه بواسطهٔ مس کتابت قرآن و دخول
مساجد و قرأت سور عزائم واجب نیست و بعضے گفته اند که غسل مس میت
فی نفسه واجب است نه بواسطهٔ عبادت لکن احوط قول اکثر علما است و احوط
ازان آنست که در غیر غسل مس میت غسل را بواسطهٔ نماز واجب واقع سازد
و اگر وقت باشد یا مشغول الذمه به نماز سابق بوده باشد در آن وقت نیّت
غسل بوجوب می توان کرد و اگر مشغول الذمه نبوده باشد دو رکعت نماز را
نذر کند و غسل را از جهت آن واقع سازد به نیت وجوب و این قول ضعیف
است و در روضة الاحکام است که اگر قبل از دخول وقت نماز واجب جنب
بقصد رفع حدث و قربت غسل را بعمل آرد صحیح خواهد شد و حاجت نذر
نماز یا قصد بجا آوردن نماز قضا نیست و این اقرب و اقوی است
و در غسل مس میت احوط آنست که وضو را همراه غسل مس میت نکند بلکه بعد
دخول وقت نماز واجب به نیت مباح بودن نماز بسازد اگر وضو نداشته
باشد پیش از مس میت احوط اینست که وضو را بشکند از نواقض و بعد ازان
وضو برائے مباح بودن نماز بکند و بعد ازان غسل مس میت را بقصد
وجوب بجا آرد و در ان غسل نیّت مباح شدن نماز نکند یا هر دو نیت
کند که اگر این غسل برائے نماز مطلوب است فبها و الّا برائے آن

سیکنم کہ شارع واجب ساختہ است قربۃً الی اللہ و ہمچنین غسل جنابت واجب
است بواسطۂ روزۂ واجب اگرچہ در غیر شہر رمضان بودہ باشد پیش از صبح
بقدر زمان غسل بحسب ظن مکلف تا صبح را پاک دریابد علی الاشہر واحوط آنست
کہ در غیر ماہ رمضان پیش از صبح اگر مشغول الذمہ باشد بنماز قضا غسل از جہت
مباح بودن نماز قضا کند والا نذر کند دو رکعت نماز را و غسل را برائے
آن واقع سازد و مشہور آنست کہ حائض و نفسا و مستحاضہ نیز می باید
کہ صبح را پاک دریابند و ہمچنین کسیکہ مس میت کردہ باشد احوط آنست کہ
این جماعت یعنے حائض وغیرہ کہ مذکور شدہ اند پیش از صبح غسل کنند
بعنوانے کہ در جنب خواہد آمد و احوط آنست کہ مستحاضہ برائے نماز نیز غسل کند
واکتفا بر غسل سابق نکند در بیان غسلِ جنابت و در آن شش فصل است
فصل اوّل فائدہ در علت وجوب غسل جنابت و ترتب اجر و
ثواب بر آن و سبب جنابت بسند قوی از حضرت امام حسنؑ منقول است
کہ جمعے از یہودان نزد حضرت رسول خداصؐ آمدند و داناترین ایشان از
آنحضرتصؐ دہ سوال کرد از ان جملہ این سوالے بود کہ حق سبحانہ و تعالے برائے
جنابت چرا غسل را واجب فرمود و برائے بول و غائط چرا واجب نساخت
حضرتصؐ فرمود کہ چون آدمؑ از شجرہ تناول نمود لذت آن در جمیع رگہائے
آنحضرت دوید حتے در پوست و موئے آنحضرت جا کرد پس چون آدمی با اہل خود

جماع گرد آب منی از ہر رگے وعضوے کہ در بدنِ او ہست بیرون مے آید پس
حق سبحانہ وتعالےٰ واجب گردانید بر ذریت آن حضرت کہ غسلِ جنابت بکنند
تا روز قیامت و بول از فضلۂ آبے کہ آدمی میخورد بیرون مے آید وغائط
از فضلۂ طعامے کہ میخورد بیرون می آید پس بنا برین برائے اینہا وضو مقرر
ساخت چون از ہمہ اعضا بیرون نیامدہ است یہودی گفت راست فرمودے
یا محمدؐ ومؤید این معنی اطبا نیز ذکر کردہ اند کہ چون منی از ہمہ بدن بیرون می آید
لہذا بعد بیرون آمدنش تمامے اعضا سست می شوند وبسبب آن بیہوشی در ہمہ
اعضا بہم میرسد و بیہوست سرایت بدماغ میکند پس لازم است کہ آب بہمہ
اعضا برسانند تا تدارک آن بیہوست بشود واین حدیث اشعارے دارد باین کہ
فی نفسہ غسل جنابت لازم است قطع نظر از نماز وممکن است کہ در واقع چون این
منی در غالب اوقات از شہوت نفسانی بر مے آید بسبب آن از قابلیت
مناجات اعظم الٰہی کہ آن نماز است افتادہ است پس چون غسل می کند
او تعالےٰ بسبب غسل گناہان اعضاے او را ہمہ می آمرزد وقابل آن مناجات
می شود چنانکہ یہودی بعد از ان سوال کرد کہ یا محمدؐ چہ ثواب دارد کسیکہ غسل
جنابت بکند از جنابت حلال کہ با حلیلہ خود مجامعت کردہ باشد حضرتؐ فرمود

حلیلہ زن

کہ چون مؤمن با حلال مجامعت می کند ہفتاد ہزار فرشتہ بالہاے خود را
میکشایند از خوشحالی و رحمت الٰہی نازل می شود پس چون غسل میکند او تعالےٰ

بعد دہر قطرۂ آبے کہ بدنش میرسد خانۂ در بہشت از جہت او بنا مے فرماید و
این غسل جنابت سترے از اسرار الٰہی است کہ در میان او و خلق است
چون کسے بران مطلع نیست بغیر از حق سبحانہ و تعالٰے و چون غسل میکنند
قابل فیوض الٰہی می شوند و حضرت امام رضا ع در جواب سوالاتے کہ محمد
بن سنان ازان حضرت کردہ بود نوشتند کہ علت غسل جنابت پاکیزگی است
کہ پاکیزہ سازد آدمی را از انچہ باو رسیدہ است از منی و باقی بدن را پاک
کند چون منی از جمیع بدن بیرون می آید ازین جہت جمیع بدن را در غسل
می باید شست و علت سبک ساختن تکلیف وضو از جہت بول و غائط
آنست کہ اینہا بیشتر واقع می شوند و کثرتش بیشتر از جنابت است پس
اگر غسل را واجب می ساخت برایشان شاق بود ہر ساعت غسل کردن
و معہذا دفع بول و غائط از ضروریات است و غالب اوقات انسان را
چارہ نمی باشد نہ اینکہ بواسطۂ لذت و شہوت باشد چون جماع پس غسل جنابت
کفارۂ آن لذتے است کہ بردہ است ھذا ملخص ماافادہ مولانا
المجلسی فی اللوامع و جنابت از دو سبب متحقق مے شود سبب اول
بیرون آمدن منی خواہ در خواب یا در بیداری یا از مرد یا از زن و یا از خنثی
بشرطیکہ از ذکر و فرج بیرون آید و ہرگاہ مشتبہ شود ملاحظہ نماید کہ وقت
برآمدن از روی شہوت و بدفق یعنے جستن و بعد از برآمدن فتور بدن یعنی

سستی پیدا شود اینہا علامت منی است و در مریض شہوت کافی است
جستن و سستی در و در کار نیست چراکه در احادیث صحاح ہمین مضمون وارد
است یک حدیث را بطور انموذج بیان میکنم فی الرجل یری فی المنام
و یجد الشهوة فیستیقظ و ینظر فلا یجد شیئا ثم یمکث
بعد فیخرج فقال ع ان کان مریضا فلیغتسل و ان لم
یکن مریضا فلا شیء علیه قال قلت فما فرق بینهما
فقال ع لان الرجل اذا کان صحیحا جاء الماء بدفقة و
قوة و اذا لم یکن صحیحا لم یجئ الا بعد و بعض علما از جملهٔ صفات
منی اینهم شمرده اند اگرچه اکثر کتب مثل ریاض و شرح لمعه و شرایع خالی است
مگر شهید اوّل علیه الرحمه در ذکرے و اخوند صاحب در حدیقه می فرماید که از جملهٔ
صفات منی چون تر است بوے آن بوے شگوفه خرما می ماند یا خمیر ترش شده
و خشکش بوئے سفیدی تخم مرغ متعفن شده می ماند و صفت دیگر اینکه اگر در جامه
خشک شده باشد اغلب اینکه بے تعب نمی رود و تا بصابون نشوید زائل نمیشود و اگر از
بسیاری جماع منی بصورت خون بیاید جمعے از علما گفته اند که سبب غسل است و این قول
خالی از قوت نیست و اگر در جامهٔ مخصوص خود یا بدن خود منی ببیند غسل
واجب است و اگر جامه مشترک بوده باشد یا بدنش ملاصق به بدن دیگرے
بوده باشد و احتمال داشته باشد که منی آن شخص بوده باشد غسل ہیچکس واجب نیست و

واگر ہر دو احتیاطاً غسل بکنند بہتر است بلکہ لازم است ولکن این غسل را کافی
از وضو ندانند و جامۂ مشترک مثل لحافی کہ ہر دو بر سر اندازند یا توشکے کہ زیر اندازند کہ
ہر دو بروے خفتہ باشند یا زیر جامہ و قباے کہ ہر دو پوشیدہ باشند و ندانند کہ کدام
یک آخر پوشیدہ پس بنا بر قولے غسل بر ہیچ یک واجب نخواہد شد واگر دانند جمعے از
علما گفتہ اند کہ بر آخرین غسل واجب است ولکن احوط آنست کہ ہر دو
غسل کنند مثل مسئلۂ سابقہ در ہر دو صورت و ہر گاہ در جامۂ مشترک منی بیابند
جمعے از علما گفتہ اند کہ این ہر دو داخل مسجد نمی توانند شد و ہمچنین گفتہ اند
کہ جائز نیست کہ اقتدا کند ہر یک از ایشان بدیگرے و ہر گاہ شخصے منی در جامۂ
خود بیابد واجب است کہ اعادہ کند نماز ہا را کہ بعد از خواب آخر کردہ است
مثلاً کسے لباس بروز جمعہ پوشیدہ و بروز دوشنبہ در لباس خود اثر منی یافتہ پس
چنین کس را می باید کہ ہر قدر کہ روز دوشنبہ از صبح نماز کردہ است بعد غسل اعادہ
کند سبب دوم جماع است در فرج زن بحیثیتی کہ حشفہ در فرج غائب شود یا
قدر حشفہ ہر کسے کہ حشفہ اش را بریدہ باشند و مراد از دخول حشفہ التقائے ختانین
است و مراد از التقا محاذات است نہ اتصال چرا کہ اتصال ختانین ممکن نیست
زیرا کہ مدخل قضیب اسفل فرج است و ہمان است مخرج ولد و حیض و موضع ختان از این مخرج
بالا است و در میان این ہر دو ثقبۂ بول است کذا فی الذکری و فرقے کہ با او وطی
کردہ باشند فرقی نیست زندہ باشد یا مردہ موافق مذہب مشہور و اگر جماع در دبر زن کنند

و انزال نشود مشهور میان علما آنست غسل واجب است اگرچه احوط آنست
که بعد از غسل ناقض وضو را بعمل آورده وضو برای نماز بکند و همچنین است حکم در مرده
در وجوب و احتیاط و اگر با خنثی جماع کند یا خنثی با زن جماع کند بنا بر قولی بر عکس
غسل واجب نیست و احوط در همه صور آنست که هر دو غسل کنند و احتیاطاً وضو
بسازند بعد بجا آوردن ناقض و ظاهر السبب وطی حیوانات غسل واجب نمیشود
بدون انزال مگر احوط غسل است بطریق مذکور و هرگاه کافر مسلمان شود و پیشتر جنب
شده باشد یا صبی بالغ شود و پیشتر جنب شده یا دیوانه عاقل شود در آنحالیکه در حال
جنون جنب شده بنا بر مشهور غسل بر همه اینها واجب است و احوط ضم وضو است بعد
از نقض **فصل دوم** در کیفیت غسل سی و دو[۳۲] چیز است که در غسل معتبر است هفده[۱۷] از آن واجب
و پانزده[۱۵] سنت اما هفده[۱۷] چیز که واجب است اول[۱] آنکه مکان غسل غصبی نباشد دوم[۲]
آب غسل طاهر باشد سوم[۳] آب مضاف نباشد چهارم[۴] آب غصبی نباشد اما اگر نداند که آب
غصبی است و بآن آب غسل کند و بعد از ان ظاهر شود که غصبی بود غسل صحیح است پنجم[۵] آنکه
هر عضوی از اعضای غسل طاهر باشد قبل از انکه آب غسل بآن برسد ششم[۶] نیت است
چنین نیت بکند که غسل میکنم از جهت رفع حدث و مباح شدن نماز و غیره قربةً الی الله
و نیت عبارت است از داعی یعنی امری که بر فعل مخصوص بر انگیخته کرده است با
تصور آن فعل و قصد ایقاع آن فوراً اگرچه تلفظ بآن نکرده باشد و اگر با وجود قصد
قلبی بر زبان هم جاری کند عیبی ندارد ولکن در تلفظ تکرار و مبالغه بسیار نکند چنانچه

عادت موسوسین است نعوذ باللہ من ذلک وتفصیل معنی نیت ومبحث
وضو باذکر میکنم انشاء اللہ تعالی ہفتم آنکہ اگر غسل ترتیبی کند نیت را مقارن شستن
سر دارد یا گردن واین منتہاے وقت نیت است کہ بعد ازین وقت نیت از دست
میرود واگر غسل ارتماسی کند بعد از نیت بے فاصلہ عرفی بآب فرورود تاکہ آب
بہمہ اعضایش برسد واگر بعد نیت تقدیم عضوے از اعضائے بدن بکند و
عقب آن درآب فرورود نیکو است اما میدانم کہ تقدیم جزوی از اعضای بدن
حاجت ندارد کہ خود بخود می شود لکن احوط آنست کہ مجموع بدن بیرون آب
باشد وبعد از ان فرورود وپس درین صورت درآب تا بکمر یا قریب آن ایستادہ
بدن وبعد نیت بآب فرورفتن بعید نیست کہ کافی باشد اگرچہ احتیاط ہمین
است کہ ہمہ اعضا بیرون آب باشد **مسئلہ** متاخرین اختلاف کردہ اند
درینکہ غسل ارتماسی تدریجی الحصول است یا آنی الحصول است معنی اول
اینست کہ ابتداے غسل ارتماسی از رسیدن جزو اول درآب وانتہائی
غسل رسیدن جزو آخر است بآب ومعنی دوم اینکہ تحقق غسل برسیدن جزو
اخیر بآب میشود واین مسئلہ الیست کہ معرفتش شرط صحت غسل نیست واکثر
علما تعرض این مسئلہ نکردہ اند مگر نزد حقیر صورت اول بہتر است چراکہ
صورت ثانی ہم درو شامل است پس احوط آنست کہ برصورت اول عمل نماید
تاکہ از اختلاف بری شود ہشتم شستن سر وگردن است وہر یکے را مقدم

داشتن بر دیگرے جائز است نہم شستن جانب راست وہم شستن جانب
چپ وناف وعورتین با ہر یک از جانبین شستن رواست یازدہم در غسل
ترتیبی اول سر وگردن را بشوید بعد ازان جانب راست را وبعد ازان
جانب چپ را پس اگر شستن یکے از ہر دو جانب را بر شستن سر
مقدم دارد باجماع آن غسل باطل است اما اگر جانب چپ را بر جانب راست
مقدم دارد در باطل بودن غسل اختلاف است بعضے از مجتہدین برآنند
کہ غسل صحیح است اما اکثر برانند کہ غسل باطل ہست دوازدہم خود افعال
غسل را بجا آورد مگر آنکہ عاجز باشد چنانکہ در وضو مذکور خواہد شد سیزدہم
آنکہ آب بر ہر یک از اعضا روان شود پس اگر در غسل ترتیبی دست را
تر سازد وبر اعضا مالد غسل باطل خواہد شد وہمچنین اگر در غسل ارتماسی
در زیر آب نیت کند ومقارن نیت اصلاً حرکت نکند درین صورت نیز غسل
باطل خواہد شد چہاردہم تخلیل نمودن یعنے حرکت دادن چیزے کہ مانع
از رسیدن آب باشد مثل انگشتر وزہ گیر وغیر آن پانزدہم آنکہ در غسل ارتماسی
وقتیکہ در آب فرو رود پاہا را از زمین قلتین یعنے حوض یا دریا یا تالاب
وغیرہ بلند سازد وحرکت دہد تا آب زیر کف پاہا برسد پس اگر ہر دو پایا
یکے بر زمین چسپیدہ ماند وآب زیر آن نرسد غسل باطل است شانزدہم
بر حکم نیت بودن از اول غسل تا آخر غسل یعنے امرے کہ منافی غسل باشد نکند مثل

قصد ریا و قصد خنک ساختن بدن یا چرک از بدن دور کردن یا قصد حدث
اکبر کردن در اثنای آن اما اگر قصد حدث اصغر کند بعضی از مجتهدین این
غسل را باطل میدانند و بعضی گفته اند که غسل او صحیح است لکن می باید که بواسطهٔ
نماز وضو بسازد و بعضی گفته اند که غسل صحیح و وضو درکار نیست و آخوند مجلسی ره
میفرماید این قول خالی از قوت نیست و لکن احوط اتمام غسل و وضو است
نهم آنکه غسل ارتماسی نکند هرگاه احرام یا روزه داشته باشد که افطار
او حرام باشد و آن غسل باطل است چرا که ارتماس در احرام و در روزهٔ واجب
حرام است اما اگر روزهٔ سنتی داشته باشد غسل ارتماسی صحیح است و همچنین
اگر شخصی در روزهٔ واجب بسهو غسل ارتماسی کند غسل او صحیح است و هرگاه
شخصی باب غوطه خورد و در زیر آب بیاد او آید که روزهٔ واجبی دارد و خواهد
که غسل ارتماسی کند باید که در وقتی که از زیر آب بیرون آید نیت غسل کند
و در اثنای بیرون آمدن اتمام غسل کند غسلش صحیح است نزد بعض علما و هو ضعیف

فصل سویم در مستحبات غسل و آن پانزده چیز است اول آنکه اگر مرد را انزال
شده باشد قبل از غسل بول کند تا بقیهٔ منی بیرون آید و اگر بول نباشد استبرا
کند بطریقی که مذکور شد و اگر شخصی را انزال شده باشد و بعد از غسل رطوبتی
از ان بیرون آید و نداند که رطوبت منی است یا غیر آن پس اگر قبل از غسل
بول و استبرا کرده باآن غسل نماز می توان کرد و وضو لازم نیست و اگر بول

کرده واستبرا ازبول نه کرده براو لازم است که وضو بسازد واگر نه بول کرده باشد
ونه استبرا از منی براو لازم است که غسل را از سر گیرد و اگر از منی استبرا کرده
اما بول نه کرده پس اگر قادر بر بول کردن نه بود بآن غسل نماز می توان کرد وضو
لازم نیست واگر بر بول کردن قادر بود غسل را از سر گیرد دوم چون دست
در آب بگذارد این دعا بخواند بِسْمِ اللّٰهِ وَبِاللّٰهِ اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِیْ
مِنَ التَّوَّابِیْنَ وَاجْعَلْنِیْ مِنَ الْمُتَطَهِّرِیْنَ سوم آنکه هر دو دست را
تا مرفق بشوید سه مرتبه قبل از غسل چهارم سه مرتبه مضمضه پنجم استنشاق
ششم مسواک کردن هفتم هر یک از سر و جانب راست و جانب
چپ را سه نوبت شستن هشتم دست بر بدن مالیدن نهم اعضا را
پی در پی شستن بدون مکث در میان آنها دهم شستن سر
وگردن بدست راست یازدهم در اثنای غسل این دعا بخواند اَللّٰهُمَّ
طَهِّرْ قَلْبِیْ وَاشْرَحْ لِیْ صَدْرِیْ وَاَجْرِ عَلٰی لِسَانِیْ مِدْحَتَكَ
وَالثَّنَاءَ عَلَیْكَ اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ لِیْ طَهُوْرًا وَشِفَاءً وَنُوْرًا اِنَّكَ
عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ دوازدهم آنکه غسل ترتیبی را بر غسل ارتماسی اختیار
کند سیزدهم آنکه در وقت غسل لنگ داشته باشد چهاردهم آنکه اگر
غسل مس میت نماید یا غسل حیض یا استحاضه یا نفاس وضو را بر
غسل مقدم دارد پانزدهم آنکه چون از غسل فارغ شود این دعا بخواند

اللّٰهُمَّ طَهِّرْ قَلْبِیْ وَزَكِّ عَمَلِیْ وَتَقَبَّلْ سَعْیِیْ وَاجْعَلْ مَا عِنْدَكَ خَیْرًا لِیْ اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِیْ مِنَ التَّوَّابِیْنَ وَاجْعَلْنِیْ مِنَ الْمُتَطَهِّرِیْنَ

فصل در احکام جنب

بر جنب هشت امر حرام است وهفت امر مکروه اما هشت امر حرام اول نماز واجب وسنت مگر نماز میت دوم طواف خانه کعبه سوم عضوے از اعضائے خود بخط مصحف رسانیدن یا بنام خداے تعالیٰ یا نام یکے از چهارده معصوم بشرطیکه در وضو مذکور خواهد شد چهارم قرآن نوشتن پنجم در مسجد مکه یا مدینه داخل شدن واگر محتلم شود در یکے از مسجد الحرام یا مسجد نبی حرام است بیرون آمدن بدون تیمم و احوط آنست که اگر جنب نیز عمدًا یا سهوًا داخل شود درین هر دو مساجد تیمم کند بیرون آید وآخوند صاحب در حدیقه می فرماید که بعضے الحاق کرده اند بمساجد ضرایح مقدسه ومشاهد مقدسه حضرات ائمه معصومین ؑ را واین احوط است ششم در باقی مساجد درنگ کردن هفتم سور عزایم را خواندن خواه کل یا بعض اگرچه یک کلمه باشد وسوره عزائم چهار اند ۱ اقرأ باسم ربك ۲ والنجم ۳ حٰمٓ سجده ۴ الٓمّٓ سجده هشتم چیزے در مسجد گذاشتن اما اگر مال او در مسجد باشد از مسجد بیرون آوردن بدون مکث جائز است اما آن هفت امر که بر جنب مکروه است اول عضوے از اعضائے خود بجلد یا حاشیه مصحف رسانیدن دوم زیاده از هفت آیه از سورهاے غیر عزیمه خواندن

وبعضے از مجتہدین خواندن مطلق قرآن مجنب را حرام می دانند سوئم مصحف برداشتن خواہ
در دست خواہ در بغل خواہ در گردن چہارم چیزے خوردن پنجم آب در بینی کردن
اما اگر قبل از آن مضمضہ و استنشاق کند کراہت برطرف می شود و
ششم خضاب کردن ریش یا سر یا ابرو و غیر آن بحنا و وسمہ و غیر آن و
ہمچنین مکروہ است جماع کردن ہرگاہ حنا گذاشتہ باشد تا رنگ نگرفتہ باشد
ہفتم روغن بر بدن مالیدن و آخوند صاحب در حدیقہ می فرماید کہ مکروہ است
خواب کردن جنب تا غسل نکند یا وضو نہ سازد و مکروہ نیست ذبح کردن
وحجامت کردن وغیرہ **مسئله** ہرگاہ بعضے از اعضاے غسل شکستہ
باشد یا مجروح باشد حکم وضو دارد در شستن باقی اعضا و مسح جبیرہ کہ بر
عضو شکستہ بستہ اند و در بعضے از روایات صحیحہ واقع شدہ است کہ درین
حالت تیمم کند غسل نکند مگر احوط آنست کہ غسل مع الجبیرہ و تیمم را جمع کند **مسئله**
ہرگاہ چند غسل واجب جمع شوند مثل غسل جنابت و حیض و مس میت
پس اگر نیت ہمہ اغسال کند و یک غسل سازد ظاہرا کافی باشد و ہمچنین
مشہور آنست کہ اگر بہ نیت یکے از انہا بکند از دیگرے مجزی نیست
و بعضے گفتہ اند کہ اگر نیت غسل جنابت کند از انہا مجزی است و اگر
نیت ہمہ اغسال غیر از غسل جنابت بکند مجزی نیست و احوط
آنست کہ نیت ہمہ را واقع سازد یا اول غسل جنابت سازد و دیگر

اغسال را جمع کند و همچنین اگر با غسل واجب غسل سنتی یا چند اغسال سنت
جمع شوند اشهر آنست که نیت غسل واجب از آنها کافی است و
اوط آنست که بعد از غسل واجب غسلهای سنتی را بکند مگر غسل
سنت را مقدم ندارد **مسئله** زنی هرگاه جنب بوده باشد و
بعد از آن حائض شود لازم است که غسل نکند تا پاک شود از حیض
و بعد از آن غسل جنابت بکند و بعد از آن غسل حیض احتیاطاً و اگر
یک غسل کند به نیت رفع هر دو حدث کافی خواهد بود علی الاظهر **فصل در**
غسل حیض در لوامع صاحبقرانی آورده که روایت کرده است
صدوق بسند حسن کالصحیح از حضرت امام محمد باقر صلوات الله علیه که خون حیض
نجاستی است که حق سبحانه و تعالی زنان را بآن مبتلا کرده است و تحقیق که
زنان در زمان حضرت نوح ع در هر سالی یک مرتبه حائض می شدند تا آنکه
جمعی از زنانی از محل ستر و حجاب با محال عبادات خود بیرون آمدند و ایشان
هفتصد زن بودند که کار ایشان این شد که جامهای گلی مانند نارنجی
و آل می پوشیدند و زینتها می کردند و بوی خوش می کردند و مردمان به
ایشان رغبت می کردند تا آنکه از آن شهر نیز بدر رفتند و در شهرها متفرق
می شدند و بامردان می نشستند و در عیدها با ایشان حاضر می شدند و در صفهای
مردان جا میگرفتند مجملاً فاحشه شدند پس حق سبحانه و تعالی ایشان را مبتلا ساخت

که در هر ماهی یکبار حائض میشدند همان زنان وبس پس بسیار بود که درمیان مردان
نشسته بودند وحائض میشدند وفروش ایشان را نجس میکردند مردان پیغمبرا
نشسته بودند وحائض میشدند وفروش ایشان را نجس میکردند وآن زنان معتاد شدند بآنکه هر ماه
مشاهده نمودند ایشان را از میان خود بیرون کردند وآن زنان معتاد شدند بآنکه هر ماه
یک مرتبه حیض شان می آمد وآن شهوت ومیلی که بمردان داشتند شکست وکم شد
اما آن زنانی که غیر ایشان بودند عادت شان این بود که هر سالی یک مرتبه حائض
میشدند پس بایکدیگر وصلت کردند ومخلوط شدند تا آنکه اولاد ایشان بسیار شدند
ونسل آن جماعتی که هر سال یک مرتبه حائض میشدند کم شد باعتبار آنکه خون فاسد
می شد در رحم وآن جماعتی که حائض میشدند در هر ماه باعتبار استقامت وعدم
فساد بسیار شدند انتهی ترجمة الحدیث واخوند صاحب می فرماید وآنکه در زمان
حضرت نوح ع چنین شده بود ظاهرا بدعای حضرت نوح ع بود که بر قوم خود
کرد که از ایشان فرزند بهم نرسد وممکن است که تا زمان حضرت نوح ع در هر
سالی یک مرتبه حائض میشده باشند وچون بدعای آنحضرت عالم آباد
شد وحکمت اقتضا کرد که توالد وتناسل بیشتر باشد چنان شد قال الصادق علیه
السلام اول دم وقع علی وجه الارض دم حوآء حین حاضت
بطرق متکثره وارد شده است که یهودان از حضرت سید المرسلین ص وهر یک
از ائمه معصومین ع مسائل می پرسیدند واز آن جمله پرسیدند که کدام خون است که اول بر زمین
ریخت حضرات صلوات الله علیهم می فرمودند که اما به اعتقاد شما

اول خون هابیل است که قابیل او را شهید کرد و اما باعتقاد ما اول آن خونی است
که حوا حائض شد و قال النبی صلعم ان فاطمة صلوات الله علیها لیست
مثل کاحدیکن انها لا ترے دماً فی حیض ولا نفاس
کالحوریة حضرت صلعم فرمود که فاطمه ع مثل شما زنان نیست بدرستیکه
او خون حیض و نفاس نمی بیند مانند حوریان بهشت و این معنی از خواص
آن حضرت ع بود و این معنی در اخبار بسیار وارد شده است و در اخبار
متواتره وارد شده است که ازین جهت آن حضرت ص را فاطمه ع
می گویند باید دانست که خون حیض در اغلب اوقات سیاه و تیره
میباشد و غلیظ و بدبو و اندک سوزشے دارد و از جانب چپ می آید و تا
زن نه ساله نشود خونے که می بیند خون حیض نیست و اگر سن او از پنجاه سال
بگذرد و حیض آید و آن زن از طائفه قریش یا از طائفه نبط نباشد آن
خون از حیض نخواهد بود اما اگر یکے از دو طائفه باشد تا شصت سال
ممکن است که خون حیض باشد و هرگاه دختر بکر را ازاله کنند و خون او
آید و معلوم نشود که خون بکارت است یا غیر آن پنبه بر خود دارد و قدرے
صبر کند بعد از آن بیرون آورد و ملاحظه کند اگر خون تمام روے پنبه را
سرخ کرده خون بکارت نخواهد بود و اگر سرخی آن بر گرد پنبه بطریق طوق
باشد خون بکارت است و میان مجتهدین خلاف است و در آنکه زن آبستن

خون حیض می بیند بازبعضے برآنند که نمی بیند بجهت آنکه در وقت آبستن خون
حیض دو قسم می شود یک قسم به پستانها میرود و شیر می شود و قسم
دیگر از راه ناف بشکم جنین میرود و خوراک او میشود پس چیزے زیاده نماند
که بیرون آید و بعضے مجتهدین برآنند که هرگاه مزاج زن گرم باشد
وغذاهائے که مولد خون باشد بسیار تناول نماید میتواند بود انچه از شیر
وغذائے طفل زیاده باشد بحیض بیرون آید **فصل** بر حائض حرام است
نماز و طواف و روزه و مس کتابت قرآن و درنگ کردن در مساجد
و داخل شدن در مسجد مکه و مدینه و گذاشتن چیزے در مسجد و خواندن عزائم
اربعه و اگر بخواند آیه سجده را یا گوش دهد سجده بکند و مادام که زن حیض دار
باشد طلاقش صحیح نیست بشرط چند و مجامعت او نیز در قبل حرام است
باجماع علما اما وقتیکه از حیض پاک شده و هنوز غسل نکرده باشد در جواز
مجامعت او خلاف ست بعضے علما مکروه هم میدانند و احتیاط آنست که
قبل از غسل مجامعت نکند اما شخصے که در وقت حیض مجامعت کند جمعے از
مجتهدین برآنند که اگر مجامعت در اول حیض واقع شود واجب است
که یک مثقال شرعی طلا کفاره بدهد و اگر در وسط حیض واقع شود نیم مثقال
و اگر در آخر حیض واقع شود چهار یک مثقال و بعضے برآنند که کفاره دادن
سنت است و واجب نیست **فصل** خون حیض کمتر از سه شبانه روز نمیشود

وزاند از ده شبانه روز می شود و در میان مدت دو حیض از ده شبانه روز
کمتر نمی باشد پس هر خونے که کمتر از سه روز باشد خون حیض نیست واگر
زیاده از ده روز باشد آن زیادتی خون حیض نخواهد بود بدانکه زن عادت
مقرره می دارد یا نه و آنکه عادت مقرره ندارد یا نوبت اول است که حیض
می بیند یا نه پس اگر خون حیض از ده روز بگذرد و عادت مقرره داشته باشد
همان عادت ایام او حیض است و باقی روزها را تا ایام عادت رسیدن
عمل استحاضه کند بطریقے که مذکور خواهیم کرد و اگر نوبت اول است که حائض
شده و خون علی الاتصال می آید ملاحظه نماید که اگر خون او بعضے اوقات
شبیه بحیض است و بعضے اوقات شبیه بحیض نیست برو لازم است
حینیکه مشابه بحیض است نماز و روزه را ترک کند و اوقاتے که شبیه بحیض
نیست عمل استحاضه نماید بشرط آنکه اوقاتے که شبیه بحیض است از سه
شبانه روز کمتر و از ده شبانه روز بیشتر نباشد و اگر خون او همیشه بیک طریق
باشد و از عشره تجاوز کند درینصورت ایام حیض خود بطریق ایام عادت اقوام خود
داند اگر عادت ایشان موافق عادت یکدیگر باشد خواه اقوام پدری
خواه اقوام مادری مثل خواهر و خاله و عمه و دختران ایشان و باقی ایام را
استحاضه داند و اگر عادت ایشان مختلف باشد عمل کند بر عادت اکثر
ایشان و اگر اکثر معلوم نباشد یا اقوام نداشته باشد عمل نماید بهمسنان خود

بشرطیکه همشهرے او باشند و اگر ایشان نیز مختلف باشند و اکثر شان معلوم
نباشد پس درین حالت رجوع بروایات می کند باین طور هر ماه حیض را
شش روز حساب کند یا هفت روز یا از یک ماه سه روز و از ماه دیگر
ده روز و احوط آنست که ازین روایت آخر حیض را حساب کند باقی را
عمل استحاضه کند و تا هفت روز بلکه تا ده روز سوائے دخول مساجد و
قرأت عزائم اشیائے دیگر که برو حرام است آنرا العمل آرد یعنے نماز و روزه
وخواندن قرآن وغیر آن و چون قضائے روزه کند ده روزه را قضا
کند احتیاطاً و مضطربه از سه حال بیرون نیست یا وقت را میداند و عدد را
فراموش کرده یا عکس این یا هر دو را فراموش کرده است پس اگر در صورت اولے
اول وقت را میداند سه روز عمل حیض میکند و هفت روز دیگر عمل استحاضه
وحیض میکند و اگر آخر وقت را میداند آن روز را مع دو روز قبل ازان
حیض حساب میکند و هفت روز پیش ازان حیض و استحاضه حساب
کند و اگر درمیان حیض را میداند مثلاً میان ماه وسط حقیقی حیض است
پس آنروز را مع یک روز قبل و یک روز بعد را حساب حیض می کند
سه روز قبل و سه روز بعد عمل حیض و استحاضه میکند و جمعے از علما
گفته اند که مضطربه درین سه صورت عمل بروایات می کند مثل مبتدئه
و این قول خالی از قوت نیست مگر احوط قول اول است و اگر عدد را

مبتدئه کسے که اول ادراک حیض آمده باشد و این معنی لغوی است و در اصطلاح فقها بدو معنی آمده است یکے بمعنی [illegible] و دیگر [illegible] حیض [illegible]

حکم مضطربه مذکوره [illegible] نقطه [illegible] [illegible] بروایت [illegible] ایام حیض قرار دهد و باقی را استحاضه [illegible]

میداند و وقت را فراموش کرده مثلاً میداند که هر ماه هفت روز حیض می
آید اما نمیداند که اول ماه بود یا وسط ماه یا آخر ماه بعضے گفته اند که چنین زن در همه
زمان عمل حیض و استحاضه میکند باوجودیکه ممنوعات حائض را هم بجا می آورد یعنی صوم و
صلوة را ادا خواهد کرد و دخول مساجد و خواندن سورهاے عزائم نمی تواند کرد
پس درین صورت اگر خون کم از سه روز آید بر عشره نیاید پس همه را حیض قرار دهد و اگر
تجاوز کند از عشره پس عمل استحاضه بدستوری نموده باشد و الحال رعایت حیض نکند
و درین صورت بقدر ایام عادت خود صومها را قضا نماید و اگر وقت و عدد هر دو را
فراموش کرده باشد مشهور میان علما آنست که عمل بروایات میکند و بعضے گفته اند
که عمل باحتیاط سابق میکند و این احوط است و هرگاه صاحب عادت بعد از
عادت و ده روز بعد انقضای آن که اقل طهر است خونی به بیند و سه روز شود
پس اگر صفت حیض باشد بلا دغدغه حیض است و اگر صفت حیض نبوده باشد مشهور میان
علما آنست که آن نیز حیض است و احوط آنست که جمع کند میان عمل حیض و استحاضه
و اگر خون پیش از انقضاے عادت منقطع شود ملاحظه نماید که پاک شده است یا نه
باین طور پنبه بردارد و صبر کند و بعد از آن بیرون آورد پس اگر آلوده است صبر کند تا
آن خون بند شود و اگر پنبه پاک و صاف بیرون آید غسل کند و اگر خون از عادت تجاوز
کند یک روز یا دو روز یا سه روز عمل حیض کند تا ده روز از ابتداے حیض پس اگر
خون بروز دهم منقطع شد معلوم شد که همه حیض بود و اگر از دهم تجاوز نمود ظاهر گشت که

ایام عادت حیض است و باقی ایام استحاضه پس روزه ایام عادت را و آنچه که بعد از آن
یعنی یک روز یا دو روز استظهار اعمل حیض کرده است هر دو را قضا میکند
بلکه احوط است نمازی که در ایام استظهار بعد از عادت ترک کرده است
آنرا هم قضا کند و زنی که مبتدیه است صبر می کند تا خونش بند شود یا ده روز بگذرد
و بعده عمل استحاضه میکند مگر آنکه صاحب تمیز بوده باشد و احوط برای چنین زن است که تا ده روز
در خون صفت استحاضه ببیند عمل حیض و استحاضه هر دو بکند تا روز دهم پس اگر روز
دهم منقطع شد همه ده روز حیض است و اگر از ده روز تجاوز کند آنچه که اعمال قبل از ده
روز کرده است صحیح است و چون وقت نماز آمده باشد و زن حائض شده پس
اگر بمقدار زمان وضو و نماز گذشته باشد قضای آن نماز واجب است بعد غسل حیض و اگر در آخر وقت
خون منقطع شده پس اگر بمقدار زمان غسل یک رکعت نماز باقی مانده باشد واجب است
بر این زن که غسل کند و این نماز را بجا آرد و اگر تقصیر کرد در بجا آوردن او قضایش واجب است

فصل در غسل حیض واجب است که بعد از پاک شدن غسل کند
با این نیت که غسل میکنم از جهت رفع حدث و مباح شدن نماز و باقی چیزها که بغسل
مباح می شود قربة الی الله و کیفیت این غسل مثل غسل جنابت است ؛
احوط آنست که وضو هم قبل یا بعد غسل بکند و اگر غسل جنابت و حیض
جمع شوند احوط آنست که قصد رفع حدث مطلق کند یا قصد غسل جنابت
و حیض هر دو بکند و بهتر آنست که اول غسل جنابت بکند و بعد از آن غسل

حیض احتیاطاً بجا آورد و واجب است کہ قضاے روزہ ہاے ایام حیض بکند و
قضاے نماز واجب نیست و سنت است کہ وضو بسازد و نزد وقت
ہر نمازے و بموضع پاک بر مصلے بنشیند رو بقبلہ و ذکر حق سبحانہ و تعالے بکند
بقدر زمان نماز و مکروہ است برداشتن قرآن و دست بر حاشیہ قرآن مالیدن
و داخل مساجد شدن سواے مسجدین و خواندن غیر سورہ ہاے عزایم
بنا بر مذہب مشہور و مکروہ است و رنگ کردن مو یا دست و غیر آن
بحنا و وسمہ و غیرہ و احوط آنست کہ ہر گاہ از حیض پاک شدہ باشد و خواہد
کہ روزہ بگیرد غسل را پیش از صبح واقع سازد بقصد نماز واجبی تا صبح را پاک
دریابد و اگر غسل ممکن نبودہ باشد احوط آنست کہ تیمم بکند بواسطہ
نماز واجبی و بیدار باشد تا صبح را پاک دریابد

فصل در استحاضہ

بدانکہ خون استحاضہ خونے است کہ از رحم بیرون می آید غیر خون حیض و دمل و
جراحت و بکارت و غالباً سرد و زرد و رقیق می باشد لکن لزوم ندارد و اگر
این اوصاف در ایام حیض یافتہ شوند آن خون محکوم بحیض خواہد بود و ہر
خونے کہ پیش از تمام شدن نہ سال بہ بیند یا بعد از سن یاس یا کمتر از سہ
روز بہ بیند یا بعد از ایام عادت حیض بہ بیند یا آنکہ از دہ روز بگذرد یا بعد از
اکثر نفاس بہ بیند خون استحاضہ است و اگر در ایام حمل خون بہ بیند پس
اگر در ایام عادت حیض بودہ باشد یا بصفت حیض و سہ روز یا زیادہ

ببیند اظهر آنست که خونِ حیض است و جمعی از علما گفته اند که خون استحاضه
است اگر عمل هر دو را بجا آورد احوط است و استحاضه بر سه قسم است
کثیره و متوسطه و قلیله و طریق معرفت آنست که پنبه بر دارد و زمانی
صبر کند پس اگر سطح ظاهری آن پنبه آلوده شود و خون اندرون پنبه نفوذ کند
اینست قلیله و این زن را لازم است که بواسطهٔ هر نمازے فرج خود را طاهر کند و پنبه را
جدید بگذارد و وضو بسازد و اگر خون در پنبه داخل شده باشد ولکن از جانب دیگر خارج نشده
باشد این استحاضه متوسطه است و واجب است او را که اعمال قلیله را بجا آورد مع
تبدیل خرقه و غسلے برائے نماز صبح بکند اگر خون او قبل از صبح بصفات متوسطه آمده
است و اگر خون از پنبه بیرون آمده است و روان شده اینست استحاضهٔ
کثیره پس با اعمال سابق یعنی عمل قلیله و متوسطه غسلے برائے نماز ظهر و عصر میکند
باین طور که آخر وقتِ ظهر غسل بکند و نماز ظهرین بلا فاصله بجا آرد یعنی درمیان
ظهرین فصل معتد به ندهد و غسلے برائے نماز شام و خفتن بکند بطریقے که در
ظهرین نوشتیم و اگر نماز را جمع نکند بلکه بفاصله بخواند بهتر آنست که برائے
هر نمازے غسل بکند و در حدیث معتبر آمده است که هر زنے که این عمل را بجا
آرد از جهت رضائے الٰهی البته حق سبحانه و تعالے آن مریضه را شفا میدهد
و احوط آنست که بعد ازین اعمال مثل تغییر پنبه وغیره بے فاصله نماز را بجا آورد
و اگر پیش از وقت نماز خون متوسطه یا کثیره بوده باشد و بوقت نماز قلیله

باشد احوط آنست که درین صورت هم اغسال را بجا آورد و همچنین احوط
است که اگر از زمان نماز تا زمان نماز دیگر خون متوسطه یا کثیره باشد غسل کند برای
نماز و هرگاه مستحاضه این افعال را بجا آورد حکم طاهر دارد و نماز او صحیح
است و همچنین روزهٔ او و داخل مساجد می تواند شد و احوط آنست که پیش
از شستن فرج و وضو و غسل شوهر او را جماع نکند و اگر مستحاضه بر یکے
ازین اعمال مذکوره خلل کند نماز او صحیح نیست و اگر اغسال روز را بجا
نیاورد مشهور میان علما آنست که روزهٔ او صحیح نیست و لازم است
بر مستحاضه که تقصیر نکند در غسل شب هم برای صحت صوم اگر قصد صوم
داشته باشد و لازم است بر مستحاضه که احتیاط بلیغ کند درین امر که خون
متعدی نشود پس می باید که فرج را خوب پر کند از پنبه و خرقه و احتیاط کند
که پنبه و خرقه بیرون نیاید و همین است حکم کسے که سلس البول یا اسهال
داشته باشد یعنے احوط است که چنان کنند که جامه هاے ایشان نجس نشوند
و سلس را می باید که یک کیسه از پنبه و غیره پر کند و قضیب خود را در آن
بگذارد و به بندد و غسل استحاضه مثل غسل حیض است **فصل در
نفاس** خونے که قبل ولادت به بیند باجماع علما نفاس نیست البته
خونے که بعد ولادت یا در اثناے ولادت به بیند نفاس است و ولادت
عام است تام باشد یا ناقص حتے که مضغه هم داخل جنین است اما علقه

یعنی خون منجمد غلیظ از حکم جنین جداگانه است یعنی خونے کہ ہمراہ علقہ یا بعد

علقہ بیاید نفاس گفتن مشکل است چنانکہ شیخ در خلاف و مبسوط باین تصریح

نمودہ و ہمچنین سلار فانہ قال ان النفاس ہو دم الولادۃ و

قال المفید ان النفساء ہی التی تضع الحمل فیخرج معہ

الدم و قال الشیخ رہ فی الجمل و اما النفساء فہی التی

تری الدم عقیب الولادۃ کذا قال ابو الصلاح رہ پس

ظاہر است کہ درین دو کلام تغائر نیست چراکہ کلام شیخ کہ در جمل است

حمل کردہ شدہ بر اغلبیت زیرا کہ خون نفاس اکثر بعد ولادت می آید

و علمائے ما رضوان اللہ علیہم خیلے اختلاف کردہ اند درین امر کہ اکثر مدت

نفاس چیست شیخ و علی بن بابویہ و ابو الصلاح و ابن براج و ابن

ادریس اینہمہ ہمہ فتوے دادہ اند کہ زائد از دہ روز نمی شود مگر سید مرتضے

و شیخ مفید عہ قائل شدہ اند بہیجدہ روز و فی الصحیح عن محمد

بن مسلم قال سئلت ابا جعفر ع عن النفساء کم تقعد

قال ع ان اسماء بنت عمیس امرہا رسول اللہ صلعم ان

تغتسل لثمان عشرۃ ولا باس ان تستظہر بیوم او یومین

این حدیث خیلے مخدوش و مقدوح است زیرا کہ فعل اسماء بر ما حجت نیست

البتہ اگر ثابت شود کہ رسول مقبول صلعم او را اجازت دادہ است و حال آنکہ

نبوتش نرسیده که رسول مقبول صلعم حکم کرده باشد که تا هیجده روز غسل نکند بلکه
از اخبار صحیحه خلاف این حدیث مستفاد می شود و باز ماندن اسما از غسل
تا هیجده روز دلالت بر جهل و نادانی او میکند و ظاهر است این امر که
اگر اسما از جناب رسولخدا صلعم این مسئله را سوال میکرد البته آنجناب برای
غسل کردن حکم میفرمودند که روز دهم غسل نفاس بکن و ایام باقی مانده را
یعنی تا هیجده هم عمل استحاضه بجا آر دیگر اینکه این حدیث و دیگر احادیث
که بر هیجده و هفتده و نوزده روز دلالت میکند محمول اند بر تقیه و ثالث
اینکه حکایت اسما از پایهٔ اعتبار ساقط است چراکه اسما بعد مردن جعفر
بن ابی طالب با ابوبکر تزویج کرده بود پس ازین اختلافات احادیث
متحقق و متبین شد که اکثر مدت نفاس زائد از عشره نیست و کمتر از آن حد
نیست جائز است که یک لحظه بوده باشد و احوط آنست که اگر کسی را تا
هیجده روز خون نفاس بیاید در آن عمل استحاضه و نفاس هر دو بکند
و اگر دو فرزند زاید بدیدن خون اول نفاس میکند و عدد ایام نفاس را
از ولادت ثانی حساب میکند و حکم نفسا حکم حائض است در واجبات
و محرمات و مکروهات و مستحبات موافق مشهور میان علما و غسل او
مثل غسل حائض است و احوط آنست که مستحاضه نیز ضم وضو با غسل کند

فصل در بیان اغسال مستحبه و آن چهل است اول غسل جمعه

از طلوع فجر تا وقت ظهر به نیت ادا باید کرد و از پیشین جمعه تا وقت شام شنبه
به نیت قضا و اگر شخصی ترسد که در روز جمعه مانعی بهم رسد بروز پنجشنبه
به نیت تقدیم بجا آرد و هر یک از او قضا و تقدیم هر چند به ظهر روز جمعه نزدیک
باشد ثواب آن بیشتر است دوم شبهای فرادای ماه رمضان یعنی شبهای
که طاق اند مثل اول و سویم و پنجم و شب بست و سویم و دو غسل سنت است
یکی اول و یکی آخر شب سویم شب عید ماه رمضان چهارم غسل عید ماه رمضان
پنجم عید قربان ششم غسل نیمه رجب هفتم نیمه شعبان هشتم غسل روز مبعث
و آن بست و هفتم رجب است نهم غسل روز مولود حضرت رسالت پناه ص
و آن هفدهم ربیع الاول است دهم غسل روز مباهله و آن بست و چهارم
ذیحجه است یازدهم غسل دحو الارض و آن بست و پنجم ذیقعده است
دوازدهم غسل روز غدیر که هیجدهم ذیحجه است سیزدهم غسل روز عرفه
که آن نهم ذیحجه است چهاردهم غسل ترویه که آن هشتم ذیحجه است پانزدهم
غسل نوروز است شانزدهم غسل احرام حج هفدهم غسل احرام عمره
هیجدهم غسل طواف خانه کعبه نوزدهم غسل هر یک از زیارات ائمه معصومین
علیهم السلام بستم غسل توبه بست و یکم غسل داخل شدن حرم مکه بست و دوم
غسل داخل شدن مکه بست و سویم غسل داخل شدن مدینه بست و چهارم
غسل داخل شدن در مسجد الحرام بست و پنجم غسل داخل شدن مدینه

ست [۲۶] و ششم غسل جهت داخل شدن خانهٔ کعبه سنت [۲۷] و هفتم غسل جهت
برآمدن حاجات سنت [۲۸] و هشتم غسل برای استخاره سنت [۲۹] و نهم غسل دادن
فرزندان وقتیکه زائیده شوند سی [۳۰] ام غسل نمودن هرگاه که خواهند برای نماز
باران روند سی [۳۱] و یکم غسل نمودن شخصی که عمداً ترک نماز کسوف و خسوف کرده
باشد بشرطیکه تمام آفتاب یا ماهتاب گرفته باشد سی [۳۲] و دوم اگر شخصی را
بردار کشیده باشند و کسی بعد از سه روز بدیدن او برود سنت است
که خود غسل بکند سی [۳۳] و سوم اگر شخصی را غسل میت داده باشند
و کسی مس او کند سنت است که غسل کند سی [۳۴] و چهارم اگر کسی وزغه یعنی
چلپاسه را بکشد بعد از کشتن او غسل سنت است سی [۳۵] و پنجم اگر کسی غسل ناقص
کرده باشد بسبب ضرورت مثل جبیره و تقیه یا دیگری او را غسل داده باشد
بسبب ضعف او سنت است که چون ضرورت برطرف شود نوبت دیگر
غسل بکند سی [۳۶] و ششم اگر کسی غسل رفع حدث کرده باشد و شک کند که بعد
از آن امری که موجب غسل باشد ازو صادر شده یا نه سنت است
که دوباره غسل کند سی [۳۷] و هفتم غسل برای رمی جمرات سی [۳۸] و هشتم شخصی که دیوانه
باشد و بهوش آید سی [۳۹] و نهم غسل کردن جهت کفن پوشانیدن میت چهلم [۴۰]
اگر شخصی جنب بمیرد سنت است که او را غسل جنابت بدهند قبل از غسل
میت و غسل میت را در آخر کتاب ایراد خواهیم کرد ان شاء الله تعالی

فصل - در بیان وضو وضو بضم واو اسم مصدر است چرا که مصدر او توضؤ بر وزن تعلّم لکن وضو بالفتح آن آبے است که از وضو کردن می ریزد و اصل وضو از وضائت است بمعنے پاکیزگی از تاریکی دلوب و وضو بالضم فعلے است مخصوص بافعال مع نیت تقرب که از و اباحت صلوٰة وغیره می شود و موجبات وضو شش اند اوّل بول دوّم براز سوّیم ریح که از هر سه موضع معتاد بر آیند و اگر اتفاقاً مخرج غیر موضع معتاد شود و از ان ریح وغیره بیاید آنهم ناقص وضو می باشد و در حکم خروج از مخرج طبعی مخرج در غیر موضعے که عادت بآن جاری است خلقے باشد یا نه شود ان موضع و مفتوح شود غیر آن و دعواے اجماع کرده است درین حکم علامۂ حلی رح در منتہے و ظاهر کلامش آنست که درین صورت اعتیاد در کار نیست پس یک مرتبه بیرون آمدن هم در نقض وضو کافی است و اگر موضع طبعی منسد نشده باشد اختلاف است مشهور آنست که باعتیاد ناقص خواهد بود نه بدون آن کذافی روضة الاحکام و همچنین است حکم کسے که جراحت داشته باشد و از ان حدثے می آید مثل بول وغیره و همین جراحت موضع معتاد شده چهارم خواب که غالب باشد بر چشم و گوش پنجم چیزے که عقل را زائل میکند مثل جنون یا بیهوشی و سکر ششم استحاضۂ قلیله و مذی و ودی ناقض وضو نیستند و خون که از مبال یا از مبرز می آید سواے خونهاے سه گانه

ناقض وضو نیست و همچنین قی و نه آب بینی و نه ناخن تراشیدن و نه سر تراشیدن

و نه مس قضیب و نه مس قبل و دبر و نه لمس زن و نه چیزے که از مبال

یا از مبرز می آید مگر اینکه همراه او ناقضے باشد فصل در اقسام وضو

اول باید دانست که وضو را برائے چه حق تعالے مقرر ساخته است بعنوان

وجوب یا استحباب در من لایحضره الفقیه منقول است جاء نفر من

الیهود الی رسول الله ص فسئلوه عن مسائل فکان فیما

سئلوه اخبرنا یا محمد ص لای علة توضأ هذه الجوارح الاربع

وهی اطهر المواضع فی الجسد الی آخر الحدیث ترجمه اش در لوامع

فرموده که جماعتے از یهودان بخدمت حضرت رسول ص آمدند و چند مسئله

پرسیدند و از جمله سوالات ایشان این بود که یا محمد ص بچه علت در وضو این

چهار عضو شسته میشود و مسح کشیده می شود چون دستها را یک عضو حساب

کرده و پاها را یکے و حال آنکه این پاکیزه ترین عضوها است در بدن حضرت

رسول ص فرمودند که چون شیطان وسوسه کرد حضرت آدم را و قسم یاد کرد که

من شما را نصیحت میکنم که اگر می خواهید که دایم در بهشت بمانید از این درخت

گندم یا انگور بخورید حضرت آدم متوجه شجره شده نگاهے بآن درخت کرد آب

روئے حضرت آدم رفت دیگر برخواست و بجانب آن درخت روانه شد

و آن اول قدمی بود که حرکت کرد بخطا و ترک اولے پس دست دراز کرد و

از میوهٔ آن درخت چید و خورد پس زینتها که برو بود و جامه‌ها که پوشیده بود
همگی از بدن حضرت آدم پرید پس حضرت آدم دست بر سر زد و گریان شد پس
چون حق سبحانه و تعالی توبهٔ حضرت آدمؑ قبول کرد واجب ساخت بر حضرت
آدم و بر ذریت او که این مواضع را پاکیزه کنند بوضو پس حق سبحانه و تعالی او را
امر کرد که رو را بشوید چون نظر بجانب شجره کرده بود و امر کرد او را بشستن دستها
تا مرفقها چون بدستها میوه را چیده بود و او را امر کرد که مسح سر کند چون دست
بر سر زده بود و او را امر کرد که پاها را مسح کند چون باین پاها رفته بود بجانب خطا
و ترک اولی انتهی کلامه اعلی الله مقامه آمین بدانکه وضو بر دو قسم است
واجب و سنت اما واجب پس آن برای نماز واجب و طواف واجب و برای
مس کتابت قرآن هرگاه واجب باشد بنذر و غیره یا بواسطه اصلاح غلطی
قرآن که بدون مس نشود اما وضوی سنت پس برای نماز سنت است بوقتیکه
شرط کنند که بدون وضو نماز سنت صحیح نیست و همچنین برای مس کتابت
قرآن هرگاه واجب نباشد و بواسطهٔ طواف سنت و بواسطهٔ برداشتن و
خواندن قرآن و داخل شدن مسجد و نماز جنازه و برای سعی در حاجت مومن
و زیارت قبور مومنین و برای خواب خصوصاً خواب جنب و برای جماع
محتلم که خواهد قبل از غسل جماع کند و برای جماع کردن حامل و برای جماع کردن
کسی که غسل میت داده باشد و غسل نکرده باشد و برای ذکر حائض بر مصلای

خود و تجدید وضو برای هر نماز خصوصًا برای نماز شام و عشا و صبح چنانکه
در خبر است که وضو بر وضو نور است بر نور و هر که تازه کند وضو را بی آنکه
حدثی از وی صادر شده باشد حق سبحانه و تعالی تازه کند توبه او را بی آنکه
استغفار کند و هر وقت با وضو ماندن و بعضی علما ملحق ساخته اند به نماز و طواف
سجدهٔ شکر و تلاوت را و همچنین سنت است برای جمیع مناسک حج
سوای نماز و طواف واجب که برای اینها واجب است و سنت است
برای مذی و سنت است بعد از استنجا وضو ساختن و برای خون آمدن
از بینی و قی کردن و برای شعر باطل خواندن که زیاده از چهار باشد و برای
ظلم و برای مطلق کذب خصوصًا دروغ بر خدا و رسول و بر ائمه هدی علیهم
السلام و برای بوسیدن زن از روی شهوت یا دست مالیدن بفرج
زن و برای مس سگ و مجوسی **فصل در واجبات وضو** و آن
دوازده است اول نیت و آن بشرط اشتباه است و عبارت است از قصد
فعل خاص مقرون بقصد قربت متصل باول فعل یعنی با ابتدای وضو حاجت
تلفظ بلکه خطور کردن بدل ندارد و قصد قربت عبارت از آنست که عبادت را
واقع سازد محض بغرض موده الهی و اطاعت او و اعلی مراتب او آنست که عبادت
را از آن جهت کند که حق سبحانه و تعالی مستحق اوست چنانکه منقول است
از حضرت امیر المؤمنین ع که الهی من عبادت نکرده ام برای خوف دوزخ

ونه بجهت طمع بهشت چون که دانستم که تو سزاوار بندگی هستی پس ترا عبادت کردم
واز ان حضرت منقول است که عبادت الٰهی چنان کن که گویا تو او را می بینی واو
ترا می بیند و در حدیث صحیح است از امام جعفر صادق عم که عبادت بر سه
قسم است قومی عبادت الٰهی کردند از خوف واین عبادت مثل بندگی غلامان
وکنیز است که از خوف آقای خود میکنند وقومی عبادت حق سبحانه وتعالی کردند
برای طلب ثواب واین عبادت مانند مزدوران است وقومی عبادت
الٰهی کردند محض برای محبت او واستحقاق او واین عبادت آزادانه است
وبهترین عبادتها است وبعضی اعتقاد کرده اند که اگر محض برای خوف وطمع
باشد باطل است واگر مخلوط باشد با قصد قربت صحیح است خصوصاً عوام الناس
که خیلی دشوار است برای شان که نیت را خالص کنند از خوف وطمع
واگر چنین کند پس ازین بهتر چه وحرام است در نیت قصد ریا وسمعه
چرا که در احادیث متواتره مذمت آن واقع شده است وعبادت ریا
کننده مردود می شود وریا شرک خفی است وخود را از ریا خالص گردانیدن
در غایت اشکال است چنانکه منقول است که شخصی نزد سید الانبیاء آمد
که من اعمال از برای رضای الٰهی میکنم لکن چون شخصی مطلع می شود بر عمل
من مرا خوش می آید حضرت فرمودند که خدای تبارک وتعالی قبول نمیکند
عملی را که در آن شرک باشد بعد از ان این آیه نازل شد فمن کان

یرجو لقاء ربه فلیعمل عملا صالحا ولا یشرک بعبادة ربه
احدا پس بمقتضاے آیہ وافی ہدایہ می باید کہ عمل شائستہ محض خالصا
لوجہ اللہ بکند ودر عبادت پروردگار شریک نگرداند کسے را چرا کہ
در حدیث صحیح است کہ اگر عبادت براے خدا کردہ است ثواب او بر
خدا است واگر بقصد ریا کردہ است پس از آن کس بگیرد کہ براے دیدن
او کردہ است واز ثواب خدا بہرہ نخواہد یافت وعملش مردود خواہد شد
چنانکہ جناب رسول مقبول ص از معاذ بن جبل فرمودند کہ حق سبحانہ وتعالے
ہفت فرشتہ آفریدہ است پیش از آسمانہا ودر ہر آسمانے فرشتۂ مقرر
فرمودہ وہر یک از ایشان را بر دورے از درہاے آسمان حاجب ودربان
مقرر گردانیدہ است پس چون حافظان اعمال عمل بندہ را می نویسند
از صبح تا شام وآن عمل را بالا می برند تا کہ در لوح محفوظ ثبت نمایند تا بآسمان
اول میرسند پس حفظہ می گویند کہ چہ نیکو عملے است کہ این بندہ کردہ است
ملک دربان آسمان اول مے گوید بایستید واین عمل را بر روئ صاحبش
بزنید من ملک غیبت ام پس کسے کہ غیبت کردہ است نمے گذارم کہ عملش
از من بگذراند وپروردگار مرا براے منع کردن این چنین عمل مامور
کردہ است پس روز دیگر حافظان اعمال عملے را بالا برند کہ صاحبش
غیبت نہ کردہ باشد وآن عمل را نیکو وبسیار دانند تا بآسمان دوم رسند

آن ملک که بر آسمان دوم است گوید بایستید و این عمل را بر روی صاحبش بزنید که غرض این بنده ازین اعمال دنیا بود من موکل ام که عملے را که بواسطہ دنیا کنند نه برائے خدا نگذارم که بالا برند حضرتؑ فرمودند که پس حافظان عمل عملے را بالا برند که این عیب ها نداشته باشد و خوشحال باشند از کثرت صدقه و نماز تا باسمان سویم رسانند پس ملک آسمان سویم گوید بایستید و این عمل بر روئے صاحبش زنید من مؤکل ام بتکبر پس این مرد عمل کرد ولکن در مجالس تکبر کرد بر مردمان پروردگار مرا امر کرده است نگذارم عملش را که بالا رود پس حضرت فرمودند که حافظان اعمال عمل را بالا برند که این عیوب نداشته باشد و روشنی دهد مانند ستارهائے درخشان و آن عمل مقرون باشد به تسبیح و روزه و حج تا باسمانِ چهارم برند پس ملک که در آسمان چهارم است گوید که بایستید و این عمل را بر روئے صاحبش زنید من ملک عجب ام این مرد عجب میکند و گمان میکند که کارے کرده است پروردگار مرا امر کرده است که نگذارم که عملش از من بگذرانند پس حضرتؑ فرمودند که حافظان عمل عملے را بالا برند مانند عروسے بخانه شوهر برند و مقرون باشد این عمل بجهاد و تصدق میان نمازها و نوافل و آنرا صدائے باشد مانند شیر و روشنی مانند آفتاب تا باسمانِ پنجم برند آن ملک گوید بایستید من ملک حسد ام بزنید این عمل را بروئے صاحبش و بر گردنش اندازید بدرستیکه این بنده حسد

می بردطالبان علم و عابدان را چون می دید که شخصے بروے زیادتی می کند
در علم و عبادت بروے حسد می برد و در روے می افتاد و سخنان می گفت
پس عملش را در گردنش مے اندازد و لعنت می کند او را و عمل او را پس
حضرت فرمودند که حافظان اعمال عمل بنده را بالا مے برند که مقرون
است به نماز و زکوة و حج و باسمان ششم می برند ملکے که موکل است بآن آسمان
ششم می گوید بایستید که من صاحب رحمم این عمل را بر روی صاحبش زنید
و چشمهایش را کور کنید که صاحب این عمل رحم نمی کند کسے را که می بیند که بنده
از بندگان الٰهی ضرر اخروی یا دنیوی باو رسیده شماتت و خوشحالی میکند
امر کرده است مرا پروردگار من که نگذارم که عمل او از من بالا رود پس
حضرت فرمودند که حافظان عمل عمل بنده را بالا برند مقرون باشد بعلم و اجتهاد
و ورع و پرہیزگاری و عبادت و طاعت و آنرا صدا باشد مانند رعد و روشنی
باشد مانند برق با او سه ہزار فرشته باشد و از عیوب مبرا باشد پس
باسمان ہفتم برند ملکے که مؤکل است بآن گوید بایستید و این عمل را بر رو
صاحبش زنید من ملک حجابم نمی گذارم که بالا برند عملی را که از برائے
خدا نبوده باشد بدرستیکه غرض او اینست که نزد بزرگان بلند مرتبه باشد
و در مجالس او را به نیکی یاد کنند و آوازه بشهرها رود پروردگار مرا امر کرده است
که نگذارم عملے را که بالا برند تا خالص برائے رضائے خدا نبوده باشد پس حضرت

فرمودند که حافظان عمل عمل بنده را بالا برند و بسیار خوشحال باشند که مقرون
باشد بنماز و روزه و زکوة و حج و عمره و خلق نیکو و همیشه خاموش بودن از
هفوات پس ملائکه هفت آسمان بآن هفت ملک مشایعت کنند آن
عمل را تا از همه حجابها بگذرانند تا بعرض حق تعالی رسانند بجائے که مقر
است برائے عرض پس این فرشتگان گواهی دهند از جهت این بنده بعمل
و دعا پس حق سبحانه و تعالی فرماید که شما حافظان عمل بنده ایست من مطلع
بر ضمیر او پس بدرستیکه این عمل خالص برائے ما نه کرده است پس براو باد
لعنت من پس ملائکه گویند براو باد لعنت تو و لعنت ما درین خبر شریف جاریا
مذکو راست دور نیست که نسبت باشخاص مختلف بوده باشد مرتبهٔ اول
ریائے ظاهر است مانند ریائے عوام مرتبهٔ دوم ریائے پنهان مانند ریائے
خواص مرتبه سویم ریائے خفی تر ازان و آن ریائے خاص الخاص است ای عاقل نیکو
تدبر نما در معنی این حدیث و سعی نما در اصلاح حال خود که عبادت شایسته

بسیار مشکل است و موید این حدیث است قول الٰهی اِنَّمَا یَتَقَبَّلُ اللّٰهُ
مِنَ الْمُتَّقِیْنَ ازین آیه وافی هدایه و احادیث مستفاد می شود که عبادت
خالی از مکر و ریا و ریب و فساد باشد چنانکه از جناب جعفر صادق ع منقول
است که مکر آنست که بندگی حق تعالی کنند و مقصود ایشان رضائے
الٰهی نباشد پس نهار از خدا بترسید و ریا نکنید که ریا شرک است بخدا گویا

آن شخص را شریک خداوند خود کرده بدرستیکه آن جماعتے که ریا می کنند ایشان
را در روز قیامت بچهار نام خواهند خواند اے کافر اے مکار اے
فاسق اے زیان کار عمل تو باطل شد و اجر تو ضائع شد و ترا اهمه رحمت
الٰهی امروز بهره نخواهد بود برو مزد خود را ازان کس بگیر که عبادت از جهت
او می کردی و در حدیث صحیح از حضرت امام موسے کاظم ع منقول است
دا نحضرت ص از رسول خدا ص نقل کرده جماعتے را بجهنم برند خداوند عالمیان
بمالک فرماید که آتش را بگو که قدمهاے ایشان را نسوزاند که بآن پاها بمساجد
می رفتند و روهاے ایشان را نه سوزاند که آب وضو را بر روی خود بر وجه
کمال مے رسانیدند و دستهاے ایشان را نسوزاند که بآن دستها دعا
می کردند و بدرگاه من بلند میکردند و زبانهاے ایشان را نه سوزاند که تلاوت
قرآن بسیار می کردند پس خازن جهنم با ایشان گوید که اے اشقیا چه کار
می کردید ایشان گویند که ما این اعمال را براے غیر خدا می کردیم پس گوید
که حالا بروید و ثواب خود را از ایشان بگیرید کذا فی اللوامع و همچنین میباید
که قصد مخالف قربت نکند مانند سرد شدن و گرم شدن بدن بآب سرد و گرم
که اگر مقصود همین بوده باشد وضو و غسل باطل است و اگر ضم کنند
این نیت را با نیت قربت اگر مقصود اصلی اینها بوده باشند آن نیز
باطل است و اگر مقصود اصلی وضو و غسل بوده باشد و سرد شدن و گرم

شدن بالعرض مقصود باشند اشهر آنست که صحیح است وسعی نماید در تصفیہ
نیت وباخود درست کند که مطلوب او سوائے رضاے الٰہی دیگر نیست گر ضمیم گر
موافق رضائے الٰہی باشد مثل آنکه هوا سرد باشد واز آب سرد ضرر یابد بآب
گرم رود بواسطہ حفظ نفس که این ضمیمه مطلوب الٰہی است یا عبادت کردن
برابر مردمان که ایشان یاد گیرند و یا رغبت نمایند در عبادت این چنین قصد
داخل ریا نیست و بهتر آنست که نیت وضو چنین بکند وضو میسازم از جهت
رفع حدث ومباح شدن نماز برائے آنکه واجب است قربۃ الی اللہ و
می باید که نیت را متصل شستن رو کند و بهتر آنست که در وقت شستن رو
جمیع این معنی در خاطرش باشند واکثر علماے ما قائل اند که جائز است نیت
کردن نزد شستن دستها وهمچنین نزد مضمضه واستنشاق ومی باید که در
حکم نیت باشد تا فارغ شود از وضو یعنی قصد منافی نیت اول نکند مسئله
هرگاه چند حدث از کسے واقع شود کافی است نیت رفع حدث مطلق و
درکار نیست که قصد کند رفع حدث بول وغائط وغیر آن مسئله هرگاه
شخصے حدث او دائم باشد مانند مستحاضه وکسے که سلس البول داشته باشد
یا مبطون باشد اشهر میان علما آنست که نیت استباحت صلوٰة میکند
ورفع حدث نمی کند وبعضے گفته اند که نیت رفع حدث گذشته می تواند کرد
مسئله بنا بر قولے که نیت رفع حدث یا استباحت صلوٰة یا شرط و باطل است

ضروری است پس اگر شخصی نیت وضو کند محض برای رضای الٰہی صحیح خواہد شد
که بآن نماز کند و اگر وضو بسازد برای چیزہا که وضو باعث کمال آنہا است
مانند خواندن قرآن و دخول مساجد مشہور آنست که با آن نماز می توان کرد
اگر در حال وضو قصد کند وضو می سازم تا آن چیز را بروجه اکمل واقع کنم و
اگر برای خواب وضو کرده باشد بآن نماز نمی توان کرد و اظہر آنست که
نیت قربت کافی است بہمه وضو نماز می توان کرد مسئله ہرگاه
وضوی تجدیدی کند و بعد از آن بخاطرش آید که وضوی سابق باطل بوده ظاہرا
وضوی او صحیح است و کسی که در نیت رفع حدث و استباحت صلوٰة را
شرط میداند این وضوی تجدیدی صحیح نیست برای نماز و احوط آنست
که این وضو را بشکند و وضوی دیگر برای نماز بکند و ہمچنین ہرگاه یقین در
طہارت داشته باشد و شک در رفع حدث کند و بعد از آن وضوی احتیاطا
بنیت مباح بودن نماز بسازد و بعد از آن بخاطرش آید که وضوی سابق
باطل بود ظاہرا وضو صحیح خواہد بود و احوط درین صورت آنست که وضو را
بشکند و از سر گیرد مسئله ہرگاه در اثنای وضو قصد کند که وضو نمی سازم
و بعد از آن فعلی چند بی نیت واقع سازد آن فعلہا باطل باشد و ہمچنین
اگر فعال واجب وضو را به قصد سنت بجا آرد باطل است و اگر سنتہای وضو را
بقصد واجب بجا آرد مثل مضمضه و استنشاق و مسواک ظاہرا وضوی

او صحیح باشد ودر قصد غلطی کرده وبهتر آنست که درین صورت وضو را بشکند
وتازه کند واگر در اثنای وضو مشغول بکارهای دیگر باشد پس اگر اعراض
کرده باشد از وضو وآن کارها کند مشهور آنست که باطل است واگر قصد
وضو دارد ودر اثنای آن کارها میکند ظاهر اگر اعضای وضو خشک
نشده باشند وضو را تمام میکند وبعضی گفته اند که اگر فعل کثیر لازم آید وضوی
او باطل خواهد شد مسئله احوط آنست که شخصی که جبیره کند
نیت استباحت کند نه رفع حدث دوم از افعال واجبات وضو شستن
روی است وحد آن در طول از رستنگاه مو تا ذقن وبعرض آنقدر است
که انگشت مهین ومیانین بروی بگردد از دست مستوی الخلقت و
احوط آنست که پهلوهای روی را تا گوشها بشوید وکسیکه دستش بزرگ است
ورویش کوچک یا بر عکس یا موی سرش بلند باشد یا بزیر آمده باشد اینها
رجوع بمستوی الخلقت میکنند وواجب نیست تخلیل ریش انبوه دار واحوط
آنست که ریش خفیف وشارب وابروها وپائین لب زیر را نیز آب بزیر
آن رسانند اگر کثیف نبوده باشد واحوط آنست که ابتدا از بالای رو
بکند واندکی از سر نیز بشوید وهرچه از ریش از ذقن گذشته باشد یا از طرف رو
بیرون رفته باشد شستن آن واجب نیست لکن مستحب است وآب بر رو
باین عنوان بریزد که جریان صادق آید وبردلک ومسح اکتفا نکند خصوصًا

شکنهاے رو و مانند گوشه چشم و سوراخهاے بینی آنچه ظاهر باشد و بهتر آنست
که پیشتر به اندک آبے رو را تر کنند تا خشکے و هیئت او برطرف شود و بعد
نیت آب بر رو بریزد و بعد ازان آب دیگر بریزد و بعد ازان متوجه رسانیدن
آب شود بهمه جا لکن لازم است که زیاده از دو کف بر رو نه ریزد و اگر رو
و یا دست ها را داخل آب کند که آب بهمه جا ها برسد بترتیب وضوی او صحیح است
و شستن اعضاے وضو سه بار بدعت است و اگر بان آب مسح کند
وضو باطل مے شود **سوم** از واجبات وضو شستن دستها است از مرفق
تا سر انگشتان بآنقدر که شستن صادق آید اگرچه اقل غسل باشد و او
آنست که آب از موے بموے روان شود اگرچه بمدد دست باشد
و می باید اندکے بالا از مرفق بشوید از باب المقدمه و شخصے که دست او
بریده باشد از پائین مرفق آنچه مانده است بشوید و اگر از مرفق بریده باشد
پس شستن او ساقط است و اگر انگشتان زیادتی داشته باشند یا گوشت
زائد باشد آنها را بشوید و اگر دستی دیگر زیر مرفق باشد اگر مشخص نبوده
باشد که زائد کدام است هر دو را می باید شست و اگر مشخص باشد
اظهر آنست که زائد را نیز باید شست و اگر دستی زائد از بازو جدا شده
باشد پس اگر از دست اصلی امتیاز نداشته باشد در هیئت و قوت
مثل یکدیگر باشند هر دو را از مرفق بشویند و اگر ممتاز باشد اصلی را

بشویدو جو با وزائد را احتیاطا و بهتر آنست که دست را اوّلا تر کند که خشکی و دهنیت آن برطرف شود و اوّلا مردان آب بر پشت دست بریزند و بعد ازان بشکم دست از مرفق و زنان بالعکس و بعد ازان چنان کند که آب بطریق جریان روان شود حتی میان انگشتان و واجبست تخلیل نمودن چیزهاے که آب بدون تخلیل نمی رسد مثل انگشتر و زنجیر و اگر آبله بهم رسد در دست یا خونے زیر پوست منجمد شود اگر سوراخ نداشته باشد آب رسانیدن بزیر آن درکار نیست و اگر سوراخ داشته باشد احوط آنست که بزیر آبله آب برساند و آن خون بسته را مهما امکن بیرون آرد و جمعے از علما گفته اند که واجب است رسانیدن آب بزیر ناخنها و اگرچه کے داشته باشد بیرون آرد بلکه بهتر آنست که ناخن دراز نبوده باشد و احتیاط کند در گرفتن ناخنها و رسانیدن آب بزیر آنها و اشهر آنست که در دستها آب رسانیدن بزیر مو اگرچه بکثرت باشند واجب است و همچنین ناخنهاے که دراز شده باشند و اشهر آنست که شستن ناخنها واجب است و احوط آنست که زیاده از یک مرتبه شستن رو و دست به فعل نیارد و اگر بیارد مسح بآن نکند و شستن مرتبهٔ سویم بدعت است و در مستحب شدن غسلهٔ ثانیه اختلاف کثیر است و شهرت بین العلما همین است که غسلهٔ ثانیه مستحب است چنانکه صاحب ریاض المسائل می‌نویسند غسلهٔ ثانیه

سنت است علی الاظهر الاشهر بل علیه الاجماع عن الانتصار والغنیة والسرائر

چهارده از واجبات وضو مسح سر است و واجب است مسح پیش سر بآنقدر که
مسمای مسح بفعل آید اگرچه بیک انگشت باشد بتری که از وضو مانده باشد و احوط
آنست که مقدار یک انگشت مسح کند بلکه بانگشتان در طول و عرض سر بآنکه انگشتها را
در پیش سر نهد و مقدار عرض سه انگشت دست را بکشد و احوط آنست که از
شکم انگشتان مسح نماید مگر آنکه عذری داشته باشد به پشت انگشتان مسح
می توان کرد و اگر بانگشتان نتواند از شکم کف دست مسح کند و الاشبه آن
آنست که زیاده از سه انگشت مسح نکند و احوط آنست که از بالا بپائین بکشد و بهتر
و اگر عکس کند ظاهرا درست باشد و احتیاط آنست که سعی نماید که آب بسیار
در دستش نماند که اقل غسل بفعل آید و واجب است مسح بر جلد پیش سر یا موی
که مختص بآن موضع است و زنان را ضرورست که موی سر را بشکافند
و مسح کنند و همچنین مردان را که موی سر شان دراز باشد بشکافند و مسح کنند
و احوط آنست که موضع مسح خشک باشد بلکه ملاحظه نماید که قدری بالاتر
مسح کند که دستش به آبی نه رسد که پیش سر بآن شسته است و بهتر آنست که
تا مضطر نشود آب مسح را از جای دیگر مانند ریش و رو برندارد و اگر آب بر دست
نمانده باشد از ریش و ابرو و غیره بگیرد و مسح کند و اگر بسبب گرمی هوا آب
اعضای وضو خشک شوند و آب در اعضای وضو نمانده که آنرا گرفته مسح کند

آب تازه می گیرد و مسح کند واحتیاطاً تیمم نیز بکند وجائز نیست مسح کشیدن
بر عمامه و مانند آن واحوط آنست که مسح را مکرر نکند پنجم از واجبات وضو
مسح پا است از سر انگشتان تا کعبین واشهر در میان علما آنست که کعب
بلندی پشت پا است و بعضی گفته اند مفصل ساق قدم است واحوط
آنست که از سر انگشتان مسح کند و بآن بلندی برساند واز آنجا تا
بمفصل ساق و قدم رساند واشهر آنست که حد آن در عرض یک
انگشت کافی است و در طول تا کعبین است اگرچه بخطی غیر مستقیم
باشد واحوط آنست که بکل کف دست مسح بکشد واحوط است که
پشت پا موی نداشته باشد و چیزی براو نه چسپیده باشد و ناخنها
بسیار دراز نباشد و آب هم در دست زیاده نباشد بلکه سعی کند که آب
در دست کم شود واحوط آنست که ابتدای مسح از سر انگشتان پا
باشد واحوط آنست که پا را بجای گذارد که قرار گیرد و بعد از آن مسح کشد نه آنکه
پا را بر دست کشد تا دست ممسوح باشد و پا ماسح و این صحیح نیست و هرگاه بعضی
از موضع مسح بریده باشد بقیه را مسح کند و اگر تمام بریده باشد مسح ساقط است
و کسی که پا زیادتی داشته باشد اگر از اصلی ممتاز باشد بر اصلی واجب است
و اگر ممتاز نبوده باشد بر هر دو مسح کند و جائز نیست مسح کشیدن بر چیزیکه
حائل باشد مثل موزه و کفش مگر بضرورت مثل تقیه یا پس ماندن از قافله که ضرر

باین کس رسد یا دیگر ضرر مثل سرما وغیره واگر وضو بعنوان تقیه یا بطریق عذر
ساخته باشد بآنکه پا را شسته یا مسح بر موزه کشیده باشد و تقیه و عذر برطرف
شود بهمان وضو نمازهای دیگر می توان کرد واحوط آنست که آنرا بشکند و
وضوی تازه بکند ششم از واجبات وضو ترتیب است باین طور بعد از
نیت روی را بشوید بعد از ان دست راست را و بعد از ان دست
چپ را و بعد از ان مسح سر بکند و بعد از ان مسح پاها را واحوط آنست که
اول پای راست را مسح کند و بعد پای چپ را و سر پای راست را
بدست راست مسح کند و پای چپ را بدست چپ مگر عذری داشته باشد و شهید
اول در ذکری می فرماید که مسح هر دو پا را بغیر تقدیم و تاخیر یعنی از هر دو دست
برابر بر هر دو پا مسح کشد مگر لحاظ ترتیب احوط است و تقدیم پای چپ
بر پای راست نزد مشهور جائز نیست و همین است مذهب هر دو پسران
بابویه و ابن ابی عقیل و همین است فتوای ابن جنید و سلار موافق وضوی
بیانی انتهی ملخصه و اگر مخالفت ترتیب کند باین نهج که اولا دست راست
بشوید بعد از ان روی را پس اگر نیت مقارن رو کرده است صحیح است
بعد از ان دست راست و بعد از ان دست چپ را تا ترتیب حاصل شود
و اگر نیت مقارن دست داشته باشد وضو باطل است و اگر دست چپ را
مقدم کرده است بر دست راست پس اگر از روی نسیان کرده است

دست چپ را بمرتبه دیگر بشوید تا ترتیب حاصل شود و بعد ازان مسح کند و اگر عمداً عضوے را بر عضو سابق مقدم کرده است مشهور بین العلما آنست که حکم آن حکم ناسی است مگر احوط آنست که آن وضو را بشکند از نو قصد وضو را از سر گیرد **ھفتم** از واجبات وضو موالات است و معنی آن خلاف است بعضے میگویند عبارت است از پے در پے شستن اعضا که وضو بے فاصلۂ عرفی و اگر فاصله کند بعضے گفته اند که وضوے او باطل است و بعضے گفته اند که فاصله کردن نامشروع است مگر وضوی او صحیح است و بعضے معنے موالات این بیان کرده اند که لحاظ و خیال جفاف دارد و در تفسیر جفاف خلاف است بعضے می گویند که از اعضاے سابق هیچیک خشک نشده باشد بعضے گفته اند که تمام عضو خشک نشود پس برین معنی اگر بعضے از عضوے خشک شده باشد عیب ندارد و بعضے گفته اند که عضو سابق ازان عضو خشک نشده باشد و اگر بیشتر ازان سابق خشک شده باشد قصور ندارد و بعضے گفته اند می باید که همه ها خشک نشده باشد پس اگر بعضے از اعضاے سابق تر باشد مانند ریش و مژه صحیح است اگرچه باقی خشک شده باشد و این قول اقوی است و اشهر و بعضے گفته اند که در حال اختیار پے در پے بشوید و در حال اضطرار رعایت خشک نشدن کند **هشتم** واجب است که اعضاے وضو را در حال اختیار خود بشوید

ومسح کند و جائز است که دیگرے بشوید در حالت اضطرار و درین صورت خود
نیت کند و شخصے که آنرا وضو می دهد اعضاے او را می شوید و اگر این وضو
دهنده اجرت طلب کند مزدش دادن لازم است و اگر ممکن باشد که
خود همه اعضائے وضو را یا بعض آنرا بآب فرو برد بعد از نیت جائز
نیست که دیگرے او را وضو دهد و اگر کسے بر مسح کردن بدون اعانت قادر
نباشد پس باید که شخصے دیگر دست او را برداشته بر اعضائے مسح بگذارد
تا مسح کشد و اگر اینهم ممکن نباشد پس دیگرے آب از اعضائے وضویش
گرفته از دست خود بر سر و پاهایش مسح کشد و چون عذر برطرف شود از همین وضوے
سابق نماز می توان کرد مگر احوط آنست که وضو را بشکند و از سر گیرد **نهم** واجب است
پاک بودن آب و پاک کننده بودن آن باین نهج که مضاف نباشد و اگر غیر آب نجس یافت نشود
تیمم کند و اگر آب یافت نشود و گلابے داشته باشد احوط آنست که وضو بگلاب
بسازد و تیمم نیز بعمل آرد و اگر آبے مشتبه شود بآب نجس و سوائے آن آب
دیگر نداشته باشد اشهر آنست که تیمم کند و اگر آبے مطلق مشتبه شود بگلاب
وغیر از آن آبے نداشته باشد اشهر آنست که بهر دو وضو بکند و هو الاقرب
دهم واجب است که اعضائے وضو پاک باشد باین معنی که هر عضوے
پیش از شستن آن پاک بوده باشد و سوائے اعضائے وضو دیگر
اعضا اگر نجس باشد عیب نیست و بعضے گفته اند که اگر اعضائے وضو مثل

رو و دستها نجس بوده باشد و بآب کثیر یا جاری فرو برد بقصد شستن و وضو و ازالهٔ
نجاست هردو بفعل مے آید و این قول خالی از اشکال نیست و احوط آنست
که اول اعضائے وضو را طاهر کند بعد از ان متوجه وضو شود یازدهم
واجب است که آب وضو مباح باشد خواه بملک یا باجازت صریحی یا نحوی که
میداند که صاحب مال از استعمال او راضی است مثلاً مهمان شخصے باشد
یا بااو دوست باشد پس اگر شخصے دزدیده باشد یا بزور گرفته باشد آب را
بآن آب وضو کردن صحیح نیست و آب دریا و نهرها شاهد حال است که مسلمانان
راضی اند از استعمال آن پس وضو ساختن از ان آب بے عیب باشد
و از آب غصبی احوط آنست که وضو نکند مگر آنکه آب دیگر یافت نشود که
وضو بسازد و احتیاطاً تیمم نیز می کند و اگر عالم بغصبیت آن نباشد و بعد از ان
مطلع شود اگر بعد از شستن اعضائے مغسوله باشد وضوے او صحیح است
و اگر فراموش کند غصبیت آب را و وضو سازد بعد از ان بخاطرش آید بهتر
آنست که آن وضو را باطل کند و اعادهٔ وضو کند و اگر نماز کرده باشد اعادهٔ
آنهم در وقت بکند موافق مشهور و در خارج وقت قضائے آن لازم دوازدهم
واجب ست که مباح باشد مکانے که دران وضو می سازد خواه بملک یا بملک
احدے نبوده باشد مثل صحرا وغیره یا ماذون باشد باذن صریح یا فحوے یا شاهد
حال موافق مذهب جمعے از علما که در مکان مغصوب وضو را جائز نمی دانند

هرچند آب مغصوب نباشد و بعضے گفته اند که وضوئش صحیح است اگرچه گناه کرده است
بسبب وضو کردن بمکان مغصوب و قول اول احوط است و همچنین احوط است
که از ظرف طلا و نقره وضو نه سازد خواه مانند آفتابه خواه مانند طشت که جمعی گفته اند
که وضوے او باطل است و مکروه است وضو ساختن از ظرفے که بر آن صورت
حیوان نقش شده باشد یا نقره کوب یا طلا کوب باشد و در ینجا چند مسئله
است اول هرگاه شخصے بعضے از اعضاے وضوے او شکسته باشد و بسته
باشد پس اگر کشادن آن مشکل نباشد و آن عضو نجس باشد و آب او را ضرر
نه رساند پس باید آن جبیره را بکشاید و پاک کند و وضو بسازد و اگر زیر آن پاک
بوده باشد و کشادنش ممکن باشد و آب بزیر آن توان رسانید پس مخیر است
در کشودن و نه کشودن و آب بزیر آن رسانیدن و اگر بکشاید بهتر است و اگر
زیر آن نجس بوده باشد و کشادنش مشکل باشد و یا پاک بوده باشد و آب رسانیدن
ممکن نباشد پس درین صورت اطراف آنرا بشوید و بر آن جبیره مسح کشد هر چند
موضع شستن باشد و اگر بعضے از عضو جراحتے یا دمل داشته باشد اطراف
آنرا بشوید و بر روے آن دمل مسح کشد و این احکام در صورتے است که
بعضے از عضو بسته باشد یا مجروح باشد و اگر همه عضو مجروح باشد یا همه اعضاے
وضو مجروح بوده باشند باز هم مشهور آنست که جبیره میکند مثل سابق مگر بهتر
آنست که تیممی نیز ضم بکند و اگر عضوے از اعضاے وضو بواسطهٔ مرض

چیزے بروے مالیده باشد اگر ازاله اش ممکن باشد بکند و اگر مشکل باشد بالای
آن مسح کشد و احتیاطاً تیمم نیز بکند و اگر عضوے مریض باشد
مانند چشم یا دست و آب ضرر می کند حتی آب گرم تیمم باید کرد دوم هرگاه شخصے
یقین داشته باشد در وضو و شک کند که آیا بعد از وضو حدثے اصغر صادر
شده است یا قبل آن بنا بر طهارت میگذارد و شک را اعتبار نیست و
اگر یقین در حدث داشته باشد و شک در طهارت وضو را از سر میگیرد
و اگر یقین هر دو داشته باشد و شک در متاخر کند پس اگر حال خود را میداند
که عقب هر حدثے طهارت می کند بنا بر وضو می نهد و اگر نداند اشهر میان علما
آنست که وضوے او باطل است و از سر میگیرد و اگر شک کند در بعضے از
افعال وضو و در حال وضو باشد و فارغ نشده باشد برگردد و آنچه شک
کرده است بجا آورد و ما بعد آنرا تمام کند و اگر از وضو فارغ شده باشد و از انجا
برخاسته باشد و شک کند شک او را اعتبار نیست و اگر کثیر الشک بوده
باشد ظاهر آنست که او را اعتبار نیست و اگر اعتبار کند بهتر است و اگر یقین
داند که عضوے را ترک نموده است آنرا و ما بعد آنرا بجا می آورد خواه در
حال وضو باشد و خواه فارغ شده باشد مگر آنکه اعضائے سابق خشک
شده باشد پس درین صورت وضو را از سر میگیرد **فصل** در مستحبات وضو
و آن شانزده امر است اول مسواک کردن است و آن عبارت از مالیدن دندان

بچوب یا لته یا بانگشت و افضل آنست که بچوب تر باشد و چوب افضل آنست که از اراک باشد و مسواک کردن سنت موکده است مطلقا خصوصا برای نماز شب چنانکه منقول است از ابی عبدالله جعفر بن محمد الصادق ع چون از خواب برخیزے برای نماز شب مسواک بکن که فرشته می آید و دهان بدهان تو می گذارد و هر حرفے که تلاوت می نمائی بر آسمان می برد پس می باید که دهانت خوشبو بوده باشد و منقول است از رسول خدا ص که اگر شاق نمی شد بر امت من البته واجب می ساختم که نزد هر وضو و هر نماز مسواک کنند و از امام محمد باقر ع منقول است که دو رکعت نماز بهتر است با مسواک از هفتاد رکعت بے مسواک و از امام جعفر صادق ع منقول است که مسواک دوازده خصلت دارد از سنت پیغمبر است و پاک کننده دهان است و جلا دہندہ چشم و خداوند عالمیان از و خوش می باشد و دندان را سفید می کند و زردیها که بر دندان می چسپد آنرا می برد و بن دندان را سخت می کند و اشتہای طعام می آورد و بلغم را زائل می کند و حافظه را زیاده می کند و حسنات را مضاعف می کند و فرشتگان بسبب آن خوشحال می شوند و می باید که زیاده از سه روز ترک مسواک نکند و بهتر آنست که مسواک را با عرض دندان کنند نه بطول آن و بهتر آنست که از ریشه درخت مسواک نکنند بلکه از شاخ آن و در حمام و بیت الخلا مسواک نکنند و اگر در حال وضو مسواک با خود نداشته باشد از انگشت

بمالد وبهتر آنست که مسواک نرم بوده باشد واگر خشک باشد بآب انداز دو سر آنرا
بدندان نرم کند وبهتر آنست که کودکان را عادی کنند واگر دندان ضعیف
باشند واز مسواک کردن ضرر یابند ترک دلش بد نیست واگر مسواک را در
دهان حرکت دهد بالائے دندان سنت لفعل مے آید هر چند چرک آنها
نمیرود وظاهر امسواک دیگرے مسواک کردن عیب ندارد دوم ظرف
آب وضو را اگر سر باز باشد بدست راست گذارد بنابر مشهور ودر بعض
روایات واقع شده که برابر خود بگذارد واین اولی است واگر ظرف
سربسته باشد بدست چپ بگذارد سوم پیش ازان که آب بردارد دست
راست که ظرف را کج کنند وآب بدست راست کنند واز دست راست
بدست چپ واز اخبار مستفاد مے شود که شستن دستها مخصوص ظرف
سرگشاده نیست بلکه برائے ظرف سربسته همین سنت اگرچه ظاهر اخبار
کثیره دلالت میکند بر اختصاص ظرف سرگشاده الحاصل دستهارا
تابند دست لشوید یکبار اگر بعد از خواب یا بول بوده باشد ودو مرتبه
بعد از غائط وبرائے جنابت سه مرتبه چنانچه در حدیث است قال

الصادق ع اغسل یدك من البول مرة ومن الغایط مرتین
ومن الجنابة ثلثا - چهارم دست راست را آب کند وبکف آب
بردارد وبر رو اندازد وبرائے دست راست آب از دست راست بگیرد

وبدست چپ کند و دست راست را بشوید و اگر آب را از دست چپ بر دارد
دست راست را ازان بشوید نیز نیکو است پنجم دست را آب کند و این دعا
بخواند بسم اللہ و باللہ والحمد للہ الذی جعل الماء
طهورا و لم یجعله نجسا و اقل مرتبه اینست که صرف بسم اللہ
بگوید چنانچه از حضرت رسول مقبول منقول است هرگاه بسم اللہ در وضو
می گوئی کل بدن پاک می شود و چون بسم اللہ نمی گوئی پاک نمی شود مگر
انچه آب بآن رسیده است و اگر بسم اللہ را در ابتدا فراموش کند در اثنای
وضو بگوید ششم مضمضه و استنشاق است و مضمضه عبارت است
از آب بدهان گردانیدن و بیرون کردن وهی ادخال الماء فی الفم
وادارته فیه یعنی آب را در دهان بگیرد و بگرداند و الاستنشاق وهو
جذبه الی داخل الانف یعنی آب را به بینی بالا کشیدن و اکثر علما
گفته اند که هر یک را سه مرتبه کند و بعضی گفته اند که در حال مضمضه انگشت
ابهام و شهادت را داخل دهان کند و آب با نتهای حنک برساند و
پهلوهای دندان و بیخ دندان برساند و در استنشاق آب را بقوت
بالا کشد مگر آنکه روزه دار باشد پس مبالغه نکند هفتم نیت را بدل کند
و بزبان نه گوید مگر آنکه نتواند بی یاری زبان هشتم روی را بدست راست
بشوید نه بدست چپ نه بهر دو دست مگر در حالت تقیه و مسح سر و پای

راست رابدست راست کند و پای چپ را بدست چپ بلکه رعایت
این کیفیت در وضو ترتیبی مهما امکن لازم است نجم در حال وضو باید که
دلش متوجه بحق تعالی بوده باشد و فکر کند در حکمت وضو و اسرار آن و معنی دعاها
که می خواند ثم دعا بخواند نزد افعال وضو وقت مضمضه این دعا بخواند
اَللّٰهُمَّ لَقِّنِی حُجَّتِی یَوْمَ اَلْقَاكَ وَاَطْلِقْ لِسَانِی بِذِكْرِكَ
وَشُكْرِكَ وَاجْعَلْنِی مِمَّنْ تَرْضٰی عَنْهُ و نزد استنشاق بخواند
اَللّٰهُمَّ لَاتُحَرِّمْ عَلَیَّ رِیحَ الْجَنَّةِ وَاجْعَلْنِی مِمَّنْ یَشُمُّ رِیحَهَا
وَرَوْحَهَا وَرَیْحَانَهَا وَطِیبَهَا و در وقت شستن رو این دعا بخواند
اَللّٰهُمَّ بَیِّضْ وَجْهِی یَوْمَ تَسْوَدُّ فِیهِ الْوُجُوهُ وَلَاتُسَوِّدْ وَجْهِی
یَوْمَ تَبْیَضُّ فِیهِ الْوُجُوهُ و چون دست راست را بشوید این دعا بخواند
اَللّٰهُمَّ اَعْطِنِی كِتَابِی بِیَمِینِی وَالْخُلْدَ فِی الْجِنَانِ بِیَسَارِی وَ
حَاسِبْنِی حِسَابًا یَسِیرًا و چون دست چپ را بشوید این دعا بخواند
اَللّٰهُمَّ لَاتُعْطِنِی كِتَابِی بِشِمَالِی وَلَا مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِی وَلَاتَجْعَلْهَا
مَغْلُولَةً اِلٰی عُنُقِی وَاَعُوذُ بِكَ مِنْ مُقَطَّعَاتِ النِّیرَانِ ۞
و چون مسح سر کند این دعا بخواند اَللّٰهُمَّ غَشِّنِی بِرَحْمَتِكَ وَبَرَكَاتِكَ
وَعَفْوِكَ و چون مسح پاها کند این دعا بخواند اَللّٰهُمَّ ثَبِّتْ قَدَمِی عَلَی
الصِّرَاطِ یَوْمَ تَزِلُّ فِیهِ الْاَقْدَامُ وَاجْعَلْ سَعْیِی فِیمَا یُرْضِیكَ

عنّی

عنّی یا ذَا الجَلالِ وَالاِکْرامِ وچون از وضو فارغ شود الحمدُ للهِ ربِّ العالمین بگوید وبهتر آنست که بعده بگوید اَشهدُ اَن لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وبعضے گفته اند که سه مرتبه انا انزلناه بخواند یازدهم در حال وضو چشمها را

باز کند چنانچه در حدیث است قال رسول الله ص افتحوا عیونکم عند الوضوء لعلها لا تری نار جهنم فرمودند که بکشائید چشمهاے خود را نزد وضو ساختن شاید که بسبب این معنی چشمهاے شما آتش جهنم را نه بیند و ظاهرش آنست که مراد این باشد که ملاحظه نمائید که آب بهمه جا برسد یا آنکه چون در حال وضو هر عضوے کارے دارد چشم نیز باین کار مشغول باشد که اعضاے وضو را به بیند یا ملاحظه کنید مبادا شنیان در کمین باشند وضررے بشما رسانند یا آنکه با چشم ظاهر چشمهاے باطن را بکشائید باخلاص ونیت واشاراتے که گذشت وصدوق این خبر را باسناد قوی از ابن عباس از آنحضرت ص روایت کرده است ومشهور آنست که ابن عباس آب وضو را داخل چشم میکرد بگمان آنکه چشم از ظواهر است وکور شد واین حدیث دلالت نمی کند که آب بچشم باید رسانید دوازدهم مردان ابتدا به پشت دست کنند وزنان بشکم دست سیزدهم تخلیل کردن چیزهائے است که آب بزیر آن می رسد بے تخلیل مانند انگشتری فراخ چهاردهم وضو ساختن است بیک مد و مد بحساب این بلاد سه پاؤ

الاحصة ہشتم زیم آثار شاہی کہ بحساب روپیہ چہرہ دار سکہ انگریزی کہ درین زمان رائج است پنجاہ و پنج روپیہ می شود و زیادہ ازین اسراف کردن مذموم است چنانکہ در حدیث است کہ ملکے موکل ست بنوشتن اسراف در آب وضو و بعضے آب استنجا نیز از مد حساب سکیند و آن مشکل است مگر استنجائے بول اراده کرده باشد

وقال ابن بابویه ع قال رسول الله ص للوضوء مد وللغسل صاع وسیاتی اقوام یستقلون ذلک فاولئک علی خلاف سنتی والثابت علی سنتی معی فی حظیرة القدس ابن بابویه

می گوید کہ رسول مقبولؐ فرمودہ کہ وضو از یک مد آب باید کرد و غسل از یک صاع و بعد من کسانے پیدا خواہند شد کہ این سنت را حقیر و کم خواہند شمرد پس آنہا از سنت من بیزار ہستند و ہر آئنہ کسے کہ بر سنت من عمل خواہد کرد ہمراہ ما خواہد بود در فردوس کذا فی الذکری پانزدہم[۱۵] اکثر علما گفتہ اند کہ شستن مرتبہ دوم مستحب است و جمعی متقدمین و متاخرین علما سنت نمی دانند پس بہتر آنست کہ یک شستن بدو کف آب بفعل آورد شانزدہم[۱۶] مکروہ است وضو ساختن در مسجد از حدثیکہ غیر خواب و باد باشد اما از حدث باد یا از خواب در مسجد وضو ساختن مکروہ نیست کذا فی الذکرے و داخل کردن مکروہ در مستحبات شاید علتش این بودہ باشد کہ ترک مکروہ ہم سنت است واللہ یعلم فصل در مکروہات وضو و آن ہشت است

اوّل استعانت نمودن یعنی دیگرے آب در کف دست این کس بریزد که این کس روی خود یا دستہاے خود لبشوید اما اگر آب وضو را بر رو یا بر دستہاے این کس بریزد بے ضرورت آن وضو صحیح نیست دوم وضو ساختن بہ آبے کہ در ظروف از آفتاب گرم شده باشد سوم وضو ساختن از ظرفے کہ بران صورت حیوان نقش شده باشد چہارم وضو ساختن از ظرفے کہ نقره کوب وطلاکوب باشد پنجم وضو ساختن بآبے کہ رنگ یا بوے یا طعم آن تغیر یافتہ باشد بدون نجاست ششم آب وضو را خشک کردن از اعضا بدستمال یا بآفتاب یا غیر آن لما رواه الکلینی عن ابراهیم بن محمد بن حمران عن ابی عبد الله ع من توضاء فتمندل کانت له حسنة وان توضاء ولم یتمندل حتی یجف وضوءه کانت له ثلثون حسنةً کلینی از ابراهیم بن محمد بن حمران روایت کرده است از ابی عبد الله ع کسے کہ وضو بسازد و آب وضو را از دستمال خشک کند یک حسنہ براے او می ماند و اگر خشک نکند تا اینکہ از خود خشک شود دران وقت سی حسنہ براے او می باشد ہفتم وضو ساختن بآبی کہ سور حیوانے باشد کہ خوردن گوشت آن حرام است ہرگاه آن حیوان طاہر باشد مثل گربہ و میمون ہشتم وضو ساختن بآبے کہ سور حیوانے باشد کہ خوردن گوشت آن مکروه ہست خواه کراہت قلیل خواه کراہت کثیر مثل اسپ و اشتر و مکروه نہم را در مستحبات ذکر نموده ایم مسئله آیا مستحب است تجدید

وضو زیاده از یک مرتبه براے نماز واحد ظاہر اینست کہ مستحب نیست بسبب اینکه این فعل منجر مے شود بکثرت مفرطه واز کلام ابن بابویه عہ نیز مستفاد میشود که تجدید زائد از یک مرتبه خوب نیست ودر مختلف الشیعه توقف نموده بنسبت تجدیدے که زائد از یک مرتبه باشد چراکه نصے براین نیافته کذا فی الذکرے

فصل سویم دربیان تیمم بدانکه تیمم در لغت بمعنی قصد است وشرعًا بقصد قربت پیشانی وهردو کف دست را از خاک مالیدن بطریق مخصوص وصحیح نیست تیمم تا یافت شدن آب اما اگر بهم رسد بجز ندبه بهاے که ضرر بحال مصلے نکند اگرچه زیاده از قیمت آب باشد ویا آب باشد ولکن دلو ورسن نداشته باشد وممکن نباشد که بخرد اگرچه به بهاے بسیار باشد یا آب باشد لکن خوف داشته باشد که اگر براے آب می رود ضررے بجان یا مال او می رسد یا اینکه آب باشد مگر در تحصیل او هتک حرمت ناموس او می شود یا اینکه اگر آب را در وضو یا غسل صرف کند از شدت تشنگی خود او ویا رفیق او یا دابهٔ او که احتیاج باین هردو داشته باشد نقصان کثیر بآنها خواهد رسید یا آب باشد ولکن خوف دارد باینکه از استعمال آن مریض خواهد شد یا اینکه مرض زیاده خواهد شد واگر از استعمال آب خوف بیماری سهل بوده باشد مانند اندکے درد مشهور آنست که وضو سازد یا غسل می کند واگر بآن تیمم ضم کند احوط است واگر بر سر آب ظالمی باشد که دفع نشود مگر بدادن مالے احوط آنست که بدهد و

استعمال آب کند و هرگاه آب یافت نشود واجب است که طلب کند از اطراف و علماے
و اکثر علما گفته اند که از چهار طرف خود طلب کند در زمین ناهموار یک پرتاب تیر و در
زمین هموار دو پرتاب تیر و اگر در اطراف آب بوده باشد و تقصیر کند در تفحص آن
تا وقت تنگ شود بحیثیتی که اگر بر سر آب می رود نماز قضا می شود تیمم می کند و اگر عمداً
طلب نکرد و نماز با تیمم ادا کرد و بعد از ان ظاهر شد که آب در آنجا بوده اعاده میکند
نماز را اگر وقت باشد و قضا می کند اگر وقت رفته باشد و اگر وقت نماز داخل شده
باشد و آبے که همراه او بود او را ریخت یا بر سر آب برسد و آن آب را بر ندارد
و دیگر آب بهم نرسد که وضو کند پس می باید که تیمم کند و نماز ادا کند و در اعادهٔ این
نماز خلاف است اظهر آنست که اعاده نکند و بعضے گفته اند که اعاده کند
وهذا هو الاحوط

فصل در بیان چیزے که بآن تیمم میکنند

بدانکه تیمم
بآن چیز باید کرد که بر آن اسم زمین گفته شود پس جائز نیست تیمم
بمعادن مثل طلا و نقره و سرمه و نه بخاکستر و نه بگیاهی
که آنرا سوده باشند مانند اشنان و نه بآرد و جائز نیست تیمم بخاک غصبی
و نه بخاک نجس و نه بگل و لائے با وجود یافت شدن خاک و اگر معادن بخاک
مخلوط شود و خاک معادن را فنا کند تیمم بآن خاک جائز می باشد و مکروه است
تیمم به زمین شوره و بریگ و در تیمم کردن بسنگ خلاف است احوط آنست
که تا ممکن باشد تیمم بخاک کند و چون خاک ممکن نباشد تیمم به سنگے کند که غبار داشته باشد

والا بسنگ بے غبار تیمم کنند و سنت است اینکه تیمم بر بلندیہاے زمین کنند و
اگر خاک ممکن نباشد پس بغبار لباس خود یا بغبار نمد زین یا بغبار یال اسپ تیمم کنند

فصل در کیفیت تیمم۔ تیمم پیش از دخول وقت جائز نیست و در وسعت
وقت تردد است احوط عدم جواز است و در ضیق وقت بلا تردد جائز است
و در تیمم واجب است نیت و استدامت حکمیۂ آن یعنے تا وقتیکہ تیمم بانجام نرسد
فعلے کہ منافی آن نیت باشد نکنند و طریق تیمم اینست کہ اولاً ہر دو دست را بخاک
بزنند بقوت و بہتر آنست کہ انگشتہایش کشادہ باشند بوقت زدن بر زمین و سنت
است کہ ہر دو دست برہم زند کہ زیادتی آن خاک بریزد و واجب است کہ
پیشانی را مسح کند بہر دو دست بہر دو طرف پیشانی و بعضے ابروہا را نیز داخل
کردہ اند و ابتداے آن از رستنگاہ موے سر است و اندکے بالاتر
من باب المقدمۃ و انتہاے مسح بہر دو ابرو و طرف بینی کہ قریب تر با بروست
و می باید کہ بکف دستہا مسح پیشانی کند و مسح پشت دست راست کند از
شکم دست چپ و من باب المقدمہ اندکے بالاتر از بند دست بگیرد و تا سر
انگشتان دست بکشد و ہمچنین مسح دست چپ از کف دست راست
بنحو سابق بکند و در عدد ضرب تیمم خلاف است مشہور آنست کہ براے
وضو یکمرتبہ دست زند و براے غسل دو مرتبہ و آنچنان بکند کہ یکضرب براے او و یکضرب براے دستہا باشد
بعضے گفتہ اند کہ براے ہر دو یک مرتبہ و بعضے گفتہ اند کہ براے ہر دو دو مرتبہ و قول اول کہ مشہور

است راجح است والله العلم وبهتر ازین آنست که از برائے هر یک دو تیمم
بکند یک تیمم یک ضربی و یک تیمم دو ضربی احتیاطاً و اگر دستہایش از بند
بریده باشند مسح دستها ساقط شود و اگر بعضے را بریده باشند ان
بعض ساقط می شود و مابقی را مسح باید کرد و می باید که تمام موضع مسح را
از پیشانی و پشت دست ها مسح کند و لازم نیست که دست بالا که ماسح است
تمامی او بر سد بر دست پائین که ممسوح است و بعضے گفته اند که سنت است
تخلیل ها بین انگشتان و شرط نیست که در وقت تیمم غیر موضع تیمم پاک باشد

فصل در بیان احکام تیمم بدان که شخصے که تیمم کند بعذر شرعی و نماز گذارد
پس اعادهٔ آن نماز لازم نیست خواه مسافر باشد خواه حاضر و کسے که عمداً
جنب شد در آن حالے که میدانست که غسل ضرر خواهد کرد پس تیمم میکند
و نماز میگذارد و بعد رفع عذر اعادهٔ نماز میکند مگر صاحب ریاض میفرمایند
که اعاده واجب نیست وهو الاشهر ۱۲ انتهیٰ و کسے که در جماعت بروز
جمعه شریک باشد و ازدحام و کثرت مؤمنین مانع طهارت مائیه باشد که اگر
می رود برائے وضو نماز جمعه فوت می شود تیمم می کند و احوط آنست که بعد
از ان وضو کرده ظهر را بجا آرد و کسے که بر بدنش نجاست باشد و همراه او
آب نیست که آن نجاست را پاک کند پس درین صورت هم تیمم مے کند
و حاجت اعاده نیست بدانکه واجب است تفحص آب بشرط امکان

پس اگر در طلب وتلاش کوتاہی کرد وتیمم کردہ نماز رابجا آورد وبعد ازان ظاہر شد
کہ آب ہمراہ او ویار رفیق او بود طہارت می کند واعادۂ نماز ضروری است وگر
کہ آب یا چیزے کہ باو تیمم می باید نمی یابد مثلاً این کہ بموضع نجس بند است
پس در این مسئلہ خیلی اختلاف است بعض مے گویند ہمین طور نماز می خواند
یعنے بدون وضو وتیمم وبعد رفع عذر اعادۂ نماز می کند وهو الاحوط وبعض
می گویند کہ درین صورت نماز بجا نہ آورد تا اینکہ آب یا خاک یافت شود پس اگر
در این اثنا وقت نماز فوت شد قضایش لازم وبعض می گویند نماز ساقط
است وقضا ہم لازم نیست اگر تیمم قبل از شروع نماز آب یا بد وضو میکند
واگر بعد از فراغ نماز آب یافت شود پس بنا بر قولے اعادۂ نماز واجب نیست
ولکن مع بقاء الوقت اعادہ احوط است واگر در اثنائے نماز آب یافت شود
بعض میگویند کہ نماز را ترک کند ووضو کردہ ادا کند اگر رکوع نکردہ باشد وبعض
میگویند ترک صلوۃ ضرور نیست ہمین طور با تمام رساند واگر تکبیرۃ الاحرام
گفتہ باشد باز ہم قطع لازم نیست اما بعد اتمام اعادۂ نماز لازم است
واز تیمم مباح می شود آنچہ کہ بوضو یا غسل مباح می شود واگر میت ومحدث
وجنب جمع شوند وہمراہ شان آب باشد کہ ملکیت یکے از نیہا باشد پس کسیکہ
مالک آن آب است بآن طہارت میکند واگر آن آب مملوک ہمہ کس باشد
یا ملکیت کسی نباشد بلکہ برائے ہمہ ہا مباح باشد پس اولی وافضل اینست کہ

جنب بآن آب غسل کند و دیگران تیمم و بعض میگویند که میت را بآن آب غسل باید داد و دیگران را تیمم باید کرد و هرگاه جنب تیمم کند بدل از غسل و بعد ازان حدث اکبر یا حدث اصغر کند تیمم را مرتبه دیگر بدل از غسل خواهد کرد و هرگاه تیمم کننده قادر شود بر استعمال آب تیممش باطل میشود پس اگر بعد ازان آب بهم نرسد یا استعمال نتوان کرد اعادهٔ تیمم می باید کرد

باب دوم

در صلوٰة و در آن دوازده فصل است

فصل اول در عقاب تارک الصلوٰة و فضائل صلوٰة و اوقات صلوٰة خداوند جلیل مے فرماید اِنَّ الصَّلٰوةَ تَنْهٰی عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ بدرستیکه انسان را می باید که همیشه مواظبت و مداومت نماید بر ادا کردن نماز چرا که احادیثی که در عقاب تارک الصلوٰة وارد شده اند احصاے آن ممکن نیست مگر مثل النموذج بحیطه تحریرمے آورم و ترصد از برادران ایمانی که بر تهدید و تخویف تخیف عمل نمایند و فی المناقب عن ابن مسعود قمی گوید که شنیدم از رسول مقبول صلعم که می فرماید کسے که نماز را خفیف شمارد پروردگار عالم به هیجده عقوبت گرفتار نماید ششش در دنیا و سه بوقت مرگ و سه در قبر و سه در محشر و سه

ع یعنی تحقیق که نماز باز میدارد از بدیہا و زشتیہا ۱۲ منه وادام اقباله

در صراط عقوق تهها که در دنیا خواهد شد اول اینست که برکت از رزق او میرود دوم
از حیات او کم میشود سوم نور رویش زائل میشود چهارم عبادت و شهادت
او مقبول نیست پنجم از ایمان او را بهره نیست چرا که اقرار بنماز شرط ایمانست
پس کسیکه عمداً او را ترک کرد پس گویا یک شرط ایمان زائل شد ششم او را
در دعاے صالحین شریک نمی نماید و دعایش مستجاب نمی شود و اما عقوبتهاے
مرگ چنین است که بوقت مرگ ذلیل و خوار خواهد شد و بر بدن گرانی مثل
گرانی کوه خواهد شد و بالاے جلدش نشان تازیانه خواهد شد دوم چنان
تشنه خواهد شد که همگی آب دنیا را بخورد سیر نشود سوم چنان گرسنه خواهد شد
که اگر تمامے طعام دنیا را بخورد آن گرسنگی دفع نخواهد شد اما عقوبتهاے قبر
گورش خیلی تاریک میشود و براو اندوه و حزن بکثرت پیدا شود دوم قبرش
تنگ میشود و تا بقیامت معذب بعذاب الهی خواهد ماند سوم ملائکه رحمت
او را خوشخبری نخواهند داد اما عقوبتهاے محشر یکے اینست که از قبر خود
مثل حمار بیرون آید دوم اینکه نامه عمل او بدست چپ باشد سوم اینکه او را
حساب تا دیر ایستاده ماند اما عقوبتهاے صراط یکے اینست که پروردگار
عالم برو نظر رحمت نمی کند دوم اینکه هیچ عمل واجب و سنت از و قبول نمیشود
سوم بر صراط یکهزار سال ایستاده می ماند و بعدش حکم میکند که این را به
دوزخ ببرید و در فقیه از مسعده بن صدقه مرویست که سوال کرده شد از

ابوعبدالله که زانی را چرا کافر نمی گویند و تارک الصلوٰة را کافر میگویند فرمود که
زانی بشهوت نفسانی مرتکب به امر شنیع می شود برای حظ نفس خود و کسیکه
ترک نماز می کند ترک نمی کند آنرا مگر از روی استخفاف آن و اگر استخفاف
کرد کافر شد و فی العیون عن الرضاء قال قال رسول الله صلعم لا تضیعوا
صلوٰتکم فان من ضیع صلوٰته حشر مع قارون وهامان
وکان حقا علی الله ان یدخله النار مع المنافقین قال صلعم
فویل لمن لم یحافظ علی صلوٰته واداء سنة نبیه صلعم رسول خدا
فرمودند هرگز ضایع مکنید نمازهای خود را بتحقیق که ضایع کننده نماز روز
قیامت با قارون وهامان محشور می شود و او تعالی بدوزخ باهمراهی منافقین
داخل می نماید و ویل نام وادی جهنم است که او مقر است برای کسانی که
نماز وسنت نبی صلعم را ادا نمی کردند و همچنین غیّ وادی است در جهنم چنانکه میفرماید
حق تعالی فَسَوْفَ یَلْقَوْنَ غَیًّا قریب است که انداخته شوند در غیّ
وابن عباس میگوید که غیّ وادی است در جهنم هرگاه او تعالی حکم می کند
از گرمی خود جهنم را می خورد یعنی حرارت او غالب می آید بر آن و در آن ماری
است که برابر مسافت شصت سال طول آن است و برابر مسافت سی سال عرض
آن وازان روز که خلق شده الی الآن بر دهان او مهر است و نکشاید مگر برای
گوشت بی نمازان و شرابخواران ونیز وارد شده که حضرت موسیٰ روزی

عبور نمود از رود نیل پس دید که ماهیان معذب می باشند عرض کرد الٰهی سبب عذاب ماهیان

چیست فاوحی الله تعالی ان اضرب بعصاک البحر حتی تری قدرتنا

فلما ضرب عصاه تکلم جمع من الحیتان پس موسیٰ سوال

نمود از ایشان سبب عذاب را گفتند یا موسیٰ شخصے بے نمازے در کشتی

مبتلا شد بدرد دندان پس دندان او را کشیدند و بدریا انداختند یک ماهی

دندان او را فرو برد پس باین سبب همگی در عذابیم و رسول خدا فرمودند که مثل

نماز مثل عمود خیمه است وقتیکه عمود ثابت و برقرار است اطناب و اوتاد

نفع میدهد و وقتیکه عمود شکست نه طناب نفع می دهد و نه میخ و در سه مقام از نماز سوال

کرده میشود اول در قبر دوم در مقام حساب سوم در بالاے صراط و مروی است از رسول

مقبول صلعم که بر بے نماز سلام نکنید و جواب او مگوئید و قرضش مدهید و چون مریض شود

عیادتش نکنید و چون بمیرد نماز بر او مگذارید و در مقبرهٔ مسلمانان دفن مکنید و فرمود

هر که یاری کند بے نماز را بیک لقمه یا به پیراهن چنان باشد که هفتاد پیغمبر را قتل

کرده باشد اول ایشان آدم و آخر ایشان من که محمدم و در جامع الاخبار

است قال رسول الله صلعم لا یزال الشیطان یرعب من بنی آدم

ما حافظ الصلوات فی الخمس فاذا ضیعهن یجترء علیه واوقعه

فی العظائم وکان امیر المؤمنین یقول التفات الفاحش

یقطع الصلوة فرمودند که همیشه شیطان خوف میکند از بنی نوع انسان تا دایکه

یعنی کی نمی فرمود خدا تعالیٰ بموسیٰ که بزن بعصاے خود دریا را تا ببینے قدرت ما را الحس ... که موسیٰ دریا را بچوب خود زد ... ماهیان ... دام اقباله

ا ر نماز

بر نماز پنجگانہ محافظت می کنند و اگر محافظت نہ کر دند بلکہ ضایع و برباد کر دند پس
شیطان بر ایشان جرأت می یابد و در مہالک عظیم می اندازد و جناب امیر م می فرماید
کہ توجہ و التفات بطرف امور قبیحہ نماز را قطع می کند و عن النبی ص قال من ترک
الصلوٰۃ لا یرجو ثوابہا و لا یخاف عقابہا فلا ابالی ان یموت یہودیاً
او نصرانیاً او مجوسیاً جناب رسول خدا می فرماید کسے کہ نماز را ترک می کند
و ثواب او را امید ندارد و از عقاب او خوف نکند پس نمی ترسم ازین کہ آن بی نماز
بوقت مرگ یہودی یا نصرانی یا مجوسی باشد قال ۱۲ ان اخبث الناس سرقۃ
من یسرق من صلوتہ فقال علیؑ ص فکیف ذلک یا رسول اللہ ص قال
الذی لا یتم رکوعہ و سجودہ و ھو سارق صلوتہ ممحوق عند اللہ فی دینہ
پس فرمود آنحضرت م بدرستیکہ بدترین مردم کسے است کہ در نماز خود سرقہ می کند
پس عرض کرد جناب امیر م چگونہ سرقہ صلوٰۃ می شود پس آن حضرتؐ فرمودند
کسے کہ رکوع و سجود را اتمام نہ کرد پس آن سارق است و پروردگار عالم برکت
از دین او می برد و عن النبی م من ترک الصلوٰۃ متعمداً فقد برئت
منہ الذمۃ و اذا قتل لم یصل علیہ و لم یدفن فی مقبرۃ المسلمین
و مالہ لوارثہ المسلم و ان کان مسلماً عن کفر استتیب فان
تاب و الا قتل جناب رسول مقبول ص می فرماید کسے کہ عمداً ترک نماز کند پس
من از ان بیزار ہستم و اگر آن کشتہ شود پس بر جنازۂ او نماز نباید کرد و دفن نکنید

در مقبرهٔ مسلمانان و مال او برای وارث مسلم است و اگر این تارک الصلوة از
کفر اسلام آورده است پس می باید که او را ترغیب کنند که توبه کند پس اگر توبه کرد و مکرراً زند
او را والا قتل کرده می شود و روزی جناب فاطمه زهرا علیها السلام حال بلال
جناب رسول خدا ص را شنید و چادر بر سر کشید که دوازده جا از لیف خرما پینه داشت
و گریست بر حال و قصهٔ آنجناب ص بعضی اصحاب و چون وارد آنحضرت ص شد
عرض کرد که آیا می بینی فلانرا که تعجب می کند از لباس من بخدای که ترا بحق
فرستاده پنج سال است که نیست من و علی را مگر پوست میشی که روز شتر خود را بر آن
علف میدهیم و شب فرش می نمائیم و بالش ما از پوست است پر از لیف خرما پس
آن فخر پیغمبری و مفتخر بافتخار الفقر فخری التفات بآن شخص نمود و فرمود واگذار دختر
مرا تا شاید بصبر داخل خیل سابقین گردد چون آن معصومه کیفیت پدر بزرگوار خود دید
که از بسیاری گریه و شدت اندوه رنگ مبارکش متغیر و زرد گشته و گوشت رخسارهٔ
شریفش گداخته و بروایت کاشفی از بسیاری گریه که در سجده نموده زمین گل شده گفت
جانم فدای تو باد چه چیز ترا بگریه آورده فرمود چون گریه نکنم که جبرئیل ع این آیه آورده

اِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ اَجْمَعِیْنَ لَهَا سَبْعَةُ اَبْوَابٍ لِکُلِّ بَابٍ مِّنْهُمْ

جُزْءٌ مَّقْسُوْمٌ یعنی بتحقیق که جهنم البته وعده گاه جمیع گمراهان است و برای
جهنم هفت در است و برای هر دری گروهی از گنهگاران مقرر و قسمت شده
است و گفت خبر میدهم ترا از یک باب آنکه چه قدر وسیع است در آن هفتاد هزار

کوه آتش است و در هر کوهے هفتاد هزار وادی آتش و در هر وادی هفتاد هزار شگاف از آتش و در هر شگافے هفتاد هزار قصر از آتش و در هر قصرے هفتاد هزار خانه از آتش و در هر خانه هفتاد هزار تابوت و در هر تابوتے هفتاد هزار هزار نوع از عذاب ناگاه درین حال فاطمهٔ مدهوش شد و برو افتاد و می گفت وائے وائے بر کسے که داخل آتش شود و چون بهوش آمد پرسید اے بهترین خلق خدا برائے کیست این نوع عذابها فرمود برائے هر که نماز را ضایع کند و متابعت شهوات و خواهشهائے نفس شوم نماید بدرستیکه این کمترین درکات جهنم است پس اصحاب بیرون رفتند و هر یکے نوحه می کردند و بعض می گفتند که کاش از مادر نمی زادیم و ذکر جهنم نمی شنیدیم عمار می گفت که کاش در بیابانها مرغے بودم و برمن حسابے و عقابے نمی بود اما فضیلت نماز بسیار است و این رساله مختصر گنجایش آن ندارد ولکن بطور اختصار بعضے فضائل را که نهایت محقق و مؤثق اند و از کتب علمائے کبار انتقاط کرده ام درین مقام ذکر می نمایم بدان که نماز ترکیبی است آسمانی که مرکب است از اجزائے بسیار بعضے از انها بمنزله روح اند و بعضے بمثابه اعضائے رئیسه بدن مثل انسان که مرکب است از اعضائے معینه و انسان موجود و کامل نمی شود مگر باروح و اعضائے محسوسه بعضے از انها چیزے است که از نبودن آن انسان معدوم است مثل دل و جگر و سر و از نبودن

بعضے از اجزا انسان ناقص میگردد شل پا و دست و چشم و مانند اینہا
و اما روح نماز نیت قربت و اخلاص و حضور قلب است و ارکان آن نماز
اعضائے رئیسہ است کہ بترک آنہا نماز فوت می شود و سائر اعمال واجبہ
آن از فاتحہ و سورہ و ذکر رکوع و سجود ترک آنہا از روے عمد باعث بطلان
نماز می شود بمنزلہ دست و پا ہستند و امثال آنہا کہ گاہ انسان تبلف آنہا
ضائع می شود و گاہے نمی شود مجملاً نماز تو تحفہ و ہدیہ است بہ بارگاہ مالک الملوک
پس اگر خواہی کہ تحفہ نزد بادشاہ بری چگونہ سعی می کنی در خوبی و پاکیزگی آن
تا بعرض قبول افتد پس در ینجا تراچہ افتادہ است کہ این قدر غفلت و مساہلہ
می ورزی در خوبی ہدیہ بخدمت بادشاہ حقیقی کہ ابتدائے تو از و و بازگشت
تو بسوئے اوست پس می باید کہ نماز بخضوع و خشوع بجا آور چنانچہ جناب
احدیت میفرماید قَدْ اَفْلَحَ الْمُؤْمِنُوْنَ الَّذِيْنَ هُمْ فِيْ صَلٰوتِهِمْ
خَاشِعُوْنَ ٥ بتحقیق کہ نجات یافتند آن مؤمنین کہ نماز خود را بخضوع و خشوع
بجا می آرند و مروی است از اہل بیت علیہم السلام کہ یک نماز بہتر است و
افضل است از بست حج فریضہ و یک حج واجبی بہتر است از خانہ کہ پراز
زر سرخ باشد و بصدقہ دہد تا آخر شود پس یک نماز بہتر است از بست خانہ
کہ پر از زر سرخ باشد و در راہ خدا صدقہ دہد و از حضرت رسول مقبول م
منقول است کہ چون بندہ برخیزد برائے نماز فریضہ و بمقام بندگی بایستد با خلاص

پاک شود و چون از نماز فارغ شود بدرستیکه بیرون آید از گناه چون روزیکه از مادر متولد شده باشد و نیز آنحضرت فرمودند که او تعالی ملکے خلق کرده که مسمی سخایل است میگیرد نیکیهائے نماز گذاران را بوقت هر نماز پس هرگاه مومنین صبح برمی خیزند برائے نماز و وضو می سازند و نماز صبح ادا می کنند پس آن فرشته برات از خداوند کریم می گیرد که نوشته است منم خدائے باقی اے بندگان من و اے کنیزان من شما ها در حفظ وحمایت من هستید و قسم بعزت خود که هرگز شما را ذلیل نخواهم کرد و رستگار خواهید شد تا وقت ظهر پس هرگاه وقت رسد و مومنین قصد آن نماز می کنند و وضو می سازند و نماز ظهر را ادا می کنند پس همان فرشته برات برائے این نماز هم میگیرد که در آن تحریر است منم خدائے قادر اے بندگان من و اے کنیزان من سیئات شما را به نیکی مبدل کردم و گناهان شما را بخشیدم و آخرت شما از خوشنودی ما ست بروز جزا پس هرگاه وقت عصر داخل شد و ایشان تهیه کردند برائے نماز عصر و وضو ساختند و نماز را ادا کردند پس میگیرد همان فرشته برات از جناب باری که در آن مکتوب است که منم خدائے بزرگ و ذکر ما بزرگ است و شان و دبدبهٔ ما عظیم است اے بندگان من و اے کنیزان من بدنهائے شما را بر آتش دوزخ حرام کردم و مسکن شما بجائے نیکوکاران است و شما را از شر و بدی بدکنندگان محفوظ و مصئون گردانیدم پس هرگاه وقت مغرب

داخل ہمیشود و ایشان عازم نماز می باشند و وضو میگیرند و نماز ادا می کنند پس
ہمان فرشتہ برارت می گیرد از و تعالے که دران مسطور است منم خدای
جبار و بزرگ اے بندگان من و اے کنیزان من ملائکہ ما از شما خوشنود
ہستند و مارا سزاوار است کہ شمارا خوشنود کنم و آرزوہاے شمارا بروز جزا
برآرم پس ہر گاہ وقت نماز خفتن میرسد و ایشان متوجہ نماز و وضو میشوند
و نماز را بجا آورند پس ہمان ملک برارت از و تعالے میگیرد کہ دران مزبور است
بتحقیق کہ منم معبود برحق و نیست سواے من دیگرے معبود و منم رب برحق اے
بندگان من و اے کنیزان من خانہاے شمارا پاک و پاکیزہ گردانیدم و شما
بخانۂ ما آمدہ اید و حق مارا شناختہ اید و فرائض مارا ادا کردہ اید اے ملائکہ
و اے سخایئل شما گواہ باشید من ازین ہمہ ہا خوشنود و راضی ہستیم پس فرمود
جناب رسول صلعم کہ سخائیل سہ مرتبہ آواز می کند در ہر شب بعد نماز خفتن کہ اے
گروہ ملائکہ قادر مطلق گناہان نماز گذاران را بخشید پس ہیچ ملکے در ہفت آسمان
باقی نماند مگر انکہ علی الدوام براے این نماز گذاران استغفار می کنند پس
ہر کس کہ نماز شب ادا می کند بشرائط بہ نیت خالص و بہ بدن خاشع و بقلب
سلیم و بچشم گریان پس او تعالے پس پشت او نہ صف ملائکہ ایستادہ میکند
کہ شمار آن ملائکہ بجز تبارک و تعالے دیگرے نمی داند اول ہر صف از
مشرق و آخر او تا مغرب ہر گاہ از نماز شب فارغ شد موافق عدد ملائکہ حسنات

برای آدمی نویسند پس منصور گفت که هرگاه ربیع بن بذر این حدیث را بیان
می کردی گفت که چرا غافل هستید از درک این فضائل و از اکتساب این مراتب
و از ادخار مناقب احیای شب و از بزرگی این ثوابها **وایضاً** فرمودند
آن حضرت ع که نماز رکن دین است **وایضاً** از آن حضرت ع منقول است
که نماز باعث خوشنودی خدا است و سبب دوستی ملائکه و طریقه انبیا و روشنی
معرفت و بیخ ایمان و باعث اجابت دعا و سبب قبول اعمال حسنه و باعث
برکت رزق و آسایش بدن و سلاح بر اعدای دین و دوری از شیطان
و نماز شفیع است برای نمازگذارنده از ملک الموت و چراغ روشن لحد و
فرش او و جواب منکر و نکیر است و مونس در قبر تا قیامت است **وثقة**
الاسلام کلینی در کتاب کافی میفرماید علی بن ابراهیم روایت
کرده از ابان بن تغلب گفت نماز ادا کردم پشت سر ابی عبدالله ع در
مزدلفه پس هرگاه از نماز فارغ شد متوجه گشت طرف من و فرمود ای
ابان نماز پنجگانه مفروضه کسی که با حدود و شرائط آن را بجا آورده و اوقات
آنها را نگاهدارد بروز جزا بر جناب احدیت لازم و سزاوار است که او را
داخل جنت کند و کسی که محافظت اوقات نماز پنجگانه نه نماید هرگز سزاوار
بخشش نیست جناب احدیت را اختیار است خواه بدوزخ اندازد
خواه به بهشت **ونیز** از محمد بن اسماعیل که ایشان از ابی عبدالله ع روایت

سکینہ فرمودند کہ نماز مؤمن در شب گناہان دیروزہ را می برد و نیز علی بن ابراہیم از
ابی عبد اللہ ع روایت کردہ فرمود ہرگاہ او تعالےٰ از کسے یک نماز را قبول
کرد گاہے او را عذاب نمی کند و نیز از محمد بن یحیےٰ کہ آن از ابی عبد اللہ ع
روایت کردہ کہ می فرمود کسے کہ دو رکعت نماز ادا کند و بداند انچہ کہ خواندہ
است در آن و از نماز فارغ شود پس گناہانِ او ہمہ آمرزیدہ خواہند شد

علامۂ حلی علیہ الرحمہ در تحریر الاحکام مے فرماید قال رسول اللہ ص
لیس منی من استخف صلوٰتہ ولا یرد علیّ الحوض لا واللہ
لیس منی من شرب مسکرا لا یرد علیّ الحوض وقال
الصادق ع ان شفاعتنا لا ینال مستخفاً بالصلوٰۃ رسول خدا
می فرماید کسے کہ نماز را ذلیل و خوار شمارد از امت ما نیست و نزد من بر حوض کوثر
نخواہد رسید و ہمچنین شارب الخمر و جناب صادق ع می فرماید کہ بتحقیق شفاعت ما
نصیب نخواہد شد برائے کسے کہ نماز را ذلیل و خوار بداند آخوند ملا نجف علے
زنوزی در جواہر الاخبار از کتاب فقیہ و آخوند صاحب در لوامع از جناب
صادق ع روایت کردہ کہ ہرگاہ رسول مقبول ص برائے معراج تشریف
بردند او تعالےٰ نماز پنجاہ وقت واجب گردانید پس وقتیکہ آن حضرت
بموسٰے بن عمران ع برخوردند جناب موسٰے پرسید کہ کدام چیز پروردگار بر شما
و بر امت شما معین کرد آن حضرت ص فرمودند پنجاہ نماز پس جناب موسٰے

استدعا کرد که از پروردگار خود عرض کن که تخفیف نماید چراکه امت تو طاقت این
شفقت ندارد پس جناب رسول مقبول صلعم بجای مناجات خود مراجعت نمودند
وازحق تعالی استدعا کردند تخفیف را حق تعالی ده نماز تخفیف داد پس
چون برگشتند بر هر یکے از پیغمبران گذشتند واز ایشان کسے ازان حضرت
سوال نکرد تا حضرت موسی رسیدند موسی گفت بچه مامور شدید
ازحق سبحانه وتعالی حضرت فرمودند که مامور شدیم بچهل نماز موسی
گفت از پروردگارت سوال کن که سبک تر سازد که امت تو طاقت این
مقدار نماز ندارد پس باز مراجعت نمودند وحق تعالی ده نماز دیگر کم کرد
باز بر پیغمبران گذشتند وهیچ یک سوال نکردند تا بحضرت موسی رسیدند
باز موسی پرسیدند که چند نماز شد حضرت فرمود که سی نماز باز حضرت
موسی استدعای رجوع وتخفیف کردند وگفتند که امت طاقت سی
نماز ندارد باز حضرت مراجعت نمود وسوال تخفیف کرد ده دیگر سبک شده
باز در وقت رجوع به یک یک از پیغمبران گذشتند وایشان سوال
نکردند تا بحضرت موسی رسیدند باز حضرت موسی پرسید که حق سبحانه
وتعالی بچه مقدار امر فرمود حضرت فرمود به بست نماز باز حضرت موسی
استدعا نمودند که برگردد وسوال کن تخفیف راکه امت طاقت ندارد باز
حضرت مراجعت نمود وسوال تخفیف کرد حق تعالی ده را انداخت پس چون

مراجعت نمودند و بر هر یک از پیغمبران گذشتند وایشان چیزی نپرسیدند
تا بحضرت موسی رسیدند واوشان ازان حضرت پرسیدند که بچند نماز مامور
شده حضرت فرمودند که بده نماز باز موسی استدعا نمودند رجوع حضرت تا تخفیف
را گفتند امت تو طاقت ده نماز ندارد زیرا که من از جهت بنی اسرائیل واجبات
آوردم وایشان بآن عمل نکردند واقرار نمودند وبالنفس خود قرار ندادند
که بآن عمل نمایند تا آنکه خداوند کوه طور را بر سر ایشان بر دو دریای آب
و آتش از پس و پیش ایشان فرستاده تا ایشان بی علاج بسجده رفتند
به نصف رو و بزبان می گفتند سمعنا و بدل می گفتند عصینا چنان که
در قرآن مجید حق تعالی یاد کرده است پس دیگر بار آنحضرت ص مراجعت نمودند
وسوال تخفیف کردند حق تعالی پنج نماز دیگر انداخت و به پنج امر فرمود باز
آنحضرت ص به یک یک از پیغمبران گذشتند واوشان چیزی نمی پرسیدند
تا بحضرت موسی رسیدند پرسید موسی که بچند نماز مامور شدی حضرت فرمودند
که به پنج نماز باز موسی گفتند که از خداوند سوال کن که تخفیف دهد که امت
تو طاقت این مقدار نیز ندارد تا حضرت فرمود مرا شرم می آید که دیگر برگردم
و حضرت از آسمان بزیر آیدند و پنج نماز برای امت آوردند و حضرت سید المرسلین فرمودند که حق تعالی
موسی را جزای خیر دهد بسبب این تخفیفی که بامت من رسانید و حضرت امام جعفر صادق از جانب
امت فرمودند که حق تعالی موسی را جزای خیر دهد بسبب این تخفیفی که بما رسانید و سببش شد و اخبار درین باب بسیار است بلکه

بتواتر و بعضے از فضلا ذکر کردہ اند کہ نسخ قبل از فعل جایز نیست زیرا کہ دلالت بر این میکند
کہ حق تعالے امید است و با علام آنحضرت او تعالے آگاہ شد و دیگر اینکہ
اگر مصلحت امت پنجاہ بود چنانکہ حق تعالے اصلحت اشیا از دران دیدہ
بود آیا جائز بود کہ پیغمبر خلاف آن از حق تعالے طلب نماید و درین باب علما
گفتگوہا کردہ اند و فی التحقیقت در جمیع دعاہا این گفتگو می آید و جواب اینست کہ
میتواند بود کہ قبل از شفاعت و دعا اول اصلح باشد و بعد از ان ثانی اصلح و
در واقع چنین است چون غرض الٰہی ثواب مومنان است پیش از دعا
ثواب ایشان در بلا بود و بعد از دعا بسبب دعا حق تعالے آن ثواب را
بی بلا کرامت میکند **فائدہ** دیگر اینکہ بندہ شکر تخفیف نماز بلکہ شکر تفضل
الٰہی بکند کہ بسبب شفاعت آن حضرت ص چنان شد کہ حکم مبدل گردید و
برائے پنج نمازے کہ فرض شدہ اند ثواب پنجاہ نماز شد **علت وجوب نماز**
ظہر بروز قیامت بعد نصف روز کہ آن نصف روز بحساب بست و پنج
ہزار سال است جہنم را می آورند در میدان حشر پس ہر مومنے کہ دران ساعت
زوال در سجود یا رکوع یا قیام باشد یا آنکہ تہیۂ نماز را کردہ باشد و آن زوال اول
وقت ظہر است باید کہ درین وقت مشغول نماز باشد کہ حق تعالے آتش دوزخ
را برو حرام گرداند **علت وجوب نماز عصر** اما نماز عصر پس وقت آن
ساعتے است کہ خباب آدم ع از شجرۂ منہیہ تناول کردہ بود و نہی تنزیہی برو

نازل شده بود که نخورد و مشهور آنست که آن درخت گندم بود و بعضی انگور گفته اند
و بعضی گفته اند که درخت حسد بود و بعضی درخت علم قضا و قدر و اگر همه
این اقوال جمع کنم ممکن است که یک درخت باشد که از و همه چیزها بیرون
می آمد چرا که از درختان بهشت بود نه مانند درخت دنیا و در درخت بهشت
جمع شدن اوصاف و مزه درختهای متعدده مستبعد نیست پس چون حضرت
آدم ع از آن درخت تناول کرد اثرش در اولادشان ظاهر شد بسبب تفکر
درین امر بسیاری از خلائق بضلالت مبتلا شدند و می شوند و در اخبار صحیحه
نهی وارد شده است از فکر کردن درین امور پس حضرت آدم ع را از بهشت بیرون
آوردند حق سبحانه و تعالی امر کرد ذریت حضرت آدم را که نماز عصر را بجا آورند
تا روز قیامت و این نماز محبوب ترین نماز هاست نزد حق سبحانه
و تعالی و خیلی تاکید وارد شده است در محافظت این نماز چنانکه میفرماید
حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوٰاتِ وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى و از تفحص کتب کبار
معلوم گردید که نماز وسطی نماز عصر است **علت وجوب نماز
مغرب** اما نماز شام پس وقت آن ساعتی است که حق سبحانه و تعالی
توبه جناب آدم را قبول فرمود و در شکریه آن حضرت آدم علیه السلام سه
رکعت نماز ادا کرد یک رکعت جهت کفاره گناه خود و یک رکعت جهت کفاره
گناه حوا ع و یک رکعت به شکرانه قبول توبه پس حق تعالی واجب گردانید این سه

رکعت

رکعت را برامت واین ساعتی است که دعا مستجاب می شود علت وجوب نماز عشا اما نماز خفتن پس قبر را ظلمتی عظیم است و در روز قیامت نیز تاریکی عظیم خواهد شد پس پروردگار عالم حکم کرده است بر محمد صلی الله علیه وآله وسلم و برامت شان باین نماز تا که این نماز باعث روشنی قبر در روز قیامت گردد و باسانی گذشتن از صراط و هر قدمی که بنماز خفتن رود بمساجد از جهت نماز جماعت یا مطلق حق تعالی آتش دوزخ بر او حرام گرداند علت وجوب نماز صبح اما نماز صبح بدرستیکه چون آفتاب طلوع می کند بیرون می آید ازمیان دو قرن شیطانی یعنی بت پرستان طرفین او اند یا بت پرستان از جن والانس یا آنکه شیطان تخت خود را در محل طلوع آفتاب می گذارد تا چون آفتاب بیرون آید و آفتاب پرستان آفتاب را سجده کنند آن شیطان بشیاطین گوید که بنی آدم مرا سجده می کنند یا آنکه اطاعت شیطان می کنند در پرستیدن آفتاب پس شیطان گوید که من ایشان را در بندگی خود آورده ام چنانکه حق سبحانه وتعالی می فرماید که آیا من از شما عهد نه کرده ام که عبادت شیطان مکنید که او دشمن شما است و نگفته ام که مرا عبادت کنید که راه من راه راست است و به بهشت می برد پس پروردگار عالم پیش از طلوع آفتاب این دو رکعت نماز را واجب کرده و بر ما لازم است که پیش از ان که کفار آفتاب را سجده کنند در نماز مشغول باشیم و نماز صبح از همه نماز پنجگانه افضل است

ومحبوب است نزد پروردگار عالم چرا که در نامۂ عمل دو مرتبہ ثبت می شود اولاً
ملائکۂ شب در آخر نامۂ عمل می نویسند ثانیاً فرشتہ ہائے روز در اول نامۂ عمل
درج میکنند چنانکہ پروردگار عالم میفرماید ان قران الفجر کان مشہودا مراد از قرآن فجر نماز صبح است
ومراد از مشہود اینست کہ دو مرتبہ فرشتہا مینویسند علت دیگر در وجوب نماز پنجگانہ
بسند حسن از حضرت امام جعفر صادق علیہ السلام روایت شدہ کہ فرمود کہ
چون جناب آدم علیہ السلام را از بہشت بدنیا فرستادند سیاہے بہم رسید
در روئے ایشان واز سر تا پا ساری وجاری شد پس آن حضرت خیلے
حزین وگریان شدند جبرئیلؑ آمد وسبب گریہ اش پرسید جواب داد کہ سیاہے
بدن من باعث گریہ شدہ پس جبرئیلؑ گفت اے آدمؑ برخیز ونماز کن کہ این
وقت نماز اول است آدمؑ برخاست ونماز کرد پس آن سیاہی تا گردن دفع شد
پس وقت نماز دوم آمد وگفت اے آدمؑ برخیز ونماز کن کہ این وقت نماز دوم است
برخاست ونماز کرد پس آن سیاہی تا بناف آمد پس وقت نماز سوم آمد
جبرئیلؑ گفت نماز بخوان پس آدم علیہ السلام نماز خواند وآن سیاہی تا بزانو
رسید پس وقت نماز چہارم آمد جبرئیلؑ گفت نماز بخوان آدمؑ نماز خواند آن
سیاہی تا بقدمہا رسید پس وقت نماز پنجم آمد جبرئیلؑ گفت اے آدم برخیز ونماز
کن پس جناب آدم علیہ السلام نماز خواند تا آنکہ آن سیاہی بالکلیہ زائل شد
پس حضرت آدمؑ علیہ السلام شکریۂ جناب باری بجا آورد پس جبرئیلؑ گفت کہ

ای آدم فرزندان تو مانند تو اند درین نماز پس هر که این نماز پنجگانه را بجا آورد در هر شبانه
روزے از گناهان خود بیرون می آید چنانکه از سیاهی تو پاک شدے امّا

اوقات نماز را حالا در حیطۂ تحریر می آرم حق سبحانه و تعالے در قرآن
مجید میفرماید اَقِمِ الصَّلٰوةَ لِدُلُوْكِ الشَّمْسِ اِلٰى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْاٰنَ الْفَجْرِ
اے محمد صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم برپا کن نماز را بوقت زوال شمس که مراد ازان ظهرین است
و بوقت غروب آفتاب که مراد ازان مغربین است و برپا کن نماز فجر را۔ صلوة در
لغت بمعنی دعا است و شرعاً عبادت مخصوصه بطریق معیّن و نماز بر دو قسم است
یکے واجب و دیگرے نفل و واجب بر نُه قسم است۔ یکی نماز پنجگانه خواه ادا
باشد یا قضا دوم نماز جمعه سوم نماز عیدین چهارم نماز کسوف و خسوف پنجم نماز زلزله
ششم نماز آیات هفتم نماز طواف هشتم نماز جنازه نهم نمازے که انسان بر خود
بسبب نذر یا عهد یا یمین یا اجاره واجب کرده باشد و نوافل بر دو قسم است
یکے راتب دوم غیر راتب امّا نوافل یومیه راتبه سی و چهار اند هشت برائے ظهر و
هشت برائے عصر مگر این هر دو نوافل قبل از ظهر و عصر خوانده میشوند و برائے
مغرب چهار اند مگر بعد از مغرب و دو تا بعد از عشا نشسته بخوانند که در حساب یک
رکعت است و هشت رکعت نماز شب و دو رکعت نماز شفع و یک رکعت نماز وتر و هر نمازے که
در سفر قصر میشود نوافل آن ساقط است و هر نوافل دو دو رکعت بیک سلام خوانده میشود
مگر نماز وتر و نماز اعرابی که این هر دو مستثنی اند کذا فی البیان و تحریر الاحکام و نوافل غیر راتبه ان شاء الله

عنقریب ذکر خواہم کرد وبراے ہر نماز پنجگانہ دو وقت است اول و آخر و نزد ابن ابی
عقیل و ابو الصلاح و ابن براج وقت اول براے کسانے
است کہ عذر شرعی نداشتہ باشند و وقت ثانی براے معذورین و مجبورین و ابن ادریس
و ابن جنید این ہر دو قائل اند کہ وقت اول فضیلت دارد و وقت دوم محض براے
کافی شدن و ادای واجب ست مگر از ثواب فضیلت محروم می ماند بدانکہ اول وقت
ظہر از زوال آفتاب است از دائرۂ نصف النہار و تزوال دانستہ می شود بزیادے
سایہ بعد از نقصان یا بمیل شمس بابروے راست کسیکہ رو بقطب جنوبی داشتہ باشد
و قطب شمالی درمیان ہر دو کتف او باشد و ہمچنین ہرگاہ دائرۂ ہندی بکشند
و سایہ از خط نصف النہار تجاوز کند و مقدار چہار رکعت وقت مخصوص ظہر است
بنا بر مذہب مشہور و آخر او وقتیکہ بشام مقدار ہشت رکعت ماندہ باشد بلکہ پنج
رکعت و وقت عصر بعد از فراغ نماز ظہر است و آخر وقت عصر وقتے است کہ در
غروب مقدار اداے چہار رکعت ماندہ باشد بلکہ بمقدار اداے یک رکعت و از زوال چون بقدر
چہار رکعت بگذرد آن وقت میان ظہر و عصر مشترک است مگر اینکہ ظہر را پیش از عصر
باید خواند و این اشتراک باقی می ماند مادامیکہ در غروب مقدار چہار رکعت باقی
باشد کہ این وقت مختص بعصر است و فائدہ از اشتراک وقت این حاصل شد
کہ اگر کسے سہواً در وقت مشترک عصر را بر ظہر مقدم دارد نمازش صحیح است و اگر
کسے ظہر را نخواندہ است و در غروب آفتاب زیادہ از اداے چہار رکعت وقت

گنجایش ندارد پس درین صورت عصر را ادا بخوانند ظهر را قضا کنند بعد آن و وقت فضیلت
ظهر از چهار قدم زائد نیست و عصر از هشت قدم و مراد آنست که هرگاه چوبی نصب
کنند اول که آفتاب بیرون می آید سایه آن دراز می باشد و بتدریج کوتاه می شود تا به نهایت
کوتاهی میرسد و این مختلف می باشد بحسب فصلها و بعد از ان شروع بزیادتی می کند
پس هرگاه آن سایه برابر چهار سبع شاخص شود که از هر یک حصه از هفت حصه آن چوب
را قدم آن چوب می نامند تا این وقت فضیلت ظهر است و چون سایه زیادتی هشت
قدم شود تا این وقت فضیلت عصر است و بعضے گفته اند که هرگاه سایه بمقدر شاخص شود
وقت فضیلت ظهر ست و هرگاه دو قدر شاخص شود وقت فضیلت عصر است و اولی آنست
که ازین وقتها نگذرانند و اول وقت شام غروب شمس است از افق حقیقی و علامتش
زوال حمرۀ مشرقیه است و ظهور سواد بجاے آن و بعضے گفته اند که غروب شمس است
از افق حسی و همچنین عامه قائل اند و احوط آنست که نماز عصر را ابا بعد غروب قرص آفتاب
نیندازد و اگر بیندازد نیت ادا و قضا نکند بلکه تردید نیت کند و همچنین احوط آنست که
نماز شام را پیش از ذهاب حمرت نکند چنانکه مذهب مشهور میان علما است و آخر
وقت نماز مغرب وقتی است که به نصف شب مقدار هفت رکعت مانده باشد و
اول وقت خفتن وقتی است که از نماز شام فارغ شود بنا بر مذهب مشهور و علاوه
این هر دو وقت مخصوص اوقات هر دو نماز مشترک اند ولکن واجب است که
نماز شام را پیش از خفتن بجا آورد تا وقتیکه مقدار چهار رکعت نماز به نصف شب

ماندہ باشد که درین صورت این وقت مختص نماز خفتن است و نماز شام را قضا
می کند و بعضے از علما قائل اند که آخر وقت شام بر طرف شدن حمرت مغربیه است و
بعضے گفته اند که ربع شب است و بعضے گفته اند که ثلث شب است و ظاهر
اینها وقتِ فضیلت است اگرچه احوط آنست که نماز مغرب را پیش از زوال
حمرت مغربیه بجا آرد و اگر این نکرد پس می باید که ربع اول شب نگذراند و بعد
ازان ثلث اول نگذراند و بعضے گفته اند که وقتش با وقت خفتن کشیده است
تا طلوع صبح و برین مضمون روایات وارد شده اند و احتیاط آنست که اگر نماز
شام و خفتن از نصف شب بگذرد نیت ادا و قضا نکند نیت تردید کند و
همچنین بعضے گفته اند که تا سرخی مغربی زائل نشود وقت خفتن داخل نمیشود
و احوط آنست که پیش از ذهاب حمرت مغربیه نماز خفتن بجا نیارد و همچنین بعضے
گفته اند که وقت نماز خفتن تا ثلث اول شب است و احوط آنست که از ثلث
اول شب نگذراند و گمان آنست که اینها همه وقت فضیلت است اما وقت
فضیلت صبح از طلوع صبح صادق است از مشرق و آن سفیدی است که
عرض افق را می گیرد و آخرش طلوع قرص آفتاب است و بهتر آنست
که نماز صبح را پیش از ظهور سرخی بجانب مشرق بجا آورند تا دو مرتبه ثبت شود
در دیوان ملائکه شب و روز چنانکه حق تعالے می فرماید اِنَّ قُرآنَ الفَجرِ
کَانَ مَشهُودًا یعنی بدرستیکه نماز صبح حاضر کرده خواهد شد نزد او تعالی

فرشتگان شب در آخر نامهٔ عمل شب می نویسند و ملائکه روز در اول نامهٔ عمل روز
مینویسند و در خبر است از حضرت ابی عبد الله ع که فضیلت اول وقت نسبت بآخر
وقت مانند زیادتی آخرت است بر دنیا و ایضا از امام محمد باقر ع وارد شده که آنحضرت
فرمود که اول وقت همیشه افضل است پس تا توانی تعجیل و ترک تاخیر کن و اخبار درین باب
بی شمار است ۲ اما اوقات نوافل راتبه پس بدانکه وقت نافلهٔ
ظهر از اول زوال است تا آنکه سایه زیادتی دو قدم شود و وقت نافلهٔ عصر
بعد از فراغ ظهر است تا وقتیکه سایه بزیادتی چهارم قدم شود بنابر اکثر روایات
و بعضی گفته اند که تا یک قد شاخص وقت نافلهٔ ظهر است و تا دو قد شاخص
وقت نافلهٔ عصر است و بعضی گفته اند که وقت نافله تا وقت فریضه می کشد
مگر اینکه فریضه فوت نشود و قول اول احوط است و بهتر آنست که اگر از دو
قدم و چهار قدم بگذرد اول فریضه را بکند و نافله را بعد از آن و اگر کسی یک رکعت
نافلهٔ ظهر یا نافلهٔ عصر در وقت یابد باقی را پیش از فریضه کند مگر نهایت اختصار
مثلاً در قرائت محض اکتفا بر حمد کند و در رکوع و سجود اکتفا بر یک تسبیح بکند یعنی
سُبْحَانَ اللهِ گفتن و این نافله را پیش از زوال شمس بجا نیاورند مگر بروز
جمعه و بعضی گفته اند که پیش از آن بجا می توانند آورد و کسیکه ترسد که بوقت
ظهر او را مانعی بهم رسد و ظاهر اقضا کردن بهتر است از پیش خواندن و وقت
نافلهٔ شام بعد از شام است و وقت او کشیده است تا زائل شدن سرخی از

جانب مغرب موافق مذهب مشهور و بعضی گفته اند که وقت او کشیده است تا وقتیکه
نماز شام را می توان کرد مگر قول اول احوط است و بهتر آنست که اگر در اثنای
نافلهٔ نماز شام وقت نماز خفتن داخل شود محض آنرا تمام کند و بعدش نماز خفتن را
بجا آورد و بقیهٔ نماز شام را بعد از خفتن بجا آورد و وقت نافله خفتن
بعد از نماز خفتن است و وقت آن کشیده است تا وقتیکه خفتن را
بجا می توان آورد و سنت است که در رکعت اول سورهٔ واقعه بخواند و در
رکعت دوم سورهٔ توحید و وقت نافلهٔ شب بعد از نصف شب است و هر چند
نزدیک صبح باشد بهتر است و بعضی گفته اند سنت است که چهار رکعت را
بعد نصف شب کند و چهار رکعت دیگر را در اول ثلث سوم و دو رکعت شفع
و یک رکعت وتر در وقت صبح کاذب بکند یا قریب آن و در معنی نصف شب
اختلاف است بنا بر بعض وجوه مراد از انتصاف لیل آنست که از وقت غروب
تا طلوع فجر حساب کنند و وسط این هر دو وقت را نصف شب دانند و
بعض مثل صاحب کفایه گمان برده اند که از غروب آفتاب تا طلوع شمس وسط
این را نصف اللیل می دانند و همین مستفاد می شود از ظاهر عبارات اکثر فقها
و عمر بن حنظله سوال کرد از جناب ابی عبد الله ع که ما یان زوال شمس را میدانیم
مگر زوال شب را نمیدانیم پس آنجناب فرمودند که لیل را هم زوال است مثل شمس
آنکس عرض کرد که مرا علامتی تعلیم بکن که از ان بشناسیم پس آنجناب فرمودند

وقتیکه ستارگان پست و منحدر شوند آن علامت زوال است و بعد نماز وتر
نافلهٔ صبح را بکند و احوط آنست که نماز شب را قبل از نصف شب نکند مگر مسافری
که در وقت نماز شب مشغول به بار کردن باشد و نتواند که در آنوقت نماز شب بکند
پس این شخص اول شب می تواند کرد و همچنین جوانی که چون خواب رود تا سحر
بیدار نشود و اگر اینها قضا کنند بهتر است از مقدم داشتن و آخر وقت
آن طلوع صبح است پس اگر صبح طالع شود و چهار رکعت از نماز شب کرده باشد
پس بقیهٔ نماز شب را سبک کند بسورهٔ حمد تنها و بغیر دعا و بعد از ان نماز صبح
بگذارد و اگر چهار رکعت بیش از صبح نکرده باشد پس احوط آنست که اول
نماز صبح را ادا کند بعد از ان نماز شب را به نیت قضا بجا آرد و وقت نافلهٔ
صبح بعد از نماز شب است مگر افضل آنست که بعد طلوع صبح کاذب بجا آرد
و اگر پیش از صبح کاذب خوانده باشد بهتر آنست که چون صبح کاذب شود
اعادهٔ آن بکند و وقتش کشیده است تا ظاهر شدن سرخی از مشرق و
اگر تا آن وقت نکرده باشد احوط آنست که اول نماز صبح را بخواند و بعد
از ان نافله را و وقت نماز قضا وسیع است و در همه اوقات می توان کرد مادام
که وقت فریضهٔ حاضره تنگ نشود و همچنین بقیهٔ نماز های واجب را در همهٔ اوقات
بجا می تواند آورد تا وقتیکه فریضهٔ حاضره قضا نشود که دران صورت واجب است
که فریضهٔ حاضره را مقدم دارد و نوافل را در همهٔ اوقات می تواند کرد مادام که

وقت فریضه داخل نشود که در آن صورت احوط آنست که اوّل فریضه را بجا آورد
مگر در نوافل شبانه روزی بتفصیلی که گذشت یا در صورتی که انتظار جماعت کشند
که درین هر دو صورت نوافل را بر فریضه مقدم دارد **مسئله** کسیکه بر ذمهٔ او
نمازهای پنجگانه قضا شده باشد و در یک وقت ادای آن ممکن نباشد
بغیر زمانهٔ طویل پس برین کس واجب است که هر وقت و هر زمان این نمازهای
فوت شده را ادا کند مگر وقت نماز حاضره از دست نرود و اگر وقت نماز حاضره
تنگ باشد پس درین صورت نماز حاضره را مقدم دارد و بعد آن بقضا
مشغول شود و بخواندن قضا همچنان منهمک باشد که در اکل و شرب بمقدار
سد رمق اکتفا نماید و همچنین خواب تا وقتیکه ادا نشوند هذا حاصل ما فی السرائر
و متفق اند درین مسئله آخوند مجلسی و می گویند کسیکه مشغول الذمه بقضای نماز
بوده باشد نافله نکند بلکه بهتر است که قضای نماز را بر همه چیز مقدم دارد
حتی بر نماز حاضره تا وقت حاضره تنگ شود بعد ازان نماز حاضره را بکند و این
مشغول الذمه را می باید نخورد و نخوابد مگر بقدر ضرورت و شهید اول در دروس
میگویند که نمازهای قضا را بخواند تا اینکه وقت حاضره تنگ شود مگر اصح نزد
شان اینست که مصلی را اختیار است در نماز قضا و ادا با وجود فراخی
وقت صلوٰة حاضره مگر نماز قضا را اول خواندن افضلست و اکثر اصحاب
قائل شده اند بوجوب فوریت نماز قضا و مؤخر کردن نماز حاضره و همین

مذہب احوط است وصاحب ریاض المسائل اگرچہ درکتاب خود خیلی درین مسئلہ بحث نمودہ اند میگویند کہ سید مرتضے وعلامۂ حلی واکثر متاخرین علما قائل شدہ اند بآنکہ کسیکہ مشغول الذمہ بنماز قضا است ہیچ امر مباح ومندوب حتی کہ واجب موسع ہم نکند تا اینکہ از نماز قضا فارغ شود مگر درکتاب مذکور در ابتدای این مسئلہ می نویسند کہ از بعض روایات مستفاد می شود کسیکہ بر ذمۂ او نماز قضا باشد می تواند کہ نافلہ بخواند پس ازین قول لایح وواضح گردید کہ ادا کردن نماز قضا واجب فوری نیست وہمچنین ملا محسن کاشانی در مفاتیح می نویسند کہ مستحب است مقدم کردن نماز قضا بر حاضرہ تا اینکہ وقت تنگ شود وہمین مذہب اصح است چراکہ درین مذہب جمع بین الاخبار می شود وعسر وحرج لازم نمی آید ودر اختیار این مذہب عمل بر آن اخبار ہم خواہد بود کہ دلالت می کنند بجواز خواندن نافلہ کہ مشغول الذمہ بنماز واجب بودہ باشد وجناب شیخ زین العابدین مازندرانی غفر اللہ درکتاب ذخیرۃ المعاد می نویسند پس کسیکہ ذمۂ او نمازہای بسیار قضا بودہ باشد می تواند کہ نمازہائے نافلہ فریضہ ونماز شب ونماز زیارت ودیگر نمازہائے مستحبہ با تعقیبات طولانی بعد از نماز بخواند یا نہ ج بلے میتواند

مسئلہ ہرگاہ بعد از دخول وقت مکلف را عذرے مانع از نماز بہم رسد مثل اینکہ حائض شود یا دیوانہ پس اگر از وقت بمقدار طہارت وکل نماز گذشتہ باشد کہ این حالات واعذار مانعہ عارض شوند پس واجب است کہ قضای

آن نماز بکند و اگر کمتر از این وقت گذشته باشد قضاے این نماز واجب نیست
و اگر از آخر وقت این عذرها برطرف شوند چنانکه حائض پاک شود یا جنون
برطرف شود پس اگر بمقدار طهارت و یک رکعت نماز وقت مانده باشد واجب
است اداے آن نماز و اگر تقصیر کند در ادایش واجب است قضاے آن
و اگر در آخر وقت بمقدار یک نماز دریابد عصر و عشا را می باید کرد و اگر مقدار پنج
رکعت دریابد هر دو را می باید کرد **مسئله** هرگاه شخصے را معرفت وقت
ممکن بوده باشد اشهر میان علما آنست که اکتفا بگمان نباید کرد حتے که بقول
موذنان عمل نمی تواند کرد بلکه می باید که خود ملاحظه نماید و اگر وقت را نه شناسد
واجب است که تحصیل مسائل معرفت وقت کند و بعد ازان نماز کند و بعضے
گفته اند که بقول موذن عارف و ثقه عمل میتوان کرد و اگر کسے محبوس باشد و نابینا باشد
و وقت را نشناسد و آنقدر وقت نباشد که معرفت وقت بهم رساند عمل بگمان می تواند
کرد خصوصا آن گمان که از اذان موذنان بهم رسد و اگر درین صورت نماز کند و بعد
ازان ظاهر شود که تمام نماز را پیش از وقت بجا آورده است واجب است که نماز را
اعاده کند و اگر وقت داخل شود و او در نماز باشد اشهر میان علما آنست که نمازش
صحیح است و اگر کسے پیش از وقت نماز کرده باشد نمازش باطل است خواه از
روے عمد خواه سهو و خواه از روے جهل مسئله باشد **مسئله** نمازهای یومیه
هرگاه قضا شده باشند و ترتیب آن داند واجب است که بترتیب قضا کند و احوط

آنست که غیر یومیه را نیز بترتیب ادا کند هرگاه علم بترتیب داشته باشد و اگر در اثنای
نمازے بیادش آید که نمازے ازوے پیشتر فوت شده است نیت را عدول
میکند بجانب آن اگر وقت عدول نگذشته باشد مثلاً هرگاه قضاے نماز ظهر کند
و بخاطرش آید که نماز صبح قضا در ذمهٔ اوست اگر برکوع رکعت سویم نرفته است
این نیت را بطرف نماز صبح عدول می کند و تمام می کند نماز را و بعد ازان ظهر را
بجا آورد و اگر برکوع رفته است پس بدون عدول ظهر را تمام کند و بعد ازان
صبح را بخواند و اگر علم بترتیب نداشته باشد احوط آنست که رعایت ترتیب
بکند مثلاً هرگاه ظهرے و عصرے ازو فوت شده نه داند که کدام یک پیشتر
فوت شده است سه نماز بخواند اول و آخر ظهر و درمیان عصر یا برعکس این و اگر با آنها
مغربے فوت شده باشد این هر سه را بکند و بعد ازان مغرب را و دیگر این هر سه را
بکند و اگر با اینها عشاے فوت شده باشد این هفت نماز را بکند و عشا را بکند و دیگر
آن هفت نماز سابقه را بخواند و اگر با اینها صبحی فوت شده باشد این پانزده نماز
را می کند و صبح را می کند و بعد ازان این پانزده نماز را می کند و بر این قیاس و
اگر بواسطهٔ هر نمازے یک روز قضا کند ظاهرا کافی است و اینها در صورتیست
که داند که چند نماز ازوے فوت شده است و ترتیب آنرا نداند و اما اگر نماز بسیار
ازوے فوت شده باشد و نداند عدد را و نه ترتیب را پس آنقدر بکند که خاطرش
جمع شود که همه را ادا کرده **مسئله** اشهر میان علما آنست که مکروه است نوافل

مبتدا در پنج وقت نزد طلوع آفتاب تا آنکه آفتاب یک نیزه بلند شود و چاشت
تا پیشین و بعد از نماز عصر تا آفتاب زرد شود و از زرد شدن آفتاب تا برطرف
شدن سرخی جانب مشرق و بعد از نماز صبح تا طلوع آفتاب و مراد از مکروه در نماز
آنست که ثوابش کمتر است از اوقات دیگر و مراد از نوافل مبتدا نافلهایست
که سببی نداشته باشد و هر نافله که سبب دارد مثل نافله یومیه و قضای آن
و نافله طواف و نافله تحیه مسجد و امثال اینها که اینهمه را در همه وقت می‌توان کرد
و هرچه غیر از اینها است نوافل مبتدا است خواه نمازهایی که از شارع
بخصوص وارد شده باشد مثل نماز جعفر طیار و خواه نه وارد شده باشد مثل اگر
وارد شده است که الصلوة قربان کل تقی یعنی نماز سبب قرب
و پرهیزگاری است و دیگر وارد شده است نماز چیزی است که مقرر شده
است از برای بندگان خدا هر که خواهد کم بکند و هر که خواهد بسیار بکند پس اگر
کسی همیشه نماز بکند ثواب است ولکن بهتر آنست که در این پنج وقت مذکور نماز
نکند که ثوابش کمتر است **مسئله** افضل در هر نماز آنست که باول وقت
آن را بجا آرند مگر نماز شام و خفتن را در عرفات بهتر آنست که تاخیر کنند تا مشعر
الحرام رسند اگرچه ثلث شب بگذرد و دیگر افضل آنست که نماز خفتن را تاخیر کنند
تا سرخی مغرب برطرف شود و دیگر نافله گذار را بهتر آنست که اول وقت نافله را
بگذارد در نماز ظهر و عصر و بعد از آن فریضه را بلکه بهتر آنست که ظهر را بعد از دو قدم

بگذارد و عصر را بعد از چهار قدم و دیگر مستحاضه را بهتر آنست که نماز ظهر و شام در آخر وقت
فضیلت بجا آرد و عصر و عشا را در اول وقت فضیلت تا هر دو را بیک غسل بکند چنانچه
ذکر این تفصیل بگذشت و دیگر تاخیر کردن برای تحصیل ثواب جماعت یا امام را
تاخیر کردن برای اجتماع ماموین یا برای جمعیت خاطر خصوصا مسافر و دیگر تاخیر
کردن تا یقین بدخول وقت نماز حاصل شود هر چند وقت فضیلت بگذرد و دیگر برای
رفع حاجت بول و براز یا باد تا نمازش بخاطر جمع باشد که در اثنای نماز بر خود نه پیچد
آنقدر تاخیر کند که دفع آن بشود و هرگاه شخصی را همیشه بول یا غائط یا باد می آید
و لکن گاهی نمی آید احتیاط آنست که ملاحظه آن وقت بکند تا نماز را بی دغدغه
ادا کند و اگر از مکرر خواندن نماز یک نماز بی حدث بدست آید بهتر آنست
که مکرر کند و دیگر نماز شام را تاخیر کردن تا افطار کند هرگاه نفس او منازعت کند یا جماعتی
که انتظارش کشند و لکن بهتر آنست که آنقدر تاخیر نکند که وقت فضیلتش رود و دیگر
هرگاه هوا گرم باشد برای نماز ظهر بهتر آنست که اندک تاخیر کند تا هوا خنک شود
و دیگر صاحبان آزار را احوط آنست که نماز را در آخر وقت کنند هرگاه امید
برطرف شدن عذر ایشان بوده باشد در آخر وقت مثل صاحب دمل و جراحت
و فصد و مانند آن **مسئله** هرگاه نماز نافله فوت شود سنت است که بر وی
قضا کنند و تاخیر نکنند و بهتر آنست نافله که شب قضا شود آنرا بروز بجا آرند و
نافله که در روز قضا شود آنرا بشب بجا آرند **مسئله** هرگاه شخصی شروع در نماز

عصر کند مثلاً او در اثنای نماز بخاطرش رسد که ظهر را نکرده است قصد کند که این نمازی
که می کنم ظهر باشد مگر از زبان نگوید و اگر قصد قربت ضم کند باین قصد بهتر است و اگر
بخاطرش نرسد تا آن زمان که از نماز فارغ شود پس اگر در وقت مشترک بفعل آورده
است عصر او صحیح است و ظهر را بعد از ان بجا آرد و اگر در اول وقت بجا آورده
است مشهور میان علما آنست که ظهر و عصر هر دو را اعاده کند و این قول
اگرچه نادر است لکن احوط است ✣

فصل دوم در احکام جمعه

و شرائط امام جماعت و بیرون آمدن از خانه بجانب مسجد و احکام متعلقه مسجد
بدانکه نماز جمعه واجب است بعوض ظهر و آن دو رکعت است و از خواندن
جمعه ظهر ساقط می شود و سنت است که قرائت را بلند بخواند و اول وقت آن
اول ظهر است و در آخر آن خلاف است بعضی گفته اند که تا ظهر میتوان کرد
مگر مشهور آنست که وقتش بیرون میرود وقتیکه سایه شاخص مثل شاخص شود
و بعضی گفته اند که وقتش تنگ است بمقدار زمان فعلش و اگر سایه شاخص از
برابری آن زیاده شود و کسی نماز جمعه را نخواند پس احتیاطاً ظهر را هم بجا آرد و
اگر در اثنای نماز وقت جمعه بیرون رود و مگر بمقدار یک رکعت یافته باشد باقی را
بعنوان جمعه تمام کند و اگر وقت بیرون رفته است و حالا نماز جمعه را شروع نکرده پس
می باید که نماز ظهر بجا آرد و اگر بر شخصی نماز جمعه واجب باشد بوجوب عینی و او نماز ظهر را بخواند
نمازش باطل است و واجب است که سعی نماید تا خود را بنماز جمعه برساند

پس اگر دریابد فیها والا مرتبه دیگر ظهر را بجا آرد اگر گمان خطبه و یک رکعت داشته باشد
جمعه را بجا آرد و احتیاطاً ظهر را هم بخواند تا اگر ماموم دریابد خطبه و یک رکعت
اولی را و در رکعت ثانی برسد و ملحق شود نمازش صحیح است و بعد از سلام یک رکعت
دیگر بکند و بدانکه نماز جمعه واجب نیست مگر بچند شرط اجازه امام زمان در وقت
حضور او موافق مذهب مشهور و در وقت غیبت آن علیه السلام خلاف است
بعضے گفته اند که نائب عام آنحضرت که مجتهد جامع الشرائط است میتوان
کرد و بعضے گفته اند که اجتهاد شرط نیست بلکه عادل می تواند کرد و بعضے گفته اند
که هیچکس نمی تواند کرد و باز خلاف است که در حالت غیبت آن علیه السلام
واجب عینی است یا واجب تخییری است اقرب همین است که واجب تخییری است
و هر که شروط امامت جماعت داشته باشد و محفوظ و مصئون باشد و خطبتین را
ادا کردن او را هم ممکن باشد و عدد معتبر هم جمع شود پس افضل است خواندن جمعه از ظهر
و آخوند صاحب تقصیر کردن را در نماز جمعه درین حالت گناه کبیره میدانند بلکه
درین باب یک رساله علحده تصنیف کرده اند که در آن خیلی شرح و بسط کرده
اند بدانکه شرط است در نماز جمعه جمله هفت کس مع امام شوند که درین صورت واجب
تخییری است و اگر پنج نفر مع امام باشند پس ترک جمعه احوط است و اگر عدد از هم
باشد پیش از نماز و تا وقت باشد آن عدد جمع نشود نماز جمعه ساقط است و اگر
بعد از دخول نماز از هم جدا شوند واجب است بر امام که نماز را تمام کند اگرچه

یک کس مانده باشد واگر بغیر امام کسے نه مانده باشد یا امام رفته باشد و یک یا موم
مانده باشد احوط آنست که نماز را تمام کنند و احتیاطاً ظهر را بجا آرند و خواندن
دو خطبه که مشتمل باشد هر یک بر حمد خدا و صلوات بر پیغمبر و موعظه و سوره خفیفه یا
آیه و احوط آنست که باین ترتیب بخواند و خطبه بزبان عربی باشد و احوط آنست
که اقلاً شش نفر باشند که خطبه را گوش دهند و بهتر آنست که در خطبه ثانیه استغفار
برائے برادران مؤمنان بکند و اگر خطبه ها که از ائمه معصومین منقول اند بخواند بهتر است
و خطبه را پیش از زوال واقع نساز د و سنت است که بر منبر بخواند و چون
بالا رود و اند کے بنشیند و بعد از ان بالستید که مستحب است که اول سلام علیکم
بکند و همین است فتواے سید مرتضے علیه الرحمه چرا که از عمرو بن جمیع روایت آورده
از جناب امیر ع انه قال من السنه اذا صعد الامام المنبران یسلم
اذا استقبل الناس و بعده خطبه بخواند و در حال خطبه ایستاده باشد بقدرت
و احوط آنست که امام نماز جمعه خود خطبه را ادا کند و در میان دو خطبه اند کے
بنشیند و احوط آنست که بر سر پا بنشیند و ساکت باشد و احوط آنست
که خطیب در حالت خطبه با طهارت بوده باشد بلکه ماموین هم و بلند بخواند که
همه بشنوند و بهتر آنست که ایشان گوش دهند و ساکت بوده باشند و خطیب
نیز در اثناے خطبه سخن نگوید و در جمعه جماعت شرط است تنها گذاشتن صحیح
نیست و عدد معتبر که شش کس باشند نیت اقتدا بکنند و امام نیز نیت امامت

بکنند و اگر امام اصل بوده باشد کسے را جائز نیست نماز کردن بدون اجازت آنحضرت و شرط است که در میان دو جمعه کمتر از یک فرسخ نباشد و فرسخ بحساب شرع سه میل میشود و میل چهار هزار دست از متوسط القامت باشد و اگر دو طائفه نماز جمعه کنند و مسافت در میان ایشان کم از یک فرسخ باشد پس اگر هر دو باہم تکبیرة الاحرام بگویند نماز هر دو باطل ست و واجب است که هر دو اعاده کنند و اگر یکے از ایشان پیشتر تکبیرة الاحرام بگوید نماز آنها صحیح است و نماز طائفۂ دیگر باطل و این طائفه را واجب است که نماز جمعه را ترک کرده یا اقتدا بامام اول کنند یا بمقدار یک فرسخ دور شوند وگرنه نماز ظهر را بخوانند و اگر ندانند کدام یک سابق بوده پس اگر معین باشد که یکے تکبیر پیشتر گفته ولیکن معلوم نباشد که کدام یک است هم اعادهٔ ظهر کنند و این دوری فرسخ در حالت حضور امامؑ واجب و لازم است مگر در حال غیبت حتی الامکان مراعات مسافت فرسخ کردن احوط است بدانکه نماز جمعه واجب نیست مگر بر کسیکه بالغ باشد و صبی ممیز را صحیح است خواندن نماز جمعه لکن واجب نیست و عاقل باشد پس بر دیوانه واجب نیست و از و صحیح هم نیست و می باید که مرد باشد پس بر زن واجب نیست و بر خنثی اینست که جمعه را هم بخواند و ظهر را هم بخواند و شرط است که آزاد بوده باشد پس بر بنده واجب نیست اگرچه مولا رخصت دهد و شرط است که مسافر نباشد پس اگر کسے کثیر السفر باشد یا سفرش برائے معصیت باشد یا نیت اقامت

ده روز کرده باشد یا سی روز بے نیت بجاے مانده باشد برین جماعت نماز
جمعه واجب است و شرط است که کور نباشد و بیمار نباشد و از رفتن عاجز
نباشد و پیرے نباشد که متعذر باشد او را آمدن و باران بسیار نباشد و بعضے گفته
اند که گرما و سرما هر دو سخت نباشد که درین صورت نیز واجب نیست و شرط است
که در میان او و جاے که نماز جمعه مے شود زیاده از دو فرسنگ نباشد و هر گاه این جماعت
که نماز جمعه بر ایشان واجب نیست مشقت کشند و حاضر شوند درین صورت واجب
می شود بر ایشان و صحیح است که مثل دیگر ماموین در نماز جمعه داخل شوند و ایشان را
حاجت نماز ظهر نیست مگر کودک و دیوانه و زن و اشهر میان علما آنست که
بعد از پیشین سفر کردن حرام است تا نماز جمعه را بجا نیاورند آن کسانے که
بر آن جمعه واجب باشد مگر آنکه سفر واجب باشد و فوت شود و بعد از طلوع
صبح یوم جمعه سفر مکروه است تا وقتیکه نماز جمعه بجا نیارد و خطیب را چند امر مستحب
اند که بعض ایشان بالا مذکور شد و برخے اینجا نوشته می شوند یکے اینست که
خطیب در حال خطبه تکیه کند بر کمان یا شمشیر یا عصا چرا که در حدیث است که جناب
رسول مقبول ص اکثر در حالت خطبه بدست خود عصا میداشت و از جناب
صادق ع منقول است که تکیه کند بر کمان یا بر عصا دوم باید که عمامه داشته باشد
خواه گرما باشد یا سرما و چادر یمنی بر دوش داشته باشد چرا که درین وقار و سکینه است
و نیز پیروی است با ائمه کرام ع چرا که روایت عمر بن یزید هست که چادر و عمامه خطیب را

می باید سوم می باید که بجاے بلند بالستد و آواز بلند کند تا همه بشنوند چهارم خطیب بلیغ
باشد و فصیح و مراد از فصاحت اینست که کلامش از تعقید مبرا باشد و مراد از بلاغت
اینست که در کلام خود اختصار و تطویل زائد نکند چرا که اختصار مخل و تطویل هر دو
سریع الفهم نیستند پنجم خطیب پابند باشد باداکردن نماز در اول وقت و
آنچه موعظه کند بر آن عمل هم داشته باشد تا نصیحت او در قلوب مردمان اثر
باشد مسئله می باید که اذان جمعه دران وقت باشد که امام بالاے منبر
نشسته باشد و بعد ختم شدن اذان موافق شرائط گذشته شروع بخطبه
نماید چنانچه از امام محمد باقر علیه السلام منقول است بروایت عبداللہ بن میمون که
فرمود آنحضرت کان رسول الله ص اذا خرج الی الجمعة قعد
علی المنبر حتی یفرغ المؤذنون جناب رسول مقبول وقتیکه براے نماز
جمعه می آمدند بالاے منبر می نشستند و انتظار می کشیدند تا اینکه موذن از
اذان فارغ شود و بعد آن خطبه میخواندند و همچنین است فتواے ابن جنید
و ابن ابی عقیل و اکثر علماے ما رضوان الله علیهم مگر ابو الصلاح میگوید که معصوم
چنین می کرد وقتیکه زوال آفتاب می شد موذن را حکم می کرد براے اذان
پس هرگاه موذن اذان را تمام می کرد بالاے منبر می رفتند و خطبه می خواندند
و همچنین محمد بن مسلم روایت کرده که سوال کردم از ان حضرت ع
از جمعه فقال اذان و اقامة یخرج الامام بعد الاذان فیصعد

المنبر پس فرمود آنحضرت ص که در جمعه اذان و اقامت می باید و امام جمعه بعد شنیدن اذان
از خانه بیرون آید و بر منبر برود و در اذان ثانی بروز جمعه اختلاف است جناب شیخ
در مبسوط میگوید که اذان دوم مکروه است و ابن ادریس مائل شده بانیکه حرام است و
میگوید که همین اذان ثانی است که رسول خدا ص آنرا منع فرموده چرا که در حدیث است

قال صلوا کما رایتمونی اصلی و صلی الجمعة باذان واحد فرمود که نماز گذارید شما چنانکه
می بینید مارا بنماز کردن پس نماز جمعه بجا آورد آنحضرت ص بیک اذان و امام شافعی میگوید
که جناب رسول مقبول ص گاهی دو اذان نگفته مگر ابوبکر و عمر که این هر دو را دوست میداشند
و سنت ایشان است و در یک روایت آمده است که اول کسیکه اذان ثانی در جمعه بجا
آورده آن عثمان است و عطا میگوید اول کسیکه این اذان را ایجاد کرده معاویه است و اگر
اذان ثانی گاهی در زبان رسول مقبول ص یا ائمه عظام و کرام علیهم السلام باجماع علما
نشنیده شده پس یقینی بدعت خواهد بود و صاحب نهایه میگوید که برائے نماز عصر در روز
جمعه اذان دوم گفتن جائز نیست بلکه می باید وقتیکه از نماز ظهر فارغ شوند اقامت نماز
عصر بخوانند خواه امام باشد یا ماموم و همچنین ابن ادریس میفرماید که اذان ثانی برای عصر
کسیکه نماز جمعه کرده است جائز نیست مسئله مستحب است خواندن سورهٔ جمعه و سورهٔ
منافقین در نماز جمعه و نیز مستحب است باواز بلند خواندن و قنوت خواندن و ابتدای بعت
نماز نوافل ادا کردن و غسل کردن و سر را بخطمی شستن قبل از زوال و سر تراشیدن و ناخن چیدن و شارب
گرفتن و خوشبو کردن و افضل ترین لباس پوشیدن مگر بهتر اینست که سفید باشد و وقتیکه بمسجد

رود با سکینه و با وقار رفتار کند و در مصباح متهجد مذکور است که چون توجه
بسوی مسجد کند افضل انیست که پیاده برود و چون برسد و اراده داخل شدن مسجد
کند مستقبل قبله شود و بگوید اللّٰهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَ تَوْبَتِكَ وَ أَغْلِقْ عَنِّي
بَابَ سَخَطِكَ وَ بَابَ كُلِّ مَعْصِيَةٍ هِيَ لَكَ اللّٰهُمَّ أَعْطِنِي فِي مَقَامِي هٰذَا جَمِيعَ
مَا أَعْطَيْتَ أَوْلِيَائَكَ مِنَ الْخَيْرِ وَ اصْرِفْ عَنِّي جَمِيعَ مَا صَرَفْتَهُ عَنْهُمْ مِنَ الْأَسْوَاءِ وَ الْمَكَارِهِ
رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَ لَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا
رَبَّنَا لَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَ اعْفُ عَنَّا وَ اغْفِرْ لَنَا وَ ارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ
الْكَافِرِينَ اللّٰهُمَّ افْتَحْ مَسَامِعَ قَلْبِي لِذِكْرِكَ وَ ارْزُقْنِي نَصْرَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ ثَبِّتْنِي عَلَى أَمْرِهِمْ وَ صِلْ مَا بَيْنِي
وَ بَيْنَهُمْ وَ احْفَظْهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَ مِنْ خَلْفِهِمْ وَ عَنْ أَيْمَانِهِمْ وَ عَنْ شَمَائِلِهِمْ وَ امْنَعْهُمْ أَنْ يُوصَلَ إِلَيْهِمْ
بِسُوءٍ اللّٰهُمَّ إِنِّي زَائِرُكَ فِي بَيْتِكَ وَ عَلَى كُلِّ مَأْتِيٍّ حَقٌّ لِمَنْ أَتَاهُ وَ زَارَهُ وَ أَنْتَ أَكْرَمُ مَأْتِيٍّ وَ خَيْرُ مَزُورٍ وَ خَيْرُ
مَنْ طُلِبَتْ إِلَيْهِ الْحَاجَاتُ وَ أَسْئَلُكَ يَا اللّٰهُ يَا رَحْمٰنُ يَا رَحِيمُ بِرَحْمَتِكَ الَّتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ وَ بِحَقِّ
الْوِلَايَةِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تُدْخِلَنِي الْجَنَّةَ وَ تَمُنَّ عَلَيَّ بِفَكَاكِ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ
و مستحب است که روز جمعه وقتیکه آفتاب یک نیزه بر آمده باشد بمسجد رود و مسئله مستحب است که در اعمال خیر روز جمعه زیادتی
نماید خصوصا صدقه و درود بر محمد و آل محمد چنانچه در حدیث است روی عمر بن یزید عن ابی عبد الله اذا
کان لیلة الجمعة نزل من السماء ملائکة بعدد الذر بایدیهم اقلام الذهب و قراطیس الفضة لا یکتبون
الی لیل السبت الا الصلوة علی محمد و اله فاکثر منها یا عمر ان من السنة ان تصلی علی محمد و اهل بیته فی
کل لیلة جمعة الف مرة و فی سائر الایام مائة مرة روایت کرده است عمر بن یزید از ابی عبد الله هرگاه

شب جمعه می آید ملائکه از آسمان بزمین فرود می آیند برابر عدد ذره هائے ریگ که در دست شان قلمهائے
طلائی و کاغذهائی نقرئی می باشند و کار ایشان اینست که از این شب تا شب شنبه سوائے درود چیزے را
نمی نویسند پس ای عزیز می باید که درین شبانه روز درود بفرست چراکه هر روز می باید که از صد مرتبه
کم نباشد و درین شب یکهزار مرتبه **مسئله** مستحب است بعد نماز صبح روز جمعه سورهٔ رحمن بخواند و

بعد فَبِاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ این بخواند لَا بِشَیْءٍ مِنْ
اٰلَائِكَ رَبِّ اُكَذِّبُ و مستحب است خواندن سورهٔ کهف در شب جمعه و
مستحب است خواندن سورهٔ توحید بعد نماز صبح صد مرتبه و استغفار صد مرتبه
و خواندن سوره نساء و هود و کهف و و الصافات و زیارت نبی صلی الله علیه و آله و ائمهٔ
معصومین علیهم السلام خصوصاً زیارت جناب سید الشهداء روحی له الفداء و مکروه هست خواندن
شعر باطل و حجامت بشرط **مسئله** حرام است خرید و فروخت بروز جمعه بعد
اذان و قبل نماز و مکروه است پیش از اذان پس اگر کسے بعد شنیدن اذان
بیع و شرا کرد آیا این بیع صحیح خواهد بود یا نه علما را دو قول است درین مسئله
شیخ و بعض علما و بعض متاخرین مائل بصحت بیع شده اند و بعضے بر عدم
صحت بیع رجحان نموده اند و احوط همین است **مسئله** سوائے بیع دیگر
عقود مثل هبه و رهن و غیرهما بعد شنیدن اذان جائز هستند چراکه نص قرآنی
بمقتضائے وَذَرُوا الْبَيْعَ مختص بخرید و فروخت است و بر دیگر عقود
قیاس کردن صحیح نیست اما در فضائل جماعت نصوص قرآنی و احادیث

خیلے وارد شده است بطور انموذج ایراد می نمایم قال الله تعالی واركعوا
مع الراكعين وعن النبی ص صلوة الجماعة تفضل صلوة الفذ
بسبع وعشرين درجة والفذ بالفاء والذال المعجمة الفرد
پروردگار عالم می فرماید که اے بندگان من نماز بجا آرید همراه نمازگذاران و رسول
مقبول می گوید که یک نماز را با جماعت اوا کردن فضیلت میدارد بر بیست و هفت
درجه نماز از آنکه فرادی بخوانند وفی الصحیح عن زرارة عن ابی جعفر ع قال قال امیر
المؤمنين ع من سمع النداء فلم يجبه من غير علة فلا صلوة له
زراره از ابو جعفر ع روایت کرده و آن حضرت از امیر المؤمنین ع نقل فرموده
کسیکه آواز اذان جماعت بشنود و شریک جماعت نشود بدون سبب قوی
پس آن نمازے که فرادی بخواند صحیح نیست وقال ابن بابويه قال
الباقر ع من صلى صلوة الخمس فی جماعة فظنوا به كل خير
ابن بابویه رح از جناب امام محمد باقر ع روایت کرده کسیکه نماز پنجگانه را با جماعت
ادا می کند او را نیک بشمارید وعن النبی ص من صلی الغداة وعشاء
الاخرة فی جماعة فهو فی ذمة الله ومن ظلمه فانما يظلمه
الله ومن احقره فانما يحقره الله جناب رسول مقبول می فرماید
کسیکه نماز صبح وخفتن را با جماعت ادا کند او تعالے مددگار اوست و کسیکه
این هر دو نماز را با جماعت ادا نکند پس پروردگار عالم بر او عتاب خواهد کرد

وہر کہ حقیر و ذلیل شمارد این نماز را پس جناب باری رسوا و خوار خواہد کرد او را

و روی ابن ابی یعفور عن الصادق ع قال هم رسول الله ص

باحراق قوم کانوا یصلون فی منازلهم ولا یصلون الجماعة

فاتاه رجل اعمی فقال یا رسول الله انی ضریر البصر و ربما

اسمع النداء ولا اجد احدا من یقود فی الجماعة والصلوة

معك فقال له النبی شد من منزلك الی المسجد حبلا

واحضر الجماعة ابن ابی یعفور از جناب صادق آل محمد روایت کرده کہ جناب

رسول مقبول قصد کردند برای سوزانیدن آن طائفہ کہ نماز را در خانہ خود میکردند

و در جماعت شریک نمی شدند پس یکے نابینا بخدمت آنحضرت حاضر شد و

عرض کرد کہ یا نبی اللہ منم نابینا و لسبا اوقات آواز اذان می شنوم و کسے را

نمی یابم کہ مرا بمسجد برد تا از ثواب جماعت بہرہ یاب شوم آنحضرت فرمودند

ترا می باید کہ یک رسن از خانہ خود تا بمسجد بہ بندد و شریک جماعت شو و روی محمد

بن عمار قال ارسلت الی الرضاء اسئله عن الرجل یصلی المکتوبة

وحده فی مسجد الکوفة افضل او صلوته فی جماعة فقال الصلوة

فی جماعة افضل روایت کرد محمد بن عمار کہ فرستادم بخدمت امام رضا شخصے را

کہ سوال کند از حال مصلے کہ نماز واجب را فرادی در مسجد کوفہ بجا می آرد آیا تنہا

خواندن نماز افضل است از نماز جماعت پس فرمود کہ نماز با جماعت افضل است

پس از

پس ازین حدیث واضح ولایح گردید که ثواب نماز جماعت برابر است با هزار نماز چرا که
ثواب نماز مسجد کوفه مساوی با هزار نماز است و در حدیث دیگر واقع است که نماز
در عقب عالم برابر است با هزار نماز و نماز در عقب غیر عالم بنسبت پنج نماز و در حدیث
دیگر وارد است که این ثواب بوقتی است که یک کس با امام نماز گذارد پس اگر
زیاده باشد مضاعف می شود مضروبا مثلاً هرگاه در مسجد جامع باشد و لشبت
سر عالم باشد و ماموم یک کس باشد این نماز برابر است با صد هزار نماز و اگر
دو کس باشند برابر است با صد هزار و صد هزار و مضاعف می شود تا ده کس
وقتیکه از ده تجاوز کند پس حد و احصای آن کسی نمیداند بغیر از حق سبحانه
و تعالی و اگر عقب غیر عالم باشد و جماعت در مسجد جامع باشد برابر است به
دو هزار و پانصد نماز و اگر دو کس باشند برابر است با پنجهزار نماز و همچنین تا ده کس
ثواب مضاعف می شود و بعد ازان حصر آنرا کسی نمیداند بجز حق سبحانه و تعالی
و احادیث درین باب زیاده از حد و حصر است بر اینها اکتفا نمودیم امّا
احکام جماعت بدانکه جماعت در چند مقام مستحب است اوّل نماز پنجگانه
دوم باقی فرایض مثل کسوف و خسوف و نماز جنازه سوم نماز قضای پنجگانه
دو صورت دارد یکی اینکه مامومین و امام هر دو نماز قضا بجا آرند دوم مامومین
قضا خوانند و امام ادا چنانکه در حدیث است که جناب رسول مقبول صم قضای
نماز صبح را با جماعت ادا میکرد یعنی آنحضرت نماز صبح خود ادا می خواند و مامومین

قضا می خوانند چہارم نماز استسقا و نماز عیدین در حالت غیبت امام ع و
در نوافل و مستحبات جماعت جائز نیست مسئلہ استحباب و فضیلت جماعت
برائے مرد و زن یکسان است اگرچہ ہمراہ زنان ہیچ مرد نباشد ہمین است مذہب شیخ
و سلار و ابن براج و ابن زہرہ و ابن حمزہ و ابن ادریس و ابراہیم ابن میمون
از ابی عبد اللہ ع روایت کردہ کہ آیا مرد را جائز است کہ امامت زنان بکند
در آن حالے کہ ہمراہ زنان کسے مرد نباشد و این نماز واجب باشد فرمودند
بلے جائز است و نیز ازان حضرت ع منقول است کہ زنے با زنان امامت
کند بے دغدغہ ہست مگر بعض احادیث منافات دارند چرا کہ ازانہا مستفاد
می شود کہ امامت زن در نماز واجبی جائز نیست فی الصحیح قال سئلت
اباعبد اللہ ع عن المرءۃ تؤم النساء فقال اذا کن جمیعاً
اَمَّتھن فی النافلۃ امّا المکتوبۃ فلا سوال کردم از ابی عبد اللہ ع کہ آیا زن را
جائز است امامت کردن با زنان پس فرمود ہرگاہ آن ہمہ ہا زن باشند امامت
جائز است در نماز مستحب نہ کہ در واجب وفی الصحیح عن الصادق ع قال
تؤم المرأۃ النساء فی النافلۃ فلا تؤمھن فی المکتوبۃ
حلبے از جناب صادق ع سوال کرد بابت امامت زن با زنان فرمودند کہ در
نافلہ امامت جائز است و در واجب نیست مگر کثرت و شہرت میان علما
جواز امامت زن با زنان است پس درین صورت اگر زن امامت کند پس میباید

کہ درمیان صف زنان برابر بایستد نہ پیش ایشان مثل مرد مسئلہ فضیلت
جماعت مختص بمساجد نیست بلکہ ہر جا ہمون فضیلت دارد مگر شرف مسجد حاصل
نخواہد شد وہر گاہ مساجد بکثرت باشند پس بہتر ہمین است کہ نماز جماعت را
در مسجد جامع ادا کنند یا اینکہ ہر جا اجتماع مردم زیادہ باشد یا اینکہ امام
اورع وافقہ یا اقرا باشد مگر پشت سر عالم نماز کردن خیلے فضیلت دارد چراکہ
رسول خدا ص می فرماید من صلی خلف عالم فکمن صلی خلف
رسول اللہ یعنے پشت سر عالم نماز گذاردن چنان ثواب دارد گویا کہ عقب
رسول مقبول ص نماز کردہ مسئلہ ہرگاہ گروہے در مسجد نماز بجماعت ادا کنند
پس بعضے میگویند کہ مکروہست بر گروہ دیگر کہ دران مسجد ہمان نماز را با جماعت
ادا کنند وقتیکہ گروہ اول بعد ختم نماز متفرق نشدہ باشند پس این گروہ ثانی را بباید
کہ بدون اذان در کنار مسجد نماز خود را ادا کنند بدون جماعت یعنی فرادی فرادی مگر اقرب
اینست کہ جماعت ثانی مکروہ نیست چراکہ اجتماع مردم دفعۃً واحدۃً خیلے
دشوار است پس اگر جماعت ثانی را مکروہ دانیم اکثر مردم از فضیلت نماز جماعت
محروم خواہند شد و حدیث زید ہم موید این کلام است چراکہ زید از آباے
کرام خود نقل کردہ کہ دو کس در مسجد آمدند و بر معصوم سلام کردند پس آنجناب
فرمود و اجازت داد کہ شمارا اختیار است کہ یکے با دیگرے امامت کند مگر اذان
واقامت نگوئید مسئلہ مباح ہست ترک جماعت بسبب عذر مثل باران

یا گل ولاے یا باد شدید در شب تاریک یا بسبب خوف ظالم یا جدا شدن
رفیقان یا اتلاف مال یا بسبب غلبۂ نوم یا بسبب مرض یا اینکہ چیزے
خوردہ باشد کہ از دہن بدبو آید مثل سیر و پیاز یا امثال آن کہ دیگران از
بویش متاذی شوند پس باید کہ در مسجد شریک جماعت نشود یا اینکہ گرسنگی برو
غالب باشد چراکہ در حدیث است از آنحضرت صہ اذا حضر العشاء واقیمت
الصلوۃ فابدؤا بالعشاء یعنی ہرگاہ غذاے شب آوردہ شود و گرسنگی غالب
باشد و نماز جماعت برپا شدہ باشد پس می باید کہ اول غذا بخورد و شریک جماعت
نشود یا اینکہ حاجت براز داشتہ باشد درین صورت ہم ترک جماعت کند مسئلہ
در اقتدا کردن نماز جماعت اتحاد نماز واجب شرط نیست اگر ہر دو نماز واجب
مختلف باشد مثلاً امام ظہر میخواند و ماموم عصر یا بالعکس درچنین صورت اقتدا
جائز است مگر ضرور است کہ ہیئت ہر دو واجب مختلف نباشد مثلاً امام نماز
یومیہ خواند و ماموم نماز کسوف وغیرہ مسئلہ ماموم را جائز است نماز را
بہ نیت سنت خواندن پشت سر امام کہ امام در نماز واجب مشغول باشد از جناب
صادق ع منقول است ان الافضل لمن صلی ثم یجد جماعۃ ان یصلی
معہم از جناب صادق ع منقول است بتحقیق کہ بہتر و افضل اینست کہ اگر کسے
نماز در جماعت یا فرادے خواندہ باشد و بعدہ جماعت دیگر براے ہمان نماز بپابند
وبخوانند باید کہ آن شخص ہم درین جماعت ثانی شریک شود و نماز را اعادہ نماید

اگر صاحب تذکره منع نموده اند برای اعاده کردن نمازیکه اول در جماعت خوانده باشد و باز در جماعت ثانی شریک شود هرگاه کسی نماز واجب را فرادی خوانده است و میخواهد که شریک جماعت شود و همان نماز را در جماعت بخواند پس می باید که نیت نماز سنت بکند چراکه اول نماز واجب را ادا کرده پس حالا آن نماز را برای تحصیل ثواب نماز جماعت به نیت استحباب بخواند بدانکه شرائط امام جماعت بدو قسم منقسم است یکی عام و دیگری خاص و عام بر هفت قسم است اول بلوغ پس امامت طفل جائز نیست اما آن طفل که قریب بلوغ باشد پس اولا امامت جائز است و ابن براج و صاحب نهایه می گویند که امامت غیر بالغ جائز نیست چراکه قبل از بلوغ ناقص العقول اند و ممکن است که در بعضی ارکان نماز خلل و فساد پیدا کنند مگر امامت اطفال برای اطفال جائز است و نیز جائز است که اطفال در نماز سنت هم جماعت بکنند و بلوغ در مردان بسه علامت متحقق میشود اول روئیدن موی زهار دوم از احتلام سوم بعد اتمام پانزده سالگی و در زنان علامت سوم مختلف است یعنی بعد اتمام نه سال بالغ میشوند و در شرط اول و دوم مرد و زن یکسان اند دوم عقل پس صحیح نیست امامت مجنون و اگر جنون دوری باشد پس آن زمان که صحیح است در آن وقت امامت هم صحیح است اگرچه به پشت سر چنین کس که جنونش دوری باشد نماز کردن مکروه است چراکه از باز آمدن جنون بیقین و وثوق نیست مبادا در اثنای نماز جنون عارض شود دیگر اینکه ممکن است که در حالت

جنون محتلم شده باشد و بعد صحت غسل نکرده باشد و کراهت درینجا بمعنے قلت
ثواب است سوم اسلام پس امامت کافر صحیح نیست اگرچه در مذهب خود عادل
و موثق باشد چهارم ایمان و مراد از ایمان اینست که معتقد اصول خمسه باشد
پس اقتدا کردن بغیر مومن که اثنا عشری نباشد جائز نیست پنجم عدالت مشهور میان
علما آنست که عدالت ملکه تقوی و مروت است یعنی حالتے داشته باشد
که در نفس راسخ باشد که باز دارد از گناهان کبیره و اصرار بر صغائر و مروت
عبارت است از ینکه کاری چند از وی صادر نشود که دلالت بر خست
نفس و رکاکت عقل کند مثل اینکه در بازارها علانیه بدون ضرورت چیزے خورد
یا لباس اجلاف بپوشد و مانند اینها پس اگر تائب شود از گناهان حکم بعدالتش
نمیتوان کرد تا مدتے برآید که خاطر جمع شود که این ملکه را حاصل کرده است
و دانستن این بمعاشرت باطنی میشود باینکه چند گاه باو معاشرت کند تا گمان
غالب بهم رسد که ارتکاب کبائر نمی کند و نه اصرار بر صغائر یا آنکه دو عادل گواهی
دهند بعدالتش یا اینکه دو عادل باو اقتدا کنند یا ببینند که جمعے کثیر باو اقتدا
می کنند و در کبائر خلاف است و احوط آنست که آن شخص مجتنب از همه
باشد و از کبائر یکے شرک است و جمیع افراد آن و ناامیدی از رحمت الهی
و ایمن بودن از عذاب آلهی دوم عقوق پدر و مادر سوم کشتن مومن بغیر حق
چهارم دشنام فحش دادن پنجم مال یتیم خوردن ششم از جهاد گریختن هفتم سود

خوردن از مسلمانان نهم قسم دروغ خوردن دهم دزدی کردن خصوصاً از غنیمت
یازدهم ترک نماز و ترک زکوة دوازدهم گواهی بناحق دادن سیزدهم کتمان
شهادت کردن چهاردهم شراب خوردن پانزدهم عهد شکستن از خدا و خلق
شانزدهم قطع رحم کردن هفدهم اعرابی شدن بعد از مهاجرت و آن در زمان
رسول خدا ص بود که بر همه کس لازم بود ترک وطن کردن و در خدمت آنحضرت
بودن و ترک آنحضرت نمودن و بادیه نشینی اختیار کردن گناه کبیره بود و فی
زماننا ترک طلب علم همین حکم دارد هیجدهم ترک صوم ماه رمضان کردن
و در روایت وارد شده است که هرچه حق سبحانه و تعالی وعدهٔ جهنم بر آن
کرده از کبائر است نوزدهم افترا بر خدا و رسول ص بستن بیستم غیبت کردن
بغیر حق بیست و یکم تهمت بستن بیست و دوم مسافران را از آب منع کردن
بیست و سویم ملاحظه از بول نه کردن بیست و چهارم کاری کردن که دیگری
یعنی احتیاط و پرهیز از بول نکند ۱۲
پدر و مادر این کس را دشنام دهد بیست و پنجم راضی بقضای الهی نبودن
و اعتراض بحکم الهی کردن بیست و ششم تکبر کردن و حسد بردن بیست و هفتم
کینه از مومنان داشتن بیست و هشتم در حرم الهی مخالفت شرع کردن و
همچنین در مدینهٔ طیبه بیست و نهم بیعت امام زمان را شکستن سیم اندام عضوی
از اعضای مومنان ناحق شکستن سی و یکم مردار و سائر نجاسات
خوردن سی و دوم زنا و لواطه کردن سی و سویم اصرار بر صغیره کردن از جمله

کبائر است و اصرار یعنی بسیار کردن گناه صغیره است و بعضے گفته اند که هرگاه
صغیره بکند و در خاطر داشته باشد که مرتبهٔ دیگر آن را بکند اصرار است و
اگر بکرر نیز بکند اگرچه دو بار باشد که در میانه تائب و پشیمان نشود اصرار است
و اگر هر مرتبه که صغیره کند نادم و پشیمان شود این اصرار نیست و بعضے گفته اند
که اگر گناه کبیره نیز کند و بعد از ان توبه کند گویا گناه نه کرده ششم طهارت مولد
پس پشت سر ولد الزنا نماز جائز نیست و در روایت زراره عن ابی جعفر و لا
یقبل شهادة ولد الزنا ولا یؤم الناس در روایت زراده منقول است
که شهادت ولد الزنا صحیح نیست و نیز صحیح نیست که امام جماعت شود هفتم اینکه
نمازش بظاهر صحیح و درست باشد پس اگر امام بدون طهارت نماز کرد و
ماموین میدانند این امر را پس اقتدا باو صحیح نیست اما خاص هم بر شش
قسم است اول اینکه کسیکه جماعت مردمان و خنثے را امامت کند پس باید
که مرد باشد پس امامت زن برائے مردان جائز نیست و نه برائے خنثی
چرا که ممکن است که آن خنثے مرد باشد و نه خنثے خنثے را امامت می کند
چرا که ممکن است که آن خنثے که امامت میکند زن باشد و خنثے که اقتدا
می کند مرد باشد دوم اینکه امام ایستاده باشد بشرطیکه ماموین هم ایستاده
باشند پس جائز نیست که امام نشسته نماز کند و ماموین ایستاده
و نیز صحیح نیست که مفلوج اصحه را امامت کند آرے جائز است که مفلوج چنین باد

اقتدا کنند و اگر اعرج یا پا بریده امامت کند جائز است بشرطیکه قدرت بر قیام داشته باشد سویم قرائت و مراد از ان تجوید است یعنے حروف را از مخارج ادا کند که اشتباه نشود در میان حروف قریب المخرج پس اگر امّی یعنے کسیکه قرأت را خوب نمی داند امامت کند قاری را جائز نیست اقتدا باو کردن و اگر امّی مثل خود را امامت کند جائز است و اگر در امام و ماموم یک کس فاتحه را خوب میداند و دیگرے سوره را و شرائط امامت در هر دو باشند پس کسیکه سورهٔ فاتحه را خوب میداند آن امامت کند و در زبان کسے که لکنت باشد باین طور که حرفے را مبدل کند مثل اَلثغ و اَلیغ پس امامت شان جائز نیست اَلثغ آنست که بجاے را لام بگوید صاحب مبسوطی گوید که بجای حرفی حرف دیگر ادا کند و اَلیغ است که کلام را لفصاحت ادا نکند و همچنین تمتام و فافا و تمتام آنست که در کلام او اکثر تا باشد و فافا در کلامش اکثر فا باشد و بنا بر قولی امامت چنین کسان جائز است چراکه عاجز هستند مگر احوط آنست که از امامت آنها اجتناب نمایند چهارم پوشیده کردن عورتین است پس اگر امام برهنه نماز کند و مامومین هم برهنه باشند بعذر شرعی امام را باید که در میان صف بایستد نه پیش ایشان و برهنه را نمی باید امامت کردن با آن کسان که لباس پوشیده باشند مگر شیخ رحمی گوید که پشت سر برهنه نماز کردن جائز است چراکه نمازش درین حالت صحیح است مگر در حال برهنگی مصلے را می باید که رکوع و سجود نکند بلکه اشاره بکند پنجم استقبال بقبله پس امامی که از استقبال قبله عاجز است او را امامت جائز نیست برائے

آن کسان که قادر بر استقبال قبله هستند ششم مختون پس امامت غیر مختون برای
مختون جائز نیست البته غیر مختون در صورتی که از ختنه معذور باشد مانند خود را
امامت می تواند کرد **مسئله** در امامت بنده اختلاف است صاحب
مبسوط و نهایه مائل شده اند باین که بنده امامت آزاد نمی تواند کرد مگر ابن جنید
و ابن ادریس و صاحب مختلف مطلقا امامت بنده را جائز دانسته اند
مسئله امامت مجذوم و ابرص و محدود مکروه است و نیز مکروه است
یعنی کسی که حد شرعی برو جاری شده باشد ۱۲
امامت متیمم با متوضی و نیز مکروه است که مسافر امامت کند غیر مسافر را
مسئله اگر امام اصل موجود باشد از همه پیش امامان افضل است بلکه
بهتر آنست که بدون اجازت او دیگران امامت نکنند و امام مالک مسجد که
ملازمت نماز جماعت دران مسجد داشته باشد از همه افضل است و امیری
که امارت شرعی داشته باشد و شرائط امامت نیز در آن موجود باشند از
دیگران افضل است و صاحب منزل نیز افضل است از دیگران و جمعی از
علما گفته اند که هر گاه هاشمی شرائط امامت داشته باشد از دیگران افضل است
و هر گاه نزاع کنند امامان در امامت پس کسیکه ماموین او را مقدم دارند
اولی است پس اگر ماموین مختلف باشند پس امامی که اقرا باشد مقدم
دارند و اگر در قرائت مساوی باشند افقه را مقدم دارند و اگر درین نیز مساوی
باشند پس مقدم میدارند کسی را که زودتر مهاجرت کرده باشد برای طلب علم

واگر درین هم مساوی باشند مقدم میدارند کسے را که در سن بزرگ باشد و در اسلام واگر
درین نیز مساوی باشند مقدم میدارند کسے را که روئش صبیح باشد واگر درین نیز مساوی
باشند مقدم میدارند کسے را که تقوے و پرہیزگاری او بیشتر باشد واگر درین نیز مساوی
باشند قرعه میزنند پس بنام هر کس که برآید بر آن عمل نمایند واین ترتیب بنہج استحباب است
نه بطریق وجوب واشتراط **مسئله** هرگاه ثابت شود بعد از نماز که امام فاسق
یا کافر یا بے وضو یا جنب بود نماز ماموین صحیح است وحاجت اعاده نیست
واگر پیش از نماز میدانند نماز ایشان باطل است واگر در اثنائے نماز آگاه شوند
قصد انفراد کنند و نماز خود را تمام کنند **مسئله** هرگاه ماموم داخل مسجد شود و
امام در رکوع باشد و ترسد که تا وقتیکه بامام رسد امام سر از رکوع بردارد پس اگر در رکعت
آخر نباشد صبر کند تا امام در رکعت دیگر داخل شود واگر رکعت آخر باشد نیت کند و تکبیر
احرام بگوید و برکوع رود و در حال رکوع راه برود تا بصف‌ها رسد و چون امام سلام
دهد برخیزد و نماز خود را تمام کند **مسئله** نماز جماعت در کشتی جائز است واگر کشتی
بر گردد هیچ عیب نیست هرگاه ماموم نافله شروع کند و امام تکبیرة الاحرام بگوید پس
اگر ممکن باشد که پیش از رکوع نافله را تمام کند و خود را شریک جماعت کند فبها والا نافله را
ترک کند واگر ماموم در نماز واجب باشد و ممکن باشد تمام کردن آن پیش از رکوع امام
تمام کند واگر پیش از رکوع تمام کردن نتواند نیت را بطرف نافله نقل کند واین نافله را
قطع کند یا تمام کند و شریک جماعت شود هرگاه ماموم وقتے برسد که امام بعضے

از نماز او اگر ده باشد پس آنچه را که مے یابد اوّل نماز اوست پس اگر برکعت دوم
برسد و امام قنوت را خواند ماموم نیز مستحباً بخواند برای متابعت امام و چون امام به تشهد
بنشیند احوط آنست که ماموم بر سر پا نشیند تا امام به تشهد خود مشغول باشد و اگر
این نیز تشهد را بخواند استحباباً بهتر است و چون امام در رکعت سیم برکوع رود ماموم
قنوت مختصر بتعجیل بخواند و شریک رکوع شود و چون امام سجود کند و برخیزد این بنشیند
تشهد خود را بخواند وجوباً و ملحق شود با امام و چون امام به تشهد دیگر بنشیند ماموم بر پا
بنشیند و او با امام تشهد بخواند استحباباً تا امام سلام دهد ماموم برخیزد و یک رکعت
خود را بخواند و اگر در رکعت سوم برسد وقتیکه در رکعت چهارم امام برکوع رود ماموم
قنوت خود را مختصر بخواند و ملحق شود و چون سلام دهد برخیزد و دو رکعت خود را
بالحمد تنها یا بتسبیح تمام کند و اگر امام در دو رکعت آخر تسبیح خوانده باشد بهتر آنست
که ماموم الحمد بخواند و اگر در رکعت چهارم برسد پس چون امام سلام دهد ماموم برخیزد و در رکعت دوم را به الحمد و سوره
بخواند و قنوت بخواند و نماز را تمام کند مسئله میباید که در میان امام و ماموم حائلے نباشد که مانع
از مشاهده امام باشد پس اگر دیوارے باشد که در بعضے احوال امام را می تواند دید صحیح است و
همچنین اگر حائل ماموین باشد یا ستونهاے مسجد صحیح است و اگر امام بجائی باشد
که طرفین جماعت امام را نه بینند و نه آن کسان را می بینند که بینندهٔ امام اند نماز ایشان
صحیح نیست و می باید که امام بر بلندی نباشد و ماموم در پستی و بلندی به پستی زائد
از یک وجب نباشد و بهتر مساوات است و ماموم را جائز است که بر بلندی باشد

و امام در پستی مگر آنکه بسیار بلند باشد مثل مناره و امثال آن و می باید که امام و ماموم از یکدیگر دور نباشند مگر آنکه فاصله ماموین باشند عیب ندارد و بهتر است که ماموین بیکدیگر متصل باشند و اگر اندکی فاصله باشد عیب نیست و بهتر آنست که صفها نیز نزدیک باشد و بهتر آنست که فاصله زیاده از خوابگاه اسپ نباشد و فاصله صفها از فاصله خوابگاه گوسفند کم و زیاده نباشد و جماعتی که نزدیکتر بامام باشند پیشتر تکبیرة الاحرام بگویند از صفوف دیگر و ماموم را می باید که در رکوع و سجود پیش از امام نرود و اگر عمداً رفته است نمازش باطل است و اگر سهواً پیش از امام در رکوع و سجود رفته است سر بردارد و دو مرتبه دیگر با امام برود و زیادتی رکوع و سجود در اینجا ضرر ندارد و اگر سر بر ندارند نماز ایشان باطل است و همچنین می باید که پیش از امام سر از رکوع و سجود بر ندارد پس اگر پیشتر سر بردارد مظنه بطلان نماز است و اگر سهواً سر بردارد باز برکوع برود و گرنه مظنه بطلان دارد و ماموم را ضرور است که نیت اقتدا به پشت سر امام معین بکند و امام را نیت امامت در کار نیست و می باید که ماموم قصد امام معین بکند بنام یا صفت یا اشاره و احوط آنست که ماموم در نماز جهریه هر گاه قرائت امام را بشنود اگرچه صدائی باشد بی تمیز حروف قرائت نکند و گوش بدهد بامام و اگر صدای امام را نشنود سنت است که خود قرائت کند اگر قرائتش درست باشد و در نماز اخفاتیه احوط آنست که قرائت نکند بلکه تسبیح بگوید آهسته آهسته و سنت است که اگر ماموم مرد باشد یک کس باشد

جانب راست امام بایستد اند کے پست از امام واگر دو کس یا بیشتر باشند درعقب بایستند واگر زن باشد خواه یک یا بیشتر لازم است که بعقب بایستند و اگر مردان نیز باشند درعقب مردان بایستند واگر زن پیشنمازی زنان کند بهتر آنست که درمیان صف بایستد وسنت کہ ست که امام تشهد وسلام بلکه جمیع اذکار رابلند بگوید وماموم همه اذکار را چنان بگوید که امام نشنود واگر امام را در اثنای نماز یا بیهوش شود سنت است که مامومین شخصی از صف خود که صلاحیت نماز جماعت داشته باشد امام نمایند وهمه قصد اقتدا باو کنند وبقیه نماز را تمام کنند واگر نباشد چنین شخصی همه ها بنیت انفراد نماز را تمام کنند وهمچنین امام را اگر حدثی بهم رسد شخصی را از جماعت خود امام سازند وباو اقتدا کرده نماز را تمام کنند

در بیان بیرون آمدن از خانه بجانب مسجد

ابن فهد رح در کتاب عدة الداعی از حضرت رسالت پناه م آورده که هرکه وضو بکند و بعد ازان بر آید بجانب مسجد در وقت بیرون آمدن از خانه بگوید بِسْمِ اللهِ الَّذِیْ خَلَقَنِیْ فَهُوَ یَهْدِیْنِ هدایت کند خدای تعالیٰ اورا بصواب وایمان وهرگاه بگوید وَالَّذِیْ هُوَ یُطْعِمُنِیْ وَیَسْقِیْنِ بخوراند خدای تعالیٰ اورا از طعام بهشت وسیراب گرداند از شراب بهشت وهرگاه بگوید وَاِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ یَشْفِیْنِ بگرداند خدای تعالیٰ این را کفاره جمیع گناهان او وهرگاه بگوید وَالَّذِیْ یُمِیْتُنِیْ ثُمَّ یُحْیِیْنِ بمیراند خدای تعالیٰ اورا مثل مردن شهید

وزندہ کند اورا مثل زندہ کردن سعد او ہرگاہ بگوید وَالَّذِیْ اَطْمَعُ اَنْ یَّغْفِرَ لِیْ
خَطِیْئَتِیْ یَوْمَ الدِّیْنِ بیامرزد خدائے تعالے جمیع گناہان اورا اگرچہ بیشتر
از کف دریا باشد وہرگاہ بگوید رَبِّ هَبْ لِیْ حُکْمًا وَّاَلْحِقْنِیْ بِالصّٰلِحِیْنَ
بہ بخشد خدائے تعالے اورا حکم وعلم وملحق سازد اورا بصلحائے گذشتہ
وصلحائے آیندہ وہرگاہ بگوید وَاجْعَلْ لِّیْ لِسَانَ صِدْقٍ فِی الْاٰخِرِیْنَ
بنویسد خدائے تعالے برائے او در ورق بیضا کہ فلان ابن فلان
از صادقین است وہرگاہ بگوید وَاجْعَلْنِیْ مِنْ وَّرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِیْمِ
عطا کند خدائے تعالے اورا منزلہا در بہشت وہرگاہ بگوید وَاغْفِرْ لِاَبِیْ
بیامرزد خدائے تعالے پدر ومادر اورا واحادیث در فضیلت گذاردن
نماز در مسجد بسیار است ترک نمودہ شد خوفاللتطویل **در بیان**

ثواب مسجد مستحب است تعمیر کردن مسجد چنانچہ میفرماید او تعالے
اِنَّمَا یَعْمُرُ مَسٰجِدَ اللّٰهِ مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْیَوْمِ الْاٰخِرِ تعمیر مساجد
ہمکس کند کہ بخدا وروز جزا ایمان آوردہ باشد وابو عبیدہ میگوید کہ از جناب
ابی عبداللہ شنیدم ہرکس کہ در دنیا مسجدے بنا کند پروردگار عالم
یک خانہ در جنت برائے او درست می کند ودر بعضے اخبار لفظ کمفحص
قطاۃ آمدہ است قطاۃ جانوریست نہایت کوچک کہ زمینی را گود میکند برائے
نشستن خود الحاصل غرض معصوم ہمین است یعنے کسیکہ مسجدے نہایت

کوچک مانند آن درست کند باز هم جناب احدیت اجرے جزیل و ثواب جمیل
عنایت خواهد کرد و ابو عبیده میگوید که یک مرتبه همراه رکاب ابو عبد الله ع
در سفر بودم در راه مکه پس چند سنگهائے مسجد را درست کردم از دست
خود و عرض کردم جانم فدائے تو باد آیا این حکم مسجد وارد آنجناب ع

فرمود بلے و فی الصحاح عن عثمان قال سمعت رسول الله صلعم یقول

من بنی مسجداً ابنی الله له فی الجنة مثله این حدیث در صحاح
عامه مسطور است از عثمان میگوید که شنیدم از رسول مقبول ص که میفرمود هر که مسجدے
در دار دنیا تعمیر کند او تعالے در جنت مثل آن مسجد قصر عنایت خواهد فرمود
بدانکه مستحب است که در مساجد اکثر بباید چرا که کسیکه در مسجد می آید یکے
از هشت چیزے می یابد یا برادر ایمانی که برائے هدایت او معین باشد یا مسئلهٔ
علمی در گوش او برسد یا آیهٔ قرآنی را بشنود یا وعظے را بشنود که او را هدایت
کند یا پندے در و اثر کند که از ضلالت باز ماند یا رحمت خدائے تعالے
که منتظر مومن باشد یا اینکه از معاصی بسبب خوف باز ماند یا بسبب حیا
و شرم از اجتماع مردم از گناه باز ماند و از ابی عبد الله ع منقول است کسیکه
بمسجد می رود و گامے بر میدارد بر هر خشک و تر پس برائے او تسبیح میکند هفت
طبق زمین و از امام جعفر صادق ع منقول است و آنحضرت ص از جناب رسول
روایت کرده کسیکه تلاوت قرآن بسیار کند و اکثر بمسجد رود پس پروردگار عالم

براے او قصرے در جنت عنایت خواہد کرد و ایضاً از رسول مقبول منقول است کسیکہ آواز اذان بشنود و از مسجد بیرون آید بغیر سبب پس منافق است آرے اگر ارادہ بازگشتن داشتہ باشد عیب نیست و از جناب صادقؑ منقول است ہمسائگان مسجد کہ صحیح و تندرست ہستند و براے نماز واجب بمسجد نمی آیند نماز ایشان مقبول نیست

امّا احکام مسجد،

مستحب است وقتیکہ در مسجد رود نعلین خود را نزدیک در مسجد ملاحظہ نماید کہ از نجاست پاک باشد و مستحب است چیزے کہ رائحہ اش ناگوار باشد مثل پیاز و سیر نخورد و وقتیکہ بمسجد رود مستحب است وقت داخل شدن مسجد باوضو باشد و پاے راست را مقدم دارد و این دعا بخواند بِسْمِ اللّٰہِ وَالسَّلَامُ عَلٰی رَسُوْلِ اللّٰہِ اِنَّ اللّٰہَ وَمَلٰٓئِکَتَہٗ یُصَلُّوْنَ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ وَالسَّلَامُ عَلَیْھِمْ وَرَحْمَۃُ اللّٰہِ وَبَرَکَاتُہٗ اَللّٰھُمَّ اغْفِرْلِیْ ذُنُوْبِیْ وَافْتَحْ لِیْ اَبْوَابَ فَضْلِکَ و یا بگوید بِسْمِ اللّٰہِ وَبِاللّٰہِ وَالسَّلَامُ عَلَیْکَ اَیُّھَا النَّبِیُّ وَرَحْمَۃُ اللّٰہِ وَبَرَکَاتُہٗ اَللّٰھُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِ مُحَمَّدٍ وَّافْتَحْ لَنَا اَبْوَابَ رَحْمَتِکَ وَاجْعَلْنَا مِنْ عُمَّارِ مَسَاجِدِکَ جَلَّ ثَنَآؤُ وَجْھِکَ و اگر این دعا را بخواند برابر است با یک حج مقبول اَشْھَدُ اَنْ لَّآ اِلٰہَ اِلَّا اللّٰہُ وَحْدَہٗ لَا شَرِیْکَ لَہٗ وَاللّٰہُ اَکْبَرُ کَبِیْرًا وَّالْحَمْدُ لِلّٰہِ کَثِیْرًا وَّسُبْحَانَ اللّٰہِ بُکْرَۃً وَّاَصِیْلًا

وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِیِّ الْعَظِیْمِ وَصَلَّی اللّٰهُ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَ
آلِ مُحَمَّدٍ و چون خواهد که بیرون آید پس باید که بر در مسجد بایستد و بگوید اَللّٰهُمَّ
دَعَوْتَنِیْ فَاَجَبْتُ دَعْوَتَكَ وَصَلَّیْتُ مَكْتُوْبَتَكَ وَانْتَشَرْتُ فِیْ اَرْضِكَ
كَمَا اَمَرْتَنِیْ فَاَسْئَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَمَلَ بِطَاعَتِكَ وَاجْتِنَابَ
سَخَطِكَ وَالْكَفَافَ مِنَ الرِّزْقِ بِرَحْمَتِكَ پس پای چپ را
پیش کند و بگوید اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّآلِ مُحَمَّدٍ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِیْ وَافْتَحْ
لِیْ اَبْوَابَ فَضْلِكَ پس وقتیکه داخل مسجد شود تحیهٔ مسجد که دو رکعت است
بخواند چنانکه ابو قتاده از ان حضرت روایت کرده که می فرمود که اگر کسے
از شما اندرون مسجد باید نشیند تا وقتیکه از تحیهٔ مسجد فارغ نشود و بعده
دعا بکند و درود بفرستد بر نبی صلعم و اگر این تحیه را نخواند رو بقبله بنشیند و حمد الٰهی
و درود بر رسالت پناهی صلعم بفرستد و بعد آن طلب حاجت خود نماید و مستحب است
که در مسجد حکایات و بیانات دنیا را نکند چرا که رسول مقبول صلعم فرموده که هر کس
چنین سخنها بکند همیشه فرشتگان برو لعنت می کنند و مستحب است که ناف و ران
و زانو پوشیده دارند و نیز منع فرموده آنحضرت صلعم که شمشیر از غلاف بیرون نمایند
و نیز فرمود آنحضرت صلعم کسے را که بشنوید که در مسجد شعر می خواند پس بگوید که او لعالی
دهنش را بشکند مگر آن اشعارے که مستثنیٰ اند مثل شعر حکمت یا شا نعت
یا مدح یا در مصائب چرا که مساجد برائے عبادت و تلاوت قرآن است و مستحب است

که در مساجد تصویر نکشند چراکه حضرت ابی عبد الله ع فرمود که مکروه میدانم نماز کردن بمساجدی
که در آن تصویر باشد و حرام است نقش کاری مسجد بطلا چراکه گاهے در عهد رسول
مقبول ص و ائمه کرام نشده است بلکه بعض علما صورت کشیدن را در مسجد نیز حرام میدانند
و مکروه است مسجد را کنگره دار ساختن چراکه جناب صادق ع روایت کرده از آبائی خود
که یکی از ایشان مسجدے دید در کوفه که کنگره دار بود فرمود که این کنیسا است
یا مسجد و مکروه است چند محراب داخل مسجد ساختن چراکه این مشابه بمذابح
یهود است و مکروه است بلند ساختن مسجد و مکروه است بیع و شرا در مسجد و مکروه است
مجانین و اطفال را در مسجد دخل دادن و مکروه است حد جاری کردن در مسجد
و نیز دیگر احکامات را جاری کردن و مکروه است شناخت کنانیدن شئ گم شده را
در مسجد و مکروه است آواز بلند کردن در مسجد و مکروه است مسجد را مسقف کردن
مگر در بعض بلاد حاجت شدید سقف می باشد و مکروه است مسلح در مسجد رفتن
و حرام است سنگریزه هاے مسجد را بیرون بردن و اگر برده باشد واجب است
که در آن مسجد یا مسجد دیگر رد نماید و حرام است آلات مسجد فروختن و حرام
است مسجد را در ملک خود داخل ساختن و مکروه است آب دهن یا بینی
بمسجد انداختن و اگر چنین کرده است پس کفاره اش اینست که از خاک
بپوشاند و مکروه است از حدث بول و براز وضو کردن و مکروه است خواب
کردن در مساجد خصوصا مسجد مکه و مدینه و مکروه است در مسجد بزبان عجمی سخن

ن کلیسه

گفتن مگر آنکه زبان عربی نداند و مکروه است حرفہ کردن در مساجد خصوصاً
جولاہی و خیاطی و مستحب است جاروب دادن در مسجد خصوصاً بروز پنجشنبہ
و شبِ جمعہ قال رسول اللّٰہ ص من کنس المسجد یوم
الخمیس ولیلة الجمعة فاخرج منه من التراب ما یذر
فی العین غفر اللّٰہ له فرمود کسیکہ روز پنجشنبہ و شب جمعہ مسجد جاروب دہد و
بقدر سرمۂ چشم غبار ازو بیرون کند جمیع گناہان او آمرزیدہ خواہند شد و مستحب است
چراغ روشن کردن در مسجد قال رسول اللّٰہ ص من اسرج
فی المسجد من مساجد اللّٰہ سراجا لم تزل الملائکة وحملة العرش
یستغفرون له مادام فی ذلک المسجد ضوءٌ من ذلک السراج
فرمود رسول خدا کسیکہ در مسجدے از مساجد چراغ روشن کند پس مادامے کہ روشنی
این چراغ باقی است ملائکہ رحمت و حاملان عرش برائے او استغفار میکنند
و مستحب است کہ بوقت رفتن بمسجد سبقت و تعجیل نماید و وقت برآمدن تاخیر نماید
قال امیر المؤمنین ع جاء اعرابی الی النبی ص فسئاله
عن شر بقاع الارض وخیرها فقال له رسول اللّٰہ ص شر بقاع الارض الاسواق
وخیر البقاع المساجد واحبهم الی اللّٰہ اولهم دخولا واٰخرهم خروجا
جناب امیر المؤمنین ع می فرمایند کہ بدوے در خدمت رسول ص حاضر شد
و عرض کرد کہ بدترین پارۂ زمین و نیکترین پارۂ زمین کدام است پس جواب

داد آنحضرتؐ که بدترین زمین بازارهاست ونیک ترین زمین مساجد اند
در نزد خداوند برتر و اعلی کسیکه اول بمسجد میرود وبآخر از مسجد بیرون می آید
دوست تراست و۳ حرام است داخل کردن نجاست متعدیه در مسجد و
ازالهٔ نجاست کردن در مسجد چراکه در حدیث است جنّبوا مساجدکم
عن نجاسة یعنی محفوظ دارید مسجد هاے خود را از آلوده کردن به نجاست
پس اگر در مسجد نجاست متعدیه یافت شود واجب کفائی است بر هر مومن
که آنرا دور کند اگر آگاهی داشته باشد پس اگر کسے اول بمسجد بیاید و نجاست را
ببیند پس خاص براین شخص واجب خواهد شد که تطهیر مسجد بکند پس اگر تطهیر کرد
و نماز کرد نمازش صحیح است و۳ اگر باوجود امکان و وسعت وقت تطهیر مسجد نکرد
نمازش درین مسجد و در مسجد دیگر صحیح نیست علی الاحوط و۳ حرام است دفن
کردن اموات در مساجد و دفن شدن جناب فاطمه ع اگر ثابت شود پس آن
محض از مختصات آن معظمه است و۳ حرام است اجازت دادن براے
در آمدن مسجد براے مشرکین اگرچه اعضاے شان در آن وقت رطوبتے
نداشته باشند و۳ از ان حضرتؐ منقول است که نمازے که در مسجد جامع کنند
برابر است با صد نماز و نمازے که در مسجد محله کنند برابر است با بست وپنج نماز
و نمازے که در مسجد بازار کنند برابر است با دوازده نماز و نمازے که در خانه کنند
یک نماز است و از حضرت ائمه ع وارد شده که نماز در مسجد الحرام برابر است با صد

هزار نماز و نماز در مسجد رسول ص برابر است باده هزار نماز و نماز در مسجد کوفه و بیت
المقدس برابر است با هزار نماز **مسئله** هرگاه مسجد قریب انهدام باشد
جائز است منهدم کردن آن و هرگاه خوف داشته باشد که بر سر کسے فرود
آید پس در آن وقت واجب خواهد بود و جمعے گفته اند که مسجد را خراب میتوان
کرد و هرگاه خواهد که بزرگ تر از آن بسازد و اگر ممکن باشد جاے دیگر مسجدے
تعمیر کنند و مسجد کوچک را بحال خود بگذارد و احوط آنست که آلات مسجد را
صرف همان مسجد کنند و بمسجد دیگر نه برند مگر اینکه ازین مسجد زیاده آید و بکار
آن نیاید که درین صورت صرف مسجد دیگر میتوان کرد **مسئله**
نماز واجب را افضل اینست که در مسجد بجا آرد و نماز سنت را اگر امین باشد
از ریا بهتر آنست که در مسجد بجا آرد و اگر امین نباشد در خانه افضل است

فصل سویم در بیان قبله و اذان و اقامت و لباس و مکان مصلے

بدانکه فرمود خداے تعالے فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ
مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ جناب احدیت از حبیب خود
می فرماید که بگردان روی خود را بجانب مسجد حرام و هر جا که باشید بگردانید روهاے
خود را بجانب او شانِ نزول آیه وافی هدایه اینست که جناب رسول خدا ص در مکه
معظمه تا سیزده سال نماز بجانب بیت المقدس میکرد و بعد هجرت خود بمدینه
منوره تا هفت ماه نماز بجانب بیت المقدس میکرد پس یهود از رسول مقبول گفتند

که شما پیروی دین ما می کنید چرا که جانب قبلهٔ ما نماز می خوانید پس آنحضرت خیلی مغموم و
محزون شدند و در میان شب از خانه خود بیرون آمدند و باطراف آسمان نظر میکردند
گویا منتظر حکم الٰهی بودند پس هرگاه صبح نمایان شد و وقت نماز ظهر رسید و آنحضرت
در مسجد بنی سالم تشریف می داشت و از نماز ظهر دو رکعت ادا کرده بود که ناگاه
حضرت جبرئیل ع از طرف رب جلیل حاضر شد و بازوی آنحضرت ص را گرفته
روی آنجناب را بطرف کعبه برگردانید و در بعض حدیث است که آنحضرت ص
از دو رکعت نماز عصر فارغ شده بود که این وحی نازل شد پس همین سبب این
مسجد را مسجد القبلتین می گویند پس بدانکه واجب است رو بقبله کردن در نماز
واجبی و در نماز سنت اگر سفر باشد یا حضر رو کردن بطرف قبله نیز و بعض علما لازم
دانند و قبله عین کعبه است با امکان مشاهده چنانکه اهل مکه معظمه حسب امکان
رو بعین کعبه کنند باین طور که اگر خطی مستقیم از ایشان بکشند بر عین کعبه بیفتد
و احوط آنست که خانه هائی که کعبه نمایان نباشد در آن و هم ملاحظه نتوان
کرد بعنوانی که علم بهم رسد بعین کعبه نماز در آن خانه ها نکنند و اگر چه ظاهرش
آنست که در آنجا نیز اکتفا بظن توان نمود باید دانست که جهت کعبهٔ
معظمه قبله است برای اهل بلاد بعیده و از کعبه تا آسمان و تا زیر زمین کعبه است
پس کسانی که بر کوه ابو قبیس روند روی خود بآن جهت کنند نماز ایشان
صحیح است و کسانی که گرد مکه معظمه چون ابطح می مانند اگر ممکن باشد

عند منتظر النبی

متصل بالعبادة

اهل مکه

مجمع البحرین

برکوہی روند کہ کعبہ را ملاحظہ نمایند و نماز کنند و اگر کسے در میان کعبہ نماز کند بطرف
کہ خواہد رو نماید نمازش صحیح است و بہتر آنست کہ نماز واجب را در میان کعبہ
نخواند و کسانیکہ دور از اطراف کعبہ باشند قبلۂ ایشان جہت کعبہ است
یعنے از طرفی کہ گمان کنند کعبہ در آن طرف است بسبب یکے از علامات
کہ شارع مقرر ساختہ است پس اگر علم طرف کعبہ داشتہ باشد واجب است
کہ رو بآن جہت کند مثل آنکہ محراب معصوم باشد یا قبر معصوم موافق مذہب
مشہور یا محراب مسلمانان کہ جمعے کثیر در ان نماز کنند یا گورستان مسلمانان
یا آنکہ جمعے کثیر خبر دہند کہ اینست جہت قبلہ یا بدائرہ ہندی یا اصطرلاب
ہرگاہ عارف باشد بآن و اہل عراق جدی را در حالت بلندی و یا پستی بپشت
دوش گیرند و اہل خراسان قریب بسر دوش گیرند و اگر علم بہم نرسد باین وجوہ
مذکورہ عمل بگمان کنند مثل بادہا و خانہاے ماہ و ستارگان و راہہا و کوہہا
و امثال اینہا حتے کہ اگر کافرے خبر دہد او را القبلہ درین صورت عمل میتوان کرد
اگر از گفتۂ او ظن بہم رسد و ہمچنین است قبلہ نما و قطب نما و کسیکہ خود نتواند کہ قبلہ را
شناخت کند مثل کور پس اگر تواند کہ بمسجدے رود و دست بمالد و محراب
بیابد یا از جمعے بپرسد جہت قبلہ را تا خاطرش جمع شود یا از عادلے عارفے بپرسد
اینہا را مقدم میدارد و اگر اینہا نباشند بہر نحوے کہ گمانش بہم رسد عمل میکند و
ہمچنین است حال عوام ہرگاہ قبلہ را ندانند پس بہتر براے ایشان آنست کہ اول علامات

جدی بفتح اول و سکون دال بی نقطہ و یای نسبت نام برجی است از بروج آسمان و ستارہ است نزدیک قطب شمالی کہ بصورت آن ستارہ ... قطب گردد و اہل ریاضی این ستارہ را بجہت امتیاز از برج جدی بضم جیم و فتح دال و تشدید یا بصیغۂ تصغیر خوانند و فارسیان باین معنی بتخفیف یا نیز آرند ١٢ منتخب و غیاث اللغات

قبله را یاد گیرند و اگر وقت تنگ شود آنچه مذکور شد بر آن عمل نمایند و اگر این جماعت را
علم و ظن بجهت قبله بهم نرسد اگر وقت باشد نماز را بچهار جهت کنند و اگر وقت
تنگ باشد هر چه توان کرد از سه جهت و دو جهت و اگر وقت تنگ باشد
مگر از یک جهت پس مخیر است بهر جهتے که خواهد نماز کند و واجب است مسافر را بجا آوردن
اختیار رو بقبله کردن و در حالت اضطرار بهر عنوان که میسر شود بجا آرد پس ممکن
باشد که سواره رو بقبله بکند و الا بهر چه ممکن باشد و الا تکبیرة الاحرام را رو بقبله کند
والا ساقط می شود و همچنین هرگاه خوف داشته باشد و نتواند ایستاده نماز کردن پس
پیاده نماز میکند و راه میرود و اگر شترے را بسته باشند پاهاے آنرا که حرکت نه
کند احوط آنست که در حال اختیار بر آنها نکند که مبادا در اثناے نماز
حرکت کند و کسیکه در کشتی باشد اگر ممکن باشد بازداشتن کشتی پس بیرون آید
و نماز بر ساحل بکند و اگر ساحل نزدیک نباشد کشتی را لنگر ببندند و نماز کند
و اگر اینها میسر نباشد اندرون کشتی نماز کند و اگر کشتی بگردد او نیز بگردد بطرف
قبله و اگر نتوان گشتن و ایستادن ممکن باشد ایستاده بخواند و اگر ایستادن
ممکن نباشد نشسته میکند و اگر بجهت قبله نتوان گردید میگردد و الا بهر جهتے که کشتی رود
نماز کند مسئله هرگاه شخصے نماز کند بطرفے و گمان دارد که قبله است یا بسبب
تنگی وقت بر یکطرف اکتفا کرد بعد از آن ظاهر شد که خطا کرده است پس اگر اندکی از قبله انحراف
شده و بحد یمین یا یسار قبله نه رسیده نمازش صحیح است و اگر انحراف تا بحدے از

حدین مذکورین رسیده است اگر وقت باشد اعاده کند و اگر وقت بیرون رفته
است قضا نمیکند و اگر پشت بقبله کرده باشد در وقت اعاده میکند و خارج وقت
قضا و اگر در اثنای نماز بداند که بطرف قبله نه ایستاده است پس اگر اندکے
انحراف باشد بگردد و راست بایستد و اگر پشت بقبله باشد نماز را از سر گیرد
مسئله هرگاه اجتهاد کند برای قبله و نمازی خواند پس وقت نماز دیگر بیاید
و اور اشکے در اجتهاد سابق رسیده باشد مرتبهٔ دیگر اجتهاد می کند و الا بر اجتهاد
اول بنا می کند و اگر در اثنائے نماز او را ظنے بهم رسد که اندکے از قبله انحراف
کرده پس بگردد و رو بطرف قبله کند و عمل بر ظن ثانی نماید و اگر بعد از نماز امر مذکور
مظنون شود نماز اول صحیح است و اعاده در کار نیست مسئله جماعتے از
از علما فرموده اند که کسیکه در مسجد الحرام است قبلهٔ او عین کعبه است و کسیکه در حرم
است قبلهٔ او مسجد الحرام است و کسانیکه خارج از حرم اند حرم قبلهٔ ایشان است
بلکه حرم قبلهٔ جمیع دنیاست چنانکه در حدیث است از حضرت ابی عبد الله ع ان الله جعل
الکعبة قبلة لاهل المسجد وجعل المسجد قبلة لاهل الحرم وجعل الحرم
قبلة لاهل الدنیا و مثل این مضمون در روایت دیگر هم وارد شده و لکن هر دو
روایت غیر موثق و متروک الظاهر اند چنانچه صاحب مدارک می فرماید و اما الروایتان
فضعیفتا السند جدا پس اقوی و اصح مذهب اول است اعنی قبله عین خانهٔ
کعبه است برائے متمکن از مشاهدهٔ آن و قبلهٔ غیر او جهت کعبه است بنابر تفصیل معتبر

مسئله بدانکه مستحب است برای اہل عراق وکسانیکه از ایشان نزدیک اند تیاسر کنند یعنی بجانب چپ قدرے انحراف نمایند ووجہ تیاسر در اکثر کتب استدلالی یافت نشده مگر این قلیل البضاعت از جد وجہد خود از کتب کبار الکتاب کرده ملخصاً بحیط تحریر می آورم کسی از ابی عبد اللّٰه عہ سوال کرد که بچہ سبب انحراف بجانب چپ مستحب شده پس فرمود که کعبه را شش حدود است چہار در یسار و دو تا در یمین پس ہمین سبب است که بجانب یسار انحراف مستحب شده چراکه جانب یسار از یمین دو چند است پس مصلی باین انحراف قلیل از جہت قبله بیرون نمی شود و در حدیث دیگر است که چه سبب است که جانب چپ انحراف میکنند پس فرمود آنحضرت که ہرگاه حجر اسود از جنت بزمین آمده و در جائے خود نصب کرده شد پس از ان حجر اسود نورے منتشر شد و بجانب یمین کعبه تا چہار میل ضوئش رسیده و جانب یسار تا ہشت میل پس درین صورت ہرگاه انسان بطرف راست قبله انحراف نماید از حد قبله بیرون خواہد شد و ہرگاه طرف یسار میل نماید پس از حد قبله خارج نخواہد شد چراکه جانب یسار زائد است وجانب یمین کم و در احادیث صحیحه بسیار وارد است که نور بیت المعمور بود که حق سبحانه تعالی آنرا از بہشت از جہت انس آدم ع فرستاده بود و تا زمان نوح در زمین بود و در طوفان نوح بآسمان بردند

مسئله کسیکه بر سطح خانه کعبه نماز میکند پس می باید که پیش روی خود جای

از سطح خانہ کعبہ باقی گذارد و او را بمنزلہ قبلہ حساب کند اگرچہ جناب رسول مقبول ص

منع فرمودہ است نماز گذاردن بر سطح خانہ کعبہ عن الصادق ع عن ابائہ

فی حدیث المناہی قال نہی رسول اللہ ص عن الصلوٰۃ علی ظہر الکعبۃ و محمد بن

یعقوب از جناب امام رضا ع روایت کردہ در باب کسیکہ بر سطح خانہ کعبہ باشد و

وقت نماز برسد پس فرمود آن حضرت اگر این کس بر آن سطح ایستادہ نماز

میکند پس پیش روی او قبلہ نخواہد شد و می باید کہ بپشت بخواند و چشمہای خود را جانب آسمان بکشاید

و در دل خود تصور کند کہ نماز میگذارم بطرف بیت المعمور کہ بالائی آسمان است شروع نماز کند و وقتیکہ

ارادہ رکوع کند چشمہای خود را بند کند و وقتی کہ ارادہ از راست شدن رکوع کند چشمہا را بکشاید و

ہمین طور در سجود و در مضمون این حدیث شیخ دعوی اجماع نمودہ مگر جمعے از علمای متاخرین تامل فرمودہ اند

و مخالفت شیخ کردہ اند چرا کہ عنوان خواندن نماز ازین حدیث کہ مستفاد میشود منافی شرائط و ارکان

نماز است زیرا کہ قیام در رکوع و سجود و استقبال قبلہ ہیچیک ازینہا در حالتی کہ خوابیدہ نماز کند بدست

نمی آید و ممکن است کہ این حدیث محمول بر تقیہ باشد پس قول متاخرین ظاہر

بہتر باشد واللہ اعلم **دربیان لباس مصلی** پس بدانکہ علمائے ما

رضوان اللہ علیہم پوشانیدن عورتین را در نماز واجب دانستہ اند بلکہ شرط صحت

نماز گردانیدہ اند موافق قول او تعالی یا بنی آدم خذوا زینتکم

عند کل مسجد در تفسیر این آیہ وافی ہدایہ مفسرین اتفاق کردہ اند

برین امر کہ مراد از زینت درین مقام چیزے است کہ عورتین را پوشیدہ

کند و لفظ خذوا صیغهٔ امر است و امر اکثر بر وجوب دلالت میکند و در تائید وجوب

ستر عورتین آیهٔ دیگر نازل شده است یا بنی آدم قد انزلنا علیکم

لباسا یواری سوأتکم او تعالے حکم می کند درین آیه برائے

لباس که پوشیده کند آن چیزے را که کشف و اظهار آن قبیح باشد پس واضح

ولائح گردید که نه پوشیده کردن عورتین قبیح است در نماز و ترک قبیح واجب پس

پوشیده کردن عورتین واجب شد و نیز واجب است لوشانیدن عورتین

درغیر نماز از ناظر محترم لقول النبی صلعم لعن الله الناظر و المنظور الیه و عن

زین العابدین ع قال قال رسول الله صلعم عورة المؤمن علی

المؤمن حرام حق تعالے لعنت می کند بر کسے که ستر عورتین نکند و بر آنکس

که ببیند و جناب سید الساجدین ع می فرماید که رسول صلعم می فرمود که دیدن عورتین مؤمن

بر مؤمن حرام است **مسئله** مشهور در علمائے ما اینست که مراد از عورتین

قبل و دبر و انثیین است و سرین داخل عورتین نیست این حکم مختص برای مردان

است اما برائے زنان از او پس تمامی بدن او و سر او داخل عورتین است مگر رو

و هر دو دست و هر دو پا و در عورتین علما اختلاف کرده اند ابن براج مائل شده

اند باینکه از ناف تا زانو است و ابو الصلاح میگوید که از ناف تا نصف ساق است

و ابن جنید می گوید مراد از عورتین قبل و دبر است و درین حکم مرد و زن برابر

است و ابو ایوب از رسول مقبول ع روایت کرده که درمیان ناف و زانو عورتین نیست

و ابن بکیر روایت کرده که زن آزاد مسلمه را میرسد که سر خود را در نماز بگشاید ازین روایت
مستفاد میشود که برای زن تمام بدن خود را در نماز پوشیده کردن واجب نیست امّا این روایت ضعیف
السند است و نیز مخالف مشهور و شیخ حمل بر ضرورت کرده یا بر اینکه آن زن بالغه نباشد
و مشهور و محقق همین است که زنان آزاد را تمام بدن پوشیده کردن لازم است سوای
مستثنیات و در مردان قبل و دبر و انثیین است مسئله کنیز و دختر نابالغه را باجماع
علما سر برهنه نماز کردن جائز است محمد بن مسلم از امام محمد باقرؑ روایت کرده لیس علی
الامة قناع یعنے برای کنیزان سر پوشانیدن ضرور نیست مسئله افضل
برای زن آزاد اینست که سه لباس در بر کرده نماز کند یکے درع که مراد از ان
پیراهن است دوم خمار که مراد از ان سربند است سوم ازار که مراد از ان
چادر است و در بعضے احادیث بجائے ازار ملحفه آمده و افضل برای مردان
اینست که از ناف تا زانو ستر نمایند تا از خلاف علما بیرون روند بلکه ستر جمیع بدن
اولی و افضل است پس اگر مردان ردائے بر خود اندازند و عمامه بر سر گذارند
و حنک گذارند اولی خواهد بود مگر در حنک گذاردن خیلی تاکید است از جناب صادقؑ مروی
است کسیکه عمامه به بندد و حنک نگذارد و در مرضے مبتلا خواهد شد که برایش دوا نباشد
پس در آنوقت بر نفس خود نفرین خواهد کرد مسئله پوشیده کردن عورتین در نماز شرط صحت است
و ابن جنید قائل اند باین امر اگر کسے نماز گذارد و عورتین مکشوف باشند مگر مصلی نداند پس اگر وقت
باقی است اعاده نماید و شیخ در مبسوط میگوید که اگر در اثنائے نماز ثابت شد که عورتین او مکشوف بود پس

ملحفه بالکسر چادرے که بر بستر اندازند منتخب

فورا

نوزاسته نماید و نمازش صحیح است **مسئله** اگر چیزے برائے ستر عورتین دستیاب
نشود نماز از و ساقط نیست و برائے پوشیده کردن عورتین گیاه و برگها کافی
است اگر اینهم دستیاب نشوند پس گل ولائے بر عورتین بچسپاند که ستر شود
پس اگر خوف داشته باشد که آن گل از هم بپاشد و بیفتد پس این کفایت نمی کند
و اگر کسے گودے بیابد و چیزے ساتر عورتین همراه او نباشد پس فرود آید
در آن گود و نماز کند ایستاده چراکه درین صورت ستر عورتین خواهد شد و براے
رکوع و سجود اشاره نخواهد کرد بلکه ارکان نماز را بطریق کامل بجا خواهد آورد
مسئله خرید کردن چیزے برائے ستر عورتین با وجود قدرت واجب است
اگرچه قیمتش خیلی گران باشد و اگر کسے بعاریت دهد قبول کردنش واجب
است و اگر کسے هبه کند در آن صورت هم قبول کردن واجب است مگر
بعض علما قبول کردن هبه را واجب نمیدانند چراکه شئ موهوب بر واهب منتی شود
پس مصلی را لازم نیست که منت کشد **مسئله** ستر عورتین که واجب است مراد از آن
اینست که از هر طرف بپوشاند که نتوان باو نظر کردن مگر از زیر مثلاً اگر کسے پیراهن پوشیده باشد
و کسے از زیر نظر کند عورتش را میتوان دید ظاهراً نمازش صحیح است **مسئله**
نماز در جلد میت جائز نیست اگرچه هفتاد بار دباغت کرده شود و دباغت
در مذهب ما مطهر نیست و در جلد غیر ماکول و پشم و موو کرک جائز نیست
مگر خز و سنجاب که این هر دو با وجودیکه غیر ماکول هستند مگر نماز به اینها بعد

نیز که جائزاست نزد جماعتے از علما مسئلہ نماز جائز نیست در پشم وجلد روباہ وخرگوش وفنک وغیر آن مسئلہ مردان را جائز نیست پوشیدن لباس حریر محض در نماز ونہ در غیر آن مگر بسبب ضرورت مثل جنگ وسرما وگرماے شدید وکثرت شپش وبغیر جامۂ ابریشمی دیگرے نداشتہ باشد مگر بعض علما لباس ابریشمی را کہ ساتر عورتین نباشد مثل کلاہ وازاربند وسنجاف کہ تا چہار انگشت باشد جائز میدانند اما لباس ابریشمی کہ ممزوج باشد بغیر از حریر مثل پشم وکرک وموونقرہ وغیر آن نماز دران جائز است بشرطیکہ ممزوج فنا نشود اما زنان را جائز است پوشیدن حریر محض چہ در نماز یا غیر آن لیکن خلاف احوط آنست کہ حریر محض نپوشند واگر بغیر جامۂ حریر یافت نشود برہنہ نماز کند مسئلہ جائز است بر فرش حریر محض نشستن ونماز کردن وہمچنین بر بالش ابریشمی تکیہ کردن وبر دوشک ابریشمی خوابیدن جائز است لکن اگر لحاف حریر محض را ترک کند بہتر است اما اطفال را حریر محض استعمال کردن اختلاف دارد پس بروایت جابر کنا ننزعہ من الصبیان و نترکہ علی الجواری ولی را می باید کہ اطفال را از پوشیدن حریر منع کند مگر چونکہ اطفال مکلف شرع نیستند پس ظاہرا استعمال کردن ایشان بے عیب باشد عن ابی جعفرؑ عن رسول اللہؐ قال لعلیؑ انی احب لک ما احب لنفسی فلا تتختم بخاتم ذھب ولا تلبس الحریر

فنک بفتحتین جانوریست کہ آن را بفارسی دلگو یند وازپوست ان پوستین سازند (منتخب)

بحق الله جل جلالہ یوم تلقاہ فرمود جناب رسول مقبول ص از علی بن
ابی طالب ع بتحقیق کہ دوست میدارم برائے تو انچہ کہ برائے نفس خود پسند
می کنم وبد می دانم برائے تو انچہ کہ بد میدانم برائے نفس خود پس انگشتر
طلا ہرگز بدست خود مکن ونہ لباس حریر در بر کن پس بروز قیامت جلد این چنین کس
بحکم باری تعالے دریدہ خواہد شد مسئلہ نماز در لباس غصبی یا نجس جائز نیست
باوجود علم وہمچنین در انگشتر غصبی جائز نیست واگر علم بغصبیت ندارد پس نماز ش
صحیح است واگر علم بغصبیت دارد مگر جاہل مسئلہ ہست پس معذور نیست
ونمازش درست نیست مسئلہ نماز جائز نیست در چیزے کہ پشت پا را
بپوشد وساق نداشتہ باشد مانند کفشہاے عجمی لاکن در نعل عربے
نماز خواندن مستحب است مسئلہ لباس مصلی کہ ساتر عورتین است ہم
چنان باریک نباشد کہ جلد عورتین نمایان باشد چراکہ درین صورت ستر
نخواہد شد ودر حدیث است عن ابی عبد الله ع لا تصل فیما شف
او وصف یعنے نماز مکن در لباسے کہ رنگ عورتین وحجم دران نمایان باشد
مسئلہ لازم است کہ لباس گران وزن نباشد کہ بعض افعال نماز را منع کند
واگر سواے این چنین لباس دیگرے نباشد برہنہ نماز کند مسئلہ

عن علی بن الریان بن صلت انہ سأل ابا الحسن عن الرجل
یاخذ من شعرہ واظفارہ ثم یقوم الی الصلوۃ من غیر ان ینفضہ

من ثوب علی بن ریان بن صلت از جناب ابی الحسن ع سوال کرد از حال
کسیکہ مو و ناخنہاے خویشتن با خود دارد و نماز نگذارد مگر پیش از ان کہ آن مو و
ناخن را از لباس خود دور کند پس فرمود آن حضرت ع عیب نیست و نمازش

درست است و در حدیث دیگر است عن علی بن ریان قال کتبت

الی ابی الحسن ع هل تجوز الصلوٰة فی ثوب یکون فیه شعر من

شعر الانسان و اظفاره من قبل ان ینفضه و یلقیه عنه فوقع

یجوز علی بن ریان می گوید یک عریضہ بخدمت جناب ابی الحسن ع فرستادم
کہ دران مسطور بود آیا جائز است نماز در لباسے کہ مو و ناخنہاے انسان
در آن باشد و مصلی لباس خود را نفشاند آیا نماز درست است یا نہ پس
فرمان واجب الاذعان بمن رسید کہ نماز جائز است اما مکروہات
لباس چند چیز است اول اینکہ مکروہ است نماز در لباسی کہ موہاے
خرگوش و روباہ بآن چسپیدہ باشد و بعض علما قائل بعدم جواز نماز شدہ اند دوم
مکروہ است نماز در لباس باریک کہ رنگ جسم عورتین دران نمایان باشد سوم
مکروہ است در لباس سیاہ مگر بسہ چیز یکے موزہ دیگرے عمامہ سوم
چادر اما نماز در لباس سفید فضیلت دارد چرا کہ از رسول مقبول منقول است
کہ بپوشید از لباسہاے خود آنچہ کہ سفید باشد پس بتحقیق کہ لباس سفید بہتر است
از تمامی لباسہا و مکروہ است برائے مردان لباس زعفرانی و سرخ چرا کہ در حدیث

که رسول مقبول کسے را دیدند که دو جامه سرخ پوشیده بود پس فرمود که این لباس
کفار است چهارم مکروه است نماز در لباسے که در ان تصویر باشد و در انگشتری
که تصویر داشته باشد یا اینکه شمشیر برهنه پیش روی مصلی باشد مگر ابن
ادریس کراهت را مخصص کرده بچیزیکه در ان صورت ذی روح باشد پس اگر صورت
غیر ذی روح بلباس یا خاتم باشد نماز در ان مکروه نیست و مکروه است نماز
خواندن پیش تکیه هاے تصویر دار مگر اینکه آنهارا پوشیده کنند و مکروه است
نماز خواندن در حالیکه دراهم تصویر دار پیش رو باشند و مکروه نیست اگر با خود داشته باشد
درهماے تصویر دار پنجم مکروه است مصلی را اشتمال صمار یعنے هر دو کنار چادر را
زیر بغل در آورده بیک طرف دوش ببندد زیرا که این فعل یهود است ششم
مکروه است نماز در لباس کسیکه متهم به نجاست باشد بعدم پرهیز
از نجاسات مانند قصابان و سپاهیے اوشان هفتم مکروه است نماز
گذار را دهان بند بستن هشتم مکروه است آهن را با خود داشتن بشرطیکه نمایان باشد
و اگر پوشیده باشد عیب نیست و نیز مکروه است چاقو را با خود داشتن اگر ضرورت آن داشته باشد
عیب نیست نهم مکروه است نماز در لباسے که بند تش و تکمه اش تنگ بسته
باشد مگر در حالت ضرورت مثل جنگ دهم مکروه است نماز کردن در ان جامه
که بر ان صورت حلیپا نقش کرده باشند زیرا که از عائشه منقول است که رسول خدا
گاهے چیزے را نزد خود نمی داشت که بر آن صورت حلیپا باشد مگر آن را می شکست

چراکه درین امر اتباع نصاریٰ است تحقیق این مسئله را در چند کتب که پیشیم
موجود بود تفحّص و تجسس نمودم مگر سوائے کتاب ذکری یافت نشد یازدهم مکروه است
سدل کردن در نماز یعنی چادر بر دوش ها بیندازد و هر دو گوشه هاے پایین
چادر را بر دوش نیندازد دوازدهم لنگ بالائے پیراهن بستن مکروه است
سیزدهم مکروه است زنان را با خلخال آوازدار نماز کردن چهاردهم مکروه است
امامت بی ردا و بهتر آنست که هیچکس بی ردا نماز نکند و طریقش اینست
که ردا بر دوش اندازد و جانب چپ را بر کتف راست بیندازد مسئله جائز
نیست مردان را پوشیدن طلا و مطلا و همچنین خنثے را و جمعے از علما قائل
شده اند که جائز نیست نماز با طلا و مطلا اگرچه ساتر عورت نباشد و از حضرت
سید الانبیا منقول است که آن حضرت فرمود بامیر المؤمنین که من دوست
میدارم براے تو آنچه دوست میدارم براے خود و نمی خواهم براے تو
آنچه که نمی خواهم براے خود لبس انگشتر طلا در دست مکن که این زینت
تست در آخرت نه در دنیا و جامهٔ حریر مپوش که او تعالے بروز قیامت
پوست ترا خواهد سوخت اگرچه بحسب ظاهر خطاب بآن حضرت است لکن
مراد از امت است و در حدیث دیگر از حضرت امام جعفر صادق ع منقول است
که آن حضرت ع فرمود که طلا زینت اهل بهشت است و در دنیا زینت
زنان است و بر مردان حرام است پوشیدن آن در نماز و غیر نماز و احادیث معتبره

در ممانعت پوشیدن طلا بسیار است و خلافی در آن نیست و شهید ثانی دعوی
اجماع کرده است **در بیان مکان مصلی** نماز در مکان غصبی جایز نیست
بلکه ضرور است مصلی را اینکه مکان نماز مملوک باشد یا ماذون باشد صراحةً یا کنایةً
مثل بیابان و سرا یا مکان میزبان و در مکان غصبی نماز غاصب و غیر غاصب
با وجود علم غصبیت درست نیست آری اگر مضطر باشد مانند قیدی درست
است یا اینکه از مکان غصبی بیرون رفتن خوف جان داشته باشد و نماز بر جای
غصبی صحیح نیست خواه سنت باشد یا واجب و همچنین است حال کشتی اگرچه
یک تخته که آن مستقر مصلی است غصبی باشد باز هم درست نیست **مسئله** اگر کسی
برای گذاردن نماز اذن داد بعده منع کرد پس اگر مصلی نماز شروع نکرده است
دران نماز نکند و اگر شروع کرده است و صاحب مکان در اثنای نماز
منع کند پس مصلی را می باید که نماز را تمام کند و بقاعدهٔ استصحاب نمازش
درست است **مسئله** بدانکه مکان در اصطلاح علما بر چند معنی اطلاق
می شود اول فراغ موهوم یعنی میان زمین و آسمان دوم سطح حاوی
چنانکه کوزه مکان آب است سوم آنچه آدمی بر آن استقرار دارد مثل گلیم
و نمد و هر چه در زیر اینها باشد چهارم آنچه عرفاً مکان این کس باشد مثل خیمه
هرگاه در زیر او بنشیند پنجم محاذی بدن این کس باشد در اثنای نماز
اگرچه قرار بر آن نگرفته باشد همچو دیوارها بدانکه نماز در هر مکانی جایز است چنانکه رسول

متقبول و فرمود که کل زمین را مسجد من کرده اند که امت من هر جا که خواهد نماز کند
بشرط آنکه مباح باشد پس هرگاه معنے مکان دانستی پس باید دانست که
در مکان مصلی دو شرط ضرور است یکے اینکه غصبی نباشد که بالا گذشت
دوم اینکه نجاست متعدیه نداشته باشد که لباس و بدن مصلی آلوده شود پس هرگاه
چنین باشد نماز باطل است و هرگاه خشک باشد مگر جاے سجده پاک باشد
نماز صحیح است و جناب سید مرتضے علم الهدےٰ قائل شده اند که تمام مکان
مصلی پاک باشد و ابو الصلاح مائل شده اند باینکه جاے اعضاے هفتگانه
پاک باشد پس مشهور همین است که طهارت کل مکان شرط نیست آرے
جاے سجده پاک باشد مسئله مکروه است مردان را نماز کردن در آنحالیکه
زن پیش رو نماز مے کند یا به پهلوے مصلی چنانکه در حدیث مذکور
است عن محمد بن مسلم عن احدهما قال سألته عن الرجل يصلى
فى زاوية الحجرة وامرأته او ابنته تصلى بحذائه فى الزاوية
الاخرى قال لا ينبغى ذلك فان كان بينهما شبر اجزاه *
محمد بن مسلم میگوید سوال کردم از معصومؑ بحال مردے که نماز میکند در گوشه حجره و زن او یا دختر
او نیز نماز میکند برو بروے او در گوشه دیگر فرمود که باین طریق نماز خواندن خوب نیست پس اگر
فاصله یک وجب در میان هر دو باشد خوب است و صاحب وسائل منفیر باید هرگاه مرد پیش باشد
وزن عقبش و بفاصله یک وجب باشد باکی نیست مگر مشهور اینست که اگر زن پیش روی مصلی نماز کند

حائلی درمیان این هردو باشد یا فصل ده ذراع بذراع دست باشد وچنین است حال زن که بپهلوے مرد نماز بخواند خواه طرف چپ باشد خواه طرف راست

چنانکه عمار از ابی عبد اللهؑ روایت کرده اند سئل عن الرجل یستقیم له ان یصلی وبین یدیه امرأة تصلی قال لا یصلی حتی یجعل بینه و بینها اکثر من عشرة اذرع وان کانت عن یمینه وعن یساره جعل بینه وبینها مثل ذلك فان کانت تصلی خلفه فلا باس

عمار مے گوید کہ از جناب ابی عبد اللهؑ سوال کرده شد بحال مردے کہ نماز بخواند وپیش روے اوزن هم نماز می کند پس فرمود کہ مرد را می باید کہ نماز نکند تا وقتیکہ درمیان هردو درمیان زن فاصلہ ده گز نباشد واگر زن بپهلوی مرد باشد خواه در یمین وخواه در یسار باز هم چنین فصل کردن لازم است واگر عقب مرد بخواند حاجت فاصلہ نیست

عن محمد بن مسلم عن ابی جعفرؑ فی المرأة تصلی عند الرجل قال اذا کان بینهما حاجز فلا باس محمد بن مسلم از ابی جعفرؑ روایت کرده کہ اگر زن نزد مرد نماز کند پس درمیان ایشان اگر چیزے حائل باشد عیب نیست **مسئلہ** اگر مرد نماز می کند وزن در پہلوے او خوابیده یا نشستہ است یا حائض است یا جنب هیچ عیب نیست **نماز** در چند مقام مکروه است وکراهت درینجا بمعنی قلت ثواب است یکے اینکہ اندرون خانۂ کعبہ نماز واجب کردن مکروه است چنانکہ روایت میکند محمد بن مسلم

عن احدهما قال لا تصلی المکتوبة فی جوف الکعبة
محمد بن مسلم از معصوم روایت کرده که نماز واجب اندرون خانهٔ کعبه مکروه
است دوم قبور پس نماز کردن میان قبرها مکروه است مگر آنکه ده ذراع فاصله باشد یا درمیان دو
قبر چیزے حائل باشد و بهتر آنست که قبر برابر قبله یعنے پیش روی مصلی نباشد مگر قبور ائمهؑ که پیش بودن آنها
کراهت ندارد مگر سجده کردن بر قبور ائمهؑ خوب نیست و باید که قیامش
چنان باشد که جاے سجده متصل قبر باشد و قبر را بجاے امامؑ تصور نماید
و احوط آنست که پشت طرف قبر ائمه نکند در حال نماز یا غیر نماز سوم معبد یهود
و نصارے چرا که دشوار است این خانها از نجاست پاک باشند چهارم
خانهاے مجوس که آنها نیز اکثر خالی از نجاست نمی باشند پنجم طهارت خانه
هرگاه جامه این کس نجس نشود ششم شاهراه هفتم پایگاه اسپ و خر و قاطر
هشتم خوابگاه شتر نهم درمیان بیدا دهم جاے که شراب یا دیگر مسکر یا سگ
بوده باشد یازدهم بجاے گل و مکروه است نماز کردن در حمام و رخت کن حمام
و پشت بام حمام کراهت ندارد و بالاے خانه مورچگان و محل جریان آب مثل جویها
و بر روے برف در زمین شوره زار و اگر مضطر باشند باین هر دو باید که خوب بکوبند
تا سخت شود دوازدهم نماز خواندن در آن حالے که پیش روے آن قرآنے
کشاده باشد یا آتشے روشن باشد اگرچه در مجمره باشد یا چراغے روشن
باشد سیزدهم درواے شقر چهاردهم درے که دراز باشد و مکروه است نماز

کردن در حالیکه کسی بروی مصلی پشت بقبله کرده نشسته باشد پانزدهم سبب اگر در رهگذری نماز کند پس
برابرش دیوارے باشد یا ستونے و اگر در صحرا باشد چوبے نصب کند یا پاره
خاک بلند کند یا خطے بکشد و نزدیک او بایستد شانزدهم مکروه است مرور
کردن پیش روی مصلی اگرچه چیزے حائل باشد بیان اذان و
اقامت بدانکه اذان و اقامت مستحب است باستحباب تاکیدے برای
نماز پنجگانه خواه ادا باشد یا قضا جماعت باشد یا فرادے و در نوافل و بقیه فرائض
استحباب اذان و اقامت ثابت نیست و در استحباب اذان و اقامت علمای
شیعه رضوان الله علیهم اجماع نموده اند و اذان و اقامت بوحی الهی شده است
نه چنان که اجماع سنیان است بر آن که از خواب یکے از صحابه است که آن
عبدالله بن زید است یا ابن ابی کعب و نیز اجماع شیعه است برانکه هر که
درباب اذان اعتقاد سنیها داشته باشد ملعون است و احادیث متواتر
اند که اذان از وحی الهی است و احصای جمیع احادیث خیلے دشوار است مگر
برخی از آن ایراد می نمایم از ابی جعفر ع منقول است قال لما اسری برسول
الله ص الی السماء فبلغ البیت المعمور وحضرت الصلوة فاذن جبرئیل
واقام فتقدم رسول الله ص وصف الملائکة والنبیین خلف
محمد ص از حضرت امام جعفر صادق ع منقول است که چون حضرت سید المرسلین را
بمعراج بردند وقت نماز حاضر شد پس حضرت جبرئیل اذان و اقامت گفت و

ملائکه و جمیع انبیا پشت سر آنحضرت ص نماز کردند پس چون جبرئیل امین ع اذان گفت و اول اللّٰه اکبر اللّٰه اکبر بر زبان جاری کرد ملائکه حکایت اذان کردند و هم عبارت را همه گفتند پس جبرئیل ع گفت اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه یعنی گواهی میدهم که نیست خدا مگر معبود برحق فرشتگان گفتند که باین کلمه که شایع خواهد شد برطرف شد پرستیدن غیر حق سبحانه و تعالی که کافران آنها را در پرستش نظیر حق سبحانه و تعالی گردانیده بودند بانکه این کلمهٔ توحید است که باین محو میشود معبودهای دیگر پس چون جبرئیل ع گفت اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ یعنی گواهی میدهم که محمد فرستادهٔ الهی است بخلائق ملائکه گفتند پیغمبری مبعوث شده است که اسم او مقرون است با اسم الهی پس چون گفت حَیَّ عَلَی الصَّلٰوۃِ یعنی بشتابید بطرف نماز فرشتگان گفتند که جبرئیل ع ترغیب نمود بر عبادت پروردگار خود پس جبرئیل گفت حَیَّ عَلَی الْفَلَاحِ یعنی بشتابید بچیزی که سبب فلاح و رستگاری شما است ملائکه گفتند که بتحقیق رستگاری یافت هر که متابعت کرد این سخن را پس جبرئیل ع تمامی فصول اذان را تمام کرد که همگی هیجده اند و قد ذکرناها قبل ذلک مفصلاً و از حدیث دیگر معلوم میشود که این اذان اوّلا بالای زمین پیش رسول خدا گفته شد منصور از حضرت امام جعفر صادق ع روایت کرده که حضرت جبرئیل ع اذان را از آسمان بر زمین آورد پیش حضرت سید المرسلین ص بجائیکه سر آن حضرت ص در کنار جناب امیر المؤمنین ع بود جبرئیل ع اذان و اقامت گفت پس آنحضرت ص بیدار شد فرمود که اے علی شنیدی گفت بلے یا رسول اللّٰه ص فرمود که حفظ کردی

گفتند بلے فرمود که بلال را بخوان وباو یاد ده پس حضرت امیرالمومنین ع بلال را
بخواند واو را یاد داد و بلال مؤذن شد چون بلال بلند آواز وخوش آواز بود بظاهر
درین هر دو حدیث منافاتی معلوم نمی شود زیرا که ممکن است که شب معراج این
حضرت اذان را شنیده باشند و مامور نشده باشند که بزمین بجا آورند چون جبرئیل ع
بزمین آورد بعد از ان عمل نموده باشند و محمد بن یعقوب کلینی روایت کرده است
بسند حسن از ابن اذینه و صدوق روایت کرده است بسندهای صحیحه و موثقه
کالصحیحه از صباح مزنی و سدیر صیرفی و مومن الطاق و عمرو بن اذینه که همه
حاضر بودند و حضرت امام جعفر صادق ع مخاطب گردانید ابن اذینه را و فرمود
که این سنیان دشمن خدا و ائمه هدی ع چه روایت می کنند ابن اذینه گفت
فدای تو شوم در چه چیز حضرت فرمودند در اذان و رکوع و سجود عرض نمودم
که ایشان می گویند که ابن ابی کعب در خواب دیده و در اکثر روایات سنیان می گویند
که عبدالله بن زید در خواب دید حضرت فرمود که دروغ می گویند زیرا که دین حق سبحانه
وتعالے از ان عزیز تر است که در خواب به بینند احکام الهی را و حضرت رسولش
که بهترین پیغمبران است محتاج خواب عبدالله یا ابن کعب باشد پس سدیر صیرفی
گفت آنچه واقع است بیان فرما پس حضرت امام جعفر صادق ع فرمود که چون
حق سبحانه وتعالے پیغمبر خود را بر آسمان برد در آسمان اول برکتها فرمود و کمالات حضرت را
تمام نمود و بر آسمان دوم تعلیم فرمود فرایض را و آنچنان بود که حق تعالے محملے

ازنور فرستاد که دران محمل چهل نوع از انواع نور بود از انوارے که احاطه کرده اند
بعرش حق سبحانه تعالیٰ چشمهاے نظر کنندگان از دیدن آن انوار تیره وخیره
می شوند اما یکے ازان انوار نور زردے است که هر زردے ازان نور زرد
شده است ودیگرے نور سرخے است که سرخے ازان نور سرخ شده
است ویکے ازانها نور سفید است که سفیدها ازان نور سفید شده است
وباقی انوار بعدد انواع الوان بود حاصل آنکه هر رنگے که هست در عالم چهل رنگ
است واین چهل از چهل نورے که محیط است بعرش رنگین شده اند وآن
محملے که جبرئیل آورده بود مشتمل بود بر چهل نور از انوار عرش هر نورے برنگے ودران
محمل حلقها وزنجیرها بود از نقره پس آنحضرت ص دران محمل نشستند وبرآسمان رفتند
چون ملائکه آسمان اول آن نور را مشاهده نمودند تاب مشاهده نیاوردند همگی
باطراف آسمان رفتند وبسجده افتادند وگفتند سبوح قدوس منزه ومقدس
است حق سبحانه وتعالیٰ ازین که کسے را باو شباهتے یا مناسبتے باشد ولکن
چه شبیه است این انوار بانوارے که حق تعالیٰ عرش خود را بآن انوار
منور گردانیده است پس جبرئیل گفت الله اکبر الله اکبر یعنے حق تعالیٰ اعظم
است ازان که کسے ادراک وصف تواند کرد یا کسے بذات مقدس او تواند رسید
یا آنکه اعظم است ازانکه ادراک ذات یا ادراک صفات او توان کرد پس
فرشتگان درهاے آسمان اول کشودند وفرشتگان فوج فوج می آمدند و

بر آن حضرت سلام می کردند و می گفتند یا محمد برادرت چه حال دارد چون بزمین بروی سلام ما را باو برسان پس حضرت رسول فرمودند که شما او را می شناسید فرشتگان گفتند که چرا او را نه شناسیم حالانکه از همهٔ ما عهد و پیمان گرفته اند بر آنکه ترا پیغمبر دانیم و علی را خلیفه و جانشین تو دانیم و شیعیان علی را دوست داریم و از جهت ایشان استغفار کنیم و ما هر روز پنج مرتبه در اوقاتهای نماز پنجگانه نظر بر روی شیعیان او میکنیم و از جهت ایشان دعا می کنیم و بر تو و بر علی صلوات می فرستیم پس چهل نوع از انواع نور بر انوار سابقه افزودند که شباهت نداشت با نوار سابقه و در آن محل حلقها و زنجیرها زیاده کردند و آنحضرت را بآسمان دوم بردند و در کلینی القا شده است که ما بقی را حضرت از حضرت سید المرسلین روایت می فرمایند که حق سبحانه و تعالے چهل نوع از انواع نور برمن افزود و حلقها و زنجیرها از جهت من افزود و مرا بآسمان دوم برد چون نزدیک بآسمان دوم رسیدیم بار فرشتگان را تاب تحمل این انوار نبود همگی باطراف آن آسمان رفتند و بسجده در آمدند و گفتند سبوح قدوس رب الملائکة والروح یعنی پروردگار ما از آن منزه است که بذات آن توان رسیدن خداوندی است که افزاینده و تربیت کننده فرشتگان و ارواح است چه شبیه است این نور بنور عرش پروردگار ما پس جبرئیل گفت اشهد ان لا اله الا الله دو مرتبه یعنی گواهی میدهم که نیست خداوندی که مستحق عبودیت باشد مگر معبود بحق و خداوند مطلق

پس فرشتگان ہمگی جمع شدند واز جبرئیل پرسیدند که این کیست که با تست با انہم
عظمت وجلالت جبرئیل گفت که این محمد است فرشتگان گفتند که مبعوث شد برسالت
جبرئیل گفت بلے پس حضرت سید المرسلین فرمودند که بر من ظاہر شد گروہہا
فرشتگان بسیار مانند اسپان گردن درانه یا مانند بزرگان قوم یا تبجیلے آمدند
مانند اسپان برقه وایہنا تفسیر شبه المعانیق است بر سبیل احتمال وسلام کردند و
گفتند سلام ما را به برادرت علی برسان من گفتم شما علی را میشناسید
ملائکه گفتند چرا او را نشناسیم وحال آنکه برما گرفته اند عهد وپیمان علی را وعهد وپیمان
شیعیان علی را تا روز قیامت وما تفحص میکنیم روہائے شیعیان علی را در
ہر روزے پنج مرتبه در وقت ہر نمازے پس حضرت سید المرسلین فرمود
که چہل نور دیگر بر من افزود که مشابہت ندارد به انوار سابقه ومرا بآسمان سوم بردند
پس فرشتگان این آسمان را نیز تاب تحمل این مشاہده نماند گریختند وبسجده رفتند
وگفتند سبوح قدوس رب الملائکة والروح معنیش مذکور شد
این چه نور است که شبیه است به انوارے که محیط است پروردگار ما
پس جبرئیل گفت اشهد ان محمدا رسول الله دو مرتبه پس فرشتگان جمع
شدند وگفتند مرحبا خوش آمدے اے پیغمبر اول ومرحبا اے پیغمبر آخر ومرحبا اے پیغمبر
ناشر واے پیغمبر حاشر محمد پیغمبرے است که بہتر از ہمه پیغمبران است وعلی بہتر از
ہمه اوصیائے پیغمبران است وآنکه اول است یعنے اوست که حق سبحانه وتعالے

اورا پیغمبر گردانید چنانکه عامه وخاصه نقل کرده اند از انجمله ابن شیرویه در فردوس
الاخبار ذکر کرده باسناد صحیحه که حضرت سید المرسلین فرمودند که اگر مردمان میدانستند
که در چه وقت علی را امیر المؤمنین نامیدند هرآئینه انکار نمی کردند فضل او را
بر عالمیان امیر المومنین نامیدند وقتیکه آدم میان روح وجسد بود حق سبحانه
وتعالی فرموده است که یاد کن ای محمد آن وقتی را که پروردگار تو عهد و
پیمان تو گرفت از آدم وذریه آدم که هنوز در صلب آدم بودند وهمه را بر یکدیگر
گواه گردانید وفرمود که آیا من پروردگار شما نیستم فرشتگان گفتند بلی هستی
پس حق سبحانه وتعالی فرمود که من پروردگار شما ام ومحمد پیغمبر شما است وعلی
امیر شما است ودر روایات متواتره وارد است که اول در جواب الست بربکم
آن حضرت گفت بلی ونور آن حضرت را پیش از جمیع اشیا آفریده واول
است باعتبار آنکه افضل از همه خلائق است وآخر است یعنی خاتم پیغمبران
است وخلق عالم بسبب وجود ذی جود آن حضرت است چنانکه متواتر است
لولاک لما خلقت الافلاک پس آن حضرت فرمودند که فرشتگان آسمان سویم
می آمدند فوج فوج وسلام بر من میکردند واحوال برادرم علی را می پرسیدند ومن می گفتم
که او در زمین است وخلیفه من است آیا او را می شناسید گفتند چگونه نه شناسیم حال آنکه
هر سال حج می کنیم بیت المعمور را وبر صحیفه سفید نوشته است در آنجا اسامی
محمد وعلی وحسن وحسین وباقی ائمه معصومین واسامی شیعیان ایشان

تا روز قیامت و لفظ فاطمہؑ از نساخ سہو شدہ چون در احادیث متواترہ اسم آن
معصومہؑ نیز وارد است و شیخ محی الدین عربی در رسالۂ انشار الدوائر نقل کردہ
کہ مرا ببرکت متابعت آن حضرت معراج روحانی شد و در بیت المعمور بلکہ
در جمیع سماوات و بر کرسی و عرش دیدم کہ نوشتہ بود اسامی چہاردہ معصوم
و ہمہ را نام بردہ است و در چند جا از فتوحات مکی نیز اشارہ باآن کردہ است
با آنکہ از رؤسائے علمائے اہل سنت است بحسب ظاہر و سابقاً مذکور شد
کہ در صحاح ستہ خصوصاً در صحیحین عامہ مصرح است ائمہ اثنا عشر و آنکہ ایشان
خلیفہ سید المرسلین اند و فاطمہؑ سیدۂ نساء عالمیان است پس فرشتگان
گفتند کہ ما ہر روز پنج مرتبہ صلوات بر تو و بر امامان ذریت تو می فرستیم و از جہت
شیعیان ایشان استغفار می کنیم بوقت ہر نمازے و دست بر سر ایشان
می کشیم تبرکاً و تیمناً حضرت فرمودند کہ چہل نوع دیگر از انواع نور بر من
افزود کہ شباہت نداشت بانوار سابقہ و حلقہ ہا و زنجیرہا زیادہ کردند
و مرا بالا بردند تا بآسمان چہارم رسیدم پس فرشتگان ہیچ سخن نہ گفتند
و صدائے عظیم شنیدم از تسبیح و تہلیل مانند صدائے زنبور عسل
بمنزلۂ نالہ کہ از سینہ ہا بیرون می آید ملائکہ جمع شدند درہائے آسمان چہارم
کشودند و بیرون آمد سر و گردن بسیار کہ سر بزیر کردہ بودند کہ مرا ببینند پس
جبرئیلؑ گفت حی علی الصلوٰۃ دو مرتبہ یعنے اشتاب اے مومن بنماز دو دو

مرتبہ حی علی الفلاح یعنے بشتاب بچیزے کہ سبب رستگاری تست کہ آن نماز
است فرشتگان گفتند کہ دو صدا است کہ معروف اند و باہم اند بسبب محمدؐ
اقامت نماز می شود و بسبب علیؑ فلاح و رستگاری حاصل میشود پس جبرئیلؑ
گفت قد قامت الصلوٰۃ دو مرتبہ پس ملائکہ گفتند کہ نماز شیعیان علیؑ
برپا خواہد بود تا روز قیامت و نماز غیر ایشان صحیح نخواہد بود پس فرشتگان
جمع شدند و گفتند برادرت را چون گذاشتی گفتم شما او را می شناسید گفتند کہ او را
می شناسیم و ارواح ایشان انوار اند در دور عرش حق تعالےٰ و بدرستیکہ
در بیت المعمور کاغذے ہست از نور کہ نوشتہ است در آن اسامی محمدؐ و علیؑ و حسنؑ و
حسینؑ و باقی امامان و جمیع شیعیان ایشان تا روز قیامت ہر یکے زیادہ میشود
نہ کم و این عہد و پیمانے است کہ از ما گرفتہ اند و ہر روز جمعہ بر ما میخوانند حضرت فرمود
پس من بشکریہ این نعمت بسجدہ رفتم پس خطاب از رب العزت رسید کہ سر بردار یا محمدؐ
پس سر برداشتم دیدم کہ درہائے آسمان با طبقات آسمان باطنہائے آسمان ہمہ
دریدہ شدند و حجابہا برخاستہ شدند پس خطاب رسید کہ سر بزیر کن سر بزیر
کردم دیدم خانہ مثل خانہ کعبہ شما در زمین و حرمی مثل حرم کعبہ شما کہ اگر چیزے
از دست من می افتاد بر آن خانہ نازل میشد و ظاہر این معنی لبعد از عروج بجمیع
آسمانہا بود و بقیہ سمٰوات را نہ فرمودند چون چہار آسمان را فرمودند و ہمہ بہمان
نسبت بودند چون کشف حجب شد بیت المعمور در زیر پائے خود دیدند پس

خطاب رسید که یا محمد حرم من است در آسمانها چنانکه حرم خود در زمین مقرر کردم
و ترا نیز محترم گردانیده ام مثل کعبه و اهل بیت ترا محترم گردانیدم مثل حرم
و هر چیزے از جسمانیات که هست بمقابلۂ آن چیزے از روحانیات مقرر
ساخته ام پس وحی بمن آمد که نزد چشمۂ صاد رو و وضو بساز و اعضائے خود را
مطهر گردان و نماز از جهت پروردگارت کن پس حضرت رسول خدا نزدیک
شد بصاد و آن آبی است که از ساق عرش از جانب راست می آید پس حضرت
آب را بدست راست گرفت ازین جهت مستحب است آب را از دست
راست بردارند یعنے از جهت شستن رو و از جهت شستن دست راست
از دست راست بردارند و بدست چپ بگیرند و دست راست را بشویند ظاهر
است که از دست راست آب بر دست چپ ریخته شود پس خطاب رسید که رو را
بشو که باین رو نظر می کنی در عظمت مصنوعات و غرائب مخلوقات پس دست
راست و بعد از ان دست چپ را بشوئے چون قران مجید را بدستها بر میدارے
می باید که دستها مطهر باشند پس مسح کن سر را از بقیۂ آبے که در دست مانده است
و همچنین مسح کن پاها را از بقیۂ آب وضو تا کعبین بدرستیکه برکت می کنم بر تو و سر ترا
محل انوار خود مے گردانم بنابرین مسح سر کن و مسح پا از ان جهت است
که ترا بجائے بالا می برم که هیچ کس غیر تو نرفته باشد پس اینست علت
وضو پس حق سبحانه وتعالے وحی کرد بآن حضرت که یا محمد رو بحجر اسود کن و بعدد هفت

حجاب ہفت تکبیر بگو تا ہر تکبیرے سبب رفع حجابے شود وافتتاح کن تکبیرات را
بسہ تکبیر حق سبحانہ وتعالےٰ چنین مقرر ساختہ است کہ تکبیرۃ الاحرام از جہت افتتاح
قرأت باشد ویک تکبیر جہت افتتاح رفتن برکوع مقرر ساختہ است ودو تکبیر از جہت
افتتاح سجدۂ اولےٰ وسجدۂ ثانیہ مقرر نمودہ ودو تکبیر دیگر از جہت سر
برداشتن از سجدہ مقرر ساختہ وآن کہ مستحب است کہ ہفت تکبیر در ابتدائے
نماز بگویند از جہت اینکہ یک تکبیر برائے احرام وافتتاح قرأت مقرر ساختہ واز
جہت ہر رکعتے سہ تکبیر افتتاحیہ مقرر ساختہ پس اگر کسے ہفت تکبیر را در افتتاح
نماز گفتہ باشد اگر در محل خود فراموش کند ضرر نخواہد داشت چون حضرتؐ
سید المرسلینؐ ہفت حجاب را طے نمودند از جہت ہر حجاب تکبیرے فرمودند
واین ہفت تکبیر سہ تکبیرش افتتاحیہ بود چون اول سہ تکبیر بود دعا میخواند
تکبیر اول ازین سہ تکبیر افتتاح نماز بود یا افتتاح این سہ تکبیر دیگر دو تکبیر گفتند
ودعا خواندند ودیگر دو تکبیر گفتند ودعا خواندند وازین چہار تکبیر دو تکبیر
اول افتتاحیہ بود وظاہرش آنست کہ مراد از حجب ظاہری ہفت آسمان
باشد ودر بسیاری از احادیث وارد شدہ کہ بعد از ہفت آسمان ہفت حجاب
دیگر است از نور مثل حجاب مجد وحجاب عظمت وحجاب جلال وحجاب عزت
وحجاب قدرت وحجاب سرائر وحجاب فائق از حسن خوش آیندہ کہ در اخبار
بسیار موجود است پس حضرتؐ فرمودند کہ حجب ہمہ در برابر یکدیگر اند ودر میان

اینها دریاهای نور اند و آن نوریست که حق سبحانه و تعالی آنرا بحضرت سید المرسلین صلعم فرستاد و ممکن است که مراد ازان دریاهای نور حقائق و دعاهای توجه باشد که سه مرتبه تکبیر گفته می شود یک مرتبه بار دوم مرتبه دو بار و سه دعا بعد ازانها خوانده میشود پس چون حضرت از تکبیر و افتتاح نماز فارغ شد حق تعالی وحی فرمود بآنحضرت که نام مرا ببرکه بمن رسیدی و بنابرین بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ در اول حمد مقرر شد پس خطاب رسید که مرا احمد کن پس حضرت گفت اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ پس بخاطر حضرت رسید که این حمد را بشکرانه نعمتهای الٰهی بجا آوردم پس خطاب رسید که چرا قطع کردی حمد مرا نام ببر حضرت گفت الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ و بنابرین است که این عبارت در حمد مکرر شده است چون حمد را تمام کرد و بآخر رسانید در خاطر خود گفت الحمد لله رب العالمین از جهت شکر نعمت الٰهی پس خطاب رسید که چرا قطع کردی ذکر مرا نام مرا ببر بنابرین بسم الله الرحمن الرحیم میان دو سوره مقرر گشت پس خطاب بآن حضرت رسید که یا محمد صلعم سورهٔ نسبت پروردگار که آن سورهٔ توحید است بخوان و بگو قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ الخ پس حضرت صلعم گفت که الله الواحد الاحد الصمد لم یلد و لم یولد و لم یکن له کفوا احد پس وحی منقطع شد حضرت صلعم گفت کذلک الله ربنا یعنی خداوند عالمیان چنین است و پروردگار ما چنین است پس چون این ثنا کرد خطاب رسید که یا محمد صلعم به رکوع رو

از جهت پروردگار خود پس آن حضرت بر رکوع رفت و بحالت رکوع وحی رسید
که بگو سبحان ربی العظیم و بحمده و لفظ بحمده در کافی یافت نه شد
مگر در علل بود پس حضرت این تسبیح را ۳ مرتبه خواند پس خطاب رسید سر دار
یا محمد پس آن حضرت راست شد پس خطاب رسید که یا محمد بسجده رو پس
حضرت بسجده رفتند پس خطاب رسید بگو سبحان ربی الاعلی و بحمده و لفظ بحمده
در بسیارے از نسخ کافی نبود و در علل و بعضے نسخ کافی بود پس حضرت این تسبیح را
۳ مرتبه در سجود خواند پس خطاب بآن حضرت رسید که سر بردار و درست بنشین
پس چون درست نشست از نور عظمت الٰهی بر دل حضرت رسالت پناهی تجلی گردید
بیتاب در سجده رفتند بے آنکه مامور شده باشند پس ۳ مرتبه همان تسبیح را
خواندند پس خطاب رسید که درست بنشین و چون سر برداشت نه دید انچه
پیشتر دیده بود و ازین جهت است که هر رکعتے یک رکوع و دو سجده دارد
پس خطاب رسید که یا محمد برخیز و سوره حمد را بخوان مثل خواندن رکعت اول پس
خطاب رسید که بعد از حمد سورۀ انا انزلناه الخ بخوان که این سوره نسبت تو و
نسبت باهل بیت تست تا روز قیامت و رکوع و سجدتین بنحوے واقع شد
که در رکعت اولے مذکور شد پس چون از سجدۀ دوم فارغ شد خطاب رسید
که سر بردار یا محمد حق تعالے ترا ثابت قدم بدارد در جمیع مراتب کمالات
و چون خواست که برخیزد خطاب رسید بنشین حضرت نشست حق تعالے

وحی فرمود که یا محمد هرگاه نعمتے انعام کنم یا تمام کنم نام مرا ببر پس آن حضرت ملهم
شد و گفت بسم الله و بالله و لا اله الا الله و الاسماء الحسنیٰ
کلها لله پس خطاب رسید که صلوات بر خود و بر اهل بیت خود بفرست
پس حضرت گفت صلی الله علیّ و علی اهل بیتے و کرد انچه می بایست
کردن پس چون حضرت سید المرسلین نظر کردند دیدند صفهائے فرشتگان و پیغمبران
مرسل و غیر مرسل در عقب خود پس خطاب رسید بآنحضرت سلام کن بر ایشان
حضرت فرمودند السلام علیکم و رحمة الله و برکاته
پس خطاب بحضرت رسید که منم سلامتی و تحیت و رحمت و برکات تو و ذریت تو
پس خطاب بآنحضرت رسید که میل بجانب چپ مکن و اول آیه که شنید آن حضرت
بعد از قل هو الله احد و انا انزلناه آیۂ اصحاب الیمین و اصحاب الشمال بود
و ازین جهت بود که یک سلام مقرر شد رو بقبله و ازین جهت است که تکبیر در سجود از
جهت شکر است و گفتن سمع الله لمن حمده از ین جهت بود که حضرت
صدائے فرشتگان را شنیدند و تسبیح و تحمید و تهلیل آلهی میکردند چون حضرت آن
صدا را شنیدند سمع الله را گفتند یعنی حق سبحانه و تعالیٰ اجابت فرمود دعائے حامدان را
و ازین جهت است که اگر کسے در دو رکعت شک کند اعاده می کند نماز را چون این
دو رکعت در شب معراج مقرر شد از امر الهی و این فرض اول است و انچه
حضرت بجا آوردند نماز زوال بود یعنی ظهر و در علل الشرائع در بعضے توجیهات

بسطے کلے دادہ اند مثل رکوع کہ خطاب رسید بر نت را کج کن و دستہا را بر زانو گذار
و نظر کن بر عرش من پس حضرت فرمودند کہ در رکوع مشاہدہ نمودم عظمت عرش را
بیخود شدم و غش کردم پس ملہم شدم کہ سبحان ربی العظیم و بحمدہ را
گفتم چون عظمت الٰہی را مشاہدہ نمودم در عظمت عرش او پس چون این تسبیح را
گفتم آن بیخودی زائل شد ازین جہت در رکوع این تسبیح مقرر شد دیگر خطاب سید
کہ سر بردار چون سر برداشتم باز تجلی شد عظمت الٰہی و بیخود افتادم بر رو و دست
پس ملہم شدم کہ تسبیح سجود را گفتم و تخفیف می یافت تا ہفت مرتبہ گفتم آن حالت
فرو نشست پس ملہم شدم و سر برداشتم و اندکے از جہت استراحت نشستم پیش از
برخاستن بنابرین جلسہ استراحت اندکے درمیان سجدتین واجب شدہ و تبیین
مطالب این حدیث مشرحاً و مفصلاً در کتابہائے علمائے کبار رضوان اللہ علیہم
مذکور است اما در اذان و اقامت چند مسائل است اول اذان قبل از وقت
باجماع علما جائز نیست مگر اذان صبح کہ قبل از وقت برائے بیداری مردم جائز است
چرا کہ در حدیث است کہ جناب رسول خداؐ فرمود کہ ہرگاہ اذان ابن ام مکتوم
در شب بشنوید اکل و شرب خود را ترک مکنید تا آنکہ بلال اذان بدہد دوم فصول
اذان ہیجدہ کلمہ اند اللہ اکبر چہار مرتبہ ۲ اشہد ان لا الٰہ الا اللہ دو بار
اشہد ان محمداً رسول اللہ دو بار حی علی الصلوٰۃ دو بار حی
علی الفلاح دو بار حی علی خیر العمل دو بار ۲ اللہ اکبر دو بار لا الٰہ الا اللہ

دو بار و فصول اقامت هفده کلمه اند و فرق میان اذان و اقامت چند چیز است
که تکبیر یعنی الله اکبر گفتن باول اقامت دو بار می باید و تهلیل یعنی لا اله
الا الله گفتن یکبار و لفظ قد قامت الصلوٰة دو بار در اقامت بگوید
بعد حی علی خیر العمل سویم شیخ در نهایه و ابن حمزه و سید مرتضے علم الهدے
و نیز اکثر علما بلکه از اجماع ثابت است که تثویب در اذان صبح و عشا جائز نیست
یعنے گفتن الصلوٰة خیر من النوم بعد حی علی الفلاح در مذهب ما بدعت است
چهارم گفتن اشهد ان امیر المؤمنین حقا اگرچه جزو اذان نیست مگر بنظر
تبرک و تیمن گفته میشود چرا که جزو ایمان ما است و در حدیث است هر جا که ذکر رسالت
و نبوت جناب خاتم الانبیاءؐ کنید ذکر ولایت علی نیز بکنید و جمعی از اصحاب نقل
کرده اند که در اخبار شاذه وارد شده است که جزو اذان است پس اگر وقت گفتن
این کلمه در میان اذان این قصد کند که اگر از شارعؑ جزئیت او باشد فبها
و الا تبرکا و تیمنا باشد بهتر است پنجم مستحب است حکایت اذان کردن چرا که
در حدیث است که جناب رسول مقبولؐ فرمود که هر گاه آواز مؤذن بشنوید شما هم
مثل او حکایت بکنید و در حدیث دیگر است از جناب امام محمد باقرؑ که فرمود
از محمد بن مسلم که غفلت مکنید از ذکر خدا در هر حال و اگر کسے از شما در بیت الخلا
باشد و آواز اذان در گوش او برسد پس همون جا حکایت اذان باید کرد
و ابن بابویه رحـ روایت می کند که حکایت اذان روزیے مردم را زیاده میکند

حتی که کسی در نماز باشد و اذان بشنود پس در آن حالت هم حکایت اذان بکند
مگر حیعلات که حکایت آن در نماز صحیح نیست بلکه چنین تاکید است که اگر قرائت
قرآن میکند و آواز اذان در گوشش برسد قرآن را قطع کند و حکایت اذان
بکند و شیخ رہ می فرماید که حکایت اذان در نماز مستحب نیست اگرچه جائز است
و احوط ترک آن است در اثنای نماز و اجبی ششم مؤذن را مستحب است که با طهارت
باشد وقت اذان اگرچه طهارت شرط نیست چنانکه جناب امیر در حدیث میفرماید که هیچ
عیب نیست مؤذن را که در حالت جنب اذان بدهد مگر اقامت نمی توان کرد
تا وقتیکه غسل نکند و نیز از جناب صادق منقول است لا تقم الا
و انت علی وضوء یعنی اقامت مگو بدون وضو و سید مرتضی بهمین سبب
طهارت را در اقامت شرط میدانند پس اگر کسی در اثنای اقامت حدث
کند پس می باید که اعادهٔ وضو بکند و اقامت از سر گیرد و مکروه است
مؤذن را در حالت اذان بر است و چپ نگریستن بوقت گفتن حیعلات
و مستحب است که انگشتها در گوشهای خود بگذارد و مستحب است که در
بلندی ایستاده اذان بگوید و مستحب است که رو بقبله باشد و اذان
در حالت سواری و پیاده روی گفتن درست است و ابن بابویه رہ میفرماید
که اذان ایستاده و نشسته و رو بقبله و پشت بقبله و براه رفتن در همه
حال درست است هفتم مستحب است در آخر هر فصول اذان وقف کند

ومستحب است که اذان را بآواز بلند بگوید و فصول اذان را پیاپے نگوید
بلکه میان آنها قدرے فاصله دهد بخلاف اقامت و در اقامت زیاده
آواز را بلند نکند و بر فصول اقامت هم وقف کند هشتم مکروه است کلام کردن
درمیان اذان و نیز درمیان اقامت مگر در اقامت کراهت شدید
دارد و بعد گفتن قد قامت الصلوٰة کلام کردن اشد کراهت دارد
بلکه بعض قائل بحرمت شده اند و اگر کسے بعد قد قامت الصلوٰة
کلام کند سوائے مستثنیات اعادهٔ اقامت مستحب است و بعض مستثنیات
اینست مقدم کردن امام یا ترتیب دادن صفوف یا کلامی که تعلق بنماز دارد
نهم مکروه است مؤذن را که چنان لحن کند که معنے کلمات مختلف شوند مثلاً
لام رسول الله را چنان خواند که فتح بر او معلوم شود بلکه می باید که فصیح باشد
دهم مستحب است درمیان اذان و اقامت فصل کردن بدو رکعت
یا بجلسه خطیبی چنانکه در حدیث است از جناب صادق ع انه
کالمتشحط بدمه فی سبیل الله یعنے کسیکه درمیان اذان و
اقامت از جلسه فصل کند پس چنان باشد که در راه خدا در خون خود بغلطد
یا از سجده فصل کند یا اینکه یک قدم بردارد یا قدرے سکوت بکند یا یکدم تسبیح
سبحان الله بگوید و در حالت جلوس مستحب است که دعاے اللهم
اجعل قلبی باراً و عیشی قاراً و رزقی داراً و اجعل لے عند

متشحط بحاء حطی غلطیدن کشته در خون ۱۲ صراح

قاری رسول الله صلعم مستقر گردید فرمایا دعائے که درمیان اذان و اقامت کرده شود مستجاب است یازدهم مستحب است مؤذن را و سامعین را هرگاه لفظ محمد بشنوند بمقتضاے آیهٔ وافی هدایه صلوا علیه وسلموا تسلیما صلوات بفرستند دوازدهم ترتیب در فصول اذان و اقامت شرط صحت است پس کسیکه کلمات اذان و اقامت را پیش و پس کند یا اینکه سهواً ترک کند پس می باید اعاده کند تا اینکه ترتیب حاصل شود و فضیلت اذان و اقامت بدست آید بدانکه در احکام مؤذن چند مسئله اند اول اجماع علما است برین امر که مؤذن مجنون نباشد و در حکم مجنون است بچه غیر ممیز اما طفل تمیز دار اذانش معتبر است چراکه در حدیث است از علی بن ابیطالب لا بأس ان یؤذن الغلام قبل ان یحتلم علی بن ابی طالب ع می فرماید که عیب نیست که بچه قبل از بلوغ اذان دهد آرے بلوغ افضل است و در حکم مجنون است کسیکه عقلش بسبب سکر زائل شده باشد دوم شرط است که مؤذن مسلمان بلکه شیعه باشد چراکه در حدیث است از امام جعفر صادق ع لا یجوز ان یؤذن الا رجل مسلم عارف جناب صادق ع می فرمایند که مؤذن را ضرور است که مسلمان و شناسائے وقت باشد یعنی شناساے معنے اسلام و اعتقاد آن داشته باشد و احتمال قوی اینست که مراد از عارف مؤمن شیعه باشد سوم در اذان بنده و غیر بنده بودن شرط نیست چهارم اذان زن برائے زنها کافی است چراکه در حدیث است که رسول مقبول صلعم حکم داده بود برائے ام ورقه اینکه اذان بدهد و اقامت و امامت زنان بکند آرے

زنان را مثل مردان تاکید اذان نیست چرا که در حدیث است لیس علی النساء اذان ولا اقامة پنجم اذان فاسق نزد بعض علمائے ما معتبر نیست مسئلہ اگر امام یا حاکم مؤذنے را معین کند پس باید که کفافش از بیت المال باشد و اقرب بصواب است که مؤذن عادل باشد و اگر مؤذن عادل و فاسق باہم نزاع کنند پس عادل را تقدیم باید کرد و اگر مؤذنین عادل باہم نزاع کنند پس کسیکه باوقات نماز عارف باشد آنرا مقدم دارند و اگر درین ہم برابر باشند پس قرعه بینداز ند ششم مستحب است که باوقات نماز بینا و اعرف باشد اگرچه اذان نابینا جائز است ہفتم جائز است اینکه اذان و اقامت یک کس بدہد یا اینکه اذان یکے دہد و دیگرے اقامت گوید ہشتم گفتن اقامت بر دوام موقوف است بیکے اجازت امام دوم ترتیب صفوف وغیرہ نہم اگر کسے بدون اجرت اذان دہد پس درین صورت انفاق مال از بیت المال برائے مؤذن دیگر خوب نیست دہم اذان نه واجب عینی است نه واجب کفائی بلکه مستحب است چنانکه جناب امام محمد باقر می فرمایند انما الاذان سنة و علما درین مسئله اختلاف کرده اند میگویند که در بعض مواقع اذان واجب است مثل صبح و مغرب چنانکه از روایت سماعه از جناب صادق معلوم می شود لا یصلی الغداة والمغرب الا باذان و اقامة مسئلہ سید مرتضی اذان و اقامت را بر مردان واجب دانسته اند در ہر نماز جماعت خواه در سفر باشد یا در حضر و زنان ازین حکم مستثنی اند پس

زنان را مے باید کہ بجائے اذان اللہ اکبر و شہادتین بگویند مسئلہ ہر دو شیخ و ابن براج و ابن حمزہ قائل اند کہ نماز جماعت بدون اذان و اقامت جائز نیست یعنی فضیلت جماعت بدست نمی آید آرے نماز درست خواہد شد مسئلہ اذان و اقامت سوای نماز پنجگانہ و جمعہ برائے نماز دیگر مستحب نیست بلکہ مؤذن رامی باید کہ در غیر این نماز ہا لفظ الصلوۃ سہ مرتبہ بگوید تا مردم مجتمع شوند مسئلہ اگر کسے مسجد داخل شود و مردمان جماعت کہ بعد نماز در مسجد موجود اند متفرق نشدہ باشند پس آن شخص را اذان و اقامت گفتن ضرور نیست و اگر متفرق شدہ باشند پس مے باید کہ اذان و اقامت بگوید و نماز بکند و درین حکم مسجد و غیر مسجد ہر دو برابر اند اگرچہ در حدیث لفظ مسجد وارد شدہ است پس بنا برا غلبیت است مسئلہ اگر کسے پشت سر امامے نماز کند و امام را قابل امامت نداند پس این کس را باید کہ برائے نفس خود اذان و اقامت بگوید و از اخبار کثیرہ مستفاد می شود کہ باذان حنفی المذہب اعتماد نکنند چراکہ از فصول اذان کم و زیادہ می کنند و یا سببی دیگر باشد مسئلہ امام و ماموین را اذان موذن مسجد یا موذن شہر ہر گاہ آوازش بگوش ایشان رسد کافی است مسئلہ اذان و اقامت چنانکہ برائے نماز ادا مستحب است ہمچنین برائے نماز قضا پس اگر کسے وظیفہ کند کہ ہر روز قضائے سہ روزہ می خواند پس می باید کہ یک اذان بگوید و برائے ہر نماز اقامت بگوید مسئلہ کسے کہ اذان و اقامت را سہو کند و

وقت وسیع باشد و بر کوع نرسیده باشد جائز است که نماز را قطع کند و اذان
و اقامت گفته نماز کند مسئلہ اذان و اقامت در غیر نماز بچند مقام مستحب است
بنا بر قول جمعے از علما اول ببیابانہائے موحش دوم اذان و اقامت در گوش مولود
سوم کسیکہ خلقش بد باشد و بدی خلق باین طور حاصل می شود کہ گوشت را تا چہل
روز ترک کند پس بد خلق خواہد شد چہارم اذانے کہ برا اذان نماز صبح مقدم باشد
چنانکہ ذکرش در ابتدائے ذکر اذان نمودہ ایم۔

فصل چہارم در ترکیب نماز و ثواب خواندن بعضے از سورہ قرآنی

در نماز بدانکہ در نماز ہشت چیز واجب است اول نیت و آن رکن است
در نماز یا شرط است یا جزو نماز مگر بظاہر شرط بود نش انسب معلوم می شود حالا آنکہ
علمائے مارضوان اللہ علیہم در شرطیت و شطریت در کنیت آن اختلاف عظیم
کردہ اند مگر حقیر ذکر آن اختلافات را ضروری نمی داند و ہیچ اثرے برائے
مصلی نخواہد بود بنا بر علیہ اختلافات را ترک کردم و رجوع باحکام و ماہیت
آن می کنم نیت عبارت است از قصد نماز معین برائے رضائے خداوند
تعالے و بزبان ادا کردن نباید پس محض خطور این قصد در قلب کافی است
باین طریق کہ نماز ظہر وغیرہ واجب است بر ذمہ ما ادا گو لوجوبہ قربۃً
الی اللہ و مقصود محض رضائے الٰہی بودہ باشد نہ ریا و سمعت کہ مفسد
عبادت است و اگر با قصد قربت ضمیمۂ شرعی باشد عیب نیست مثلاً قصد کند

که این نماز را برائے رضائے الٰہی میخوانم و برائے این که از دوزخ نجات یابم و
به بهشت داخل شوم مگر مستحسن اینست که این ضمیمه هم نباشد که هیچ شایبه درین نیست
و وسواس در نیت نکند چرا که این عمل شیطانی است ازین اجتناب باید
کرد بقدر قدرت و وقت نیت پیش از تکبیرة الاحرام است و باید که بعد
نیت بے فاصله الله اکبر بگوید و همین را تکبیرة الاحرام می گویند و می باید
که در حکم نیت باشد تا از نماز فارغ شود یعنی منافی نیت اول نکند مثلاً
اینکه قصد کند در اثنائے نماز که نماز را قطع میکنم یا این قصد کند که حدثے
بجا می آرم نمازش باطل است و بعض علما گفته اند که وقتیکه منافی بجا نیاورد
نمازش باطل نخواهد شد و احوط اینست که چنین قصد که منافی نماز باشد نکند و در دو مقام
نیت را نقل کردن بطرف دیگر جائز است مثلاً شخصے نماز ظهر می خواند و وقت وسیع
است و ذمه این شخص نماز ظهر باشد پس می باید که این نیت را بگرداند بطرف
نماز قضائے سابق و نماز حاضر را بعد ازین بخواند و دیگر اینکه بروز جمعه کسے نماز
ظهر می خواند و نافله را ادا نکرده پس می باید که این نیت را بطرف نافله نقل کند
دوم تکبیرة الاحرام و آن رکنے است اگر عمداً یا سهواً ترک کند نمازش باطل است
و صورتش اینست که بگوید الله اکبر پس اگر ترجمه اش بکند نماز درست نیست
و همچنین بهر زبانی که بگوید نمازش باطل است و اگر در ادا کردن تکبیرة الاحرام
بحرفے خلل کند نمازش صحیح نیست و اگر بر ادا کردن آن قادر نباشد باید که تعلیم

بگیرد تا اینکه وقت تنگ شود پس در ضیق وقت ترجمۂ تکبیرة الاحرام کافی است واگر
کسے گنگ باشد و ممکن نباشد که زبان را حرکت بدهد باید که در خاطر خود یعنی
الله اکبر بگذارد و از اشاره ادا کند و ترتیب در الله اکبر واجب است یعنی
اول لفظ الله را بگوید بعد از ان اکبر و مصلی مختار است در اینکه در تکبیر هفتگانه
هر کدامے را که خواهد تکبیرة الاحرام بداند پس اگر کسے یک مرتبہ تکبیرة الاحرام ادا
کرد بہ نیت افتتاح بعد از ان بار دیگر تکبیرة الاحرام گفت پس این هر دو تکبیرش
باطل است و نماز درست نیست پس اگر بار سویم تکبیرة الاحرام بگوید بغرض افتتاح
نماز از این تکبیر ثالث نماز صحیح خواهد شد و واجب است مصلی را که در حالت
تکبیرة الاحرام ایستاده باشد پس اگر با وجود قدرت ایستاده نشد
نمازش درست نیست و لازم است که جمله شرائط نماز که در کار اند آنها را در
تکبیرة الاحرام بجا آرد مثلاً رو بقبله کردن و ستر عورتین وغیره و بهتر آنست که امام آواز
بلند تکبیرة الاحرام بگوید تا که ماموین آوازش بشنوند و بهتر آنست که دستها را
بالا ببرد در حالیکه کف دستها باز باشند و انگشتان باهم چسپیده باشند و شکم
دستها رو بقبله باشد و ابتدا کند به تکبیر گفتن وقتیکه دست به بالا می برد و انتهای
تکبیر وقت پایین آمدن هر دو دستها باشد بلکه احوط آنست که بوقت هر تکبیر دستها را
بالا ببرد و بهتر آنست که در این تکبیر هفتگانه ادعیه ماثوره را بخوانند و بعد سوم
تکبیر این دعا بخواند اَللّٰهُمَّ اَنْتَ الْمَلِکُ الْحَقُّ الْمُبِیْنُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ سُبْحَانَکَ وَبِحَمْدِکَ

انی عملت سوءً وظلمت نفسی فاغفر لی ذنوبی انه لا یغفر الذنوب الا انت پس
دو تکبیر بگوید و اینده عا بخواند لبیک وسعدیک والخیر فی یدیک والشر لیس الیک
والمهدی من هدیت عبدک وابن عبدیک بین یدیک منک وبک ولک والیک
لا ملجاء ولا منجاء ولا مفر منک الا الیک سبحانک وحنانیک وتبارکت وتعالیت
سبحانک رب البیت انحرام پس دو تکبیر بگوید و اینده عا بخواند وجهت وجهی للذی فطر
السموات والارض عالم الغیب والشهادة علی ملة ابراهیم ودین محمد
ومنهاج علی حنیفا مسلما وما انا من المشرکین ان صلوتی ونسکی ومحیای
ومماتی لله رب العالمین لا شریک له وبذلک امرت وانا من المسلمین اعوذ
بالله من الشیطان الرجیم بعد از ان بسم الله بگوید و حمد بخواند و در بعض روایات
واقع شده که عقب تکبیر ششم این دعا بخواند یا محسن قد اتاک المسیء وقد
امرت المحسن ان یتجاوز عن المسیء وانت المحسن وانا المسیء فصل علی
محمد وال محمد وتجاوز عن قبیح ما تعلم منی و در بعض روایات وارد شده
است که بگوید رب اجعلنی مقیم الصلوة ومن ذریتی ربنا وتقبل دعاء ربنا اغفر لی
ولوالدی وللمؤمنین یوم یقوم الحساب بهتر آنست که بعد از این تکبیرات این دعا بخواند اللهم انی
اقدم الیک محمداً بین یدی حاجتی واتوجه به الیک فاجعلنی به وجیها
عندک فی الدنیا والاخرة ومن المقربین واجعل صلوتی به مقبولة و
ذنبی به مغفوراً ودعائی به مستجاباً انک انت الغفور الرحیم

وسنت است وقتیکه برای نماز متوجه شود قلب خود را بطرف اقدس الٰهی متوجه سازد خصوصا در حالتیکه ادعیه وتکبیرات مذکوره را بگوید پس معنی اینهارا متذکر باشد وکسل وخواب وغیره را از خود دور کند واگر احتمال دارد که در اثنای نماز بول یا غایط یا باد آزار دهد پیشتر از اینها خود را خلاص دهد تا در حضور قلب خلل نیفتد وبپندارد که منم بندهٔ ذلیل نزد پادشاه جلیل حاضر آمده ام واز حضرت امیر المؤمنین عم منقول است که چون مصلی اللّٰه اکبر را بگوید این معنی را قصد کند که حق سبحانه تعالی اعظم است از اینکه او را بانگشتان لمس توان کرد ودست بالا بردن در تکبیر گفتن اشاره باین امر است که او را ادراک نمی توان کرد به پنج حاسهٔ ظاهره که عبارت است از باصره وسامعه وشامه وذائقه ولامسه وپنج حاسهٔ باطنه که حس مشترک است وخیال ووهم وحافظه ومتخیله ونیز اعظم است او تعالی از اینکه او را وصف توان کرد بایستادن یا نشستن که از صفات جسم است اینست حالت تکبیر اول ودر تکبیر دوم پس قصد کند که حق سبحانه وتعالی اعظم است از اینکه وصف توان کرد او را بحرکت یا سکون زیرا که هر دو از لوازم جسم است ودر تکبیر سویم قصد کند که حق سبحانه وتعالی اعظم است که جسم باشد یا آنکه او را درازی وپهنائی وعمق بوده باشد یا بزرگی وکوچکی ومقدار از لوازم جسم است او را باشد یا شبیه بوده باشد او را از جسمانیات وروحانیات ودر تکبیر چهارم قصد کند که حق سبحانه وتعالی اعظم است که محل عوارض یا امراض بوده باشد واو را

تغیر بوده باشد از حالے بحالے چراکہ این خواص حادث است ودر تکبیر پنجم قصد کند کہ حق سبحانہ وتعالے اعظم است کہ اورا وصف توان کرد باینکہ جوہر است یا عرض یا حلول کند در چیزے ودر ششم قصد کند کہ حق سبحانہ وتعالے اعظم است ازینکہ روا باشد براو زوال وعدم یا منتقل شدن از مکانے بمکانے زیراکہ این صفات محدثات است ودر تکبیر ہفتم قصد کند کہ حق سبحانہ وتعالے منزہ ومبرا است ازینکہ اورا حواس ظاہرہ یا باطنہ بودہ باشد زیراکہ این ہمہ ہا صفات ممکنات است وواجب الوجود ازین صفات بری است واگر دعاہا راندانند محض بر ہفت تکبیر اکتفا کند واگر آنہم مشکل باشد بہ پنج یا سہ اکتفا کند وبہتر آنست کہ دعائے توجہ راکہ سابقا گذشت بخوانند ودرحین خواندن دعا مہما امکن دل خودرا متوجہ سازد باقدس الہی وہمچنین تا آخر نماز خضوع وخشوع کند وسعی کند کہ قدرے گریہ بیاید تا بہرہ از مضمون الصلوۃ معراج المؤمن بیابد سوم از واجبات نماز قیام است وآن رکن است درحالت تکبیرۃ الاحرام وپیش از رکوع ودرحالت نیت بنا بر مذہب مشہور پس اگر کسے ترک کند قیام را درین حالات عمدا یا سہوا بحال اختیار نمازش باطل است ومی باید کہ تکیہ بر چیزے نکند کہ اگر آنرا بردارند مصلی بیفتد ومی باید کہ بہر دو پا بایستد ومی باید کہ در ایستادن زور بر ہر دو پا مساوی باشد ومی باید کہ پاہا زیادہ از یک وجب از ہم دور نباشد

چراکه اگرچنان دوری باشد که در عرف بگویند که راست نه ایستاده است نمازش
باطل است و همچنین مے باید که راست بایستد پس اگر کج بایستد خواه میل به پیش
کند یا بر پس یا بجانب راست باشد یا چپ نمازش باطل است
و سنت است مردان را که در حال قیام دستها را بر ران گذارند برابر
زانوها و زنان را سنت است دستها را بر روی پستانها بگذارند و اگر قیام
ممکن نباشد در تمامی نماز هر چه ممکن باشد بعمل آرد و اگر اینهم ممکن نباشد تکیه
کرده بایستد و اگر محتاج باشد بکسے که اجرت گیرد تا که تکیه بر او کند پس لازم
است که اجرت دهد اگرچه زیاده از اجرت مثل باشد و اگر بهیچ وجه ایستادن
ممکن نباشد نشسته نماز کند و اگر اینهم ممکن نباشد بر پهلو بخوابد بطریقے که در قبر
می خوابانند و نماز کند و اگر این هم ممکن نباشد بر پشت بخوابد رو بقبله مثل
محتضر و رکوع و سجود را باشاره سر ادا کند و اگر اینهم ممکن نباشد از اشاره چشم
ادا کند و اگر اینهم ممکن نباشد مهر را برائے سجده بر پیشانی خود بگذارد و این
رکوع و سجود مشترک است بر پشت خوابیدن یا بر پهلو و سنت است برای
کسے که نماز نشسته میخواند که در حال قرأت زانوها را بردارد و بر الیتین
بنشیند و در حال رکوع دو زانو بنشیند و در حال تشهد تورک کند و کیفیت
تورک در تشهد خواهم نوشت انشاء الله تعالے چهارم از واجبات
نماز قرأت است بدانکه واجب است در نماز خواندن سوره حمد در هر نماز دو رکعتی

ودر دو رکعت اول از نماز سہ رکعتی وچہار رکعتی وواجب است کہ سورہ را
ترک نکند بعد از حمد مگر اینکہ وقت تنگ باشد کہ اکتفا بر حمد می توان کرد ودر
دو رکعت آخر از چہار رکعتی ویک رکعت آخر از سہ رکعتی مخیر است درمیان
حمد وتسبیحات اربعہ وواجب است خواندن تمامی سورۂ حمد حتے کہ بسم اللہ
در مذہب ما جزء ہر سورہ است سوائے سورۂ برأت پس اگر کسے در خواندن
سورۂ حمد خلل خواہد کرد نمازش باطل خواہد شد حتے کہ تشدید یا اعراب یا مدّ
متصل مثل مدّ ضالین را ادا نکند یا تغیر دہد وواجب است کہ حروف را
از مخرج ادا کند مثلاً مخرج ضاد را از ز نگوید وبر ہر کلمہ وقف نکند وترجمہ
حمد کافی نیست وواجب است ترتیب کلمات وآیات نہجی کہ منصوص
است پس اگر عمداً خلاف ادا کرد نماز را از سر خواند واگر سہواً کرد تا بحدیکہ
برکوع نہ رسیدہ است می ایستد وحمد را بخواند واگر برکوع رسیدہ است نمازش
درست است وکسے کہ سورۂ حمد را خوب نمی داند بر او یاد گرفتن واجب
است واگر وقت تنگ باشد انچہ یاد داشتہ باشد از حمد بخواند کافی است
ولکن نزد بعض فقہا لازم است کہ انچہ یاد دارد آن را مکرر خواند بمقدار
آیات سورۂ حمد واگر اینہم مشکل باشد پس ہر سورہ کہ یاد باشد بخواند

یا سُبحانَ اللہِ وَلَا اِلٰـہَ اِلَّا اللہُ وَاللہُ اَکْبَرُ بگوید
بقدر خواندن سورۂ حمد موافق تفصیل معتبر وبعد از فراغ نماز کوشش کند

که زود سورهٔ حمد را یاد گیرد و لال را واجب است که زبان خود را حرکت دهد بمقدار خواندن الحمد و مصلی مختار است در هر رکعت سیم و چهارم در اینکه سوره حمد را بخواند یا تسبیحات اربعه مگر افضل تسبیحات اربعه است برای امام و غیراو و جائز نیست که در نماز واجبی یکے از سور ہاے عزائم اربعه بخواند و نه آن سوره که بخواندن آن وقت نماز از دست رود و دو سوره هم بعد از حمد نخواند و واجب است بر مرد با آواز بلند خواندن حمد و سورهٔ دیگر در هر دو رکعت نماز صبح و دو رکعت اول مغرب و دو رکعت اول عشا و آهسته بخواند هشت رکعت ظهرین و یک رکعت آخر مغرب و دو رکعت آخر عشا را و این رکعات اخفاتیه را چنان آهسته بخواند که شخص صحیح السمع از قریب بشنود و بر زنان در هیچ نماز جهر واجب نیست و سنت است که در نماز اخفاتیه بسم الله را با آواز بلند بگوید و سنت است که در نماز ظهرین و مغرب سور ہاے کوچک بخواند مثل قدر و جحد و در عشا سورهٔ اعلیٰ و طارق و هر چه که مشابه این هر دو باشد و در صبح مدثر و مزمل و هر چه که مانند این هر دو باشد بخواند و در صبح دوشنبه و پنجشنبه در یک رکعت سوره هل اتی و در رکعت دیگر سورهٔ غاشیه بخواند و در مغرب و عشائے شب جمعه سورهٔ جمعه و اعلےٰ بخواند و در نماز صبح روز جمعه سورهٔ جمعه و قل هو الله احد و در ظهرین جمعه سوره جمعه و منافقون و بعض علما این هر دو سوره را در روز جمعه در نماز ظهرین واجب دانسته اند مگر سند قول شان معلوم نمی شود و در نوافل روز

سورہ ہاے کوچک بخواند باخفات و در نوافل شب سورہ ہاے طویل بجہر بخواند
و اگر وقت تنگ باشد سورہ ہاے کوچک بخواند و در دو رکعت اول نماز شب
سورہ قل ہو اللہ احد سی مرتبہ بخواند و در باقی رکعات سورہ ہاے طویل بخواند
و نیز مستحب است امام را کہ چنان قرات بکند کہ ماموین بشنوند مگر خیلے باواز بلند
نخواند و ہمچنین مستحب است امام را شہادتین باواز بلند خواندن و مستحب است
کہ ہر گاہ مصلے آیۂ رحمت بخواند از حق تعالے استدعاے آن رحمت چنین
کند اللّٰهُمَّ اِنِّی اَسْئَلُکَ الرَّحْمَةَ و ہر گاہ آیۂ عذاب را بخواند از و پناہ بجوید
باین طور اللّٰهُمَّ اِنِّی اَعُوْذُ بِکَ مِنَ الْعَذَابِ و اگر در آیہ ذکر جنت باشد بجاے
رحمت الْجَنَّةَ بگوید و اگر ذکر نار باشد بجاے عذاب مِنَ النَّارِ بگوید مسئلہ
گفتن آمین بعد سورہ حمد مشہور اینست کہ جائز نیست اگرچہ بعض علما قائل بکراہت
شدہ اند و این قول کراہت نہایت ضعیف بلکہ اضعف است و احادیث
ہاے حرمت آمین گفتن بسیار وارد شدہ اند بطور انموذج دو حدیث را
درینجا ہدیۂ ناظرین باتمکین و مؤمنین موقنین می کنم روی محمد بن یعقوب
عن علی بن ابراهیم عن ابیه عن عبد الله بن مغیرة عن جمیل عن
ابی عبد الله ؑ قال اذا کنت خلف امام فقراء الحمد و فرغ من
قرائتها فقل انت الحمد لله رب العالمین و لا تقل آمین ؕ
یعنے جناب ابی عبد اللہ ؑ می فرماید کہ ہر گاہ تو پشت سر امام نماز می کنی و امام از

قرأت سورۂ فاتحہ فارغ شدہ باشد پس فوراً بگو الحمد للہ رب العالمین و
و آمین گفتن ترا جائز نیست و در حدیث دیگر روی محمد بن حسن عن محمد
بن یعقوب عن الحسین بن سعید عن حماد بن عیسی عن معاویۃ
بن وہب قال قلت لابی عبد اللہ ع اقول آمین اذا قال الامام
غیر المغضوب علیہم و لا الضالین قال ہم الیہود و النصاریٰ
وہب می گوید از ابی عبد اللہ ع سوال کردم کہ ہرگاہ امام لفظ ولا الضالین،
بگوید پس من بگویم آمین آن جناب فرمود کسانی کہ چنین کنند یہود و نصاریٰ
اند مسئلہ در قرأت موالات شرط است پس اگر کسے مثلاً در میان سورۂ
فاتحہ یک دو آیہ از سورۂ دیگر بخواند سورۂ حمد را از سر گیرد و ہمچنین اگر کسے قصد
کرد در میان سورۂ فاتحہ کہ حالا این را قطع می کنم و سکوت اختیار کرد و ہیچ نخواند
نمازش باطل است آرے اگر در میان سورۂ حمد سکوتِ قلیل کرد و نیت قطع حمد
نبود یا اینکہ نیت قطع حمد کردہ بود مگر خواندنش را ترک نہ کرد نمازش صحیح و درست
است مسئلہ بنا بر قول اشہر سورۂ والضحیٰ و الم نشرح در حقیقت یک اند اگرچہ
بظاہر دو سورہ اند و ہمچنین سورۂ فیل و لایلاف قریش پس در یک رکعت تنہا خواندن
سورۂ والضحیٰ و الم نشرح نباید بلکہ می باید کہ اگر سورۂ والضحیٰ بخواند ضرور است
کہ سورۂ الم نشرح مع بسم اللہ بخواند و ہمچنین سورۂ فیل را مع لایلاف بخواند و بسم اللہ
در ابتدائے ہر یکے ازین چہار سورہ می خواندہ باشد مسئلہ اگر در مقام

اخفات جہر کند و مقام جہر اخفات کند و جاہل مسئلہ باشد یا انیکہ عالم مسئلہ باشد
مگر بوقت قرأت سہو کردہ باشد پس درین ہر دو صورت نمازش صحیح است و حاجت
اعادہ نیست مسئلہ کسیکہ سورہاے عزائم در نوافل خواند پس وقتیکہ
آیہ سجدہ را تلاوت کند پس واجب است بر مصلی کہ فوراً سجدہ کند بدستور
معمول و ہمچنین اگر دیگرے آیہ مذکور بخواند و مصلی بقصد بشنود و خود نخواند پس
واجب است کہ سجدہ کند و برخیزد و بعد از آیہ سجدہ باقی سورہ را خود تلاوت
کند و رکوع و سجود کند پنجم رکوع و آن واجب است در ہر رکعت یک مرتبہ و
رکن است کہ اگر عمداً یا سہواً ترک شود نمازش باطل است و در رکوع پنج چیز
واجب است اول انیکہ کج شود باین طور کہ انگشت دستہا تا بزانو برسند
و اگر ہر دو دستش آن چنان دراز باشد کہ بدون کج شدن بزانو میرسند باز ہم
کج شدن ضرور است موافق مقدار مذکور و اگر بر کج بودن قادر نباشد بسبب مرض
وغیرہ پس بہر طور کہ ممکن باشد رکوع را ادا کند و اگر مطلقاً بر کج شدن قادر نباشد
پس باشارہ اکتفا می کند و اگر در اصل خلقت کجیش مثل راکع باشد یا انیکہ
بسبب مرض اینقدر کجی بہم رسیدہ باشد باز ہم براے رکوع قدرے کجی زائد
می باید تا کہ ممیز و فارق درمیان رکوع وغیر آن بشود دوم طمانینت یعنی
استقرار باین قدر کہ ذکر واجب رکوع را کفایت کند و اگر مریض باشد کہ بر استقرار
قدرت نداشتہ باشد معفو است سویم برداشتن سر از رکوع می باید کہ سر را از رکوع

برداردو راست بالیستد بعده بسجود رود و اگر قادر نباشد بر راست الستادن بدون
تکیه کردن تکیه کند چهارم طمانینت در راست الستادن بعد از رکوع یعنے اندکے
راست بالیستد و قرار گیرد بعده بسجده رود پنجم تسبیح سُبْحَانَ رَبِّیَ الْعَظِیْمِ
وَبِحَمْدِہٖ یک مرتبه گفتن یا سُبْحَانَ اللهِ سه مرتبه گفتن و بوقت ضرورت یک
مرتبه گفتن و بعضے مطلق ذکر را واجب دانسته اند اگرچه محض اَللهُ اَکْبَرُ
باشد یا لا اله الا الله و قول اول احوط است و بوقت رفتن در رکوع الله اکبر
گفتن واجب نیست بلکه سنت می باشد و مستحب است که قبل از رکوع دستهای
خود را اول پائین آرد بعده رکوع کند و سنت است که کف دست بر هر دو
زانو باین نهج نهد که انگشتان از هم کشاده باشند و زانوها را به پشت شکند
و پشت خود را راست کند و گردن را دراز کند محاذی پشت خود و سر را پائین نیندازد
همچنانکه اگر قطرهٔ آبے بر پشت باشد ساکن ماند و روان نشود و این معنی بخاطر آورد که
ایمان آورده ام بخدا اگرچه گردنم در راه او بزنند و پاها را محاذی یکدیگر بگذارند و در میان ایشان
فاصله از سه انگشت کم و از یک وجب زیاده نباشد و اگر امام باشد ذکر رکوع
بآواز بلند بگوید و ذکر رکوع که بالا گذشت سه بار و پنج بار و هفت بار یا زیاده
ازین انچه گنجایش باشد بکند و بهتر آنست که ذکر رکوع طاق باشد چرا که
عدد وتر افضل است اگرچه جفت هم جائز است چنانکه در حدیث است
که امام جعفر صادق ع ذکر رکوع و سجود را شصت بار می گفتند و در خبر دیگر است

کیکه در طول دادن رکوع و سجود قوی باشد هر قدر که طاقتش بفا کند بگوید و بعد
از راست شدن از رکوع ذکر سَمِعَ اللّٰهُ لِمَنْ حَمِدَهٗ و دعائے که منصوص است
بگوید اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ اَهْلِ الْكِبْرِيَاءِ وَالْعَظَمَةِ وَالْجُوْدِ
وَالْجَبَرُوْتِ و بهتر آنست که این کلمات را بلند بگوید و بهتر آنست که در
حال رکوع دستهایش در زیر جامه نباشد ششم سجود و یعنی سجده کردن و آن
واجب است در هر رکعت دو مرتبه و این هر دو سجده رکن نماز اند اگر کسے درین
هر دو سجده خلل کند عمداً یا سهواً نمازش باطل خواهد بود و اگر در یک سجده
سهواً خلل کند نمازش صحیح است و اگر عمداً کند نمازش باطل است و در
سجده شش چیز واجب است اول سجده بر اعضائے هفتگانه که عبارت
از پیشانی و هر دو کف دست و هر دو زانو و هر دو انگشتهائے
مهین پا است و احوط آنست که بینی را نیز بسجده گاه برساند دوم پیشانی را
بچیزے گذارد که سجده بر آن صحیح و درست باشد که پیش گذشت و بهتر آنست
که سجده بر خاک کند سوم در سجده آن قدر کج شود که موضع پیشانی گذاشتن مساوی
محل ایستادنش باشد و اگر موضع پیشانی بلند باشد جائز است اما زیاده از عرض
چهار انگشت متصله نباشد و بهتر آنست که باقی مساجدش نیز مساوی محل استادن
باشد و احوط آنست که هر گاه پیشانی او بر بلندی برسد یا بر چیزے که سجده
بر آن صحیح نیست پیشانی را از آن بر ندارد بلکه بکشد تا زیر آورد بر مهر و مانند آن

واگر بسبب مانعی بر سجده کردن قادر نباشد مهر را بلند کرده به پیشانی برساند

واگر ازین هم عاجز باشد اشاره برای سجده بکند چهارم ذکر سجده و آن

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ می باشد یک مرتبه یا تسبیح صغیر سه مرتبه چنانکه

در رکوع گذشت و مستحب است که این دعا را نیز در سجده بخواند اللّٰهُمَّ لَكَ

سَجَدْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَلَكَ أَسْلَمْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَأَنْتَ رَبِّي سَجَدَ

وَجْهِيَ لِلَّذِي خَلَقَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

تَبَارَكَ اللّٰهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ پنجم قرار گرفتن در سجده بقدر ذکر مگر بسبب ضرورتی

که مانع طمانینت باشد ششم سر از سجده برداشتن تا اینکه درست بنشیند واللّٰه اکبر

گفتن پیش از سجده و بعد از سجده مستحب است و مستحب اینست که اولاً دستها از زمین

برساند چون برای سجده خم شود و مستحب است وقتیکه از سجده فارغ شده درست

بنشیند تورک کند و کیفیت تورک را در بیان تشهد ذکر خواهم کرد انشاء اللّٰه و همچنین

مستحب اینست که بعد سجدهٔ ثانیه نیز درست بنشیند و تورک نماید مسئله

کسیکه در پیشانی دمل و غیر آن داشته باشد باید که یک گودی بکند تا باقی پیشانی

بر آن گود بچسپد و اگر از اینهم قادر نباشد جانب راست پیشانی را بر زمین بگذارد

و اگر نتواند جانب چپ را بر زمین بگذارد و اگر اینهم دشوار باشد ذقن را بر زمین

بگذارد و اگر ازین هم عاجز باشد اشاره کند و سنت است که در حال سجده شکستگی و بیچارگی خود را یاد کند

و چون سر از سجدهٔ اول بر دارد بخاطر آورد که خداوند ما را ازین خاک آفریده است و چون بسجدهٔ دوم برود

خیال کند که آفریدگار بارہا بار دیگر در این خاک خواہد برد و وقتیکه از سجدۂ دوم سر بردارد در دل گذراند که پروردگار من بار دیگر مرا از خاک مبعوث خواہد کرد و درین صورت احوال قیامت مثل حشر و نشر وجنت و نار یاد کند بلکه مشاہده نماید بچشم یقین **مسئله** سجده ہای قرآن پانزده اند چہار تا واجب و آن در سورۂ سجده که مشہور است به آلم سجده می باشد واین سوره بعد سورۂ لقمان است و حم سجده و والنجم واقرأ باسم ربک و یازده مستحب اندر اعراف و رعد و نحل و بنی اسرائیل و مریم و دو تا در سورۂ حج و یکے در فرقان ونمل و ص و اذا السماء انشقت و سجده در عزائم اربعه مذکوره بر قاری و مستمع واجب است و برای سامع مستحب است و چون بسجده رود این دعا بخواند

سَجَدْتُ لَكَ تَعَبُّدًا وَرِقًّا لَا مُسْتَكْبِرًا عَنْ عِبَادَتِكَ وَلَا مُسْتَنْكِفًا وَلَا مُتَعَظِّمًا بَلْ أَنَا عَبْدٌ ذَلِيلٌ خَائِفٌ مُسْتَجِيرٌ

و درین سجدۂ تلاوت تکبیر و تشهد و تسلیم و استقبال شرط نیست مگر این ضرور است که پیشانی بر ما یصح السجود باشد و وقتیکه منافی فوریت نگردد و افضل با وضو بودن است در اثنای سجده **مسئله** ہر دو سجدۂ شکر سنت اند بعد از ہر نماز و بعد از زوال بلاہا و حصول نعمت و مستحب است که درمیان ہر دو سجده جانب راست و چپ ابر خاک نهد که این را تعفیر گویند **ہفتم** تشهد که آن واجب است در ہر نماز دو رکعتی یک مرتبه و در سه رکعتی و چہار رکعتی دو مرتبه پس اگر عمداً در تشهد خلل کرد نمازش باطل است و اگر سهواً دران خلل کرده است باعث بطلان

ابطال

نماز نیست مگر تدارکش بعد نماز باید کرد و ذکرش انشاءاللہ خواہد آمد و در تشہد پنج چیز واجب است نشستن بقدر تشہد خواندن و شہادتین و درود و قرار گرفتن در اثنائے خواندن تشہد و صورت تشہد اینست اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ و کسیکہ این تشہد را خوب نداند پس سعی کند در یاد گرفتن او و اگر وقت تنگ باشد آنچہ کہ یاد باشد بر او اکتفا کند و مستحب است کہ در تشہد متورک بنشیند و صورت تورک اینست کہ بنشیند بر سرین چپ و پشت پائے چپ را بر زمین گذارد و پشت پائے راست را بر شکم پائے چپ گذارد و سر انگشت مہین راست را بر زمین برساند و برائے زنان سنت است کہ در حال تشہد دستہا را بر زانو نگذارند باین طور کہ بر سرین خود بنشیند و زانوہا بالا کنند و ہر دو را ملصق سازند و کف پاہا را بر زمین بسپلند و ہمین طریق در میان ہر دو سجدہ تین بنشینند و در حال تشہد این خیال کند کہ خداوندا باطل را ضایع گردان و حق را ثابت و قائم کن و نیز سنت است کہ پیش از تشہد خواندن این دعا بخواند بِسْمِ اللّٰهِ وَبِاللّٰهِ وَالْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى كُلُّهَا لِلّٰهِ و بعد از شہادت اولے این دعا بخواند اَرْسَلَهٗ بِالْحَقِّ بَشِيْرًا وَّنَذِيْرًا بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ اَشْهَدُ اَنَّكَ نِعْمَ الرَّبُّ وَاَنَّ مُحَمَّدًا نِعْمَ الرَّسُوْلُ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ وَّتَقَبَّلْ شَفَاعَتَهٗ

فِي اُمَّتِهِ وَارْفَع دَرَجَتَهُ پس دوم مرتبہ یا سہ مرتبہ بگوید الحمد لله رب
العالمین و در تشہد دوم بعد از نعم الرسول بگوید کہ التحیات لله والصلوات
الطاهرات الطیبات الزاکیات العادیات الرائحات السابغات
الناعمات لله ما طاب و زکی و طهر و خلص و صفی بالله
و اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له و اشهد ان
محمدا عبده و رسوله ارسله بالحق بشیرا و نذیرا
بین یدی الساعة اشهد ان ربی نعم الرب و ان محمدا
نعم الرسول و اشهد ان الساعة آتیة لا ریب فیها و ان
الله یبعث من فی القبور و الحمد لله الذی هدانا لهذا
و ما کنا لنهتدی لولا ان هدانا الله الحمد لله رب
العالمین اللهم صل علی محمد و آل محمد و سلم علی محمد
و آل محمد و ترحم علی محمد و آل محمد کما صلیت
و سلمت و ترحمت علی ابراهیم و آل ابراهیم انک حمید
مجید اللهم صل علی محمد و آل محمد و اغفر لنا و لاخواننا
الذین سبقونا بالایمان و لا تجعل فی قلوبنا غلا للذین
آمنوا ربنا انک رؤف رحیم اللهم صل علی محمد و آل محمد
و امنن علی بالجنة و عافنی من النار اللهم صل علی محمد و

الِ مُحَمَّدٍ وَاغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِيَ مُؤْمِناً وَلَا تَزِدِ

الظَّالِمِينَ اِلَّا تَبَاراً اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَ

بَرَكَاتُهُ اَلسَّلَامُ عَلَى اَنْبِيَاءِ اللّٰهِ وَرُسُلِهِ اَلسَّلَامُ عَلَى

جَبْرَئِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَالْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ اَلسَّلَامُ عَلَى

مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ لَا نَبِيَّ بَعْدَهُ اَلسَّلَامُ عَلَى

الْاَئِمَّةِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ اَلسَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ

اللّٰهِ الصَّالِحِينَ اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ

ومستحب است که امام تشهد را بلند بخواند که ماموین بشنوند و ایشان آهسته

بخوانند که امام نشنود و منفرد در همه حال در او مخیر است میان جهر و اخفات

بغیر از قنوت که سنت است که بلند بخواند و مشهور آنست که در حال تشهد

دستهایش بر رانها باشند و انگشتهای دست او بهم پیوسته باشند و

نگاه کند بر کنار خود اما سلام گفتن پس خلاف است در وجوب و استحباب

آن مگر اصح اینست که ترک آن نکند و خروج از نماز بدون سلام نمی شود

و بلفظ السَّلامُ علیکم و رحمة اللّٰه و برکاته نیت خروج نماز کند و از

هر دو سلام هرچه بخواند اولاً ثانی آن مستحب خواهد شد و سنت است

که امام یک سلام بدهد و اشاره بجانب راست کند بصفحه رو و بسیار نگرداند

و قصد کند باین انبیا و ائمه و جمیع ملائکه و مسلمانان جن و انس و ماموان را

بخصوص قصد کند و ماموم دو سلام میدہد یکے بجانب راست و دیگرے بجانب
چپ وانچہ اول از جانب راست سلام می دہد قصد جماعت مذکورہ و مامومین
دست راست بکند و بر امام انچہ از جانب چپ سلام می دہد قصد
جماعت مذکورہ با ماموین دست چپ نماید اگر بدست چپ او کسے باشد
والا یک سلام میدہد و در سلام اول ماموین را نیز داخل بکند و منفرد یک سلام
می دہد و جمیع انبیا علیہم السلام را قصد می کند و بگوشہ چشم اشارہ بجانب
راست می کند و بہتر آنست کہ در حال سلام چنان بنشیند کہ در حال تشہد
نشستہ بود و نیز سنت موکدہ است در ہر نماز قنوت خواندن یکبار
پیش از رکوع مگر در نماز جمعہ کہ در آن دو قنوت است یکے در رکعت اول
پیش از رکوع و دیگرے در رکعت دوم بعد از رکوع مگر در نماز آیات کہ در آن
پنج قنوت است در رکعت اول دو قنوت و در رکعت دوم سہ قنوت
واحوط آنست کہ قنوت را ترک نکند و بہتر آنست کہ آن قنوت ہا را بخواند کہ
از ائمہ معصومین علیہم السلام ماثور اند و آن قنوت بخواند کہ مشتمل بر حمد و
ثنائے الٰہی و صلوات بر محمد و آل محمد و استغفار از گناہان خود بودہ باشد
و بہتر آنست کہ کلمات فرج را بخواند و بعد از ان بگوید اَللّٰهُمَّ صَلِّ
عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا هَدَيْتَنَا بِهٖ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى
مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا كَرَّمْتَنَا بِهٖ اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنَا مِمَّنِ اخْتَرْتَهٗ

لِدِينِكَ وَخَلَقْتَهُ لِجَنَّتِكَ اللّٰهُمَّ لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا
مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَ
عَافِنَا وَاعْفُ عَنَّا فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ
وبعد از ان مطالب مشروعهٔ دنیویه و اخرویه طلب می تواند کرد بزبان عربی و اگر
قنوت را پیش از رکوع فراموش کند بعد از رکوع بجا آرد و اگر بعد سجده
بخاطرش رسد بعد از نماز ادا کند و اگر بعد از نماز بخاطرش رسد اگر از جای
خود حرکت نکرده است در همان حال ادا کند و اگر حرکت کرده است و در اثنای
راه بخاطرش رسد رو بقبله کند و بخواند مشهور میان علما آنست که در حال
قنوت نظر بر کف دستها می کند و کف دستهای او کشاده باشد مقابل آسمان
و پشتش بجانب زمین باشد و سنت است که نظر در حال قیام بموضع سجود
باشد و در حال قنوت به کف دست باشد و در حال رکوع میان هر دو
پاها باشد و در حال سجود بطرف دماغ باشد یعنی بینی و در حال تشهد
بطرف کنار خود باشد و سنت است که دستهای نماز گذار در حال قیام
بر رانها باشد مقابل زانوها و در حال قنوت مقابل رو و در حال رکوع
بر زانوها و در حال سجود مقابل گوش و در حال تشهد بر رانها باشند

فصل پنجم در شکیات نماز و مبطلات نماز و حوادث نماز و دعا و دفع سهو

بدانکه خللی که در نماز واقع می شود یا از روی عمد است یا از روی

سہو یا از روے شک اما خللے عمداً در واجبات مبطل نماز است اعم از انکہ
شرط نماز باشد یا جزو نماز باشد و ہمچنین اگر بعمل آورد چیزے را کہ ترکش
واجب است یا ترک کرد چیزے را کہ عملش واجب باشد در نماز اما سہو پس
اگر در رکن است نمازش باطل خواہد شد و اگر در غیر رکن است پس آن
بر سہ قسم است یکے آنکہ نماز با آن خلل صحیح است و احتیاج تدارک
نیست دوم اینکہ نمازش صحیح است و حاجت تدارک دارد بدون سجدہ
سوم اینکہ نمازش صحیح است و تدارکش لازم است ہمراہ سجدہ اما قسم اول پس کسیکہ
قرأت را فراموش کرد یا جہر و اخفات را یا محض قرأت حمد را یا محض
سورہ را تا اینکہ برکوع رسید نمازش صحیح است یا کسیکہ ذکر رکوع را
یا طمانینت را فراموش کرد تا اینکہ سر برداشت از رکوع نمازش
صحیح خواہد شد یا کسیکہ ذکر سجدہ را یا قرار را فراموش کرد یا اینکہ سر
از سجدۂ اولی برداشتہ بود و بہ ثانیہ رسیدہ نمازش درست است
اما قسم دوم اگر کسے سورۂ حمد را فراموش کرد و سورۂ دیگر شروع کرد
تا اینکہ بخاطرش رسید کہ حمد را نخواندہ ام پس می باید کہ حمد را از سر
گیرد و بعد از ان سورۂ دیگر را شروع کند و ہمچنین کسیکہ رکوع را
فراموش کردہ باشد و پیش از سجدہ رفتن بیادش رسید پس باید
کہ ایستادہ شدہ برکوع رود و بعد از ان سجدہ بجا آورد و ہمچنین کسیکہ

هر دو سجده را یا یکے را یا تشهد را فراموش کرد و بخاطرش رسید پیش از
رکوع پس می باید که بنشیند و تدارک مافات نماید اما قسم سوم پس کسیکه
سجده یا تشهد را فراموش کرد و بعد رکوع یاد آمد نمازش صحیح است
اما ضرور است که بعد از نماز تدارک مافات کند و بعد از تدارک دو
سجدهٔ سهو نماید و کیفیت سجدهٔ سهو را انشاء الله تعالے عنقریب یاد
خواهم کرد اما شک و دران دو مسئله است اول کسیکه شک کند در
عدد نماز دو رکعتی مثل نماز صبح و نماز قصر و نماز عیدین هرگاه واجب باشد
و نماز آیات و نیز در نماز مغرب همانا نمازش صحیح نخواهد بود و اعاده در کار است
دوم هرگاه شک کند در اثنائے نماز میان افعال نماز پس اگر محلش
باقی باشد اعادهٔ آن ضرور است و اگر محلش باقی نیست پس نمازش
درست است اعم از انکه مشکوک فیه رکن باشد یا غیر آن مثلاً اگر بابت
بجا آوردن سجدهٔ ثانیه در نماز شک کرد و هنوز استاده نشده و یا استاده
و هنوز شروع در قرأت نه نمود لازم است که سجده را بجا آرد مسئله
شک شخصے که کثیر الشک باشد یعنے او را در عرف گویند که بسیار شک
می کند اعتبار ندارد مثلاً انکه سه نماز خواند و هیچ یک از سهو خالی نماند
یا در یک نماز سه مرتبه و یا در یک امر سه مرتبه شک کرد پس حکم آن حکم کثیر الشک
است مسئله شک امام با یقین ماموم اعتبارے ندارد امام را

می باید که بر قول و تنبیه ماموم عمل نماید و کذا بالعکس یعنی هرگاه ماموم را
شکی رو دهد و امام را هیچ شک نباشد پس باید که ماموم هم درین امر
باو اقتدا کند بدانکه شکی که مبطل نماز است هشت صورت دارد اول
و ثانی آن که عبارت از وقوع شک در نماز ثنائی و نماز مغرب است پیش
گذشت باقی را اینجا یاد می کنم سیوم شک در نماز چهار رکعتی درین که یک
رکعت خوانده است یا دو رکعت و ازین قبیل هر شکی که پای یک
درمیانش باشد چهارم شکی که پای دو درمیانش باشد پیش از آن که
سر از سجدهٔ دوم بردارد پنجم شک درمیان دو و پنج ششم شک درمیان سه
و شش هفتم شک در چهار و شش هشتم شکی که دو طرف آن مشخص نباشد یعنی
نمیداند که چند رکعت خوانده است مسئله مشهور اینست که درین هشت
صورت بمجرد عروض شک نماز باطل میشود و مقتضای ظاهر روایات همین
است لکن بعضی از سابقین گفته اند که بعد شک فکری بکند نه این قدر
که سکوت طویل بعمل آید پس اگر بعد فکر بر شقی ظن بهم رسد آن را اختیار
نماید و اگر رای هیچ طرف مستقر نباشد همان شک موجب اجرای حکم شکیات
خواهد بود و هو الاقرب مسئله هرگاه در یکی ازین صورتهای هشتگانه
شک نباشد بلکه ظن غالب باشد بعض علما گفته اند که باز هم نماز باطل است
و هو ضعیف بلکه لازم است که درین صورت شق راجح را اختیار کند و نماز را

باتمام رساند **مسئلہ** ہرگاہ در یکے ازین مقامات امام را تنہا یا ماموم را تنہا
شک عارض شود احوط آنست کہ یکے با دیگرے رجوع نماید و اعادۂ نماز
ہم بکند **مسئلہ** اما شکے کہ مبطل نماز نیست آن پنج صورت دارد و آن
شک در نماز چہار رکعتی عارض شدہ باشد صورت اولے شک درمیان
دو و سہ بعد از سر برداشتن از سجدۂ ثانیہ حکمش اینست کہ پیش خود قرار دہد کہ سہ
رکعت خواندہ است و رکعت چہارم را بجا آرد و بعد فراغ مخیر است یا دو
رکعت احتیاط نشستہ بخواند یا یک ایستادہ صورت دوم شک درمیان
سہ و چہار بنا بر چہار می گذارد و دو رکعت نشستہ یا یک ایستادہ میگذارد
صورت سویم شک درمیان دو و چہار بعد اکمال سجدتین بنا بر چہار میگذارد و بعد
فراغ دو رکعت ایستادہ بجا می آرد و احوط آنست کہ دو سجدہ سہو ہم بکند
صورت چہارم شک کند درمیان دو و سہ و چہار بعد اکمال سجدتین بنا بر اکثر
می گذارد و بعد اتمام دو نماز احتیاط بجا می آرد اولاً دو رکعت ایستادہ و ثانیاً
دو رکعت نشستہ و این چہار صورت کثیر الوقوع است و اکثر علما اینہا را ذکر
کردہ اند و صورت پنجم کہ نادر الوقوع است شک درمیان چہار و پنج بعد اکمال
سجدتین و پیش از قیام یعنے وقتیکہ نشستہ است شک می کند کہ این رکعت
چہارم بود یا پنجم بنا بر چہار می گذارد و نماز را تمام می کند و بعد از ان دو سجدہ
سہو بجا می آرد و اگر این شک بعد قیام عارض شدہ یعنے رکعتے کہ در آن ایستادہ است

چهارم یا پنجم خیال کند بنشیند و بنا بر چهار می گذارد و اگر تشهد نخوانده است بخواند و
بعد از ان مختار است یا یک رکعت ایستاده می خواند یا دو رکعت نشسته
و سجدهٔ سهو هم احتیاطاً بکند و اگر این بعد از رکوع بهم رسد احوط آن است
که بعد اتمام نماز دو سجدهٔ سهو بجا آرد و نماز را اعاده کند و بعض علماء دو صورت
دیگر افزوده اند و تدارکش باین طریق فرموده که در شک سه و چهار و پنج در
حال قیام بنشیند و بنا بر چهار بگذارد و نماز را تمام کند و بعد دو رکعت ایستاده
و دو رکعت نشسته بجا آرد بر سبیلی که مذکور شد و در شک پنج و شش بحال
قیام بنشیند و بنا بر چهار گذارد و نماز را تمام کند و سجده سهو بجا آرد و شهید
علیه الرحمه در الفیه دوازده صورت ذکر نموده یعنی بر پنج تا که سابق ذکر نموده
هفت دیگر افزوده اول شک در میان دو و پنج دوم شک میان سه و پنج
بعد رکوع یا بعد سجود سیوم شک میان دو و سه و پنج چهارم شک میان دو و چهار و
پنج و درین چهار صورت دو احتمال است یکے بنا بر اقل چرا که آن متیقن است
دوم اینکه ازین جمله سه صورت اولی باعث بطلان نماز باشد و در صورت
چهارم بنا بر چهار بگذارد و دو رکعت احتیاط ایستاده بگذارد و دو سجدهٔ سهو
هم بعمل آرد پنجم شک میان دو و سه و چهار و پنج بعد از سجده و حکمش همین حکم سابق
است لکن دو رکعت ایستاده و دو رکعت نشسته بجا باید آورد ششم شک
میان سه و چهار و پنج و دران نیز دو احتمال است یکے بنا بر اقل دوم بنا بر

چہار دیک رکعت ایستادہ ودو سجدۂ سہو ہفتم اینکہ بابے شش درمیان باشد دران سہ احتمال است یکے بطلان دوم بنابر اقل سویم حکمش حکم شکے باشد کہ بہ پنج تعلق دارد مسئلہ در شکوک منصوصہ وصور مخصوصہ اگر کسے عمل شک نکند ونماز باشد بار وغیرہ شکند یا بعد اتمام اعادۂ نماز نماید ہرچند از اشتغال نماز بری آید لکن ظاہر اگنہگار باشد واثم وتوبہ لازم است وبعض اعلام فرمودہ اند کہ شک در غیر این مواضع مخصوصہ باطل است مسئلہ در نماز احتیاط بدان کہ نماز احتیاط عبارت است از نمازے کہ برائے احتیاط نقصانے کہ در نماز احتمال دارد بجا آرند باین طور نیت کند بقلب خود نہ بزبان کہ نماز احتیاط میخوانم قربۃً الی اللہ وتکبیرۃ الاحرام بگوید وتشہد وسلام وواجبات نماز درکار است سوائے قیام کہ ہرگاہ نماز احتیاط را نشستہ می خوانند قیام در آن نیست والا پس قیام ہم معتبر است وقرأت فاتحۃ الکتاب درین نماز معین است واحتیاج بسورۂ دیگر ندارد ودر قرأت وتسبیحات مخیر نیست واخفات احوط است واذان واقامت وقنوت ندارد واگر درین نماز ہم شک کند بنابر اقل می گذارد ومحل نماز احتیاط فوراً بعد سلام است قبل از آوردن فعلے کہ منافی نماز باشد پس تا وقتیکہ نماز احتیاط را ادا نکند منافی را عمداً بعمل نیارد وہرگاہ در اثنائے نماز احتیاط بیادش آید کہ اصل نماز ناقص بود نماز احتیاط را اتمام کند وباز اعادۂ نماز اصل

نماید واگر در محلے کہ نماز احتیاط واجب است آن را ترک کند و نماز اصل
را اعادہ نماید کافی نیست بلکہ اگر بعد استیناف نماز احتیاط ہم
بجواند اینہم غیر کافی است چراکہ اعادہ فعل کثیر است کہ درمیان
افتادہ اگر قبل از نماز احتیاط یقین کند کہ نماز اصل درست بود حاجت
بہ نماز احتیاط نیست و نمازش صحیح است و ہمچنین اگر بعد از فراغ
نماز احتیاط براو حالی شد کہ نماز اصل ناقص یا کامل بود بہر دو صورت
چیزے براو نیست مسئلہ اگر پیش از نماز احتیاط بفہمد کہ نماز
اصل ناقص بودہ است پس اگر ہنوز مبطلے کہ عمداً و سہواً نماز را
می شکند مثل حدث وغیرہ واقع نشدہ است اگرچہ مبطلے کہ عمداً مبطل
می شود نہ سہواً مثل کلام واقع شدہ باشد پس ہر قدر کہ از نماز
اصل باقی است آن را تمام کند و اگر محل سجدہ سہو باشد آن را بجا
آرد و اگر مبطلے کہ عمداً و سہواً نماز را می شکند واقع شدہ باشد
نمازش باطل است و اعادہ لازم

جدول شکیات نماز و ذکر سجدہ سہو و طریق تشہد خفیف و سلام خفیف و نماز احتیاط

شکیات	در حال قیام	در رکوع	بعد از رکوع	در اثنای سجود	بعد از سجدتین	که در مابین علمای امامیه رضوان الله علیهم نوشته شده
شک میان دو و سه	باطل	باطل	باطل	باطل	صحیح	بنا را بر سه گذارد و نماز را تمام کند بعد یک رکعت نماز احتیاط ایستاده یا دو رکعت نشسته بکند
شک میان دو و سه و چهار	باطل	باطل	باطل	باطل	صحیح	بنا بر چهار رکعت گذارد بعد دو رکعت ایستاده و دو رکعت نشسته نماز احتیاط بعمل آرد
شک میان دو و چهار	باطل	باطل	باطل	باطل	صحیح	بنا بر چهار گذارد و نماز را تمام کند بعد دو رکعت نماز احتیاط ایستاده بجا آرد
شک میان سه و چهار	صحیح	صحیح	صحیح	صحیح	صحیح	بنا بر چهار گذارد و بعد یک رکعت ایستاده یا دو رکعت نشسته نماز احتیاط بکند اما دو رکعت نشسته بهتر است
شک میان چهار و پنج	صحیح	باطل	باطل	باطل	صحیح	قیام را منهدم سازد و بنا را بر چهار گذارد و یک رکعت ایستاده یا دو رکعت نشسته نماز احتیاط بجا آورد و دو سجدهٔ سهو احتیاطا بجا آورد بجهت قیام بی محل
شک میان سه و پنج	صحیح	باطل	باطل	باطل	باطل	فرو نشیند و نماز را تمام کند و دو رکعت نماز احتیاط ایستاده بجا آورد و دو سجدهٔ سهو احتیاطا بکند
شک میان سه و چهار و پنج	صحیح	باطل	باطل	باطل	باطل	فرو نشیند بنا را بر چهار گذارد و بعد دو رکعت نماز احتیاط ایستاده و دو رکعت نشسته بکند و دو سجدهٔ سهو احتیاطا بعمل آورد
شک میان پنج و شش	صحیح	باطل	باطل	باطل	باطل	فرو نشیند و بنا را بر چهار گذارد و بعد دو سجدهٔ سهو بجا آورد و بعد از ان اعادهٔ نماز کند

ذکر سجدهٔ سهو	طریقهٔ تشهد خفیف	طریقهٔ نماز احتیاط
بِسْمِ اللّٰهِ وَبِاللّٰهِ وَصَلَّى اللّٰهُ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ	اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهٗ	نیت بکند و محض سورهٔ فاتحه بخواند و حاجت سورهٔ دیگر ندارد و تشهد خفیف و سلام دهد

مسئله

مسئلہ دربیان سجدہ ہائے سہو وآن ہر دو واجب اند بآن مقاماتیکہ مذکور
شدہ اند و برائے کسے کہ سہواً کلام کرد در نماز یا بیجا سلام خواند یا بیجا تشہد خواند
وبعض علما گفتہ اند برائے ہر زیادتی وکمی کہ واجب باشد نہ رکن در خلل آن
سجدۂ سہو درکار است مثل اینکہ یک سجدۂ نماز را سہو کرد یا جائے کہ می باید
نشست نہ نشست یا جائے کہ قیام می بایست قعود سہواً بعمل آورد وکیفیت
سجدۂ سہو اینست کہ نیت کند کہ برائے فلان امر کہ فراموش کردہ ام سجدۂ سہو
می کنم قربۃً الی اللہِ اللہُ اکبرُ و بسجدہ رود و بگوید دعائے را کہ در جدول
شکیات ذکر کردہ ام و سر بردارد و بآرام نشیند و باز ہمین طور سجدۂ ثانی ہم کند
و سر بردارد و بنشیند و تشہد خفیف و درود و سلام بخواند چنانکہ در جدول
شکیات ذکر کردہ ام و محل سجدۂ سہو بعد سلام نماز اصل است مسئلہ
در وجوب و استحباب سجدۂ سہو اختلاف است و وجوب خالی از قوت
نیست و ہمچنین فوریۃ عرفیہ پس اگر عمداً یا سہواً تاخیر کند باز ہم فوریۃ ساقط نشود
چرا کہ در حدیث عمار است کہ از حضرت صادق علیہ السلام پرسید کہ شخصے در
نماز از او سہوے واقع شدہ و سجدۂ سہو را ہم فراموش کردہ فرمود لیسجد ہما متیٰ
ذکر ولیکن اگر ہر دو سجدۂ سہو را عمداً یا سہواً بعمل نیارد نمازش علی المشہور
باطل نمی شود آخوند صاحب در حدیقہ فرمودہ کسیکہ سہو بسیار کند سنت
است کہ نماز را تخفیف دہد و بہتر آنست کہ بیشتر از نماز بانگشت شہادت

وست راست ران چپ راز در کند و بگوید بِسْمِ اللهِ وَبِاللهِ تَوَکَّلْتُ

عَلَى اللهِ وَ اَعُوذُ بِاللهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

اما حوادث نماز و آن دوازده چیز است اول حدث اصغر و اکبر عمداً باشد یا سهواً

اختیاری باشد یا اضطراری دوم تکفیر یعنے دست راست بر دست

چپ گذاشتن چنانکه سنت اہل سنت است و نزد علماے شیعہ اگر

عمداً باشد مبطل نماز است و بر عدم جواز او در نماز اجماع است و از جناب

امیر المؤمنین علیہ السلام مروی است لا یجمع المؤمن یدیه فی صلوته

وهو قائم بین یدی الله تعالی یتشبه باهل الکفر یعنی

المجوس سوم التفات بطرف یمین و شمال که منافی استقبال باشد

بدان که صور تہاے انحراف بطرف خلف و یمین و لیسار بسیار است

و اگر ہمگی بیان کنم این مختصر گنجایش آن ندارد چرا که عدد آن را بعض

علما به شش صد رسانیده اند چہارم کلام که غیر از دعا و کلام خدا است

اگرچہ یک حرف با معنی یا دو حرف بے معنی باشد تعمداً آن موجب بطلان

نماز است آری آوازیکه در سرفه و تنحنح پیدا می شود عیبی ندارد و ہمچنین

بنا بر قولے از اُف کردن ہم نماز باطل نمی شود چرا که از امام جعفر صادق ع

مروی است شخصی سوال کرد که در محل سجود اگر غبارے بوده باشد پس وقت

سجده اُف می توانم کرد فرمود باکے نیست و در حدیث وارد شده که از جناب

صادق علیہ السلام پرسیدند کہ شخصے در نماز آواز کسے از در شنید پس تنحنح
کرد تا کنیز یا زوجہ اش بیاید و این کس اشارہ کند کہ برو ببین بر در کیست
فرمود باکے نیست **فائدہ** ہر گاہ کسے در حال نماز چیزے از کلام اللہ
برائے تنبیہ دیگرے بر کارے و مطلبی بخواند می باید کہ تصرفے در الفاظ
و معانی قرآنے نکند و این بر دو نہج است یکے اینکہ مثلاً آیہ را باواز
بلند بخواند تا کسے بیاید و کارش بر آرد یا از حرکتے کہ نہی از ان مقصود معلے
است باز ماند و درین صورت گاہ است آیتے کہ از سورہ کہ می خواند
کفایت می کند لکن در آیتے کہ اخفاتش واجب است جہر نکند دیگر
اینکہ با معنے قرآنے مطلب خود را بارادہ اعلام و افہام بطور توریہ و ایہام
منضم نکند مثلاً می گوید لا تجھر بصلوتك یا اقرأ كتابك یا
ادخلوا الباب یا وارکعی مع الراکعین یا فادخلوھا
بسلام آمنین بحیثیتی کہ معنی ثانی بمعنے قرآنی منضم نشود بلکہ معنی قرآنی
بحال خود باشد و اسماع آن مقصد نماید کہ سامع آن را بمعنی ثانی حمل کند
و ھذا معنی التوریۃ والایھام و اما از تلاوت آیہ از معنے قرآنی دست
برداشتن و تنہا مطلب خود را پیش نظر داشتن مثلاً اینکہ بگوید انتناغد اتنا
مقصودش ہمین باشد کہ ناشتا بیارند و این بخور د پس مشکل بلکہ مبطل
است **فائدہ** تلاوت خیر الکلام بقصد توریہ و ایہام از معصوم

علیهم السلام در نماز و غیر نماز باحسن طراز واقع شده چنانچه در تهذیب از حضرت
جعفر صادق علیه السلام منقول است فرمود ان علیا کان فی صلوة الصبح
فقراء ابن الکوا و هو خلفه ولقد اوحی الیک والی الذین من
قبلک لئن اشرکت لیحبطن عملک ولتکونن من الخاسرین
فانصت ثم قال فاصبر ان وعد الله حق ولا یستخفنک
الذین لا یوقنون پنجم خنده و قهقهه که در حالت نماز باشد عمداً و اختیاراً
نماز را باطل میکند و اگر بخندد و صدائے بر نیاید احتیاطاً نماز را اعاده نماید
و تبسم مبطل نماز نمی شود اگرچه آنهم خلاف شان عبادت است ششم گریه
و ناله بسبب مردن کسے یا تلف شدن مال دنیا هرگاه عمداً باشد مبطل نماز
است بلکه اگر بجهت طلب رزق و امر دنیوی باشد احوط ازان هم احتیاط
است و اما اگر گریه و زاری از خوف باری و بیم دوزخ و شوق بهشت باشد
پس بهترین اعمال و باعث تقرب بدرگاه ذوالجلال است اگرچه یک
حرف دران پیدا شود هفتم خوردن و آشامیدن چیزے در بین نماز اگر
عمداً و اختیاراً باشد نماز را باطل میکند و همچنین هرگاه اکل و شرب
مخل قرأت یا باعث محو شدن صورت نماز باشد آنهم مبطل است و اما
اگر سهواً اتفاق افتد دور نیست که ضرر نداشته باشد چه نماز آخر مثل
روزه که نیست و حال آنکه اکل و شرب که سهواً باشد روزه را نمی شکند پس همچنین

اگر سنگ یا نبات در میان دهنش بوده باشد و آنش را یا بقیهٔ غذا اگر در بیخ دندانش
بوده باشد فرو برد هم فعل کثیر که از افعال صلوة نباشد اما قلیل مثل عمامه بر سر
گذاشتن و مار و عقرب را بیک ضرب کشتن مضائقه ندارد بلکه در بعض احادیث
وارد شده که جناب پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم در مسجد مشاهده کرد که
بلغم افتاده است پس قدرے راه رفت و بشاخے از شاخهای درخت
خرما که ابن طاب آنرا گویند حک کرد و برجعت قهقری برگشت و به نمازی
که مشغول بود بنا گذاشت و در حدیث از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام
منقول است که اگر کسے رکعات نماز را بانگشتر یا به سنگریزه شمار کند باکی ندارد
و در حدیث دیگر از جناب صادق علیه السلام پرسیدند که پیشانی را که بخاک آلوده
باشد در نماز پاک بکند فرمود بلے حضرت امام موسیٰ کاظم علیه السلام را دیدند که در
نماز استاده بود و در پهلویش پیر مردے بود که میخواست برخیزد و عصاے خود را
بگیرد حضرت که در قیام بود خم شد و عصا را در دست آن مرد پیر داد و بجاے
خود برگشت و از جناب صادق علیه السلام مروی است در حق کسیکه نماز
می گذارد و می خواهد که قدمی پیش بگذارد فرمود که در حال راه رفتن قرأت
نکند تا اینکه بمقامے که میخواهد برسد و الیق اینست که چون در صلوة موالات
شرط است و فعل کثیر باعث ترک موالات می شود بهمین سبب مبطل نماز است
و از ینجا است که انگشتها را برای رکعات و تسبیحات حرکت دادن مبطل نماز

نیست چراکه موالات از دست می رود نہم محو کنندہ صورت نماز باشد مثلاً آنکہ
در نماز از جائے خود بجہد وہم زیادہ کردن چیزے در نماز بقصد جزئیت مثلاً
یک نماز را بچہار قنوت وبہ سہ تشہد خواندن یازدہم نقصان یعنے چیزے را از
واجبات عمداً ترک کردن اگرچہ یک لفظ از سورۂ فاتحہ وغیر آن باشد دوازدہم
آمین گفتن بعد از حمد بلکہ احتیاط آنست کہ در قنوت ہم نگوید و بعضے از علما
دعاے را کہ مشتمل بر آمین باشد چہ در قنوت وچہ در سجود مطلقاً منع کردہ اند
اما مکروہات نماز و آن چند تا است اول مکروہ ہست در نماز بہ یمین و
یسار نگریستن ہنجیکہ استدبار قبلہ لازم نیاید دوم تثاؤب وتمطی سوم
مدافعت بول وبراز یعنے بر خود پیچیدن بول وغائط و باد بلکہ می باید کہ
قبل از نماز بہ بیت الخلا رود وسعی نماید کہ چیزے در شکم نماند تا در حال
نماز بر خود نہ پیچد مگر اینکہ وقت تنگ باشد چہارم اینکہ مرد موے سر را در میان
سر گرہ نہ زند کہ بعض علما قائل شدہ اند کہ نمازش باطل است پنجم آب
دہن وآب بینی را در نماز انداختن ششم دست بازی بریش کردن چراکہ
این منافی خضوع وخشوع است ہفتم مکروہ است در موزۂ تنگ نماز کردن
ہشتم مکروہ است دست بر کمر زدن کہ این را در عربی تخصر میگویند نہم تبسم کردن
در نماز دہم تکیہ کردن فی الجملہ بر چیزے کہ اگر آن را بردارند نیفتد یازدہم
آہ کشیدن ونالہ کشیدن بیک حرف واگر بواسطۂ خوف الٰہی باشد خوب است

ع
نمازہ کر نیمن
بر ہان و مغلی
نمازہ کر نیمن
بیندہ امراح

دواز دہم مکروہ است کشودن بند ہائے پیراہن وقبا برائے کسیکہ لنگ یازیر جامہ نداشتہ باشد وہمچنین مکروہ است بے ضرورت شدید اشارہ بدست یا بسر کردن یا دست را برہم زدن یا دست را بر دیوار زدن اما مستحبات نماز چند تا اند اوّل اینکہ سنت است کہ چون نماز کند با خود قرار دہد کہ این آخر نمازے است کہ می کنم پس لازم است کہ دل خود را از خیالات فاسدہ واز امورات دنیویہ فارغ گرداند ومی باید کہ ہر چند نام خدا برو بملاحظۂ بزرگواری وعظمت الٰہی بکند وہر مرتبہ کہ اسم نبیؐ را بر زبان یا بشنو صلوات بفرستد مادام کہ بسیار نشود وبہتر آنست کہ در اثنائے قرائت حمد وسورہ زیادہ از دو نوبت صلوات نگوید دوّم اینکہ اگر کسے بر او سلام کند وبگوید سلامٌ علیکم مصلی رد کند بہمان صیغہ وبر مصلی سلام کردن مکروہ نیست بسبب عموم اذا دخلتم بیوتا فسلموا علی اھلھا ونیز در حدیث از حضرت امام محمد باقرؑ منقول است اذا دخلت المسجد والناس یصلون فسلم علیھم واذا سلم علیک فاردد فانی افعلہ یعنی ہر گاہ بمسجد بروی ومردمہا در نماز مشغول باشند پس ترا می باید کہ سلام کن بر ایشان وہر گاہ کسے بر تو سلام کرد پس جواب سلام بدہ وفرمود آن حضرتؑ کہ من ہمچنین میکنم وجواب سلام واجب فوری است ونماز خواندن منافی او نیست بسبب نص

قرآنی واذا حُيّيتم بتحية فحيّوا باحسن منها او رُدُّوها چراکه ازظاهر
این آیه معلوم می شود که هرگاه کسے براے شما هدیه بفرستد باید که درعوض
او بهتر ازان هدیه بفرستید یا مثل آن و مصلی هم چنان جواب سلام بگوید که در
گوش سلام کننده آوازش برسد و هرگاه چنین بگوید صبحك الله بالخير
یا مساك الله بالخير پس جواب اینها بر مصلی واجب نیست بلکه جائز
هم نمی باشد واگر عوض مصلی شخص دیگرے جواب سلام داد از مصلی خواب بسش
ساقط است سوم اگر کسے عطسه کند بگوید مصلی یرحمکم الله الحمد
لله رب العالمین واگر خود عطسه کند بگوید الحمد لله و جائز است
در اثناے نماز دعا کردن براے خود و براے غیر براے طلب دنیا و آخرت
مگر احوط است که در حال قرأت بجا نیارد و جائز نیست که چیز هاے حرام
بطلبد از خدا خصوصًا در حال نماز چهارم اگر در اثناے نماز رعاف قلیل
یا قے باید نمازش صحیح است چراکه این هر دو ناقض وضو نیست آرے
اگر خون از رعاف آمده است شستن او واجب است اگر بقدر درهم باشد
واگر کم از درهم است نمازش صحیح است و مشهور میان علما آنست که
جائز نیست در حال اختیار قطع کردن نماز آرے جائز است قطع نماز هرگاه
بترسد که مالش تلف شود یا قصد ارش بگریزد یا طفلے در چاه بیفتد یا از
بام بزیر افتد و مانند اینها و بهتر اینست که براے مال قلیل قطع نماز نکند

فصل ششم در تعقیبات مشترکہ بدانکہ فضیلت تعقیبات

از احادیث و نص قرآنی ظاہر و متبادر است چنانکہ جناب احدیت در

کتاب مجید و قرآن حمید می فرماید فَاِذَا فَرَغْتَ فَانْصَبْ وَاِلٰی رَبِّکَ

فَارْغَبْ یعنی ہرگاہ فارغ شدے از نماز فریضہ پس رو کن طرف پروردگار

خود در دعا و رغبت کن بسوئے او در سوال تا عطا کند ترا و از جناب رسالت

پناہ مروی است ہرکہ در جائے نماز خود بنشیند کہ در نماز نشستہ بود و مشغول

یاد خدا باشد خدا ملکے را بر و موکل میگرداند کہ او را ندا کند کہ زیادہ گردان شرف

خود را تا نشستہ برائے تو حسنات نوشتہ می شود و گناہان از نامہ عمل تو

محو می شود و درجات از برائے تو در بہشت بلند می شود و در کتاب کافی

از حضرت امام جعفر صادق منقول است ہرکہ بگذارد نماز فریضہ را و تعقیبات

بخواند تا آنکہ وقت نماز دیگر داخل شود پس او مہمان خدا است پس لازم

است بر خدا اکہ گرامی دارد مہمان خود را و جناب شیخ طوسی در کتاب تہذیب از

آن حضرت آوردہ کہ تعقیب در طلب روزی بلیغ تر است از تردد کردن

شہرہا محمد بن بابویہ در کتاب من لا یحضرہ الفقیہ از آن حضرت

روایت کردہ کہ خدائے تعالے می فرماید کہ اے فرزند آدم یاد کن مرا بعد

از صبح یک ساعت و بعد از عصر یک ساعت تا من کفایت کنم مہمات

ترا و بسازم کارہائے ترا در کتاب کلینی از حضرت امام محمد باقر منقول

است که ما امر می کنیم اطفال خود را به تسبیح حضرت فاطمه زهرا ع چنان که امر میکنیم ایشان را به نماز پس لازم سازید آن را بر خود زیرا که لازم نه ساخته است بنده آنرا بود که شقی از دنیا رفته باشد و نیز در کتاب مذکور از ان حضرت منقول است که تسبیح فاطمه زهرا ع هر روز عقب هر نماز دوست تر است نزد من از هزار رکعت نماز در هر روزی و در روایات معتبره از حضرت امام محمد باقر ع مروی است که عبادت الهی کرده نشده است بچیزی از تمجید و تعظیم که بهتر از تسبیح حضرت فاطمه ع بوده باشد و اگر ازان چیزی بهتر می بود حضرت رسول ص آن را بحضرت فاطمه ع عطا می نمود و احادیث در فضیلت آن زیاده ازان است که درین تالیف ایراد توان نمود و در کیفیت آن اختلافی در احادیث است و اشهر و اظهر آنست که سی و چهار مرتبه الله اکبر پس سی و سه مرتبه الحمد لله پس سی و سه مرتبه سبحان الله بگوید و در بعضی از روایات سبحان الله بیش از الحمد لله وارد شده و بعضی از علما جمع باین نحو کرده اند که بعد از نماز بطریق اول میخوانند و در هنگام خواب رفتن بطریق ثانی و ظاهر امطلقاً بطریق اول که مشهور است اولی باشد و در کتاب مذکور از حضرت امام محمد باقر ع منقول است که هر که بعد از نماز فریضه تسبیح فاطمه زهرا ع بگوید و در عقب آن یکمرتبه لا اله الا الله خدای تعالی او را بیامرزد و بهتر آنست که تربت حضرت امام حسین

حساب آنرا انکه هدارد واین در جمیع اذکار سنت است و پیوسته تسبیح تربت آن حضرت را با خود داشتن مستحب است و حرز از بلاها است و مورث ثواب بے انتہا است و منقول است که در ابتدا حضرت فاطمہ رشته از پشم تابیده بودند و بر آن گره ها زده بودند و بآن تسبیح می گفتند تا آنکه حمزه بن عبد المطلب رض شهید شدند پس حضرت فاطمہ از تربت قبر آن شهید بزرگوار خاک برگرفت و تسبیح ساخت بآن تسبیح می کرد مردم نیز چنان کردند و چون سید الشهدا حسین بن علی ع شهید شد سنت شد که از تربت آن امام مظلوم تسبیح سازند و بآن ذکر گویند و از حضرت صاحب الامر مروی است که هر که تسبیح تربت حضرت امام حسین ع در دست داشته باشد و ذکر را فراموش کند ثواب ذکر برای او نوشته می شود و از حضرت صادق ع منقول است که تسبیح تربت آنحضرت ذکر می گوید بے آنکه آدمی ذکر کند و فرمود که یک ذکر یا استغفار که بآن گفته شود برابر است با هفتاد ذکر که با چیز دیگر گفته شود و اگر بے ذکر بگرداند بهر دانه هفت تسبیح برای او نوشته می شود و بروایت دیگر اگر با ذکر بگرداند بهر دانه چهل حسنه برای او نوشته شود و اگر ذکر را فراموش کند و بگرداند بهر دانه بست حسنه برای او نوشته شود و مروی است که حوریان بهشت چون ملکی را می بینند که بزمین می آید از و التماس میکنند که تسبیح تربت آن حضرت را برای ما بیاورد و در حدیث صحیح از حضرت امام موسیٰ کاظم ع منقول است که مومن را

می باید خالی نباشد از پنج چیز مسواک و شانه و سجاده که بروی او نماز کند و تسبیح که در آن
سی و چهار دانه باشد و انگشتر عقیق و ظاهر آنست که تسبیح خام و پخته هر دو خوب
است و خام بهتر است و از حضرت صادق ع منقول است که هر که بر تسبیح
تربت امام حسین ع یک تسبیح بگوید حق تعالے برائے او چهار صد حسنه بنویسد
و چهار صد گناه ازو محو کند و چهار صد حاجت او را بر آورد و چهار صد درجه
برائے او بلند گرداند و مروی است که مستحب است که رشته اش کبود باشد
برنگ آسمان و از بعض روایات مستفاد می شود که زنان را بانگشتان
شمردن افضل است و لیکن احادیث فضیلت تربت مطلقاً اکثر و اقوے
است شیخ طوسی در محاسن الآداب آورده که حضرت امیر المؤمنین ع بمردے
از بنی سعد فرمود که آیا خبر دهم ترا از خود و فاطمه ع آن مرد گفت بلے آنحضرت
گفت که فاطمه ع آب میکشید بمشک تا آنکه اثر کرد تسمه مشک در سینه مبارک او و
آسیا گردانی میکرد بدست تا آنکه آبله کرده بود دستهائے مبارک او و جاروب
میکرد خانه را تا آنکه غبار آلوده شده بود جامه هائے او و آتش میکرد در زیر
دیگ تا آنکه بوے دود می کرد جامه هائے مبارک او و پس بجهت این کارها
تشویش بسیارے بفاطمه ع رسید گفتم باو که اگر بروے نزد پدر خود و طلب
کنی از و خدمتگارے خلاص میشوی ازین تشویشات فاطمه ع رفت نزد آنحضرت ص
در وقتیکه نزد آن حضرت ص بزرگوارے بود شرم کرد هیچ نگفت و باز گشت آن

حضرت ص

حضرت ص روایت است که فاطمه ع بجهت حاجتی نزدم آمده بود پس آن حضرت ص روزی
دیگر آمد نزد ما و من در زیر جامه خواب خسپیده بودم آنحضرت ص گفت السلام
علیکم ما جواب نگفتیم و شرم کردیم بجهت آنکه در زیر جامه خواب خوابیده بودیم
باز آن حضرت ع گفت السلام علیکم ما جواب نگفتیم باز آن حضرت ص گفت
السلام علیکم ما جواب نگفتیم پس ترسیدیم که اگر جواب سلام نگوئیم آنحضرت ص باز گردد
زیرا که عادت آنحضرت ع چنین بود که بجائی که می رفت سه بار سلام میکرد اگر
جواب می دادند و اذن می یافت در می آمد و اگر جواب نمی دادند و اذن نمی یافت
باز می گشت پس گفتیم علیک السلام یا رسول الله در آئید آنحضرت ص در آمد و
بر سر بالین ما نشست و گفت ای فاطمه ع حاجت تو چه بود دیروز نزد
محمد ترسیدم که اگر فاطمه جواب ندهد آنحضرت ص برخیزد و برود پس سر خود را
بیرون کردم از جامهٔ خواب و گفتم بحق خدا که خبر دهم ترا یا رسول الله از
حاجت فاطمهٔ بدرستیکه فاطمه آب کشید بمشک تا آنکه تسمهٔ مشک
در سینهٔ او اثر کرد و آسیا گردانی میکرد تا آنکه دستش آبله کرد و جاروب میکرد
تا اینکه جامه های او غبار آلود شد و آتش کرد در زیر دیگ تا آنکه جامه های
او بوی دود گرفت پس گفتم باو که اگر بروی نزد پدر خود و از آن حضرت
طلب خدمتگاری کنی خلاص می شوی ازین تشویشات آن حضرت ص
فرمود که بیاموزم بشما چیزی که بهتر باشد شما را از خدمتگاری پس آن حضرت تسبیح

مذکور را تعلیم فرمود جناب سیدہ ع از جامہ خواب سر خود را بیرون آورد و گفت سہ نوبت کہ راضی و خوشنود شدم از خدا و رسول او در مقباس المصابیح از حضرت امام جعفر صادق ع مروی است کہ چون بندہ از نماز فارغ شود و زود پی کار خود رود حق تعالی می گوید کہ مگر این بندہ نمیداند کہ بر آوردن حاجتہا بدست قدرت من است اما حقیقت تعقیب ظاہر شس آنست کہ قرآن و دعا و ذکر کہ متصل نماز واقع شود عرفا داخل تعقیب باشد ولیکن افضل آنست کہ با وضو باشد و نشستہ باشد رو بقبلہ و بہتر آنست کہ بر ہیئت تشہد نشستہ باشد و سخن نگوید در اثنای تعقیب خصوصا در تعقیب نماز شام و بعضی گفتہ اند کہ بہتر آنست کہ جمیع شرائط نماز را در تعقیب رعایت کند و ظاہر آنست کہ در ہر حالی بعد از نماز مشغول قرآن و دعا و ذکر باشد ثواب تعقیب فی الجملہ داشتہ باشد اگرچہ در راہ رفتن باشد و در روایتی وارد شدہ کہ تا وضو داری ثواب تعقیب داری ملا محمد باقر مجلسی علیہ الرحمہ در مقباس آوردہ کہ مستحب است بعد از نماز فریضہ سہ مرتبہ دست بردارد و محاذی رو بر گرداند تا بزانو یا نزدیک آن و با ہر یک مرتبہ اللہ اکبر بگوید چنانچہ علی بن ابراہیم و سید ابن طاؤس و ابن بابویہ رض بسند ہای معتبرہ از حضرت صادق ع روایت کردہ اند کہ مفضل بن عمر از آن حضرت پرسید کہ بچہ علت نماز گذارندہ بعد از سلام سہ مرتبہ تکبیر می گوید و دست بر میدارد فرمود برای آنکہ چون حضرت

رسالت پناه صلعم فتح مکہ فرمود نزد حجر اسود نماز ظہر را با اصحاب خود ادا کرد و سہ

نوبت تکبیر گفت و با ہر نوبت دست برداشت و این دعا خواند لَا اِلٰهَ اِلَّا

اللّٰهُ وَحْدَهٗ وَحْدَهٗ وَحْدَهٗ اَنْجَزَ وَعْدَهٗ وَنَصَرَ عَبْدَهٗ وَاَعَزَّ

جُنْدَهٗ وَغَلَبَ الْاَحْزَابَ وَحْدَهٗ فَلَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِيْ

وَيُمِيْتُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ پس رو بجانب اصحاب

گردانید و گفت ترک نہ کنید این تکبیر و دعا را بعد از ہر فریضہ زیرا کہ ہر کہ بعد

از سلام چنین کند ادا کردہ است شکر نعمت خدا را بر تقویت اسلام و لشکر

اسلام و **کفعمی** در بلد الامین قبل از دعاے مذکور چنین اضافہ

کردہ است لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ اِلٰهًا وَّاحِدًا وَّنَحْنُ لَهٗ مُسْلِمُوْنَ لَا اِلٰهَ

اِلَّا اللّٰهُ لَا نَعْبُدُ اِلَّا اِيَّاهُ مُخْلِصِيْنَ لَهُ الدِّيْنَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُوْنَ

لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ رَبُّنَا وَرَبُّ اٰبَآئِنَا الْاَوَّلِيْنَ **صاحب نخبۃ**

الدعوات می گوید کہ محمد بن بابویہ در کتاب من لا یحضرہ الفقیہ آوردہ کہ ہر گاہ

از تسبیح حضرت فاطمہ زہراء فارغ شوی بگو اَللّٰهُمَّ اَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ

السَّلَامُ وَلَكَ السَّلَامُ وَاِلَيْكَ يَعُوْدُ السَّلَامُ سُبْحَانَ رَبِّكَ

رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُوْنَ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِيْنَ وَالْحَمْدُ

لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ

اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهٗ اَلسَّلَامُ عَلَى الْاَئِمَّةِ الْهَادِيْنَ الْمَهْدِيِّيْنَ

وَمَلَائِكَتِهِ السَّلَامُ وَرُسُلِهِ اللهِ أَنْبِيَاءِ جَمِيعِ عَلَى السَّلَامُ
عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ السَّلَامُ عَلَى عَلِيٍّ أَمِيرِ
الْمُؤْمِنِينَ السَّلَامُ عَلَى الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ سَيِّدَيْ شَبَابِ
أَهْلِ الْجَنَّةِ أَجْمَعِينَ السَّلَامُ عَلَى عَلِيِّ ابْنِ الْحُسَيْنِ زَيْنِ الْعَابِدِينَ
السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بَاقِرِ عِلْمِ النَّبِيِّينَ السَّلَامُ عَلَى
جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ السَّلَامُ عَلَى مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ
الْكَاظِمِ السَّلَامُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرِّضَا السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدِ
بْنِ عَلِيٍّ الْجَوَادِ السَّلَامُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْهَادِي السَّلَامُ
عَلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الزَّكِيِّ الْعَسْكَرِيِّ السَّلَامُ عَلَى الْحُجَّةِ
بْنِ الْحَسَنِ الْقَائِمِ الْمَهْدِيِّ پس هر حاجت که داری از خدا بطلب

سید بن طاؤس بسند صحیح از حضرت امام جعفر صادق ع آورده کہ
هرکہ تسبیح حضرت فاطمہ زهرا ع را بخواند و بعد از آن این دعا بخواند تا یک
سال عافیت یابد از پریشانی و تنگدستی و دیوانگی و خوره و پیسی و هر گونہ
بدو از هر بلائے کہ نازل می گردد از آسمان بسوی زمین و نوشتہ شود از
برائے او بسبب این دعا ثواب شهادت با اخلاص تا روز قیامت
و ثواب آن بهشت است البتہ راوی گفت کہ این ثواب برائے
کسے خواهد بود کہ در عرض یکسال هر روز این دعا بخواند حضرت فرمودند بلکہ

اگر سالی یک مرتبه این دعا بخواند از این ثواب برای او خواهد بود و دعا اینست

لا اله الا الله ان الله وملائکته یصلون علی النبی یا ایها الذین آمنوا صلوا علیه وسلموا تسلیما لبیک اللهم ربنا لبیک وسعدیک اللهم صل علی محمد وآل محمد وعلی اهل بیت محمد وعلی ذریة محمد والسلام علیه وعلیهم ورحمة الله وبرکاته واشهد ان التسلیم منا لهم والائتمام بهم والتصدیق لهم ربنا آمنا وصدقنا واتبعنا الرسول وآل الرسول فاکتبنا مع الشاهدین اللهم صب الرزق علینا صبا صبا بلاغا للآخرة والدنیا من غیر کد ولا نکد ولا من من احد من خلقک الا سعة من رزقک وطیبا من وسعک من یدک الملأ عفافا لا من ایدی لئام خلقک انک علی کل شیء قدیر اللهم اجعل النور فی بصری والبصیرة فی دینی والیقین فی قلبی والاخلاص فی عملی والسعة فی رزقی وذکرک باللیل والنهار علی لسانی وشکرک ابدا ما ابقیتنی اللهم لا تجدنی حیث نهیتنی وبارک لی فیما اعطیتنی وارحمنی اذا توفیتنی انک علی کل شیء قدیر **شیخ طوسی** در کتاب مصباح متهجد

ازان حضرت آورده که از جملهٔ حق واجب ما بر شیعیان ما آنست که پای
خود را نگردانند از نماز فریضه تا آن که بگویند اللّٰهُمَّ بِبِرِّكَ القَدِيمِ
وَرَأفَتِكَ بِبَرِيَّتِكَ اللَّطِيفَةِ وَشَفَقَتِكَ بِصَنعَتِكَ المُحكَمَةِ
وَقُدرَتِكَ بِسِترِكَ الجَمِيلِ وَعِلمِكَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ
مُحَمَّدٍ وَاَحيِ قُلُوبَنَا بِذِكرِكَ وَاجعَل ذُنُوبَنَا مَغفُورَةً
وَعُيُوبَنَا مَستُورَةً وَفَرَائِضَنَا مَشكُورَةً وَنَوَافِلَنَا مَبرُورَةً
وَقُلُوبَنَا بِذِكرِكَ مَعمُورَةً وَنُفُوسَنَا بِطَاعَتِكَ مَسرُورَةً
وَعُقُولَنَا عَلَى تَوحِيدِكَ مَجبُورَةً وَاَروَاحَنَا عَلَى دِينِكَ مَفطُورَةً
وَجَوَارِحَنَا عَلَى خِدمَتِكَ مَقهُورَةً وَاَسمَائَنَا فِي خَوَاصِّكَ
مَشهُورَةً وَحَوَائِجَنَا لَدَيكَ مَيسُورَةً وَاَرزَاقَنَا مِن خَزَائِنِكَ
مَدرُورَةً اَنتَ اللهُ الَّذِي لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنتَ لَقَد فَازَ مَن وَالَاكَ
وَسَعِدَ مَن جَاءكَ وَعَزَّ مَن نَادَاكَ وَظَفِرَ مَن رَجَاكَ وَغَنِمَ
مَن قَصَدَكَ وَرَبِحَ مَن تَاجَرَكَ ملا محمد باقر مجلسی در مشکوة الانوار
فضیلت تسبیحات اربعه چنین نوشته اند بسند معتبر از حضرت امام حسن ع
منقول است که جمعی از یهود بخدمت حضرت رسول ص آمدند و اعلم ایشان
از مسئله چند سوال نموده و چون جواب شنید مسلمان شدند از جمله آن مسئلها
این بود که پرسید یا محمد مرا خبر ده از کلماتی که حق تعالی آنها را برای حضرت

ابراهیم اختیار نمود در هنگامی که خانهٔ کعبه را بنا کرد فرمود که یکی از آن کلمات این بود سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَکْبَرُ یهودی پرسید که چه ثواب دارد کسیکه این کلمات را بگوید حضرت فرمود که چون بنده سُبْحَانَ اللّٰهِ میگوید با او تسبیح می گویند آنچه در عرش اند پس بگویند تسبیح ده برابر ثواب آنها را عطا می کنند چون اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ می گوید حق تعالی نعیم دنیا را با او کرامت می فرماید و وصل میکند آنرا بنعیم آخرت و این کلمه آنست که چون داخل بهشت میشوند این کلمه را می گویند و سخنانی که در دنیا گفته اند همه منقطع میشود بغیر این سخن و اما لا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ پس بهشت جزای آنست چنانچه حق تعالی میفرماید هَلْ جَزَاءُ الْاِحْسَانِ اِلَّا الْاِحْسَانُ یعنی نیست جزای لا اله الا اللّٰه مگر بهشت یهودی گفت راست می گوئی ای محمد ص و بسند معتبر دیگر از حضرت رسول ص منقول است که هر که سُبْحَانَ اللّٰهِ می گوید حق تعالی برای او درختی در بهشت غرس مینماید و کسیکه اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ میگوید درختی برای او میکارد و کسیکه لا اله الا اللّٰه میگوید درختی برای او هم می کارد و کسیکه اَللّٰهُ اَکْبَرُ میگوید درختی برای او غرس نماید شخصی از قریش بحضرت ص عرض کرد که پس ما در بهشت درخت بسیاری داریم حضرت فرمود که بلی ولیکن بپرهیزید از این که آتشی بفرستید که آن درختان را بسوزاند زیرا که حق تعالی می فرماید که ای گروه مؤمنان اطاعت نمائید خدا و رسول ص را و باطل مکنید عملهای خود را و بسند معتبر از حضرت امیر المؤمنین

منقول است که فقرا بخدمت حضرت رسول ص آمدند و گفتند یا رسول الله اغنیا را مالی هست که بآن بنده آزاد کنند و ما نداریم و ایشان را مالی هست که بآن حج کنند و ما را نیست و ایشان مال دارند که بآن تصدق کنند و ما نداریم و ایشان مال دارند که بوسیلهٔ آن در راه خدا جهاد کنند و ما نداریم حضرت فرمود که هر که صد مرتبه الله اکبر بگوید بهتر است از صد بنده آزاد کردن و هر که صد مرتبه سبحان الله بگوید بهتر است از صد شتر با خود بردن بحج که بکشد آنها را از برای خدا و هر که صد مرتبه الحمد لله بگوید بهتر است از صد اسپ که زین و لجام کرده مردم را سوار کنند و بجهاد فرستند و هر که صد مرتبه لا اله الا الله بگوید کسے از و در آن روز عملش بهتر نباشد مگر کسیکه زیاده از صد مرتبه بگوید پس چون این خبر باغنیا رسید ایشان نیز این عمل را بجا آوردند فقرا بخدمت آن حضرت آمدند و گفتند که اغنیا نیز این کار را کردند حضرت ص فرمود که این فضل خدا است بهر که میخواهد عطا مے نماید و بسند معتبر از حضرت امام رضا ع منقول است که حق تعالی بر خود واجب گردانیده است که هر مومنے که صد مرتبه الله اکبر و صد مرتبه الحمد لله و صد مرتبه سبحان الله و صد مرتبه لا اله الا الله بگوید و صد مرتبه صلوات بر محمد و آل محمد بفرستد پس بگوید که اللّٰهُمَّ زَوِّجْنِی مِنَ الْحُورِ الْعِینِ البته حوریه در بهشت باو کرامت فرماید و این پانصد کلمه مهر آن حوریه باشد پس ازین جهت حقتعالی

بحضرت رسول ص وحی فرمود کہ مہر زنان مومنہ را پانصد درہم سنت گرداند
و بسند معتبر منقول است کہ بسیار بگوئی لَا اِلٰہَ اِلَّا اللّٰہُ وَاللّٰہُ اَکْبَرُ را کہ ہیچ نزد
خدا محبوب تر ازین دو کلمہ نیست و بسند معتبر از حضرت امیر المومنین ع منقول
است کہ سُبْحَانَ اللّٰہِ نصف میزان اعمال است و الحمد للہ پر میکند
میزان اعمال را و اللہ اکبر مابین آسمان و زمین را پر می کند و بسند معتبر
از حضرت رسول ص منقول است کہ بسیار بگوئید سُبْحَانَ اللّٰہِ وَالْحَمْدُ لِلّٰہِ
وَلَا اِلٰہَ اِلَّا اللّٰہُ وَاللّٰہُ اَکْبَرُ بدرستیکہ این کلمات آیند در روز قیامت
با خیرات و ثوابہائے عظیم کہ از پیش رو و عقب خود دارند و اینہا یند
باقیات صالحات یعنی امور شایستہ کہ از برائے آدمی باقی می ماند نفع آنہا
و حق تعالے فرمودہ است کہ باقیات صالحات بہتر و پایندہ تر است از
متاعہائے زندگانی دنیا و بسند معتبر از حضرت صادق ع منقول است
کہ حضرت رسول ص روزے با صحاب خود التفات نمودہ فرمودند کہ برائے
خود سپرہا راست کنید و مہیا سازید صحابہ گفتند مگر دشمنے رو بما آوردہ است
کہ سپر از برائے دفع ضرر او مہیا می باید کرد فرمود کہ نہ و لیکن از برائے
دفع آتش جہنم از خود بگوئید سبحان اللہ والحمد للہ ولا الہ الا اللہ و
اللہ اکبر و بسند معتبر از حضرت امام محمد باقر ع منقول است کہ ہر کہ
بگوید سبحان اللہ نہ از روئے تعجب حق تعالے از ان تسبیح مرغ

خلق فرماید که آن مرغ راز بالے بوده باشد ودرمیان ملائکہ سبحات تسبیح
آلہی کند تا روز قیامت وہمچنین است اَلْحَمْدُ لِلّٰہِ وَلَا اِلٰہَ اِلَّا اللّٰہُ وَاللّٰہُ
اکبر شیخ صدوق رح در جامع الاخبار نوشتہ کہ از رسول مقبول صم منقول است ہر کہ
سبحان اللہ بگوید بہتر است از کوہ نقرہ کہ در راہ خدا صرف کند و ثواب
الحمد للہ چنان است کہ کوہ طلا در راہ خدا صرف کردہ است و
لا الہ الا اللہ گفتن چنان ثواب دارد کہ از جمیع اعمال حسنہ دین و
دنیا افضل است و ثواب اللہ اکبر گفتن زائد است از آزاد کردن یک ہزار
بندہ در راہ خدا وکسیکہ ہر روز این تسبیح را صد مرتبہ بخواند پروردگار عالم
بر او آتش دوزخ حرام گرداند محمد بن بابویہ در کتاب مجالس
اخبار از حضرت امام جعفر صادق ع آوردہ کہ ہر کہ بگوید سُبْحَانَ اللّٰہِ
وَالْحَمْدُ لِلّٰہِ وَلَا اِلٰہَ اِلَّا اللّٰہُ وَاللّٰہُ اَکْبَرُ را چہل مرتبہ عقب ہر نماز
فریضہ پیش از انکہ پاہاے خود را حرکت دہد بعد از ان سوال کند از
خداے تعالے اعطا کردہ می شود و برقی در کتاب محاسن بسند
موثق از ان حضرت ع آوردہ کہ ہر کہ بعد از فارغ شدن از نماز پیش از ان
کہ زانو ہا را از جاے خود حرکت دہد دہ مرتبہ این تہلیل را بخواند خداے
تعالے چہل ہزار ہزار گناہ او را محو کند و چہل ہزار ہزار حسنہ براے او
بنویسد و چنان باشد کہ دوازدہ مرتبہ قرآن را ختم کردہ باشد و فرمودند

که من صد مرتبه می خوانم و شما را ده مرتبه کافی است تهلیل اینست
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ إِلٰهاً وَاحِداً أَحَداً
صَمَداً لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلَا وَلَداً و صاحب مقباس المصابیح
در آخر تهلیل چنین نوشته اند که فضیلت این تهلیل بسیار وارد شده
است خصوصاً در تعقیب نماز شام و هنگام طلوع و غروب آفتاب
کلینی بسند معتبر از حضرت امام محمد باقر ع روایت کرده است که هر که
بعد از نماز فریضه پیش از آنکه پاهای خود را گرداند سه مرتبه این دعا
بخواند حق تعالی گناهان او را بیامرزد اگرچه مانند کف دریا باشد
در بسیاری أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الَّذِي لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ
ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ و در روایت دیگر وارد
شده که هر که این استغفار را هر روز بخواند حق تعالی چهل گناه کبیره
او را بیامرزد و نیز در کتاب مذکور بسند معتبر از حضرت صادق ع
روایت کرده است که ترک مکن بعد از هر نماز این دعا را أُعِيذُ نَفْسِي
وَمَا رَزَقَنِي رَبِّي بِاللّٰهِ الْوَاحِدِ الْأَحَدِ الصَّمَدِ الَّذِي لَمْ
يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُواً أَحَدٌ وَأُعِيذُ نَفْسِي وَمَا
رَزَقَنِي رَبِّي بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا
وَقَبَ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ

وَاُعِیذُ نَفْسِی وَمَا رَزَقَنِی رَبِّی بِرَبِّ النَّاسِ مَلِكِ النَّاسِ
اِلٰهِ النَّاسِ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ الَّذِی یُوَسْوِسُ فِی
صُدُورِ النَّاسِ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ **و نیز** در کتاب مذکور
بسند معتبر از آن حضرت ع روایت کرده است که هر که این دعا بعد
از هر نماز واجب بخواند جانش و خانه اش و مالش و فرزندانش از
بلاها محفوظ گردند اُجِیرُ نَفْسِی وَمَالِی وَوَلَدِی وَاَهْلِی وَدَارِی
وَکُلَّ مَا هُوَ مِنِّی بِاللّٰهِ الْوَاحِدِ الْاَحَدِ الصَّمَدِ الَّذِی لَمْ
یَلِدْ وَلَمْ یُولَدْ وَلَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُواً اَحَدٌ وَاُجِیرُ نَفْسِی
وَمَالِی وَوَلَدِی وَکُلَّ مَا هُوَ مِنِّی بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ
مَا خَلَقَ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ
فِی الْعُقَدِ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ وَاُجِیرُ نَفْسِی وَ
مَالِی وَوَلَدِی وَکُلَّ مَا هُوَ مِنِّی بِرَبِّ النَّاسِ مَلِكِ
النَّاسِ اِلٰهِ النَّاسِ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ الَّذِی
یُوَسْوِسُ فِی صُدُورِ النَّاسِ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ وَاُجِیرُ
نَفْسِی وَمَالِی وَوَلَدِی وَکُلَّ مَا هُوَ مِنِّی بِاللّٰهِ الَّذِی لَا اِلٰهَ
اِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ لَا تَاْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِی السَّمٰوَاتِ
وَمَا فِی الْاَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِی یَشْفَعُ عِنْدَهُ اِلَّا بِاِذْنِهِ یَعْلَمُ مَا بَیْنَ

اَیْدِیْهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا یُحِیْطُوْنَ بِشَیْءٍ مِّنْ عِلْمِهٖ اِلَّا بِمَا شَآءَ وَسِعَ کُرْسِیُّهُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَلَا یَؤُدُهٗ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِیُّ الْعَظِیْمُ ونیز در کتاب مذکور بسند معتبر از علی بن مهزیار آورده که محمد بن ابراهیم بخدمت حضرت امام علی نقی ع نوشت که اگر مصلحت دانی اے سید من تعلیم نما دعائے که بعد از نماز ها بخوانم تا حق تعالے جمع نماید براے من خیر دنیا و آخرت را پس آن حضرت ع نوشت که می گوئی بعد از هر نماز اَعُوْذُ بِوَجْهِكَ الْكَرِیْمِ وَعِزَّتِكَ الَّتِیْ لَا تُرَامُ وَقُدْرَتِكَ الَّتِیْ لَا یَمْتَنِعُ مِنْهَا شَیْءٌ مِّنْ شَرِّ الدُّنْیَا وَالْاٰخِرَةِ وَمِنْ شَرِّ الْاَوْجَاعِ کُلِّهَا و در بعض روایات این تتمه هم دارد وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِیِّ الْعَظِیْمِ در مقباس آورده که سنت است که چون از نماز فارغ شود بگوید اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ وَاَجِرْنِیْ مِنَ النَّارِ وَارْزُقْنِی الْجَنَّةَ وَزَوِّجْنِیْ الْحُوْرَ الْعِیْنَ چنانچه در حدیث معتبر از حضرت امیر المؤمنین ع منقول است که باید که بنده از نماز فارغ نشود تا آنکه از حق تعالے سوال کند بهشت را و پناه برد بخدا از آتش جهنم و سوال کند که تزویج کند با حور العین را و ایضاً فرمود که چهار چیز اند که حق تعالے شنیدن سخن خلائق را با ایشان عطا

کرده است حضرت رسول و بهشت و دوزخ و حور العین پس هرگاه فارغ
شود بنده از نمازش باید که صلوات فرستد بر حضرت رسالت پناه صو و سوال
کند از خدا بهشت را و پناه برد باو از آتش جهنم و سوال کند از خدا که
تزویج نماید او را بحور العین زیرا که هر که صلوات فرستد بر آن حضرت دعای
او مستجاب می گردد و هر که بهشت را از خدا سوال کند بهشت می گوید
پروردگارا به بندهٔ خود عطا کن انچه سوال کرده و هر که امان خواهد
از خدا از جهنم جهنم می گوید پروردگارا بندهٔ خود را امان ده از انچه امان
طلبید از ان و هر که از خدا حور العین را سوال نماید حوریان گویند
پروردگارا عطا کن به بندهٔ خود انچه از تو طلبید و بسند صحیح از حضرت
صادق ع قریب باین مضمون روایت شده و در آخرش مذکور است
که چون بنده از جای نماز برخیزد و از خدا بهشت و حور العین و خلاص
از جهنم سوال نکند حوریان بهشت گویند که این بنده ما را نمی خواهد و
بهشت گوید که این بنده بمن رغبت ندارد و جهنم گوید که این بنده
مرا نمی شناسد و شدت عذاب مرا نمی داند و فرمود که هر بندهٔ که صلوات
یا سلام بر حضرت رسول ص فرستد البته بآن حضرت میرسد و می شنود
و بسند صحیح از حضرت صادق ع منقول است که فراموش مکنید دو چیز را
که بر شما واجب شده است اول آنکه سوال کنید بهشت را دوم خلاصی

از جهنم رها و بسند معتبر از حضرت صادق ع منقول است که اگر یکے از حوریان
بهشت بر اہل دنیا مشرف گردد و یک گیسوے خود را بایشان بنماید ہر آئینہ
ہمہ اہل دنیا عاشق و مفتون او گردند و چون کسے از نماز فارغ شود و
حور العین را از خدا نہ طلبد ایشان می گویند کہ این بندہ چہ بے رغبت
است بما و در تفسیر حضرت امام حسن عسکری ع مذکور است کہ حضرت رسول ص
فرمود کہ در شب معراج قصرہاے بہشت را بمن نمودند دیدم کہ بخشت
طلا و نقرہ ساختہ اند و بجاے گل مشک و عنبر بکار بردہ اند و لیکن
بعض کنگرہ ہاے رفیع داشت و بعضے نداشت چون از جبرئیل ع
سوال کردم از سبب آن قصرہا کہ کنگرہ ندارند عرض کرد کہ اینہا قصرہای
جماعتے است کہ بعد از نماز بر تو و بر آل تو صلوات نمی فرستند تا نمایان
باشد کہ اینہا قصر جماعتے است کہ صلوات نفرستادہ اند و نیز
در کتاب مذکور بسند موثق از حضرت صادق ع مروی است کہ چون حق تعالے
امر کرد کہ این آیات را بر زمین آورند چنگ زدند در عرش الہی و گفتند
پروردگارا ما را بسوے اہل خطاہا و گناہان می فرستی پس حق تعالے
وحی کرد بسوے ایشان کہ بروند بسوی زمین بعزت و جلال خود سوگند یاد میکنم
کہ تلاوت نکند شما را احدے از آل محمد ص و شیعیان ایشان مگر آنکہ نظر
رحمت کنم بسوے او و از رحمتہاے پنہان خود ہر روز ہفتاد نظر و در ہر

نظرے ہفتاد حاجت او را بر آورم و لتوبۂ او را قبول کنم ہر چند معصیت بسیار

کردہ باشد و بروایت دیگر ہر کہ این آیات را بعد از ہر نماز بخواند او را

ساکن گردانم در حظیرۂ قدس با ہر گناہے کہ داشتہ باشد و اگر نکنم

نظر کنم بسوے او بنظر رحمت خاص خود در ہر روزے ہفتاد نظر کردن و

اگر نکنم ہر روز ہفتاد حاجت او را بر آورم کہ از ان ہا آمرزیدن گناہان باشد

و اگر نکنم پناہ دہم او را از شر ہر دشمنے و یاری دہم او را بر ایشان و مانع

نشود او را از داخل شدن بہشت بغیر از مرگ و آن آیات اینہا است

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ اَلۡحَمۡدُ لِلّٰہِ رَبِّ الۡعٰلَمِیۡنَ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

مٰلِكِ یَوۡمِ الدِّیۡنِ اِیَّاكَ نَعۡبُدُ وَاِیَّاكَ نَسۡتَعِیۡنُ اِھۡدِنَا الصِّرَاطَ الۡمُسۡتَقِیۡمَ

صِرَاطَ الَّذِیۡنَ اَنۡعَمۡتَ عَلَیۡھِمۡ غَیۡرِ الۡمَغۡضُوۡبِ عَلَیۡھِمۡ وَلَا الضَّآلِّیۡنَ

اَللّٰہُ لَآ اِلٰـہَ اِلَّا ھُوَ الۡحَیُّ الۡقَیُّوۡمُ لَا تَاۡخُذُہٗ سِنَةٌ وَّلَا نَوۡمٌ لَـہٗ

مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الۡاَرۡضِ مَنۡ ذَا الَّذِیۡ یَشۡفَعُ عِنۡدَہٗۤ اِلَّا بِاِذۡنِہٖ

یَعۡلَمُ مَا بَیۡنَ اَیۡدِیۡھِمۡ وَمَا خَلۡفَھُمۡ وَلَا یُحِیۡطُوۡنَ بِشَیۡءٍ مِّنۡ عِلۡمِہٖۤ

اِلَّا بِمَا شَآءَ وَسِعَ كُرۡسِیُّہُ السَّمٰوٰتِ وَالۡاَرۡضَ وَلَا یَئُوۡدُہٗ حِفۡظُھُمَا

وَھُوَ الۡعَلِیُّ الۡعَظِیۡمُ لَآ اِكۡرَاہَ فِی الدِّیۡنِ قَدۡ تَّبَیَّنَ الرُّشۡدُ مِنَ الۡغَیِّ

فَمَنۡ یَّكۡفُرۡ بِالطَّاغُوۡتِ وَیُؤۡمِنۡۢ بِاللّٰہِ فَقَدِ اسۡتَمۡسَكَ بِالۡعُرۡوَةِ

الۡوُثۡقٰی لَا انۡفِصَامَ لَھَا وَاللّٰہُ سَمِیۡعٌ عَلِیۡمٌ اَللّٰہُ وَلِیُّ الَّذِیۡنَ اٰمَنُوۡا یُخۡرِجُھُمۡ

مِنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْٓا اَوْلِيٰٓـُٔهُمُ الطَّاغُوْتُ يُخْرِجُوْنَهُمْ
مِنَ النُّوْرِ اِلَى الظُّلُمٰتِ اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ النَّارِ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ۝
شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهٗ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَاُولُوا الْعِلْمِ قَآئِمًا
بِالْقِسْطِ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ اِنَّ الدِّيْنَ عِنْدَ اللّٰهِ
الْاِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ اِلَّا مِنْۢ بَعْدِ
مَا جَآءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَّكْفُرْ بِاٰيٰتِ اللّٰهِ
فَاِنَّ اللّٰهَ سَرِيْعُ الْحِسَابِ قُلِ اللّٰهُمَّ مٰلِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِى الْمُلْكَ
مَنْ تَشَآءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَآءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَآءُ وَتُذِلُّ
مَنْ تَشَآءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ تُوْلِجُ الَّيْلَ فِى النَّهَارِ
وَتُوْلِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ
مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَآءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ و کفعمی در بلد الامین آیه
سخره را هم زیاده کرده است و آیه سخره اینست اِنَّ رَبَّكُمُ
اللّٰهُ الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ فِيْ سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ
اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِى الَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهٗ حَثِيْثًا وَّ
الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُوْمَ مُسَخَّرٰتٍۢ بِاَمْرِهٖ اَلَا لَهُ الْخَلْقُ
وَالْاَمْرُ تَبٰرَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعٰلَمِيْنَ اُدْعُوْا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا
وَّخُفْيَةً اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِيْنَ وَلَا تُفْسِدُوْا فِى الْاَرْضِ بَعْدَ

اِضْلاعِہِمَا وَادْعُوْ کَا نَحْوَ فَادٰوِ کَمُعٰتَانِ رَحْمَۃَ اللّٰہِ قَرِیْبٌ مِّنَ
الْمُحْسِنِیْنَ و بسند معتبر از حضرت موسیٰ بن جعفر علیہما السلام منقول است
کہ ہر کہ آیۃ الکرسی را بعد از ہر نماز فریضہ بخواند اورا گزندہ ضرر نرساند و در حدیث
معتبر دیگر فرمود کہ رسول خدا فرمود کہ یا علی بر تو باد تلاوت آیۃ الکرسی بعد از ہر
نماز فریضہ بدرستیکہ بر آن مواظبت نمی کند مگر پیغمبرے یا صدیقے یا شہیدے
و از حضرت رسالت پناہ منقول است کہ ہر کہ آیۃ الکرسی را بعد از ہر نماز
بخواند مانعے اورا نباشد از داخل شدن بہشت بغیر از مرگ و بروایت دیگر
ہر کہ آیۃ الکرسی را بعد از نماز فریضہ بخواند نمازش مقبول گردد و در امان خدا
باشد و خدا اورا از بلاہا و گناہان نگہدارد کفعمی در بلد الامین بر حاشیہ اش
چنان نوشتہ کہ صدوق علیہ الرحمہ در کتاب معانی الاخبار نوشتہ کہ فرمودند
جناب امیر کسیکہ می خواہد کہ از گناہان خود پاک و پاکیزہ و خالص شود
چنانکہ طلای بے غش و بر ذمہ او مطالبہ کسے نباشد پس می باید کہ بعد از
ہر نماز فریضہ سورۂ نسبت الرب یعنی سورۂ قل ہو اللہ را دوازدہ مرتبہ
بخواند و دستہائے خود دراز کند و این دعا بخواند اَللّٰھُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُکَ
بِاِسْمِکَ الْمَکْنُوْنِ الْمَخْزُوْنِ الطَّاھِرِ الطُّھْرِ الْمُبَارَکِ وَاَسْئَلُکَ
بِاِسْمِکَ الْعَظِیْمِ وَ بِسُلْطَانِکَ الْقَدِیْمِ یَا وَاھِبَ الْعَطَایَا وَ یَا
مُطْلِقَ الْاُسَارٰی وَ یَا فَکَّاکَ الرِّقَابِ مِنَ النَّارِ اَسْئَلُکَ اَنْ تُصَلِّیَ

علی محمدٍ وّآلِ محمّدٍ وّاَن تُعتِقَ رَقَبَتِی مِنَ النّارِ وَاَن تُخرِجَنِی
مِنَ الدُّنیَا سَالِمًا وَّتُدخِلَنِی الجَنَّۃَ اٰمِنًا وَّاَن تَجعَلَ دُعَآئِی
اَوَّلَہٗ فَلَاحًا وَاَوسَطَہٗ نَجَاحًا وَاٰخِرَہٗ صَلَاحًا اِنَّکَ اَنتَ عَلَّامُ
الغُیُوبِ مجلسی علیہ الرحمہ در مشکوٰۃ آخر دعا این نوشتہ است کہ بعد ازان
فرمود کہ این دعا از دعاہائے مخفی است کہ حضرت رسالت پناہ صؐ تعلیم
بمن نمود وامر فرمود کہ تعلیم بحضرت امام حسن وحضرت امام حسین ع نمایم
ونیز در کتاب مذکور بر حاشیہ اش نوشتہ کہ ابن بابویہ در کتاب غنیہ
بسندہائے معتبر نوشتہ کہ جماعت زہاد کہ سی نفر بودند از جناب قائم ع روایت
کردند کہ آنحضرت می فرمودند کہ حضرت علی بن ابی طالب ع بعد ہر نماز فریضہ
این دعا را می خواند اَللّٰھُمَّ اِلَیکَ رُفِعَتِ الاَصوَاتُ وَلَکَ عَنَتِ الوُجُوہُ
وَلَکَ خَضَعَتِ الرِّقَابُ وَاِلَیکَ التَّحَاکُمُ فِی الاَعمَالِ یَاخَیرَ مَن
سُئِلَ وَیَاخَیرَ مَن اَعطٰی یَامَن لَّا یُخلِفُ المِیعَادَ یَامَن اَمَرَ بِالدُّعَآءِ
وَوَعَدَ الاِجَابَۃَ یَامَن قَالَ ادعُونِی اَستَجِب لَکُم یَامَن قَالَ
وَاِذَا سَاَلَکَ عِبَادِی عَنِّی فَاِنِّی قَرِیبٌ اُجِیبُ دَعوَۃَ الدَّاعِ اِذَا
دَعَانِ فَلیَستَجِیبُوا لِی وَلیُؤمِنُوا بِی لَعَلَّھُم یَرشُدُونَ یَامَن قَالَ
یٰعِبَادِیَ الَّذِینَ اَسرَفُوا عَلٰٓی اَنفُسِھِم لَا تَقنَطُوا مِن رَّحمَۃِ اللّٰہِ
اِنَّ اللّٰہَ یَغفِرُ الذُّنُوبَ جَمِیعًا اِنَّہٗ ھُوَ الغَفُورُ الرَّحِیمُ لَبَّیکَ

وسعة عفوك ها انا ذا بين يديك مذنب على نفسي و انت القائل
يا عبادي الذين اسرفوا على انفسهم لا تقنطوا من رحمة الله
ان الله يغفر الذنوب جميعا انه هو الغفور الرحيم ط
بعد ازان حاجت طلب کند از خدای تعالی هرچه خواهد و در کتاب مذکور
نوشته که بعد دعای مسطور این دعا بخواند اللهم صل على محمد و
آل محمد اللهم ان رسولك الصادق المصدق الامين صلواتك عليه و آله قال انك
قلت ما ترددت في شيء انا فاعله كترددي في قبض
روح عبدي المؤمن يكره الموت و اكره مساءته
اللهم فصل على محمد و آل محمد و عجل لوليك الفرج و
العافية و النصر و لا تسؤني في نفسي و لا في احد من احبتي
اگر خواهد اسامی احبا و اعزا را جدا جدا بگوید و لفظ احبتی نگوید و الا همگی را
مجموع بگوید یعنی احبتی بگوید **کلینی** و ابن بابویه و دیگران بسندهای
معتبر از امام محمد باقر ع روایت کرده اند که شیبه هذلی بخدمت حضرت رسول
آمد و گفت یا رسول الله ص من پیر شده ام و قوتم وفا نمی کند باعمالی که
قبل ازین خود را بآن عادت داده بودم از نماز و روزه و حج و جهاد
پس تعلیم کن مرا کلامی که خدا مرا بآن نفع بخشد و بر من سبک و آسان
باشد حضرت فرمود که بار دیگر بگو و او سه مرتبه این سخن را اعاده کرد

پس حضرت فرمود که نماند بر دور تو درختے و کلوخے مگر آنکه گریست بر تو برائے

ترحم بر تو هرگاه از نماز صبح فارغ شوی ده مرتبه بگو سُبْحَانَ اللّٰهِ الْعَظِيْمِ

وَبِحَمْدِهٖ وَلَاحَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ تا ترا خدا

عافیت دهد ببرکت این دعا از کوری و دیوانگی و خوره و پیسی و پریشانی و

خرف شدن شیبه گفت یا رسول اللهؐ این برائے دنیاے من است

برائے آخرت من چیزے بفرما فرمودؐ که میگوئی بعد هر نماز اَللّٰهُمَّ اهْدِنِيْ

مِنْ عِنْدِكَ وَاَفِضْ عَلَيَّ مِنْ فَضْلِكَ وَانْشُرْ عَلَيَّ مِنْ رَحْمَتِكَ

وَاَنْزِلْ عَلَيَّ مِنْ بَرَكَاتِكَ پس حضرت رسول ص فرمود که هر که بر این

دعا مواظبت نماید و عمداً ترک نکند تا وقت مردن چون بصحرای محشر در آید

هشت در بهشت برائے او گشوده شوند از هر در که خواهد داخل شود و

دعائے اخیر بسندهائی معتبره دیگر وارد شده است و نیز خواندن

تسبیحات اربعه است چنانچه شیخ طوسی و ابن بابویه و حمیری بسندهاے

صحیح از حضرت صادقؑ روایت کرده اند که روزے حضرت رسالت

پناه ص با اصحاب خود گفت که اگر جمع کنید آنچه دارید از جامه ها و ظرفها و

بر روئے هم گذارید آیا بآسمان می رسد گفتند نه یا رسول اللهؐ فرمودؐ

که می خواهید که تعلیم کنم شما را چیزے که اصلش در زمین است و شاخش در

آسمان است گفتند بلے یا رسول ص الله فرمودؐ که بعد از هر نماز سی نوبت

بگوید سُبحانَ اللهِ وَالحمدُ لِلهِ وَلا اِلٰهَ اِلّا اللهُ وَاللهُ اکبر
اصل اینها در زمین است و فرع شان در آسمان و دفع می کنند از آدمی
فرود آمدن بلاها را و غرق شدن و سوختن و در چاه افتادن و در میان
درندگان و بمرگهاے بد مردن و هر بلاے که در آن روز از آسمان نازل
میگردد و اینهانند باقیات الصالحات که حق تعالیٰ در قرآن فرموده است
و بسندهاے صحیح دیگر منقول است که ذکر کثیر که خدا در قرآن بآن امر فرموده است
اینست و در حدیث صحیح دیگر از حضرت صادق ع منقول است که هر که بعد
از نماز فریضه سی مرتبه سُبحانَ اللهِ بگوید بر بدنش گناهے نماند مگر آنکه بریزد
و در حدیث صحیح دیگر از ان حضرت ع منقول است که ذکر بسیار که حق تعالیٰ
مدح کرده است در کلام مجید اینست که سی مرتبه سُبحانَ اللهِ بعد از هر
فریضه بگوید و قطب راوندی روایت کرده است که حضرت امیرالمومنین ع
به ابرار بن عازب گفت که میخواهی ترا دلالت کنم بامرے که چون بجا آوری
بحق وراستی دوست خدا باشی گفت بلے فرمود که بعد از هر نماز هر یک
از تسبیحات اربعه را ده مرتبه بگو که چون چنین کنی هزار بلیه در دنیا از تو دور گردد
که یکے از انها مرتد شدن باشد و هزار مرتبه در آخرت براے تو ذخیره شود
که یکے آن باشد که در جوار حضرت رسول ص باشی کلینی بسند حسن از
حضرت صادق ع روایت کرده است که هر که بعد از هر نماز فریضه سی مرتبه بگوید

يَا مَنْ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ وَلَا يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ أَحَدٌ غَيْرُهُ هر حاجت كه
سوال كند روا شود كلينى و ابن بابويه و ديگران بسندهاى صحيح از
حضرت صادق ع روايت كرده اند كه جبرئيل بنزد حضرت يوسف على نبينا و
عليه السلام آمد در زندان و گفت بعد از هر نماز بگو اللّٰهُمَّ اجْعَلْ لِي مِنْ أَمْرِي
فَرَجًا وَمَخْرَجًا وَارْزُقْنِي مِنْ حَيْثُ أَحْتَسِبُ وَمِنْ حَيْثُ لَا أَحْتَسِبُ
و در بعض روايات است كه بعد از هر نماز فريضه سه مرتبه بگويد صاحب مقباس
از قطب راوندى نقل كرده كه از حضرت رسالت پناه ص روايت كرده است
كه هر كه بعد از نماز دستها بردارد و اين دعا بخواند دستهايش نا اميد برگردد
إِلٰهِي وَإِلٰهَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَإِلٰهَ جَبْرَئِيلَ وَمِيكَائِيلَ
وَإِسْرَافِيلَ أَسْأَلُكَ أَنْ تَسْتَجِيبَ دَعْوَتِي فَإِنِّي مُضْطَرٌّ وَتَعْصِمَنِي
فِي دِينِي فَإِنِّي مُبْتَلًى وَتَنَالَنِي بِرَحْمَتِكَ فَإِنِّي مُذْنِبٌ وَتَنْفِيَ
عَنِّي الْفَقْرَ فَإِنِّي مِسْكِينٌ و نيز قطب راوندى روايت كرده
است كه مردے بحضرت صادق ع شكايت كرد از درد زانو حضرت فرمود
كه بعد از نماز اين دعا بخوان راوى گفت خواندم و عافيت يافتم دعا اينست
يَا أَجْوَدَ مَنْ أَعْطَى وَيَا خَيْرَ مَنْ سُئِلَ وَيَا أَرْحَمَ مَنِ اسْتُرْحِمَ
ارْحَمْ ضَعْفِي وَقِلَّةَ حِيلَتِي وَعَافِنِي مِنْ وَجَعِي و در
بلد الامين از حضرت رسول ص روايت كرده است كه هر كه

خواهد او را در قیامت بر اعمال بد او مطلع نگرداند و دیوان گناهان او را
نگشاید باید که بعد از نماز این دعا بخواند اَللّٰهُمَّ اِنَّ مَغْفِرَتَكَ اَرْجٰی
مِنْ عَمَلِی وَاِنَّ رَحْمَتَكَ اَوْسَعُ مِنْ ذَنْبِی اَللّٰهُمَّ اِنْ كَانَ
ذَنْبِی عِنْدَكَ عَظِیْمًا فَعَفْوُكَ اَعْظَمُ مِنْ ذَنْبِی اَللّٰهُمَّ اِنْ لَمْ
اَكُنْ اَهْلًا اَنْ تَرْحَمَنِی فَرَحْمَتُكَ اَهْلٌ اَنْ تَبْلُغَنِی وَتَسَعَنِی
لِاَنَّهَا وَسِعَتْ كُلَّ شَیْءٍ بِرَحْمَتِكَ یَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِیْنَ

کلینی و دیگران بسند معتبر از حضرت صادق ع روایت کرده اند که هر که
بعد از نماز فریضه این دعا بخواند بال از بالهای جبرئیل با و احاطه
کند و محفوظ باشد جان و اهل و مالش اَسْتَوْدِعُ اللّٰهَ الْعَلِیَّ الْاَعْلٰی
الْعَظِیْمَ الْجَلِیْلَ نَفْسِی وَاَهْلِی وَمَالِی وَوَلَدِی وَمَنْ یَعْنِیْنِی
اَمْرُهٗ وَاَسْتَوْدِعُ اللّٰهَ الْمَرْهُوْبَ الْمَخُوْفَ الْمُتَضَعْضِعَ لِعَظَمَتِهٖ
كُلُّ شَیْءٍ نَفْسِی وَاَهْلِی وَمَالِی وَوَلَدِی وَمَنْ یَعْنِیْنِی اَمْرُهٗ

در **مقباس** بسند معتبر از حضرت صادق ع منقول است که هر که
بعد از نماز واجب سی مرتبه سُبْحَانَ اللّٰهِ بگوید بدنش گناهی نماند مگر
آنکه بریزد **کفعمی** از حضرت رسول ص روایت کرده است که مردی
بآن حضرت شکایت کرد بیماری و تنگدستی را فرمود ص که بعد از هر نماز فریضه
بگو تَوَكَّلْتُ عَلَی الْحَیِّ الَّذِیْ لَا یَمُوْتُ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ لَمْ یَتَّخِذْ

صاحبۃً وَّلا وَلَدًا وَّلَمْ یَکُنْ لَّهٗ شَرِیْکٌ فِی الْمُلْکِ وَلَمْ یَکُنْ لَّهٗ وَلِیٌّ مِّنَ
الذُّلِّ وَکَبِّرْهُ تَکْبِیْرًا وبروایت دیگر فرمود کہ ہیچ شد تے مرا رونداد
مگر آنکہ جبرئیل ؑ برائے من متمثل شد وگفت این دعا بخوان ودر احادیث
ای بشکلے متشکل شد ۱۲
معتبرہ بسیار وارد شدہ است کہ برائے وساوس سینہ وقرض وپریشانی و
بیماری مکرر این دعا را بخوان ودر بعضے از روایات در اولش لا حول ولا
قوۃ الا باللہ است کفعمی روایت کردہ است کہ حضرت رسالت
پناہ ؐ در شب معراج ملکے را دیدند کہ ہزار ہزار سر داشت ودر ہر سرے
ہزار ہزار رو ودر ہر روے ہزار ہزار دہان ودر ہر دہانے ہزار ہزار
زبان واز ہر زبانے ہزار ہزار لغت تسبیح می کرد روزے از خدا سوال کرد
کہ آیا نزا بندہ ہست کہ عبادتش مانند عبادت من باشد حق تعالے وحی
کرد باو کہ مرا در زمین بندہ ہست کہ عبادتش از تو فزون تر وتسبیحش از تو بیشتر
است پس ملک از حق تعالے رخصت طلبید کہ بزیارت او رود وچون
رخصت یافت وبزمین آمد ونزد او حاضر شد وسہ روز ماند وندید از
عبادت او چیزے مگر آنکہ بعد از ہر نماز فریضہ این تسبیحات می خواند
سُبْحَانَ اللّٰهِ کُلَّمَا سَبَّحَ اللّٰهَ شَیْءٌ وَّکَمَا یُحِبُّ اللّٰهُ اَنْ یُّسَبَّحَ
وَکَمَا هُوَ اَهْلُهٗ وَکَمَا یَنْبَغِیْ لِکَرَمِ وَجْهِهٖ وَعِزِّ جَلَالِهٖ وَ
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ کُلَّمَا حَمِدَ اللّٰهَ شَیْءٌ وَّکَمَا یُحِبُّ اللّٰهُ اَنْ

مُحَمَّدٍ وَكَمَا هُوَ اَهْلُهُ وَكَمَا يَنْبَغِي لِكَرَمِ وَجْهِهِ وَعِزِّ
جَلَالِهِ وَلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ كُلَّمَا هَلَّلَ اللّٰهَ شَيْءٌ وَكَمَا يُحِبُّ
اللّٰهُ اَنْ يُهَلَّلَ وَكَمَا هُوَ اَهْلُهُ وَكَمَا يَنْبَغِي لِكَرَمِ وَجْهِهِ
وَعِزِّ جَلَالِهِ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ كُلَّمَا كَبَّرَ اللّٰهَ شَيْءٌ وَكَمَا يُحِبُّ
اللّٰهُ اَنْ يُكَبَّرَ وَكَمَا هُوَ اَهْلُهُ وَكَمَا يَنْبَغِي لِكَرَمِ وَجْهِهِ
وَعِزِّ جَلَالِهِ وَسُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ
عَدَدَ كُلِّ نِعْمَةٍ اَنْعَمَ بِهَا عَلَيَّ وَعَلٰى كُلِّ اَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ
مِمَّنْ كَانَ اَوْ يَكُونُ اِلٰى يَوْمِ الْقِيَامَةِ اَللّٰهُمَّ اِنِّي اَسْئَلُكَ
اَنْ تُصَلِّيَ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاَسْئَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا اَرْجُو
وَمِنْ خَيْرِ مَا لَا اَرْجُو وَاَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اَحْذَرُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَا
اَحْذَرُ و این دعا اگرچه اسنادش ضعیف است اما در جمیع کتب دعا مذکور است
کفعمی در مصباح آورده از جناب امیر که بعد هر نماز فریضه این دعا بخواند
و در حاشیه اش نوشته که از خواندن این دعا گناهان او آمرزیده خواهند شد
اگرچه عدد آنها مثل ستارهای آسمان و قطرهای باران باشد اِلٰهِي هٰذِهِ
صَلَوٰتِي صَلَّيْتُهَا لَا لِحَاجَةٍ مِنْكَ اِلَيْهَا وَلَا رَغْبَةٍ مِنْكَ فِيهَا اِلَّا
تَعْظِيماً وَطَاعَةً وَاِجَابَةً لَكَ اِلٰى مَا اَمَرْتَنِي بِهِ اِلٰهِي اِنْ
كَانَ فِيهَا خَلَلٌ اَوْ نَقْصٌ مِنْ رُكُوعِهَا اَوْ سُجُودِهَا فَلَا تُؤَاخِذْنِي

وَتَفَضَّلْ عَلَيَّ بِالْقَبُولِ وَالْغُفْرَانِ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

و در مقباس از حضرت صادق ع روایت کرده است که روزی نزد پدر خود حضرت امام محمد باقر ع رفتم و آن حضرت تصدق می فرمودند بر فقیران اهل مدینه و هشتاد هزار دینار طلا بایشان عطا کردند و یازده بنده آزاد کردند من از وفور تصدقات ایشان متعجب شدم پس نظر کردند بسوی من و فرمودند که آیا میخواهی که ترا دلالت کنم بر امری که هرگاه آنرا بجا آوری بعد از هر نماز واجبی یک مرتبه بهتر باشد از برای تو از آن که آنچه من کرده ام هر چند عمر نوح علیه السلام بیابی و هر روز این کار را بکنی راوی گفت آن عمل کدام است فرمود که بعد از هر نماز بخوان این دعا را

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ سُبْحَانَ ذِي الْمُلْكِ وَالْمَلَكُوتِ سُبْحَانَ ذِي الْعِزَّةِ وَالْجَبَرُوتِ سُبْحَانَ ذِي الْكِبْرِيَاءِ وَالْعَظَمَةِ سُبْحَانَ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَىٰ سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ كُلُّ هٰذَا قَلِيلٌ يَا رَبِّ وَعَدَدَ خَلْقِكَ وَمِلْءَ عَرْشِكَ وَرِضَىٰ نَفْسِكَ وَمَبْلَغَ مَشِيَّتِكَ وَعَدَدَ مَا

احصیٰ کتابک وزنة ما احصیٰ کتابک ومثل ذلک اضعافا
لا تحصیٰ وعدد بریّتک وملأ بریّتک وزنة بریّتک ومثل ذلک
اضعافا لا تحصیٰ وعدد ما تعلم وزنة ما تعلم وملأ ما تعلم
ومثل ذلک اضعافا لا تحصیٰ ومن التحمید والتعظیم والتقدیس
والثناء والشکر والخیر والمدح والصلوة علی النبیّ
واهل بیته صلّی الله علیه وعلیهم مثل ذلک واضعاف
ذلک وعدد ما خلقت وذرأت وبرأت وعدد ما انت خالقه
من شیٔ وملأ ذلک کله واضعاف ذلک کله اضعافا لو خلقهم
فنطقوا بذلک ومنذ قط الی الابد لا انقطاع له یقولون
کذلک لا یسأمون ولا یفترون اسرع من لحظ البصر وکما
ینبغی لک وکما انت له اهل واضعاف ما ذکرت وزنة ما
ذکرت وعدد ما ذکرت ومثل جمیع ذلک کل هذا قلیل یا الٰهی
تبارکت وتقدّست وتعالیت علوّا کبیرا یا ذا الجلال و
الاکرام اسئلک علی اثر هذا الدعاء باسمائک الحسنیٰ وامثالک
العلیا وکلماتک التامات ان تعافینی فی الدنیا والاخرة

بسند صحیح در قرب الاسناد وغیر آن از کتب معتبره روایت کرده اند که بزنطی
بحضرت امام رضا عرض کرد که ما دانستیم صلوات بر حضرت رسالت پناه را

بعد از هر نماز پس بفرمائید که سلام بر آن حضرت چگونه باید کرد حضرت فرمود چنین بگو اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خِيَرَةَ اللّٰهِ اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللّٰهِ اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صِفْوَةَ اللّٰهِ اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اَمِينَ اللّٰهِ اَشْهَدُ اَنَّكَ رَسُولُ اللّٰهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ وَاَشْهَدُ اَنَّكَ قَدْ نَصَحْتَ لِاُمَّتِكَ وَجَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ رَبِّكَ وَعَبَدْتَهُ حَتّٰى اَتَاكَ الْيَقِينُ فَجَزَاكَ اللّٰهُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ اَفْضَلَ مَا جَزٰى نَبِيًّا عَنْ اُمَّتِهِ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ اَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيمَ وَآلِ اِبْرَاهِيمَ اِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ كلینی بسند معتبر از حضرت صادق ؑ روایت کرده که هر که ایمان دارد بخدا و روز قیامت باید که ترک نکند بعد از هر نماز فریضه خواندن سورهٔ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ را بدرستیکه هر که بخواند خدا جمع می کند برای او خیر دنیا و آخرت را و می آمرزد او را و پدر و مادر او را و هر که از پدر و مادر او بهم رسیده اند و در حدیث دیگر وارد شده که هر که بعد از هر فریضه ده مرتبه سورهٔ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ بخواند حق تعالیٰ از حور العین باو تزویج نماید و سید بن طاوٌس از حضرت رسول ﷺ روایت کرده که هر که بعد از هر نماز سورهٔ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ بخواند رحمت از آسمان بر سرش فرو ریزد و سکینه بر او نازل گردد و خدا نظر رحمت بسوی او افگند و گناهانش را بیامرزد و هر حاجت که

سوال کند بر آید و در امان خدا باشد شیخ طوسی و کفعمی و علامه حلی

و غیر ایشان رحمهم الله در ادعیه سر از حضرت رسالت پناه صلعم روایت کرده

اند که حق تعالی وحی کرد بآن حضرت که ای محمد هر که خواهد از امت تو که

قبول کنم نمازهای فریضه و نافله او را پس بگوید بعد از هر نماز فریضه و

نافله یَا شَارِعاً لِلْمَلَائِکَةِ الدِّینَ الْقَیِّمَ دِیناً رَاضِیاً بِهِ مِنْهُمْ لِنَفْسِهِ

وَ یَا خَالِقَ مَنْ سِوَی الْمَلَائِکَةِ مِنْ خَلْقِهِ لِلِابْتِلَاءِ بِدِینِهِ وَ یَا

مُسْتَخِصّاً مِنْ خَلْقِهِ لِدِینِهِ رُسُلاً بِدِینِهِ إِلَی مَنْ دُونَهُمْ وَ یَا

مُجَازِیَ أَهْلِ الدِّینِ بِمَا عَمِلُوا فِی الدِّینِ اجْعَلْنِی

بِحَقِّ اسْمِکَ الَّذِی کُلُّ شَیْ‌ءٍ مِنَ الْخَیْرَاتِ مَنْسُوبٌ إِلَیْهِ مِنْ أَهْلِ

دِینِکَ الْمُؤْثِرِینَ بِهِ بِإِلْزَامِکَ لَهُمْ حَقَّهُ وَ تَفْرِیقِکَ قُلُوبَهُمْ لِلرَّغْبَةِ

فِی أَدَاءِ حَقِّکَ فِیهِ تَفْضِیلَ الْأُمُورِ کُلِّهَا شَیْئاً سِوَی دِینِکَ

عِنْدِی أَبْیَنَ فَضْلاً وَ لَا إِلَیَّ أَشَدَّ تَحَبُّباً وَ لَا بِی لَاصِقاً وَ لَا أَنَا

إِلَیْهِ مُنْقَطِعاً وَ أَغْلِبْ بَالِی وَ هَوَایَ وَ سَرِیرَتِی وَ عَلَانِیَتِی وَ اسْفَعْ

بِنَاصِیَتِی إِلَی کُلِّ مَا تَرَاهُ لَکَ مِنِّی رِضًا مِنْ طَاعَتِکَ فِی الدِّینِ کلینی و دیگران بسند معتبر

از اهل بیت علیهم السلام روایت کرده اند که بعد از هر نماز ریش خود را بدست راست بگیرد و دست چپ را

بسوی آسمان بگشاید و سه مرتبه بگوید یَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْإِکْرَامِ ارْحَمْنِی مِنَ النَّارِ پس سه مرتبه بگوید

أَجِرْنِی مِنَ الْعَذَابِ الْأَلِیمِ پس دست راست را از ریش بردارد و هر دو دست را بسوی

سفع یقال سفعت بالشیء اذا اخذته و جذبته گفته شیخ بهائی گرفتن آن محی سر نیکم آنرا ۱۲ مجمع البحرین

آسمان بکشاید و سه مرتبه بگوید یا عزیز یا کریم یا رحمن یا غفور یا رحیم پس دستها را
بگرداند و پشت دستها را بجانب آسمان کند و سه مرتبه بگوید اجرنی من العذاب الالیم پس بگوید و صلی
الله علی محمد و آله والملائکة والروح پس حضرت فرمود که هر که این دعا بخواند خدا
گناهان او را بیامرزد و از و راضی شود و استغفار کنند برای او جمیع خلائق بغیر از جن و انس
تا هنگام مردن او شیخ طوسی بسند معتبر از محمد بن سلیمان دیلمی روایت
کرده است که بخدمت حضرت صادق ع عرض کردم که شیعیان تو می گویند که
ایمان بر دو قسم است یکے آنکه مستقر و ثابت است و دیگرے آنکه بامانت
سپرده شده است و زائل میگردد پس بمن بیاموز دعاے که هرگاه بخوانم
ایمان من کامل گردد و زائل نشود فرمود که بگو بعد از هر نماز واجب رَضِیتُ
بِاللّٰهِ رَبّاً وَ بِمُحَمَّدٍ نَبِیّاً وَ بِالْاِسْلَامِ دِیْناً وَ بِالْقُرْاٰنِ کِتَاباً
وَ بِالْکَعْبَةِ قِبْلَةً وَ بِعَلِیٍّ اِمَاماً وَ بِالْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ وَ عَلِیِّ ابْنِ
الْحُسَیْنِ وَ مُحَمَّدِ ابْنِ عَلِیٍّ وَ جَعْفَرِ ابْنِ مُحَمَّدٍ وَ مُوْسَی ابْنِ
جَعْفَرٍ وَ عَلِیِّ ابْنِ مُوْسٰی وَ مُحَمَّدِ ابْنِ عَلِیٍّ وَ عَلِیِّ ابْنِ مُحَمَّدٍ
وَالْحَسَنِ ابْنِ عَلِیٍّ وَ الْحُجَّةِ ابْنِ الْحَسَنِ صَلَوَاتُ اللّٰهِ عَلَیْهِمْ
اَئِمَّةً اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ رَضِیْتُ بِهِمْ اَئِمَّةً فَارْضِنِیْ لَهُمْ اِنَّکَ عَلٰی
کُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ شیخ مفید رحمه الله در کتاب مجالس از محمد بن الحنفیه
رحمه الله روایت کرده است که روزے حضرت امیر المومنین ع در دور

کعبہ طواف میکرد ناگاہ مردے را دیدند کہ چنگ در پردہاے کعبہ زدہ این دعا میخواند پس
حضرت امیرالمؤمنین ع گفت اینست دعای تو گفت بلے مگر شنیدی حضرت فرمود بلے شنیدم
گفت پس بخوان این دعا را بعد از ہر نماز بخدا سوگند کہ ہر مؤمنے کہ این دعا را بخواند
بعد از ہر نماز البتہ حق تعالے می آمرزد گناہان او را ہر چند بعدد ستارہای
آسمان و قطرہاے باران و ریگ زمین و ذرہاے خاک آن باشند
پس حضرت امیر ع فرمود کہ من میدانم این را و حق تعالے واسع العطایا و کریم
است آن مرد گفت راست گفتی یا امیرالمؤمنین ع و بالاے ہر دانائی
داناترے ہست و آن مرد خضر ع بود و کفعمی نیز این دعا را در کتاب
بلد الامین روایت کردہ است یَا مَنْ لَا یَشْغَلُهُ سَمْعٌ عَنْ سَمْعٍ
یَا مَنْ لَا یُغَلِّطُهُ السَّائِلُونَ یَا مَنْ لَا یُبْرِمُهُ اِلْحَاحُ الْمُلِحِّیْنَ
اَذِقْنِیْ بَرْدَ عَفْوِكَ وَ مَغْفِرَتِكَ وَحَلَاوَةَ رَحْمَتِكَ سید بن باقی
در کتاب اختیار از حضرت صادق ع روایت کردہ است کہ ہر کہ بعد از نماز
فریضہ این دعا بخواند بمیرد تا آنکہ حضرت صاحب الامر را در بیداری یا
در خواب نہ بیند بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ اَللّٰهُمَّ بَلِّغْ مَوْلَانَا صَاحِبَ
الزَّمَانِ اَیْنَمَا کَانَ وَحَیْثُمَا کَانَ مِنْ مَشَارِقِ الْاَرْضِ وَمَغَارِبِهَا
وَسَهْلِهَا وَجَبَلِهَا عَنِّیْ وَعَنْ وَالِدَیَّ وَعَنْ وُلْدِیْ وَاِخْوَانِیْ
التَّحِیَّةَ وَالسَّلَامَ عَدَدَ خَلْقِ اللّٰهِ وَزِنَةَ عَرْشِ اللّٰهِ وَمَا اَحْصَاهُ

كِتَابُهُ وَاَحَاطَ بِهِ عِلْمُهُ اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اُجَدِّدُ فِيْ صَبِيْحَةِ هٰذَا الْيَوْمِ وَمَا عِشْتُ
فِيْهِ مِنْ اَيَّامِ حَيٰوتِيْ عَهْدًا وَّعَقْدًا وَّبَيْعَةً لَهُ فِيْ عُنُقِيْ لَا اَحُوْلُ عَنْهَا
وَلَا اَزُوْلُ اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِيْ مِنْ اَنْصَارِهِ الذَّابِّيْنَ عَنْهُ وَالْمُمْتَثِلِيْنَ
لِاَوَامِرِهِ وَنَوَاهِيْهِ فِيْ اَيَّامِهِ وَالْمُسْتَشْهَدِيْنَ بَيْنَ يَدَيْهِ اَللّٰهُمَّ
فَاِنْ حَالَ بَيْنِيْ وَبَيْنَهُ الْمَوْتُ الَّذِيْ جَعَلْتَهُ عَلٰى عِبَادِكَ حَتْمًا
مَقْضِيًّا فَاَخْرِجْنِيْ مِنْ قَبْرِيْ مُؤْتَزِرًا كَفَنِيْ شَاهِرًا سَيْفِيْ
مُجَرِّدًا قَنَاتِيْ مُلَبِّيًا دَعْوَةَ الدَّاعِيْ فِي الْحَاضِرِ وَالْبَادِيْ اَللّٰهُمَّ اَرِنِي
الطَّلْعَةَ الرَّشِيْدَةَ وَالْغُرَّةَ الْحَمِيْدَةَ وَاكْحُلْ بَصَرِيْ بِنَظْرَةٍ
مِنِّيْ اِلَيْهِ وَعَجِّلْ فَرَجَهُ وَسَهِّلْ مَخْرَجَهُ اَللّٰهُمَّ اشْدُدْ اَزْرَهُ وَقَوِّ
ظَهْرَهُ وَطَوِّلْ عُمْرَهُ وَاعْمُرِ اللّٰهُمَّ بِهِ بِلَادَكَ وَاَحْيِ بِهِ عِبَادَكَ
فَاِنَّكَ قُلْتَ وَقَوْلُكَ الْحَقُّ ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ
اَيْدِي النَّاسِ فَاَظْهِرِ اللّٰهُمَّ لَنَا وَلِيَّكَ وَابْنَ بِنْتِ نَبِيِّكَ الْمُسَمّٰى بِاسْمِ
رَسُوْلِكَ صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِ وَاٰلِهِ حَتّٰى لَا يَظْفَرَ بِشَيْءٍ مِّنَ الْبَاطِلِ
اِلَّا مَزَّقَهُ وَيُحِقَّ اللّٰهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيُحَقِّقَهُ اَللّٰهُمَّ اكْشِفْ هٰذِهِ
الْغُمَّةَ عَنْ هٰذِهِ الْاُمَّةِ بِظُهُوْرِهِ اِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيْدًا وَّنَرٰىهُ قَرِيْبًا
وَصَلَّى اللّٰهُ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّاٰلِهِ ابن فهد در عدة الداعی آورده که حضرت
رسول بحضرت امیرالمومنین ص فرمودند که یا علی هرگاه خواهی که یاد داشته باشی

هرچه را که بشنوی پس بگو در عقب هر نماز سُبحانَ مَن لا یَعتَدی عَلیٰ اَهلِ مَملَکَتِه سُبحانَ مَن لا یَأخُذُ اَهلَ الاَرضِ بِاَلوانِ العَذابِ سُبحانَ الرَّؤُفِ الرَّحیمِ اَللّٰهُمَّ اجعَل لی فی قَلبی نُوراً وَ بَصَراً وَ فَهماً وَ عِلماً اِنَّکَ عَلیٰ کُلِّ شَیءٍ قَدیرٌ صاحب نجبه نوشته که محمد بن بابویه در کتاب عیون الاخبار در ضمن حدیث طولانی از حضرت رسالت پناه ص آورده که بعد از نمازهای فریضه بخواند اَللّٰهُمَّ اِنّی اَسئَلُکَ بِکَلِماتِکَ وَ مَعاقِدِ عَرشِکَ وَ سُکّانِ سَمٰواتِکَ وَ اَرضِکَ وَ اَنبِیائِکَ وَ رُسُلِکَ اَن تَستَجیبَ لی فَقَد رَهِقَنی مِن اَمری عُسراً فَاَسئَلُکَ اَن تُصَلِّیَ عَلیٰ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اَن تَجعَلَ لی مِن اَمری یُسراً چون این دعا را بخوانی خدا کارهای ترا آسان کند و سینه ترا العلم و معرفت بگشاید و ترا شهادت اَن لا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ در وقت مردن تلقین کند و این دعای حضرت امام حسین است و در کتب غیبت بسندهای معتبر از حضرت صاحب الامر ع روایت کرده اند که حضرت امام زین العابدین ع بعد از هر نماز این دعا می خواند اَللّٰهُمَّ اِنّی اَسئَلُکَ بِاسمِکَ الَّذی بِهِ تَقُومُ السَّماءُ وَ الاَرضُ وَ بِاسمِکَ الَّذی بِهِ تَجمَعُ المُتَفَرِّقَ وَ بِهِ تُفَرِّقُ المُجتَمِعَ وَ بِاسمِکَ الَّذی تُفَرِّقُ بِهِ بَینَ الحَقِّ وَ الباطِلِ وَ بِاسمِکَ الَّذی تَعلَمُ بِهِ کَیلَ البِحارِ وَ عَدَدَ الرِّمالِ وَ وَزنَ الجِبالِ

حاجات خود را طلب نماید صاحب بلد الامین در دعیه سر آورده که ای
محمد بگو بآنها که اراده تقرب دارند بجانب من بدانند بعلم ویقین که
این دعا بهترین چیزها است که بآن تقرب جویند بمن بعد از فرایض
اَللّٰهُمَّ اِنَّهُ لَمْ یُصْبِحْ اَحَدٌ مِنْ خَلْقِكَ اَنْتَ اِلَیْهِ اَحْسَنُ صَنِیعاً
وَلَا لَهُ اَدْوَمُ كَرَامَةً وَلَا عَلَیْهِ اَبْیَنُ فَضْلاً وَلَا بِهِ اَشَدُّ تَرَفُّقاً
وَلَا عَلَیْهِ اَشَدُّ حِیَاطَةً وَلَا عَلَیْهِ اَشَدُّ تَعَطُّفاً مِنْكَ عَلَیَّ
وَاِنْ كَانَ جَمِیعُ الْمَخْلُوقِینَ یُعَدِّدُونَ مِنْ ذٰلِكَ مِثْلَ تَعْدِیدِی
فَاشْهَدْ لِی یَا كَافِیَ الشَّهَادَةِ بِاَنِّی اُشْهِدُكَ بِنِیَّةِ صِدْقٍ
بِاَنَّ لَكَ الْفَضْلَ وَالطَّوْلَ فِی اِنْعَامِكَ عَلَیَّ مَعَ قِلَّةِ شُكْرِی
لَكَ فِیهَا یَا فَاعِلَ كُلِّ اِرَادَةٍ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ
وَطَوِّقْنِی اَمَاناً مِنْ حُلُولِ السُّخْطِ بِقِلَّةِ الشُّكْرِ وَ
اَوْجِبْ لِی زِیَادَةً مِنْ اِتْمَامِ النِّعْمَةِ بِسَعَةِ الْمَغْفِرَةِ وَاَنْظِرْنِی
خَیْرَكَ وَصَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَلَا تُقَایِسْنِی بِسُوءِ سَرِیرَتِی
وَامْتَحِنْ قَلْبِی لِرِضَاكَ وَاجْعَلْ مَا تَقَرَّبْتُ بِهِ اِلَیْكَ فِی دِینِكَ
لَكَ خَالِصاً وَلَا تَجْعَلْهُ لِلُزُومِ شُبْهَةٍ اَوْ فَخْرٍ اَوْ رِیَاءٍ اَوْ كِبْرٍ
یَا كَرِیمُ وشیخ کراجکی روایت کرده است که حضرت رسول بعد
از نمازها این دعا می‌خواندند اَللّٰهُمَّ اِنِّی اَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا یَنْفَعُ وَ

قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَنَفْسٍ لَا تَشْبَعُ وَدُعَاءٍ لَا يُسْمَعُ اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِكَ
مِنْ هٰؤُلَاءِ الْاَرْبَعِ دیلمی در اعلام الدین از ابن عباس روایت کرده است
که حضرت رسول ص فرمود که هر که سه مرتبه این آیات را بعد از نماز مغرب بخواند
آنچه از ثواب در روز گذشته از و فوت شده باشد دریابد و
نمازش مقبول گردد و اگر بعد از هر نماز فریضه
و سنت بخواند نوشته شود از برای او حسنات بعدد ستارگان آسمان و
قطرات باران و برگ درختان و ذرات خاک زمین و چون بمیرد بهر
حسنه ده حسنه در قبر باو داده شود و آیات اینست فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِیْنَ
تُمْسُوْنَ وَحِیْنَ تُصْبِحُوْنَ وَلَهُ الْحَمْدُ فِی السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ
وَعَشِیًّا وَحِیْنَ تُظْهِرُوْنَ یُخْرِجُ الْحَیَّ مِنَ الْمَیِّتِ وَیُخْرِجُ الْمَیِّتَ
مِنَ الْحَیِّ وَیُحْیِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَکَذٰلِكَ تُخْرَجُوْنَ سُبْحَانَ
رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا یَصِفُوْنَ وَسَلَامٌ عَلَی الْمُرْسَلِیْنَ وَالْحَمْدُ
لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ شیخ طوسی و کفعمی و دیگران در دعای سر روایت
کرده‌اند که حق تعالی وصیت نمود بسوی رسول ص که یا محمد ص هر که خواهد از
امت تو که بالا برند نماز او را و ثوابش مضاعف گردانم پس بعد از هر نماز
فریضه دست بردارد و این دعا بخواند بعد از سائر تعقیبات بدرستیکه این
دعا اگر بخواند نمازش بآسمان بالا میرود و با ثواب مضاعف که در لوح محفوظ

ثبت شده باشد یا مُبدِیَ الأَسرارِ وَ یا مُبَیِّنَ الکِتمانِ وَ یا شارِعَ الأَحکامِ وَ یا
ذارِئَ الأَنعامِ وَ یا خالِقَ الأَنامِ وَ یا فارِضَ الطّاعَةِ وَ مُلزِمَ الدّینِ وَ
یا مُوجِبَ التَّعَبُّدِ أَسئَلُکَ بِحَقِّ تَزکِیَةِ کُلِّ صَلوةٍ زَکَّیتَها
وَ بِحَقِّ مَن زَکّیتَها بِهِ أَن تَجعَلَ صَلوتی هذِهِ زاکِیَةً وَ اَلهامَکَ
قَلبی حُسنَ المُحافَظَةِ عَلَیها حَتّی تَجعَلَنی مِن أَهلِهَا الَّذینَ ذَکَرتَهُم
بِالخُشُوعِ فیها أَنتَ وَلِیُّ الحَمدِ کُلِّهِ فَلا إلهَ إلّا أَنتَ فَلَکَ الحَمدُ
کُلُّهُ بِکُلِّ حَمدٍ أَنتَ لَهُ وَلِیٌّ وَ أَنتَ وَلِیُّ التَّوحیدِ کُلِّهِ فَلا إلهَ إلّا
أَنتَ فَلَکَ التَّوحیدُ کُلُّهُ بِکُلِّ تَوحیدٍ أَنتَ لَهُ وَلِیٌّ وَ أَنتَ وَلِیُّ
التَّهلیلِ کُلِّهِ فَلا إلهَ إلّا أَنتَ فَلَکَ التَّهلیلُ کُلُّهُ بِکُلِّ تَهلیلٍ أَنتَ
لَهُ وَلِیٌّ وَ أَنتَ وَلِیُّ التَّسبیحِ کُلِّهِ فَلا إلهَ إلّا أَنتَ فَلَکَ التَّسبیحُ کُلُّهُ
بِکُلِّ تَسبیحٍ أَنتَ لَهُ وَلِیٌّ وَ أَنتَ وَلِیُّ التَّکبیرِ کُلِّهِ فَلا إلهَ إلّا أَنتَ فَلَکَ
التَّکبیرُ کُلُّهُ بِکُلِّ تَکبیرٍ وَ أَنتَ لَهُ وَلِیٌّ رَبِّ عُد عَلَیَّ فی صَلوتی
هذِهِ بِرَفعِکَها زاکِیَةً مُتَقَبَّلَةً إنَّکَ أَنتَ السَّمیعُ العَلیمُ ۞

ابن بابویه و شیخ طوسی و کفعمی و غیر ایشان از حضرت امیر المؤمنین صلوات
الله علیه و آله روایت کرده اند که هر که خواهد ثواب داده شود بکیال
که وافی ترین بکیالها است پس بگوید بعد از تعقیب نماز سُبحانَ رَبِّکَ
رَبِّ العِزَّةِ عَمّا یَصِفُونَ وَ سَلامٌ عَلَی المُرسَلینَ وَ الحَمدُ

لله رب العالمین شیخ طوسی رحمة الله گفته است که سه مرتبه این آیات را
بخواند و در روایت دیگر وارد شده که در آخر هر مجلس این آیات را
بخوانند که کفارهٔ آن مجلس است شیخ طوسی و کفعمی بسند معتبر در دعا
نیز روایت کرده اند که حق تعالی وحی کرده بحضرت رسالت پناه صریا محمد ص هر که
از امت تو خواهد که میان دعاهای او و من حائلے نباشد و مستجاب گرداند
او را برای هر امرے که باشد خواه کوچک و خواه بزرگ و خواه آشکار
و خواه پنهان پس باید که این دعا بخواند بعد از دعاهای خود یَا اَللّٰهُ
الْمَانِعُ قُدْرَتُهُ خَلْقَهُ وَالْمَالِكُ بِهَا سُلْطٰنَهُ وَالْمُتَسَلِّطُ
بِمَا فِيْ يَدَيْهِ كُلُّ مَرْجُوٍّ دُوْنَكَ يُخَيِّبُ رَجَاءَ رَاجِيْهِ وَرَاجِيْكَ
مَسْرُوْرٌ لَا يُخِيْبُ اَسْئَلُكَ بِكُلِّ رِضًى لَكَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَاَنْتَ فِيْهِ وَبِكُلِّ شَيْءٍ تُحِبُّ
اَنْ تُذْكَرَ بِهِ وَبِكَ يَا اَللّٰهُ فَلَيْسَ يَعْدِلُكَ شَيْءٌ اَنْ تُصَلِّيَ
عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ وَاَنْ تَحُوْطَنِيْ وَاِخْوَانِيْ وَاَهْلِيْ
وَوُلْدِيْ وَمَالِيْ وَتَحْفَظَنِيْ بِحِفْظِكَ وَاَنْ تَقْضِيَ حَاجَتِيْ پس
حاجات خود را از قاضی الحاجات سوال کند **سید بن طاؤس**
بسند معتبر روایت کرده که واجب و لازم است که در آخر دعاها که در تعقیب
نمازها می خواند این دعا بخواند اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ وَجَّهْتُ وَجْهِيْ
اِلَيْكَ وَاَقْبَلْتُ بِدُعَائِيْ عَلَيْكَ رَاجِيًا اِجَابَتَكَ طَامِعًا

فی مغفرتک طالباً ما رأیتُ بِهِ علی نفسک متنجزاً وعدک اذ تقول
ادعونی استجب لکم فصلّ علی محمدٍ و آله و اقبل الیّ
بوجهک واغفر لی وارحمنی واستجب دعائی یا اله العالمین

کلینی و شیخ طوسی بسند معتبر از حضرت صادقؑ روایت کرده اند که آنحضرتؑ
بعد از نماز فریضه چهار مرد و چهار زن را نام بنام لعنت می کردند باین طریق
اللهم العن علی فلان و فلان **ایضاً** شیخ بسند معتبر از حضرت صادقؑ
روایت کرده است که از جای نماز برمخیز تا لعنت کنی بنی امیه را پس باید که
بگو اللهم العن بنی امیة کذا فی المقباس **مولف** گوید که اگر برای
جمیع ادعیهٔ تعقیبات وقت وفا نکند باید که یک روز چند ادعیه بخواند و روز دیگر
چند تا ثواب همه ادعیه را دریابد و تسبیح جناب سیده صلوات الله علیها را بعد
هر نماز ترک نکند چرا که او بر همه مقدم است و تاکید او از همه بیشتر والعلم

فصل هفتم - در تعقیبات مخصوصهٔ نماز صبح است

بدانکه صاحب نخبه نوشته که احادیث در فضیلت این وقت و گذاردن
نماز فریضه صبح در اول وقت بسیار است خوفاً للتطویل ذکر کرده نشد و وقت
نماز صبح از اول طلوع صبح صادق است تا طلوع آفتاب و تحقیق آن باین
روش است که اول روشنی که نزدیک بصبح ظاهر می شود باریک و طولانی است
مثل عمودی و آنرا ذنب السرحان می نامند یعنی دم گرگ و وجه تسمیه ظاهر است

وصبح کاذب نیز می نامند از جهت آنکه شب هنوز تاریک می باشد و گویا دروغ
می گوید که صبح شد وامیت فجر اول بعد از ان روشنی زیاده شده میرود در
طول و در عرض تا آنکه پهن می شود در عرض افق مثل نصف دائره واین را
صبح صادق می نامند از جهت آنکه بخوبی ظاهر می شود و راست گفته است
وانیست فجر دوم پس چون وقت داخل شود بر خیزد و برای گذاردن دو
رکعت فریضهٔ صبح بطریقے که مذکور شده است در باب دوم و چون از نماز
فارغ شود از تعقیبات مشترکه که در فصل ششم مذکور شد هر قدر که خواهد بخواند
بعد از ان تعقیبات مخصوصهٔ نماز صبح را بخواند و آن بسیار است بعضے
از انها درین مقام مذکور می شود و از حضرت امیر المؤمنینؑ منقول است
که ذکر خدا بعد از نماز صبح تا طلوع آفتاب کامل تر است در تحصیل روزی
از سفر کردن زمین و از حضرت رسول اللهؐ منقول است که هر که از طلوع
صبح تا طلوع آفتاب در مصلاے خود قرار گیرد و به تعقیب مشغول باشد خدا
او را از آتش جهنم مستور گرداند و بسند صحیح منقول است از امام رضاؑ در خراسان
چون نماز صبح می کردند تا طلوع آفتاب بر مصلای خود می نشستند و مشغول تعقیب
بودند پس خریطه برای آنحضرت می آوردند که پنج مسواک در آن بودند و بیک
یک از انها مسواک می کردند پس اندک کندر میخائیدند پس قرآن را میگرفتند
و تلاوت میکردند محمد بن بابویه در کتاب ثواب الاعمال از حضرت امام محمد باقرؑ

آورده که هر که بعد از نماز صبح هفتاد مرتبه استغفار کند بیامرزد خداے تعالےٰ
او را اگرچه دران روز زیاده بر هفتاد هزار گناه کرده باشد و هر که زیاده بر
هفتاد هزار گناه کند پس نیست خیرے در او و نیز در کتاب مذکور از حضرت
امام جعفر صادق ؑ آورده که بعد از نماز صبح صد مرتبه بگو اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ
وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ تا خداے تعالےٰ روے ترا از حرارت جهنم نگاهدارد و نیز
ابن بابویه بسند صحیح و سندهاے معتبر از حضرت امیر المؤمنین ؑ روایت کرده است
که هر که بعد از نماز صبح یازده مرتبه سورهٔ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ بخواند دران روز
گناهے بر او نشود برغم الف شیطان و در بلد الامین از حضرت رسول ؐ
روایت کرده است که هر که سورهٔ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ را هر روز ده مرتبه بخواند
در آن روز هر چند شیطان سعی کند گناهے بر او نوشته نشود و نیز محمد بن
بابویه در کتاب من لا یحضره الفقیه از مسمع آورده که چهل صباح با حضرت
امام جعفر صادق ؑ نماز کردم و چون آنحضرت از نماز فارغ می شدند دستهاے
مبارک خود را بسوے آسمان بلند میکردند و میگفتند اَصْبَحْنَا وَاَصْبَحَ
الْمُلْكُ لِلّٰهِ اَللّٰهُمَّ اَنَا عَبِيْدُكَ وَاَبْنَاءُ عَبِيْدِكَ اَللّٰهُمَّ احْفَظْنَا
مِنْ حَيْثُ نَحْتَفِظُ وَمِنْ حَيْثُ لَا نَحْتَفِظُ اَللّٰهُمَّ احْرُسْنَا مِنْ حَيْثُ
نَحْتَرِسُ وَمِنْ حَيْثُ لَا نَحْتَرِسُ اَللّٰهُمَّ اسْتُرْنَا مِنْ حَيْثُ
نَسْتَتِرُ وَمِنْ حَيْثُ لَا نَسْتَتِرُ اَللّٰهُمَّ اسْتُرْنَا بِالْغِنَا وَالْعَافِيَةِ

اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنَا الْعَافِيَةَ دَوَامَ الْعَافِيَةِ وَارْزُقْنَا الشُّكْرَ عَلَى الْعَافِيَةِ
شیخ طوسی رحمة الله علیه در کتاب مجالس روایت کرده است که حضرت رسول خدا
چون از نماز صبح فارغ می شدند صدا بلند می کردند که صحابه می شنیدند و سه
مرتبه می گفتند اَللّٰهُمَّ اَصْلِحْ لِی دِینِیَ الَّذِی جَعَلْتَهُ لِی عِصْمَةً پس سه مرتبه
اَللّٰهُمَّ اَصْلِحْ لِی دُنْیَایَ الَّتِی جَعَلْتَ فِیهَا مَعَاشِی پس سه مرتبه اَللّٰهُمَّ
جَعَلْتَ اِلَیْهَا مَرْجِعِی پس سه مرتبه اَللّٰهُمَّ اَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ وَ
اَعُوذُ بِعَفْوِكَ مِنْ نَقِمَتِكَ پس سه مرتبه اَللّٰهُمَّ اِنِّی اَعُوذُ بِكَ لَا مَانِعَ
لِمَا اَعْطَیْتَ وَ لَا مُعْطِیَ لِمَا مَنَعْتَ وَ لَا یَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ
کلینی بسند صحیح روایت کرده است از حضرت صادق ع هر که بعد از نماز
صبح صد مرتبه بگوید مَا شَاءَ اللهُ مَا كَانَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللهِ
الْعَلِیِّ الْعَظِیمِ در آن روز مکروهی نه بیند و شیخ طوسی و دیگران نیز در
کتب دعا ذکر کرده اند و در **بلد الامین** روایت کرده است
که مردی بدردی مبتلا شد که اطبا از معالجه او بعجز اعتراف کردند
روزی کتابی از کتب علما را گشود و در اول صفحه اش نظر باین حدیث
افتاد که حضرت صادق ع فرمود که هر که علتی داشته باشد بعد از نماز
صبح چهل مرتبه این دعا بخواند چون چهل روز بر این دعا مداومت کرد
شفا یافت و بعد از آن تجربه بسیار این دعا را نقل کرده و ابن ادریس

رحمہ اللہ در کتاب سرائر از حضرت صادق ؑ روایت کردہ کہ ہر کہ ہر روز این
دعا را سی مرتبہ بخواند حق تعالی از دو ونہ بلا را ازو دفع کند کہ کمتر آنہا خورہ باشد
وشیخ طوسی رحمۃ اللہ گفتہ است در تعقیب صبح سی مرتبہ این دعا بخواند این دعا بروایت
شیخ طوسی وابن ادریس است بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ
رَبِّ الْعَالَمِيْنَ تَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِيْنَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا
بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ در روایت کفعمی بعد از بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيْلُ تَبَارَكَ اللّٰهُ تا آخر دعا
وہر دو خوب است کلینی در کافی از حضرت امام محمد تقی ؑ آوردہ کہ ہر کہ
این دعا را بعد از نماز صبح بخواند ہر حاجت کہ طلب نماید میسر
گردد و مہمات او کفایت شود بِسْمِ اللّٰهِ وَبِاللّٰهِ
وَصَلَّى اللّٰهُ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّاٰلِهٖ وَاُفَوِّضُ اَمْرِیْ اِلَى اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ
بَصِيْرٌ بِالْعِبَادِ فَوَقَاهُ اللّٰهُ سَيِّئَاتِ مَا مَكَرُوْا لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ
سُبْحَانَكَ اِنِّیْ كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِيْنَ فَاسْتَجَبْنَا لَهٗ وَنَجَّيْنَاهُ
مِنَ الْغَمِّ وَكَذٰلِكَ نُنْجِی الْمُؤْمِنِيْنَ حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيْلُ
فَانْقَلَبُوْا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمْسَسْهُمْ سُوْٓءٌ مَا شَاءَ
اللّٰهُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ مَا شَاءَ اللّٰهُ لَا
مَا شَاءَ النَّاسُ مَا شَاءَ اللّٰهُ وَاِنْ كَرِهَ النَّاسُ حَسْبِیَ الرَّبُّ

مِنَ المَرْبُوبِينَ حَسْبِيَ الخَالِقُ مِنَ المَخْلُوقِينَ حَسْبِيَ الرَّازِقُ مِنَ المَرْزُوقِينَ
حَسْبِيَ الَّذِي لَمْ يَزَلْ حَسْبِي حَسْبِي مَنْ كَانَ مُذْ كُنْتُ حَسْبِيَ اللهُ
الَّذِي لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ العَرْشِ العَظِيمِ

کفعمی وغیر او از حضرت امام محمد باقر ع روایت کرده اند که هر که سوره
انّا انزلناه را بعد از نماز صبح ده مرتبه ونزد زوال شمس ده مرتبه وبعد
عصر ده مرتبه بخواند هزار دو کاتب راسی سال تعب اندازد در نوشتن
ثواب او **وایضاً** از آنحضرت ع روایت کرده است که هر که بعد از
طلوع صبح سوره مذکوره را هفت مرتبه بخواند هفتاد صف از ملائکه هفتاد صلوات براو
بفرستند وهفتاد مرتبه براو ترحم کنند **واز** امام محمد تقی ع ثواب بسیار منقول
است برای کسیکه سوره انّا انزلناه را در شب آن روزے هفتاد
وشش مرتبه بخواند وبعد از طلوع صبح وپیش از نماز صبح هفت مرتبه و
بعد از نماز صبح ده مرتبه وبعد از زوال شمس پیش از نافله ده مرتبه وبعد از
نوافل زوال بست ویک مرتبه وبعد از نماز عصر ده مرتبه وبعد از نماز عشا هفت
مرتبه ودر وقت خواب یازده مرتبه واز جمله ثوابش آنست که حق تعالے
هزار ملک خلق کند که درسی وشش هزار سال ثواب او را برای او بنویسند
ابن بابویه وسائر علما رضی الله عنهم بسند معتبر از حضرت امام
محمد باقر ع روایت کرده اند که حضرت رسول الله ص فرمود که هر که هر روز بعقب

نماز صبح ده مرتبه بگوید سُبْحَانَ اللّٰهِ الْعَظِیْمِ وَبِحَمْدِہٖ وَلَاحَوْلَ وَلَاقُوَّةَ
اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِیِّ الْعَظِیْمِ حق تعالےٰ اورا عافیت دہد از کوری و دیوانگی
و خوره و پریشانی و خانه بر سرش فرو د آمدن یا خرافت در ہنگام پیرے
سید ابن طاؤس آورده که مستحب است که ہر روز بعد از نماز صبح زیارت
حضرت صاحب الامرؑ بخواند زیارت اینست اَللّٰهُمَّ بَلِّغْ مَوْلَایَ
صَاحِبَ الزَّمَانِ صَلَوَاتُ اللّٰهِ عَلَیْهِ عَنْ جَمِیْعِ الْمُؤْمِنِیْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
فِیْ مَشَارِقِ الْاَرْضِ وَمَغَارِبِهَا وَبَرِّهَا وَبَحْرِهَا وَسَهْلِهَا وَجَبَلِهَا
وَحَیِّهِمْ وَمَیِّتِهِمْ وَعَنْ وَالِدَیَّ وَوُلْدِیْ وَعَنِّیْ مِنَ الصَّلَوَاتِ
وَالتَّحِیَّاتِ زِنَةَ عَرْشِ اللّٰهِ وَمِدَادَ کَلِمَاتِهٖ وَمُنْتَهٰی رِضَاهُ
وَعَدَدَ مَا اَحْصَاهُ کِتَابُهٗ وَاَحَاطَ بِهٖ عِلْمُهٗ اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اُجَدِّدُ
لَهٗ فِیْ هٰذَا الْیَوْمِ وَفِیْ کُلِّ یَوْمٍ عَهْدًا وَعَقْدًا وَبَیْعَةً لَهٗ فِیْ رَقَبَتِیْ
اَللّٰهُمَّ کَمَا شَرَّفْتَنِیْ بِهٰذَا التَّشْرِیْفِ وَفَضَّلْتَنِیْ بِهٰذِهِ
الْفَضِیْلَةِ وَخَصَصْتَنِیْ بِهٰذِهِ النِّعْمَةِ فَصَلِّ عَلٰی مَوْلَایَ
سَیِّدِیْ صَاحِبِ الزَّمَانِ وَاجْعَلْنِیْ مِنْ اَنْصَارِهٖ وَاَشْیَاعِهٖ
وَالذَّابِّیْنَ عَنْهُ وَاجْعَلْنِیْ مِنَ الْمُسْتَشْهَدِیْنَ بَیْنَ یَدَیْهِ
طَائِعًا غَیْرَ مُکْرَهٍ فِی الصَّفِّ الَّذِیْ نَعَتَّ اَهْلَهٗ فِیْ کِتَابِکَ فَقُلْتَ
صَفًّا کَاَنَّهُمْ بُنْیَانٌ مَّرْصُوْصٌ عَلٰی طَاعَتِکَ وَطَاعَةِ رَسُوْلِکَ وَاٰلِهٖ عَلَیْهِمُ

السَّلاَمُ اَللّٰهُمَّ هٰذِهِ بَيْعَةٌ لَهُ فِي عُنُقِي اِلٰى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

در بلد الامین

از حضرت امیر المؤمنین ؑ روایت کرده است که حضرت رسول خدا ؐ فرمود که هر که خواهد خدا در اجل او تاخیر کند و او را بر دشمنان یاری دهد و از مرگهای بد او را نگهدارد باید که هر بامداد و پسین بر این دعا مداومت نماید و سه مرتبه بگوید سُبْحَانَ اللّٰهِ مِلْأَ الْمِيزَانِ وَ مُنْتَهَى الْعِلْمِ وَ مَبْلَغَ الرِّضَا وَ زِنَةَ الْعَرْشِ وَ سِعَةَ الْكُرْسِيِّ و سه مرتبه بگوید اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ مِلْأَ الْمِيزَانِ وَ مُنْتَهَى الْعِلْمِ وَ مَبْلَغَ الرِّضَا وَ زِنَةَ الْعَرْشِ وَ سِعَةَ الْكُرْسِيِّ و سه مرتبه بگوید لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ مِلْأَ الْمِيزَانِ وَ مُنْتَهَى الْعِلْمِ وَ مَبْلَغَ الرِّضَا وَ زِنَةَ الْعَرْشِ وَ سِعَةَ الْكُرْسِيِّ و سه مرتبه بگوید اَللّٰهُ اَكْبَرُ مِلْأَ الْمِيزَانِ وَ مُنْتَهَى الْعِلْمِ وَ مَبْلَغَ الرِّضَا وَ زِنَةَ الْعَرْشِ وَ سِعَةَ الْكُرْسِيِّ سید بن طاؤس رضی الله عنه بسند که منتهی بحضرت امام رضا ؑ میشود روایت کرده است که هر که بعد از نماز صبح صد مرتبه بگوید بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ لاَ حَوْلَ وَ لاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ باسم اعظم خدا نزدیکتر باشد از سیاهی چشم بسفیدی آن و بسندهای معتبره از حضرت صادق ؑ و حضرت موسی کاظم ؑ منقول است که هر که بعد از نماز صبح پیش از آن که سخن بگوید و حرکت کند هفت مرتبه این

دعا بخواند هفتاد نوع بلا از و دور گردد که سهل تر از انها خوره و پیسی و شر
شیطان و شر بادشاهان باشد و در بعضے از روایات معتبره شصت مرتبه نیز وارد
شده است و در بعضے ده مرتبه و اقلش سه مرتبه است و اکثرش صد مرتبه
و هرچند که بیشتر است ثوابش بیشتر است و احادیث درین باب در تعقیب
نماز مغرب مذکور خواهند شد کلینی رح بسند صحیح روایت کرده است
که محمد بن مسلم از حضرت امام محمد باقر ع پرسید از تسبیح بعد از نماز فرمود که چیزے
مقررے نمیدانم بغیر از تسبیح حضرت فاطمه ع بعد از هر نماز و ده مرتبه این
تهلیل بعد از نماز صبح لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِیْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ
وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ پس تسبیح تطوع و سنت
آنچه داند بخواند ابن عیاش در کتاب اغسال از عبد الله بن
سنان آورده که بخدمت حضرت امام جعفر صادق ع رفتم فرمودند که
میخواهی ترا دعائے تعلیم کنم که چون بخوانی خدائے تعالے قرض
ترا ادا کند و حال تو نیکو شود گفتم چه بسیار محتاجم بچنین دعائے
فرمودند که بعد از نماز صبح بگو تَوَكَّلْتُ عَلَی الْحَیِّ الَّذِیْ لَا یَمُوْتُ وَ
الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ لَمْ یَتَّخِذْ وَلَدًا وَّلَمْ یَكُنْ لَّهٗ شَرِیْكٌ فِی الْمُلْكِ
وَلَمْ یَكُنْ لَّهٗ وَلِیٌّ مِّنَ الذُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِیْرًا اَللّٰهُمَّ
اِنِّیْ اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْبُؤْسِ وَالْفَقْرِ وَمِنْ غَلَبَةِ الدَّیْنِ وَالسُّقْمِ

وَاَسْئَلُکَ اَنْ تُعِیْنَنِیْ عَلٰی اَدَاءِ حَقِّکَ اِلَیْکَ وَاِلَی النَّاسِ بروایت شیخ طوسی و دیگران چنین است وَمِنْ غَلَبَةِ الدَّیْنِ فَصَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاٰلِهٖ وَاَعِنِّیْ عَلٰی اَدَاءِ حَقِّکَ اِلَیْکَ وَاِلَی النَّاسِ سید بن باقی در کتاب اختیار از سلمان فارسی رض آورده که بر حمائل شمشیر حضرت امیر المومنین ع نوشته دیدم عرض کردم که یا امیر المومنین ع این نوشته چیست فرمودند که یازده کلمہ است که حضرت رسالت پناه ص مرا تعلیم کرده است میخواهی ترا بیاموزم که بسبب آن در سفر و حضر و شب و روز جان و مال و فرزندان تو از بلاها محفوظ باشند گفتم بلے فرمودند که چون از نماز فارغ شوی این دعا بخوان اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُکَ یَا عَالِمًا بِکُلِّ خَفِیَّةٍ یَا مَنِ السَّمَاءُ بِقُدْرَتِهٖ مَبْنِیَّةٌ یَا مَنِ الْاَرْضُ بِقُدْرَتِهٖ مَدْحِیَّةٌ یَا مَنِ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِنُوْرِ جَلَالِهٖ مُضِیْئَةٌ یَا مَنِ الْبِحَارُ بِقُدْرَتِهٖ مُجْرِیَّةٌ یَا مُنْجِیَ یُوْسُفَ مِنْ رِقِّ الْعُبُوْدِیَّةِ یَا مَنْ یَصْرِفُ کُلَّ نِقْمَةٍ وَبَلِیَّةٍ یَا مَنْ حَوَائِجُ السَّائِلِیْنَ عِنْدَهٗ مَقْضِیَّةٌ یَا مَنْ لَیْسَ لَهٗ حَاجِبٌ یُغْشٰی وَلَا وَزِیْرٌ یُرْشٰی صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ وَاحْفَظْنِیْ مِنْ سَفَرِیْ وَحَضَرِیْ وَلَیْلِیْ وَنَهَارِیْ وَیَقْظَتِیْ وَمَنَامِیْ وَنَفْسِیْ وَاَهْلِیْ وَمَالِیْ وَوَلَدِیْ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَحْدَهٗ **در کتاب طب الائمه** روایت کرده است که مردی بحضرت امام محمد باقر ع شکایت کرد که هر چند آزاد و بنده را

بحبالۂ نکاح خود در می آورم و مرا فرزندی روزی نشده و عمرم بشصت سال رسیده است حضرت فرمود که شب روز بعد از نماز صبح هفتاد مرتبه سُبحانَ اللّٰہِ و هفتاد مرتبه اَستَغفِرُ اللّٰہَ بگو پس این آیه را بخوان اِستَغفِرُوا رَبَّکُم اِنَّہٗ کَانَ غَفَّارًا یُرسِلِ السَّمَآءَ عَلَیکُم مِدرَارًا وَّ یُمدِدکُم بِاَموَالٍ وَّ بَنِینَ وَ یَجعَل لَّکُم جَنّٰتٍ وَّ یَجعَل لَّکُم اَنھٰرًا پس در شب سویم با زن خود جماع کن که خدای تعالی پسرے که خلقتش درست باشد بتو عطا فرماید در عدة الداعی از حضرت صادق ع روایت کرده است که هر که بعد از نماز صبح بگوید رَبِّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّ عَلٰی اٰھلِ بَیتِہٖ حق تعالی روی او را از زبانهٔ آتش جهنم نگاهدارد و ابن بابویه در کتاب ثواب الاعمال بسند معتبر روایت کرده است که بعد از نماز صبح صد مرتبه بگو اَللّٰھُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِ مُحَمَّدٍ تا حق تعالی روی ترا از حرارت جهنم نگاه دارد و بروایت دیگر صد مرتبه بگوید پیش از سخن گفتن یَا رَبِّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِ مُحَمَّدٍ وَّ عَجِّل فَرَجَ اٰلِ مُحَمَّدٍ وَ اَعتِق رَقَبَتِی مِنَ النَّارِ ملا محمد باقر خراسانی در کتاب مفاتیح النجاة از حضرت امیر المؤمنین ع آورده که هر که بخواند این دعا را در هر صباح بعد از نماز فریضه هر حاجت که خواهد باجابت

مقرون گردد واگرچه عالم پر از بلا باشد ضرری باوی نرسد وخواننده این
دعا در نظر خلائق مکرم ومعظم باشد ودشمن بر او غلبه نکند واگر کسے
خواهد که با او بدی کند بخودش عود کند وبنویسد خدائے عزوجل
جهت خواننده این دعا هزار هزار حسنه را ومحو می کند از وهزار هزار
سیئه را وسلامت باشد از وباد طاعون وموت فجأة ومیرسد
رزق او باو از جائے که گمان نداشته باشد وبیرون میرود از
دنیا با ایمان وهرگاه از قبر برون آید فرشته بر سر او ایستاده باشد با
که او را بر آن سوار کند وبه بهشت رساند وهر که باعتقاد صحیح این دعا را
بخواند ذلیل وحقیر نشود در دنیا وآخرت واکابر دهر بر این دعا مداومت
کرده اند وگویند که حضرت امیر المؤمنین ع این دعا را مفتاح الفرج و
کنوز الرموز نامیده اند ویکے از اعاظم سادات گفته که سفینه دیدم
بخط حضرت امیر المؤمنین ع که این دعائے است که تعلیم نمودند
بمن حضرت رسالت پناه ص وباین دعا مداومت می نمودند آنحضرت
در هر صباح ودر هر کربت ودعا اینست بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ
اَللّٰهُمَّ يَا مَنْ دَلَعَ لِسَانَ الصَّبَاحِ بِنُطْقِ تَبَلُّجِهٖ وَسَرَّحَ قِطَعَ اللَّيْلِ
الْمُظْلِمِ بِغَيَاهِبِ تَلَجْلُجِهٖ وَاَتْقَنَ صُنْعَ الْفَلَكِ الدَّوَّارِ فِيْ مَقَادِيْرِ
تَبَرُّجِهٖ وَشَعْشَعَ ضِيَاءَ الشَّمْسِ بِنُوْرِ تَأَجُّجِهٖ يَا مَنْ دَلَّ عَلٰى ذَاتِهٖ

بِذاتِهِ وَتَنَزَّهَ عَنْ مُجانَسَةِ مَخْلُوقاتِهِ وَجَلَّ عَنْ مُلائَمَةِ كَيْفِيّاتِهِ
يا مَنْ قَرُبَ مِنْ خَطَراتِ الظُّنُونِ وَبَعُدَ عَنْ مُلاحَظَةِ الْعُيُونِ وَ
عَلِمَ بِما كانَ قَبْلَ اَنْ يَكُونَ يا مَنْ اَرْقَدَنِي فِي مِهادِ اَمْنِهِ وَ
اَمانِهِ وَاَيْقَظَنِي اِلى ما مَنَحَنِي بِهِ مِنْ مِنَنِهِ وَاِحْسانِهِ وَ
كَفَّ اَكُفَّ السُّوْءِ عَنِّي بِيَدِهِ وَسُلْطانِهِ صَلِّ اللّٰهُمَّ عَلَى
الدَّلِيْلِ اِلَيْكَ فِي اللَّيْلِ الْاَلْيَلِ وَالْماسِكِ مِنْ اَسْبابِكَ بِحَبْلِ
الشَّرَفِ الْاَطْوَلِ وَالنّاصِعِ الْحَسَبِ فِي ذِرْوَةِ الْكاهِلِ الْاَعْبَلِ
وَالثّابِتِ الْقَدَمِ عَلى زَحالِيْفِها فِي الزَّمَنِ الْاَوَّلِ وَعَلى اٰلِهِ
الطَّيِّبِيْنَ الطّاهِرِيْنَ الْاَبْرارِ وَالْاَئِمَّةِ الْمُصْطَفَيْنَ الْاَخْيارِ
وَافْتَحِ اللّٰهُمَّ لَنا مَصارِيْعَ الصَّباحِ بِمَفاتِيْحِ الرَّحْمَةِ وَالْفَلاحِ
وَاَلْبِسْنِي اللّٰهُمَّ مِنْ اَفْضَلِ خِلَعِ الْهِدايَةِ وَالصَّلاحِ وَاَغْرِسِ
اللّٰهُمَّ بِعَظَمَتِكَ فِي شِرْبِ جَنانِي يَنابِيْعَ الْخُشُوْعِ وَاَجْرِ اللّٰهُمَّ
لِهَيْبَتِكَ مِنْ اٰماقِي زَفَراتِ الدُّمُوْعِ وَاَدِّبِ اللّٰهُمَّ نَزَقَ
الْخُرْقِ مِنِّي بِاَزِمَّةِ الْقُنُوْعِ اِلٰهِي اِنْ لَمْ تَبْتَدِئْنِي الرَّحْمَةُ
مِنْكَ بِحُسْنِ التَّوْفِيْقِ فَمَنِ السّالِكُ بِي اِلَيْكَ
فِي اَوْضَحِ الطَّرِيْقِ وَاِنْ اَسْلَمَتْنِي اَناتُكَ لِقائِدِ الْاَمَلِ وَ
الْمُنى فَمَنِ الْمُقِيْلُ عَثَراتِي مِنْ كَبَواتِ الْهَوى وَاِنْ

خذلنی نصرك عند محاربة النفس والشیطان فقد وكلنی
خذلانك الی حیث النصب والحرمان الهی اترانی ما اتیتك
الا من حیث الآمال ام علقت باطراف حبالك الا حین
باعدتنی ذنوبی عن دار الوصال فبئس المطیة التی امتطت
نفسی من هواها فواها لها لما سولت لها ظنونها ومناها
وتبا لها لجرأتها علی سیدها ومولاها الهی قرعت باب
رحمتك بید رجائی وهربت الیك لاجئا من فرط اهوائی و
علقت باطراف حبالك انامل ولائی فاصفح اللهم عما كان
اجرمته من زللی وخطائی واقلنی اللهم من صرعة ردائی
فانك سیدی ومولائی ومعتمدی ورجائی وغایة مُنای
فی منقلبی ومثوای الهی كیف تطرد مسكینا التجأ
الیك من الذنوب هاربا ام كیف تخیب مسترشدا
قصد الی جنابك ساعیا ام كیف ترد ظمانا ورد الی
حیاضك شاربا كلا وحیاضك مترعة فی ضنك المحول
وبابك مفتوح للطلب والوغول وانت غایة المسئول و
نهایة المامول الهی هذه ازمة نفسی عقلتها بعقال
مشیتك وهذه اعباء ذنوبی درأتها برافتك ورحمتك

وهذه

وهذه آهوائي المضلّة وكلّها الى جناب لطفك ورأفتك وعفوك فاجعل اللّهمّ صباحي هذا نازلاً عليّ بضياء الهدى و السّلامة في الدّين والدّنيا ومسائي جنّة من كيد الأعداء ووقاية من مرديات الهوى انّك قادرٌ على ما تشاء تؤتي الملك من تشاء وتنزع الملك ممّن تشاء وتعزّ من تشاء وتذلّ من تشاء بيدك الخير انّك على كلّ شيءٍ قدير تولج اللّيل في النّهار وتولج النّهار في اللّيل وتخرج الحيّ من الميّت وتخرج الميّت من الحيّ وترزق من تشاء بغير حساب لا اله الّا انت سبحانك انّي كنت من الظّالمين اللّهمّ وبحمدك من ذا يعلم قدرتك ولا يخافك ومن ذا يعلم ما انت فلا يهابك آلفت بقدرتك الفرق وفلقت برحمتك الفلق ونوّرت بكرمك دياجي الغسق وانهرت المياه من الصّمّ الصّياخيد عذباً واجاجاً وانزلت من المعصرات ماءً ثجّاجاً وجعلت الشّمس والقمر للبريّة سراجاً وهّاجاً من غير ان تمارس فيما ابتدات به لغوباً ولا علاجاً فيا من توحّد بالعزّ والبقاء وقهر عباده بالموت والفناء اللّهمّ صلّ على محمّدٍ وآله الاتقياء واستجب دعائي واسمع ندائي

وَ اَهْلِكْ اَعْدَائِي وَ حَقِّقْ بِفَضْلِكَ اَمَلِي وَ رَجَائِي يَا خَيْرَ مَنْ دُعِيَ
اِلَيْهِ لِكَشْفِ الضُّرِّ وَ الْمَامُولِ لِكُلِّ عُسْرٍ وَ يُسْرٍ بِكَ اَنْزَلْتُ
حَاجَتِي فَلَا تَرُدَّنِي يَا سَيِّدِي مِنْ سَنِيِّ مَوَاهِبِكَ خَائِبًا
يَا كَرِيمُ يَا كَرِيمُ يَا كَرِيمُ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ
و از حضرت امام زین العابدین ع مروی است که بعد از خواندن این دعا
در سجده بگوید اِلٰهِي قَلْبِي مَحْجُوبٌ وَ عَقْلِي مَغْلُوبٌ وَ نَفْسِي مَعْيُوبٌ
وَ هَوَائِي غَالِبٌ وَ طَاعَتِي قَلِيلٌ وَ مَعْصِيَتِي كَثِيرٌ وَ لِسَانِي
مُقِرٌّ بِالذُّنُوبِ فَكَيْفَ حِيلَتِي يَا عَلَّامَ الْغُيُوبِ فَاغْفِرْ لِي
ذُنُوبِي يَا غَفَّارَ الذُّنُوبِ وَ سَتَّارَ الْعُيُوبِ يَا شَدِيدَ الْعِقَابِ
يَا غَفُورُ يَا حَلِيمُ اِقْضِ حَاجَتِي بِحَقِّ الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ وَ صَلَّى
اللّٰهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ محقق طوسی در محاسن الآداب
آورده که چون فارغ شوی از تعقیب نماز صبح صد بار قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ
بخوان و صد بار بگو اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ وَ اَتُوبُ اِلَيْهِ و صد بار بگو
لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ الْمُبِينُ و صد بار بگو سُبْحَانَ اللّٰهِ
وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ اللّٰهُ اَكْبَرُ و صد بار بگو مَا شَاءَ
اللّٰهُ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ و صد بار بگو بِسْمِ
اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ و

صد بار بگو اَسْئَلُ اللهَ الْعَافِيَةَ وصد بار بگو اَسْتَجِيْرُ بِاللهِ مِنَ النَّارِ
وصد بار بگو اَسْئَلُ اللهَ الْجَنَّةَ وصد بار بگو اَسْئَلُ اللهَ الْحُوْرَ الْعِيْنَ
وصد بار بگو اَللّٰهُمَّ قَدْ رَضِيْتُ بِقَضَائِكَ وَسَلَّمْتُ لِاَمْرِكَ اَللّٰهُمَّ
اقْضِ لِيْ وَاكْفِنِيْ مَا اَهَمَّنِيْ وصد بار بگو اَللّٰهُمَّ اَوْسِعْ عَلَيَّ فِيْ
رِزْقِيْ وَامْدُدْ لِيْ فِيْ عُمْرِيْ وَاغْفِرْ لِيْ ذَنْبِيْ وَاجْعَلْنِيْ مِمَّنْ
يَنْتَصِرُ بِهِ لِدِيْنِكَ واگر میسر نشود ترا که صد بار بگوئی هریک ازین
ذکرها را ده بار بگو وبعد ازان پانزده مرتبه بگو لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ حَقًّا
حَقًّا لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ اِيْمَانًا وَّصِدْقًا لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ عُبُوْدِيَّةً
وَّرِقًّا وآنقدر که میتوانی بگو سُبْحَانَ اللهِ الْعَظِيْمِ وَبِحَمْدِهٖ اَسْتَغْفِرُ
اللهَ وَاَسْئَلُهٗ مِنْ فَضْلِهٖ بدرستیکه هرکه این تسبیح بگوید زیاده کند
خدائے تعالے روزی اورا گفت حضرت پیغمبر بزنانی که ازمکه
بمدینه هجرت کرده بودند بر شما باد که لازم گردانید بر خود تسبیح وتهلیل و
تقدیس را وغافل مشوید تا فراموش نکنید رحمت حق را وبشمرید بانگشتان
خود تسبیح وتقدیس را بدرستیکه از انگشتان سوال خواهند کرد و
ایشان بسخن خواهند آمد

فصل هشتم در تعقیب مخصوص نماز ظهر

سید ابن طاوس از یاسر خادم حضرت امام جعفر صادق ؑ روایت

کرده است که آن حضرت ؑ بعد از هر نماز دعاها بسیاری خواندند من گفتم اے مولاے من مرا بعضے از دعاها که می خوانی تعلیم نما فرمودند که چون نماز ظهر را بجا آوری ده مرتبه بگو بِاللّٰهِ اعْتَصَمْتُ وَبِاللّٰهِ اَثِقُ وَعَلَیْهِ اَتَوَکَّلُ پس بگو اَللّٰهُمَّ اِنْ عَظُمَتْ ذُنُوْبِیْ فَاَنْتَ اَعْظَمُ وَاِنْ کَبُرَ تَفْرِیْطِیْ فَاَنْتَ اَکْبَرُ وَاِنْ دَامَ بُخْلِیْ فَاَنْتَ اَجْوَدُ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْلِیْ عَظِیْمَ ذُنُوْبِیْ بِعَظِیْمِ عَفْوِکَ وَکَبِیْرَ تَفْرِیْطِیْ بِظَاهِرِ کَرَمِکَ وَاقْمَعْ بُخْلِیْ بِفَضْلِ جُوْدِکَ اَللّٰهُمَّ مَا بِنَا مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْکَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ اَسْتَغْفِرُکَ وَاَتُوْبُ اِلَیْکَ کفعمی در مصباح بر حاشیه اش نوشته که دعائے اہل بیت معمور[1] دعائے است عظیم الشان وجلیل القدر که شیخ مقداد در شرح نہج البلاغت وشیخ احمد ابن فہد در عدة الداعی وفخر الدین رازی در بعض کتب خود ذکرش کرده وصاحب عدة الداعی فضیلتش بسیار نوشته وملخص آن اینست بتحقیق که رسول مقبول ؐ سوال کرد از جبرئیل ؑ از ثواب این دعا پس عرض کرد یا محمد ؐ اگر تمام ملائکۂ زمین وآسمان مجتمع شوند وصف آن نمی توان نوشت واو تعالے عیوب خوانندۂ این دعا را مخفی خواهد کرد در دارین وگناہانش می آمرزد اگرچه برابر کف دریا باشد تا آنکه گناه کبیره

[1] بیت معمور یک حجره ایست در آسمان چهارم مقابل خانۂ کعبه که ملائکه در آن می مانند وبعضے گفته اند که در آسمان دنیا است وآنرا ضراح خوانند که هر روز در آن هزار ملک می آیند وبعضے گفته اند که هفتاد هزار می آیند ونماز میگذارند در آنجا واز رسول خدا ؐ منقول است که بیت المعمور در آسمان دنیا است ودر آسمان چهارم نهریست که نامش حیوان است که جبرئیل ؑ هر روز در آن غسل میکند وبال خود را می افشاند که از آن هفتاد هزار قطره میریزد واز هر قطره ملکے پیدا میشود ومی آیند به بیت المعمور ونماز می گذارند ودر آن وهمیشه در آن می مانند وبعضے گفته اند بیت المعمور کعبه است چرا که در ایام حج معمور کرده میشود وآن اول خانه است که برای عبادت ۱۲

عمر مضیع غم شده ۱۲ اکنون تا آل الطف عنای مجمع ۱۲ صبح دادم اقبال

دعای بیت المعمور

باشند و هفتاد باب رحمت براو کشاده خواهند شد و ثواب هر مصیبت زده و فقیر
و هر مسکین و هر مریض باو داده خواهد شد و کرامت انبیا باو عطا خواهد کرد و اسیدگی
او بروز قیامت برمی آیند و برائے قاریش ثواب عطا خواهد شد برابر
مخلوقات که در زمین و آسمان و در جنت و نار و برابر کوه ها و سنگریزه ها و
برابر زمین و ستاره ها و عرش و کرسی وغیره و قلبش از ایمان پر خواهد
شد و گواه می کنم ملائکه و خدا را که آتش دوزخ براو و بر والدین او و برادران
او و همسایگان او و بر اهل او حرام خواهد شد و خوانندهٔ این دعا هزار
کس را که مستحق نار باشند از شفاعت خود داخل بهشت خواهد کرد پس
اے محمد تعلیم مکن این دعا را برائے منافقین چرا که مستحق و سزاوار
این دعا متقین و پرهیزگاراند باید که بعد فریضهٔ ظهر بخوانند یَا مَنْ اَظْهَرَ
الْجَمِيلَ وَسَتَرَ الْقَبِيحَ يَا مَنْ لَمْ يُؤَاخِذْ بِالْجَرِيرَةِ وَلَمْ يَهْتِكِ السِّتْرَ
يَا عَظِيمَ الْعَفْوِ يَا حَسَنَ التَّجَاوُزِ يَا بَاسِطَ الْيَدَيْنِ بِالرَّحْمَةِ يَا
صَاحِبَ كُلِّ حَاجَةٍ يَا وَاسِعَ الْمَغْفِرَةِ يَا مُفَرِّجَ كُلِّ كُرْبَةٍ
وَيَا مُقِيلَ الْعَثَرَاتِ يَا كَرِيمَ الصَّفْحِ يَا عَظِيمَ الْمَنِّ يَا مُبْتَدِئاً
بِالنِّعَمِ قَبْلَ اسْتِحْقَاقِهَا يَا رَبَّاهُ يَا سَيِّدَاهُ يَا غَايَةَ رَغْبَتَاهُ اَسْأَلُكَ
بِكَ وَبِمُحَمَّدٍ وَعَلِيٍّ وَفَاطِمَةَ وَالْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ وَعَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ
وَمُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ وَجَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ وَمُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ وَعَلِيِّ بْنِ

مُوسَى وَمُحَمَّدِ ابْنِ عَلِيٍّ وَعَلِيِّ ابْنِ مُحَمَّدٍ وَالْحَسَنِ ابْنِ عَلِيٍّ
وَالْقَائِمِ الْمَهْدِيِّ الْأَئِمَّةِ الْهَادِيَةِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ أَنْ تُصَلِّيَ
عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ أَنْ لَا تُشَوِّهَ خَلْقِي
بِالنَّارِ وَأَنْ تَفْعَلَ بِي مَا أَنْتَ أَهْلُهُ **سید ابن طاؤس**
رضی الله عنه بسند معتبر از عباد مداینی روایت کرده است که گفت روزی
بخدمت حضرت امام جعفر صادق ع رفتم در مدینه در هنگامی که آنحضرت از نماز ظهر
فارغ شده بودند دیدم که دستها بسوی آسمان بلند کردند و این دعا خواندند
أَيْ سَامِعَ كُلِّ صَوْتٍ أَيْ جَامِعَ كُلِّ فَوْتٍ أَيْ بَارِئَ كُلِّ نَفْسٍ بَعْدَ
الْمَوْتِ أَيْ بَاعِثُ أَيْ وَارِثُ أَيْ سَيِّدَ السَّادَةِ أَيْ إِلَهَ الْآلِهَةِ
أَيْ جَبَّارَ الْجَبَابِرَةِ أَيْ مَلِكَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ أَيْ رَبَّ الْأَرْبَابِ
أَيْ مَلِكَ مَالِكِ الْمُلُوكِ أَيْ بَطَّاشُ أَيْ ذَا الْبَطْشِ الشَّدِيدِ
أَيْ فَعَّالاً لِمَا يُرِيدُ أَيْ مُحْصِيَ عَدَدِ الْأَنْفَاسِ وَنَقْلِ الْأَقْدَامِ أَيْ
مَنِ السِّرُّ عِنْدَهُ عَلَانِيَةٌ أَيْ مُبْدِئُ أَيْ مُعِيدُ أَسْأَلُكَ بِحَقِّكَ
عَلَى خِيَرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ وَبِحَقِّهِمُ الَّذِي أَوْجَبْتَ لَهُمْ عَلَى نَفْسِكَ
أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَيْتِهِ وَأَنْ تَمُنَّ عَلَيَّ السَّاعَةَ السَّاعَةَ
بِفَكَاكِ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ وَأَنْجِزْ لِوَلِيِّكَ وَابْنِ نَبِيِّكَ الدَّاعِي إِلَيْكَ
بِإِذْنِكَ وَأَمِينِكَ فِي خَلْقِكَ وَعَيْنِكَ فِي عِبَادِكَ وَحُجَّتِكَ

عَلٰی خَلْقِكَ عَلَیْهِ صَلَوٰاتُكَ وَبَرَكَاتُكَ وَعْدَكَ اَللّٰهُمَّ اَیِّدْهُ
بِنَصْرِكَ وَانْصُرْ عَبْدَكَ وَقَوِّ اَصْحَابَهُ وَصَبِّرْهُمْ وَافْتَحْ لَهُمْ
مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِیْرًا وَعَجِّلْ فَرَجَهُ وَاَمْكِنْهُ مِنْ اَعْدَائِكَ
وَاَعْدَاءِ رَسُوْلِكَ یَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِیْنَ وشیخ طوسی و دیگران در کتب
دعا ذکر کرده اند که بجاے آیہ ہمہ جا یا است شیخ طوسی علیه الرحمه در مصباح
متهجد ذکر کرده که این دعا را بعد نماز ظهر بخواند و همچنین سید بن باقی در
اختیار خود موافقت شیخ نموده و آن اینست لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْعَظِیْمُ
الْحَلِیْمُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِیْمِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ
الْعَالَمِیْنَ اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ مُوْجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَعَزَائِمَ
مَغْفِرَتِكَ وَالْغَنِیْمَةَ مِنْ كُلِّ بِرٍّ وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ اِثْمٍ اَللّٰهُمَّ
لَا تَدَعْ لِیْ ذَنْبًا اِلَّا غَفَرْتَهُ وَلَا هَمًّا اِلَّا فَرَّجْتَهُ وَلَا سُقْمًا اِلَّا شَفَیْتَهُ
وَلَا عَیْبًا اِلَّا سَتَرْتَهُ وَلَا رِزْقًا اِلَّا بَسَطْتَهُ وَلَا خَوْفًا اِلَّا اٰمَنْتَهُ
وَلَا سُوْءً اِلَّا صَرَفْتَهُ وَلَا حَاجَةً هِیَ لَكَ رِضًا وَلِیْ فِیْهَا صَلَاحٌ
اِلَّا قَضَیْتَهَا یَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِیْنَ اٰمِیْنَ رَبَّ الْعَالَمِیْنَ کفعمی در
بلد الامین آورده که این دعاے نجاح بعد نماز ظهر بخواند اَللّٰهُمَّ رَبَّ
السَّمٰوٰاتِ السَّبْعِ وَرَبَّ الْاَرَضِیْنَ السَّبْعِ وَمَا فِیْهِنَّ وَمَا بَیْنَهُنَّ وَمَا
تَحْتَهُنَّ وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِیْمِ وَرَبَّ جِبْرَئِیْلَ وَمِیْكَائِیْلَ وَاِسْرَافِیْلَ

وَرَبَّ السَّبْعِ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنِ الْعَظِيمِ وَرَبَّ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ
عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَ
أَسْئَلُكَ بِاسْمِكَ الْأَعْظَمِ الَّذِي بِهِ تَقُومُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ
وَبِهِ تُحْيِي الْمَوْتَى وَتَرْزُقُ الْأَحْيَاءَ وَتُفَرِّقُ بَيْنَ الْمُجْتَمِعِ وَتَجْمَعُ
بَيْنَ الْمُفْتَرِقِ وَبِهِ أَحْصَيْتَ عَدَدَ الْآجَالِ وَوَزْنَ الْجِبَالِ
وَكَيْلَ الْبِحَارِ أَسْئَلُكَ يَا مَنْ هُوَ كَذَلِكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى
مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَأَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَكَذَا سید بن طاوس رضی الله
عنه روایت کرده است که حضرت امیرالمؤمنین عقب فریضه ظهر این
دعا می خواندند اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كُلُّهُ وَبِيَدِكَ الْخَيْرُ كُلُّهُ وَ
إِلَيْكَ يَرْجِعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ عَلَانِيَتُهُ وَسِرُّهُ وَأَنْتَ مُنْتَهَى
الشَّأْنِ كُلِّهِ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى عَفْوِكَ بَعْدَ قُدْرَتِكَ
وَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى غُفْرَانِكَ بَعْدَ غَضَبِكَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ رَفِيعَ
الدَّرَجَاتِ مُجِيبَ الدَّعَوَاتِ مُنْزِلَ الْبَرَكَاتِ مِنْ فَوْقِ سَبْعِ
سَمَوَاتٍ مُعْطِيَ السُّؤَالاتِ وَمُبَدِّلَ السَّيِّئَاتِ حَسَنَاتٍ
وَجَاعِلَ الْحَسَنَاتِ دَرَجَاتٍ وَالْمُخْرِجَ إِلَى النُّورِ مِنَ الظُّلُمَاتِ
اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ غَافِرَ الذَّنْبِ وَقَابِلَ التَّوْبِ شَدِيدَ الْعِقَابِ
ذَا الطَّوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ

فِي اللَّيْلِ اِذَا يَغْشٰى وَلَكَ الْحَمْدُ فِي النَّهَارِ اِذَا تَجَلّٰى وَلَكَ
الْحَمْدُ فِي الْاٰخِرَةِ وَالْاُوْلٰى اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ فِي اللَّيْلِ اِذَا
عَسْعَسَ وَلَكَ الْحَمْدُ اِذَا تَنَفَّسَ وَلَكَ الْحَمْدُ عِنْدَ طُلُوْعِ
الشَّمْسِ وَعِنْدَ غُرُوْبِهَا وَلَكَ الْحَمْدُ عَلٰى نِعَمِكَ الَّتِيْ لَا تُحْصٰى
عَدَدًا وَلَا تَنْقَضِيْ مَدَدًا سَرْمَدًا اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ فِيْمَا
بَقِيَ اَللّٰهُمَّ اَنْتَ ثِقَتِيْ فِيْ كُلِّ اَمْرٍ وَعُدَّتِيْ فِيْ كُلِّ حَاجَةٍ
وَصَاحِبِيْ فِيْ كُلِّ طَلِبَةٍ وَاُنْسِيْ فِيْ كُلِّ وَحْشَةٍ وَعِصْمَتِيْ
عِنْدَ كُلِّ هَلَكَةٍ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ وَ
وَسِّعْ لِيْ فِيْ رِزْقِيْ وَبَارِكْ لِيْ فِيْمَا اٰتَيْتَنِيْ وَاقْضِ عَنِّيْ دَيْنِيْ
وَاَصْلِحْ لِيْ شَاْنِيْ اِنَّكَ رَؤُفٌ رَّحِيْمٌ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْحَلِيْمُ
الْكَرِيْمُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَمِيْنَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ رَبُّ الْعَرْشِ
الْعَظِيْمِ اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْئَلُكَ مُوْجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَعَزَائِمَ
مَغْفِرَتِكَ وَالْغَنِيْمَةَ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ اِثْمٍ
وَالْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ وَالنَّجَاةَ مِنَ النَّارِ اَللّٰهُمَّ لَا تَدَعْ لِيْ ذَنْبًا
اِلَّا غَفَرْتَهٗ وَلَا هَمًّا اِلَّا فَرَّجْتَهٗ وَلَا غَمًّا اِلَّا كَشَفْتَهٗ وَ
لَا سُقْمًا اِلَّا شَفَيْتَهٗ وَلَا دَيْنًا اِلَّا قَضَيْتَهٗ وَلَا خَوْفًا اِلَّا
اٰمَنْتَهٗ وَلَا حَاجَةً اِلَّا قَضَيْتَهَا بِمَنِّكَ وَلُطْفِكَ بِرَحْمَتِكَ

یا ارحم الراحمین و نیز این دعا بخواند اللهم صل علی محمد
و آل محمد برائة من النار و اکتب لنا برائتنا من النار
و فی جهنم فلا تجعلنا و عذابک و هوانک فلا تبتلنا
و من الضریع و الزقوم فلا تطعمنا و مع الشیاطین
فی النار فلا تجمعنا و علی وجوهنا فی النار فلا تکببنا
و من ثیاب النار و سرابیل القطران فلا تلبسنا و من
کل سوء یا لا اله الا انت یوم القیامة فنجنا و برحمتک
فی الصالحین فادخلنا و فی علیین فارفعنا و من کاس
معین و سلسبیل فاسقنا و من الحور العین برحمتک
فزوجنا و من الولدان المخلدین کانهم لؤلؤ مکنون
فاخدمنا و من ثمار الجنة و لحوم الطیر فاطعمنا و من ثیاب
الحریر و السندس و الاستبرق فاکسنا و لیلة القدر فارحمنا و حج
بیتک الحرام فارزقنا و سددنا و قربنا الیک زلفی و صالح الدعاء
و المسئلة فاستجب لنا یا خالقنا اسمع لنا و استجب منا و اذا جمعت
الاولین و الاخرین یوم القیامة فارحمنا یا رب عز جارک
و جل ثناؤک و لا اله غیرک و این دعا در مصباح متهجد و مصباح
کفعمی و بلد الامین موجود است شیخ طوسی و کفعمی و علامه و دیگران رضی الله

عنہم بسندہائے معتبر وصحیح از معویہ بن عمار روایت کردہ اند کہ حضرت صادقؑ
بعد از نماز ظہر این دعا می خواندند یَا اَسْمَعَ السَّامِعِیْنَ وَیَا اَبْصَرَ النَّاظِرِیْنَ
وَیَا اَسْرَعَ الْحَاسِبِیْنَ وَیَا اَجْوَدَ الْاَجْوَدِیْنَ وَیَا اَکْرَمَ الْاَکْرَمِیْنَ صَلِّ
عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ کَاَفْضَلِ وَاَجْزَلِ وَاَوْفٰی وَاَکْمَلِ وَاَحْسَنِ
وَاَجْمَلِ وَاَکْثَرِ وَاَکْرَمِ وَاَطْهَرِ وَاَزْکٰی وَاَنْوَرِ وَاَعْلٰی وَاَبْهٰی
وَاَسْنٰی وَاَسْنٰی وَاَدْوَمِ وَاَعَمِّ وَاَبْقٰی مَا صَلَّیْتَ وَبَارَکْتَ وَ
مَنَنْتَ وَسَلَّمْتَ وَتَرَحَّمْتَ عَلٰی اٰلِ اِبْرَاهِیْمَ اِنَّکَ حَمِیْدٌ
مَّجِیْدٌ اَللّٰهُمَّ امْنُنْ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ کَمَا مَنَنْتَ عَلٰی
مُوْسٰی وَهَارُوْنَ وَسَلِّمْ عَلٰی مُحَمَّدٍ کَمَا سَلَّمْتَ عَلٰی نُوْحٍ
فِی الْعَالَمِیْنَ اَللّٰهُمَّ وَاَوْرِدْ عَلَیْهِ مِنْ ذُرِّیَّتِهٖ وَاَزْوَاجِهٖ وَاَهْلِ
بَیْتِهٖ وَاَتْبَاعِهٖ مَنْ تَقَرُّ بِهِمْ عَیْنُهٗ وَاجْعَلْنَا مِنْهُمْ وَمِمَّنْ تَسْقِیْهِ
بِکَاْسِهٖ وَتُوْرِدُهٗ حَوْضَهٗ وَاحْشُرْنَا فِیْ زُمْرَتِهٖ وَاجْعَلْنَا تَحْتَ
لِوَائِهٖ وَاَدْخِلْنَا فِیْ کُلِّ خَیْرٍ اَدْخَلْتَ فِیْهِ مُحَمَّدًا وَّاٰلَ مُحَمَّدٍ
وَاَخْرِجْنَا مِنْ کُلِّ سُوْٓءٍ اَخْرَجْتَ مِنْهُ مُحَمَّدًا وَّاٰلَ مُحَمَّدٍ وَلَا
تُفَرِّقْ بَیْنَنَا وَبَیْنَ مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ طَرْفَةَ عَیْنٍ اَبَدًا وَّلَا اَقَلَّ مِنْ ذٰلِکَ
وَلَا اَکْثَرَ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ وَّاجْعَلْنِیْ مَعَهُمْ
فِیْ کُلِّ عَافِیَةٍ وَّبَلَآءٍ وَّاجْعَلْنِیْ مَعَهُمْ فِیْ کُلِّ شِدَّةٍ وَّرَخَآءٍ وَّاجْعَلْنِیْ

معهم في كل آمن وخوف واجعلني معهم في كل مثوى
ومنقلب اللهم احيني محياهم وامتني مماتهم واجعلني
معهم في المواقف كلها واجعلني بهم عندك وجيها في
الدنيا والآخرة ومن المقربين اللهم صل على محمد و
آل محمد واكشف عني بهم كل كرب ونفس عني بهم
كل هم وفرج عني بهم كل غم واكفني بهم
كل خوف واصرف عني بهم مقادير البلاء وسوء القضاء
ودرك الشقاء وشماتة الاعداء اللهم صل على محمد
وآل محمد واغفر لي ذنبي وطيب لي كسبي وقنعني بما
رزقتني وبارك لي فيه ولا تذهب بنفسي الى شيء صرفته
عني اللهم اني اعوذ بك من دنيا تمنع خير الآخرة ومن
عاجل يمنع خير الآجل ومن حيوة تمنع خير الممات ومن امل يمنع خير العمل اللهم
اني اسئلك الصبر على طاعتك والصبر عن معصيتك
والقيام بحقك واسئلك حقائق الايمان وصدق اليقين
في المواطن كلها واسئلك العفو والعافية والمعافاة في
الدين والدنيا والآخرة عافية الدنيا من البلاء وعافية الآخرة
من الشقاء اللهم اني اسئلك العافية وتمام العافية ودوام العافية

والشكر على العافية يا ولي العافية واسئلك الظفر والسلامة
وحلول دار الكرامة اللهم اجعل لي في صلوتي ودعائي رهبة
منك ورغبة اليك وراحة تمن بها علي اللهم لا تحرمني سعة
رحمتك وسبوغ نعمتك وشمول عافيتك وجزيل عطاياك
ومنح مواهبك لسوء ما عندي ولا تجازني بقبيح عملي لا تصرف
وجهك الكريم عني اللهم لا تحرمني وانا ادعوك ولا تخيبني و
انا ارجوك ولا تكلني الى نفسي طرفة عين ابدا ولا الى احد
من خلقك فيحرمني ويستاثر علي اللهم انك تمحو ما تشاء و
تثبت وعندك ام الكتاب اسئلك بآل يس خيرتك من
خلقك وصفوتك من بريتك واقدمهم بين يدي حوائجي
ورغبتي اليك اللهم ان كنت كتبتني عندك في ام الكتاب
شقيا محروما مقترا علي في الرزق فامح من ام الكتاب شقائي
وحرماني واثبتني عندك سعيدا مرزوقا فانك تمحو ما تشاء
وتثبت وعندك ام الكتاب اللهم لما انزلت الي من خير فقير وانا
منك خائف وبك مستجير وانا حقير مسكين ادعوك كما
امرتني فاستجب لي كما وعدتني انك لا تخلف الميعاد
يا من قال ادعوني استجب لكم نعم المجيب انت يا سيدي

وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ وَ نِعْمَ الْمَوْلىٰ وَ بِئْسَ الْعَبْدُ أَنَا وَ هٰذَا مَقَامُ الْعَائِذِ بِكَ يَا فَارِجَ الْهَمِّ وَ يَا كَاشِفَ الْغَمِّ وَ يَا مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ وَ يَا رَحْمٰنَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ رَحِيمَهُمَا ارْحَمْنِي رَحْمَةً تُغْنِينِي بِهَا عَنْ رَحْمَةِ مَنْ سِوَاكَ وَ أَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي قَضىٰ عَنِّي صَلٰوتِي كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

در جامع الاخبار روایت کرده است که بعد از نماز ظهر بدست راست محاسن خود را بگیرد و دست چپ بر آسمان بردارد و هفت مرتبه بگوید

يَا رَبَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ صَلِّ عَلىٰ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَعْتِقْ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ

ابن ادریس بسند صحیح از حضرت صادق ع روایت کرده است که صلوات بر محمد ص و آل محمد ص بعد نماز ظهر فرستادن ثوابش برابر است با ثواب هفتاد رکعت نماز و کفعمی از آن حضرت علیه السلام روایت کرده است که هر که بعد از نماز صبح و بعد از نماز ظهر بگوید

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلىٰ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ نمیرد تا قائم آل محمد

را ملازمت نه کند

فصل نهم در تعقیبات مخصوصهٔ نماز عصر و آن بسیار است

بعضی از آنها درین مقام مذکور می شود ✦

شیخ طوسی و دیگران بسند معتبر از حضرت امام رضا روایت کرده اند که مردے نزد حضرت رسول ص آمد و گفت یا رسول اللہ مرا تعلیم کن عملی کہ چون بجا آورم میان من و بهشت حائلے نباشد فرمود کہ غضب مکن و از مردم چیزے سوال مکن و از براے مردم بپسند انچه از براے خود می پسندی گفت یا رسول اللہ ص زیادہ بفرما فرمود کہ چون نماز عصر را ادا کنی هفتاد و هفت مرتبہ استغفار بکن تا گناہ ہفتاد و ہفت سال تو آمرزیدہ شود گفت من ہفتاد و ہفت سال ندارم فرمود کہ براے پدر و مادر خود و خویشان خود را قرار دہ و ابن بابویہ بسند معتبر از حضرت صادق ع روایت کردہ است کہ ہر کہ بعد از عصر ہفتاد مرتبہ استغفار کند حق تعالی دران روز ہفت صد گناہ او را بیامرزد و اگر ہفتصد گناہ نداشتہ باشد از گناہ پدر او می آمرزد و الا از گناہ برادر او و الا از گناہ خواہر او و الا از گناہان خویشان او و بروایت دیگر ہر کہ بعد از عصر ہفتاد مرتبہ استغفار کند گناہ ہفتاد سالہ او آمرزیدہ شود و بروایت دیگر گناہ پنجاہ سالہ او آمرزیدہ شود مجملاً احادیث در فضیلت استغفار بعد نماز عصر بسیار است باید کہ ہفتاد مرتبہ یا ہفت مرتبہ اَستَغفِرُ اللّٰہَ رَبِّی وَاَتُوبُ اِلَیہِ بگوید و اَستَغفِرُ اللّٰہ نیز کافی است شیخ طوسی و سید بن طاؤس و دیگران بسند ہاے معتبر از حضرت صادق ع

روایت کرده اند که حضرت رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود که هر که روز
بعد از نماز عصر یک مرتبه این استغفار بخواند حق تعالے لے دو ملک را
بفرماید که صحیفهٔ گناهان او را بدرند هر چند بسیار باشند و استغفار این است
أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الَّذِي لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ذُو الْجَلَالِ وَ
الْإِكْرَامِ وَأَسْئَلُهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيَّ تَوْبَةَ عَبْدٍ ذَلِيلٍ خَاضِعٍ
فَقِيرٍ بَائِسٍ مِسْكِينٍ مُسْتَكِينٍ مُسْتَجِيرٍ لَا يَمْلِكُ لِنَفْسِهِ نَفْعًا
وَلَا ضَرًّا وَلَا مَوْتًا وَلَا حَيٰوةً وَلَا نُشُورًا شیخ طوسی و
سید و دیگران بسندهای معتبره از حضرت امام محمد تقی ع روایت
کرده اند که هر که بعد از نماز عصر ده مرتبه سورهٔ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ بخواند
ثواب مثل اعمال خلائق در آن روز باو کرامت فرماید در کتاب
محاسن برقی بسند صحیح منقول است که از حضرت امام جعفر صادق ع
سوال کردند که بهترین اعمال چیست فرمودند که بعد از عصر صد مرتبه
می گوئی اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ و آنچه زیاده گوئی
بهتر است بسند معتبر منقول است که حضرت امیرالمومنین ع بعد از
نماز عصر این دعا می خواندند سُبْحَانَ ذِي الطَّوْلِ وَالنِّعَمِ
سُبْحَانَ ذِي الْقُدْرَةِ وَالْإِفْضَالِ أَسْئَلُ اللّٰهَ الرِّضَا
بِقَضَائِهِ وَالْعَمَلَ بِطَاعَتِهِ وَالْإِنَابَةَ إِلٰى أَمْرِهِ فَإِنَّهُ

بسوزانند

سیم الدعاء سید ابن طاؤس و شیخ طوسی و کفعمی رحمہم اللہ روایت
کردہ اند کہ حضرت موسیٰ بن جعفر علیہما السلام بعد از نماز عصر دست
بسوے آسمان بلند کرد و این دعا خواند اَنْتَ اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ
الْاَوَّلُ وَالْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَاَنْتَ اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ اِلَيْكَ
زِيَادَةُ الْاَشْيَاءِ وَنُقْصَانُهَا وَاَنْتَ اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ خَلَقْتَ خَلْقَكَ
بِغَيْرِ مَعُونَةٍ مِنْ غَيْرِكَ وَلَا حَاجَةٍ اِلَيْهِمْ وَاَنْتَ اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ
مِنْكَ الْمَشِيَّةُ وَاِلَيْكَ الْبَدْءُ اَنْتَ اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ قَبْلَ
الْقَبْلِ وَخَالِقُ الْقَبْلِ اَنْتَ اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ بَعْدَ الْبَعْدِ وَخَالِقُ
الْبَعْدِ اَنْتَ اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ تَمْحُو مَا تَشَاءُ وَتُثْبِتُ وَعِنْدَكَ
اُمُّ الْكِتَابِ اَنْتَ اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ غَايَةُ كُلِّ شَيْءٍ وَوَارِثُهُ اَنْتَ
اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ لَا يَعْزُبُ عَنْكَ الدَّقِيقُ وَلَا الْجَلِيلُ
اَنْتَ اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ لَا تَخْفٰى عَلَيْكَ اللُّغَاتُ وَلَا تَتَشَابَهُ
عَلَيْكَ الْاَصْوَاتُ كُلَّ يَوْمٍ اَنْتَ فِي شَاْنٍ لَا يَشْغَلُكَ شَاْنٌ عَنْ
شَاْنٍ عَالِمُ الْغَيْبِ وَاَخْفٰى دَيَّانُ يَوْمِ الدِّيْنِ مُدَبِّرُ الْاُمُوْرِ بَاعِثُ
مَنْ فِي الْقُبُوْرِ مُحْيِي الْعِظَامِ وَهِيَ رَمِيْمٌ اَسْئَلُكَ بِاسْمِكَ الْمَكْنُوْنِ
الْمَخْزُوْنِ الْحَيِّ الْقَيُّوْمِ الَّذِيْ لَا يَخِيْبُ مَنْ سَاَلَكَ بِهٖ اَسْئَلُكَ
اَنْ تُصَلِّيَ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ وَّاَنْ تُعَجِّلَ فَرَجَ الْمُنْتَقِمِ لَكَ

مِنْ اَعْدائِكَ وَاَنْجِزْلَهُ ما وَعَدْتَهُ يا ذَا الْجَلالِ وَالْاِكْرامِ سید ابن طاوس رضو شیخ طوسی و دیگران بسند صحیح از معویه بن عمار روایت کرده اند که حضرت امام جعفر صادق ع بعد از نماز عصر این دعا می خواندند اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعالَمِينَ وَصَلَّى اللّٰهُ عَلىٰ مُحَمَّدٍ خاتَمِ النَّبِيِّينَ وَعَلىٰ آلِهِ الطّاهِرِينَ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلىٰ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ فِي اللَّيْلِ اِذا يَغْشىٰ وَصَلِّ عَلىٰ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَالنَّهارِ اِذا تَجَلّىٰ وَصَلِّ عَلىٰ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ فِي الْمَلَأِ الْاَعْلىٰ وَصَلِّ عَلىٰ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ فِي الْآخِرَةِ وَالْاُولىٰ وَصَلِّ عَلىٰ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ ما لاحَ الْجَدِيدانِ وَما اطَّرَدَ الْخافِقانِ وَما حَدَى الْحادِيانِ وَما عَسْعَسَ لَيْلٌ وَما اَدْلَهَمَّ ظَلامٌ وَما تَنَفَّسَ صُبْحٌ وَما اَضاءَ فَجْرٌ اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ مُحَمَّداً خَطِيبَ وَفْدِ الْمُؤْمِنِينَ اِلَيْكَ وَالْمَكْسُوَّ حُلَلَ الْاَمانِ اِذا وَقَفَ بَيْنَ يَدَيْكَ وَالنّاطِقَ اِذا خَرِسَتِ الْاَلْسُنُ بِالثَّناءِ عَلَيْكَ اَللّٰهُمَّ اَعْلِ مَنْزِلَتَهُ وَارْفَعْ دَرَجَتَهُ وَاَظْهِرْ حُجَّتَهُ وَتَقَبَّلْ شَفاعَتَهُ وَابْعَثْهُ الْمَقامَ الْمَحْمُودَ الَّذِي وَعَدْتَهُ وَاغْفِرْ لَهُ ما اَحْدَثَ الْمُحْدِثُونَ مِنْ اُمَّتِهِ بَعْدَهُ اَللّٰهُمَّ بَلِّغْ رُوحَ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ مِنِّي التَّحِيَّةَ وَالسَّلامَ وَارْدُدْ عَلَيَّ مِنْهُمْ تَحِيَّةً كَثِيرَةً وَسَلاماً يا ذَا الْجَلالِ وَالْاِكْرامِ وَالْفَضْلِ وَالْاِنْعامِ اَللّٰهُمَّ اِنِّي اَعُوذُ بِكَ مِنْ مُضِلّاتِ الْفِتَنِ ما ظَهَرَ مِنْها وَما بَطَنَ وَالْاِثْمِ وَالْبَغْيِ بِغَيْرِ

الحق وان اشرك بك ما لم تنزل به سلطاناً وان اقول عليك
ما لم اعلم اللهم اني اسئلك موجبات رحمتك وعزائم
مغفرتك والغنيمة من كل بر والسلامة من كل اثم واسئلك
الفوز بالجنة والنجاة من النار اللهم صل على محمد وال محمد واجعل
لي في صلوتي ودعائي بركة تطهر بها قلبي وتؤمن بها
روعتي وتكشف بها كربي وتغفر بها ذنبي وتصلح بها امري
وتغني بها فقري وتذهب بها ضري وتفرج بها همي وتسلي
بها غمي وتشفي بها سقمي وتؤمن بها خوفي وتجلو بها حزني
وتقضي بها ديني وتجمع بها شملي وتبيض بها وجهي واجعل
ما عندك خيراً لي اللهم صل على محمد وال محمد ولا تدع
لي ذنباً الا غفرته ولا كرباً الا كشفته ولا خوفاً الا امنته
ولا سقماً الا شفيته ولا هماً الا فرجته ولا غماً الا اذهبته
ولا حزناً الا سليته ولا ديناً الا قضيته ولا عيباً الا كفيته
ولا حاجة الا قضيتها ولا دعوة الا اجبتها ولا مسئلة الا
اعطيتها ولا امانة الا اديتها ولا فتنة الا صرفتها اللهم
اصرف عني من الافات والعاهات والبليات ما اطيق
وما لا اطيق صرفه الا بك اللهم امسى ظلمي مستجيراً

وان
كربتي
لنا

بِعَفْوِكَ وَاَمْسَتْ ذُنُوبِي مُسْتَجِيرَةً بِمَغْفِرَتِكَ وَاَمْسٰى خَوْفِي
مُسْتَجِيرًا بِاَمَانِكَ وَاَمْسٰى فَقْرِي مُسْتَجِيرًا بِغِنَاكَ وَاَمْسٰى
ذُلِّي مُسْتَجِيرًا بِعِزِّكَ وَاَمْسٰى ضَعْفِي مُسْتَجِيرًا بِقُوَّتِكَ
وَاَمْسٰى وَجْهِيَ الْبَالِي الْفَانِي مُسْتَجِيرًا بِوَجْهِكَ الدَّائِمِ
الْبَاقِي يَا كَائِنًا قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ وَيَا كَائِنًا بَعْدَ كُلِّ شَيْءٍ وَيَا مُكَوِّنَ
كُلِّ شَيْءٍ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَاٰلِ مُحَمَّدٍ وَاصْرِفْ عَنِّي وَعَنْ
اَهْلِي وَمَالِي وَوَلَدِي وَجِيرَانِي وَاَهْلِ خِزَانَتِي وَاِخْوَانِي
اِيَّاكَ شَرَّ كُلِّ ذِي شَرٍّ وَشَرَّ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ وَشَيْطَانٍ مَرِيدٍ
وَسُلْطَانٍ جَائِرٍ وَعَدُوٍّ قَاهِرٍ وَحَاسِدٍ مُعَانِدٍ وَبَاغٍ مُرَاصِدٍ
وَشَرَّ السَّامَّةِ وَالْهَامَّةِ وَمَا دَبَّ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَشَرَّ
فُسَّاقِ الْعَرَبِ وَالْعَجَمِ وَفَسَقَةِ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ وَاَعُوذُ بِدِرْعِكَ
الْحَصِينَةِ الَّتِي لَا تُرَامُ وَاَسْئَلُكَ اَنْ لَا تُمِيتَنِي غَمًّا وَلَا هَمًّا
وَلَا مُتَرَدِّيًا وَلَا رَدْمًا وَلَا غَرَقًا وَلَا حَرَقًا وَلَا عَطَشًا وَلَا صَبْرًا وَ
لَا قَوَدًا وَلَا اَكِيلَ السَّبُعِ وَاَمِتْنِي عَلٰى فِرَاشِي فِي عَافِيَةٍ
اَوْ فِي الصَّفِّ الَّذِي نَعَتَّ اَهْلَهُ فِي كِتَابِكَ فَقُلْتَ كَاَنَّهُمْ
بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ مُقْبِلِينَ غَيْرَ مُدْبِرِينَ عَلٰى طَاعَتِكَ وَ
طَاعَةِ رَسُولِكَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهِ قَائِمًا بِحَقِّكَ غَيْرَ

جاهِدِ لِاَهْلِكَ وَلَا مُعانِدَ لِاَوْلِيائِكَ وَلَا مُوالِيَ لِاَعْدائِكَ
يا كَريمُ اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ دُعائي فِي الْمَرْفُوعِ الْمُسْتَجابِ وَاجْعَلْني
عِنْدَكَ وَجيهاً فِي الدُّنْيا وَالْاخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبينَ الَّذينَ
لا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلا هُمْ يَحْزَنُونَ وَاغْفِرْ لي وَلِوالِدَيَّ وَما
وَلَدا وَما وَلَدَتْ وَما تَوالَدُوا مِنَ الْمُؤْمِنينَ وَالْمُؤْمِناتِ
يا خَيْرَ الْغافِرينَ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذي قَضى عَنّي صَلوٰةً كانَتْ
عَلَى الْمُؤْمِنينَ كِتاباً مَوْقُوتاً شیخ طوسی و کفعمی و دیگران این
دعا را در تعقیب عصر آورده اند اَللّٰهُمَّ اِنّي اَعُوذُ بِكَ مِنْ
نَفْسٍ لا تَقْنَعُ وَمِنْ بَطْنٍ لا يَشْبَعُ وَمِنْ قَلْبٍ لا يَخْشَعُ وَمِنْ
عِلْمٍ لا يَنْفَعُ وَمِنْ صَلوٰةٍ لا تُرْفَعُ وَمِنْ دُعاءٍ لا يُسْمَعُ اَللّٰهُمَّ
اِنّي اَسْئَلُكَ الْيُسْرَ بَعْدَ الْعُسْرِ وَالْفَرَجَ بَعْدَ الْكَرْبِ وَ
الرَّخاءَ بَعْدَ الشِّدَّةِ اَللّٰهُمَّ ما بِنا مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ وَحْدَكَ
لا اِلٰهَ اِلّا اَنْتَ اَسْتَغْفِرُكَ وَاَتُوبُ اِلَيْكَ

فصل دهم در تعقیبات مخصوصه نماز مغرب و بعضی مشترک اند در میان مغرب و نماز صبح

در مقباس باسناد صحیح از حضرت صادق ؑ منقول است
که هر که بعد از نماز صبح و نماز مغرب پیش از آن که سخن بگوید هفت مرتبه بگوید

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ
حق تعالی دفع کند از و هفتاد نوع از انواع بلا را که آسان تر آنها خوره
و پیسی باشد و نیز بسند صحیح از امام رضا علیه التحیة والثنا منقول است
که هر که این ذکر را هفت مرتبه بعد از نماز صبح و نماز مغرب بخواند پیش از آنکه
پا را بگرداند و سخن بگوید هفتاد نوع بلا از و دور گردد که کمتر آنها خوره و پیسی
و ضرر پادشاهان جابر و شیطان کافر بوده باشد و در روایت دیگر محفوظ
گردد از دیوانگی و تسلط جنیان و اگر نامش در دیوان اشقیا باشد حق
تعالی از آن دیوان نام او را محو کند و در دیوان سعدا و نیکان ثبت
نماید و در روایت دیگر از آن حضرت منقول است که چون نماز شام کنی
برمخیز و سخن مگو تا صد مرتبه این ذکر را بخوانی تا خدای تعالی هفتاد نوع بلا را
از تو دور گرداند که کمتر آنها خوره و پیسی و ضرر شیطان و سلطان باشد
و در روایت دیگر آنحضرت فرمود که هر که این ذکر را سه مرتبه در صبح و سه
مرتبه در شام بگوید نترسد از شیطانی و نه پادشاهی و نه خوره و نه پیسی
پس حضرت فرمود که من صد مرتبه می گویم و در بعضی از روایات ده مرتبه
نیز وارد شده که هر روز بخواند کلینی بسند معتبر از حضرت صادق
روایت کرده است که هر که بعد از نماز مغرب سه مرتبه بگوید اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ
الَّذِیْ یَفْعَلُ مَا یَشَاءُ وَلَا یَفْعَلُ مَا یَشَاءُ غَیْرُهُ حق تعالی خیر بسیار

باد کرامات فرماید شیخ طوسی در کتاب مصباح تهجد در تعقیب نماز مغرب آورده کرده مرتبه بگوید ماشاء الله لا قوة الا بالله استغفر الله پس بگوید اللهم انی اسئلک موجبات رحمتک و عزائم مغفرتک والسلامة من کل اثم والغنیمة من کل بر والنجاة من النار ومن کل بلیة والفوز بالجنة والرضوان فی دار السلام وبجوار نبیک محمد و آله علیهم السلام اللهم ما بنا من نعمة فمنک لا اله الا انت استغفرک و اتوب الیک کلینی و شیخ طوسی و دیگران بسند صحیح روایت کرده اند که مردی بخدمت حضرت صادق عرض کرد که در چشم بسیاری کشم حضرت فرمود که میخواهی ترا دعائی تعلیم کنم که نافع باشد برای دنیا و آخرت تو واز آزار چشم امان یابی گفت بلی فرمود که بعد از نماز صبح و مغرب بگو اللهم انی اسئلک بحق محمد و آل محمد علیک ان تصلی علی محمد و آل محمد و ان تجعل النور فی بصری والبصیرة فی دینی والیقین فی قلبی والاخلاص فی عملی والسلامة فی نفسی والسعة فی رزقی والشکر لک ابداً ما ابقیتنی میرزا محمد حسن مرحوم در منهاج العارفین از جناب صادق ع روایت کرده که چون از نماز مغرب فارغ شدی بمال دست خود را به پیشانی خود و سه مرتبه بگو بسم الله الذی لا اله الا هو عالم الغیب والشهادة الرحمن الرحیم اللهم اذهب عنی الهم والحزن سید ابن طاوس ره

ابن بابویه رح بسند صحیح از حضرت صادق ع روایت کرده اند که هر که بعد از نماز صبح و نماز شام پیش از آنکه پا بگرداند یا با احدی سخن بگوید این صلوات را یک مرتبه بخواند حق تعالی صد حاجت او را برآورد و هفتاد از حاجات آخرت و سی از حاجات دنیا اِنَّ اللّٰهَ وَ مَلٰٓئِکَتَهٗ یُصَلُّوْنَ عَلَی النَّبِیِّ یٰٓاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا صَلُّوْا عَلَیْهِ وَ سَلِّمُوْا تَسْلِیْمًا اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدِ النَّبِیِّ وَ عَلٰی ذُرِّیَّتِهٖ وَ عَلٰٓی اَهْلِ بَیْتِهٖ و بروایت ابن بابویه اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَ ذُرِّیَّتِهٖ کلینی بسند معتبر از حضرت صادق ع روایت کرده است که هر که بعد از نماز صبح و نماز مغرب پیش از آن که زانوهای خود را تغییر دهد ده مرتبه این تهلیل را بخواند خدا را ملاقات نه کند احدی با عملی بهتر از عمل او مگر کسی که مثل او کرده است لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِیْکَ لَهٗ لَهُ الْمُلْکُ وَ لَهُ الْحَمْدُ یُحْیِیْ وَ یُمِیْتُ وَ یُمِیْتُ وَ یُحْیِیْ وَ هُوَ حَیٌّ لَّا یَمُوْتُ بِیَدِهِ الْخَیْرُ وَ هُوَ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ و این تهلیل در ادعیهٔ صباح و مسا باسناد بسیار ایراد خواهم نمود ان شاء الله تعالی سید بن طاؤس بسند صحیح از حضرت امام محمد باقر ع روایت کرده است که هر که بعد از نماز مغرب و نماز بامداد بگوید سُبْحَانَکَ لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ اغْفِرْ لِیْ ذُنُوْبِیْ کُلَّهَا جَمِیْعًا فَاِنَّهٗ لَا یَغْفِرُ الذُّنُوْبَ کُلَّهَا جَمِیْعًا اِلَّآ اَنْتَ حق تعالی به ملائکه وحی کند که

بنویسند برائے بندہ من آمرزش گناہان او را برائے آنکہ دانستہ و اقرار دارد کہ گناہان را کسے بغیر از من نمی آمرزد نصر بن مزاحم در کتاب صفین روایت کردہ است کہ حضرت امیر المومنین صلوات اللہ علیہ بعد از نماز مغرب این دعا می خواندند اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ یُوْلِجُ اللَّیْلَ فِی النَّهَارِ وَ یُوْلِجُ النَّهَارَ فِی اللَّیْلِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ کُلَّمَا وَقَبَ لَیْلٌ وَ غَسَقَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ کُلَّمَا لَاحَ نَجْمٌ وَ خَفَقَ بسند معتبر از حضرت صادق ؑ منقول است کہ بعد از نماز صبح و نماز شام دہ مرتبہ بگو اَسْتَعِیْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّیْطَانِ الرَّجِیْمِ پس بگو اُکْتُبَا رَحِمَکُمَا اللّٰهُ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ اَمْسَیْتُ وَ اَصْبَحْتُ بِاللّٰهِ مُؤْمِنًا عَلٰی دِیْنِ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَ اٰلِهٖ وَ سَلَّمَ وَ سُنَّتِهٖ وَ عَلٰی دِیْنِ عَلِیٍّ عَلَیْهِ السَّلَامُ وَ سُنَّتِهٖ وَ عَلٰی دِیْنِ فَاطِمَةَ عَلَیْهَا السَّلَامُ وَ سُنَّتِهَا وَ عَلٰی دِیْنِ الْاَوْصِیَاءِ صَلَوَاتُ اللّٰهِ عَلَیْهِمْ وَ سُنَّتِهِمْ اٰمَنْتُ بِسِرِّهِمْ وَ عَلَانِیَتِهِمْ وَ بِغَیْبِهِمْ وَ شَهَادَتِهِمْ وَ اَسْتَعِیْذُ بِاللّٰهِ فِیْ لَیْلَتِیْ هٰذِهٖ وَ یَوْمِیْ هٰذَا مِمَّا اسْتَعَاذَ مِنْهُ مُحَمَّدٌ وَ عَلِیٌّ وَ فَاطِمَةُ وَ الْاَوْصِیَاءُ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِمْ وَ اَرْغَبُ اِلَی اللّٰهِ فِیْمَا رَغِبُوْا فِیْهِ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ سید بن طاؤس و شیخ طوسی و دیگران بسند صحیح از معویہ بن عمار روایت کردہ اند کہ حضرت صادق ؑ بعد از نماز مغرب این دعا می خواندند اَللّٰهُمَّ

وَ غَیْبِهِمْ

صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ الْبَشِيرِ النَّذِيرِ السِّرَاجِ الْمُنِيرِ الطُّهْرِ الطَّاهِرِ الْخَيِّرِ الْفَاضِلِ

خَاتَمِ اَنْبِيَائِكَ وَسَيِّدِ اَصْفِيَائِكَ وَخَالِصِ اَخِلَّائِكَ ذِى الْوَجْهِ

الْجَمِيلِ وَالشَّرَفِ الْاَصِيلِ وَالْمِنْبَرِ النَّبِيلِ وَالْمَقَامِ الْمَحْمُودِ وَالْمَنْهَلِ

الْمَشْهُودِ وَالْحَوْضِ الْمَوْرُودِ اَللّٰهُمَّ وَصَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَاٰلِهِ كَمَا بَلَّغَ

رِسَالَاتِكَ وَجَاهَدَ فِى سَبِيلِكَ وَنَصَحَ لِاُمَّتِهِ وَعَبَدَكَ حَتّٰى اَتٰيهُ

الْيَقِينُ وَصَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَاٰلِهِ الطَّاهِرِينَ الْاَخْيَارِ الْاَتْقِيَاءِ الْاَبْرَارِ

الَّذِينَ انْتَجَبْتَهُمْ لِدِينِكَ وَاصْطَفَيْتَهُمْ مِنْ خَلْقِكَ وَائْتَمَنْتَهُمْ عَلٰى

وَحْيِكَ وَجَعَلْتَهُمْ خَزَائِنَ عِلْمِكَ وَتَرَاجِمَةَ كَلِمَتِكَ وَاَعْلَامَ

نُورِكَ وَحَفَظَةَ سِرِّكَ وَاَذْهَبْتَ عَنْهُمُ الرِّجْسَ وَطَهَّرْتَهُمْ تَطْهِيرًا

اَللّٰهُمَّ انْفَعْنَا بِحُبِّهِمْ وَاحْشُرْنَا فِى زُمْرَتِهِمْ وَتَحْتَ لِوَائِهِمْ وَلَا تُفَرِّقْ

بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ وَاجْعَلْنِى بِهِمْ عِنْدَكَ وَجِيهًا فِى الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ

وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ الَّذِينَ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ اَلْحَمْدُ

لِلّٰهِ الَّذِى اَذْهَبَ النَّهَارَ بِقُدْرَتِهِ وَجَاءَ بِاللَّيْلِ بِرَحْمَتِهِ خَلْقًا جَدِيدًا

وَجَعَلَهُ لِبَاسًا وَسَكَنًا وَجَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ اٰيَتَيْنِ لِنَعْلَمَ بِهِمَا

عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى اِقْبَالِ اللَّيْلِ وَاِدْبَارِ

النَّهَارِ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَاٰلِهِ وَاَصْلِحْ لِى دِينِىَ الَّذِى هُوَ

عِصْمَةُ اَمْرِى وَاَصْلِحْ لِى دُنْيَاىَ الَّتِى فِيهَا مَعِيشَتِى وَاَصْلِحْ لِى اٰخِرَتِىَ الَّتِى

الیها منقلبی واجعل الحیوة زیادة لی فی کل خیر واجعل الموت
راحة لی من کل سوء واکفنی امر دنیای واخرتی بما کفیت
به اولیاءک وخیرتک من عبادک الصالحین واصرف عنی شرهما
ووفقنی لما یرضیک عنی یا کریم امسیت وامسی الملک
لله الواحد القهار وما فی اللیل والنهار اللهم انی وهذا اللیل
والنهار خلقان من خلقک فاعصمنی فیهما بقوتک ولا ترهما
جراءة منی علی معاصیک ولا رکوبا منی لمحارمک واجعل عملی
فیهما مقبولا وسعیی فیهما مشکورا ویسر لی ما اخاف عسره و
سهل لی ما صعب علی امره واقض لی فیه بالحسنی وامنی
مکرک ولا تهتک عنی سترک ولا تنسنی ذکرک ولا تحل
بینی وبین حولک وقوتک ولا تکلنی الی نفسی طرفة
عین ابدا ولا الی احد من خلقک یا کریم اللهم صل علی
محمد واله وافتح مسامع قلبی لذکرک حتی اعی وحیک
واتبع کتابک واصدق رسلک واومن بوعدک واخاف وعیدک واوفی
بعهدک واتبع امرک واجتنب نهیک اللهم صل علی محمد
وال محمد ولا تصرف عنی وجهک ولا تمنعنی فضلک ولا
تحرمنی عفوک واجعلنی اوالی اولیائک واعادی اعدائک وارزقنی

امسینا

تلجئنی

الرَّهْبَةَ مِنْكَ وَالرَّغْبَةَ اِلَيْكَ وَالْخُشُوعَ وَالْوَقَارَ وَالتَّسْلِيمَ لَكَ
وَالتَّصْدِيقَ بِكِتَابِكَ وَاتِّبَاعَ سُنَّةِ نَبِيِّكَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهِ
اَللّٰهُمَّ اِنِّي اَعُوذُ بِكَ مِنْ نَفْسٍ لَا تَقْنَعُ وَبَطْنٍ لَا يَشْبَعُ وَعَيْنٍ لَا
تَدْمَعُ وَقَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَصَلٰوةٍ لَا تُرْفَعُ وَعَمَلٍ لَا يَنْفَعُ وَدُعَاءٍ
لَا يُسْمَعُ وَاَعُوذُ بِكَ مِنْ سُوءِ الْقَضَاءِ وَدَرَكِ الشَّقَاءِ وَجَهْدِ
الْبَلَاءِ وَشَمَاتَةِ الْاَعْدَاءِ وَمِنْ عَمَلٍ لَا تَرْضٰى وَاَعُوذُ بِكَ
مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ وَالْهَمِّ وَالْوَقْرِ وَالْغَدْرِ وَمِنْ ضِيقِ
الصَّدْرِ وَسُوءِ الْاَمْرِ وَمِنْ بَلَاءٍ لَيْسَ لِي عَلَيْهِ صَبْرٌ وَمِنْ نَبَاتِ الْاَدْوِيَةِ
الدَّاءِ الْعُضَالِ وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ وَخَيْبَةِ الْمُنْقَلَبِ وَسُوءِ الْمَنْظَرِ فِي النَّفْسِ وَالدِّينِ
وَالْاَهْلِ وَالْمَالِ وَالْوَلَدِ وَعِنْدَ مُعَايَنَةِ مَلَكِ الْمَوْتِ وَ
اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنْ اِنْسَانِ سُوءٍ وَجَارِ سُوءٍ وَقَرِينِ سُوءٍ
وَيَوْمِ سُوءٍ وَسَاعَةِ سُوءٍ وَمِنْ شَرِّ مَا يَلِجُ فِي الْاَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمِنْ شَرِّ
مَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَمِنْ شَرِّ طَوَارِقِ اللَّيْلِ
وَالنَّهَارِ اِلَّا طَارِقًا يَطْرُقُ بِخَيْرٍ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ رَبِّي اٰخِذٌ
بِنَاصِيَتِهَا اِنَّ رَبِّي عَلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللّٰهُ
وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي قَضٰى عَنِّي صَلٰوةً
كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا در جنة الواقية مذكور است

بعد نماز مغرب این دعا بخواند اَللّٰهُمَّ مَا بِنَا مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ اَسْتَغْفِرُكَ وَاَتُوبُ اِلَيْكَ **فائده** بدانکه اکثر علما گفته اند که باید اکثر تعقیبات نماز مغرب بعد از نافله ها خوانده شود که وقت نوافل تا بر طرف شدن سرخی جانب مغرب است بیرون نرود و بعضی گفته اند که تسبیح حضرت فاطمه ع پیش بخواند و باقی را بعد و گمان فقیر اینست که آنچه را توان پیش از نماز نوافل خواندن افضل آنست که پیشتر بخواند خصوصًا تعقیباتی که وارد شده است که پیش از آن که پاها را حرکت دهد بخواند و چون خوف بیرون رفتن وقت نوافل بهم رساند باقی را تاخیر کند چنانچه در حدیث معتبر وارد شده که فضیلت تعقیب فریضه بر تعقیب نافله بقدر فضیلت فریضه است بر نافله و در سجده شکر خلافی هست و احادیث نیز اختلافی دارند و ظاهر امقدم داشتن بنوافل افضل باشد و اگر تاخیر کند نیز خوب است و اگر هر دو را بعمل آرد شاید افضل باشد والله یعلم

فصل یازدهم در تعقیبات مخصوصه نماز عشا

و انواع آن بسیار اند خوفا للتطویل بطریق اختصار ایراد نمودم جعفر بن احمد قمی در کتاب مسلسلات از حضرت امیر المومنین ع روایت کرده است که حضرت رسول ص فرمود که آیة الکرسی

را ابن عطا کردند از گنجے در زیر عرش و بہیچ پیغمبر پیش از من داده نشد
پس حضرت امیر المومنینؑ فرمود که ہر شب سه مرتبه این آیه شریفه را
می خوانم اوّل بعد از نماز خفتن پیش از نماز وتیره دوم در ہنگام
خوابیدن سویم پیش از نماز وتر در سحر پس حضرت فرمود که از حضرت
رسولؐ این حدیث را شنیده ام ہیچ شب خواندن این آیه کریمه
درین سه وقت ترک نه کرده ام **سید بن طاؤس** رح
بسند معتبر از حضرت امام محمد تقیؑ روایت کرده است که ہر که
بعد از نماز خفتن ہفت مرتبه سوره اِنَّآ اَنْزَلْنَاهُ فِیْ لَیْلَةِ الْقَدْرِ
بخواند در آن شب تا صبح در ضمان حق تعالے باشد از بلاہا **شیخ**
طوسی رح و کفعمی و دیگران ذکر کرده اند که سنت است که بعد از
نماز عشا ہفت مرتبه سوره اِنَّآ اَنْزَلْنَاهُ فِیْ لَیْلَةِ الْقَدْرِ بخواند و بعد
از ان این دعا بخواند اَللّٰهُمَّ رَبَّ السَّمٰوٰتِ السَّبْعِ وَمَا اَظَلَّتْ
وَرَبَّ الْاَرَضِیْنَ السَّبْعِ وَمَا اَقَلَّتْ وَرَبَّ الشَّیَاطِیْنِ وَمَا
اَضَلَّتْ وَرَبَّ الرِّیَاحِ وَمَا ذَرَتْ اَللّٰهُمَّ رَبَّ كُلِّ شَیْءٍ وَاِلٰهَ
كُلِّ شَیْءٍ وَمَلِیْكَ كُلِّ شَیْءٍ اَنْتَ اللّٰهُ الْمُقْتَدِرُ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ
اَنْتَ اللّٰهُ الْاَوَّلُ فَلَا شَیْءَ قَبْلَكَ وَاَنْتَ الْاٰخِرُ فَلَا شَیْءَ بَعْدَكَ
وَاَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَا شَیْءَ فَوْقَكَ وَاَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَا شَیْءَ دُوْنَكَ

وَرَبَّ جَبْرَئِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ وَإِلٰهَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ
وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ أَسْئَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ
وَأَنْ تَوَلَّانِي بِرَحْمَتِكَ وَلَا تُسَلِّطْ عَلَيَّ أَحَداً مِنْ خَلْقِكَ مِمَّنْ
لَا طَاقَةَ لِي بِهِ اللّٰهُمَّ إِنِّي أَتَحَبَّبُ إِلَيْكَ فَحَبِّبْنِي وَفِي النَّاسِ
فَعَزِّزْنِي وَمِنْ شَرِّ شَيَاطِينِ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ فَسَلِّمْنِي يَا رَبَّ
الْعَالَمِينَ وَصَلَّى اللّٰهُ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ پس هر دعا که خواهی بکن بد
شیخ طوسی و دیگران گفته اند که مستحب است که بعد از نماز
عشا هر یک از سورهٔ فاتحه و قل هو الله احد و قل اعوذ برب الفلق
و قل اعوذ برب الناس را ده مرتبه بخواند و ده نوبت بگوید سُبْحَانَ
اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ أَكْبَرُ و ده مرتبه
بگوید اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ و گفته اند که سنت است
که این دعا نیز بخواند اَللّٰهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَأَسْبِغْ عَلَيَّ
مِنْ حَلَالِ رِزْقِكَ وَمَتِّعْنِي بِالْعَافِيَةِ مَا أَبْقَيْتَنِي فِي سَمْعِي وَبَصَرِي
وَجَمِيعِ جَوَارِحِ بَدَنِي اللّٰهُمَّ مَا بِنَا مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ
أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ در کتاب طب الائمه
از حضرت امام جعفر صادق ع روایت کرده است که محافظت نمائید
زنان و فرزندان و مالهای خود را بخواندن این دعا بعد از نماز

وَآلِ مُحَمَّدٍ

عنا اُعِيذُ نفسی وَ ذُرِّيَّتِي وَ دِينِي وَ اَهْلَ بَيْتِي وَ مَالِي بِكَلِمَاتِ اللّهِ التَّامَّاتِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَ هَامَّةٍ وَ مِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَّةٍ
سید بن طاوس از عبید بن زراره روایت کرده است که مردے بخدمت حضرت صادق ع آمد و از تنگدستی شکایت کرد و گفت هرچند در طلب روزی بشهرها میگردم تنگی معیشت من زیاده میگردد حضرت فرمود که چون از نماز خفتن فارغ شوی تا نئی این دعا بخوان راوی گفت که بعد از اندک مدتے حال آن مرد نیکو شد و مال بسیار بهم رسانید و دعا اینست اَللّٰهُمَّ اِنَّهُ لَيْسَ لِي عِلْمٌ بِمَوْضِعِ رِزْقِي وَ اِنَّمَا اَنَا اَطْلُبُهُ بِخَطَرَاتٍ تَخْطُرُ عَلَى قَلْبِي فَاَجُولُ فِي طَلَبِهِ الْبُلْدَانَ وَ اَنَا فِيمَا اَنَا طَالِبٌ كَالْحَيْرَانِ لَا اَدْرِي اَ فِي سَهْلٍ هُوَ اَمْ فِي جَبَلٍ اَمْ فِي اَرْضٍ اَمْ فِي سَمَاءٍ اَمْ فِي بَرٍّ اَمْ فِي بَحْرٍ وَ عَلَى يَدَيْ مَنْ وَ مِنْ قِبَلِ مَنْ وَ قَدْ عَلِمْتُ اَنَّ عِلْمَهُ عِنْدَكَ وَ اَسْبَابَهُ بِيَدِكَ وَ اَنْتَ الَّذِي تَقْسِمُهُ بِلُطْفِكَ وَ تُسَبِّبُهُ بِرَحْمَتِكَ اَللّٰهُمَّ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ اجْعَلْ يَا رَبِّ رِزْقَكَ لِي وَاسِعاً وَ مَطْلَبَهُ سَهْلاً وَ مَاْخَذَهُ قَرِيباً وَ لَا تُعَنِّنِي بِطَلَبِ مَا لَمْ تُقَدِّرْ لِي فِيهِ رِزْقاً فَاِنَّكَ غَنِيٌّ عَنْ عَذَابِي وَ اَنَا فَقِيرٌ اِلَى رَحْمَتِكَ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ جُدْ عَلَى عَبْدِكَ بِفَضْلِكَ اِنَّكَ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ سید بن طاوس و شیخ طوسی و دیگران بسندهای صحیح از معویة بن عمار روایت کرده اند که حضرت صادق

بعد از نماز عشا این دعا می خوانند بسم الله الرحمن الرحیم صلّ علی
اللّهم صلّ علی محمّد و آل محمّد صلوة تبلغنا بها رضوانک و الجنة
و تنجینا بها من سخطک و النار اللّهم صلّ علی محمّد و آل محمّد
و ارنی الحق حقاً حتی اتبعه و ارنی الباطل باطلاً حتی اجتنبه
و لا تجعلهما علیّ متشابهین فاتبع هوای بغیر هدی
منک و اجعل هوای تبعاً لرضاک و طاعتک و خذ لنفسک رضاها من
نفسی و اهدنی لما اختلف فیه من الحق باذنک انک تهدی من تشاء الی
صراط مستقیم اللّهم صلّ علی محمّد و آله و اهدنی فیمن هدیت و عافنی
فیمن عافیت و تولّنی فیمن تولّیت و بارک لی فیما اعطیت و قنی شرّ ما
قضیت انک تقضی و لا یقضی علیک و تجیر و لا یجار علیک تمّ نورک
اللّهم فهدیت فلک الحمد و عظم حلمک فعفوت فلک الحمد
و بسطت یدک فاعطیت فلک الحمد تطاع ربّنا فتشکر و تعصی ربّنا
فتستر و تغفر انت کما اثنیت علی نفسک بالکرم و الجود لبّیک و سعدیک
تبارکت و تعالیت لا ملجأ و لا منجا منک الا الیک لا اله الا انت
سبحانک اللّهم و بحمدک عملت سوءاً و ظلمت نفسی فارحمنی و انت
ارحم الراحمین لا اله الا انت سبحانک انی کنت من الظالمین لا اله
الا انت سبحانک اللّهم و بحمدک عملت سوءً و ظلمت نفسی فاغفرلی

يا خير الغافرين لا اله الا انت سبحانك اللهم وبحمدك عملت سوءا و
ظلمت نفسي فتب علي انك انت التواب الرحيم لا اله الا انت
سبحانك اني كنت من الظالمين سبحان ربك رب العزة عما
يصفون وسلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين اللهم
صل على محمد وآل محمد وبيتني منك في عافية وصبحني
منك في عافية واسترني منك بالعافية وارزقني تمام العافية
ودوام العافية والشكر على العافية اللهم استودعك نفسي
وديني واهلي ومالي وولدي واهل حزانتي وكل نعمة انعمت
بها علي او تنعم فصل على محمد وآله واجعلني في كنفك وامنك
وكلاءتك وحفظك وحياطتك وكفايتك وسترك وذمتك
وجوارك وودائعك يا من لا تضيع ودائعه ولا يخيب سائله
ولا ينفد ما عنده اللهم اني ادرء بك في نحور اعدائي
وكيد من كادني وبغي علي اللهم من ارادنا فارده ومن كادنا
فكده ومن نصب لنا عداوة فخذه يا رب اخذ عزيز مقتدر
اللهم صل على محمد وآل محمد واصرف عني من البليات والآ
والعاهات والنقم ولزوم السقم وزوال النعم وعواقب التلف وما
به الماء لغضبك وما عتت به الريح عن امرك وما اعلم وما لا اعلم

وَمَا اَخَافُ وَمَا لَا اَخَافُ وَمَا اَحْذَرُ وَمَا لَا اَحْذَرُ وَمَا اَنْتَ بِهٖ اَعْلَمُ اَللّٰهُمَّ

صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ وَّفَرِّجْ هَمِّيْ وَنَفِّسْ غَمِّيْ وَسَلِّ حُزْنِيْ وَاكْفِنِيْ

مَا ضَاقَ بِهٖ صَدْرِيْ وَمَا عِيْلَ بِهٖ صَبْرِيْ وَقَلَّتْ فِيْهِ حِيْلَتِيْ وَضَعُفَتْ

عَنْهُ قُوَّتِيْ وَعَجَزَتْ عَنْهُ طَاقَتِيْ وَرَدَّتْنِيْ فِيْهِ الضَّرُوْرَةُ عِنْدَ انْقِطَاعِ

الْاٰمَالِ وَخَيْبَةِ الرَّجَاءِ وَمِنَ الْمَخْلُوْقِيْنَ اِلَيْكَ فَصَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَ

اٰلِ مُحَمَّدٍ وَّاكْفِنِيْهِ يَا كَافِيًا مِّنْ كُلِّ شَيْءٍ وَّلَا يَكْفِيْ مِنْهُ شَيْءٌ

اِكْفِنِيْ كُلَّ شَيْءٍ حَتّٰى لَا يَبْقٰى مِنْهُ شَيْءٌ يَا كَرِيْمُ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى

مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ وَّارْزُقْنِيْ حَجَّ بَيْتِكَ الْحَرَامِ وَزِيَارَةَ قَبْرِ نَبِيِّكَ

عَلَيْهِ السَّلَامُ مَعَ التَّوْبَةِ وَالنَّدَمِ اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْتَوْدِعُكَ نَفْسِيْ وَدِيْنِيْ

وَاَهْلِيْ وَمَالِيْ وَوَلَدِيْ وَاِخْوَانِيْ وَاَسْتَكْفِيْكَ مَا اَهَمَّنِيْ وَمَا لَمْ

يُهِمَّنِيْ وَاَسْئَلُكَ بِخِيَرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ الَّذِيْ لَا يَمُنُّ بِهٖ سِوَاكَ

يَا كَرِيْمُ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ قَضٰى عَنِّيْ صَلٰوةً كَانَتْ عَلَى

الْمُؤْمِنِيْنَ كِتَابًا مَّوْقُوْتًا در طب الائمه از حضرت امام محمد باقر

آورده که هرکه بعد از نماز عشا این دعا بخواند در آن شب و روزش از

ضرر دزدان ایمن گردد اَعُوْذُ بِعِزَّةِ اللّٰهِ وَاَعُوْذُ بِقُدْرَةِ اللّٰهِ وَاَعُوْذُ

بِمَغْفِرَةِ اللّٰهِ وَاَعُوْذُ بِرَحْمَةِ اللّٰهِ وَاَعُوْذُ بِسُلْطَانِ اللّٰهِ الَّذِيْ

هُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ وَاَعُوْذُ بِكَرَمِ اللّٰهِ وَاَعُوْذُ بِجَمْعِ اللّٰهِ

به

وَالْاَئِمَّةِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ السَّلَامُ

مِنْ شَرِّ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ وَ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ وَ كُلِّ مُغْتَالٍ وَ سَارِقٍ وَ عَارِضٍ وَ مِنْ شَرِّ السَّامَّةِ وَ الْهَامَّةِ وَ الْعَامَّةِ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ صَغِيرَةٍ اَوْ كَبِيرَةٍ بِلَيْلٍ اَوْ نَهَارٍ وَ مِنْ شَرِّ فُسَّاقِ الْعَرَبِ وَ الْعَجَمِ وَ فُجَّارِهِمْ وَ مِنْ شَرِّ فَسَقَةِ الْجِنِّ وَ الْاِنْسِ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ رَبِّي آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا اِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

فصل دوازدهم در ادعیهٔ قنوت و آداب سجدهٔ شکر و ادعیهٔ آن

در حدیث صحیح از پیغمبر خدا مروی است که اَطْوَلُكُمْ قُنُوتاً فِي دَارِ الدُّنْيَا اَطْوَلُكُمْ رَاحَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ یعنی هر که در دنیا طول قنوتش بیشتر است راحتش در آخرت طولانی تر است و شیخ حر عاملی در وسائل از محمد بن عیسی از یونس از وهب بن عبدربه از امام جعفر صادق ع روایت کرده هر که در نماز از قنوت خواندن تنفر کند نمازش صحیح نیست باید دانست که معتبر در قنوت اصل دعاست و در حدیث وارد است که در قنوت سه مرتبه سُبْحَانَ اللهِ گفتن کفایت می کند و بهتر آنست که در قنوت جمع مابین ذکر و دعا نماید و اکتفا نکند تنها باید دعا تنها نماید چونکه در معنی شرعی قنوت اختلاف نموده اند بعضی بمعنی دعا دانسته اند و برخی بمعنی ذکر گرفته اند و معنی ذکر کلامی است که مشتمل باشد بر مدح و ثنای خداوند یکتا چون سُبْحَانَ اللهِ و معنی دعا طلب است چون رَبِّ اغْفِرْ لَنَا و در لغت قنوت

را بمعنی طاعت و دعا و قیام در نماز دانسته اند بدانکه در جواز قرأت قنوت بغیر لغت عرب فقها اختلاف کرده اند و اکثر فقها خواندن قنوت را بهر لغتی که باشد جایز داشته اند اما ظاهر انچه از نصوص معلوم شده آنست که مطلق مناجات با خداوند در همهٔ احوال نماز غیر از اثنای قرأت واجبه و اذکار واجبه بهر زبانی و لغتی که باشد هر چند قدرت بعربی داشته باشد می توان کرد چه در حالت قنوت وچه در حالت سجود وچه در حالت رکوع وچه در حالت قیام وچه در حالت تشهد اما نزد حقیر اقرب باحتیاط آنست که در قنوت مؤظف از شارع در نماز و رکوع و سجود وغیره از لغت عرب تجاوز نکند و بهمان نحوے که از شارع رسیده اقتصار کند شیخ طوسی در کتاب مصباح متهجد آورده که بهترین قنوتها کلمات فرج است و آن اینست لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْحَلِیْمُ الْکَرِیْمُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْعَلِیُّ الْعَظِیْمُ سُبْحَانَ اللّٰهِ رَبِّ السَّمٰوٰاتِ السَّبْعِ وَرَبِّ الْاَرَضِیْنَ السَّبْعِ وَمَا فِیْهِنَّ وَمَا بَیْنَهُنَّ وَمَا تَحْتَهُنَّ وَرَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِیْمِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ وخاتم المجتهدین شیخ بهاء الدین عاملی در کتاب مفتاح الفلاح آورده که بعد از کلمات فرج بگوید اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَعَافِنَا وَاعْفُ عَنَّا فِی الدُّنْیَا وَالْاٰخِرَةِ اِنَّکَ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ بعد ازان بگوید اَللّٰهُمَّ اِلَیْکَ شَخَصَتِ الْاَبْصَارُ وَنُقِلَتِ الْاَقْدَامُ وَرُفِعَتِ الْاَیْدِیْ

ومُدّت الاعناق وانت دُعيت بالالسن واليك سرّهم ونجويهم في الاعمال
ربّنا افتح بيننا وبين قومنا بالحقّ وانت خير الفاتحين اللّهمّ نشكوا اليك
فقد نبيّنا وغيبة امامنا وقلّة عددنا وكثرة عدوّنا وتظاهر الاعداء
علينا ووقوع الفتن بنا ففرّج ذلك اللّهمّ بعدلٍ تظهره وامام حقٍّ تعرفه
اله الحقّ آمين ربّ العالمين **قنوتى** كه كفعمى در كتاب بلد الامين از
حضرت امير المؤمنين ع آورده اللّهمّ العن صنمي قريشٍ وجبتيها وطاغوتيها
وافكيها وابنتيهما الذين كلا انعامك وجحدا آلائك و
خالفا امرك وانكرا وحيك وعصيا رسولك وقلّبا دينك وحرّفا
كتابك وعطّلا احكامك وابطلا فرائضك والحدا في آياتك وعاديا
اوليائك وواليا اعدائك وافسدا عبادك واضرّا ببلادك اللّهمّ
العنهما وانصارهما واتباعهما واوليائهما واشياعهما ومحبّيهما
فقد اخربا بيت النبوّة وردما بابه ونقضا سقفه والحقا سمائه
بارضه وعاليه بسافله وظاهره بباطنه واستاصلا اهله وابادا
انصاره وقتلا اطفاله واخليا منبره من وصيّه ووارث علمه
وجحدا امامته واشركا بربّهما فعظّم ذنبهما وخلّدهما في سقر
وما ادريك ما سقر لا تبقي ولا تذر اللّهمّ العنهم بعدد كلّ منكرٍ
اتوه وحقٍّ اخفوه ومنبرٍ علوه ومنافقٍ ولّوه ومؤمنٍ ارادوه وولي

اَدْنَوْهُ وَطَرِيدٍ اٰوَوْهُ وَصَادِقٍ طَرَدُوهُ وَكَافِرٍ نَصَرُوهُ وَاِمَامٍ قَهَرُوهُ
وَفَرْضٍ غَيَّرُوهُ وَاَثَرٍ اَنْكَرُوهُ وَشَرٍّ اَضْمَرُوهُ وَدَمٍ اَرَاقُوهُ وَخَبَرٍ بَدَّلُوهُ
وَحُكْمٍ قَلَبُوهُ وَكُفْرٍ اَبْدَعُوهُ وَكِذْبٍ دَلَّسُوهُ وَاِرْثٍ غَصَبُوهُ وَفَيْءٍ
اِقْتَطَعُوهُ وَسُحْتٍ اَكَلُوهُ وَخُمْسٍ اِسْتَحَلُّوهُ وَبَاطِلٍ اَسَّسُوهُ وَجَوْرٍ
بَسَطُوهُ وَظُلْمٍ نَشَرُوهُ وَوَعْدٍ اَخْلَفُوهُ وَعَهْدٍ نَقَضُوهُ وَحَلَالٍ حَرَّمُوهُ
وَحَرَامٍ حَلَّلُوهُ وَنِفَاقٍ اَسَرُّوهُ وَغَدْرٍ اَضْمَرُوهُ وَبَطْنٍ فَتَقُوهُ وَضِلْعٍ
كَسَرُوهُ وَصَكٍّ مَزَّقُوهُ وَشَمْلٍ بَدَّدُوهُ وَذَلِيلٍ اَعَزُّوهُ وَعَزِيزٍ
اَذَلُّوهُ وَحَقٍّ مَنَعُوهُ وَاِمَامٍ خَالَفُوهُ اَللّٰهُمَّ الْعَنْهُمَا بِكُلِّ اٰيَةٍ حَرَّفُوهَا وَفَرِيضَةٍ
تَرَكُوهَا وَسُنَّةٍ غَيَّرُوهَا وَاَحْكَامٍ عَطَّلُوهَا وَاَرْحَامٍ قَطَعُوهَا وَ
شَهَادَاتٍ كَتَمُوهَا وَوَصِيَّةٍ ضَيَّعُوهَا وَاَيْمَانٍ نَكَثُوهَا وَدَعْوَى اَبْطَلُوهَا
وَبَيْعَةٍ اَنْكَرُوهَا وَحِيلَةٍ اَحْدَثُوهَا وَخِيَانَةٍ اَوْرَدُوهَا وَعَقَبَةٍ
اِرْتَقُوهَا وَدِبَابٍ دَحْرَجُوهَا وَاَزْيَافٍ لَزِمُوهَا اَللّٰهُمَّ الْعَنْهُمَا فِي
مَكْنُونِ السِّرِّ وَظَاهِرِ الْعَلَانِيَةِ لَعْنًا كَثِيرًا دَائِبًا سَرْمَدًا لَا انْقِطَاعَ لِاَمَدِهِ
وَلَا نَفَادَ لِعَدَدِهِ لَعْنًا لَا يَعْدُو اَوَّلُهُ وَلَا يَرُوحُ اٰخِرُهُ لَهُمْ وَلِاَعْوَانِهِمْ
وَاَنْصَارِهِمْ وَمُحِبِّيهِمْ وَمَوَالِيهِمْ وَالْمُسَلِّمِينَ لَهُمْ وَالْمَائِلِينَ اِلَيْهِمْ
وَالنَّاهِضِينَ بِاحْتِجَاجِهِمْ وَالْمُقْتَدِينَ بِكَلَامِهِمْ وَالْمُصَدِّقِينَ
بِاَحْكَامِهِمْ بعد از آن بگويد اَللّٰهُمَّ عَذِّبْهُمْ عَذَابًا يَسْتَغِيثُ مِنْهُ

اَهْلُ النّارِ آمین رَبَّ العالمین چهارم شیخ محمد بن بابویه در کتاب امالی این فقره را
از حضرت امام زین العابدین ع روایت کرده است سَیِّدی سَیِّدی
هٰذِهِ یَدایَ قَدْ مَدَدْتُهُما اِلَیْكَ بِالذُّنُوبِ مَمْلُوَّةً وَعَیْنایَ
بِالرَّجاءِ مَمْدُودَةً وَحَقٌّ لِمَنْ دَعاكَ بِالنَّدَمِ تَذَلُّلاً اَنْ تُجیبَهُ بِالْکَرَمِ
تَفَضُّلاً یا سَیِّدی اَمِنْ اَهْلِ الشَّقاءِ خَلَقْتَنی فَاُطیلُ بُکائی اَمْ مِنْ
اَهْلِ السَّعادَةِ خَلَقْتَنی فَاُبَشِّرُ رَجائی سَیِّدی اَلِلضَّرْبِ الْمَقامِعِ
خَلَقْتَ اَعْضائی اَمْ لِشُرْبِ الْحَمیمِ خَلَقْتَ اَمْعائی سَیِّدی لَوْ اَنَّ عَبْداً
اِسْتَطاعَ الْهَرَبَ مِنْ مَوْلاهُ لَکُنْتُ اَوَّلَ الْهارِبینَ مِنْكَ لٰکِنّی اَعْلَمُ اَنّی
لا اَفُوتُكَ سَیِّدی لَوْ اَنَّ عَذابی مِمّا یَزیدُ فی مُلْکِكَ لَسَاَلْتُكَ الصَّبْرَ
عَلَیْهِ غَیْرَ اَنّی اَعْلَمُ اَنَّهُ لا یَزیدُ فی مُلْکِكَ طاعَةُ الْمُطیعینَ وَلا یَنْقُصُ مِنْهُ
مَعْصِیَةُ الْعاصینَ سَیِّدی ما اَنَا وَما خَطَری هَبْ لی بِفَضْلِكَ وَجَلِّلْنی
بِسِتْرِكَ وَاعْفُ عَنْ تَوْبیخی بِکَرَمِ وَجْهِكَ اِلٰهی وَسَیِّدی ارْحَمْنی مَصْرُوعاً
عَلَی الْفِراشِ تُقَلِّبُنی اَیْدی اَحِبَّتی وَارْحَمْنی مَطْرُوحاً عَلَی الْمُغْتَسَلِ یُغَسِّلُنی
صالِحُ جیرَتی وَارْحَمْنی مَحْمُولاً قَدْ تَناوَلَ الْاَقْرِباءُ اَطْرافَ جِنازَتی
وَارْحَمْ فی ذٰلِكَ الْبَیْتِ الْمُظْلِمِ وَحْشَتی وَغُرْبَتی وَوَحْدَتی شیخ بهاء الدین
علیه الرحمه در مفتاح الفلاح آورده که سزاوار است قنوت خواندن در
نوافل و فرایض باین دعا که مروی است از حضرت امام جعفر صادق ع

إلهي كيف أدعوك وقد عصيتك وكيف لا أدعوك وقد عرفت
حبك في قلبي وإن كنت عاصيا مددت إليك يدا بالذنوب مملوة و
عينا بالرجاء ممدودة مولاي أنت عظيم العظماء وأنا أسير الأسراء
أنا الأسير بذنبي المرتهن بجرمي إلهي لئن طالبتني بذنبي لأطالبنك
بكرمك ولئن طالبتني بجريرتي لأطالبنك بعفوك ولئن أمرت بي
إلى النار لأخبرن أهلها أني كنت أقول لا إله إلا الله محمد رسول
الله اللهم إن الطاعة تسرك والمعصية لا تضرك فهب لي ما
يسرك واغفر لي ما لا يضرك يا أرحم الراحمين ونيز در كتاب
مذكور آورده که جائز است خواندن قنوتها در نمازهای سنتی از
روی کتاب حسن بن عبد الرزاق در جمال الصالحين اين قنوتهای
ماثوره آورده اللهم إني أسألك لي ولوالدي ولولدي وأهل بيتي وإخواني
المؤمنين فيك اليقين والعفو والمعافات والرحمة والمغفرة
والعافية في الدنيا والآخرة ونيز در كتاب مذكور آورده که در نماز صبح
اين قنوت خواندن مستحب است اللهم من كان أصبح وله ثقة
ورجاء غيرك فأنت ثقتي ورجائي يا أجود من سئل ويا
أرحم من استرحم ارحم ضعفي ومسكنتي وقلة حيلتي و
امنن علي بالجنة وفك رقبتي من النار وعافني في نفسي

وَفِي جَمِيعِ اُمُورِي بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وكفعمى درمصباح
نوشته كه بعد كلمات فرج اين دعا بخواند در نماز صبح يَا اللّٰهُ الَّذِي لَيْسَ
كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ اَسْئَلُكَ اَنْ تُصَلِّيَ عَلٰى مُحَمَّدٍ
وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ اَللّٰهُمَّ مَنْ كَانَ اَمْسٰى وَاَصْبَحَ ثِقَتُهُ
وَرَجَاءُهُ غَيْرُكَ فَاَنْتَ ثِقَتِي وَرَجَائِي فِي الْاُمُورِ كُلِّهَا يَا
اَجْوَدَ مَنْ سُئِلَ وَيَا اَرْحَمَ مَنِ اسْتُرْحِمَ اِرْحَمْ ضَعْفِي وَقِلَّةَ
حِيلَتِي وَامْنُنْ عَلَيَّ بِالْجَنَّةِ طَوْلًا مِنْكَ وَفُكَّ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ
وَعَافِنِي فِي نَفْسِي وَفِي جَمِيعِ اُمُورِي بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ
الرَّاحِمِينَ **دربيان آداب** سجده شكر وادعيه آن

بيان سجدهٔ شكر

قال الصّادق صلوات الله عليه السجود على طين قبر الحسين
صلوات الله عليه ينوّر الى الارضين السبعة يعنى

الارض السابعة

منقول است از حضرت امام جعفر صادق ع كه سجده كردن برخاك قبر
حضرت امام حسين ع منور مى سازد زمين را تا هفت طبقه زمين يا طبقه
هفتم محقق طوسى در محاسن الآداب از حضرت امام جعفر صادق ع
آورده كه سجده كردن بر تربت امام حسين ع برطرف ميكند حجاب هفت
آسمان را ملا محمد باقر مجلسى در عين الحيوة آورده كه اى ابوذر هيچكس
پيشانى خود را بر بقعه از بقعه هاے زمين بر سجده نمى گذارد مگر اينكه شهادت

میدہد آن بقعہ زمین بر سجدۂ او و در روز قیامت و ہیچ منزلی نیست کہ جمعے
در آنجا فرود آیند مگر اینکہ چون صبح می شود آن منزل یا بر ایشان صلوات
می فرستد اگر عبادت الٰہی در آن کردہ باشند یا بر ایشان لعنت میکند اگر
معصیت خدا بر روے آن کردہ باشند ای ابوذر ہیچ صبح و پیشینی نیست
مگر آنکہ بقعہا و قطعہائے زمین بعضے از انہا دیگران را ندا می کنند کہ
ای ہمسائگان من آیا کسے بر شما گذشت کہ یاد کند حق تعالے را یا بندہ
پیشانی خود را بر روے شما گذاشت کہ از براے خدا سجدہ کند پس بعضے
میگویند نہ و بعضے میگویند بلے پس آن قطعۂ زمینی کہ می گوید بلے بر خود میبالد
و شادی میکند و افتخاری نماید و خود را بر ہمسایہ ہاے خود تفضیل میدہد
بسبب اینکہ عبادت الٰہی بر روے آن شدہ بدانکہ غفلت آدمی را
بنحوے معزور گردانیدہ کہ جمادات از و ہشیار تر اند و قدر عبادت و بندگے
خدا را از و بیشتر می دانند بدانکہ اجماع علمائے شیعہ است کہ سجدۂ شکر
سنت است در وقت متجدد شدن نعمتے یا دفع شدن بلائے و بہترین
افرادش سجدہ بعد از نماز است براے شکر توفیق اداے نماز اے عزیز
سجدۂ شکر عبادت است از سجدۂ کہ بندۂ ذلیل در مقام اظہار امتنان نعمت
حضرت متعال و ابراز عطیہ حضرت کریم لم یزل و لایزال العمل می آورد
و اقرار بعجز و انکسار و مذلت خود می نماید و بشکرانۂ این نعمت پیشانی

خود را بر خاک مذلت می گذارد چنانچہ ابن بابویہ بسند موثق از حضرت
صادق ع روایت کردہ است کہ روزے حضرت رسول صلعم در بعضی از
کوچہ ہائے مدینہ سوارہ میرفت ناگاہ پا را گردانید و فرود آمد و بسجدہ
افتاد و بسیار طول داد سجود را پس سر برداشت و باز سوار شد اصحاب
از سبب این حال سوال کردند فرمود کہ جبرئیل ع نازل شد و سلام پروردگار
مرا رسانید و بشارت داد مرا کہ خدا ترا در میان امت خود خوار نخواہد کرد
مالے نداشتم کہ تصدق کنم مملوکے نداشتم کہ آزاد کنم پس سجدہ شکر
پروردگار خود کردم **ایضاً** بسند معتبر از حضرت امام محمد باقر ع روایت
کردہ است کہ پدرم امام زین العابدین ع ہیچ نعمت از خدا یاد نکرد
مگر آنکہ بشکر آن سجدہ کرد و ہیچ آیہ نخواند کہ در آن سجدہ باشد مگر آنکہ
سجدہ می کرد و رفع نکرد خدا از وی بدی را کہ از آن می ترسید مگر آنکہ
سجدہ کرد و از ہر نماز واجب کہ فارغ شد بعد از آن سجدہ کرد و ہر وقت
کہ توفیق می یافت کہ میان دو کس اصلاح کند البتہ برائے آن سجدۂ شکر
میکرد و در جمیع مواضع سجود آن حضرت ع اثر سجود بود باین سبب آن
حضرت را سجاد می نامیدند **وایضاً** بسند صحیح از حضرت صادق ع
روایت کردہ است کہ ہر مومن کہ از برائے خدا سجدہ کند برائے
شکر نعمتے در غیر نماز حق تعالے برائے او دہ حسنہ بنویسد و دہ گناہ محو کند

وده درجه در بهشت بلند گرداند و پسندهای بسیار معتبر از ان حضرت منقول است
که نزدیک ترین احوال بنده بخدا حالتے است که در سجده باشد و گریان باشد
چنانچه بسند معتبر از حضرت امام علی نقی منقول است که حضرت موسی در هنگام
مناجات از حق تعالے سوال کرد که الٰہی چیست جزاے کسے که چشمان
او از ترس تو گریان شود وحی رسید که اے موسیٰ روے او را از گرمی
آتش نگاه می دارم و از خوف و فزع روز قیامت او را ایمن گردانم و بسند
معتبر منقول است که حضرت رسول فرمود که هر که چشمان او پر اشک شود
از خوف الٰہی خدا بازاے هر قطرهٔ که از دیدهٔ او می ریزد قصرے در
بهشت باو کرامت فرماید که مزین باشد بمروارید و جواهر و در آن قصر
از نعمتهائے الٰہی بوده باشد انچه چشم ندیده و گوش نشنیده و بر خاطر کسے
خطور نکرده باشد و حضرت صادق فرمود که بسیاره است که میان آدمی و
بهشت زیاده از ما بین تحت الثرٰی تا عرش دوری هست از بسیاری
گناهان بسبب گریه می کند از ترس الٰہی و از روے پشیمانی از گناهان تا آنکه
نزدیک تر می شود به بهشت از پلک چشم بچشم و در حدیث دیگر فرمود که چه بسیار
کسے که بلهو و لعب خندهٔ او در دنیا بسیار است و در روز قیامت گریهٔ او
بسیار باشد و چه بسیار کسی که در دنیا بسیار بر گناهان خود گرید و ترسان
باشد و در روز قیامت در بهشت شادی و خندهٔ او بسیار باشد و در حدیث

دیگر فرمود که هیچ چیز نیست مگر اورا کیلی و وزنی هست مگر قطرات اشک که
قطرهٔ ازان دریاهای آتش را فرو می نشاند و چون چشم کسی پر از آب شود در
روی او هرگز غبار مذلت و خواری نه نشیند و چون بر رو جاری گردد خدا آن رو را
بر آتش جهنم حرام گرداند و اگر یک کس گریه کند از جهت امتی که همه مستحق عذاب
الهی شده باشند حق سبحانه و تعالی همه را می بخشد و حضرت امام محمد باقر فرمود
که هیچ قطرهٔ محبوب تر نیست نزد حق تعالی از قطرهٔ اشکی که در تاریکی شب از
ترس عذاب الهی بیرون آید از چشم و غرض ازان غیر خدا نباشد و بسند
معتبره از حضرت صادق ع منقول است که هر دیده گریان است در روز
قیامت مگر سه دیده که پوشیده باشد از چیزهای که خدا حرام کرده است
و دیده که بیدار کشیده باشد در طاعت الهی و دیده که گریسته باشد در
دل شب از ترس حق تعالی و بسند معتبر از اسحاق بن عمار منقول است
که بحضرت صادق ع عرض کردم که می خواهم بگریم و نمی آید و بسیار است
که بعضی از مردگان خود را یاد می کنم که مرا رقت حاصل شود و گریه بیاید آیا
جایز است این فرمود بلی ایشان را یاد کن و چون بگریه در آمدی خدا را
بخوان و در حدیث دیگر فرمود که اگر ترا گریه نیاید خود را بگریه بدار پس اگر
اشک بیرون آید مثل سر مگس به بسیار خوب است و در حدیث دیگر
فرمود که اگر از امری خوف داشته باشد یا حاجتی بخدا داشته باشد

پس اول تعظیم و حمد و ثنای الهی چنانچه سزاوار است بگو و صلوات بر محمد و آل محمد
بفرست و حاجت خود را بطلب و خود را بگریه بدار اگرچه بقدر سر مگسی باشد بدرستیکه
پدرم می گفت که اقرب احوال بنده بخدای عزوجل وقتی است که در سجده
باشد و گریان باشد و بسندهای بسیار معتبر از آن حضرت منقول است که نزدیکترین
احوال بنده بخدا حالتی است که در سجده باشد و گریان باشد و در
حدیث صحیح دیگر فرمود که سجدهٔ شکر واجب است بر هر مسلمان
تمام می کنی بآن نماز خود را و خوشنود میگردانی بآن پروردگار خود را و ملائکه را و
از خود تعجب می آوری بدرستیکه هرگاه بنده نماز کند و بعد از آن بسجود شکر رود
پروردگار عالمیان حجاب را از میان بنده و ملائکه بگشاید پس گوید ای ملائکه
من نظر کنید بسوی بندهٔ من که ادا کرد فرض مرا و تمام کرد عهد مرا پس سجده
کرد نزد من برای شکر آنچه بر او انعام کرده ام ای ملائکه من او را چه باید
داد گویند پروردگارا رحمت تو پس فرماید که دیگر چه باید داد گویند پروردگارا
بهشت تو باز فرماید که دیگر چه باید داد گویند کفایت مهمات او و برآوردن
حاجتهای او پس حق تعالی مکرر سوال نماید و ملائکه جواب گویند تا آنکه
ملائکه گویند پروردگارا دیگر ما چیزی نمیدانیم آنگاه خداوند کریم فرماید که من او را
شکر کنم چنانچه او مرا شکر کرد و اقبال کنم بسوی او بفضل خود و رحمت عظیم
خود را او در قیامت باو بنمایم و در حدیث دیگر فرمود که حضرت رسول ص

در سفرے بر ناقۂ سوار بود ناگاه فرود آمد و پنج سجده بجا آورد چون سوار شد
پرسیدند که یا رسول الله کارے کردی که پیشتر نمے کردی فرمود که درین وقت
جبرئیل بر من نازل شد و مرا پنج بشارت داد براے هر بشارتے سجده کردم
و در حدیث معتبر از حضرت امام رضا علیه التحیة والثنا منقول است
که چون بنده در سجده باشد و خواب او را برباید حق تعالی فرماید که قبض روح
بنده خود کردم در هنگامی که مشغول طاعت من بود و بسند صحیح از حضرت
صادق مروی است که خداوند عالمیان ابراهیم را براے آن خلیل خود
گردانید که سجده بر زمین بسیار میکرد و در حدیث معتبر دیگر فرمود که چون نعمتے
از نعمتهاے خدا را بر خود یاد آوری و در موضعی باشی که کسے از مخالفان
ترا نه بیند پهلوے روے خود را بر زمین گذار و اگر در جاے باشی که ایشان
باشند و نتوانی سجده کردن دست بر پایین شکم خود گذار و خم شو براے تواضع
و شکستگی نزد خدا و دست بر شکم گذاشتن براے آنست که مخالفان گمان
کنند که پیچے در شکم تو بهم رسیده است شیخ حر عاملی در وسائل آورده که طول
دادن در سجده و ذکر خدا کردن ثواب عظیم دارد چنانکه محمد بن یعقوب از
زید شحام و آن از حضرت امام جعفر صادق روایت کرده فرمود بدرستیکه بنده
هرگاه سجود می کند و طول می دهد در سجود ابلیس ملعون ندامی کند و افسوس میکند
که بندگان خدا اطاعت می کنند و من نافرمانی کردم و ایشان سجده می کنند

ومن انکار کردم بسند موثق از حضرت امام رضاؑ منقول است که
سجده بعد از نماز واجب شکر خدا است بر آنکه توفیق داده بندهٔ خود را که
ادا کرد فرض او را و کمتر انچه در این سجده گویند آنست که سه مرتبه بگوید
شُکْرًا لِلّٰہِ راوی پرسید که چه معنی دارد شکرا للہ حضرت فرمود که معنیش
آنست که این سجده از من شکر خدا است بر آنکه مرا توفیق داده که
بخدمت او قیام نمودم و فرض او را ادا کردم و شکر خدا موجب مزید
نعمت و توفیق طاعت است و اگر در نماز تقصیرے مانده باشد که بنوافل
تمام نشده باشد باین سجده تمام می شود **اما کیفیت** این
سجده بهر نحو که واقع شود بعمل می آید و احوط آنست که اگر بر زمین باشد
و تواند مانند سجدهٔ نماز بر هفت عضو سجده کند و پیشانی را بر چیزے
گذارد که در نماز بر آن می گذارد و افضل آنست که بر خلاف سجدهٔ نماز
دستها را بر زمین بخواباند و سینه و شکم را بر زمین برساند و سنت است
که اول پیشانی را بر زمین گذارد پس طرف راست روی را پس طرف
چپ روی را پس باز پیشانی را بر زمین گذارد و باین سبب دو سجدهٔ
شکر می گویند و ظاهرا بدون ذکر نیز بعمل می آید و سنت است که ذکری
بکند و بهتر آنست که یکے از اذکار و ادعیه باشد که مذکور خواهد شد
و مستحب است که این سجده را طول دهد چنانچه منقول است که حضرت

امام موسی کاظم ؑ بعد از طلوع صبح سجده می کرد تا وقت زوال و بعد از عصر تا شام و در حدیث دیگر وارد شده است که آنحضرت زیاده از ده سال هر روز بعد از طلوع آفتاب تا وقت زوال در سجده بود و در سند صحیح منقول است که حضرت امام رضا ؑ آن قدر در سجود می ماند که سنگریزه مسجد از عرق آن حضرت ؑ تر میشد و دو طرف روی خود را بر زمین مسجد می چسپانید شیخ حر عاملی در وسائل از سعید بن هبة الله الراوندی در قصص الانبیا از ابن بابویه از عامر از امام جعفر صادق ؑ آورده که فرمود جناب رسول مقبول ؐ تحقیق که خداوند عالم جناب آدم ؑ را از جنت بجانب دنیا فرستاد و حکم کرد جناب آدم ؑ را که زراعت بکند برای رزق خود چرا که از نعیم جنت خورش نخورد و رسید و جناب آدم در فراق جنت دو صد سال گریه کرد و بعده سی شبانه روز علی الاتصال از سجده سر بر نداشت و در رجال کشی مذکور است که فضل بن شاذان نزد ابی عمیر آمد و او در سجده بود و سجده را بسیار طول داد چون سر بر داشت و طول سجده او را اندکور ساختند گفت اگر سجود جمیل بن دراج را میدیدید سجود مرا طویل نمی شمردید گفت روزی بنزد جمیل رفتم و او سجده را بسیار طول داد چون سر برداشت گفت اگر سجده محمد بن ابی عمیر را میدیدی از سجده من تعجب نمی کردی و ابن ابی عمیر گفت که اگر طول سجده معروف بن خربوز را می دیدی سجده م

سل می شمردی وایضاً از فضل بن شاذان روایت کرده است که حسن بن
علی بن فضال به صحرا می رفت برای عبادت و سجده را چندان طول میداد
که مرغ می آمد و بر پشتش می نشست به گمان آنکه جامه ایست افتاده و
وحشیان بر دور او چرا می کردند و از و وحشت نمی کردند وایضاً روایت کرده
است که علی بن مهزیار چون آفتاب طلوع می کرد بسجده می رفت و سر بر نمیداشت
تا برای هزار نفر از برادران خود دعا میکرد مثل آنچه از برای خود دعا کرده بود و
بر پیشانی او پینه بود مانند زانوی شتر از بسیاری طول سجده وایضاً روایت
کرده است که ابن ابی عمیر بعد از نماز صبح بسجدهٔ شکر سر می گذاشت و سر بر نمیداشت
مگر وقت ظهر و افضل آنست که سجدهٔ شکر بعد از جمیع تعقیبات باشد و پیش از
نوافل و در نماز مغرب اکثر گفته اند که بعد از نوافل بعمل آرد و بعضی پیش از نوافل
گفته اند و ظاهرا هر دو خوب است و پیش از نوافل بجا آوردن افضل است
چنانچه حمیری از حضرت صاحب الزمان روایت کرده است و اگر هر دو را بعمل
آورد شاید بهتر باشد اما دعاهای این سجده بسیار است و این کتاب گنجایش
ذکر آنها ندارد و بسند معتبر از حضرت امام رضا علیه التحیة والثنا منقول است
که اگر خواهی صد مرتبه شکراً شکراً بگو و اگر خواهی صد مرتبه عفواً عفواً و در
عیون اخبار الرضاء از رجا بن الضحاک روایت کرده است که حضرت
امام رضا در راه خراسان هرگاه از تعقیب نماز ظهر فارغ میشد بسجدهٔ شکر

میرفت و صد مرتبه می گفت شُكراً لِلّٰهِ و چون از تعقیب عصر فارغ میشد سر در سجده می گفت حمداً لِلّٰهِ شیخ طوسی در مصباح و کفعمی در بلد الامین ذکر کرده اند که در سجدهٔ شکر نماز صبح سنت است که این دعا بخواند یَا مَاجِدُ یَا جَوَادُ یَا حَيُّ حِينَ لَا حَيَّ یَا فَرْدُ یَا مُنْفَرِدُ بِالْوَحْدَانِيَّةِ یَا مَنْ لَا یَشْتَبِهُ عَلَيْهِ الْاَصْوَاتُ یَا مَنْ لَا یَخْفٰی عَلَيْهِ اللُّغَاتُ یَا مَنْ یَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ اُنْثٰی وَ مَا تَغِيضُ الْاَرْحَامُ وَ مَا تَزْدَادُ یَا مَنْ یَعْلَمُ خَائِنَةَ الْاَعْيُنِ وَ مَا تُخْفِی الصُّدُورُ یَا مَنْ هُوَ اَعْلَمُ بِسَرِيرَتِی مِنِّی بِهَا یَا مَالِكَ الْاَشْيَاءِ قَبْلَ تَكْوِينِهَا اَسْئَلُكَ بِاسْمِكَ الْمَكْنُونِ الْمَخْزُونِ الْحَيِّ الْقَيُّومِ الَّذِی هُوَ نُورٌ مِنْ نُورٍ وَ اَسْئَلُكَ بِنُورِكَ السَّاطِعِ فِی الظُّلُمَاتِ وَ سُلْطَانِكَ الْغَالِبِ وَ مُلْكِكَ الْقَاهِرِ لِمَنْ دُونَكَ وَ بِقُدْرَتِكَ الَّتِی بِهَا یَدُكَ كُلُّ شَیْءٍ وَ بِرَحْمَتِكَ الَّتِی وَسِعَتْ كُلَّ شَیْءٍ اَسْئَلُكَ اَنْ تُصَلِّیَ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَ اٰلِ بَيْتِهِ وَ اَنْ تُعِيذَنِی مِنْ جَمِيعِ مُضِلَّاتِ الْفِتَنِ وَ مِنْ شَرِّ جَمِيعِ مَا یَخَافُ اَحَدٌ مِنْ خَلْقِكَ اِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ وَ اَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ کلینی بسند معتبر از سلیمان دیلمی روایت کرده است که با حضرت موسی بن جعفر ع بمزرعه از مزارع آنحضرت ع رفتم چون از نماز ظهر فارغ شد بسجده رفت و گریه بر آنحضرت مستولی شد و با صدای حزین میگفت رَبِّ عَصَيْتُكَ بِلِسَانِی وَ لَوْ شِئْتَ وَ عِزَّتِكَ لَاَخْرَسْتَنِی وَ عَصَيْتُكَ بِبَصَرِی وَ لَوْ شِئْتَ وَ عِزَّتِكَ لَكَمَهْتَنِی وَ عَصَيْتُكَ بِسَمْعِی وَ لَوْ شِئْتَ

وعزتك لاصممتني وعصيتك بيدي ولو شئت وعزتك لكنعتني
وعصيتك برجلي ولو شئت وعزتك لجذمتني وعصيتك بفرجي
ولو شئت وعزتك لعقمتني وعصيتك بجميع جوارحي التي انعمت
بها علي وليس هذا جزاءك مني پس شمردم هزار مرتبه گفتند العفو العفو
پس جانب راست روی مبارک را بر زمین گذاشتند و سه مرتبه گفتند
بؤت اليك بذنبي عملت سوءا وظلمت نفسي فاغفر لي فانه
لا يغفر الذنوب غيرك يا مولاي پس جانب چپ روی را بر
زمین گذاشتند و سه مرتبه گفتند ارحم من اساء واقترف واستكان
واعترف پس سر برداشتند شیخ طوسی و دیگران گفته اند که سنت
است که در سجود شکر نماز ظهر این دعا بخواند یا خیر من رفعت اليه
ايدي السائلين ويا اكرم من مدت اليه اعناق الراغبين
ويا اكرم الاكرمين ويا ارحم الراحمين صل على
محمد واله الطيبين والطف لي بلطفك الخفي في
شاني كله شیخ و دیگران در سجده شکر نماز خفتن گفته اند که
سنت است که این دعا بخواند اللهم انت انت انقطع الرجاء
الا منك يا احد من لا احد له يا احد من لا احد له يا احد من
لا احد له غيرك يا من لا يزيده كثرة الدعاء الا كرما

لاصممتني
بجوارحي

وَجُوداً يا مَن لا يَزيدُهُ كَثرَةُ الدُّعاءِ إلّا كَرَماً وَجُوداً صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآهلِ بَيتِهِ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآهلِ بَيتِهِ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآهلِ بَيتِهِ

پس حاجت خود را می طلبی پس گونهٔ راست را بر زمین میگذاری و همین دعا میخوانی پس گونهٔ چپ را بر زمین میگذاری و همین دعا میخوانی پس باز پیشانی را بر زمین میگذاری و همین دعا میخوانی **کلینی** و ابن بابویه و شیخ و دیگران بسندهای حسن کالصحیح از عبد الله بن جندب روایت کرده اند که بخدمت حضرت امام موسی کاظم عرض کردم که چه بگویم در سجدهٔ شکر بدرستیکه اصحاب ما اختلاف کرده اند درین باب حضرت فرمود که چون بسجده روی بگو

اَللّٰهُمَّ اِنّی اُشهِدُكَ وَكَفىٰ بِكَ شَهيداً وَاُشهِدُ مَلائِكَتَكَ وَاَنبِياءَكَ وَرُسُلَكَ وَجَميعَ خَلقِكَ بِاَنَّكَ اَنتَ اللهُ رَبّي وَالإسلامَ ديني وَمُحَمَّدٌ نَبِيّي وَعَلِيٌّ وَلِيّي وَالحَسَنُ وَالحُسَينُ وَعَلِيُّ بنُ الحُسَينِ وَمُحَمَّدُ بنُ عَلِيٍّ وَجَعفَرُ بنُ مُحَمَّدٍ وَموسَى بنُ جَعفَرٍ وَعَلِيُّ بنُ موسىٰ وَمُحَمَّدُ بنُ عَلِيٍّ وَعَلِيُّ بنُ مُحَمَّدٍ وَالحَسَنُ بنُ عَلِيٍّ وَالخَلَفُ الصّالِحُ صَلَواتُكَ عَلَيهِم اَجمَعينَ اَئِمَّتي بِهِم اَتَوَلّىٰ وَمِن اَعدائِهِم اَتَبَرَّأُ پس سه مرتبه بگو اَللّٰهُمَّ اِنّي اَنشُدُكَ دَمَ المَظلومِ و سه مرتبه بگو اَللّٰهُمَّ اِنّي اَنشُدُكَ بِاِيوائِكَ عَلىٰ نَفسِكَ لِاَولِيائِكَ لَتُظفِرَنَّهُم عَلىٰ عَدُوِّكَ وَعَدُوِّهِم اَن تُصَلِّيَ عَلىٰ مُحَمَّدٍ وَعَلَى المُستَحفَظينَ مِن آلِ مُحَمَّدٍ و سه

مُحَمَّدٌ عَلِيّاً (نسخه)

بِوَأيِكَ بِعَدوِّه (نسخه)

مرتبه اللّهمّ انّی اسئلك بابوائك علی نفسك لاعدائك لتهلكنّهم و
تخزينّهم بايديهم و ايدی المؤمنين ان تصلّی علی محمّد و علی
المستحفظين من آل محمّد و سه مرتبه اللّهمّ انّی اسئلك اليسر
بعد العسر پس جانب راست رو را بر زمين ميگذاری و سه مرتبه ميگوئی
يا كهفی حين تعيينی المذاهب و تضيق علیّ الارض بما رحبت
و يا باری خلقی رحمة بی و كنت عن خلقی غنيّا صلّ علی محمّد
و آل محمّد و علی المستحفظين من آل محمّد پس جانب چپ روی را
ميگذاری و سه مرتبه می گوئی يا مذلّ كلّ جبّار و يا معزّ كلّ
ذليل قد و عزّتك بلغ بی مجهودی ففرّج عنّی
پس سه مرتبه ميگوئی يا حنّان يا منّان يا كاشف
الكرب العظام پس باز پيشانی را بر زمين می گذاری و صد مرتبه ميگوئی
شكرا شكرا و شيخ ذكر كرده است كه بعد از آن اين دعا بخوان
يا سامع الصّوت يا سابق الفوت يا باری النّفوس بعد الموت
صلّ علی محمّد و آل محمّد در مجمع الدعوات محمد بن هارون تلعكبری
از حضرت صادق ع روايت كرده است كه در سجده اين دعا بخوان
بسم اللّه الرّحمن الرّحيم اللّهمّ مالك الملك تؤتی الملك من تشاء
و تنزع الملك ممّن تشاء و تعزّ من تشاء و تذلّ من تشاء بيدك

يا كهفی

الخَيرُ اِنَّكَ عَلى كُلِّ شَيءٍ قَدِيرٌ تُولِجُ اللَّيلَ فِي النَّهارِ وَتُولِجُ النَّهارَ فِي اللَّيلِ وَتُخرِجُ الحَيَّ مِنَ المَيِّتِ وَتُخرِجُ المَيِّتَ مِنَ الحَيِّ وَتَرزُقُ مَن تَشاءُ بِغَيرِ حِسابٍ يا اَللهُ يا اَللهُ يا اَللهُ اَنتَ المَرهُوبُ مِنكَ جَمِيعُ خَلقِكَ يا نُورَ النُّورِ فَلا يُدرِكُ نُورٌ كَنُورِكَ يا اَللهُ يا اَللهُ اَنتَ الرَّفِيعُ فَوقَ عَرشِكَ مِن فَوقِ سَمٰواتِكَ فَلا يَصِفُ عَظَمَتَكَ اَحَدٌ مِن خَلقِكَ يا نُورَ النُّورِ اَنتَ الَّذِي قَدِ استَنارَ بِنُورِكَ اَهلُ سَمٰواتِكَ وَاستَضاءَ بِنُورِكَ اَهلُ اَرضِيكَ يا اَللهُ يا اَللهُ اَنتَ الَّذِي لا اِلٰهَ غَيرُكَ تَعالَيتَ عَن اَن يَكُونَ لَكَ وَلَدٌ وَتَعَظَّمتَ عَن اَن يَكُونَ لَكَ نِدٌّ يا نُورَ النُّورِ تَكَرَّمتَ عَن اَن يَكُونَ لَكَ شَبِيهٌ وَتَجَبَّرتَ عَن اَن يَكُونَ لَكَ ضِدٌّ اَو شَرِيكٌ يا نُورَ النُّورِ كُلُّ نُورٍ خامِدٌ لِنُورِكَ يا مَلِيكُ كُلُّ مَلِيكٍ يَفنى غَيرُكَ يا اَللهُ يا اَللهُ اَنتَ الرَّحِيمُ وَاَنتَ الباقِي الدّائِمُ وَمَلَأَت عَظَمَتُكَ السَّمٰواتِ وَالاَرضَ يا دائِمُ كُلُّ حَيٍّ يَمُوتُ غَيرُكَ يا اَللهُ يا اَللهُ اِرحَمنا رَحمَةً تُطفِيْ بِها سَخَطَكَ عَلَينا وَتَكُفُّ عَذابَكَ عَنّا وَتَرزُقُنا بِها سَعادَةً مِن عِندِكَ وَتُحِلُّنا بِها دارَكَ الَّتِي يَسكُنُها خِيَرَتُكَ مِن عِبادِكَ يا اَرحَمَ الرّاحِمِينَ اَسئَلُكَ اَن تُصَلِّيَ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ پس حاجت

خود را سوال کن ابن بابویه و دیگران روایت کرده اند که

حضرت امام زین العابدین صلوات اللہ علیہ در مسجد کوفہ بعد از نماز در سجود
این دعا خواندند اَللّٰهُمَّ اِنْ كُنْتُ قَدْ عَصَيْتُكَ فَقَدْ اَطَعْتُكَ فِى
اَحَبِّ الْاَشْيَاءِ اِلَيْكَ وَهُوَ الْاِيْمَانُ بِكَ مَنًّا مِنْكَ بِهٖ عَلَىَّ
لَا مَنًّا بِهٖ مِنِّىْ عَلَيْكَ وَلَمْ اَعْصِكَ فِىْ اَبْغَضِ الْاَشْيَاءِ اِلَيْكَ
لَمْ اَدَّعِ لَكَ وَلَدًا وَلَمْ اَتَّخِذْ لَكَ شَرِيْكًا مَنًّا مِنْكَ عَلَىَّ لَا مَنًّا
مِنِّىْ عَلَيْكَ وَعَصَيْتُكَ فِىْ اَشْيَاءَ عَلٰى غَيْرِ مُكَابَرَةٍ مِنِّىْ وَلَا مُكَابَرَةٍ
وَلَا اسْتِكْبَارٍ عَنْ عِبَادَتِكَ وَلَا جُحُوْدٍ لِرُبُوْبِيَّتِكَ وَلٰكِنِ اتَّبَعْتُ هَوَاىَ
وَاَزَلَّنِى الشَّيْطَانُ بَعْدَ الْحُجَّةِ وَالْبَيَانِ فَاِنْ تُعَذِّبْنِىْ فَبِذُنُوْبِىْ غَيْرَ
ظَالِمٍ لِّىْ وَاِنْ تَرْحَمْنِىْ فَبِجُوْدِكَ وَرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ

بسندهاے معتبر از حضرت صاحب الزمان علیہ السلام منقول است

کہ حضرت امیر المومنین علیہ السلام در سجدۂ شکر این دعا مے خواندند
يَا مَنْ لَا يَزِيْدُهٗ اِلْحَاحُ الْمُلِحِّيْنَ اِلَّا جُوْدًا وَكَرَمًا يَا مَنْ لَهٗ
خَزَائِنُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ يَا مَنْ لَهٗ مَا دَقَّ وَجَلَّ لَا يَمْنَعُكَ
اِسَاءَتِىْ مِنْ اِحْسَانِكَ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ اَنْ تَفْعَلَ بِىْ مَا اَنْتَ اَهْلُهٗ
وَاَنْتَ اَهْلُ الْجُوْدِ وَالْكَرَمِ وَالْعَفْوِ يَا اَللّٰهُ يَا اَللّٰهُ اِفْعَلْ بِىْ
مَا اَنْتَ اَهْلُهٗ وَاَنْتَ قَادِرٌ عَلَى الْعُقُوْبَةِ وَقَدِ اسْتَحْقَقْتُهَا
لَا حُجَّةَ لِىْ وَلَا عُذْرَ لِىْ عِنْدَكَ اَبُوْءُ اِلَيْكَ بِذُنُوْبِىْ كُلِّهَا

عِنْدَهٗ

أَعْتَرِفُ بِهَا كَيْ تَعْفُوَ عَنِّي وَأَنْتَ أَعْلَمُ بِهَا مِنِّي بُؤْتُ إِلَيْكَ
بِكُلِّ ذَنْبٍ أَذْنَبْتُهُ وَبِكُلِّ خَطِيئَةٍ أَخْطَأْتُهَا وَبِكُلِّ سَيِّئَةٍ
عَمِلْتُهَا يَا رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَتَجَاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ إِنَّكَ أَنْتَ
الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ شیخ طوسی ودیگران روایت کرده اند که حضرت
امام زین العابدین ع در سجده شکر می گفت الْحَمْدُ لِلَّهِ شُكْراً
وهر ده مرتبه که تمام می شد می گفت شُكْراً لِلْمُجِيبِ پس می گفت يَا
ذَا الْمَنِّ الدَّائِمِ الَّذِي لَا يَنْقَطِعُ أَبَداً وَلَا يُحْصِيهِ غَيْرُهُ وَيَا ذَا الْمَعْرُوفِ
الَّذِي لَا يَنْفَدُ أَبَداً يَا كَرِيمُ يَا كَرِيمُ پس دعا و تضرع بسیار کرد
وحاجات خود را یاد می کرد پس میگفت اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ إِنْ أَطَعْتُكَ
وَلَكَ الْحُجَّةُ عَلَيَّ إِنْ عَصَيْتُكَ لَا صُنْعَ لِي وَلَا لِغَيْرِي فِي إِحْسَانٍ
مِنْكَ فِي حَالِ الْحَسَنَةِ يَا كَرِيمُ يَا كَرِيمُ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَيْتِهِ وَصِلْ
بِجَمِيعِ مَا سَأَلْتُكَ وَأَسْأَلُكَ مَنْ فِي مَشَارِقِ الْأَرْضِ وَمَغَارِبِهَا
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَابْدَأْ بِهِمْ وَثَنِّ بِي بِرَحْمَتِكَ پس جانب
راست روی مبارک را بر زمین می گذاشت و می گفت اللَّهُمَّ لَا تَسْلُبْنِي
مَا أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَيَّ مِنْ وَلَايَتِكَ وَوَلَايَةِ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ
عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ السَّلَامُ پس جانب چپ روی را بر زمین میگذاشت و همان دعا میخواند
در مجمع الدعوات گفته است که در سجده شکر این دعا را بی طلب وری

باید خواند اللّهم کما صُنت وجهی عن السّجود الّا لک فصُنه عن
طلب الرّزق الّا منک اللّهُمّ قوّنی علی ما خلقتنی له ولا تشغلنی
بما تکفّلت لی به واعصمنی ممّا تعاقبنی علیه یا من لا یزید ملکه
حسناتی ولا تشینه سیّئاتی ولا ینقص خزائنه غنای ولا یزید
فیها فقری صلّ علی محمّدٍ وآله واثبت رجاءک فی قلبی واقطع رجائی
عمّن سواک حتّی لا ارجو الّا ایّاک ولا اخاف الّا منک ولا اثق الّا
بک ولا اتّکل الّا علیک اجرنی من تحویل ما انعمت به علیّ فی الدّین
والدّنیا والآخرة آتنا فی الدّنیا برحمتک یا کریم و سید ابن طاوس از کتاب
سعد ابن عبدالله روایت کرده است بسندهای صحیح از سلیمان جعفری و محمد بن اسمعیل
بن بزیع که گفتند روزی بخدمت حضرت امام رضا ع رفتیم حضرت را در سجدهٔ شکر یافتیم
و بسیار طول داد چون سر برداشت فرمود که هر که این دعا را در سجدهٔ شکر بخواند چنان است
که در جنگ بدر در خدمت حضرت رسول ص با کافران جنگ کرده باشد و تیر بر
لشکر ایشان انداخته باشد گفتیم رخصت می فرمائی که بنویسیم فرمود که بنویسید چون
بسجدهٔ شکر روید بگوئید اللّهُمّ العن الّذین بدّلا دینک وغیّرا
نعمتک واتّهما رسولک صلّی الله علیه وآله
وخالفا ملّتک وصدّا عن سبیلک وکفرا
آلاءک وردّا علیک کلامک واستهزءا

بنبیک

بِرَسُولِكَ وَقَتَلَا ابْنَ نَبِيِّكَ وَحَرَّفَا كِتَابَكَ وَجَحَدَا آيَاتِكَ

وَسَخِرَا بِإِمَامِكَ وَاسْتَكْبَرَا عَنْ عِبَادَتِكَ وَقَتَلَا أَوْلِيَائَكَ

وَجَلَسَا فِي مَجْلِسٍ لَمْ يَكُنْ لَهُمَا بِحَقٍّ وَحَمَلَا النَّاسَ عَلَى أَكْتَافِ آلِ مُحَمَّدٍ

اللَّهُمَّ الْعَنْهُمَا لَعْنًا يَتْلُو بَعْضُهُ بَعْضًا وَاحْشُرْهُمَا وَأَتْبَاعَهُمَا إِلَى

جَهَنَّمَ زُرْقًا اللَّهُمَّ إِنَّا نَتَقَرَّبُ إِلَيْكَ بِاللَّعْنَةِ عَلَيْهِمَا وَالْبَرَاءَةِ

مِنْهُمَا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتَلَةَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ

وَقَتَلَةَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ وَابْنِ فَاطِمَةَ بِنْتِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ اللَّهُمَّ زِدْهُمَا عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ

وَهَوَانًا فَوْقَ هَوَانٍ وَذُلًّا فَوْقَ ذُلٍّ وَخِزْيًا فَوْقَ خِزْيٍ اللَّهُمَّ دُعَّهُمَا

فِي النَّارِ دَعًّا وَأَرْكِسْهُمَا فِي أَلِيمِ عَذَابِكَ رَكْسًا اللَّهُمَّ احْشُرْهُمَا

وَأَتْبَاعَهُمَا إِلَى جَهَنَّمَ زُمَرًا اللَّهُمَّ فَرِّقْ جَمْعَهُمْ وَشَتِّتْ

أَمْرَهُمْ وَخَالِفْ بَيْنَ كَلِمَتِهِمْ وَبَدِّدْ جَمَاعَتَهُمْ وَالْعَنْ أَئِمَّتَهُمْ

وَاقْتُلْ قَادَتَهُمْ وَسَادَتَهُمْ وَكُبَرَاءَهُمْ وَالْعَنْ رُؤَسَاءَهُمْ

وَاكْسِرْ رَايَتَهُمْ وَأَلْقِ الْبَأْسَ بَيْنَهُمْ وَلَا تُبْقِ مِنْهُمْ دَيَّارًا

اللَّهُمَّ الْعَنْ أَبَا جَهْلٍ وَالْوَلِيدَ لَعْنًا يَتْلُو بَعْضُهُ بَعْضًا اللَّهُمَّ الْعَنْهُمَا

لَعْنًا يَلْعَنُهُمَا بِهِ كُلُّ مَلَكٍ مُقَرَّبٍ وَكُلُّ نَبِيٍّ مُرْسَلٍ وَكُلُّ مُؤْمِنٍ

امْتَحَنْتَ قَلْبَهُ لِلْإِيمَانِ اللَّهُمَّ الْعَنْهُمَا لَعْنًا يَتَعَوَّذُ مِنْهُ أَهْلُ النَّارِ

وَمَن عَدَلَ اِلَیْهِمَا اَللّٰهُمَّ الْعَنْهُمَا لَعْناً لَا یَخْطُرُ لِاَحَدٍ بِبَالٍ اَللّٰهُمَّ الْعَنْهُمَا لَعْناً فِی مُسْتَسِرِّ سِرِّکَ وَظَاهِرِ عَلَانِیَتِکَ وَعَذِّبْهُمَا عَذَاباً فِی التَّقْدِیرِ وَفَوْقَ التَّقْدِیرِ وَشَارِکْ مَعَهُمَا اِبْنَتَیْهِمَا وَاَشْیَاعَهُمَا وَمُحِبِّیهِمَا وَمَنْ شَایَعَهُمَا اِنَّکَ سَمِیعُ الدُّعَاءِ شیخ کشی از سعید بن مسیب روایت کرده است که قاریان قرآن تا حضرت امام زین العابدین ؑ متوجه مکه معظمه نمی شدند بیرون نمی رفتند در یکے از سفرهای حج با حضرت بیرون رفتیم و هزار نفر بودیم چون بمنزل سقیا رسیدیم حضرت فرود آمد و نماز کرد و بعد از نماز سجدهٔ شکر بجا آورد و در سجده این دعا خواند پس شنیدم که هر درخت و سنگ و کلوخ که در آن موضع بود همه با حضرت درین تسبیح موافقت کردند من از مشاهدهٔ این حال غریب بسیار ترسیدم چون حضرت سر برداشت فرمود که این تسبیح اعظم بنداست و با این تسبیح هیچ گناه نمی ماند و چون حق تعالے جبرئیل ؑ را آفرید این تسبیح را الهام کرد باو چون این تسبیح را خواند جمیع آسمانها و آنچه در آنها بود همه باو خواندند و این نام بزرگ خدا است اینست تسبیح سُبْحَانَکَ اَللّٰهُمَّ وَحَنَانَیْکَ سُبْحَانَکَ اَللّٰهُمَّ وَتَعَالَیْتَ سُبْحَانَکَ اَللّٰهُمَّ وَالْعِزُّ اِزَارُکَ سُبْحَانَکَ اَللّٰهُمَّ وَالْعَظَمَةُ رِدَاؤُکَ وَتَعَالَی بِرُّ بَالِکَ سُبْحَانَکَ اَللّٰهُمَّ وَالْکِبْرِیَاءُ سُلْطَانُکَ سُبْحَانَکَ مِنْ عَظِیمٍ مَا اَعْظَمَکَ سُبْحَانَکَ سُبِّحْتَ فِی الْاَعْلَیٰ

سُبْحَانَکَ مِنْ عَظِیمٍ تَسْمَعُ وَتَرَی مَا تَحْتَ الثَّرَی سُبْحَانَکَ أَنْتَ شَاهِدُ کُلِّ نَجْوَی سُبْحَانَکَ مَوْضِعَ کُلِّ نَجْوَی سُبْحَانَکَ حَاضِرَ کُلِّ مَلَاءٍ سُبْحَانَکَ عَظِیمَ الرَّجَاءِ سُبْحَانَکَ تَرَی مَا فِی قَعْرِ الْمَاءِ سُبْحَانَکَ تَسْمَعُ أَنْفَاسَ الْحِیتَانِ فِی قُعُورِ الْبِحَارِ سُبْحَانَکَ تَعْلَمُ وَزْنَ السَّمَوَاتِ سُبْحَانَکَ تَعْلَمُ وَزْنَ الْأَرَضِینَ سُبْحَانَکَ تَعْلَمُ وَزْنَ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ سُبْحَانَکَ تَعْلَمُ وَزْنَ الظُّلْمَةِ وَالنُّورِ سُبْحَانَکَ تَعْلَمُ وَزْنَ الْفَیْءِ وَالْهَوَاءِ سُبْحَانَکَ تَعْلَمُ وَزْنَ الرِّیحِ کَمْ هِیَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ سُبْحَانَکَ قُدُّوسٌ قُدُّوسٌ قُدُّوسٌ سُبْحَانَکَ عَجَباً لِمَنْ عَرَفَکَ کَیْفَ لَا یَخَافُکَ سُبْحَانَکَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِکَ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَلِیِّ الْعَظِیمِ ابن بابویه رح بسند معتبر از اصبغ بن نباته روایت کرده است که حضرت امیر المؤمنین صلوات الله علیه در سجود این دعا میخواندند أُنَاجِیکَ یَا سَیِّدِی کَمَا یُنَاجِی الْعَبْدُ الذَّلِیلُ مَوْلَاهُ وَأَطْلُبُ إِلَیْکَ طَلَبَ مَنْ یَعْلَمُ أَنَّکَ تُعْطِی وَلَا یَنْقُصُ مِمَّا عِنْدَکَ شَیْءٌ وَأَسْتَغْفِرُکَ اسْتِغْفَارَ مَنْ یَعْلَمُ أَنَّهُ لَا یَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ وَأَتَوَکَّلُ عَلَیْکَ تَوَکُّلَ مَنْ یَعْلَمُ أَنَّکَ عَلَی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ جعفر حمیری در قرب الاسناد بسند معتبر از حضرت صادق ع روایت کرده است که حضرت امیر المؤمنین ع در سجده این دعا می خواندند اللَّهُمَّ إِنِّی أَعُوذُ بِکَ أَنْ تَبْتَلِیَنِی بِبَلِیَّةٍ تَدْعُونِی ضَرُورَتُهَا عَلَی أَنْ أَتَغَوَّثَ بِشَیْءٍ مِنْ

نسخه: شکوی

مَعَاصِيكَ اَللّٰهُمَّ وَلَا تَجْعَلْ بِي حَاجَةً اِلىٰ اَحَدٍ مِنْ شِرَارِ خَلْقِكَ وَلِئَامِهِمْ
فَاِنْ جَعَلْتَ بِي حَاجَةً اِلىٰ اَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ فَاجْعَلْهَا اِلىٰ اَحْسَنِهِمْ
وَجْهاً وَخَلْقاً وَخُلُقاً وَاَسْخَاهُمْ بِهَا نَفْساً وَاَطْلَقِهِمْ بِهَا لِسَاناً وَاَسْمَحِهِمْ بِهَا
كَفّاً وَاَقَلِّهِمْ بِهَا عَلَيَّ امْتِنَاناً حميری از حضرت صادق ؑ روایت کرده است
که پدرم در سجده این دعا می خواندند اَللّٰهُمَّ اِنْ ظَنَّ النَّاسُ بِي حَسَناً
فَاغْفِرْ لِي مَا لَا يَعْلَمُونَ وَلَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا يَقُولُونَ وَاَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ
و فرموده که این دعا نیز می خواندند يَا ثِقَتِي وَرَجَائِي فِي شِدَّتِي وَرَخَائِي
صَلِّ عَلىٰ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَالْطُفْ لِي فِي جَمِيعِ اَحْوَالِي فَاِنَّكَ تَلْطُفُ
لِمَنْ تَشَاءُ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَصَلَّى اللّٰهُ عَلىٰ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ
وَعَلىٰ اَهْلِ بَيْتِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَسَلَّمَ كَثِيراً در عیون اخبار
الرضا ؑ بسند معتبر روایت کرده است که حضرت امام رضا ؑ در سجده این
دعا می خواندند لَكَ الْحَمْدُ اِنْ اَطَعْتُكَ وَلَا حُجَّةَ لِي اِنْ عَصَيْتُكَ
وَلَا صُنْعَ لِي وَلَا لِغَيْرِي فِي اِحْسَانِكَ وَلَا عُذْرَ لِي اِنْ اَسَاْتُ مَا
اَصَابَنِي مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنْكَ يَا كَرِيمُ اغْفِرْ لِمَنْ فِي مَشَارِقِ الْاَرْضِ
وَمَغَارِبِهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ در فقه الرضا ؑ منقول است
که حضرت امیر المؤمنین ؑ در سجده این دعا می خواندند اَللّٰهُمَّ ارْحَمْ
ذُلِّي بَيْنَ يَدَيْكَ وَتَضَرُّعِي اِلَيْكَ وَوَحْشَتِي مِنَ النَّاسِ وَآنِسْنِي

إِلَيْكَ يَا كَرِيمُ فَإِنِّي عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدَيْكَ أَتَقَلَّبُ فِي قَبْضَتِكَ يَا ذَا الْمَنِّ وَالْفَضْلِ وَالْجُودِ وَالْغِنَى وَالْكَرَمِ وَارْحَمْ ضَعْفِي وَشَيْبَتِي مِنَ النَّارِ يَا كَرِيمُ در فقه الرضاء مذکور است که حضرت امام محمد باقرء در سجده این دعا می خواندند لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ حَقّاً حَقّاً سَجَدْتُ لَكَ يَا رَبِّ تَعَبُّداً وَرِقّاً وَإِيمَاناً وَتَصْدِيقاً يَا عَظِيمُ إِنَّ عَمَلِي ضَعِيفٌ فَضَاعِفْهُ لِي يَا كَرِيمُ يَا جَبَّارُ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَجُرْمِي وَتَقَبَّلْ عَمَلِي يَا كَرِيمُ يَا جَبَّارُ در فقه الرضاء مذکور است که حضرت امام جعفر صادق ع در سجود این دعا می خواندند يَا كَائِنُ قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ وَيَا مُكَوِّنُ قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ لَا تَفْضَحْنِي فَإِنَّكَ بِي عَالِمٌ وَلَا تُعَذِّبْنِي فَإِنَّكَ عَلَيَّ قَادِرٌ اللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَدِيلَةِ عِنْدَ الْمَوْتِ وَمِنْ شَرِّ الْمَرْجِعِ فِي الْقَبْرِ وَمِنَ النَّدَامَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ اللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِيشَةً نَقِيَّةً وَمِيتَةً سَوِيَّةً وَمُنْقَلَباً كَرِيماً غَيْرَ مُخْزٍ وَلَا فَاضِحٍ واين دعا نيز می خواندند اللّٰهُمَّ إِنَّ مَغْفِرَتَكَ أَوْسَعُ مِنْ ذُنُوبِي وَرَحْمَتَكَ أَرْجَى عِنْدِي مِنْ عَمَلِي فَاغْفِرْ لِي يَا حَيّاً لَا يَمُوتُ در فقه الرضاء مذکور است که حضرت امام موسی ع در سجود این دعا می خواند لَكَ الْحَمْدُ إِنْ أَطَعْتُكَ وَلَكَ الْحُجَّةُ إِنْ عَصَيْتُكَ لَا صُنْعَ لِي وَلَا لِغَيْرِي فِي إِحْسَانٍ كَانَ مِنِّي حَالَ الْحَسَنَةِ

یاکریم صلّ بما سئلتک فی مشارق الارض ومغاربها من المؤمنین و ذریتی اللّٰهم اغننی علی دینی بدنیای و علی اٰخرتی بتقوای اللّٰهم احفظنی فیما غبت عنه ولا تکلنی الی نفسی فیما قصرت یا من لا تنقصه المغفرة ولا تضره الذنوب صلّ علی محمّد وعلی اٰل محمّد واغفر لی ما لا یضرک واعطنی ما لا ینقصک وباللّٰه التوفیق کلینی بسند معتبر از حضرت صادق ع روایت کرده است که نزدیکترین احوال بنده بسوی خدا وقتی است که بنده در سجود باشد چون بسجده روی بگو یا رب الارباب ویا مالک الملوک ویا سید السادات ویا جبار الجبابرة ویا اله الالهة صلّ علی محمّد واٰل محمّد پس حاجات خود را طلب پس بگو فانی عبدک ناصیتی فی قبضتک پس هر دعا که خواهی بکن که خدا بخشنده است و برآوردن هیچ حاجت باو دشوار نیست ایضاً کلینی بسند موثق از حضرت صادق ع روایت کرده است که شنیدم شبی پدرم در مسجد بسجود رفته می گریست واین دعا می خواند سبحانک اللّٰهم انت ربی حقاً حقاً سجدت لک یا رب تعبداً ورقاً اللّٰهم ان عملی ضعیف فضاعفه لی اللّٰهم قنی عذابک یوم تبعث عبادک وتب علیّ انک انت التواب الرحیم ایضاً کلینی روایت کرده است که حضرت

صادق ع در سجده این دعا می خواند سَجَدَ وَجْهِیَ الْبَالِی لِوَجْهِكَ الْعَزِیزِ سَجَدَ وَجْهِیَ الْفَقِیرُ لِوَجْهِ رَبِّیَ الْغَنِیِّ الْكَرِیمِ الْعَلِیِّ الْعَظِیمِ رَبِّ أَسْتَغْفِرُكَ مِمَّا كَانَ وَأَسْتَغْفِرُكَ مِمَّا یَكُونُ رَبِّ لَا تُجْهِدْ بَلَائِی رَبِّ لَا تُشْمِتْ بِی أَعْدَائِی رَبِّ لَا سُوءَ قَضَائِی رَبِّ إِنَّهُ لَا دَافِعَ وَلَا مَانِعَ إِلَّا أَنْتَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ بِأَفْضَلِ صَلَوَاتِكَ وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ بِأَفْضَلِ بَرَكَاتِكَ اللَّهُمَّ إِنِّی أَعُوذُ بِكَ مِنْ سَطَوَاتِكَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ جَمِیعِ غَضَبِكَ وَسَخَطِكَ سُبْحَانَكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِینَ **ایضا** کلینی ره روایت کرده است که حضرت امیر المؤمنین صلوات الله علیه در سجده این دعا میخواند ارْحَمْ ذُلِّی بَیْنَ یَدَیْكَ وَتَضَرُّعِی إِلَیْكَ وَوَحْشَتِی مِنَ النَّاسِ وَأُنْسِی بِكَ یَا كَرِیمُ و این دعا نیز می خواند وَعَظْتَنِی فَلَمْ أَتَّعِظْ وَزَجَرْتَنِی عَنْ مَحَارِمِكَ فَلَمْ أَنْزَجِرْ وَغَمَرَتْنِی أَیَادِیكَ فَمَا شَكَرْتُ عَفْوَكَ عَفْوَكَ یَا كَرِیمُ أَسْأَلُكَ الرَّاحَةَ عِنْدَ الْمَوْتِ وَأَسْأَلُكَ الْعَفْوَ عِنْدَ الْحِسَابِ **ایضا** کلینی روایت کرده است که امام محمد باقر ع در سجده این دعا می خواند لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ حَقّاً حَقّاً سَجَدْتُ لَكَ یَا رَبِّ تَعَبُّداً وَرِقّاً یَا عَظِیمُ إِنَّ عَمَلِی ضَعِیفٌ فَضَاعِفْهُ لِی یَا كَرِیمُ یَا حَنَّانُ اغْفِرْ لِی ذُنُوبِی وَجُرْمِی وَتَقَبَّلْ

عَمَلِی یَا کَرِیمُ یَا حَنَّانُ اَعُوذُ بِکَ اَنْ اُخَیَّبَ اَوْ اَحْمِلَ ظُلْماً اَللّٰهُمَّ مِنْکَ النِّعْمَةُ وَ اَنْتَ تَرْزُقُ شُکْرَهَا وَ عَلَیْکَ یَکُونُ ثَوَابُ مَا تَفَضَّلْتَ بِهِ مِنْ ثَوَابِهَا بِفَضْلِ طَوْلِکَ وَ بِکَرِیمِ عَائِدَتِکَ **ایضاً** کلینی بسند معتبر روایت کرده است که حضرت امام موسی کاظم ع در سجده این دعا میخواند اَعُوذُ بِکَ مِنْ نَارٍ حَرُّهَا لَا یُطْفَی وَ اَعُوذُ بِکَ مِنْ نَارٍ جَدِیدُهَا لَا یَبْلَی وَ اَعُوذُ بِکَ مِنْ نَارٍ عَطْشَانُهَا لَا یَرْوَی وَ اَعُوذُ بِکَ مِنْ نَارٍ مَسْلُوبُهَا لَا یَکْسَی **ایضاً** کلینی بسند معتبر روایت کرده است که شکایت کرد مردی بحضرت صادق ع که ام ولدی دارم و او علیل است حضرت فرمود که بگو او را که بعد از هر نماز واجب در سجدهٔ شکر بگوید یَا رَؤُفُ یَا رَحِیمُ یَا رَبِّ یَا سَیِّدِی پس حاجت خود را بطلبد **سید بن طاؤس** روایت کرده است که هر که در سجدهٔ شکر این دعا بخواند پیش از آنکه سر بردارد حاجتش برآورده شود اَللّٰهُمَّ لَکَ قَصَدْتُ وَ اِلَیْکَ اِعْتَمَدْتُ وَ اَرَدْتُ وَ بِکَ وَثِقْتُ وَ عَلَیْکَ تَوَکَّلْتُ وَ اَنْتَ عَالِمٌ بِمَا اَرَدْتُ و در روایات معتبرهٔ بسیار منقول است که حضرت صادق و حضرت امام موسی کاظم علیهما السلام در سجدهٔ شکر بسیار می فرمودند اَسْئَلُکَ الرَّاحَةَ عِنْدَ الْمَوْتِ وَ الْعَفْوَ عِنْدَ الْحِسَابِ بسند صحیح از حضرت صادق ع مروی است که در سجده می گفت سَجَدَ وَجْهِیَ اللَّئِیمُ لِوَجْهِ رَبِّیَ الْکَرِیمِ و در بعضی

از کتب معتبره از حضرت امیر المؤمنین ع روایت شده که بهترین سخنان نزد
حق تعالی آنست که بنده در سجده سه مرتبه بگوید اِنِّی ظَلَمتُ نَفسِی
فَاغفِر لِی کذافی المقباس در جعفریات بسند صحیح از حضرت
صادق ع روایت کرده است که حضرت رسول ص چون سر بسجده
می گذاشت این دعا می خواند اَللّٰهُمَّ مَغفِرَتُكَ اَوسَعُ مِن ذُنُوبِی
وَ رَحمَتُكَ اَرجیٰ عِندِی مِن عَمَلِی فَاغفِر لِی ذُنُوبِی یا حَیّاً
لا یَمُوتُ قطب راوندی از حضرت صادق ع روایت کرده است
که هرگاه ترا شدتی و غمی عارض شود و به نهایت برسد سجده کن بر زمین
و بگو یا مُذِلَّ کُلِّ جَبّارٍ یا مُعِزَّ کُلِّ ذَلِیلٍ قَد وَ حَقِّكَ بَلَغَ مَجهُودِی
فَصَلِّ عَلیٰ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ فَرِّج عَنِّی و در عدة الداعی از
آن حضرت روایت کرده است که هرگاه بمردی نازله یا امر شدیدی
یا کربی و غمی نازل شود زانوها و دستهای خود را تا مرفق برهنه کند و بر زمین
بچسباند و سینهٔ خود را بر زمین برساند و حاجت خود را طلب کند ابن
بابویه بسند معتبر از حضرت صادق ع روایت کرده است که هرگاه
بنده در سجده سه مرتبه بگوید یَا اَللهُ یَا رَبّاهُ یَا سَیِّدَاهُ خداوند
کریم در جواب او گوید لَبَّیكَ بندهٔ من حاجت خود را طلب و در
مکارم الاخلاق روایت کرده است که هرکه در سجده یا رَبّاهُ یا

سیداه آن قدر بگوید که یک نفس تمام شود حق تعالی فرماید که حاجت
خود را سوال کن ایضاً روایت کرده است که بعضی از ائمه ع در
سجده می گفت سَجَدَ لَکَ یَا رَبِّ طَالِبٌ مِنْ ثَوَابِکَ سَجَدَ لَکَ یَا رَبِّ هَارِبٌ
مِنْ عِقَابِکَ سَجَدَ لَکَ یَا رَبِّ خَائِفٌ مِنْ سَخَطِکَ پس میگفت یَا اللهُ یَا رَبَّاهُ
تا نفس وفا می کرد پس حاجت خود را طلب می نمود ابن بابویه
روایت کرده است از حضرت صادق ع که هرگاه بنده در سجده بگوید
یَا رَبِّ یَا رَبِّ تا نفسش وفا کند پروردگار عالم فرماید که لَبَّیْکَ چه حاجت
داری ابن بابویه بسند موثق روایت کرده است که حضرت
امام موسی کاظم ع در سجده این دعا می خواند یَا مَنْ عَلَا فَلَا شَیْءَ فَوْقَهُ
وَیَا مَنْ دَنَا فَلَا شَیْءَ دُوْنَهُ اِغْفِرْ لِیْ وَلِاَصْحَابِیْ بسند معتبر از
زیاد قندی روایت کرده است که چون در بغداد بحبس و زندان مبتلا
شدم بخدمت حضرت امام موسی کاظم ع نوشتم که دعای مرا تعلیم فرما که ازین
بلیه نجات یابم حضرت در جواب نوشتند که چون از نماز فارغ شوی بسجده
رو و سجده را طول بده و بگو یَا اَحَدُ مَنْ لَا اَحَدَ لَهُ تا نفست منقطع
شود پس بگو یَا مَنْ لَا یَزِیْدُهُ کَثْرَةُ الدُّعَاءِ اِلَّا جُوْدًا وَکَرَمًا
تا نفست قطع شود پس بگو یَا رَبَّ الْاَرْبَابِ اَنْتَ اَنْتَ الَّذِیْ
انْقَطَعَ الرَّجَاءُ اِلَّا مِنْکَ یَا عَلِیُّ یَا عَظِیْمُ راوی گفت که چون این دعا

خواندم نجات یافتم در مکارم الاخلاق از حضرت صادق ع روایت کرده
است که حضرت رسول ص بمردی گذشت و او در سجده می گفت یا رب
مَاذَا عَلَيْكَ أَنْ تُرْضِيَ كُلَّ مَنْ كَانَ لَهُ عِنْدِي تَبِعَةٌ وَأَنْ
تَغْفِرَ لِي ذُنُوبِي وَأَنْ تُدْخِلَنِي الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِكَ فَإِنَّمَا عَفْوُكَ
عَنِ الظَّالِمِينَ وَأَنَا مِنَ الظَّالِمِينَ فَلْتَسَعْنِي رَحْمَتُكَ يَا
أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ پس حضرت ص فرمود که سر بردار که دعایت مستجاب
شد بدرستیکه دعای پیغمبری را خواندی که در زمان قوم عاد بود محمد
بن هارون در مجمع الدعوات از عدی بن حاتم روایت کرده است
که روزی بخدمت حضرت امیر المؤمنین ع صلوات الله علیه رفتم
حضرت را در نماز یافتم با رنگ متغیر و کسی را بعد از حضرت رسول ص ندیده
بودم که رکوع و سجودش از آنحضرت تمام تر باشد چون صدای پای مرا شنید
اشاره نمود بدست مبارک که باش پس دو رکعت نماز کرد و بعد از سلام
بسجده رفت و بسیار طول داد تا آنکه گمان کردم که بخواب رفته است
پس سر از سجده برداشت و این دعا خواند پس روی بجانب من
گردانید و فرمود که بحق آن خداوندی که دانه را شگافته و خلایق را
آفریده سوگند که هر غمگینی یا کار بسته یا غارت زده که این دعا بخواند
البته حق تعالی بندش را بگشاید و غمش را زائل گرداند و مهماتش برآورد

سزاوار است که هر که این دعا بشنود حفظ کند راوی گفت تا این حدیث را
از حضرت شنیدم این دعا را ترک نکرده ام اینست دعا لا اله الا
الله حقاً حقاً لا اله الا الله ایماناً و صدقاً لا اله الا الله تعبداً
و رقاً یا معزّ المؤمنین بسلطانه یا مذلّ الجبارین بعظمته
انت کهفی حین تعیینی المذاهب عند حلول النوائب
فتضیق علیّ الارض برحبها انت خلقتنی یا سیدی رحمةً
منک لی و لولا رحمتک لکنت من الهالکین و انت
مؤیّدی بالنصر علی اعدائی و لولا نصرک لکنت من
المغلوبین یا منشئ البرکات من مواضعها و مرسل
الرحمة من معادنها فیا من خصّ نفسه بالعزّ و الرفعة
فاولیاؤه بعزّه یعتزّون و یا من وضع له الملوک نیر المذلّة
علی اعناقهم فهم من سطواته خائفون اسئلک بکبریائک
التی شققتها من عظمتک و بعظمتک التی استویت بها
علی عرشک و علوت بها فی خلقک فکلّهم خاضع ذلیل
لعزّتک صلّ علی محمّد و آله و افعل بی اولی الامرین بک تبارکت
یا ارحم الراحمین ابن ادریس و دیگران بسندهای معتبر از حضرت
صادق عم روایت کرده اند که هرگاه ترا همی عارض شود دست را بر جای

سجود خود بکش و از جانب چپ روے خود دست بمال و بر پیشانی تا جانب راست روی خود هم سه مرتبه دست بمال و در هر مرتبه بگو بِسْمِ اللّٰهِ الَّذِی لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَیْبِ وَ الشَّهَادَةِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ اللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِکَ مِنَ الْهَمِّ وَ الْحُزْنِ وَ السُّقْمِ وَ الْعُدْمِ وَ الصَّغَارِ وَ الذُّلِّ وَ الْفَوَاحِشِ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ مَا بَطَنَ و بعضے گفته اند که دست را بر سینه نیز بمالد و در روایت معتبر دیگر دعا چنین وارد شده بعد از الرحیم اَللّٰهُمَّ اَذْهِبْ عَنِّی الْهَمَّ وَ الْحُزْنَ و بروایت شیخ اَللّٰهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ عَالِمُ الْغَیْبِ وَ الشَّهَادَةِ الرَّحْمٰنُ الرَّحِیْمُ اَللّٰهُمَّ اَذْهِبْ عَنِّی الْهَمَّ وَ الْحُزْنَ وَ الْفِتَنَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ مَا بَطَنَ در حدیث معتبر از حضرت صادق ع و امام محمد باقر منقول است که حق تعالی بحضرت موسی ع وحی کرد که اے موسی میدانی که چرا ترا از میان بندگان خود برگزیدم و کلیم خود گردانیدم گفت نه اے پروردگار من خطاب رسید که چون نظر کردم نفس ترا نزد بندگی خود از همه کس ذلیل تر یافتم هرگاه که از نماز فارغ می شوی و طرف روے خود را نزد من بر خاک می گذاری پس حضرت موسی بسجده در آمد و پهلوهاے روے خود را از روئے تذلل بر خاک مالید نزد پروردگار خود حق تعالی باو وحی نمود که سر بردار اے موسی و دست خود را بر موضع سجود بمال و بر رو و بر هر جاے بدنت که دست تو بآن میرسد باعث ایمنی تو می گردد از

هر بلائے و دردے و آفتے کذا فی مشکوٰۃ الانوار و المقباس کلینی و
دیگران بسند معتبر از حضرت صادق ؑ روایت کردہ اند کہ ہرگاہ دردی و بیماری
و آزارے داشتہ باشی بعد از نماز دست بمال بر موضع سجود خود از زمین و این
دعا بخوان پس دست بر موضع درد بمال ہفت مرتبہ چنین کن اینست دعا
یَا مَنْ کَبَسَ الْاَرْضَ عَلَی الْمَاءِ وَ سَدَّ الْهَوَاءَ بِالسَّمَاءِ وَ اخْتَارَ لِنَفْسِهِ اَحْسَنَ
الْاَسْمَاءِ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِ مُحَمَّدٍ وَ عَافِنِیْ مِنْ کُلِّ سُقْمٍ وَ دَاءٍ
وَ اقْضِ حَوَائِجِیْ کُلَّهَا پس حوائج خود را طلب کن

باب سوم

در بیان اعمال ہر روزہ و درین باب شش فصل است

فصل اوّل - در بیان اعمال و آداب مشترکہ میان صباح و مسا

بدانکہ چون ملائکہ کاتبان اعمال در اول روز و اول شب برائے
نوشتن اعمال خلائق نازل می شوند مناسب آنست کہ در اول ہر صحیفہ
حمد و ثنا و دعا و استغفار بودہ باشد و ایضاً شبے با انواع نعمتہا گذرانیدہ
و از انواع بلایا بفضل حق تعالیٰ نجات یافتہ باید کہ از انہا غافل نباشد
و شکر بر خے از انہا بعمل آورد و ہمچنین در ہنگام مسا کہ نزدیک بشب است
باید کہ برائے شب تہیہ بگیرد و از جناب اقدس سبحانی بر تحصیل سعادات
و دفع بلیات استعانت نماید و شکر نعمتہائے نامتناہی الٰہی کہ در عرض روز

روز براو وارد شده قدرے بعمل آورد **ایضاً** چون درین دو وقت آثار
قدرت حق تعالے زیاده از اوقات دیگر ظاهر می گردد از تبدیل لیل بنهار
و نهار بلیل و ظلمت بضیا و نور بظلمت پس درین دو وقت جلالت معبود خود را
بیاد آوردن و متوجه ثنائے او شدن انسب است لهذا درین دو وقت
ادعیه و اذکار بسیار از رسول خدا صم و ائمهٔ اطهار علیهم السلام ماثور گردیده
و تحریص و ترغیب بیشمار بر محافظت این دو وقت در آیات و اخبار
وارد شده است چنانچه حق تعالے می فرماید که وَسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ
یعنے تنزیه کن خدا را در پسین و بامداد **وایضاً** فرموده است که وَاذْكُرْ
رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ
وَالْآصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ یعنے یاد کن پروردگار خود را در خاطر خود
با تضرع و خوف و کمتر از بلند گفتن از گفتار در بامداد و پسینها و مباش از
غافلان **وایضاً** فرموده است که وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ
الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا وَمِنْ آنَاءِ اللَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ
لَعَلَّكَ تَرْضَى یعنے تنزیه کن بحمد پروردگار خود پیش از بر آمدن آفتاب
و پیش از فرو رفتن آفتاب و از ساعات شب پس تنزیه کن پروردگار خود را در
اطراف روز شاید که راضی شوی در آخرت و آیات درین باب بسیار است
و از حضرت رسول صم منقول است که هر دو حافظ اعمال که صحیفهٔ بنده را

بالا برند و در اوّل و آخر آن صحیفه کلام نیکی باشد حق تعالے بملائکه می گوید که گواه باشید که من آمرزیدم براے این بنده آنچه درمیان و اول و آخر این صحیفه است و بسند معتبر از امام محمد باقرؑ منقول است که شیطان لعنة الله علیه لشکر خود را پهن میکند در هنگام فرو رفتن و برآمدن آفتاب پس بسیار یاد کنید خدا را درین دو ساعت و پناه برید بخدا از شر شیطان و لشکرهاے او و کودکان خود را تعویذ کنید و پناه دهید بخدا درین دو ساعت که درین دو ساعت شیطان غافل می گرداند مردم را و در حدیث دیگر فرمود که ملک در اوّل روز و اول شب صحیفه می آورد براے نوشتن اعمال فرزند آدم پس در اول و آخر نامه کلام خیرے بگوئید که نوشته شود تا آنچه درمیان نوشته شده آمرزیده شود و از حضرت رسالت پناهؐ منقول است که حق تعالے می فرماید که اے فرزند آدم یاد کن مرا بعد از صبح یکساعت و بعد از عصر یکساعت تا جمیع مهمات ترا کفایت کنم و از حضرت رسولؐ مروی است که در بامداد و پسین ذکر خدا کردن بهتر است از شمشیر زدن در راه خدا و بدانکه ظاهر فحاوی اخبار آنست که دعاهاے صباح را باید که بعد از طلوع صبح تا طلوع آفتاب خواند و اگر بعضے را بعد از طلوع آفتاب نیز خواند شاید بد نباشد خصوصًا هرگاه متصل به تعقیب باشد و دعاهاے مسا اکثر نزدیک بغروب آفتاب خوانده می شود و بعضے

بعد از شام واکثر را شاید بعد از عصر تا شام توان خواند محمد بن بابویه
در کتاب عیون الاخبار از حضرت امام رضاء آورده که هر که بگوید در وقت
شنیدن اذان صبح و اذان مغرب اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ بِاِقْبَالِ نَهَارِكَ
وَاِدْبَارِ لَيْلِكَ وَحُضُوْرِ صَلَوَاتِكَ وَاَصْوَاتِ دُعَاتِكَ وَتَسْبِيْحِ
مَلٰٓئِكَتِكَ اَنْ تَتُوْبَ عَلَيَّ اِنَّكَ اَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ
پس اگر بمیرد در ان روز یا در ان شب داخل بهشت می‌شود و ظاهر
آنست که در وقت شنیدن اذان مغرب بجاے بِاِقْبَالِ نَهَارِكَ
وَاِدْبَارِ لَيْلِكَ باید گفت بِاِقْبَالِ لَيْلِكَ وَاِدْبَارِ نَهَارِكَ و در روایتست
که هر کسے که اذان بشنود و بگوید انچه موذن گوید زیاده شود روزی او کذا فی
المحاسن طبرسی در کتاب مجمع البیان از حضرت رسالت پناه
آورده که هر که بگوید در وقتی که صبح کند سه مرتبه اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ
الرَّجِيْمِ و بخواند سه آیه آخر حشر را و آن آیت هُوَ اللّٰهُ الَّذِيْ لَآ اِلٰهَ
اِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ هُوَ اللّٰهُ
الَّذِيْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ اَلْمَلِكُ الْقُدُّوْسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ
الْعَزِيْزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللّٰهِ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ
هُوَ اللّٰهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰى يُسَبِّحُ
لَهٗ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ

موکل میگرداند خداے تعالے باو ہفتاد ہزار فرشتہ راکہ صلوات
می فرستادہ باشند براو تا آنکہ شام کند واگر بمیرد دران روز شہید
مردہ باشد وہرکہ بگوید این را در وقتی کہ شام کند ہمان منزلت یابد
ودر تفسیر حضرت امام حسن عسکری ع آوردہ کہ حضرت رسالت پناہ م
بمردے از اصحاب خود فرمودند کہ اگر خواہی کہ شر دشمنان بتو نرسد در صبح
بگو اَعُوْذُ بِاللّٰہِ مِنَ الشَّیْطَانِ الرَّجِیْمِ واگر خواہی کہ خدا ترا امین گرداند
از غرق شدن وسوختن ولقمہ در گلو ماندن در صبح سہ مرتبہ این دعا بخوان
تا امین گردے ازین بلاہا تا شام ودر شام سہ مرتبہ بخوان تا امین گردی
ازین بلاہا تا صبح پس فرمودند کہ خضر ع والیاس ع در ہر موسم حج یکدیگر را
ملاقات می کنند وچون از یکدیگر جدا می شوند این دعا می خوانند واین
دعا از شعار شیعیان ما است وروزیکہ حضرت قائم ع ظاہر میشود باین
دعا دوستان ما از دشمنان ما ممتاز می شوند این است دعا بِسْمِ اللّٰہِ
مَا شَاءَ اللّٰہُ لَا یَصْرِفُ السُّوْءَ اِلَّا اللّٰہُ بِسْمِ اللّٰہِ مَا شَاءَ اللّٰہُ لَا یَسُوْقُ
الْخَیْرَ اِلَّا اللّٰہُ بِسْمِ اللّٰہِ مَا شَاءَ اللّٰہُ مَا یَکُوْنُ مِنْ نِعْمَۃٍ فَمِنَ اللّٰہِ بِسْمِ اللّٰہِ مَا شَاءَ اللّٰہُ
لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّۃَ اِلَّا بِاللّٰہِ الْعَلِیِّ الْعَظِیْمِ بِسْمِ اللّٰہِ مَا شَاءَ اللّٰہُ وَصَلَّی اللّٰہُ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاٰلِہِ
الطَّیِّبِیْنَ **وشیخ مفید** رہ در کتاب مقنعہ از انحضرت ص
آوردہ کہ در ہر صبح وشام سہ مرتبہ بگو اَللّٰھُمَّ اَنْتَ رَبِّیْ لَا شَرِیْکَ لَکَ

اَصْبَحْنَا وَ اَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلّٰهِ که کفارهٔ گناهان است که ما مین آنند و فرمتا
گردی و ابن فهد رح در کتاب عدة الداعی از ابودردا آورده که روزی
شخصی باو گفت که خانهٔ تو سوخت گفت نه سوخت پس شخص دیگر آمد و او را
خبر کرد که خانهٔ تو سوخت گفت نسوخت پس مرتبهٔ سوم شخصی آمد و گفت که
خانهٔ تو سوخت همان جواب گفت بعد از ان ظاهر شد که خانه هائی که
در اطراف خانهٔ او بودند همه سوختند و خانهٔ او نسوخته بود پرسیدند که بچه
سبب دانستی که خانهٔ تو نه سوخته است گفت شنیدم از حضرت ص
رسالت پناه که هر که بخواند این کلمات را در صبح نه رسد او را بدی در ان
روز و هر که بخواند آنرا در شب نه رسد او را بدی در آن شب و من خوانده
بودم آن را و آن این است اَللّٰهُمَّ اَنْتَ رَبِّیْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ
عَلَیْكَ تَوَكَّلْتُ وَ اَنْتَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِیْمِ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ
اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِیِّ الْعَظِیْمِ مَا شَاءَ اللّٰهُ كَانَ وَ مَا لَمْ یَشَاْ لَمْ یَكُنْ
اَعْلَمُ اَنَّ اللّٰهَ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ وَ اَنَّ اللّٰهَ قَدْ اَحَاطَ بِكُلِّ
شَیْءٍ عِلْمًا اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِیْ وَ مِنْ شَرِّ
كُلِّ ذِیْ شَرٍّ وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ اَنْتَ اٰخِذٌ بِنَاصِیَتِهَا اِنَّ
رَبِّیْ عَلٰی صِرَاطٍ مُّسْتَقِیْمٍ ابن بابویه بسند معتبر از حضرت صادق
روایت کرده است که حضرت رسول ص فرمود که در بهشت غرفه چند است

که از اندرون آنها بیرون نمایان است و از امت من کسے در آنها ساکن
می شود که سخن نیک گوید و طعام بمردم بخوراند و بهر که رسد سلام کند و در شب
نماز کند در هنگامی که مردم در خواب باشند پس گفت کلام نیک آنست که
در صبح و شام ده مرتبه بگوید سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ
وَاللّٰهُ اَكْبَرُ **در محاسن برقی** بسند صحیح از حضرت امام
محمد باقرؑ منقول است که حضرت رسولؐ بمردے گذشت که باغی برای
خود غرس می کرد ایستاد و فرمود میخواهی ترا دلالت کنم بر باغی که اصلش
ازین باغ ثابت تر و میوه اش زود رس و نیکو تر و باقی تر باشد گفت
بلے یا رسول اللّٰه فرمود که در هر صبح و شام بگو سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ
لِلّٰهِ وَلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ که بعدد هر تسبیحی در بهشت
درختها برائے تو غرس می نمایند از انواع میوه ها و اینها است باقیات
صالحات که خدا در قرآن فرموده است که نیکو تر و باقی تر اند از مال دنیا
کفعمی در بلد الامین در ادعیه سر آورده که اے محمدؐ هر که
خواهد از امت تو نگهداشت و نگهبانی و یاری مرا پس باید که بگوید
در صبح و شام و نزد خواب خود اٰمَنْتُ بِرَبِّیْ وَهُوَ اللّٰهُ الَّذِیْ
لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ اِلٰهُ كُلِّ شَیْءٍ وَمُنْتَهٰى كُلِّ عِلْمٍ وَوَارِثُهٗ
وَرَبُّ كُلِّ رَبٍّ وَاُشْهِدُ اللّٰهَ عَلٰى نَفْسِیْ بِالْعُبُوْدِیَّةِ

وَالذُّلِّ وَالصَّغَارِ وَاَعْتَرِفُ بِحُسْنِ صَنَائِعِ اللّٰهِ اِلَیَّ وَاَبُوْءُ
عَلٰی نَفْسِیْ بِقِلَّةِ الشُّکْرِ وَاَسْئَلُ اللّٰهَ فِیْ یَوْمِیْ هٰذَا وَفِیْ
لَیْلَتِیْ هٰذِهٖ بِحَقِّ مَا یَرَاهُ لَهٗ حَقًّا عَلٰی مَا یَرَاهُ مِنِّیْ لَهٗ
رِضًی وَاِیْمَانًا وَاِخْلَاصًا وَرِزْقًا وَاسِعًا وَیَقِیْنًا خَالِصًا
بِلَا شَكٍّ وَلَا ارْتِیَابٍ حَسْبِیَ اِلٰهِیْ مِنْ کُلِّ مَنْ هُوَ دُوْنَهٗ
وَاللّٰهُ وَکِیْلِیْ مِنْ کُلِّ مَنْ سِوَاهُ اٰمَنْتُ بِسِرِّ عِلْمِ اللّٰهِ
کُلِّهٖ وَعَلَانِیَتِهٖ وَاَعُوْذُ بِمَا فِیْ عِلْمِ اللّٰهِ مِنْ کُلِّ سُوْءٍ
وَمِنْ کُلِّ شَرٍّ سُبْحَانَ الْعَالِمِ بِمَا خَلَقَ اللَّطِیْفِ فِیْهِ
الْمُحْصِیْ لَهُ الْقَادِرِ عَلَیْهِ مَاشَاءَ اللّٰهُ کَانَ لَا قُوَّةَ اِلَّا
بِاللّٰهِ اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ وَاِلَیْهِ الْمَصِیْرُ بدرستیکه هرگاه بگوید
این را میگردانم ازبراے او در میان خلق خود قدرے ومنزلتے
ومهربانی میکنم بر دلهاے آنها را و دین او را نگاه مے دارم
ابن بابویه بسند معتبر از حضرت امیر المومنینؑ روایت کرده است
که هرکه نزدیک بشام یا بعد از شام سه مرتبه این آیه بخواند دران شب
چیزے ازو فوت نشود و جمیع بدیها ازو دور گردد و همچنین اگر صبح
سه مرتبه بخواند دران روز چیزے فوت نشود ازو و جمیع شرور ازو دور
گردد آیه اینست فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِیْنَ تُمْسُوْنَ وَحِیْنَ تُصْبِحُوْنَ

وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِيْنَ تُظْهِرُوْنَ

کلینی و ابن بابویہ بسند صحیح و معتبر از حضرت امام محمد باقر ع و امام

جعفر صادق علیہما السلام روایت کردہ اند کہ حضرت ابراہیم ع

در ہر صباح و مساء سہ مرتبہ این دعا می خواند برائے این حق

تعالے اورا در قرآن ثنا گفت کہ وَ ابْرَاهِيْمَ الَّذِيْ وَفّٰى

یعنے حقوق ما را کامل و تمام ادا کرد دعا اینست اَصْبَحْتُ

وَرَبِّيْ مَحْمُوْدًا اَصْبَحْتُ لَا اُشْرِكُ بِاللهِ شَيْئًا وَلَا اَدْعُوْ مَعَ

اللهِ اِلٰهًا اٰخَرَ وَلَا اَتَّخِذُ مِنْ دُوْنِهٖ وَلِيًّا کفعمی در بلد الامین

آوردہ کہ مردے در خدمت حضرت رسالت پناہ ص شکایت

کرد از تنگدستی و پریشانی و بیماری فرمود کہ ہر صبح و شام دہ مرتبہ این

دعا بخواند و سہ روز بر این دعا مداومت کرد حالش بصحت و

تونگری و رفاہیت برگشت لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ

الْعَظِيْمِ تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِيْ لَا يَمُوْتُ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ

لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَّهٗ شَرِيْكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَّهٗ وَلِيٌّ

مِّنَ الذُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيْرًا کلینی و ابن بابویہ

بسند موثق از حضرت صادق ع روایت کردہ اند کہ حضرت رسول ص

فرمود کہ در فرزند آدم سی صد و شصت رگ ہست صید و ہشتاد متحرک و

صد و هشتاد ساکن اگر یکی از رگهای متحرک ساکن شود یا یکی از رگهای ساکن متحرک گردد آدمی را خواب نمی برد لهذا حضرت رسول ص هر صبح و شام سی صد و شصت مرتبه می گفت اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ كَثِيْرًا طَيِّبًا عَلٰى كُلِّ حَالٍ و در بعض روایات حَمْدًا كَثِيْرًا طَيِّبًا عَلٰى كُلِّ حَالٍ **بسند معتبر** دیگر از حضرت صادق ع منقول است که هر که در صبح چهار مرتبه بگوید اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ شکر نعمتهای آن روز را بجا آورده است و هر که در شام چهار مرتبه بگوید شکر نعمتهای آن شب را بجا آورده است **برقی** در محاسن بسند موثق از حضرت امام رضا ع روایت کرده است که هر که در صبح سه مرتبه و در شام سه مرتبه بگوید بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ نترسد از شیطانی و نه از بادشاهی و نه از خوره و نه از پیسی و حضرت فرمود که من صد مرتبه می گویم و در تعقیب نماز صبح و نماز شام هفت مرتبه نیز گذشت **کفعمی** در بلد الامین آورده که آن حضرت ص با اصحاب خود گفتند که آیا عاجزید از آنکه هر صبح و شام نزد خداوند عالمیان عهدی بگیرید گفتند که چگونه عهد بگیریم فرمودند که این دعا بخوانید که هر که این دعا بخواند مهری بر آن میزنند و در زیر عرش الهی می گذارند و چون روز قیامت شود منادی ندا کند که کجایند آنانکه نزد خداوند رحمان عهدی

دارند پس آن عهد را بایشان دهند و بآن عهد داخل بهشت شوند اللّهمّ
فاطر السّموات والارض عالم الغیب والشّهادة الرّحمن الرّحیم
انّی اعهد الیک فی هذه الدّنیا انّک انت اللّه لا اله الّا انت وحدک
لا شریک لک وانّ محمّدا صلّی اللّه علیه واله عبدک ورسولک
اللّهمّ فصلّ علی محمّد واله ولا تکلنی الی نفسی طرفة
عین ابدا ولا الی احد من خلقک فانّک ان وکلتنی
الیها تباعدنی من الخیر وتقرّبنی من الشّرّ ای ربّ
لا اثق الّا برحمتک فصلّ علی محمّد واله الطّیّبین و
اجعل لی عندک عهدا تؤدّیه الیّ یوم القیامة انّک
لا تخلف المیعاد روایت کرده است حفص بن البختری که گفت
حضرت امام جعفر صادق ع که حضرت نوح ع در وقت صباح ده نوبت
می گفت و در وقت شام ده نوبت اللّهمّ انّی اشهدک انّه ما امسی
واصبح بی من نعمة او عافیة فی دین او دنیا فمنک وحدک
لا شریک لک لک الحمد ولک الشّکر بها علیّ حتّی ترضی
الهنا و در بعضی از روایات چنین است اللّهمّ انّی اصبحت
اشهدک انّه ما اصبح بی من نعمة او عافیة فی دین او دنیا فانّها
منک وحدک لا شریک لک فلک الحمد علی ذلک ولک الشّکر

ما اصبحت

كَثِيرًا و در بعضى از روايات اَللّٰهُمَّ اِنَّهُ مَا اَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ اَوْ
عَافِيَةٍ فِي دِيْنٍ اَوْ دُنْيَا فَمِنْكَ وَحْدَكَ لَا شَرِيْكَ لَكَ لَكَ الْحَمْدُ
وَلَكَ الشُّكْرُ بِهَا عَلَيَّ حَتّٰى تَرْضٰى وَ بَعْدَ الرِّضٰى بهر حال
كه بخوانى خوب است و بجهت خواندن اين دعا در هر صباح و مسا
حق سبحانه و تعالى حضرت نوح ع را عبد شكور ناميد كذا فى المحاسن اين
دعا را كلينى و ابن بابويه و ديگران بسندهاى موثق و معتبر از حضرت
امام محمد باقر ع نيز ذكر كرده اند كفعمى در مصباح از حضرت
رسالت پناه ص آورده كه هر كه بگويد ده مرتبه هر گاه صبح كند و ده مرتبه
هر گاه شام كند لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ وَ سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ
لِلّٰهِ وَاَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ هُوَ الْاَوَّلُ
وَالْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِيْ وَيُمِيْتُ
وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوْتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ
عطا مى كند خداى تعالى او را شش خصلت اول آنكه نگاه ميدارد
او را از شر شيطان و لشكر او دوم آنكه عطا مى كند او را قنطارى از ثواب
كه باشد در ترازوى عمل او سنگين تر از كوه احد سوم آنكه بلند مى كند از براى
او درجه را كه نمى رسند بآن مگر نيكوكاران چهارم آنكه تزويج مى كند آن را
با حور عين پنجم آنكه حاضر شوند او را در وقت خواندن دعا دوازده فرشته كه

بنویسند آن را در نامۂ عمل او و در روز قیامت برای او شهادت دهند ششم آنکه
باشد مثل کسیکه خوانده باشد چهار کتاب را و نوشته می شود برای او حج مقبول
و عمرۂ مبرور و اگر بمیرد دران روز یا دران شب یا در آن ماه او را در زمرۂ
شهدا بنویسند و این دعا موسوم است به دعائے مقالید **کفعمی**
در بلد الامین از حضرت امام جعفر امام صادق ع آورده که هر که در صبح سه مرتبه
این دعا بخواند تا شام بلائے باو نرسد و هر که در شام سه مرتبه بخواند تا صبح
بلائے باو نه رسد بِسْمِ اللّٰهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ
وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ **بسند حسن کالصحیح** از حضرت
صادق ع منقول است که حضرت رسول ص فرمود که در شب معراج ملائکه
مرا تعلیم کردند که در هر صبح و شام این دعا بخوان اَللّٰهُمَّ اِنَّ ظُلْمِي اَصْبَحَ مُسْتَجِيرًا
بِعَفْوِكَ وَذَنْبِي اَصْبَحَ مُسْتَجِيرًا بِمَغْفِرَتِكَ وَذُلِّي اَصْبَحَ مُسْتَجِيرًا
بِعِزِّكَ وَفَقْرِي اَصْبَحَ مُسْتَجِيرًا بِغِنَاكَ وَوَجْهِي الْفَانِي الْبَالِي اَصْبَحَ مُسْتَجِيرًا
بِوَجْهِكَ الدَّائِمِ الْبَاقِي الَّذِي لَا يَفْنَى در فلاح السائل بسند معتبر از حضرت صادق ع روایت
کرده است که چه مانع است شما را که در صبح و شام این دعا بخوانید اَللّٰهُمَّ يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ وَالْاَبْصَارِ ثَبِّتْ
قَلْبِي عَلَى دِينِكَ وَلَا تُزِغْ قَلْبِي بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنِي وَهَبْ لِي مِنْ
لَدُنْكَ رَحْمَةً اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ وَاَجِرْنِي مِنَ النَّارِ بِرَحْمَتِكَ
اَللّٰهُمَّ امْدُدْ لِي فِي عُمْرِي وَاَوْسِعْ عَلَيَّ فِي رِزْقِي وَانْشُرْ عَلَيَّ رَحْمَتَكَ

ن: بِعِزَّتِكَ

وَاِنْ کُنْتُ عِنْدَکَ فِی اُمِّ الْکِتَابِ شَقِیًّا فَاجْعَلْنِی سَعِیْدًا فَاِنَّکَ تَمْحُو مَا تَشَاءُ وَتُثْبِتُ وَعِنْدَکَ اُمُّ الْکِتَابِ **ایضاً** در فلاح السائل بسند معتبر از حضرت صادق ؑ روایت کرده است که در هر صبح و شام دست بر سر بگذار و بر روی خود بکش پس جمیع ریش خود را بدست بگیر و بگو اَحَطْتُ عَلٰی نَفْسِی وَاَهْلِی وَمَالِی وَوَلَدِی مِنْ غَائِبٍ وَشَاهِدٍ بِاللّٰهِ الَّذِی لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَیْبِ وَالشَّهَادَةِ الرَّحْمٰنُ الرَّحِیْمُ الْحَیُّ الْقَیُّوْمُ لَا تَاْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِی السَّمٰوَاتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِی یَشْفَعُ عِنْدَهُ اِلَّا بِاِذْنِهِ یَعْلَمُ مَا بَیْنَ اَیْدِیْهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا یُحِیْطُوْنَ بِشَیْءٍ مِنْ عِلْمِهِ اِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ کُرْسِیُّهُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَلَا یَؤُدُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِیُّ الْعَظِیْمُ اگر در صبح بخوانی جان واهل و مال و فرزندان تو تا شام از بلاها محفوظ ماند واگر در شام بخوانی تا صبح محفوظ ماند **شیخ طوسی و سید بن طاؤس** از حضرت رسول ؐ روایت کرده اند که هر که در صبح و شام یک مرتبه بگوید سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللّٰهِ الْعَظِیْمِ حق تعالی ملکی می فرستد بسوی بهشت که برای او در زمین بهشت که از مشک ناب است درختان غرس کند و دیوار برد و ر آنها بکشد و درها بر آن نصب کند و بر آن در بنویسد که این بستان فلان پسر فلان است

و سید بروایت معتبر دیگر از حضرت صادق ؑ روایت کرده است که هر که
این تسبیح را بگوید در غیر مقام تعجب حق تعالی هزار گناه او را محو کند و هزار
حسنه برای او ثبت نماید و هزار شفاعت برای او بنویسد و هزار
درجه برای او بلند کند و برای او ازین کلمه مرغ سفیدی
خلق کند که تا روز قیامت این تسبیح را گوید و ثوابش برای او
نوشته شود کلینی در کافی از حضرت امیرالمومنین ؑ آورده که نیست
بنده که بگوید در وقت شام و صبح سه مرتبه رَضِیتُ بِاللهِ رَبًّا وَبِالْاِسْلَامِ
دِیناً وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ نَبِیّاً وَبِالْقُرْآنِ بَلَاغاً وَبِعَلِیٍّ
اِمَاماً مگر آنکه بر خدا لازم است که راضی گرداند او را در روز قیامت ایضاً
در کافی از حضرت امام محمد باقر ؑ آورده که هر که بگوید در وقت طلوع فجر
لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِیْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ یُحْیِیْ
وَیُمِیْتُ وَیُمِیْتُ وَیُحْیِیْ وَهُوَ حَیٌّ لَا یَمُوْتُ بِیَدِهِ الْخَیْرُ وَهُوَ
عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ ده مرتبه و صلوات بفرستد بر محمد ؐ و آل محمد ؑ
ده مرتبه و تسبیح کند یعنی سُبْحَانَ اللهِ بگوید سی و پنج مرتبه و تهلیل کند
یعنی لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ بگوید سی و پنج مرتبه و حمد بگوید خدای را یعنی
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ بگوید سی و پنج مرتبه نوشته نشود در آن صبح از غافلان و اگر بگوید
این را در وقت شام نوشته نشود در آن شب از غافلان ایضاً در کافی

از آنحضرت آورده که هر که بگوید هر گاه صبح کند اَللّٰهُمَّ اِنِّی اَصْبَحْتُ فِی ذِمَّتِكَ وَجِوَارِكَ اَللّٰهُمَّ اِنِّی اَسْتَوْدِعُكَ دِینِی وَنَفْسِی وَدُنْیَایَ وَاٰخِرَتِی وَاَهْلِی وَمَالِی وَاَعُوذُبِكَ یَا عَظِیْمُ مِنْ شَرِّ خَلْقِكَ جَمِیْعًا وَاَعُوذُبِكَ مِنْ شَرِّ مَا یُلْبِسُ بِهِ اِبْلِیْسُ وَجُنُوْدُهٗ ضرر نرساند اورا در ان روز هیچ چیز و اگر بگوید در شام ضرر نرساند اورا در ان شب هیچ چیز ان شاء الله ایضا در کافی از آنحضرت آورده که ترک مکن خواندن این دعا را سه مرتبه در صبح و سه مرتبه در شام اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِی فِی دِرْعِكَ الْحَصِیْنَةِ الَّتِی تَجْعَلُ فِیْهَا مَنْ تُرِیْدُ بدرستیکه پدرمن میگفت که این از دعاهاے مخزون است محمد بن بابویه در کتاب ثواب الاعمال آورده که هر که این صلوات را سه مرتبه در بامداد و سه مرتبه در آخر روز بخواند گناهانش آمرزیده شود و شادی او دائم باشد و دعایش مستجاب گردد و روزیش فراخ شود و بر دشمنش یاری یابد و در بهشت از رفیقان محمد باشد اینست صلوات اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَاٰلِ مُحَمَّدٍ فِی الْاَوَّلِیْنَ وَصَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ فِی الْاٰخِرِیْنَ وَصَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ فِی الْمَلَاِ الْاَعْلٰی اِلٰی یَوْمِ الدِّیْنِ وَصَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ فِی الْمُرْسَلِیْنَ اَللّٰهُمَّ اَعْطِ مُحَمَّدًا نِ الْوَسِیْلَةَ وَالشَّرَفَ وَالْفَضِیْلَةَ وَالدَّرَجَةَ الْکَبِیْرَةَ اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اٰمَنْتُ بِمُحَمَّدٍ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَلَا تَحْرِمْنِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ رُؤْيَتَهُ وَارْزُقْنِي صُحْبَتَهُ وَتَوَفَّنِي عَلَى مِلَّتِهِ وَاسْقِنِي مِنْ حَوْضِهِ مَشْرَبًا رَوِيًّا سَائِغًا هَنِيئًا لَا أَظْمَأُ بَعْدَهُ أَبَدًا إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اَللّٰهُمَّ كَمَا آمَنْتُ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ أَرَهُ فَعَرِّفْنِي فِي الْجِنَانِ وَجْهَهُ اَللّٰهُمَّ بَلِّغْ رُوحَ مُحَمَّدٍ عَنِّي تَحِيَّةً كَثِيرَةً وَسَلَامًا سید بن طاؤس و دیگران از سلمان فارسی رضی اللہ عنہ روایت کردہ اند کہ گفت حضرت فاطمہ صلوٰۃ اللہ علیہا رطبی بمن داد کہ نداشت و فرمود کہ این از درختی است کہ حق تعالیٰ برای من در بہشت غرس کردہ بسبب کلماتی چند کہ پدرم مرا تعلیم کردہ است و ہر بامداد و پسین آنہا را میخوانم سلمان گفت کہ مرا تعلیم آن کلمات را ای سیدۂ من فرمود کہ اگر خواہی کہ ہرگز بہ تپ مبتلا نشوی تا زندہ باشی برین دعا مداومت نما سلمان گفت کہ آنحضرت دعا را بمن تعلیم فرمود و من تعلیم کردم بزیادہ از ہزار نفس از اہل مدینہ و مکہ کہ بہ تپ مبتلا شدہ بودند و ہمہ بتوفیق خدا شفا یافتند از برکت دعا اینست دعا بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ بِسْمِ اللّٰهِ النُّورِ بِسْمِ اللّٰهِ نُورِ النُّورِ بِسْمِ اللّٰهِ نُورٌ عَلَى نُورٍ بِسْمِ الَّذِي هُوَ مُدَبِّرُ الْأُمُورِ بِسْمِ اللّٰهِ الَّذِي خَلَقَ النُّورَ مِنَ النُّورِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي خَلَقَ النُّورَ مِنَ النُّورِ وَأَنْزَلَ

النُّوْرِ عَلَى الطُّوْرِ فِيْ كِتَابٍ مَّسْطُوْرٍ فِيْ رَقٍّ مَّنْشُوْرٍ بِقَدَرٍ
مَقْدُوْرٍ عَلٰى نَبِيٍّ مَّحْبُوْرٍ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ هُوَ بِالْعِزِّ مَذْكُوْرٌ
وَّ بِالْفَخْرِ مَشْهُوْرٌ وَّ عَلَى السَّرَّآءِ وَالضَّرَّآءِ مَشْكُوْرٌ وَصَلَّى اللّٰهُ
عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّاٰلِهِ الطَّاهِرِيْنَ سید بن طاوس
در مہج الدعوات از آنحضرت ؑ آوردہ کہ ہر کہ در صبح و شام این دعا بخواند
خدائے تعالےٰ چہار ہزار فرشتہ را بر وموکل گرداند کہ او را از پیش رو
واز پشت سر و از جانب راست و از جانب چپ حفظ
کنند و در امان خدا باشد و ہر چند کہ خلائق سعی کنند کہ باو ضرر رسانند
نتوانند رسانید بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ اَخَيْرِ
الْاَسْمَآءِ بِسْمِ اللّٰهِ رَبِّ الْاَرْضِ وَالسَّمَآءِ بِسْمِ اللّٰهِ الَّذِيْ
لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهٖ سَمٌّ وَّلَا دَآءٌ بِسْمِ اللّٰهِ اَصْبَحْتُ وَعَلَى اللّٰهِ تَوَكَّلْتُ
بِسْمِ اللّٰهِ عَلٰى قَلْبِيْ وَنَفْسِيْ بِسْمِ اللّٰهِ عَلٰى دِيْنِيْ وَعَقْلِيْ بِسْمِ
اللّٰهِ عَلٰى اَهْلِيْ وَمَالِيْ بِسْمِ اللّٰهِ عَلٰى مَا اَعْطَانِيْ رَبِّيْ بِسْمِ اللّٰهِ
الَّذِيْ لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهٖ شَيْءٌ فِي الْاَرْضِ وَلَا فِي السَّمَآءِ وَهُوَ
السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ رَبِّيْ حَقًّا لَّا اُشْرِكُ بِهٖ شَيْئًا اَللّٰهُ
اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَعَزُّ وَاَجَلُّ
مِمَّا اَخَافُ وَاَحْذَرُ عَزَّ جَارُكَ وَجَلَّ ثَنَآؤُكَ وَلَآ اِلٰهَ

غیرُكَ اللّٰهُمَّ اِنّی اَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِی وَمِنْ شَرِّ كُلِّ ذِی شَرٍّ وَمِنْ
شَرِّ كُلِّ سُلْطَانٍ شَدِیْدٍ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ شَیْطَانٍ مَرِیْدٍ وَمِنْ شَرِّ
كُلِّ جَبَّارٍ عَنِیْدٍ وَمِنْ شَرِّ قَضَاءِ السُّوْءِ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ
اَنْتَ اٰخِذٌۢ بِنَاصِیَتِهَا اِنَّكَ عَلٰی صِرَاطٍ مُّسْتَقِیْمٍ وَاَنْتَ عَلٰی كُلِّ
شَیْءٍ قَدِیْرٌ وَاَنْتَ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ حَفِیْظٌ اِنَّ وَلِیَّ اللّٰهُ
الَّذِیْ نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ یَتَوَلَّی الصّٰلِحِیْنَ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ
حَسْبِیَ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَیْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ
الْعَظِیْمِ **ونیز** در کتاب مہج الدعوات از حضرت امیر المومنین صلوات
اللہ وسلامہ علیہ الی یوم الدین آوردہ کہ تعلیم کردند من حضرت رسالت
پناہ ص این دعا را وامر کردند مرا کہ برائی ہر سختی وآسانی بخوانم وبیاموزم
خلیفہ خود را بعد از خود و ترک نکنم این دعا را تا حق تعالےٰ را ملاقات
نمایم وفرمودند کہ یا علی ع در ہر صبح وشام این دعا را بخوان کہ گنجے
است از گنجہائے عرش پس ابی بن کعب عرض کرد کہ چہ ثواب
دارد کسیکہ بخواند این دعا را ای رسول ص فرمودند کہ گفتار علما بہ فضیلت
صاحب این دعا وفا نمی کند ولیکن من بعضی از ثواب آنرا بیان
می کنم در ہنگامی کہ مشغول خواندن این دعا است بروئی متصل
است از فرق سر او تا آسمان وخدائے تعالےٰ سکینہ برا او می فرستد

وزحمت اورا فرو می گیرد واین دعا منتهی نمی شود بجائے بغیر از عرش پروردگار
عالمیان وآنرا در دور عرش صدائے باشد مانند صدائے مگس عسل در
گنبد وخدائے تعالے نظر رحمت می کند بسوی او وهر که سه مرتبه این
دعا را بخواند هر حاجت از حاجات دنیا وآخرت که از خدا طلب کند
روا گردد وخدا اورا از عذاب قبر نجات بخشد وتنگی سینه را ازو بردارد
وچون روز قیامت شود اورا بصحرائے محشر آورند بر ناقه از در
سفید سوار ونزد خدائے تعالے بایستد وامر کند خدا برائے او بهر آنکه
ومی فرماید که اے بندهٔ من در هر جائے بهشت که خواهی ساکن شود
در بهشت باو عطا فرماید کرامتے چند که هیچ چشمی ندیده باشد وهیچ گوشی
نشنیده باشد ودر خاطر هیچ آفریده خطور نکرده باشد وبر زبان هیچ وصف
کننده جاری نشده باشد سلمان رح گفت ای رسول خدا ثواب
این دعا را زیاده بفرمائید اے لوشوم فرمودند بحق خداوندی که مرا
براستی خلق فرستاده است که اگر این دعا را بر دیوانه بخوانند در ساعت
بحال آید واگر زنی بخوانند که وضع حمل برو دشوار شده باشد براو آسان
شود وبزودی فرزند متولد شود اے سلمان رح بحق خداوندیکه مرا بحق
فرستاده که هر بنده که این دعا را در چهل شب جمعه بخواند خالص از برائے
خدا هر گناهے که میان او ومردم ومیان او وخدا بوده باشد آمرزیده شود

وهر که این دعا را باخلاص بخواند و بخواب رود و امید ثواب خدا داشته باشد
خدای تعالی بعدد هر حرفی ازین دعا هزار فرشته را از کروبیان برای
او بفرستد که روی ایشان نیکوتر از آفتاب و ماه شب چارده باشد سلمان رض
گفت آیا خدای تعالی این قدر ثواب برای خواندن این دعا
کرامت می فرماید حضرت ص فرمودند که ای سلمان رض خبر مده مردم را
تا خبر دهم ترا به بزرگتر از آنچه خبر داده ام بآن سلمان گفت چرا امر سفیر مجید
بکتمان ثواب این دعا فرمودند ص برای اینکه می ترسم که اعتماد کنند
بر خواندن این دعا و دست از عمل و عبادت بردارند پس فرمودند
که هر که این دعا بخواند و در حیات خود گناهان کبیره کرده باشد پس
دران شب یا دران روز بمیرد و بعد ازان که این دعا را خوانده باشد
شهید مرده باشد و گناهانش آمرزیده شود هر چند بی توبه بمیرد بکرم و عفو
خداوند رحیم اینست دعا بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ
الَّذِیْ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْحَقُّ الْمُبِيْنُ الْمُحْيِیْ الْقَيُّوْمُ الدَّآئِمُ
الْمُدَبِّرُ بِلَا وَزِيْرٍ وَّلَا خَلْقٍ مِّنْ عِبَادِهٖ يَسْتَشِيْرُ الْاَوَّلُ غَيْرُ مَوْصُوْفٍ
وَالْبَاقِیْ بَعْدَ فَنَآءِ الْخَلْقِ الْعَظِيْمُ الرُّبُوْبِيَّةِ نُوْرُ السَّمٰوٰتِ وَ
الْاَرَضِيْنَ وَ فَاطِرُهُمَا وَ مُبْتَدِعُهُمَا بِغَيْرِ عَمَدٍ كَمَا تَرَوْنَهَا
خَلَقَهُمَا فَاسْتَقَرَّتِ الْاَرَضُوْنَ بِاَوْتَادِهَا فَوْقَ الْمَآءِ ثُمَّ عَلَا

رَبُّنَا فِي السَّمٰوٰتِ الْعُلىٰ اَلرَّحْمٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوىٰ لَهٗ مَا فِي
السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرىٰ فَاَنَا
اَشْهَدُ بِاَنَّكَ اَنْتَ اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ لَا رَافِعَ لِمَا وَضَعْتَ
وَلَا وَاضِعَ لِمَا رَفَعْتَ وَلَا مُعِزَّ لِمَنْ اَذْلَلْتَ وَلَا مُذِلَّ لِمَنْ
اَعْزَزْتَ وَلَا مَانِعَ لِمَا اَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَاَنْتَ
اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ كُنْتَ اِذْ لَمْ تَكُنْ سَمَاءٌ مَبْنِيَّةٌ
وَلَا اَرْضٌ مَدْحِيَّةٌ وَلَا شَمْسٌ مُضِيْئَةٌ وَلَا لَيْلٌ مُظْلِمٌ وَلَا
نَهَارٌ مُضِيْءٌ وَلَا بَحْرٌ لُجِّيٌّ وَلَا جَبَلٌ رَاسٍ وَلَا نَجْمٌ سَارٍ
وَلَا قَمَرٌ مُنِيْرٌ وَلَا رِيْحٌ تَهُبُّ وَلَا سَحَابٌ يَسْكُبُ وَلَا بَرْقٌ
يَلْمَعُ وَلَا رَعْدٌ يُسَبِّحُ وَلَا رُوْحٌ يَتَنَفَّسُ وَلَا طَائِرٌ يَطِيْرُ وَلَا نَارٌ
تَتَوَقَّدُ وَلَا مَاءٌ يَطَّرِدُ كُنْتَ قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ وَكَوَّنْتَ كُلَّ شَيْءٍ
وَقَدَّرْتَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ وَابْتَدَعْتَ كُلَّ شَيْءٍ وَاَفْقَرْتَ وَاَغْنَيْتَ
وَاَمَتَّ وَاَحْيَيْتَ وَاَضْحَكْتَ وَاَبْكَيْتَ وَعَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَيْتَ
فَتَبَارَكْتَ يَا اَللّٰهُ وَتَعَالَيْتَ اَنْتَ اللّٰهُ الَّذِيْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ الْخَلَّاقُ
الْعَلِيْمُ اَمْرُكَ غَالِبٌ وَعِلْمُكَ نَافِذٌ وَكَيْدُكَ غَرِيْبٌ وَوَعْدُكَ
صَادِقٌ وَقَوْلُكَ حَقٌّ وَحُكْمُكَ عَدْلٌ وَكَلَامُكَ هُدًى
وَحْيُكَ نُوْرٌ وَرَحْمَتُكَ وَاسِعَةٌ وَعَفْوُكَ عَظِيْمٌ وَفَضْلُكَ

كثيرٌ وعطاؤك جزيلٌ وحبلك متينٌ وامكانك عتيدٌ و
جارك عزيزٌ وبأسك شديدٌ ومكرك مكيدٌ انت يا ربّ
موضع كلّ شكوى وشاهد كلّ نجوى وحاضر كلّ ملأ ومنتهى
كلّ حاجةٍ وفرج كلّ حزينٍ وغنى كلّ فقيرٍ مسكينٍ وحصن كلّ
هاربٍ وامان كلّ خائفٍ حرز الضعفاء كنز
الفقراء مفرّج الغمّاء معين الصالحين ذلك الله ربّنا
لا اله الّا هو تكفى من عبادك من توكّل
عليك وانت جار من لاذ بك وتضرّع اليك عصمة
من اعتصم بك من عبادك ناصر من انتصر بك تغفر الذنوب
لمن استغفرك جبّار الجبابرة عظيم العظماء كبير
الكبراء سيّد السادات مولى الموالى صريخ
المستصرخين منفّس عن المكروبين مجيب دعوة
المضطرّين اسمع السامعين ابصر الناظرين احكم الحاكمين
اسرع الحاسبين ارحم الراحمين خير الغافرين قاضى حوائج
المؤمنين مغيث الصالحين انت الله لا اله الّا انت ربّ
العالمين انت الخالق وانا المخلوق وانت المالك وانا
المملوك وانت الربّ وانا العبد وانت الرازق وانا المرزوق

وَ اَنْتَ الْمُعْطِیْ وَ اَنَا السَّائِلُ وَ اَنْتَ الْجَوَادُ وَ اَنَا الْبَخِیْلُ وَ اَنْتَ الْقَوِیُّ وَ اَنَا الضَّعِیْفُ وَ اَنْتَ الْعَزِیْزُ وَ اَنَا الذَّلِیْلُ وَ اَنْتَ الْغَنِیُّ وَ اَنَا الْفَقِیْرُ وَ اَنْتَ السَّیِّدُ وَ اَنَا الْعَبْدُ وَ اَنْتَ الْغَافِرُ وَ اَنَا الْمُسِیْءُ وَ اَنْتَ الْعَالِمُ وَ اَنَا الْجَاهِلُ وَ اَنْتَ الْحَلِیْمُ وَ اَنَا الْعَجُوْلُ وَ اَنْتَ الرَّحْمٰنُ وَ اَنَا الْمَرْحُوْمُ وَ اَنْتَ الْمُعَافِیْ وَ اَنَا الْمُبْتَلٰی وَ اَنْتَ الْمُجِیْبُ وَ اَنَا الْمُضْطَرُّ وَ اَنَا اَشْهَدُ بِاَنَّكَ اَنْتَ اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْفَرْدُ وَ اِلَیْكَ الْمَصِیْرُ وَ صَلَّى اللّٰهُ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَ اَهْلِ بَیْتِهِ الطَّیِّبِیْنَ الطَّاهِرِیْنَ وَ اغْفِرْ لِیْ ذُنُوْبِیْ وَ اسْتُرْ عَلَیَّ عُیُوْبِیْ وَ افْتَحْ لِیْ مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَ رِزْقًا وَاسِعًا یَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِیْنَ وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ وَ حَسْبُنَا اللّٰهُ وَ نِعْمَ الْوَكِیْلُ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِیِّ الْعَظِیْمِ **شیخ طوسی** در مجالس آورده که روایت است که گفت ابی السری سهل بن یعقوب که لقب او ابی نواس است که گفتم بحضرت ابی الحسن علی بن محمد العسکری ع که ای سید و پیشوای من خبر داده است بن حسن بن عبد اللہ بن مطہر که روایت کرده است محمد بن سلیمان الدیلمی از پدر خود که حضرت امام جعفر صادق ع گفت که در هر ماه کدام روز ها نحس است و کدام روز ها سعد است و من میخواهم که عرض کنم بتو که ملاحظه کنی که آنچه بمن رسیده است درست است یا نه حضرت امام ع گفت که عرض

کن چون عرض کردم بآنحضرت وتصحیح کردم گفتم بآنحضرت که ای سید و پیشوای
من در بیشتر روزها موانع شروع در مقاصد هست بجهت آنکه بیشتر روزها
نحس است ودر آن روزها خوفها هست وگاه هست که ضرورت میشود
که توجه کنم بطلب حاجت دران روزهای نحس میخواهم که تعلیم کنی مرا
چیزی که اگر در روزهای نحس متوجه حاجت شوم ضرری بمن نرسد
پس آن حضرت ع گفت بمن که ای سهل شیعیان ما را دوستی ما نگاه
میدارد از جمیع بلاها که اگر بروند بدوستی ما در دریاهای عمیق وبیابانهای
دور بی پایان ومیان درنده ها وگرگها ودشمنان از دیو وآدمی هر آئنه
ایمن باشند از شر ایشان بدوستی ما پس اعتماد کن بر خدای تعالی واز روی
اخلاص واعتقاد دوست دار ائمه معصومین واهل بیت طیبین ع را وتوجه
کن بهر جا که خواهی وهر کار می خواهی بکن وگفت ای سهل در صباح سه
نوبت بگو أَصْبَحْتُ اللّٰهُمَّ مُعْتَصِماً بِذِمَامِكَ الْمَنِيعِ الَّذِي لَا يُطَاوَلُ
وَلَا يُحَاوَلُ مِنْ شَرِّ كُلِّ غَاشِمٍ وَطَارِقٍ مِنْ سَائِرِ مَنْ خَلَقْتَ وَمَا خَلَقْتَ
مِنْ خَلْقِكَ الصَّامِتِ وَالنَّاطِقِ فِي جُنَّةٍ مِنْ كُلِّ مَخُوفٍ بِلِبَاسٍ سَابِغَةٍ
وَلَاءِ أَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّكَ مُحْتَجِباً مِنْ كُلِّ قَاصِدٍ لِي إِلَى أَذِيَّةٍ بِجِدَارٍ حَصِينٍ
الْإِخْلَاصِ فِي الْاِعْتِرَافِ بِحَقِّهِمْ وَالتَّمَسُّكِ بِحَبْلِهِمْ جَمِيعاً مُوقِناً
أَنَّ الْحَقَّ لَهُمْ وَمَعَهُمْ وَفِيهِمْ وَبِهِمْ أُوَالِي مَنْ وَالَوْا وَأُجَانِبُ مَنْ جَانَبُوا

فَصَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ فَاَعِذْنِي اَللّٰهُمَّ بِهِمْ مِنْ شَرِّ مَا اَتَّقِيهِ
يَا عَظِيمُ حَجَزْتُ الْاَعَادِي عَنِّي بِبَدِيعِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَجَعَلْنَا
مِنْ بَيْنِ اَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَاَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ
لَا يُبْصِرُونَ ودر شام نیز این دعا سه نوبت بخوان وبجاے اَصْبَحْتُ
اَمْسَيْتُ بخوان بدرستیکه چون چنین کنی ایمن شوی ازانچه می ترسی پس
هرگاه خواهی که توجه کنی به کارے درروز نحس که خوف وترسے داشته
باشی از نحوست این روز پیش از توجه بآن کار فَاتِحَة وقُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ
الْفَلَقِ وقُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ وقُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ وآيَةَ الْكُرْسِيِّ
واِنَّا اَنْزَلْنَاهُ وپنج آیه از آخر سوره آل عمران بخوان وآن آیتها است
لَا يَغُرَّنَّكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَاْوٰيهُمْ
جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ لٰكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نُزُلًا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ وَمَا عِنْدَ
اللّٰهِ خَيْرٌ لِلْاَبْرَارِ وَاِنَّ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَ
مَا اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ وَمَا اُنْزِلَ اِلَيْهِمْ خَاشِعِينَ لِلّٰهِ لَا يَشْتَرُونَ
بِآيَاتِ اللّٰهِ ثَمَنًا قَلِيلًا اُولٰئِكَ لَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ اِنَّ اللّٰهَ
سَرِيعُ الْحِسَابِ يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَ
اتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ وبعد ازان بگو اَللّٰهُمَّ بِكَ يَصُولُ الصَّائِلُ

دعای دفع شر دشمنان

وَبِقُدْرَتِكَ يَطُولُ الطّائِلُ وَلا حَوْلَ لِكُلِّ ذِي حَوْلٍ إِلّا بِكَ وَلا قُوَّةَ يَمْتازُ
بِهَا ذُو قُوَّةٍ إِلّا مِنْكَ وَبِصَفْوَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ وَخِيَرَتِكَ مِنْ بَرِيَّتِكَ مُحَمَّدٍ
نَبِيِّكَ وَعِتْرَتِهِ وَسُلالَتِهِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ السَّلامُ فَصَلِّ عَلَيْهِمْ وَاكْفِنِي
شَرَّ هٰذَا الْيَوْمِ وَضَرَرَهُ وَارْزُقْنِي خَيْرَهُ وَيُمْنَهُ وَاقْضِ لِي مُتَصَرَّفاتِي
بِحُسْنِ الْعافِيَةِ وَبُلُوغِ الْمَحَبَّةِ وَالظَّفَرِ بِالْأُمْنِيَّةِ وَكِفايَةِ الطّاغِيَةِ
الْغَوِيَّةِ وَكُلِّ ذِي قُدْرَةٍ لِي عَلَى أَذِيَّةٍ حَتّى أَكُونَ فِي جُنَّةٍ وَعِصْمَةٍ مِنْ
كُلِّ بَلاءٍ وَنِقْمَةٍ وَأَبْدِلْنِي مِنَ الْمَخاوِفِ فِيهِ أَمْنًا وَمِنَ الْعَوائِقِ
فِيهِ يُسْرًا حَتّى لا يَصُدَّنِي صادٌّ عَنِ الْمُرادِ وَلا يَحُلَّ لِي طارِقٌ مِنْ أَذَى
الْعِبادِ إِنَّكَ عَلى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَالْأُمُورُ إِلَيْكَ تَصِيرُ يا مَنْ لَيْسَ
كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ **شیخ مفید** از حضرت سلمان
روایت کرده است که حضرت رسالت ص فرمود که هر صبح و شام سه مرتبه بگو اَللّٰهُمَّ
اَنْتَ رَبِّي لا شَرِيكَ لَكَ أَصْبَحْنا وَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلّٰهِ که کفاره گناهان است
که مابین این دو وقت کرده **کلینی و برقی** بسند معتبر از حضرت صادق ع
روایت کرده اند که هر که هر صبح این دعا بخواند اگر در آن روز بمیرد داخل
بهشت شود و هر که شام این دعا بخواند اگر در آن شب بمیرد داخل بهشت
شود اَللّٰهُمَّ إِنِّي أُشْهِدُكَ وَأُشْهِدُ مَلائِكَتَكَ الْمُقَرَّبِينَ
وَحَمَلَةَ الْعَرْشِ الْمُصْطَفَيْنَ أَنَّكَ أَنْتَ اللّٰهُ لا إِلٰهَ إِلّا أَنْتَ الرَّحْمٰنُ

الرَّحِيمِ وَاَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
وَاَنَّ اَمِيرَ المُؤْمِنِينَ عَلِيًّا وَالحَسَنَ وَالحُسَيْنَ وَعَلِيَّ بْنَ الحُسَيْنِ
وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ وَجَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ وَمُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ وَعَلِيَّ
بْنَ مُوسَى وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ وَعَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ وَالحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ وَ
الحُجَّةَ بْنَ الحَسَنِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ اَئِمَّتِي وَاَوْلِيَائِي عَلَى ذٰلِكَ اَحْيَا
وَعَلَيْهِ اَمُوتُ وَعَلَيْهِ اُبْعَثُ يَوْمَ القِيَامَةِ وَاَبْرَأُ مِنَ الجِبْتِ
الطَّاغُوتِ وَفِرْعَوْنَ وَهَامَانَ لَعْنَةُ اللهِ عَلَيْهِمْ وَعَلَى اَوْلِيَائِهِمْ

سید بن طاؤس و دیگران باسندهاے معتبر روایت کردہ اند کہ
چون حضرت صادق ع در زمان منصور بعراق تشریف آوردند شیعیان بخدمت
حاضر آمدند و گفتند اے مولاے ما دانستہ ایم کہ تربت حضرت امام
حسین ع شفاے ہر درد است آیا باعث امان از ہر خوف می گردد حضرت
فرمود کہ بلے ہر کہ خواہد کہ براے او امان گردد از ہر خوف و بیم باید کہ تسبیحی از
تربت مقدس آنحضرت ع بکف گیرد و دعاے کہ حضرت امیر المؤمنین ع
خواند در شبی کہ بر فراش حضرت رسول ص خوابید سہ مرتبہ بخواند و دعا
اینست اَمْسَيْتُ اللّٰهُمَّ مُعْتَصِمًا بِذِمَامِكَ المَنِيعِ الَّذِي لَا يُطَاوَلُ
وَلَا يُحَاوَلُ مِنْ شَرِّ كُلِّ غَاشِمٍ وَطَارِقٍ مِنْ سَائِرِ مَنْ خَلَقْتَ وَمَا
خَلَقْتَ مِنْ خَلْقِكَ الصَّامِتِ وَالنَّاطِقِ فِي جُنَّةٍ مِنْ كُلِّ مَخُوفٍ

ع وفي بعض النسخ من فلان وفلان وفلان وفلان قائم وكن من الشاكرين ۲

نـ وجوارك

بلباس سابغة حصينة ولاء اهل بيت نبيك عليهم السلام محتجبا من كل
قاصد لي الى اذية بجدار حصين الاخلاص في الاعتراف بحقهم
والتمسك بحبلهم موقنا ان الحق لهم ومعهم وفيهم وبهم
اوالي من والوا واعادي من عادوا واجانب من جانبوا
فصل على محمد واله واعذني اللهم بهم من شر كل
ما اتقيه يا عظيم حجزت الاعادي عني ببديع السموات
والارض انا جعلنا في اعناقهم اغلالا فهي الى الاذقان فهم
مقمحون وجعلنا من بين ايديهم سدا ومن خلفهم سدا
فاغشيناهم فهم لا يبصرون پس تسبيح را ببوسد وبر ديده هاے خود بگذارد
وبگويد اللهم انى اسئلك بحق هذه التربة المباركة وبحق
صاحبها وبحق جده وبحق ابيه وبحق امه وبحق اخيه و
بحق ولده الطاهرين اجعلها شفاء من كل داء وامانا
من كل خوف وحفظا من كل سوء پس تسبيح را بر پيشانى ودو جانب
پيشانى خود بگذارد اگر در صبح چنين كند تا شام در امان خدا باشد واگر
در شام چنين كند تا صبح در امان خدا باشد شيخ طوسى وديگران
از حضرت امام زين العابدين ع روايت كرده اند كه هرگاه من اين
دعا بخوانم پروا ندارم اگر جميع جنيان وآدميان براے ضرر من جمع

محتجزا نسخه

شوند و علما این دعا را از دعاهاے صباح ومسا شمرده اند بسم
اللهِ وَبِاللهِ وَاِلَی اللهِ وَفِی سَبِیلِ اللهِ اَللّٰهُمَّ اِلَیْکَ اَسْلَمْتُ
نَفْسِی وَاِلَیْکَ وَجَّهْتُ وَجْهِی وَاِلَیْکَ فَوَّضْتُ اَمْرِی
وَاِلَیْکَ اَلْجَاْتُ ظَهْرِی فَاحْفَظْنِی بِحِفْظِ الْاِیْمَانِ مِنْ
بَیْنِ یَدَیَّ وَمِنْ خَلْفِی وَعَنْ یَمِیْنِی وَعَنْ شِمَالِی وَمِنْ
فَوْقِی وَمِنْ تَحْتِی وَمَا قِبَلِی وَادْفَعْ عَنِّی بِحَوْلِکَ وَقُوَّتِکَ
فَاِنَّهُ لَاحَوْلَ وَلَاقُوَّةَ اِلَّا بِاللهِ الْعَلِیِّ الْعَظِیْمِ قطب راوندی
و دیگران از حضرت رسول ص روایت کرده اند که جبرئیل از جانب
حق تعالے این مناجات را براے استعاذه از بلاها آورد پس
مناسب است که در هر صبح وشام خوانده شود اَللّٰهُمَّ اِنِّی اَعُوْذُبِکَ
مِنْ مُلِمَّاتِ نَوَازِلِ الْبَلَاۤءِ وَاَهْوَالِ عَزَاۤئِمِ الضَّرَّاۤءِ فَاَعِذْنِی
رَبِّ مِنْ صَرْعَةِ الْبَأْسَاۤءِ وَاحْجُبْنِی عَنْ سَطَوَاتِ الْبَلَاۤءِ وَ
نَجِّنِی مِنْ مُفَاجَاٰتِ النِّقَمِ وَاحْرُسْنِی مِنْ زَوَالِ النِّعَمِ وَ
مِنْ زَلَلِ الْقَدَمِ وَاجْعَلْنِی اَللّٰهُمَّ فِی حِمٰی عِزِّکَ وَحِیَاطَةِ
حِرْزِکَ مِنْ مُبَاغَتَةِ الدَّوَاۤئِرِ وَمُعَاجَلَةِ الْبَوَاۤئِرِ اَللّٰهُمَّ رَبِّ وَ
اَرْضُ الْبَلَاۤءِ فَاخْسِفْهَا وَعَرْصَةُ الْمِحَنِ فَارْجُفْهَا وَشَمْسُ النَّوَاۤئِبِ
فَاکْسِفْهَا وَجِبَالُ السُّوْءِ فَانْسِفْهَا وَکُرَبُ الدَّهْرِ فَاکْشِفْهَا وَعَوَاۤئِقُ

مِنْ

الامور فاصرفها و اوردنی حیاض السلامة و احملنی علی مطایا
الکرامة و اصحبنی اقالة العثرة و اشملنی سترة العورة و جد
علی یا رب بآلائک و کشف بلائک و دفع ضرائک و ادفع عنی کلاکل
عذابک و اصرف عنی الیم عقابک و اعذنی من بوائق الدهور
و انقذنی من سوء عواقب الامور و احرسنی من جمیع المحذور
و اصدع صفاة البلاء عن امری و اشلل یده عنی مدی عمری
انک الرب المجید المبدئ المعید الفعال لما یرید سید

بن طاؤس در کتاب جمال الاسبوع از حضرت امام محمد باقر ع آورده
که روزے حضرت امیر المؤمنین ع بحضرت امام حسین ع فرمودند که اے
فرزند تقدیر الٰهی در حق تو جاری خواهد شد بهر قسم که خواهد پس عهد کن با
من که رازے که با تو مے گویم با کسے نگوئی تا دوازده ماه از وفات من
بگذرد و خبر مید هم ترا بآن چیزے که اصل آن از جانب خدا است و
هرگاه بگوئی در صبح مشغول می شوند بنوشتن ثواب آن هزار هزار فرشته که
داده می شود بهر فرشته قوت هزار هزار کاتب در سرعت کتابت و موکل میشوند
برائے استغفار کردن از برائے تو هزار هزار فرشته که داده میشود
بهر فرشته قوت هزار هزار استغفار کننده در سرعت کلام و بنا کرده
می شود از برائے تو در فردوس هزار هزار قصر که در هر قصرے هزار هزار

و اصحبنی فی کل سفر
با قالة عثرة

دعای عشرات

خانه باشد وخواهی بود همسایهٔ جد خود وبنا کرده می شود از برای تو
در بهشت عدن هزار شهر ومحشور می شود با تو در قبر تو نامهٔ که می گوید که
راهی نیست بسوی تو فزع را وخوف را وسختیهای صراط وعذاب
دوزخ را وسعادتمند زندگانی کنی وهرگز ترا در نیابد فقر وپریشانی
وتنگدستی ودیوانگی وبلاهای بد ودر آن روز هر حاجت از حاجتهای
دنیا وآخرت که بطلبی بر آورده شود وپی هر کاری که بروی ترا میسر
گردد وبعد هر نفسی از نفسهای جن وانس برای تو هزار هزار
حسنه نوشته شود وهزار هزار گناه محو شود وهزار هزار درجه بلند شود
ومؤکل گردانند برای استغفار کردن از برای تو عرش وکرسی فردوس را
تا روزی که محشور شوی نزد عرش الهی بایستی پس عهد کن با من که این
دعا را تعلیم نکنی تا وقت وفات خود وچون نزدیک وفات تو شود تعلیم
نکنی مگر اهل بیت وشیعیان ودوستان خود را زیرا که اگر بدیگران تعلیم کنی
حاجتهای بد از خدا طلبند وروا شود ومیخواهم که این فضیلت مخصوص
شما باشد وچون محشور شوید خوفی واندوهی بر شما نباشد وباید که
در هنگام خواندن این دعا با وضو باشی وروی تو بجانب قبله باشد و
اگر در روز جمعه بعد از نماز عصر بخوانی بهتر است واین دعا موسوم به
دعای عشرات است وآن اینست بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ بِسْمِ اللهِ

وَبِاللّٰهِ وَسُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ
وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ سُبْحَانَ اللّٰهِ اٰنَاءَ اللَّيْلِ
وَاَطْرَافَ النَّهَارِ سُبْحَانَ اللّٰهِ بِالْغُدُوِّ وَالْاٰصَالِ سُبْحَانَ اللّٰهِ
بِالْعَشِيِّ وَالْاِبْكَارِ سُبْحَانَ اللّٰهِ حِيْنَ تُمْسُوْنَ وَحِيْنَ تُصْبِحُوْنَ
وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِيْنَ تُظْهِرُوْنَ
يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْاَرْضَ بَعْدَ
مَوْتِهَا وَكَذٰلِكَ تُخْرَجُوْنَ سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُوْنَ
وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِيْنَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ وَلَا حَوْلَ وَلَا
قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ سُبْحَانَ الَّذِيْ لَهُ الْعِزَّةُ وَالْكَرَمُ
سُبْحَانَ الَّذِيْ لَا يَنْبَغِي التَّسْبِيْحُ اِلَّا لَهُ سُبْحَانَ مَنْ
اَحْصٰى كُلَّ شَيْءٍ عِلْمُهُ سُبْحَانَ ذِي الطَّوْلِ وَالْفَضْلِ سُبْحَانَ
ذِي الْمَنِّ وَالنِّعَمِ سُبْحَانَ ذِي الْقُدْرَةِ وَالْكَرَمِ سُبْحَانَ
ذِي الْمُلْكِ وَالْمَلَكُوْتِ سُبْحَانَ ذِي الْكِبْرِيَاءِ وَالْعَظَمَةِ وَ
الْجَبَرُوْتِ سُبْحَانَ الْقَائِمِ الدَّائِمِ سُبْحَانَ اللّٰهِ الْحَيِّ الْقَيُّوْمِ
سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيْمِ سُبْحَانَ الْعَلِيِّ الْاَعْلٰى سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى
سُبُّوْحٌ قُدُّوْسٌ رَبُّنَا وَرَبُّ الْمَلٰئِكَةِ وَالرُّوْحِ وَرَبُّ كُلِّ شَيْءٍ سُبْحَانَ
الدَّائِمِ غَيْرِ الْغَافِلِ سُبْحَانَ الْعَالِمِ بِغَيْرِ تَعْلِيْمٍ سُبْحَانَ خَالِقِ مَا يُرٰى وَمَا لَا يُرٰى

سُبحانَ الَّذی یُدرِکُ الاَبصارَ وَلا تُدرِکُهُ الاَبصارُ وَهُوَ
اللَّطیفُ الخَبیرُ اَللّٰهُمَّ اِنّی اَصبَحتُ وَاَمسَیتُ مِنکَ فی نِعمَةٍ
وَخَیرٍ وَبَرَکَةٍ وَعافِیَةٍ فَصَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاَتمِم عَلَیَّ نِعمَتَکَ
وَخَیرَکَ وَبَرَکاتِکَ وَعافِیَتَکَ بِنَجاةٍ مِنَ النّارِ وَارزُقنی شُکرَکَ وَ
عافِیَتَکَ وَفَضلَکَ وَکَرامَتَکَ اَبَداً ما اَبقَیتَنی اَللّٰهُمَّ
بِنورِکَ اهتَدَیتُ وَبِفَضلِکَ استَغنَیتُ وَفی نِعمَتِکَ
اَصبَحتُ وَاَمسَیتُ اَللّٰهُمَّ اِنّی اُشهِدُکَ وَکَفی بِکَ شَهیداً
وَاُشهِدُ مَلائِکَتَکَ وَحَمَلَةَ عَرشِکَ وَسُکّانَ سَمٰواتِکَ
وَاَرضِکَ وَاَنبِیاءَکَ وَرُسُلَکَ وَوَرَثَةَ اَنبِیائِکَ وَالصّالِحینَ
مِن عِبادِکَ وَجَمیعَ خَلقِکَ اَنّی اَشهَدُ اَنَّکَ اَنتَ اللّٰهُ لا اِلٰهَ اِلّا
اَنتَ وَحدَکَ لا شَریکَ لَکَ وَاَنَّ مُحَمَّداً صَلَواتُکَ عَلَیهِ وَ
آلِهِ عَبدُکَ وَرَسولُکَ وَاَنَّکَ عَلی کُلِّ شَیءٍ قَدیرٌ تُحیی وَ
تُمیتُ وَتُمیتُ وَتُحیی وَاَشهَدُ اَنَّ الجَنَّةَ حَقٌّ وَاَنَّ النّارَ حَقٌّ
وَاَنَّ النُّشورَ حَقٌّ وَاَنَّ السّاعَةَ آتِیَةٌ لا رَیبَ فیها وَاَنَّکَ
تَبعَثُ مَن فِی القُبورِ وَاَشهَدُ اَنَّ عَلِیَّ بنَ اَبی طالِبٍ وَالحَسَنَ
وَالحُسَینَ وَعَلِیَّ ابنَ الحُسَینِ وَمُحَمَّدَ بنَ عَلِیٍّ وَجَعفَرَ بنَ مُحَمَّدٍ
وَموسَی بنَ جَعفَرٍ وَعَلِیَّ بنَ موسی وَمُحَمَّدَ بنَ عَلِیٍّ وَعَلِیَّ بنَ

مُحَمَّدٍ وَالْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ وَالْخَلَفِ الصَّالِحِ الْحُجَّةِ الْقَائِمِ الْمُنْتَظَرِ
صَلَوَاتُكَ يَا رَبِّ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ هُمُ الْأَئِمَّةُ الْهُدَاةُ
الْمُهْتَدُونَ غَيْرُ الضَّالِّينَ وَلَا الْمُضِلِّينَ وَأَنَّهُمْ أَوْلِيَاؤُكَ
الْمُصْطَفَوْنَ وَحِزْبُكَ الْغَالِبُونَ وَصِفْوَتُكَ مِنْ خَلْقِكَ وَخِيَرَتُكَ
مِنْ بَرِيَّتِكَ وَنُجَبَاؤُكَ الَّذِينَ انْتَجَبْتَهُمْ لِوِلَايَتِكَ وَاصْطَفَيْتَهُمْ
مِنْ خَلْقِكَ عَلَى عِبَادِكَ وَجَعَلْتَهُمْ حُجَّةً عَلَى الْعَالَمِينَ صَلَوَاتُكَ
عَلَيْهِمْ وَالسَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ
وَاكْتُبْ لِي هٰذِهِ الشَّهَادَةَ عِنْدَكَ حَتّٰى تُلَقِّنَنِيهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ
وَأَنْتَ عَنِّي رَاضٍ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ
حَمْدًا كَمَا أَنْتَ أَهْلُهُ حَمْدًا تَضَعُ لَكَ السَّمَاءُ كَنَفَيْهَا
وَتُسَبِّحُ لَكَ الْأَرْضُ وَمَنْ عَلَيْهَا اللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا
يَصْعَدُ أَوَّلُهُ وَلَا يَنْفَدُ آخِرُهُ اللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا
يَزِيدُ وَلَا يَبِيدُ اللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا سَرْمَدًا دَائِمًا
أَبَدًا لَا انْقِطَاعَ لَهُ وَلَا نَفَادَ وَلَكَ يَنْبَغِي وَإِلَيْكَ يَنْتَهِي حَمْدًا
يَصْعَدُ أَوَّلُهُ وَلَا يَنْفَدُ آخِرُهُ وَلَكَ الْحَمْدُ عَلَيَّ وَمَعِي وَفِيَّ وَ
قَبْلِي وَبَعْدِي وَأَمَامِي وَفَوْقِي وَتَحْتِي وَلَدَيَّ وَإِذَا مِتُّ وَ
قُبِرْتُ وَبَقِيتُ فَرْدًا وَحِيدًا ثُمَّ فَنِيتُ وَلَكَ الْحَمْدُ إِذَا نُشِرْتُ

وَ بُعِثْتُ يَا مَوْلَايَ اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ وَ لَكَ الشُّكْرُ بِجَمِيعِ مَحَامِدِكَ
كُلِّهَا عَلَىٰ جَمِيعِ نَعْمَائِكَ كُلِّهَا حَتَّىٰ يَنْتَهِيَ الْحَمْدُ إِلَىٰ مَا تُحِبُّ وَ
تَرْضَىٰ اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَىٰ كُلِّ عِرْقٍ سَاكِنٍ وَ لَكَ الْحَمْدُ
عَلَىٰ كُلِّ نَوْمَةٍ وَ يَقْظَةٍ وَ لَكَ الْحَمْدُ عَلَىٰ كُلِّ أَكْلَةٍ وَ
شَرْبَةٍ وَ بَطْشَةٍ وَ قَبْضَةٍ وَ بَسْطَةٍ وَ عَلَىٰ كُلِّ مَوْضِعِ شَعْرَةٍ
وَ عَلَىٰ كُلِّ حَالٍ اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كُلُّهُ وَ لَكَ الشُّكْرُ
كُلُّهُ وَ لَكَ الْمَجْدُ كُلُّهُ وَ لَكَ الْمُلْكُ كُلُّهُ وَ لَكَ الْجُودُ كُلُّهُ
وَ بِيَدِكَ الْخَيْرُ كُلُّهُ وَ إِلَيْكَ يَرْجِعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ عَلَانِيَتُهُ وَ سِرُّهُ وَ أَنْتَ
مُنْتَهَى الشَّأْنِ كُلِّهِ اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْداً خَالِداً مَعَ
خُلُودِكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمْداً لَا مُنْتَهَىٰ لَهُ دُونَ عِلْمِكَ وَ لَكَ
الْحَمْدُ حَمْداً لَا أَمَدَ لَهُ دُونَ مَشِيَّتِكَ وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمْداً لَا أَجْرَ لِقَائِلِهِ
إِلَّا رِضَاكَ اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَىٰ حِلْمِكَ بَعْدَ عِلْمِكَ وَ لَكَ
الْحَمْدُ عَلَىٰ عَفْوِكَ بَعْدَ قُدْرَتِكَ اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ بَاعِثَ الْحَمْدِ
وَ لَكَ الْحَمْدُ وَارِثَ الْحَمْدِ وَ لَكَ الْحَمْدُ بَدِيعَ الْحَمْدِ وَ لَكَ
الْحَمْدُ مُنْتَهَى الْحَمْدِ وَ لَكَ الْحَمْدُ مُبْتَدِعَ الْحَمْدِ وَ لَكَ الْحَمْدُ
مُشْتَرِيَ الْحَمْدِ وَ لَكَ الْحَمْدُ وَلِيَّ الْحَمْدِ وَ لَكَ الْحَمْدُ صَادِقَ
الْوَعْدِ وَفِيَّ الْعَهْدِ عَزِيزَ الْجُنْدِ قَدِيمَ الْحَمْدِ وَ لَكَ الْحَمْدُ رَفِيعَ

الدرجات مجيب الدعوات منزل الآيات من فوق سبع سماوات
عظيم البركات مخرج النور من الظلمات ومخرج من في الظلمات
إلى النور مبدل السيئات حسنات وجاعل الحسنات درجات اللهم
لك الحمد غافر الذنب وقابل التوب شديد العقاب ذا الطول
لا إله إلا أنت إليك المصير اللهم لك الحمد في الليل إذا يغشى و
لك الحمد في النهار إذا تجلى ولك الحمد في الآخرة والأولى
اللهم لك الحمد عدد كل نجم في السماء ولك الحمد عدد
كل ملك في السماء ولك الحمد عدد كل قطرة نزلت من السماء ولك الحمد
عدد كل قطرة في البحار ولك الحمد عدد ما في جوف الأرضين وأوزان مياه البحار ولك
الحمد عدد ما على وجه الأرض ولك الحمد عدد ما أحصى
كتابك ولك الحمد عدد ما أحاط به علمك ولك الحمد
عدد الورق والشجر والحصى والنوى والثرى ولك الحمد عدد الإنس
والجن والبهائم والسباع والهوام حمدا كثيرا مباركا فيه
كما تحب ربنا وترضى وكما ينبغي لكرم وجهك وعز
جلالك من الحمد مباركا فيه أبدا بعد ازان بگوید ده مرتبه لا إله
إلا الله وحده لا شريك له له الملك وله الحمد يحيي ويميت
ويميت ويحيي وهو حي لا يموت بيده الخير وهو على كل شيء

قَدِیْرٌ بعدازان بگوده مرتبه اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَحْدَهٗ لَاشَرِیْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ

وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ اللَّطِیْفُ الْخَبِیْرُ بعدازان بگوده مرتبه یَا اَللّٰهُ یَا

اَللّٰهُ بعدازان بگوده مرتبه یَا رَحْمٰنُ یَا رَحْمٰنُ بعدازان بگوده مرتبه

یَا رَحِیْمُ یَا رَحِیْمُ بعدازان بگوده مرتبه یَا حَنَّانُ یَا مَنَّانُ بعدازان بگو

ده مرتبه یَا حَیُّ یَا قَیُّوْمُ بعدازان بگوده مرتبه یَا مُنِیْرُ یَا مُنِیْرُ بعدازان ده

مرتبه بگو یَا قُدُّوْسُ یَا قُدُّوْسُ بعدازان بگوده مرتبه یَا بَدِیْعَ السَّمٰوٰتِ

وَالْاَرْضِ بعدازان بگوده مرتبه یَا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ بعدازان بگو

ده مرتبه یَا حَیُّ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ بعدازان بگوده مرتبه یَا اَللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا

اَنْتَ بعدازان بگوده مرتبه بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ بعدازان بخوان

ده مرتبه سوره قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ بعدازان بگوده مرتبه اَللّٰهُمَّ اصْنَعْ

بِیْ مَا اَنْتَ اَهْلُهٗ وَلَا تَصْنَعْ بِیْ مَا اَنَا اَهْلُهٗ فَاِنَّكَ اَهْلُ التَّقْوٰی وَ

اَهْلُ الْمَغْفِرَةِ وَاَنَا اَهْلُ الذُّنُوْبِ وَالْخَطَایَا فَارْحَمْنِیْ یَا مَوْلَایَ

وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرّٰحِمِیْنَ بعدازان بگوده مرتبه اٰمِیْنَ اٰمِیْنَ بعدازان

سوال کن حاجت خودرا که مستجاب میشود انشاء الله تعالی سید ابن

طاؤس درکتاب مجتبی از حضرت امیر المؤمنین ع آورده که شنیدم

از حضرت رسالت پناه ص که هرکه خواهد که خدا در اجل او تاخیر کند و

یاری دهد اورا بر دشمنش ونگاه دارد اورا از مردن بد پس بخواند این دعا را

هر صبح و شام سه مرتبه سُبْحَانَ اللهِ مِلَأَ الْمِيزَانِ وَمُنْتَهَى الْعِلْمِ وَ
مَبْلَغَ الرِّضَا وَزِنَةَ الْعَرْشِ وَسِعَةَ الْكُرْسِيِّ و سه مرتبه بگوید
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ مِلَأَ الْمِيزَانِ وَمُنْتَهَى الْعِلْمِ وَمَبْلَغَ الرِّضَا وَزِنَةَ
الْعَرْشِ وَسِعَةَ الْكُرْسِيِّ و سه مرتبه بگوید لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ مِلَأَ الْمِيزَانِ
وَمُنْتَهَى الْعِلْمِ وَمَبْلَغَ الرِّضَا وَزِنَةَ الْعَرْشِ وَسِعَةَ الْكُرْسِيِّ
و سه مرتبه اَللهُ اَكْبَرُ مِلَأَ الْمِيزَانِ وَمُنْتَهَى الْعِلْمِ وَمَبْلَغَ الرِّضَا
وَزِنَةَ الْعَرْشِ وَسِعَةَ الْكُرْسِيِّ ٭

فصل دویم

در بیان اعمال و آداب مختصه از وقت طلوع صبح صادق تا زوال آفتاب بدانکه چون صباح ابتدای روز است برای تهیهٔ روز آینده و استمداد توفیق از جناب مقدس الٰهی در تحصیل سعادات دنیویه و اخرویه و استعاذه از شرور اعادی ظاهره و باطنه و طوارق آفات دعاهات و بلیات که در عرض روز عروض آنها محتمل است باید بقدر رسے از اذکار و ادعیه که وسائل رحمت سبحانی است متوسل گردد سید ابن طاوس رح در کتاب امان الاخطار از حضرت امام محمد باقر ع آورده که هر که صبح کند و در دست او انگشتری باشد که نگین او از عقیق باشد و آن را در دست راست کرده باشد و پیش از ان که به بیند کسے را بگرداند نگین آن را بجانب

کف دست خود و بخواند سوره انّا انزلناه را پس بگوید آمنت باللّه وحده لا شریک له و کفرت بالجبت والطاغوت و آمنت بسرّ محمّد و آل محمّد و علانیتهم و ظاهرهم و باطنهم و شاهدهم و غائبهم و اوّلهم و آخرهم نگاهدارد او را خدای تعالی در آن روز از شر آنچه نازل می شود از آسمان و عروج می کند بسوی آن و از شر آنچه در می آید در زمین و بیرون می آید از آن و خواهد بود در حرز و حمایت خدای تعالی و در محاسن آورده که چون صبح بدمد نظر کن بسوی او و متوجه آسمان شو و بگو اللّهمّ انت ربّنا و ولیّنا و صاحبنا فصلّ علی محمّد و آل محمّد و تفضّل علینا بما انت اهله و انقذنا ممّا نحن اهله اللّهمّ بنعمتک تتمّ الصالحات فصلّ علی محمّد و آل محمّد و اتممها علینا بعد از آن سه بار بگو عائذ باللّه من النار بعد از آن بگو یا فالقه من حیث لا اری و مخرجه من حیث اری صلّ علی محمّد و آل محمّد واجعل اوّل یومنا هذا صلاحا و اوسطه فلاحا و آخره نجاحا و بعد از آن بگو الحمد للّه فالق الاصباح سبحان اللّه ربّ المساء والصباح اللّهمّ صبّح آل محمّد ببرکة و عافیة و سرور و قرّة عین و رزق واسع اللّهمّ انّک تنزل فی اللیل والنهار ما تشاء فانزل

عَلَیَّ وَعَلیٰ اَهْلِ بَیْتی مِنْ بَرَکٰتِ السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضِ رِزْقاً
وٰاسِعاً تُغْنِینی بِهِ عَنْ جَمیعِ خَلْقِكَ و می باید که بعد از آن صبح
سجده کن و بگو لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ رَبّی سَجَدْتُ لَكَ خٰاضِعاً خٰاشِعاً
ذَلیلاً فَصَلِّ عَلیٰ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاغْفِرْلی وَتُبْ عَلَیَّ اِنَّكَ
اَنْتَ التَّوّٰابُ الرَّحیمُ **واین دعا** میان اذان صبح و اقامت میباید
خواند اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ قَلْبی بٰارّاً وَرِزْقی دٰارّاً وَاجْعَلْ عِنْدَ
قَبْرِ رَسُولِكَ مُسْتَقَرّاً وَقَرٰاراً **حسن بن محمد الطوسی**
در کتاب امالی از حضرت رسالت پناه ص آورده که هر که خواهد که ملاقات
کند خداے عز و جل را در روز قیامت و باشد در صحیفهٔ او شهادت
وحدانیت الهی و شهادت رسالت من و اکروه شود از براے
او هشت در بهشت و گفته شود او را که ای دوست خدا داخل شو از هر دری
که خواهی پس بگوید هرگاه صبح کند اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذی ذَهَبَ بِاللَّیْلِ بِقُدْرَتِهِ
وَجٰاءَ بِالنَّهٰارِ بِرَحْمَتِهِ خَلْقاً جَدیداً مَرْحَباً بِالْحٰافِظینَ وَ
حَیّٰاکُمَا اللّٰهُ مِنْ کٰاتِبَیْنِ بعد از آن ملتفت شو بجانب راست
و چپ خود و بگو اُکْتُبٰا بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحیمِ اَنّی اَشْهَدُ
اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَریكَ لَهُ وَاَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ
رَسُولُهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ السّٰاعَةَ اٰتِیَةٌ لٰا رَیْبَ فیهٰا وَاَنَّ اللّٰهَ یَبْعَثُ

مَن فِي الْقُبُورِ عَلٰى ذٰلِكَ اَحْيٰى وَ عَلَيْهِ اَمُوْتُ وَعَلٰى ذٰلِكَ اُبْعَثُ اِنْ شَاءَ اللّٰهُ اَللّٰهُمَّ اَقْرِءْ مُحَمَّدًا وَّ اٰلَ مُحَمَّدٍ مِنِّي السَّلَامَ

ابن بابویہ بسند معتبر از حضرت امیر المومنین ع روایت کردہ است کہ ہر کہ پیش از طلوع آفتاب یازدہ مرتبہ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ و اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ و اٰیَةَ الْکُرْسِی بخواند خدائے تعالےٰ منع کند مال او را از آنچہ ترسد و فرمود کہ ہر کہ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ و اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ پیش از طلوع آفتاب بخواند در آن روز گناہے باو نہ رسد ہر چند شیطان جہد کند

قطب راوندی رہ از حضرت امیر المومنین روایت کردہ است کہ حضرت رسول ص فرمود کہ ہر کہ صبح کند و چہار نعمت خدا را یاد کند می ترسم کہ نعمت خدا از و زائل گردد اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي عَرَّفَنِي نَفْسَهٗ وَلَمْ يَتْرُكْنِي عُمْيَانَ الْقَلْبِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي جَعَلَنِي مِنْ اُمَّةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَلَمْ يَجْعَلْنِي مِنْ سَائِرِ الْاُمَمِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي جَعَلَ رِزْقِي فِي يَدِهٖ وَلَمْ يَجْعَلْ رِزْقِي فِي اَيْدِي النَّاسِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي سَتَرَ ذُنُوْبِي وَلَمْ يَفْضَحْنِي بَيْنَ الْخَلَائِقِ یعنی سپاس خدا سزا است کہ خود را بمن شناسانید و مرا کور دل نگذاشت سپاس خداوندے را روا است کہ مرا از امت محمد ص گردانید حمد می کنم خداوندے را کہ روزے مرا خود متکفل شد و بدست مردم

نگذاشت ستایش می کنم خداوندے راکه گناہان مرا پوشانید و مرا میان

خلائق رسوا نه گردانید **کلینی** بسند موثق از حضرت صادق مروی

کرده است که حضرت امیر المؤمنین ؑ چون صبح میکرد سه مرتبه می گفت

سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ پس می گفت اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِكَ

مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ وَمِنْ تَحْوِیْلِ عَافِیَتِكَ وَمِنْ فُجَاۤءَةِ نِقْمَتِكَ وَمِنْ

دَرَكِ الشَّقَاۤءِ وَمِنْ شَرِّ مَا سَبَقَ فِی الْكِتَابِ اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ

فِی اللَّیْلِ وَالنَّهَارِ

بِعِزَّةِ مُلْكِكَ وَشِدَّةِ قُوَّتِكَ وَبِعِظَمِ سُلْطَانِكَ وَبِقُدْرَتِكَ

وَبِعَظِیْمِ

عَلٰی خَلْقِكَ اَنْ تُصَلِّیَ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ و فرمود که بعد از

خواندن دعا هر حاجت که خواهی بطلب که برآورده است **کلینی**

بسند معتبر از حضرت باقر ؑ روایت کرده است که چون صبح کنی بگو اَصْبَحْتُ

بِاللّٰهِ مُؤْمِنًا عَلٰی دِیْنِ مُحَمَّدٍ وَسُنَّتِهٖ وَدِیْنِ عَلِیٍّ وَسُنَّتِهٖ وَدِیْنِ الْاَوْصِیَاۤءِ وَ

سُنَّتِهِمْ اٰمَنْتُ بِسِرِّهِمْ وَعَلَانِیَتِهِمْ وَشَاهِدِهِمْ وَغَاۤئِبِهِمْ اَعُوْذُ بِاللّٰهِ

مِمَّا اسْتَعَاذَ مِنْهُ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ وَعَلِیٌّ

وَالْاَوْصِیَاۤءُ عَلَیْهِمُ السَّلَامُ وَاَرْغَبُ اِلَی اللّٰهِ فِیْمَا رَغِبُوْا اِلَیْهِ وَ

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ **ایضاً کلینی** بسند معتبر از حضرت صادق ؑ

روایت کرده است که این دعا را پیغمبران از یک دیگر فرا گرفته اند و نوشته

اند تا بپیغمبر ما صلی اللہ علیہ وآلہ علیہم السلام رسیده است و آنحضرت

در صبح این دعا می خواند اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُکَ اِیْمَاناً تُبَاشِرُ بِهٖ قَلْبِیْ
وَیَقِیْناً حَتّٰی اَعْلَمَ اَنَّهٗ لَا یُصِیْبُنِیْ اِلَّا مَا کَتَبْتَ لِیْ وَرَضِّنِیْ بِمَا قَسَمْتَ
لِیْ حَتّٰی لَا اُحِبَّ تَعْجِیْلَ مَا اَخَّرْتَ وَلَا تَاْخِیْرَ مَا عَجَّلْتَ یَا حَیُّ یَا قَیُّوْمُ
بِرَحْمَتِکَ اَسْتَغِیْثُ اَصْلِحْ لِیْ شَاْنِیْ کُلَّهٗ وَلَا تَکِلْنِیْ اِلٰی نَفْسِیْ
طَرْفَةَ عَیْنٍ اَبَداً وَصَلَّی اللّٰهُ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَآلِهٖ ایضاً کلینی بسند
صحیح از حضرت امام محمد باقر روایت کرده است که هر بنده که بعد از صبح پیش
از طلوع آفتاب این دعا بخواند ملکے مبادرت کند وآنرا در میان بال خود
بگذارد وبآسمان برد چون بآسمان اول رسد ملائکه پرسند که چه باخود داری
گوید کلمۂ چند است که مردے از مومنان خوانده است پس دعا را
می خواند ملائکه میگویند خدا رحمت کند گوینده این کلمات را واورا
بیامرزد وهمچنین بهر آسمانے که میگذرد ملائکه می پرسند واو می گوید و
ایشان طلب رحمت وآمرزش براے او می کنند تا بعرش میرسد
وحاملان می پرسند واو را دعا میکنند ومی گویند این کلمات را
بسپارید بحافظان گنجهاے گفتار مومنان که اینها کلمات خزانهاست
پس می برند ودر دیوان کنوز ثبت می کنند واینست دعا اَللّٰهُ اَکْبَرُ
اَللّٰهُ اَکْبَرُ کَبِیْراً وَسُبْحَانَ اللّٰهِ بُکْرَةً وَاَصِیْلاً
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ کَثِیْراً لَا شَرِیْکَ لَهٗ وَصَلَّی اللّٰهُ

عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّآلِهٖ ایضاً کلینی و دیگران بسند معتبر از حضرت صادق ع
روایت کرده اند که حضرت رسول ص در هر بامداد هفتاد مرتبه می گفت
اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ و هفتاد مرتبه وَ اَتُوْبُ اِلَی اللّٰهِ شیخ طوسی بسند
معتبر از حضرت امام محمد باقر ع روایت کرده است که در صبح سه مرتبه این
دعا بگو اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ لِیْ سَهْمًا وَّافِرًا فِیْ کُلِّ حَسَنَةٍ اَنْزَلْتَهَا
مِنَ السَّمَآءِ اِلَی الْاَرْضِ فِیْ هٰذَا الْیَوْمِ وَاصْرِفْ عَنِّیْ کُلَّ
مُصِیْبَةٍ اَنْزَلْتَهَا مِنَ السَّمَآءِ اِلَی الْاَرْضِ فِیْ هٰذَا الْیَوْمِ وَعَافِنِیْ
مِنْ طَلَبِ مَا لَمْ تُقَدِّرْ لِیْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا قَدَّرْتَ لِیْ مِنْ رِزْقٍ
فَسُقْهُ اِلَیَّ فِیْ یُسْرٍ مِّنْكَ وَعَافِیَةٍ آمِیْنَ سید بن طاؤس
و کفعمی و دیگران بسند های معتبر از حضرت صادق ع روایت کرده اند که هر که چهل صباح
این دعای عهد را بخواند از یاوران قائم آل محمد ع صلوات الله علیهم باشد
و اگر بمیرد پیش از ظهور آن حضرت ع خدا او را زنده گرداند و بخدمت آنحضرت
برساند و حق تعالی بهر کلمه هزار حسنه برای او بنویسد و هزار گناه محو کند
اَللّٰهُمَّ رَبَّ النُّوْرِ الْعَظِیْمِ وَرَبَّ الْکُرْسِیِّ الرَّفِیْعِ وَرَبَّ الْبَحْرِ
الْمَسْجُوْرِ وَمُنْزِلَ التَّوْرٰىةِ وَالْاِنْجِیْلِ وَالزَّبُوْرِ وَرَبَّ الظِّلِّ وَ
الْحَرُوْرِ وَمُنْزِلَ الْفُرْقَانِ الْعَظِیْمِ وَرَبَّ الْمَلٰٓئِکَةِ الْمُقَرَّبِیْنَ
وَالْاَنْبِیَآءِ وَالْمُرْسَلِیْنَ اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ بِاسْمِكَ الْکَرِیْمِ وَبِنُوْرِ

وَمُنْزِلَ

وجهك المنير وملكك القديم يا حي يا قيوم وباسمك الذي اشرقت
به السموات والارضون يا حيا قبل كل حي يا حيا بعد كل حي يا حيا
لا اله الا انت اللهم بلغ مولانا الامام الهادي المهدي القائم بامر
الله صلى الله عليه وعلى آبائه الطاهرين عن جميع المؤمنين و
المؤمنات في مشارق الارض ومغاربها وسهلها وجبلها وبرها
وبحرها وعني وعن والدي وولدي واخواني من الصلوات
زنة عرش الله ومداد كلماته وما احصاه كتابه واحاط به
علمه اللهم اني اجدد له في صبيحة يومي هذا وما عشت فيه
من ايام حيوتي عهدا وعقدا وبيعة له في عنقي لا احول عنها ولا ازول
ابدا اللهم اجعلني من انصاره واعوانه والذابين عنه والمسارعين في
حوائجه والممتثلين لاوامره ونواهيه والسابقين الى ارادته والمحامين
عنه والمستشهدين بين يديه اللهم فان حال بيني وبينه الموت
الذي جعلته على عبادك حتما مقضيا فاخرجني من قبري مؤتزرا
كفني شاهرا سيفي مجردا قناتي ملبيا دعوة الداعي في الحاضر و
البادي اللهم ارني الطلعة الرشيدة والغرة الحميدة واكحل مرهي
بنظرة مني اليه وعجل فرجه واوسع منهجه واسلك بي محجته
وانفذ امره واشدد ازره وقو ظهره واعمر اللهم به بلادك و

ن: وبوجهك

ن: بامرك

ن: هذا اليوم وما عشت به في ايامي

واخی به عبادک فانک قلت وقولک الحق ظهر الفساد فی البرو
البحر بما کسبت ایدی الناس فاظهر اللهم ولیک وابن ولیک
وابن بنت نبیک المسمی باسم رسولک صلواتک علیه واله فی
الدنیا والاخرة حتی لا یظفر بشیء من الباطل الا مزقه ویحق
الله به الحق ویحققه اللهم واجعله مفزعا للمظلوم من عبادک
وناصرا لمن لا یجد له ناصرا غیرک ومجددا لما عطل من احکام کتابک
ومشیدا لما ورد من اعلام دینک وسنن نبیک صلی الله علیه
واله واجعله اللهم ممن حصنته من باس المعتدین اللهم
وسر نبیک محمدا صلی الله علیه واله برؤیته ومن تبعه
علی دعوته وارحم استکانتنا من بعده اللهم اکشف هذه
الغمة عن هذه الامة بحضوره وعجل اللهم ظهوره انهم یرونه
بعیدا ونریه قریبا برحمتک یا ارحم الراحمین پس سه مرتبه دست
بزانوی راست بزن وبگو العجل العجل العجل یا مولای یا صاحب
الزمان کلینی بسند معتبر از حضرت صادق ع روایت کرده است که
در صبح این دعا بخواند الحمد لله الذی اصبحنا والملک له و
اصبحت عبدک وابن عبدک وابن امتک وفی قبضتک اللهم ارزقنی
من فضلک رزقا من حیث احتسب ومن حیث لا احتسب

وَاحْفَظْنِي مِنْ حَيْثُ أَحْتَفِظُ وَمِنْ حَيْثُ لَا أَحْتَفِظُ اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي مِنْ فَضْلِكَ وَلَا تَجْعَلْ لِي حَاجَةً إِلَى أَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ اللَّهُمَّ أَلْبِسْنِي الْعَافِيَةَ وَارْزُقْنِي عَلَيْهَا الشُّكْرَ يَا وَاحِدُ يَا أَحَدُ يَا صَمَدُ يَا اللَّهُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ يَا اللَّهُ يَا رَحْمٰنُ يَا رَحِيمُ يَا مَالِكَ الْمُلْكِ وَيَا رَبَّ الْأَرْبَابِ وَيَا سَيِّدَ السَّادَاتِ يَا اللَّهُ وَيَا لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ اشْفِنِي بِشِفَائِكَ مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَسُقْمٍ فَإِنِّي عَبْدُكَ ابْنُ عَبْدِكَ أَتَقَلَّبُ فِي قَبْضَتِكَ **کلینی** بسند معتبر از حضرت امیرالمؤمنین روایت کرده است که در صبح این دعا بخوانند اللَّهُمَّ إِنَّ هٰذَا النَّهَارَ خَلْقٌ مِنْ خَلْقِكَ اللَّهُمَّ لَا تَبْتَلِنِي بِهِ وَلَا تَبْتَلِهِ بِي اللَّهُمَّ وَلَا تُرِهِ مِنِّي جُرْأَةً عَلَى مَعَاصِيكَ وَلَا رُكُوبًا لِمَحَارِمِكَ اللَّهُمَّ اصْرِفْ عَنِّي الْأَزْلَ وَاللَّأْوَاءَ وَالْبَلْوَى وَسُوءَ الْقَضَاءِ وَشَمَاتَةَ الْأَعْدَاءِ وَمَنْظَرَ السُّوءِ فِي نَفْسِي وَمَالِي **ایضاً کلینی** بسند موثق از حضرت صادق روایت کرده است که در صبح این دعا بخوان اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقْتَ وَذَرَأْتَ وَبَرَأْتَ فِي بِلَادِكَ وَعِبَادِكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِجَلَالِكَ وَجَمَالِكَ وَحِلْمِكَ وَكَرَمِكَ پس حاجات خود را طلب

ایضاً کلینی بسند کالصحیح از امام محمد باقرؑ روایت کرده است که بعد از صبح سه مرتبه بگو الحمد لرب الصباح الحمد لفالق الاصباح پس بگو اللهم افتح لی باب الامر الذی فیه الیسر و العافیة اللهم هیئ لی سبیله و بصرنی مخرجه اللهم ان کنت قضیت لاحد من خلقک علی مقدرة بالشر فخذه من بین یدیه و من خلفه و عن یمینه و عن شماله و من تحت قدمیه و من فوق راسه و اکفنیه بما شئت و من حیث شئت و کیف شئت **در بلد الامین** از حضرت رسول خداؐ روایت کرده است که هر که در صبح هفت مرتبه این دعا بخواند دران روز از بلاها محفوظ باشد فالله خیر حافظا و هو ارحم الراحمین ان ولیی الله الذی نزل الکتاب و هو یتولی الصالحین فان تولوا فقل حسبی الله لا اله الا هو علیه توکلت و هو رب العرش العظیم **در بعضی** از کتب معتبره از حضرت امیر المؤمنین صلوات الله و سلامه علیه الی یوم الدین روایت کرده است که هر که این شش آیه را در هر بامداد بخواند حق تعالی او را از هر شری نگاهدارد هر چند خود را بمهلکه افکند الآیات قل لن یصیبنا الا ما کتب الله لنا هو مولینا و علی الله فلیتوکل المؤمنون و ان یمسسک الله بضر فلا کاشف له الا هو و ان یردک بخیر

الامن — بالسوء

فلا رادّ لفضله يصيب به من يشاء من عباده وهو الغفور الرحيم

وما من دابّة في الارض الّا على الله رزقها ويعلم مستقرّها و

مستودعها كلّ في كتاب مبين وكاين من دابّة لا تحمل

رزقها الله يرزقها واياكم وهو السميع العليم ما يفتح الله

للناس من رحمة فلا ممسك لها وما يمسك فلا مرسل له من بعده و

هو العزيز الحكيم ولئن سألتهم من خلق السموات والارض

ليقولنّ الله قل افرأيتم ما تدعون من دون الله ان ارادني

الله بضرّ هل هنّ كاشفات ضرّه او ارادني برحمة هل هنّ

ممسكات رحمته قل حسبي الله عليه يتوكّل المتوكّلون

حسبي الله لا اله الّا هو عليه توكّلت وهو ربّ العرش

العظيم وامتنع بحول الله وقوّته من حولهم وقوّتهم

واستشفع بربّ الفلق من شرّ ما خلق واعوذ بما شاء الله

لا قوّة الّا بالله العليّ العظيم **كفعمى** از حضرت رسالت پناه

آورده که هر که بخواند این سه آیه را هر گاه صبح کند موکل میکند خدای تعالی

هفتاد هزار فرشته را که محافظت او نمایند و می نویسد از برای

او مثل عملهای آنها تا روز قیامت بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذى خلق السموات والارض وجعل الظلمات

والنّور ثمّ الّذین کفروا بربّهم یعدلون هو الّذی خلقکم من طین ثمّ قضی اجلاً و اجل مسمّی عنده ثمّ انتم تمترون و هو الله فی السّموات و فی الارض یعلم سرّکم و جهرکم و یعلم ما تکسبون محمد بن بابویه در کتاب من لا یحضره الفقیه از حضرت امام جعفر صادق ع آورده که خواب صبح شوم است منع میکند روزی او زرد میکند و متغیر میسازد رنگ را و میخوابد درین وقت مگر کسیکه شوم باشد بدرستیکه خدای تعالی قسمت میکند روزیها را ما بین طلوع فجر تا طلوع آفتاب پس حذر بکنید از خواب کردن درین وقت و فرمودند که مرغ بریان و ترنجبین بر بنی اسرائیل درین وقت نازل میشد و هر که درین وقت در خواب می باشد بهره او نازل نمی شود حضرت رسالت پناه ص فرمودند که زمین ناله می کند بسوی خدای تعالی از اینکه کسی پیش از طلوع آفتاب بر من خواب بکند ❊

فصل سویم در بیان اعمال و آدابی که از زوال آفتاب تا غروب آن بجا باید آورد **محمّد بن بابویه** در من لا یحضره الفقیه در ضمن حدیث طولانی از حضرت امام محمّد باقر ع آورده که هر گاه زوال شمس می شود ملائکه تسبیح پروردگار عالم می کنند در میان آسمان و زمین تا اینکه غروب شود ایضاً **محمد بن بابویه** در من لا یحضره الفقیه در ضمن حدیث طویلی از حضرت امام محمّد باقر ع آورده که هر گاه طلوع می کند آفتاب می کشند او را هفتاد هزار فرشته و گرفته اند هر شعاعی را

ازان پنجهزار فرشته تا هنگامی که میرسد به نصف النهار پس ورد این
می کنند فرشتگان سبحان الله ولا اله الا الله والحمد لله الذی
لم یتخذ صاحبة ولا ولدا ولم یکن له شریک فی الملک
ولم یکن له ولی من الذل وکبره تکبیرا
راوی عرض کرد که پدر و مادرم فدای تو باد آیا محافظت کنم
برین کلام در وقت زوال آفتاب فرمودند که بلی محافظت نما
برین چنانچه محافظت می نمائی بر چشمهای خود کفعمی در کتاب
بلد الامین در ادعیه سر آورده که ای محمد هر که خواهد از امت تو
رحمت مرا و برکات مرا و خوشنودی مرا و مهربانی مرا و قبول مرا یاری من و اجابت
من پس بگوید در وقت زوال آفتاب اللهم ربنا لک الحمد کله
جملته وتفصیله وکما استحمدت به الی اهله الذین
خلقتهم له اللهم ربنا لک الحمد حمدا کما یحمدک
من بالحمد رضیت عنه لشکر ما به من نعمک اللهم
ربنا لک الحمد کما رضیت به لنفسک وقضیت به علی
عبادک حمدا مرغوبا فیه عند اهل الخوف منک لمهابتک
ومرهوبا عند اهل العزة بک لسطواتک ومشهودا عند اهل
الانعام منک لانعامک سبحانک متکبرا فی منزلة تذبذبت ابصار الناظرین

وَتَحَيَّرَتْ عُقُولُهُمْ عَنْ بُلُوغِ عِلْمِ جَلَالِهَا تَبَارَكْتَ فِي مَنَازِلِكَ
كُلِّهَا وَتَقَدَّسْتَ فِي الْآلَاءِ الَّتِي أَنْتَ فِيهَا أَهْلُ الْكِبْرِيَاءِ يَا
لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ الْكَبِيرُ الْأَكْبَرُ لِلْفَنَاءِ خَلَقْتَنَا وَأَنْتَ الْكَائِنُ
لِلْبَقَاءِ فَلَا تَفْنَى وَنَحْنُ لَا نَبْقَى وَأَنْتَ الْعَالِمُ بِنَا وَنَحْنُ أَهْلُ الْعِزَّةِ
بِكَ وَالْغَفْلَةِ عَنْ شَأْنِكَ وَأَنْتَ الَّذِي لَا تَغْفُلُ بِسِنَةٍ وَلَا نَوْمٍ
بِحَقِّكَ يَا سَيِّدِي أَجِرْنِي مِنْ تَحْوِيلِ مَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ بِهِ فِي الدِّينِ
وَالدُّنْيَا فِي أَيَّامِ الدُّنْيَا یا کریم بدرستیکہ ہرگاہ بگوید این را کفایت میکنم
اورا بہرچہ کفایت می کنم بندگان صالح شکر گذار خود را بآنکہ ہرگاہ زوال
متحقق شود برخیزد برائے گذاردن ہشت رکعت نافلۂ ظہر کہ موسوم است
بصلوٰۃ اوابین و وقت نوافل پیشتر مذکور شد و شیخ طوسی در کتاب
مصباح متہجد آوردہ کہ مستحب است کہ بخواند در رکعت اول از نوافل
نماز ظہر اَلْحَمْدُ لِلّٰہِ و قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ و در رکعت دوم
اَلْحَمْدُ و قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ را و در باقی رکعات مختار است و
نیز در کتاب مذکور آوردہ کہ بگوید بعد از ہر سلامے از نوافل زوال
اَللّٰهُمَّ إِنِّي ضَعِيفٌ فَقَوِّ فِي رِضَاكَ ضَعْفِي وَخُذْ إِلَى الْخَيْرِ بِنَاصِيَتِي
وَاجْعَلِ الْإِيمَانَ مُنْتَهَى رِضَايَ وَبَارِكْ لِي فِيمَا قَسَمْتَ لِي وَبَلِّغْنِي
بِرَحْمَتِكَ كُلَّ الَّذِي أَرْجُو مِنْكَ وَاجْعَلْ لِي وُدًّا وَسُرُورًا لِلْمُؤْمِنِينَ

و بعضی از اعاظم مثل شیخ بهاء الدین عاملی رح در کتاب مفتاح الفلاح آورده که بعد از اکمال شش رکعت نافله اذان برای فریضه بگوید پس دو رکعت باقی نافله را بگذارد و بعد از ان اقامت بگوید و چهار رکعت نماز فریضه را بگذارد بطریقیکه مذکور شده و تعقیبات مخصوصه و مشترکه بعد فریضهٔ ظهر بخواند انچه سابق ایراد کرده شد بدانکه چون از نماز ظهر و تعقیب آن فارغ شود برخیزد برای گذاردن هشت رکعت نافلهٔ عصر که موسوم است بصلوة سبحه و وقت آن بعد از فراغ نماز ظهر است تا آنکه سایه زیادتی چهار قدم شود و چون از نوافل عصر فارغ شود چهار رکعت فریضهٔ عصر را بگذارد بطریقی که مذکور شد و مستحب است که بعد هر دو رکعت نوافل عصر دعای نجاح را بخواند که در تعقیبات ظهر گذشت سید بن طاؤس در فلاح السائل و محاسبة النفس روایت کرده است بسند معتبر از امام محمد باقر ع که چون نزدیک بغروب رنگ آفتاب بر دیوار و کوه متغیر می شد از دیدهٔ مبارک حضرت رسول ص آب جاری می شد و این دعا می خواند

اَمْسٰی ظُلْمِیْ مُسْتَجِیْرًا بِعَفْوِکَ وَ اَمْسَتْ ذُنُوْبِیْ مُسْتَجِیْرَةً بِمَغْفِرَتِکَ وَ اَمْسٰی خَوْفِیْ مُسْتَجِیْرًا بِاَمْنِکَ وَ اَمْسٰی ذُلِّیْ مُسْتَجِیْرًا بِعِزِّکَ وَ اَمْسٰی فَقْرِیْ مُسْتَجِیْرًا بِغِنَاکَ وَ اَمْسٰی وَجْهِیَ الْبَالِی الْفَانِیْ مُسْتَجِیْرًا بِوَجْهِکَ

الْبَاقِی الْکَرِیْمِ اَلْبِسْنِی عَافِیَتَکَ وَجَلِّلْنِی کَرَامَتَکَ وَغَشِّنِی
رَحْمَتَکَ وَقِنِی شَرَّ خَلْقِکَ مِنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ یَا اَللّٰهُ یَا
رَحْمٰنُ یَا رَحِیْمُ **ایضاً** بسند معتبر در فلاح السائل از حضرت صادق
روایت کرده است که هر که هر روز نزد غروب آفتاب این دعا بخواند
اگر دران شب یا در آن هفته یا دران ماه یا دران سال بمیرد داخل
بهشت شود یَا مَنْ خَتَمَ النُّبُوَّةَ بِمُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ اِخْتِمْ
لِی فِی یَوْمِی هٰذَا بِخَیْرٍ وَشَهْرِی بِخَیْرٍ وَسَنَتِی بِخَیْرٍ وَعُمْرِی بِخَیْرٍ
کلینی و برقی رحمة الله علیهما بسندهای معتبر از حضرت صادق
وحضرت کاظم علیهما السلام روایت کرده اند که چون نزدیک شود بغروب
آفتاب این دعا بخوان تا ایمن گردی از شر درنده واز شر شیطان
لعین وفرزندان او واز هر گزنده وصاحب زهری واز دزدان
وغولان بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ لَمْ یَتَّخِذْ وَلَدًا
وَلَمْ یَکُنْ لَهٗ شَرِیْکٌ فِی الْمُلْکِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ یَصِفُ وَلَا یُوْصَفُ
وَیَعْلَمُ وَلَا یُعْلَمُ یَعْلَمُ خَائِنَةَ الْاَعْیُنِ وَمَا تُخْفِی الصُّدُوْرُ اَعُوْذُ
بِوَجْهِ اللّٰهِ الْکَرِیْمِ وَبِسْمِ اللّٰهِ الْعَظِیْمِ مِنْ شَرِّ مَا ذَرَاَ وَبَرَاَ وَ
مِنْ شَرِّ مَا تَحْتَ الثَّرٰی وَمِنْ شَرِّ مَا ظَهَرَ وَمَا بَطَنَ وَمِنْ شَرِّ
مَا کَانَ فِی اللَّیْلِ وَالنَّهَارِ وَمِنْ شَرِّ اَبِی قِتْرَةٍ وَمَا وَلَدَ وَمِنْ شَرِّ

الرَّسِيسِ وَمِنْ شَرِّ مَا وَصَفْتُ وَمَا لَمْ أَصِفْ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ **فصل چهارم** در بیان اعمال و آدابے کہ از غروب آفتاب تا نصف شب بجا باید آورد و آداب و ادعیہ خواب بدانکہ احادیث در باب فضیلت گذاردن فریضہ مغرب در اول وقت بسیار است از انجملہ حدیثے کہ **محمد ابن بابویہ** در کتاب امالی از ابی اسامہ آوردہ کہ شنیدم از حضرت امام جعفر صادق ع کہ ہر کہ تاخیر کند نماز مغرب را تا اشتباک نجوم یعنے تا متشبک شدن ستارگان پس من ازو بیزارم و وقت فریضہ مغرب بنا بر مشہور از غروب آفتاب است و علامتش برطرف شدن سرخی جانب مشرق و بہم رسیدن سیاہی در میان آسمان است تا آنکہ بہ نصف شب مقدار گذاردن چہار رکعت نماز بماند و وقت فضیلتش تا برطرف شدن شفق مغربی است **امّا** چون وقت داخل شود برخیزد از براے گذاردن سہ رکعت فریضہ مغرب بطریقیکہ گذشت پس باید کہ اولاً اذان بگوید و وقت شنیدن اذان مغرب این دعا بخوان چنانچہ **کفعمی** در بلد الامین در ادعیہ سر آوردہ کہ اے محمد ہر کہ ارادہ نکند از امت تو امان از بلاہاے من و آنکہ مستجاب گردانم دعا او را پس بگوید در وقتیکہ بشنود اذان مغرب را یا مُسَلِّطَ نِقْمَتِهِ

عَلیٰ اَعدائِهِ بِالخِذلانِ لَهُم فِی الدُّنیا وَالعَذابُ لَهُم فِی الاٰخِرَةِ وَیا
مُوَسِّعاً فَضلَهُ عَلیٰ اَولِیائِهِ بِعِصمَتِهِ اِیّاهُم فِی الدُّنیا وَحُسنِ عائِدَتِهِ
عَلَیهِم فِی الاٰخِرَةِ وَیا شَدیدَ النَّکالِ بِالاِنتِقامِ وَیا حَسَنَ المُجازاتِ بِالثَّوابِ
وَیا بارِئَ خَلقِ الجَنَّةِ وَالنّارِ مُلزِماً اَهلَهُما عَمَلَهُما وَالعالِمَ بِمَن یَصیرُ
اِلیٰ جَنَّتِهِ وَنارِهِ یا هادی یا مُضِلُّ یا کافی یا مُعافی یا مُعاقِبُ
اِهدِنی بِهُداکَ وَعافِنی بِمُعافاتِکَ مِن سُکنیٰ جَهَنَّمَ مَعَ الشَّیاطینِ
وَارحَمنی فَاِنَّکَ اِن لَم تَرحَمنی اَکُن مِنَ الخاسِرینَ اَعِذنی مِنَ
الخُسرانِ بِدُخولِ النّارِ وَحِرمانِ الجَنَّةِ بِحَقِّ لا اِلٰهَ اِلّا اَنتَ یا
ذَا الفَضلِ العَظیمِ بدرستیکه هرگاه بگوید این را فرا میگیرم او را در همان مقامی
که گفته است برحمت خود و در میان اذان و اقامت آن بنشیند چنانچه
برقی در کتاب محاسن از حضرت امام محمد باقر ع آورده که هر که بنشیند مابین
اذان مغرب و اقامت آن ثواب آن مثل ثواب کسی است که خون خود را
در راه خدا ریخته باشد و بعد از فارغ شدن از اداء فریضه از تعقیبات
مشترکه هر قدر که خواهد بخواند و اگر بعضی از تعقیبات را بعد از نافله بخواند
شاید بهتر باشد چرا که وقت نافلهٔ مغرب نزد اکثر بسیار ضیق است
و چون از نماز مغرب و تعقیبات آن فارغ شود برخیزد از برای گذاردن
چهار رکعت نماز نافلهٔ مغرب و احادیث در فضیلت آن بسیار است

ع الاضلال ضایع گردانیدن و هلاک کردن ۱۲ منه

ووقت آن بعد از فارغ شدن از نماز مغرب است تا بر طرف شدن سرخی جانب مغرب وبعضے گفته اند که ممتد است تا وقتیکه نماز شام را می توان کرد شیخ طوسی در مصباح متهجد آورده که روایت کرده شده است که بخواند در رکعت اول از نوافل مغرب بعد از اَلْحَمْدُ سوره قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ودر رکعت دوم بعد از اَلْحَمْدُ سوره قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ ودر رکعت سویم وچهارم هر سوره راکه خواهد وحضرت امام حسن عسکری در رکعت سویم اَلْحَمْدُ واول سوره حدید تا عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ را می خواندند وآن اینست بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَمَا كُنْتُمْ وَاللهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ودر رکعت چهارم الحمد وآخر سوره حشر میخواندند وآن اینست لَوْ أَنْزَلْنَا هٰذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ

جَبَلٍ لَرَاَيْتَهُ خَاشِعاً مُتَصَدِّعاً مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ وَتِلْكَ الْاَمْثَالُ نَضْرِبُهَا
لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُوْنَ هُوَ اللّٰهُ الَّذِىْ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ هُوَ اللّٰهُ الَّذِىْ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوْسُ
السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيْزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللّٰهِ عَمَّا
يُشْرِكُوْنَ هُوَ اللّٰهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى يُسَبِّحُ
لَهُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ وعلما ذکر
کرده اند که اختصار بر قرأت حمد تنها نیز جائز است مثل سائر نوافل
و نیز در کتاب مذکور از حضرت امام جعفر صادق ع آورده که هر که
در میان مغرب و عشا دو رکعت نماز را بخواند در رکعت اول۔
الحمد و آیهٔ وَذَا النُّوْنِ اِذْ ذَهَبَ مُغَاضِباً فَظَنَّ اَنْ لَنْ نَقْدِرَ
عَلَيْهِ فَنَادٰى فِى الظُّلُمَاتِ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّىْ كُنْتُ
مِنَ الظَّالِمِيْنَ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذٰلِكَ نُنْجِى الْمُؤْمِنِيْنَ
و در رکعت دوم الحمد و آیهٔ وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا اِلَّا هُوَ
وَيَعْلَمُ مَا فِى الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ اِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِىْ
ظُلُمَاتِ الْاَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ اِلَّا فِىْ كِتَابٍ مُبِيْنٍ
پس هرگاه فارغ شود از قرأت بردارد دستهای خود را و بگوید
در قنوت اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ بِمَفَاتِحِ الْغَيْبِ الَّتِىْ لَا يَعْلَمُهَا اِلَّا اَنْتَ

أَنْ تُصَلِّيَ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَّآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَكَذَا

وبگو اَللّٰهُمَّ أَنْتَ وَلِيُّ نِعْمَتِي وَالْقَادِرُ عَلَىٰ طَلِبَتِي تَعْلَمُ حَاجَتِي

فَأَسْئَلُهُ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ السَّلَامُ لَمَّا قَضَيْتَهَا لِي

وسوال کن حاجت خودرا که عطامی کند خدا ے تعالے ہر چہ را کہ خواہی

و نیز در کتاب مذکور از ان حضرت از آبا ے کرام واز امیر

المؤمنین ؑ آورده که حضرت رسالت پناه ؐ فرمودند که وصیت

می کنم شما را بگذاردن دو رکعت نماز میان مغرب و عشا باین طور که بخواند

در رکعت اول الحمد یک مرتبه و اذا زلزلت الارض سیزده مرتبه

و در رکعت دوم الحمد یک مرتبه و قل هو الله احد پانزده مرتبه

بدرستیکه ہر که بکند این عمل را در ہر ماه باشد از پرہیزگاران واگر

بکند در ہر سال باشد از نیکوکاران واگر بکند در ہر جمعه باشد از

نماز گذاران واگر بکند در ہر شب مزاحمت می کند مرا در داخل شدن

بہشت و شمار نمی تواند کرد ثواب او مگر خدا ے تعالے و کلینی و شیخ

طوسی در کتاب تہذیب از ان حضرت ؑ آورده که حضرت رسالت پناه ؐ

فرمودند که نافله بگذارید در ساعت غفلت و اگرچه بدو رکعت خفیفه باشد

بدرستیکه میرسانند این دو رکعت او را بدار کرامت یعنی بہشت گفتند

یا رسول الله کدام است ساعت غفلت فرمودند که ما بین مغرب و عشا

و محمد بن بابویه در کتاب من لا یحضره الفقیه از حضرت امام محمد باقر ع آورده که شیطان پراگنده می کند لشکر خود را که از برای شب است از غروب آفتاب تا برطرف شدن شفق و لشکر روز را از طلوع فجر تا غروب آفتاب بعد از ان فرمودند که حضرت رسالت پناه ص می فرمودند که بسیار بکنید ذکر خدای عزوجل را درین دو ساعت و پناه برید باو از شر شیطان و لشکر او و تعویذ بکنید اطفال خود را درین دو ساعت که این دو ساعت غفلت است کلینی در کافی از حضرت امام رضا ع آورده که هر که بگذارد دو رکعت نماز بعد از نماز مغرب و نوافل آن پیش از انکه بکسی سخن گوید و بخواند در هر رکعتی اَلْحَمْدُ و قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ برابری میکند با ده بنده آزاد کردن و نیز در کتاب مذکور از ائمه ع آورده که هر که دو رکعت نماز بگذارد بعد از نماز شام بخواند در رکعت اول فَاتِحَةُ الْكِتَابِ و ده آیه از اول سوره بقره و آن اینست الٓمّٓ ۚ ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ ۛ فِيهِ ۛ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ ۙ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُونَ ۙ وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ ۚ وَبِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ۗ أُولٰٓئِكَ عَلٰى هُدًى مِّنْ رَّبِّهِمْ ۖ وَأُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۝ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَآءٌ عَلَيْهِمْ ءَاَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۝ خَتَمَ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوبِهِمْ

وَعَلٰى سَمْعِهِمْ وَعَلٰى اَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ ز وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيْمٌ
وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَّقُوْلُ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَبِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِيْنَ
يُخٰدِعُوْنَ اللّٰهَ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا ج وَمَا يَخْدَعُوْنَ اِلَّآ اَنْفُسَهُمْ وَ
مَا يَشْعُرُوْنَ ۝ فِيْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَضٌ لا فَزَادَهُمُ اللّٰهُ مَرَضًا ج وَلَهُمْ
عَذَابٌ اَلِيْمٌ ۝ بِمَا كَانُوْا يَكْذِبُوْنَ ۝ وَاِذَا قِيْلَ لَهُمْ
لَا تُفْسِدُوْا فِي الْاَرْضِ لا قَالُوْا اِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُوْنَ ۝ اَلَآ اِنَّهُمْ
هُمُ الْمُفْسِدُوْنَ وَلٰكِنْ لَّا يَشْعُرُوْنَ ۝ وَاِذَا قِيْلَ لَهُمْ اٰمِنُوْا كَمَآ
اٰمَنَ النَّاسُ قَالُوْٓا اَنُؤْمِنُ كَمَآ اٰمَنَ السُّفَهَآءُ اَلَآ اِنَّهُمْ هُمُ
السُّفَهَآءُ وَلٰكِنْ لَّا يَعْلَمُوْنَ ۝ وبعده آيه سخره بخوانند اِنَّ رَبَّكُمُ اللّٰهُ
الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ فِيْ سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى
الْعَرْشِ يُغْشِي الَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهٗ حَثِيْثًا وَّالشَّمْسَ وَ
الْقَمَرَ وَالنُّجُوْمَ مُسَخَّرٰتٍ بِاَمْرِهٖ اَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْاَمْرُ
تَبٰرَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعٰلَمِيْنَ ۝ اُدْعُوْا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَّ
خُفْيَةً اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِيْنَ ۝ وَلَا تُفْسِدُوْا فِي الْاَرْضِ بَعْدَ
اِصْلَاحِهَا وَادْعُوْهُ خَوْفًا وَّطَمَعًا اِنَّ رَحْمَتَ اللّٰهِ قَرِيْبٌ
مِّنَ الْمُحْسِنِيْنَ ۝ وَاِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَّاحِدٌ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ
الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ ۝ اِنَّ فِيْ خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَ

اختلاف اللیل والنهار والفلک التی تجری فی البحر بما ینفع
الناس وما انزل الله من السماء من ماء فاحیا به الارض
بعد موتها وبث فیها من کل دابة وتصریف الریاح والسحاب
المسخر بین السماء والارض لایات لقوم یعقلون ۝ واین آیه
در سوره بقره است وبعده پانزده مرتبه قل هو الله احد بخواند و در رکعت
دوم فاتحة الکتاب وآیة الکرسی وآخر سوره بقره بخواند آن اینست
لله ما فی السموات وما فی الارض وان تبدوا ما فی
انفسکم او تخفوه یحاسبکم به الله فیغفر
لمن یشاء ویعذب من یشاء والله علی کل شیء قدیر ۝
آمن الرسول بما انزل الیه من ربه والمؤمنون کل آمن
بالله وملائکته وکتبه ورسله لا نفرق بین احد من رسله
وقالوا سمعنا واطعنا غفرانک ربنا والیک المصیر ۝ لا یکلف
الله نفسا الا وسعها لها ما کسبت وعلیها ما اکتسبت ربنا
لا تؤاخذنا ان نسینا او اخطأنا ربنا ولا تحمل علینا اصرا کما
حملته علی الذین من قبلنا ربنا ولا تحملنا ما لا طاقة لنا به
واعف عنا واغفر لنا وارحمنا انت مولانا فانصرنا علی القوم الکافرین ۝
و پانزده مرتبه قل هو الله احد بخواند و نماز را تمام کند بعد از آن دعا کند هر چه خواهد پس هر که

باین نماز مداومت نماید نوشته می شود از براے او بهر نماز ے ثواب ششصد هزار حج آمّا چون از گذاردن نماز ساعت غفلت فارغ شود برخیزد براے گذاردن چهار رکعت فریضهٔ عشا بطریقے که گذشت و وقت آن بعد از فراغ نماز مغرب است تا نصف شب و از بعض احادیث ظاهر میشود که اول وقت نماز عشا از برطرف شدن شفق است و علما حمل کرده اند بر استحباب تاخیر نماز عشا تا ذهاب شفق و وقت فضیلتش ممتد است تا ثلث شب بگذرد و چون از اداے فریضه فارغ شود از تعقیبات مشترکه وغیره هر قدر که خواهد بخواند چنانچه پیشتر مذکور شد و چون از خواندن تعقیبات نماز عشا فارغ شوی دو رکعت نماز نافلهٔ عشا که موسوم است بصلوٰة وتیره بگذارد و شیخ زین الدین در کتاب شرح نفلیه آورده که نشسته گذاردن نمازهاے سنتی جائز است و ایستاده گذاردن بهتر است مگر در نماز وتیره که نشسته گذاردن آن افضل است و این دو رکعت در حکم یک رکعت است و وقت نماز وتیره بعد فراغ از نماز عشا است تا نصف شب و شیخ طوسی در کتاب مصباح متهجد آورده که مستحب است که بخواند در دو رکعت نماز وتیره بعد اَلْحَمْدُ در رکعت اول سورهٔ واقعه و در رکعت دوم سورهٔ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ و روایت کرده شده است که در

رکعت اول بعد الحمد سورهٔ الملک و در رکعت دوم قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ
بخواند و نیز در کتاب مذکور آورده که مستحب است که بعد عشاء آخره
دو رکعت نماز بگذارد و بخواند در رکعت اول الحمد و آیة الکرسی
و قُلْ یَا اَیُّهَا الْکٰفِرُوْنَ و در رکعت دوم الحمد و سیزده
مرتبه قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ و بعد از سلام دستهای خود را بردارد و
بگوید اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ یَا مَنْ لَا تَرَاهُ الْعُیُوْنُ وَلَا تُخَالِطُهُ
الظُّنُوْنُ وَلَا یَصِفُهُ الْوَاصِفُوْنَ یَا مَنْ لَا تُغَیِّرُهُ الدُّهُوْرُ
وَلَا تُبْلِیْهِ الْاَزْمِنَةُ وَلَا تُحِیْلُهُ الْاُمُوْرُ یَا مَنْ لَا یَذُوْقُ
الْمَوْتَ وَلَا یَخَافُ الْفَوْتَ یَا مَنْ لَا تَضُرُّهُ الذُّنُوْبُ وَلَا تَنْقُصُهُ
الْمَغْفِرَةُ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاٰلِهٖ وَهَبْ لِیْ مَا لَا یَنْقُصُكَ وَاغْفِرْ لِیْ
مَا لَا یَضُرُّكَ وَافْعَلْ بِیْ كَذَا وَ كَذَا و سوال کند حاجت
خود را **اما** آداب و ادعیهٔ خواب و آن بسیار است و بعضی از آنها
درین مقام مذکور می شوند **محمد بن بابویه** در کتاب
من لایحضره الفقیه در وصیت حضرت رسالت پناه بآنحضرت امیر المومنین
آورده که یا علی خواب کردن بر چهار قسم است بر پشت خوابیدن
و آن خواب پیغمبران است و بر جانب راست خوابیدن و آن خواب
مومنان است و بر جانب چپ خوابیدن و آن خواب کافران است

بهر رو خوابیدن و آن خواب شیاطین است و نیز در کتاب
از حضرت امام جعفر صادق ع آورده که هر که را ببینید که بر رو خوابیده
است پس خبردار کنید او را و بر آن حال مگذارید و شیخ
بهاء الدین عاملی رح در کتاب مفتاح الفلاح آورده که حضرت رسالت
سرمه می کشیدند با آنکه سنگ سرمه است هرگاه اراده رفتن در
خواب می کردند و نیز در کتاب مذکور از حضرت امام رضا ع آورده
هر که بر ... ضعفی در باصره داشته باشد پس سرمه بکشد هفت میل نزد رفتن به
خود از سنگ اثمد چهار میل در چشم راست و سه میل در چشم چپ
و نیز در کتاب مذکور از آن حضرت ع آورده که سرمه کشیدن در وقت
خواب امان است از آبی که در چشم فرود می آید و مروی است
که سرمه کشیدن در وقت خواب رو را نورانی می کند و در کتاب
طب الائمه علیهم السلام از حضرت امام جعفر صادق ع آورده که هر که
یک انار را در وقت خواب بخورد ایمن می ماند از نفسش تا آنکه صبح کند
و حسن طبرسی در مکارم الاخلاق آورده که هر که دو پاره شکر
نزد خواب کردن شفا می یابد از هر دردی مگر مردن و از حضرت
امیر المؤمنین ع مروی است که پیش از خواب به بیت الخلا رود
از آن بخوابد و محمد بن بابویه در کتاب من لا یحضره الفقیه

از حضرت امام جعفر صادق ع آورده که هر که طهارت بکند بعد از ان بخوابگاه
خود رود و بروز آورد شب را در حالتی که فراش خواب او از بابت مسجد او
باشد و اگر بیادش بیاید که وضو ندارد پس تیمم بکند بر جامه‌های خود و
علما ذکر کرده اند که جائز است تیمم کردن برای خواب هر چند قادر بر استعمال
آب باشد و نیز در کتاب مذکور از حضرت امام محمد باقر ع یا حضرت
امام جعفر صادق علیهما السلام آورده که ترک نکنید خواندن این دعا
را در وقت خواب أُعِيذُ نَفْسِي وَذُرِّيَّتِي وَأَهْلَ بَيْتِي
وَمَالِي بِكَلِمَاتِ اللّٰهِ التَّامَّاتِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ
وَهَامَّةٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَّةٍ که این دعائی است که تعویذ
کرد باین جبرئیل حضرت امام حسن و حضرت امام حسین علیهما السلام
و نیز در کتاب مذکور از امام محمد باقر ع آورده که هر گاه شخصی بر پهلوی
راست بخوابد بگوید اَللّٰهُمَّ اِنِّي اَسْلَمْتُ نَفْسِي اِلَيْكَ وَوَجَّهْتُ
وَجْهِي اِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ اَمْرِي اِلَيْكَ وَاَلْجَأْتُ ظَهْرِي اِلَيْكَ
وَتَوَكَّلْتُ عَلَيْكَ رَهْبَةً مِنْكَ وَرَغْبَةً اِلَيْكَ لَا مَلْجَأَ وَلَا
مَنْجَا مِنْكَ اِلَّا اِلَيْكَ اٰمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي اَنْزَلْتَ وَبِرَسُولِكَ
الَّذِي اَرْسَلْتَ بعد از ان تسبیح حضرت فاطمه زهرا علیها السلام بخواند
احادیث در فضیلت خواندن تسبیح حضرت فاطمه زهرا ع در وقت خواب

بسیار است و نیز محمد بن بابویه در کتاب خصال در حدیث اربعمائه از حضرت امیر المومنین ع آورده که هرگاه اراده بکند یکے از شما خواب پس بگذارد دست راست خود را در زیر رخسارهٔ راست خود و بگوید بِسْمِ اللّٰهِ وَضَعْتُ جَنْبِیْ لِلّٰهِ عَلٰی مِلَّةِ اِبْرَاهِیْمَ وَ دِیْنِ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَ اٰلِهٖ وَ وَلَایَةِ مَنِ افْتَرَضَ اللّٰهُ طَاعَتَهٗ مَاشَاءَ اللّٰهُ کَانَ وَمَا لَمْ یَشَأْ لَمْ یَکُنْ بدرستیکه هر که بگوید این را در وقت خواب خود محفوظ می ماند از دزد و از خانه فرود آمدن و آمرزش می طلبند از برائے او فرشتگان و نیز در کتاب مذکور از حضرت امام جعفر صادق ع آورده که هر که پیش از خواب صد مرتبه لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ بگوید خدائے تعالےٰ خانهٔ در بهشت از برائے او بنا کند و هر که صد مرتبه استغفار کند گناهانش بریزد چنانچه برگ درختان می ریزد کفعمی در تعلیقات بلد الامین از حضرت رسالت پناه ص آورده که هر که بگوید سه مرتبه در وقتی که بخوابگاه خود اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الَّذِیْ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّوْمُ وَ اَتُوْبُ اِلَیْهِ بیامرزد خدائے تعالےٰ گناهان او را و نیز در تعلیقات کتاب مذکور آورده که حضرت رسالت پناه بحضرت امیر المومنین ع فرمودند که چه کردی شب گذشته اے ابوالحسن

آنحضرتم در جواب گفتند که گذاردم هزار رکعت نماز را پیش از آن که بخوابم
فرمودند که چگونه گذاردی آنرا یا علی عرض کردند که شنیده ام از تو که می گفتی
که هر که بگوید در وقت خواب خود سه مرتبه یَفْعَلُ اللهُ مَا یَشَاءُ بِقُدْرَتِهٖ وَیَحْکُمُ
مَا یُرِیْدُ بِعِزَّتِهٖ پس تحقیق که گذارده است هزار رکعت نماز را آنحضرت فرمودند
که راست گفتی یا علیؑ و مروی است که هر که در وقت خواب بگوید
اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اُشْهِدُکَ اَنَّکَ افْتَرَضْتَ عَلَیَّ طَاعَةَ عَلِیِّ بْنِ اَبِیْ طَالِبٍ
وَالْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ وَعَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ وَمُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ وَجَعْفَرِ
بْنِ مُحَمَّدٍ وَمُوْسَی بْنِ جَعْفَرٍ وَعَلِیِّ بْنِ مُوْسٰی وَمُحَمَّدِ بْنِ عَلِیٍّ
وَعَلِیِّ بْنِ مُحَمَّدٍ وَالْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ وَالْحُجَّةِ الْقَائِمِ صَلَوَاتُ اللهِ
عَلَیْهِمْ اَجْمَعِیْنَ و در آن شب بمیرد داخل بهشت می شود و بخواند
در وقت خواب دعای آمَنْتُ بِرَبِّیْ وَهُوَ اللهُ الَّذِیْ را که
در صباح و مسا گذشت و دعای اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ لَا اِلٰهَ
اِلَّا هُوَ الْمَلِکُ الْحَقُّ الْمُبِیْنُ که در صباح و مسا گذشت و دعای یَا سَلَامُ الْمُؤْمِنُ
الْمُهَیْمِنُ و دعای اَللّٰهُمَّ اِنَّکَ حَیٌّ لَا تَمُوْتُ که در باب هشتم در بیان ادعیه خواهد آمد
انشاء الله تعالی **کلینی** در کتاب کافی از حضرت امام جعفر صادق ع
آورده که هر که بگوید سه مرتبه در وقتیکه بگیرد خوابگاه خود را اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ
الَّذِیْ عَلَا فَقَهَرَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ بَطَنَ فَخَبَرَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ

الذی ملک فقدر والحمد لله الذی یحیی الموتی ویمیت الاحیاء

وهو علی کل شیء قدیر برمی آید از گناهان مانند روزی که از مادر

متولد شده باشد و نیز در کتاب مذکور از آن حضرت ع آورده که هرگاه

قرار گیرد یکی از شما در خوابگاه خود پس باید که بگوید اللهم انی احتبست

نفسی عندک فاحتبسها فی محل رضوانک ومغفرتک وان رددتها

الی بدنی فارددها مؤمنة عارفة بحق اولیائک حتی تتوفاها

علی ذلک و نیز در کتاب مذکور از مفضل بن عمر آورده که گفت مرا

حضرت امام جعفر صادق ع که اگر توانی خواب مکن در هیچ شبی تا آنکه

پناه گیری بیازده حرف گفتم خبر ده مرا بآن فرمودند بگو اعوذ بعزة

الله واعوذ بقدرة الله واعوذ بجلال الله واعوذ بسلطان

الله واعوذ بجمال الله واعوذ بدفع الله واعوذ بمنع الله

واعوذ بجمع الله واعوذ بملک الله واعوذ بوجه الله واعوذ

برسول الله صلی الله علیه وآله من شر ما خلق وذرأ وبرأ

وپناه بگیر باین یازده حرف هرگاه که خواهی و نیز در کتاب مذکور آورده

که حضرت امام جعفر صادق ع فرمودند که هرکه بخواند در وقت خواب

خود آیة الکرسی را سه مرتبه وآیه سوره آل عمران شهد الله انه

لا اله الا هو والملائکة واولوا العلم قائما بالقسط لا اله الا

هُوَ الْعَزِیْزُ الْحَکِیْمُ وآیۂ سخرہ را وآیۂ سجدہ را ومراد ازین آیہ
بقول ملا محمد خلیل قزوینی در شرح کافی اینست تَتَجَافیٰ جُنُوْبُهُمْ عَنِ
الْمَضَاجِعِ یَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَّطَمَعًا وَّمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ یُنْفِقُوْنَ ہ
موکل می شوند باو دو شیطان کہ نگاہ می دارند ورا از شیاطین سرکش
وباشد با آن دو شیطان از جانب خدائے تعالےٰ شصت فرشتہ کہ حمد
کنند خدائے عز وجل را و تسبیح و تہلیل و تکبیر گویند و طلب آمرزش کنند
ازبرائے او تا وقتیکہ بیدار شود آن بندہ از خواب خود و ثواب اینہا برائے
آن بندہ است و نیز در کتاب مذکور از محمد بن مروان آوردہ کہ حضرت
امام جعفر صادقؑ فرمودند کہ آیا خبر دہم شما را بچیزے کہ رسول خداؐ
می گفت در وقتے کہ قرار می گرفت در خوابگاہ خود گفتم بلے فرمودند
کہ می خواند آیۃ الکرسی را و می گفت بِسْمِ اللّٰہِ اٰمَنْتُ بِاللّٰہِ وَکَفَرْتُ
بِالطَّاغُوْتِ اَللّٰهُمَّ احْفَظْنِیْ فِیْ مَنَامِیْ وَفِیْ یَقْظَتِیْ وطبرسی
در کتاب مجمع البیان از حضرت رسالت پناہؐ آوردہ کہ ہر کہ بخواند آیۃ
الکرسی را در وقتے کہ بگیرد خوابگاہ خود را ایمن می گرداند خدائے تعالےٰ
او را و ہمسایۂ او را و ہمسایۂ ہمسایۂ او را و نیز در کتاب مذکور آوردہ
کہ ہر کہ بخواند آیۂ شہادت را در وقت خواب خود خلق می کند خدائے
تعالےٰ ازبرائے او ہفتاد ہزار فرشتہ را کہ استغفار کنند ازبرائے

او تا روز قیامت شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَاُولُوا الْعِلْمِ قَآئِمًا بِالْقِسْطِ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ اِنَّ الدِّيْنَ عِنْدَ اللّٰهِ الْاِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتَابَ اِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَآءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَّكْفُرْ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ فَاِنَّ اللّٰهَ سَرِيْعُ الْحِسَابِ **و ابن فهد** رح در عدة الداعی از حضرت امیر المؤمنین ع آورده که از برای حفظ از شیاطین آیه سخره تا رب العالمین در وقت خواب بخواند و نیز در کتاب مذکور آورده که مردی این حدیث را از ان حضرت ع شنیده بود و شبی در ده خرابی خوابید و این آیه را دران شب نخوانده بود پس دو شیطان آمدند یکی ریشش را گرفته بود و رفیقش بدیگری گفت که دست از و بردار پس بیدار شد و این آیه را خواند آن شیطان که ریشش گرفته بود بدیگری گفت بینی ترا خدای تعالی بر خاک بمالد الحال نگهبانی او بکن تا صبح شود پس چون صبح شد آن شخص در خدمت حضرت امیر المؤمنین ع آمد و قصه را نقل کرد **محمد بن بابویه** در من لا یحضره الفقیه از حضرت رسالت پناه ص آورده که هر که بخواند این آیه را در وقت خواب خود قُلْ اِنَّمَآ اَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوْحٰٓى اِلَيَّ اَنَّمَآ اِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَّاحِدٌ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوْا لِقَآءَ رَبِّهٖ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَّلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهٖٓ اَحَدًا

بلند شود از برای او نوری تا مسجد الحرام و پر باشد میان آن نور از فرشتگان
که طلب آمرزش کنند از برای او تا صبح کنند نیز محمد بن بابویه در ثواب
الاعمال از حضرت امام جعفر صادق ع آورده که هر که سوره یٰس پیش از خواب
بخواند خدای تعالیٰ هزار فرشته را موکل گرداند که او را از شر شیطان
و هر بلای حفظ کنند و مروی است که هر که در وقت رفتن بر جت
خواب سوره تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ را بخواند پس بگوید چهار مرتبه
اللّٰهُمَّ رَبَّ الْحِلِّ وَالْحَرَامِ بَلِّغْ رُوحَ مُحَمَّدٍ عَنِّي تَحِيَّةً وَسَلَامًا
خدای تعالیٰ دو فرشته را برا و موکل گرداند که بنزد حضرت رسالت
پناه ص بروند و بگویند که فلان شخص ترا سلام می رساند پس حضرت
فرماید که بر و باد سلام و رحمت و برکات الٰهی و کفعمی در مصباح
از حضرت امام محمد باقر ع آورده که هر که بخواند سوره وَاقِعَه را پیش
از آن که بخوابد ملاقات کند خدای تعالیٰ را در حالتی که
روی او مانند ماه شب چهارده باشد و نیز کفعمی در بلد الامین
از حضرت رسالت پناه ص آورده که هر که بخواند سوره اَلْهٰكُمُ
التَّكَاثُرُ را در وقت خواب ایمن می شود از فتنه قبر و نیز
کفعمی در تعلیقات کتاب مذکور از حضرت امام محمد باقر ع آورده که
هر که بخواند سوره قُلْ هُوَ را یازده مرتبه در وقتیکه بخوابد خلق میکند خدا تعالیٰ

از برائے او نورے را کہ گشادگی آن مثل گشادگی ہوا باشد از قرار ہوا تا حجابہائے نور کہ بر بالائے عرش است و در ہر درجہ از ان ہزار فرشتہ باشد و بہر فرشتہ ہزار زبان باشد و از ہر زبانے بہزار لغت استغفار می کنند از برائے خوانندۂ این سورہ تا زوال شب پس میگذارد خدا تعالے آن نور را در جسد خوانندۂ آن تا روز قیامت و نیز در تعلیقات کتاب مذکور از حضرت رسالت پناہ ص آوردہ کہ ہر کہ بخواند سورۂ جحد و مُعَوِّذَتَین را ہر شب در وقت خواب خود باشد مانند کسیکہ خواندہ باشد تمام قرآن را و او را است بہر آیہ از قرآن ثواب پیغمبرے از پیغمبران و برمی آید از گناہان خود مانند روزے کہ از مادرش متولد شدہ باشد و اگر بمیرد در آن روز یا در آن شب مردہ باشد شہید محمد ابن بابویہ در کتاب من لا یحضرہ الفقیہ آوردہ کہ حضرت امام جعفر صادق ع بعبد اللہ ابن سنان فرمودند کہ بخوان قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ و قُلْ يَا اَيُّهَا الْكٰفِرُوْنَ را در وقت خواب کہ بیزاری از شرک است و قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ نسبت پروردگار است و نیز محمد بن بابویہ در کتاب ثواب الاعمال از ابی اسامہ آوردہ کہ شنیدم از امام جعفر صادق ع کہ ہر کہ بخواند قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ را صد مرتبہ در وقتے کہ بگیرد خوابگاہ خود را می آمرزد خدائے تعالے

از گناهان را که قبل از آن به پنجاه سال کرده است و نیز محمد بن بابویه
در کتاب خصال در حدیث اربعمایة از حضرت امیر المومنین ع آورده که هر که
بخواند سوره توحید را در وقتیکه بگیرد خوابگاه خود را موکل می کند خدای
تعالی باو پنجاه هزار فرشته را که نگهبانی او کنند در آن شب و حسن
طبرسی در مکارم الاخلاق از حضرت امام جعفر صادق ع آورده که
هر که بگیرد خوابگاه خود را و بخواند سوره قُلْ هُوَ اللهُ اَحَدٌ یازده مرتبه خانه
او و خانه همسایگان او محفوظ باشد و کفعمی از حضرت امام موسی
کاظم ع آورده که هر که خواهد که در شب بیدار شود در وقت خواب بگوید
اَللّٰهُمَّ لَا تُنْسِنِی ذِکْرَکَ وَلَا تُؤْمِنِّی مَکْرَکَ وَلَا تَجْعَلْنِی
مِنَ الْغَافِلِینَ وَاَنْبِهْنِی لِاَحَبِّ السَّاعَاتِ اِلَیْکَ اَدْعُوکَ فِیهَا
فَتَسْتَجِیبُ لِی وَاَسْئَلُکَ فَتُعْطِینِی وَاَسْتَغْفِرُکَ فَتَغْفِرَ لِی
اِنَّهُ لَا یَغْفِرُ الذُّنُوبَ اِلَّا اَنْتَ یَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ که چون
این دعا را بخواند خدای تعالی دو فرشته بفرستد که او را بیدار
کنند و اگر بیدار نشود امر کند آن دو فرشته را که از برای او استغفار
کنند و اگر در آن شب بمیرد شهید مرده باشد و اگر بیدار شود هر حاجتی
که طلبد باو عطا فرماید کلینی در کافی از حضرت امام جعفر صادق ع
آورده که هیچ بنده نمی خواند آخر سوره کهف را یعنی قُلْ اِنَّمَا اَنَا

بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا در وقت خواب مگر آنکه بیدار می شود در هر ساعتی که اراده کند ونیز در کتاب مذکور از آنحضرت ع آورده که اگر کسی از شما ببیند در خواب خود چیزی را که مکروه دارد پس بگردد از پهلوئی که بر آن خوابیده است وبگوید إِنَّمَا النَّجْوَىٰ مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وبعد از آن بگوید عُذْتُ بِمَا عَاذَتْ بِهِ مَلَائِكَةُ اللَّهِ الْمُقَرَّبُونَ وَأَنْبِيَاؤُهُ الْمُرْسَلُونَ وَعِبَادُهُ الصَّالِحُونَ مِنْ شَرِّ مَا رَأَيْتُ وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ابن فهد در عدة الداعی بجهت دفع خواب بد نوشته چون خواب بد به بینی بعد از آن که بیدار شوی از خواب بیفت سجده کن وبگو ثنای حق تعالی را بانچه میسر باشد وبعد از آن صلوات بفرست بر محمد وآل او وتضرع کن بسوی خدای تعالی وسوال کن از حق تعالی که کفایت کند شر آن خواب را وسوال کن سلامت وعافیت آن خواب بدرستیکه اگر چنین کنی نه بینی مر آن خواب را اثری از بدی بفضل ورحمت حق تعالی

ایضاً روایت کرده است ابوقتاده بن حارث ربعی رض که
شنیدم از رسول خدا ص که خواب صالح از جانب حق تعالی است
پس هر گاه شما خواب نیکوئی به بینید نگوئید آن خواب را مگر بدوست
خود و هر گاه خواب بد به بینید باید که سه بار آب دهن بیندازید جانب
چپ خود و پناه جوئید از شر شیطان و از شر آن خواب و بکسے
نگوئید آن خواب را بدرستیکه چون چنین کنید ضررے نه رساند
آن خواب بشما و روایت است از رسول خدا ص که گفت خواب
نیک از جانب خدا است و خواب بد از جانب شیطان است
و نیز روایت است از رسالت پناه ص که خواب نیک از مرد صالح
یک جزوے است از چهل و شش جزو از نبوت و هم گفت علی بن
مهریار که نوشت بمن محمد بن حمزه علوی و درخواست نمود که بنویسیم
به ابی جعفر ع که دعائے تعلیم کند باو که امیدوار گردد بآن رستگاری را
نوشتیم بآنحضرت آنچه او نوشته بود آنحضرت بمن نوشت که بگو لازم
گردان بر خود خواندن این دعا را یَا مَنْ یَکْفِیْ مِنْ کُلِّ شَیْءٍ
وَلَا یَکْفِیْ مِنْهُ شَیْءٌ اِکْفِنِیْ مَا اَهَمَّنِیْ بدرستیکه
امیدوارم که کفایت کند آنچه در دست از غم ان شاء الله تعالی
گفت صدوق که فرمود امیر المؤمنین که در خواب دیدم خضر را پیش از

جنگ بدر بیک شب پس گفتم کہ تعلیم کن مرا چیز سے کہ نصرت بیابم بآن
چیز بر دشمنان گفت خضر کہ بگو یا هُوَ یا مَنْ لَا هُوَ اِلَّا هُوَ چون بیدار
شد حکایت خواب خود را برسول ؐ کردم آنحضرت فرمود یا علی ؑ خضر
تو تعلیم اسم اعظم کرد این اسم بر زبان من بود در روز بدر و روایت
است کہ امیرالمومنین ؑ می گفت این کلمات را در جنگ صفین
در حالیکہ جنگ مے کرد و حملہ مے کرد بر دشمنان
کلینی در کافی از حضرت امام رضا ؑ آوردہ کہ شکایت کردند بجناب
حضرت رسالت پناہ ؐ از اذیت کیکہا فرمودند کہ ہر گاہ بگیرد یکے
از شما خوابگاہ خود را پس بگوید اَیُّهَا الْاَسْوَدُ الْوَثَّابُ الَّذِیْ
لَا یُبَالِیْ غَلْقًا وَّ لَا بَابًا عَزَمْتُ عَلَیْکُمْ بِاُمِّ الْکِتَابِ
اَنْ لَّا تُؤْذُوْنِیْ وَ اَصْحَابِیْ اِلٰی اَنْ یَّذْهَبَ اللَّیْلُ وَ یَجِیْءَ
الصُّبْحُ بِمَا جَآءَ بِهٖ وَ الَّذِیْ نَعْرِفُهٗ اِلٰی اَنْ یَّؤُبَ الصُّبْحُ بِمَا
اٰبَ و از حضرت امام زین العابدین ؑ مروی است کہ ہر کہ
در وقت خواب این دعا بخواند فقر و پریشانی از و دور گردد و ہیچ گزندہ
باو ضرر نہ رساند اَللّٰهُمَّ اَنْتَ الْاَوَّلُ فَلَا شَیْءَ قَبْلَكَ وَ اَنْتَ الْاٰخِرُ
فَلَا شَیْءَ بَعْدَكَ وَ اَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَا شَیْءَ فَوْقَكَ وَ اَنْتَ الْبَاطِنُ
فَلَا شَیْءَ دُوْنَكَ اَللّٰهُمَّ رَبَّ السَّمٰوٰتِ السَّبْعِ وَ رَبَّ الْاَرَضِیْنَ

السَّبْعِ وَرَبَّ التَّوْرٰىةِ وَالْاِنْجِيْلِ وَالزَّبُوْرِ وَالْفُرْقَانِ
الْحَكِيْمِ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَآبَّةٍ اَنْتَ اٰخِذٌ
بِنَاصِيَتِهَا اِنَّكَ عَلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ محمد بن بابویه
در من لایحضره الفقیه از حضرت امام محمد باقرؑ آورده که هر که این
کلمات را در وقت خواب بخواند من ضامنم که عقرب و هیچ گزنده
او را نه گزد تا صبح کند اَعُوْذُ بِكَلِمَاتِ اللّٰهِ التَّامَّاتِ الَّتِيْ
لَا يُجَاوِزُهُنَّ بَرٌّ وَّلَا فَاجِرٌ مِنْ شَرِّ مَا ذَرَأَ وَمِنْ شَرِّ
مَا بَرَأَ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ دَآبَّةٍ هُوَ اٰخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا اِنَّ رَبِّيْ
عَلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ونیز در کتاب مذکور از امام جعفر صادقؑ
آورده که هرگاه بترسی از احتلام پس بگو هرگاه برخت خواب
روی اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْاِحْتِلَامِ وَمِنْ شَرِّ
الْاَحْلَامِ وَمِنْ اَنْ يَّلْعَبَ بِيَ الشَّيْطَانُ فِي الْيَقْظَةِ وَ
الْمَنَامِ ونیز در کتاب مذکور از حضرت امام رضاؑ از پدرش
آورده که نگفت احدی در وقتیکه اراده خواب نماید اِنَّ اللّٰهَ
يُمْسِكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ اَنْ تَزُوْلَا وَلَئِنْ زَالَتَا
اِنْ اَمْسَكَهُمَا مِنْ اَحَدٍ مِّنْ بَعْدِهٖ اِنَّهٗ كَانَ حَلِيْمًا
غَفُوْرًا که خانه بر سرش فرود آید سید ابن طاؤس رح

در امان الاخطار از حضرت امام موسی کاظم ع آوردہ کہ ہر کہ در خانہ
یا در قریہ تنہا بخوابد پس بگوید اَللّٰھُمَّ اٰنِسْ وَحْشَتِیْ وَاَعِنِّیْ
عَلٰی وَحْدَتِیْ حسن طبرسی رح در کتاب مکارم الاخلاق
آوردہ کہ از برائے دفع خواب این آیہ را بآب بخواند وَلَمَّا جَآءَ
مُوْسٰی لِمِیْقَاتِنَا وَکَلَّمَہٗ رَبُّہٗ قَالَ رَبِّ اَرِنِیْ اَنْظُرْ اِلَیْکَ
قَالَ لَنْ تَرٰنِیْ وَلٰکِنِ انْظُرْ اِلَی الْجَبَلِ فَاِنِ اسْتَقَرَّ مَکَانَہٗ
فَسَوْفَ تَرٰنِیْ فَلَمَّا تَجَلّٰی رَبُّہٗ لِلْجَبَلِ جَعَلَہٗ دَکًّا وَّخَرَّ
مُوْسٰی صَعِقًا فَلَمَّا اَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَکَ تُبْتُ اِلَیْکَ وَاَنَا
اَوَّلُ الْمُؤْمِنِیْنَ و بمالد آن آب را بر سر و رو و دستہائے خود تا
مرفق و شیخ طوسی رح در کتاب مصباح متہجد آوردہ کہ از
برائے دفع بیخوابی می خوانی سُبْحَانَ اللّٰہِ ذِی الشَّانِ دَائِمِ
السُّلْطَانِ عَظِیْمِ الْبُرْھَانِ کُلَّ یَوْمٍ ھُوَ فِیْ شَانٍ پس بگوید
یَا مُشْبِعَ الْبُطُوْنِ الْجَائِعَۃِ وَ یَا کَاسِیَ الْجُنُوْبِ الْعَارِیَۃِ وَ
یَا مُسَکِّنَ الْعُرُوْقِ الضَّارِبَۃِ وَ یَا مُنَوِّمَ الْعُیُوْنِ السَّاھِرَۃِ
سَکِّنْ عُرُوْقِیَ الضَّارِبَۃَ وَاْذَنْ لِعَیْنِیْ نَوْمًا عَاجِلًا و نیز
در کتاب مذکور آوردہ کہ ہر کہ بترسد در شب مستحب است کہ بخواند
ہرگاہ جائے گیرد در بستر خود معوذتین و آیۃ الکرسی را و نیز

درکتاب مذکور آورده که هرکه در وقت خواب این آیات را بخواند از دزد ایمن گردد قُلِ ادْعُوا اللّٰهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمٰنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنٰى وَلَا تَجْهَرْ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتْ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذٰلِكَ سَبِيلًا وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا و **كفعمی** در مصباح آورده که هرکه خواهد که ببیند در خواب خود چیزی را که خواهد بر پهلوی راست بخوابد و بخواند سوره وَاللَّيْلِ و وَالشَّمْسِ و جحد و اخلاص و معوذتین بعد از ان بگوید اللّٰهُمَّ أَرِنِي فِي مَنَامِي كَذَا وَاجْعَلْ لِي مِنْ أَمْرِي فَرَجًا وَمَخْرَجًا و اگر در یک شب ندید مطلب خود را تا هفت شب بخواند که می‌بیند هر چه را که میخواهد و نیز صاحب روضة الاذکار آورده چون خواهد که میت را در خواب بیند باید که وضو بسازد و در جامه خوابی که پاک باشد بخوابد و بگوید اللّٰهُمَّ أَنْتَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الَّذِي لَا يُوصَفُ وَالْإِيمَانُ يُعْرَفُ مِنْهُ بَدَتِ الْأَشْيَاءُ وَإِلَيْكَ تَعُودُ فَمَا أَقْبَلَ مِنْهَا كُنْتَ مَلْجَأَهُ وَمَنْجَاهُ وَمَا أَدْبَرَ مِنْهَا لَمْ يَكُنْ لَهُ مَلْجَأٌ وَلَا مَنْجًا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ فَأَسْأَلُكَ بِلَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ وَأَسْأَلُكَ بِبِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ وَبِحَقِّ حَبِيبِكَ مُحَمَّدٍ سَيِّدِ النَّبِيِّينَ وَبِحَقِّ عَلِيٍّ خَيْرِ الْوَصِيِّينَ وَبِحَقِّ فَاطِمَةَ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ وَبِحَقِّ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ الَّذَيْنِ جَعَلْتَهُمَا سَيِّدَيْ شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تُرِيَنِي فِي الْحَالِ الَّتِي هُوَ فِيهَا **و نیز** در کتاب مذکور آورده که هرکه اراده نماید دیدن یکی از انبیا و ائمه علیهم السلام یا سائر مردم یا پدر یا مادر خود را لیس بخواند

سوره والشمس و واللیل و قدر و جحد و اخلاص و معوذتین العبد زمان بخواند و
صد مرتبه صلوات فرستد بر حضرت رسالت پناه و آل او صد مرتبه با طهارت بر جای راست بخوابد خبر
هر که را که اراده کرده است جواب سوال میکند یا او چیزی را که خواهد و ملا محمد باقر خراسانی
در کتاب مفاتیح النجاة از حضرت امام رضا ع از پدرانش از علی بن الحسین ع از امام حسین
علیهم السلام آورده که روزی نزد حضرت امیرالمومنین علیه السلام نشسته بودم اعرابی
در آمد و گفت یا امیرالمؤمنین ع مردی ام عیالدار و از مال دنیا بهره ندارم حضرت امیرالمؤمنین
فرمود یا اخا العرب چرا استغفار نکنی تا ترا حالی نیکو پدید آید آن اعرابی گفت یا امیرالمؤمنین
من استغفار بسیار می کنم و نمی بینم تغیری و زیادتی در حال خود حضرت امیرالمؤمنین
گفت یا اخا العرب خدای تعالی میفرماید اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا
يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ
وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا من ترا استغفاری بیاموزم که در وقت خواب آن استغفار را بگوئی
خدای عز و جل روزی ترا فراخ گرداند و این استغفار را نوشت و باعرابی داد و گفت
که چون بجایگاه خواب روی و خواهی که بخوابی این استغفار را بخوانی و بگوئی اگر گریه ات بیاید
خود را بگریه دار امام حسین علیه السلام فرمود که آن اعرابی سال دیگر نزد حضرت امیرالمؤمنین ع
آمد عرض کرد یا امیرالمؤمنین ع خدای تعالی نعمتی عظیم تمام بمن داد چنان که جائی ندارم که اشتران و
گوسفندان خود را ببندم از بسیاری حضرت امیرالمؤمنین ع فرمود یا اخا العرب بدانکه خدای تعالی
محمد را بحق پیغمبری فرستاده که هیچ بنده نیست که باین دعا استغفار کند مگر آنکه خدای تعالی گناهان او را بیامرزد

جمیع حوایج مشروعه او را و زیاده شود اموال و اولاد او به برکت
خواندن این استغفار و استغفار این است بسم الله الرحمن
الرحیم اللهم انی استغفرک من کل ذنب قوی
علیه بدنی بعافیتک او نالته قدرتی بفضل نعمتک
او بسطت الیه یدی بسابغ رزقک و احتجبت فیه
من الناس بسترک او اتکلت فیه عند خوفی منه علی
اناتک او وثقت من سطوتک علی فیه بحلمک و عولت
فیه علی کرم عفوک اللهم انی استغفرک من کل ذنب
خنت فیه امانتی او بخست بفعله نفسی او احطات به علی بدنی
او قدمت فیه بیدی او اثرت فیه شهوتی او سعیت فیه لغیری
او استغویت الیه من اتبعنی او کابدت فیه من منعنی او
قهرت علیه من عادانی او غلبت علیه بفضل حیلتی او احلت
علیک مولای فلم تغلبنی علی فعلی اذ کنت کارها للمعصیة فحلمت
عنی لکن سبق علمک فی بفعلی ذلک لم تدخلنی یا رب فیه جبرا
و لم تحملنی علیه قهرا و لم تظلمنی فیه شیئا فاستغفرک له
و لجمیع ذنوبی اللهم انی استغفرک لکل ذنب تبت الیک
منه و اقدمت علی فعله فاستحییت منک و انا علیه و رهبتک

وَأَنَا فِيهِ فَعَاتَبْتَهُ وَعُدْتُ إِلَيْهِ اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْتَغْفِرُكَ لِكُلِّ ذَنْبٍ
كَتَبْتَهُ عَلَيَّ بِسَبَبِ خَيْرٍ أَرَدْتُ بِهِ وَجْهَكَ فَخَالَطَنِي فِيهِ سِوَاكَ
وَشَارَكَ فِعْلِي مَا لَا يَخْلُصُ لَكَ أَوْ وَجَبَ عَلَيَّ مَا أَرَدْتُ بِهِ
سِوَاكَ وَكَثِيرٌ مِنْ فِعْلِي مَا يَكُونُ كَذٰلِكَ اَللّٰهُمَّ إِنِّي
أَسْتَغْفِرُكَ لِكُلِّ ذَنْبٍ تَوَرَّكَ عَلَيَّ بِسَبَبِ عَهْدٍ عَاهَدْتُكَ عَلَيْهِ
أَوْ عَقْدٍ عَقَدْتُهُ لَكَ أَوْ ذِمَّةٍ وَاثَقْتُ بِهَا مِنْ أَجْلِكَ لِأَحَدٍ مِنْ
خَلْقِكَ ثُمَّ نَقَضْتُ ذٰلِكَ مِنْ غَيْرِ ضَرُورَةٍ لَزِمَتْنِي فِيهِ بَلِ اسْتَزَلَّنِي
إِلَيْهِ عَنِ الْوَفَاءِ بِهِ الْأَشَرُ وَمَنَعَنِي عَنْ رِعَايَتِهِ الْبَطَرُ اَللّٰهُمَّ
إِنِّي أَسْتَغْفِرُكَ لِكُلِّ ذَنْبٍ ذَهَبْتُ فِيهِ مِنْ خَلْقِكَ ثُمَّ أَفْضَيْتُ
بِهِ فِعْلِي إِلَيْكَ اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْتَغْفِرُكَ لِكُلِّ ذَنْبٍ أَقْدَمْتُ عَلَيْهِ
وَأَنَا مُسْتَيْقِنٌ أَنَّكَ تُعَاقِبُ عَلَى ارْتِكَابِهِ فَارْتَكَبْتُهُ اَللّٰهُمَّ إِنِّي
أَسْتَغْفِرُكَ لِكُلِّ ذَنْبٍ قَدَّمْتُ فِيهِ شَهْوَتِي عَلَى طَاعَتِكَ وَآثَرْتُ
مَحَبَّتِي عَلَى أَمْرِكَ وَأَرْضَيْتُ فِيهِ نَفْسِي بِسَخَطِكَ وَقَدْ نَهَيْتَنِي عَنْهُ
بِنَهْيِكَ وَتَقَدَّمْتَ إِلَيَّ فِيهِ بِإِعْذَارِكَ وَاحْتَجَجْتَ عَلَيَّ فِيهِ بِوَعِيدِكَ
اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْتَغْفِرُكَ لِكُلِّ ذَنْبٍ عَلِمْتُهُ مِنْ نَفْسِي أَوْ ذَهِلْتُهُ أَوْ نَسِيتُهُ
أَوْ تَعَمَّدْتُهُ أَوْ أَخْطَأْتُهُ مِمَّا لَا أَشُكُّ أَنَّكَ سَائِلِي عَنْهُ وَأَنَّ نَفْسِي
مُرْتَهَنَةٌ بِهِ لَدَيْكَ وَإِنْ كُنْتُ قَدْ نَسِيتُهُ أَوْ أَغْفَلْتُ نَفْسِي عَنْهُ

عِبَادِكَ

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْتَغْفِرُکَ لِکُلِّ ذَنْبٍ وَجَهْتُکَ بِهٖ وَقَدْ اَیْقَنْتُ اَنَّکَ
تَرَانِیْ وَاَغْفَلْتُ اَنْ اَتُوْبَ اِلَیْکَ مِنْهُ اَوْ نَسِیْتُ اَنْ اَسْتَغْفِرَکَ لِکُلِّ
ذَنْبٍ دَخَلْتُ فِیْهِ اَوْ اَحْسَنْتُ ظَنِّیْ بِکَ اَنْ لَا تُعَذِّبَنِیْ عَلَیْهِ اَوْ
رَجَوْتُ لِمَغْفِرَتِکَ لِیْ فَارْتَکَبْتُهٗ وَقَدْ عَوَّلْتُ عَلٰی حُسْنِ ظَنِّیْ
بِکَ اَلَّا تُعَذِّبَنِیْ عَلَیْهِ وَاَنَّکَ تَکْفِیْنِیْ مِنْهُ اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ
اَسْتَغْفِرُکَ لِکُلِّ ذَنْبٍ اِسْتَوْجَبْتُ مِنْهُ رَدَّ الدُّعَاءِ وَحِرْمَانَ
الْاِجَابَةِ وَخَیْبَةَ الطَّمَعِ وَانْفِسَاخَ الرَّجَاءِ اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْتَغْفِرُکَ
لِکُلِّ ذَنْبٍ یُعْقِبُ الْحَسْرَةَ وَیُوْرِثُ الْاَسْقَامَ وَیُعْقِبُ الضَّنَاءَ وَ
یُوْجِبُ النِّقَمَ وَیَکُوْنُ اٰخِرُهٗ حَسْرَةً وَّنَدَامَةً اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْتَغْفِرُکَ
لِکُلِّ ذَنْبٍ مَدَحْتُهٗ بِلِسَانِیْ اَوْ هَشَّتْ اِلَیْهِ نَفْسِیْ وَاکْتَسَبْتُهٗ بِیَدِیْ
وَهُوَ عِنْدَکَ قَبِیْحٌ تُعَاقِبُ عَلٰی مِثْلِهٖ وَتَمْقُتُ مَنْ عَمِلَهٗ اَللّٰهُمَّ
اِنِّیْ اَسْتَغْفِرُکَ لِکُلِّ ذَنْبٍ خَلَوْتُ بِهٖ فِیْ لَیْلٍ اَوْ نَهَارٍ حَیْثُ
لَا یَرَانِیْ اَحَدٌ مِّنْ خَلْقِکَ فَمَیَّلْتُ فِیْهِ مِنْ تَرْکِهٖ
بِخَوْفِکَ اَوْ اِرْتِکَابِهٖ بِحُسْنِ الظَّنِّ بِکَ فَسَوَّلَتْ لِیْ نَفْسِیْ
الْاِقْدَامَ عَلَیْهِ فَوَاقَعْتُهٗ وَاَنَا عَارِفٌ بِمَعْصِیَتِیْ لَکَ فِیْهِ اَللّٰهُمَّ
اِنِّیْ اَسْتَغْفِرُکَ لِکُلِّ ذَنْبٍ اِسْتَقْلَلْتُهٗ اَوِ اسْتَصْغَرْتُهٗ اَوِ اسْتَعْظَمْتُهٗ
وَتَوَرَّطْتُ فِیْهِ اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْتَغْفِرُکَ لِکُلِّ ذَنْبٍ مَایَلْتُ فِیْهِ عَلٰی اَحَدٍ

من برّ بيتك او زيّنته لنفسي او اومات به الى غيري او دللت
عليه سواي او اضررت عليه بعملي او اقمت عليه بحيلتي
بشيء ممّا يراد به وجهك او يستظهر بمثله على طاعتك
او يتقرّب بمثله اليك وواريت عن النّاس ولبست فيه
كانّي اريدك بحيلتي والمراد به معصيتك والهوى
فيه متصرّف على غير طاعتك اللّهمّ انّي استغفرك لكلّ ذنب
كتبته عليّ بسبب عجب كان بنفسي او رياء او سمعة او خيلاء
او فرح او مرح او اشر او بطر او حقد او حميّة او عصبيّة
او رضا او سخط او شحّ او بخل او ظلم او خيانة او سرقة
او كذب او لهو او لعب او نوع من انواع ما يكتسب بمثله
الذّنوب ويكون باجتراحه العطب اللّهمّ انّي استغفرك
لكلّ ذنب سبق في علمك انّي فاعله فدخلت فيه بشهوتي و
اجترحته بارادتي وقارفته بمحبّتي ولذّتي ومشيّتي وشئته
اذ شئت ان اشاءه واردته اذ اردت ان اريده فعلته
اذ كان في قديم تقديرك ونافذ علمك انّي فاعله لم تدخلني
فيه جبرا ولم تحملني عليه قهرا ولم تظلمني شيئا فاستغفرك
له ولكلّ ذنب جرى به علمك عليّ وفيّ الى آخر عمري

اللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْتَغْفِرُكَ لِكُلِّ ذَنْبٍ مالَ بِسَخَطِي فِيهِ عَنْ رِضاكَ
وَمالَتْ نَفْسِي إِلىٰ رِضاها فَسَخِطْتَهُ أَوْ رَهِبْتُ فِيهِ سِواكَ
أَوْ عادَيْتُ فِيهِ أَوْلِياءَكَ أَوْ والَيْتُ فِيهِ أَعْداءَكَ أَوْ خَذَلْتُهُمْ
عَلَىٰ أَصْفِيائِكَ أَوْ خَذَلْتُ فِيهِ أَحِبّائَكَ أَوْ قَصَّرْتُ فِيهِ عَنْ
رِضاكَ يا خَيْرَ الْغافِرِينَ اللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْتَغْفِرُكَ لِما أَعْطَيْتُكَ
مِنْ نَفْسِي ثُمَّ لَمْ أَفِ بِهِ وَأَسْتَغْفِرُكَ لِلنِّعْمَةِ الَّتِي أَنْعَمْتَ بِها
عَلَى مَعْصِيَتِكَ وَأَسْتَغْفِرُكَ لِكُلِّ خَيْرٍ أَرَدْتُ بِهِ وَجْهَكَ فَخالَطَنِي
ما لَيْسَ لَكَ وَأَسْتَغْفِرُكَ لِما دَعانِي إِلَيْهِ التَّرَخُّصُ فِيما
اشْتَبَهَ عَلَيَّ مِمّا هُوَ عِنْدَكَ حَرامٌ وَأَسْتَغْفِرُكَ لِلذُّنُوبِ الَّتِي
لا يَعْلَمُها غَيْرُكَ وَلا يَطَّلِعُ عَلَيْها سِواكَ وَلا يَحْتَمِلُها إِلّا حِلْمُكَ
وَلا يَسَعُها إِلّا عَفْوُكَ وَأَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ مِنْ مَظالِمَ كَثِيرَةٍ
لِعِبادِكَ قِبَلِي يا رَبِّ فَلَمْ أَسْتَطِعْ رَدَّها عَلَيْهِمْ وَتَحْلِيلِها مِنْهُمْ أَوْ شَهِدُوا
فَاسْتَحْيَيْتُ مِنِ اسْتِحْلالِهِمْ وَالطَّلَبِ إِلَيْهِمْ وَإِعْلامِهِمْ ذٰلِكَ وَأَنْتَ
الْقادِرُ عَلىٰ أَنْ تَسْتَوْهِبَنِي مِنْهُمْ وَتُرْضِيَهُمْ عَنِّي كَيْفَ شِئْتَ وَبِما شِئْتَ
يا أَرْحَمَ الرّاحِمِينَ وَأَحْكَمَ الْحاكِمِينَ وَخَيْرَ الْغافِرِينَ اللّٰهُمَّ
إِنَّ اسْتِغْفارِي إِيّاكَ مَعَ الْإِصْرارِ لُؤْمٌ وَتَرْكِي الْاِسْتِغْفارَ مَعَ
مَعْرِفَتِي بِسَعَةِ جُودِكَ وَرَحْمَتِكَ عَجْزٌ فَكَمْ تَتَحَبَّبُ إِلَيَّ يا رَبِّ

وَاَنْتَ الْغَنِیُّ عَنِّی وَکَمْ اَتَبَغَّضُ اِلَیْکَ وَاِلٰی رَحْمَتِکَ فَیٰا مَنْ
وَعَدَ فَوَفٰی وَاَوْعَدَ فَعَفٰی اِغْفِرْلِی خَطٰایٰایَ وَاعْفُ وَارْحَمْ
وَاَنْتَ خَیْرُ الرّٰاحِمِیْنَ اٰمّا اعمالے کہ در وقت بیدار شدن از
خواب بجا باید آورد شیخ طوسی در مصباح متہجد آوردہ کہ چون
درمیان شب بیدار شوی واز پہلو بہ پہلوے دیگر بگردے بگو
لَا اِلٰہَ اِلَّا اللّٰہُ الْحَیُّ الْقَیُّوْمُ وَھُوَ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ
سُبْحٰانَ اللّٰہِ رَبِّ النَّبِیِّیْنَ وَاِلٰہِ الْمُرْسَلِیْنَ وَسُبْحٰانَ اللّٰہِ
رَبِّ السَّمٰوٰاتِ السَّبْعِ وَمٰا فِیْھِنَّ وَرَبِّ الْاَرَضِیْنَ السَّبْعِ وَمٰا
بَیْنَھُنَّ وَرَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِیْمِ وَسَلَامٌ عَلَی الْمُرْسَلِیْنَ وَالْحَمْدُ
لِلّٰہِ رَبِّ الْعٰالَمِیْنَ ودر روایت دیگر وارد شدہ است کہ در وقت
گردیدن از پہلو بہ پہلو بگو اَلْحَمْدُ لِلّٰہِ وَاللّٰہُ اَکْبَرُ مروی ہست
کہ حضرت رسالت پناہ صلعم چون از خواب بیدار می شدند سجدہ میکردند
کلینی در کافی از حضرت امام جعفر صادق علیہ السلام آوردہ کہ عادت
حضرت رسالت پناہ صلعم این بود کہ چون قرار می گرفتند در خوابگاہ
خود می گفتند اَللّٰھُمَّ بِاسْمِکَ اَحْیٰا وَبِاسْمِکَ اَمُوْتُ وچون
بر می خواستند می گفتند اَلْحَمْدُ لِلّٰہِ الَّذِیْ اَحْیٰانِیْ بَعْدَ مٰا اَمٰاتَنِیْ
وَاِلَیْہِ النُّشُوْرُ نیز در کتاب مذکور از ان حضرت علیہ السلام آوردہ کہ چون

برخیزد یکے از شما در شب پس بگوید سُبحانَ اللهِ رَبِّ النَّبِیّینَ وَ اِلٰهِ
المُرسَلِینَ وَ رَبِّ المُستَضعَفِینَ وَ الحَمدُ لِلّٰهِ الَّذِی یُحیِی
المَوتیٰ وَ هُوَ عَلیٰ کُلِّ شَیءٍ قَدِیرٌ خدای تعالی می گوید که راست
گفت بندهٔ من و شکر کرد مرا نیز در کتاب مذکور از حضرت امام
محمد باقر ع آورده که هرگاه بیدار شوی در شب از خواب خود پس بگو
اَلحَمدُ لِلّٰهِ الَّذِی رَدَّ عَلَیَّ رُوحِی لِاَحمَدَهُ وَ اَعبُدَهُ و هرگاه
بشنوی آواز خروس را پس بگو سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ المَلٰئِکَةِ
وَ الرُّوحِ سَبَقَت رَحمَتُکَ غَضَبَکَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنتَ وَحدَکَ
عَمِلتُ سُوءًا وَ ظَلَمتُ نَفسِی فَاغفِر لِی فَاِنَّهُ لَا یَغفِرُ الذُّنُوبَ
اِلَّا اَنتَ و چون برخیزے از خوابگاه خود پس نگاه کن در آفاق آسمان
و بگو اَللّٰهُمَّ اِنَّهُ لَا یُوارِی مِنکَ لَیلٌ دَاجٍ وَ لَا سَمَاءٌ ذَاتُ
اَبرَاجٍ وَ لَا اَرضٌ ذَاتُ مِهَادٍ وَ لَا ظُلُمَاتٌ بَعضُهَا فَوقَ بَعضٍ
وَ لَا بَحرٌ لُجِّیٌّ تُدَلِّجُ بَینَ یَدَیِ المُدلِجِ مِن خَلقِکَ تَعلَمُ خَائِنَةَ
الاَعیُنِ وَ مَا تُخفِی الصُّدُورُ غَارَتِ النُّجُومُ وَ نَامَتِ العُیُونُ
وَ اَنتَ الحَیُّ القَیُّومُ لَا تَاخُذُکَ سِنَةٌ وَ لَا نَومٌ سُبحَانَ
رَبِّی رَبِّ العَالَمِینَ وَ اِلٰهِ المُرسَلِینَ وَ الحَمدُ لِلّٰهِ رَبِّ العَالَمِینَ
و فاضل میرزا محمد حسن مرحوم در منهاج العارفین بعد این دعا گفته

که پس بخوان این آیات: إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ
وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللّٰهَ قِيَامًا وَ
قُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ
رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ رَبَّنَا
إِنَّكَ مَنْ تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْزَيْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ
رَبَّنَا إِنَّنَا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ
فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ
رَبَّنَا وَآتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَىٰ رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ
لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ و بگو: يَا نُورَ النُّورِ يَا مُدَبِّرَ الْأُمُورِ يَا مَنْ يَلِي
التَّدْبِيرَ وَيُمْضِي الْمَقَادِيرَ امْضِ مَقَادِيرِي فِي يَوْمِي هٰذَا إِلَى السَّلَامَةِ
وَالْعَافِيَةِ و بخوان این دعا را: يَا مَنْ بَنَى السَّمَاءَ بِأَيْدٍ وَجَعَلَهَا سَقْفًا مَرْفُوعًا يَا وَاسِعَ الْمَغْفِرَةِ
يَا بَاسِطَ الْيَدَيْنِ بِالرَّحْمَةِ يَا مَنْ فَرَشَ الْأَرْضَ وَجَعَلَهَا مِهَادًا يَا مَنْ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ
وَالْأُنْثَىٰ اجْعَلْنِي مِنَ الذَّاكِرِينَ لَكَ وَالْخَائِفِينَ مِنْكَ اللّٰهُمَّ أَنْزِلْ عَلَيَّ مِنْ بَرَكَاتِ
السَّمَاءِ وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَأَغْلِقْ عَنِّي أَبْوَابَ نِقْمَتِكَ
وَعَافِنِي مِنْ شَرِّ فَسَقَةِ سُكَّانِ الْهَوَاءِ وَسُكَّانِ الْأَرْضِ إِنَّكَ كَرِيمٌ
وَهَّابٌ سُبْحَانَكَ مَا أَعْظَمَ مُلْكَكَ وَأَقْهَرَ سُلْطَانَكَ وَأَغْلَبَ
جُنْدَكَ وَسُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ صَلِّ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاجْعَلْنِي

مِنَ الذَّاکِرِیْنَ وَلَا تَجْعَلْنِیْ مِنَ الْغَافِلِیْنَ و نیز در کتاب مذکور
آورده که هرگاه حضرت امام جعفر صادق ع برمیخواستند در آخر شب باواز
بلند می گفتند اَللّٰهُمَّ اَعِنِّیْ عَلٰی هَوْلِ الْمُطَّلِعِ وَوَسِّعْ عَلَیَّ ضِیْقَ الْمَضْجَعِ
وَارْزُقْنِیْ خَیْرَ مَا قَبْلَ الْمَوْتِ وَارْزُقْنِیْ خَیْرَ مَا بَعْدَ الْمَوْتِ

فصل پنجم در بیان اعمال و آدابے که از نصف شب تا طلوع صبح دوم بجا باید آورد

کفعمی در کتاب بلدالامین در ادعیه سر آورده که اے محمد هر که خواهد از
تو رحمت مرا و برکات مرا و خوشی مرا و مهربانی مرا و قبول مرا و یاری مرا و اجابت
مرا پس بگوید در وقت زوال آفتاب یا در وقتیکه زوال یابد شب اَللّٰهُمَّ
رَبَّنَا لَکَ الْحَمْدُ کُلُّهٗ جُمْلَتُهٗ وَتَفْصِیْلُهٗ وَکَمَا اسْتَحْمَدْتَ
بِهٖ اِلٰی اَهْلِهِ الَّذِیْنَ خَلَقْتَهُمْ لَهٗ اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا لَکَ الْحَمْدُ حَمْدَ الْکَمَا
یَحْمَدُکَ مَنْ بِالْحَمْدِ رَضِیْتَ عَنْهُ لِشُکْرِ مَا بِهٖ مِنْ نِعَمِکَ اَللّٰهُمَّ
رَبَّنَا لَکَ الْحَمْدُ کَمَا رَضِیْتَ بِهٖ لِنَفْسِکَ وَقَضَیْتَ بِهٖ عَلٰی
عِبَادِکَ حَمْدًا مَرْغُوْبًا فِیْهِ عِنْدَ اَهْلِ الْخَوْفِ مِنْکَ لِمَهَابَتِکَ
وَمَرْهُوْبًا عِنْدَ اَهْلِ الْعِزَّةِ بِکَ لِسَطْوَاتِکَ وَمَشْهُوْدًا عِنْدَ اَهْلِ
الْاِنْعَامِ مِنْکَ لِاِنْعَامِکَ سُبْحَانَکَ مُتَکَبِّرًا فِیْ مَنْزِلَةٍ تَذَبْذَبَتْ
اَبْصَارُ النَّاظِرِیْنَ وَتَحَیَّرَتْ عُقُوْلُهُمْ عَنْ بُلُوْغِ عِلْمِ جَلَالِهَا

تَبَارَکْتَ فِیْ مَنَازِلِکَ کُلِّهَا وَتَقَدَّسْتَ فِی الْاٰلَاۤءِ الَّتِیْ اَنْتَ فِیْهَا اَهْلُ
الْکِبْرِیَاۤءِ یَا لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ الْکَبِیْرُ الْاَکْبَرُ لِلْفَنَاۤءِ خَلَقْتَنَا وَاَنْتَ الْکَافِیْ عَلَیْهِ
فَلَا تُفْنِنِیْ وَنَحْنُ لَا نَبْقٰی وَاَنْتَ الْعَالِمُ بِنَا وَنَحْنُ اَهْلُ الْعِزَّةِ بِکَ وَالْغَفْلَةِ
عَنْ شَاْنِکَ وَاَنْتَ الَّذِیْ لَا تَغْفُلُ بِسِنَةٍ وَلَا نَوْمٍ بِحَقِّکَ یَا سَیِّدِیْ
اَجِرْنِیْ مِنْ تَحْوِیْلِ مَا اَنْعَمْتَ عَلَیَّ بِهٖ فِی الدِّیْنِ وَالدُّنْیَا فِیْ اَیَّامِ الدُّنْیَا
یَا کَرِیْمُ بدرستیکه هرگاه بگوید این را کفایت میکنم او را بهر چه کفایت
میکنم بندگان صالح شکر گذار خود را و شیخ طوسی در مصباح
متهجد از حضرت امام جعفر صادق ع آورده که هر که باشد او را بجانب خدا
تعالی حاجتی پس برخیزد در میان شب و غسل کند و بپوشد پاکیزه ترین
جامهای خود را و بگیرد سبوی تازه که پر از آب باشد و بخواند بر آن
سوره اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ فِیْ لَیْلَةِ الْقَدْرِ را ده مرتبه و بپاشد آن آب را در دور
مکان نماز خود و جای سجود خود پس بگذارد دو رکعت نماز را و بخواند
در هر رکعتی از آن اَلْحَمْدُ و اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ فِیْ لَیْلَةِ الْقَدْرِ را پس سوال
کند حاجت خود را بدرستیکه هرگاه چنین کند سزاوار این می شود که برآورده
شود حاجت او انشاء الله تعالی و حسن بن محمد طوسی
در کتاب امالی از آنحضرت علیه السلام آورده که بنده هرگاه بایستد
در نصف شب در پیش روی پروردگار خود و بگذارد چهار رکعت

نماز را در دل شب تار بعد از ان سجدهٔ شکر کند پس بگوید ماشاء
الله ماشاء الله صد مرتبه ندا می کند او را خداے تعالی از
بالاے عرش خود که اے بندهٔ من تا چند می گوئی ماشاء الله
ماشاء الله من ام پروردگار تو و بسوے من است مشیت و
بتحقیق خواستم قضاے حاجت ترا پس بخواه از من هر چیز را که
خواهی بدانکه نماز شب سنت است و طریقهٔ پیغمبران و دوستان خدا
است و مشتمل بر فضائل بے انتها است و هنگام راز گفتن
یا قَاضِیَ الْحَاجَاتِ است و چون آدمی را در روز بسبب متوجه
شدن بمشاغل دنیوی تشویش بسیار در خاطر بهم میرسد در اعمال
روز حضور قلب کمتر می باشد و چون مردم نیز را افعال این کس مطلع
می گردند اخلاص در ان دشوار است و چون آدمی در اول شب
خوابید چون بر می خیزد در آخر شب نفس از خیالات و وساوس
خالی است و حضور قلب آسان تر است و چون کسے چندان مطلع
نیست عمل با خلاص نزدیکتر است چنانچه حق تعالی می فرماید
اِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ اَشَدُّ وَطْأً وَّاَقْوَمُ قِيلًا که ترجمه اش آنست
که بدرستیکه نفسے که در شب بعبادت الٰهی قیام می نماید یا عبادتگی که در
شب حادث می شود یا ساعتها که در شب ناشی می شوند ثبات قدم

ورزیدن دران دشوارتراست چون ترک خواب نمودن ولعبادت
برخاستن دشوارتراست یاآنکه موافقت دل بازبان دران بیشتر
است ودل خبردارد ازانچه برزبان جاری می گردد وسخنش درست تر
است یعنی دعوائے اخلاص دربندگی خدامی نماید صادق تراست
چنانچه ازحضرت صادق ؑ درتفسیر این آیه وارد شده است که مراد
آنست که آدمی برخیزد ازرخت خواب خود وغرضش رضائی خدا
باشد وغیراو منظورش نباشد یاآنکه حق تعالےٰ را دران تاریکی شب
نورها وفیض ها ورحمتها است که لذت آنها را متعبدان می یابند
وبسند های بسیار ازنبی مختار ؐ وائمه ؑ اطهار منقول است که شرف
مومن برخواستن اوست نماز شب بدرستیکه آن سنت پیغمبر شما
وداب صالحان پیش ازشما است ورفع کننده دردها است از
بدنهاے شما وفرمود که نماز شب روے را سفید می کند وخوشبو
وخوشخو می گرداند وسبب مزید روزی می گردد ودرحدیث دیگر
فرمود که مال وفرزندان زینت زندگانی دنیا است وهشت رکعت
نماز که بنده درآخرشب می گذارد وزینت آخرت است وبسند
معتبر منقول است که شخصے بخدمت حضرت صادق ؑ آمد وشکایت
ازاحتیاج وبے چیزے کرد وافراط کرد درشکایت تاآنکه نزدیک بود

که از گرسنگی شکایت کند حضرت فرمود که آیا نماز شب می گذاری گفت
بلی حضرت باصحاب التفات نمودند که دروغ می گوید کسیکه دعوے
میکند که نماز شب می کنم و در روز گرسنه است حق تعالی نماز شب را
ضامن قوت روز گردانیده است و حضرت امیر المومنین ع فرمودند
که نماز شب موجب صحت بدن است و سبب خوشنودی پروردگار
می شود و تمسک باخلاص پیغمبران است و متعرض شدن رحمت
الهی است و از حضرت صادق ع منقول است که گاه هست که بنده
برنمیخیزد در شب و خواب برو غالب می شود و او را بجانب راست
و چپ میل میدهد و ذقنش بسینه اش می چسپد پس حق تعالی
امر مے فرماید که درهاے آسمان را گشایید و بملائکه می فرماید که
نظر کنید بسوے بنده من که چه زحمت بخود میرساند در تقرب جستن بمن در
چیزے که براو واجب نگردانیده ام و از من امید یکی از سه چیز دارد
که یا گناهش را بیامرزم یا توبه اش را تازه گردانم یا روزیش را
زیاد گردانم اے ملائکه شما را گواه می گیرم که هر سه را باو کرامت کردم و
در حدیث دیگر فرمود که نماز شب روی را نیکو می کند و آدمی را خوشبو
می گرداند و روزی را زیاده می کند و باعث اداے قرض می شود
و غمها را زائل می گرداند و چشم را جلامی دهد و در حدیث دیگر فرمود که

خانهاے که دران خانها نماز شب می کنند و تلاوت قرآن در نماز شب نماید
اہل آسمان را روشنی میدہد چنانچہ ستارہاے آسمان اہل زمین را روشنی میدہد
و بروایت دیگر فرمود در تفسیر اِنَّ الْحَسَنَاتِ یُذْهِبْنَ السَّیِّئَاتِ یعنی حق تعالی
می فرماید که حسنات و نیکیہا بدیہا و گناہان را برطرف می کند مراد انیست
که نماز شب که مومن می کند گناہان روزش را برطرف می کند و از حضرت رسول
منقول است که ہر کرا خدا نماز شب روزی فرماید از مردان یا زنان و
برخیزد خالص از برائے خدا و وضوئے کامل بسازد و از براے خدا نماز کند
با نیت صادق و دل سالم از بدیہا و بدن با خشوع و چشم گریان حق تعالی
در عقب او نہ صف از ملائکہ مقرر فرماید که عدد انچه در ہر صفے از ملائکه باشند
الغیر خدا کسی احصا نتواند نمود و یک طرف ہر صفی در مشرق باشد و طرف
دیگر در مغرب پس چون فارغ شود بعد آن ملائکہ از براے او درجات
بنویسند و بسند دیگر ازان حضرت منقول است که چون بنده در میان
شب تاریک بایستد و خداوند خود را خلوت کند و با او مناجات کند
و راز بگوید حق تعالی نورے در دل او ثابت گرداند و ہرگاه که گوید یا
رَبِّ یا رَبِّ خداوند جلیل بزرگوار او را ندا فرماید که لَبَّیْکَ اے بنده من
از من سوال کن تا عطا کنم و بر من توکل کن تا امورات را کفایت نمایم پس
بملائکه می فرماید که اے ملائکه نظر کنید بسوے بنده من که بخلوت و تنہائی

بدرگاه من آمده در میان شب تاریک در هنگامی که بطالون از من غافل اند و غافلان در خواب اند گواه باشید که گناهان او را آمرزیدم و در حدیث دیگر فرمود که جبرئیل ع پیوسته مرا بنماز شب وصیت می فرمود تا آنکه گمان کردم که نیکان امت من خواب نخواهند کرد که مبادا نماز شب از ایشان فوت شود و فرمود که یا علی سه چیز است که موجب فرح و شادی مومنان است در دنیا ملاقات کردن برادر مومن را و افطار نمودن از روزه و تهجد کردن در آخر شب و فرمود که حق تعالی ابراهیم را خلیل خود گردانید برای اینکه طعام بسیار بمردم می خورانید و در شب نماز می کرد در هنگامی که مردم در خواب بودند و بسند صحیح از حضرت امام محمد باقر ع منقول است که هر که ایمان بخدا و روز قیامت دارد باید که شب او بسر نیاید مگر بنماز وتر و منقول است که شخصی بخدمت حضرت امیر المومنین ع عرض نمود که یا امیر المومنین ع من محروم شده ام از نماز شب فرمود که تو مردی که گناهان ترا در بند کرده است و حضرت رسول ص فرمود که دو رکعت نماز که در میان شب بکنم محبوب تر است نزد من از دنیا و آنچه در دنیا است و از حضرت رسول ص منقول است که مادر سلیمان ع بآن حضرت ع گفت که زنهار که در شب خواب بسیار مکن که بسیاری خواب در شب آدمی را در قیامت فقیر می گرداند و شیخ صدوق در جامع الاخبار بسند معتبر آورده که شخصی

بخدمت حضرت امیر المؤمنین ع آمد و از فضیلت نماز کردن در شب دوم ماه

خواندن دران سوال نمود حضرت ع فرمود که بشارت باد ترا که هر که دو رکعت

شب را از برای خدا نماز کند از روی اخلاص و غرضش رضای

الهی باشد حق تعالی بملائکه فرماید که برای این بنده بنویسید بعدد

انچه از آب رود نیل می روید از دانه و برگ و بعدد هر درختی و بتی و

شاخی و مرغی که بر روی زمین سیر و د و کسیکه نه یک شب را نماز کند

حق تعالی اُ ده دعای او را مستجاب گرداند و در قیامت نامه اش را

بدست راستش دهد و کسیکه هشت یک شب را نماز کند خداوند عالم

ثواب شهیدی که در جنگ ثابت مانده باشد و با نیت راست و درست

جهاد کرده باشد تا شهید شده باشد باو کرامت فرماید و او را در اهلبیت و

یارانش در قیامت شفاعت کرامت فرماید و هر که هفت یک شب را

نماز کند چون از قبرش مبعوث شود رویش مانند ماه شب چهارده باشد و

از صراط بگذرد با ایمنان و هر که شش یک شب را نماز کند حق تعالی

او را از توبه کاران بنویسید و گناهان گذشته او را بیامرزد و هر که پنج یک

شب را نماز کند حق تعالی او را در قبهٔ ابراهیم خلیل الرحمن ع در بهشت

ساکن گرداند و هر که چهار یک شب را نماز کند در قیامت داخل

اول فایزان و رستگاران باشد تا از صراط بگذرد مانند باد تند و داخل

بهشت شود بحساب و هر کہ یک شب را نماز کند هیچ ملکے نماند که آرزوے منزلت او نزد خدا نماید و در قیامت باو گویند که از هر درے از درهاے بهشت که میخواهی داخل شو و هر که در نصف یک شب نماز کند اگر هفتاد هزار مرتبه روے زمین را پر از طلا کنند و باو دهند با ثواب آن برابری نکند و این عمل نزد خدا بهتر است از آزاد کردن هفتاد بنده از فرزند اسماعیل ع و هر که در دو ثلث یک شب نماز کند حق تعالی باو کرامت فرماید از ثواب و حسنه بعدد ریگ بیابان عالج که حسنه کمترش از کوه احد ده مرتبه سنگین تر باشد و هر که یک شب تمام را نماز کند که گاهے تلاوت قرآن نماید و گاهے در رکوع باشد و گاهے در سجود باشد و گاهے در ذکر خدا باشد آنقدر ثواب باو عطا فرماید که کمترش آن باشد که بسبب آن از گناهان بیرون آید مانند روزے که از مادر متولد شده و بعدد خلق خدا حسنات در نامه عملش بنویسند و مثل آن درجات از براے او بلند کنند و قبر او را حق تعالی منور گرداند و حسد را از دل او بدارد و او را از عذاب قبر پناه دهد و براة بیزاری از آتش جهنم براے او بنویسد و در قیامت با ایمنان از اهوال قیامت محشور شود و حق تعالی بملائکه فرماید که اے ملائکه من نظر نمائید به بنده من که یک شب را بعبادت احیا کرد براے طلب خوشنودی من او را در جنت

الفردوس ساکن گردانید و در آن بهشت بدهید صد هزار شهر و در هر شهری
جمیع آنچه نفوس خواهش آن داشته باشند و دیده ها از آن لذت یابند و
بخاطر کسی خطور نکرده باشد برای او مقرر کنید سوای آنچه من از
برای او مقرر کرده ام از کرامتها و مزید الطاف و قرب جناب مقدس
خود و حضرت رسول خدا ص فرمود که اشراف و بزرگان امت من
حاملان قرآن و شب عبادت کنندگان اند و فرمود ع از شیعه ما نیست
کسیکه نماز شب نکند و فرمود ع وا مگذار برخاستن شب را که بتحقیق مغبون
کسی است محروم شود از نماز شب و فرمود ع زمستان بهار مؤمن است
شبها بطول قیام و روزها با آسایش صیام و حضرت امام محمد باقر ع فرمود که
شب را شیطانی است نامش رُها هرگاه بنده بیدار شد و خواست
برخیزد گوید این ساعت برخاستن نیست و بعد از آن بار دیگر بیدار
می شود او گوید وقت برخاستن نیست و نشده پس همچنین او را
حبس میکند تا صبح پس چون مغلوب او شد تا صبح طلوع کرد میشاشد
بگوش او و بعد از آن می خرامد و می جنباند دُم خود را از فخر و شادی و فریاد
نشاط می کند از حبس و محروم کردن او از چنین سعادت عظمی بانگ کاهلی
و در صحیح حضرت صادق ع می فرماید که پس شیطان پاهای خود را فراخ
گذاشته بگوش او بول میکند آیا نمی بینی او را که متحیر است و سنگین و

کسلمند باشد و از جناب صادق علیه السلام روایت شده که سه چیز است فخر مؤمن
و زینت او در دنیا و آخرت اول ولایت اهلبیت علیهم السلام است و ثانی یأس
از ناس و توکل بر خدا است و ثالث نماز کردن در آخر شب است و ایضا
آنحضرت علیه السلام در تفسیر سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ که ظاهر معنیش این است
که علامت ایشان در روهای ایشان یعنی علامت در پیشانی ایشان
ظاهر است و هویدا از اثر سجده کردن فرمود جماعتی اند که در شبها بیداری میکشند
بجهت نماز شب و آن حضرت علیه السلام فرمودند که در شب ساعتی می باشد که هر کس
در آن ساعت نماز کند و دعا بخواند و از خدا حاجت بطلبد البته حاجتش
بر آورده می گردد راوی عرض کرد کدام ساعت است فرمودند که بعد از نصف
شب است تا ثلث آخر شب و نیز خدای تعالی در قرآن مجید
می فرماید وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ
رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا یعنی در شب نافله بگذار تو اند بود که برساند ترا
خدای تعالی بمقام ستوده و نیز می فرماید وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ
سُجَّدًا وَقِيَامًا یعنی آن کسانی که بروز می آرند شب را بنماز در حالتی
که در سجده اند و ایستاده اند و محمد بن بابویه در من لا یحضره الفقیه در ضمن
حدیث از حضرت امام محمد باقر علیه السلام در قول خدای عز و جل تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ
عَنِ الْمَضَاجِعِ آورده که نازل شده است این آیه در شان حضرت

امیرالمؤمنین ع وتابعانِ او ع از شیعیان ما که میخوابند در اول شب و بجا
میگذرد دو ثلثِ آن یا آنچه را که خدا میخواهد پناه می برند بسوی پروردگار
خود در حالتے که رغبت کنندگان وترسندگان وطمع کنندگان اند در آنچه
که پیش اوست پس یاد کرده است ایشان را در کتاب خود واز برائے
پیغمبر خود خبر داده است واز انچیزے که عطا کرده است
ایشان را واینکه ساکن میگرداند ایشان را در جوار خود وداخل میکند
ایشان را در بهشت خود ونگاه میدارد ایشان را از ترس آنچه بیم
که داشته باشند ونیز در کتاب مذکور از حضرت امام جعفر صادق ع
در تفسیر قول خدائے تعالیٰ اِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ آورده
که نماز مؤمن در شب می برد گناهانے را که بروز کرده باشد وشیخ طوسی
در تهذیب از سلیمان دیلمی آورده که حضرت امام جعفر صادق ع فرمودند که ای
سلیمان ترک مکن برخاستن را از برائے نماز شب بدرستیکه زیانکار است
کسیکه محروم ماند از برخاستن بنماز شب و دیلمی رح در ارشاد القلوب
آورده که در حدیث صحیح از حضرت رسالت پناه ص منقول است که فرمود
بتحقیق که در بهشت عدن درختی است که بر آورده می شوند از و اسپان
ابلق با زین هائے مرصع از یاقوت وزبرجد صاحبان پروبال نه بول
می کنند نه سرگین وسوار میشوند بر آنها اولیاء الله پس آنها را در جنت

می برند هر جا که خواهند پس فرمود که اهل جنت آنها را ندا می کنند که ای
برادران ما شما انصاف نکردید پس میگویند ای پروردگار من بچه چیز این
بندگان تو باین کرامت جلیله فائز شدند و ما محروم ماندیم پس ندا میدهد
اینهارا فرشته از زیر عرش که اینها برای نماز شب بر می خاستند و شما
در خواب غفلت بودید و این روزه ها میداشتند و شما اکل و شرب میکردید
و اینها بمال خود تصدق می کردند برای خدا و شما بخل میکردید و اینها
ذکر خدا بسیار می کردند و کوتاهی نمی کردند و اینها گریه میکردند از ترس
خدا در حالیکه اینها ترسناک بودند و نیز در کتاب مذکور است که خطاب
کرد خدای عزوجل بر داود علی نبینا و علیه السلام پس فرمود که ای داودؑ
لازم گردان بر خود استغفار در تاریکیهای شب تا سحر ای داودؑ
وقتیکه پوشیده نماید ترا شب پس نظر کن بسوی ستارگان که در آسمان
هستند و تسبیح کن مرا و بسیار کن ذکر مرا و یاد کن مرا تا اینکه
من ترا یاد کنم ای داودؑ بدرستیکه پرهیزگاران نمی خوابند در شبها مگر
نمازهای خود و نمی گذارند روزه های خود را اگر بیاورد من ای
داودؑ بدرستیکه عارفین سرمه کشیده اند بچشمهای خود بمیل بیداری
و قائم اللیل می باشند برای طلب رضای من ای داودؑ کسیکه نماز
شب بخواند در حالیکه آدمیان بخواب باشند و نماز او بی ریا باشد پس

تحقیق که ام مینمایم ملائکه خود را برائے او استغفار و مشتاق می شود برائے او جنت من و دعاے خیر میکنند برائے او هر چیز خشک و تر و هر آنکه بگریه خواب نماید در تمامی شبهاے سال پس این دلیل است که این شخص در روز گناهے عظیم کرده و باین سبب الله عز وجل او را عقاب نموده باین معنی که او را از باب خود مطرود فرموده و از مرافقت عابدین که احباب جناب باری هستند دور فرمود و اگر بدانند تارک نماز شب آن چیز را که فوت شده از و یعنی ثواب عظیم و اجر مقیم هر آئینه بسیار باشد بکائے او بر این ترک و نیز در کتاب مذکور روایت است از ابن مسعود که گفت مرد رسول خدا را کفایت می کند مرد را از ناکامی اینکه بخوابد در تمامی شب و دو رکعت نماز نه کند و نه ذکر خدا کند تا اینکه صبح کند و نیز در کتاب مذکور آورده که پرسیدند که یا رسول الله فلان شخص در شب گذشته خوابید و نماز شب و اوراد خود را بجا نیاورد تا اینکه سحر شد فرمود این کسی است که شیطان در گوش او شاشید پس بیدار نشد و نیز در کتاب مذکور آورده که فرمودند حضرت امام جعفر صادق که مدید چشمهاے خود را حصه از خواب بدرستیکه چشم بسیار کم شکر می باشد و نیز در کتاب مذکور آورده تحقیق که بندہ که دروغ گو باشد باین سبب از نماز شب محروم می ماند و چون از نماز شب محروم ماند بسبب این از رزق خود محروم می ماند و نیز در کتاب مذکور

آورده

آورده که گفتند بعض صلحا که یک شبی خوابیدم و از اوراد خود غافل شدم
پس شنیدم هاتفی را که ندا می کرد که آیا تو از حضرت رحمان غافل شدی در
حالی که رضوان بتقسیم صله ها میکند در میان دوستهای خود پس
کسیکه اراده کند از من مزید نعمت را پس نخوابد در شب دراز و قناعت
نکند از نفس خود بر صله های قلیل **و نیز** در کتاب مذکور آورده
که مستحب است که دستهای دعا کننده زیر ثوب نباشند بدرستیکه
ذکر کردند بعض صلحا که دعا کردیم و یکی دست من ظاهر بود و دستی دیگر زیر
ثوب بود پس در خواب دید که دستیکه ظاهر بود از نور مملو است و دستی که
زیر ثوب مخفی بود در آن چیزی نیست پس پرسید آن مرد صالح در خواب
از سبب این پس گفته شد باو که اگر این دست تو هم زیر ثوب مخفی نبود هر آ
اینهم از نور پر می شد پس قسم خورد آن مرد صالح که گاهی این چنین نکنیم
و نیز در کتاب مذکور آورده که وحی فرمود خدای عز و جل بسوی موسی بن
عمران که ای موسی اگر ببینی آن کسانی را که نماز می خوانند در شبهای تاریک و
بدرستیکه من گویا پیش نظرهای ایشان می باشم و آنها خطاب میکنند
با من در حالیکه مشاهده نمی کنند مرا و کلام می کنند با من ای پسر عمران بده مرا
از چشمهای خود اشکها را و از دل خود خشوع را و از بدن خود خضوع را بعد از آن دعا
کن مرا در تاریکیهای شب که می یابی مرا قریب و اجابت کننده ای پسر

عمران کاذب است شخصے کہ گمان می برد کہ او مرا دوست می دارد و هنگامیکہ بر
می آید از ما غافل شده می خوابد پس آنکہ وقت نماز شب از نصف شب است
تا طلوع صبح صادق و هر قدر کہ نزدیک تر بصبح است فضیلت نماز شب در آن
وقت بیشتر است و تقدیم این نماز بر نصف شب جائز نیست مگر کسیکہ مسافر
باشد و مظنون او این باشد کہ بعد از نصف شب نمی تواند نماز کند بسبب
مشقت سفر یا باعتبار غلبۂ خواب یا بجهت عذر هاے دیگر کہ چنین شخصے میتواند
نماز شب را مقدم دارد بر نصف شب ولکن باید در شب بعمل آورد و قبل
از غروب آفتاب نمیتواند کہ بخواند و باید کہ بعد از نماز عشا نیز باشد و ظاهر است
کہ چنین شخصے بہ نیت ادای نماز شب را باید بکند و هرگاه بعد از نصف شب
ممکن شود کہ نماز کند اعاده ضرور نباشد و ظاهر آنست کہ درین صورت هشت
رکعت نافلۂ شب و دو رکعت نماز شفع و یک رکعت مفرده وتر همہ را میتواند
مقدم داشت و اختصاص بہ هشت رکعت ندارد و این حکم ثابت است
در بارۂ هر کس کہ عذری داشتہ باشد چہ بجهت غلبۂ خواب باشد و چہ
بجهت عذری کہ غیر خواب باشد و باید دانست کہ بعد از طلوع صبح صادق
اتیان باین نماز جائز نیست مگر در صورتے کہ چهار رکعت این نماز را
کرده باشد قبل از طلوع صبح باعتقاد آنکہ شب باقی است و بعد از چهار
رکعت معلوم گردید کہ صبح طالع شده درین صورت می تواند کہ نماز شب را

تمام کند وبعد از اتمام شروع در نافلهٔ صبح ونماز صبح نماید پس هرگاه قبل از شروع
در نماز شب میدانست که وقت وسعت همهٔ نماز شب را ندارد در چنین صورت
همان اختصار بنماز شفع ومفردهٔ وتر نماید وبعد از نماز صبح هشت رکعت نماز
شب را قضا کند وبدانکه هرگاه مصلی پیش از شروع در نماز شب چنین میدانست
که مقدار باقی مانده از شب کفایت همهٔ نماز شب را می کند یا آنکه معتقد
وسعت وقت وعدم وسعت هیچکدام نبود وشروع در نماز نمود وقبل از
اتمام نماز صبح طالع گردید هرگاه بعد از اتیان بچهار رکعت صبح طالع شد باید
باقی نمازها را اتمام کند ونماز صبح را بتاخیر اندازد واگر قبل از اتیان بچهار رکعت
صبح طالع شود هرگاه در بین نماز باشد آن نماز را اتمام کند خواه در بین
دو رکعت اول باشد وخواه در بین رکعتین سوم وچهارم وباقی نافله را
بعد از نماز صبح قضا کند وهرگاه مصلی قبل از شروع بنماز شب چنین میدانست
که باقی مانده از شب کفایت نماز شب را نمی کند ظاهرا درین صورت
شروع بنماز شب نمی تواند نمود واگرچه معتقد این باشد که بقدر چهار رکعت را
درک خواهد نمود بلکه درین صورت هرگاه شروع در نماز شب کند وصبح
طالع گردد باید عدول کند بنافلهٔ صبح ودر حدیث صحیح وارد است که
هرکس برخیزد قبل از صبح ونماز شفع ووتر ونافلهٔ صبح را بجا آورد ثبت میشود
در نامهٔ اعمال او همهٔ نماز شب وبدانکه معلوم میشود نصف شب از

میل نمودن ستارہاے کہ در اول غروب آفتاب طلوع می نمایند از سمت
الراس بجانب مغرب کہ در آن وقت داخل میگردد وقت نماز شب
در آن وقت باید کہ مصلی خود را تطہیر نماید علامۂ مجلسیؒ از حضرت
صادقؑ آوردہ کہ چون نماز شب برخیزی مسواک بکن کہ ملک می آید
دہان خود را بر دہان تو میگذارد و ہر چہ از قرآن و دعا و ذکر می خوانی
بآسمان می برد پس باید کہ دہان تو خوشبو باشد علی بن جعفر
از برادر خود حضرت امام موسیٰ کاظمؑ پرسید کہ آیا می تواند کسیکہ نماز
برخیزد و بانگشت مسواک کند و او تواند کہ مسواک بہم رساند حضرت
فرمود کہ اگر ترسد کہ صبح طالع شود باکے نیست کذا فی الحاشیہ و وضو
بگیر چنانچہ مذکور گردید و خود را خوشبو سازد کہ جناب صادقؑ فرمود کہ دو
رکعت نماز با لعطر افضل است از ہفتاد رکعت بے تعطر پس رو بقبلہ بنشیند
و بخواند دعاے سید الساجدینؑ را کہ آنحضرتؑ در میان شب میخواندند
و آن اینست اِلٰهِي غَارَتْ نُجُوْمُ سَمَائِكَ وَ نَامَتْ عُيُوْنُ اَنَامِكَ
وَ هَدَاَتْ اَصْوَاتُ عِبَادِكَ وَ اَنْعَامِكَ وَ غَلَقَتِ الْمُلُوْكُ عَلَيْهَا
اَبْوَابَهَا وَ طَافَ عَلَيْهَا حُرَّاسُهَا وَ احْتَجَبُوْا عَمَّنْ يَسْئَلُهُمْ حَاجَةً
اَوْ يَنْتَجِعُ مِنْهُمْ فَائِدَةً وَ اَنْتَ اِلٰهِيْ حَيٌّ قَيُّوْمٌ لَا تَاْخُذُكَ سِنَةٌ
وَّ لَا نَوْمٌ وَ لَا يَشْغَلُكَ شَيْءٌ عَنْ شَيْءٍ اَبْوَابُ سَمَائِكَ لِمَنْ دَعَاكَ

مُفَتَّحَاتٌ وَخَزَائِنُكَ غَيْرُ مُغْلَقَاتٍ وَأَبْوَابُ رَحْمَتِكَ غَيْرُ مَحْجُوبَاتٍ وَفَوَائِدَكَ
لِمَنْ سَأَلَكَهَا غَيْرُ مَحْظُورَاتٍ بَلْ هِيَ مَبْذُولَاتٌ اِلٰهِي اَنْتَ الْكَرِيمُ
الَّذِي لَا تَرُدُّ سَائِلًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ سَئَلَكَ وَلَا تَحْتَجِبُ عَنْ اَحَدٍ مِنْهُمْ اَرَادَكَ
لَا وَعِزَّتِكَ وَجَلَالِكَ وَلَا تَخْتَزِلُ حَوَائِجَهُمْ دُونَكَ وَلَا يَقْضِيهَا اَحَدٌ
غَيْرُكَ اَللّٰهُمَّ وَقَدْ تَرَانِي وَوُقُوفِي وَذُلَّ مَقَامِي بَيْنَ يَدَيْكَ وَتَعْلَمُ
سَرِيرَتِي وَتَطَّلِعُ عَلَى مَا فِي قَلْبِي وَمَا يَصْلُحُ بِهِ اَمْرُ آخِرَتِي وَدُنْيَايَ اَللّٰهُمَّ
اِنْ ذَكَرْتُ الْمَوْتَ وَاَهْوَالَ الْمُطَّلَعِ وَالْوُقُوفَ بَيْنَ يَدَيْكَ نَغَّصَنِي مَطْعَمِي
وَمَشْرَبِي وَاَغَصَّنِي بِرِيقِي وَاَقْلَقَنِي عَنْ وِسَادِي وَمَنَعَنِي رُقَادِي وَ
كَيْفَ يَنَامُ مَنْ يَخَافُ بَيَاتَ مَلَكِ الْمَوْتِ فِي طَوَارِقِ اللَّيْلِ وَطَوَارِقِ
النَّهَارِ بَلْ كَيْفَ يَنَامُ الْعَاقِلُ وَمَلَكُ الْمَوْتِ لَا يَنَامُ لَا بِاللَّيْلِ وَلَا بِالنَّهَارِ
وَيَطْلُبُ قَبْضَ رُوحِهِ بِالْبَيَاتِ اَوْ فِي آنَاءِ السَّاعَاتِ وبعد ازین دعا
آن حضرت بسجده می رفتند و گونهٔ روی خود را بخاک می گذاشتند و میفرمودند
اَسْئَلُكَ الرَّوْحَ وَالرَّاحَةَ عِنْدَ الْمَوْتِ وَالْعَفْوَ عَنِّي حِينَ اَلْقَاكَ
پس آنحضرت قبل از نماز شب دو رکعت نماز میکردند و در رکعت اول بعد
از حمد سورهٔ توحید و در رکعت ثانیه سورهٔ جحد را می خواندند و بعد از نماز دستها را
بلند می کردند و الله اکبر می گفتند و دعا می خواندند و بهتر آنست که بعد ازین
دو رکعت بخوانی دعائی را که ابو درداء از حضرت امیر المومنین نقل نموده

که آنحضرت ع در میان شب می خواندند الٰهی کم موبقةٍ حلمت
عن مقابلتها بنقمتک وکم من جریرةٍ تکرّمت عن کشفها
بکرمک الٰهی ان طال فی عصیانک عمری وعظم فی الصحف
ذنبی فما انا مؤمّلٌ غیر غفرانک ولا انا براجٍ غیر رضوانک
الٰهی افکّر فی عفوک فتهون علیّ خطیئتی ثمّ اذکر العظیم
من اخذک فتعظم علیّ بلیّتی آه ان انا قرأت فی الصحف سیّئةً
وانا ناسیها وانت محصیها فتقول خذوه فیاله من مأخوذٍ لا
تنجیه عشیرته ولا تنفعه قبیلته آه من نارٍ تنضج الاکباد و
الکلی آه من نارٍ نزّاعةٍ للشّوی آه من غمرةٍ من لهبات
لظی پس گریه کن وبخوان آنچه را خواهی از دعا وبدانکه نماز شب یازده
رکعت است هشت رکعت از نافلهٔ شب است ودو رکعت از نماز
شفع است ویک رکعت از مفردهٔ وتر است ومستحب است در وقتیکه
ارادهٔ شروع در نماز شب می کنی بگوئی اللّٰهمّ انّی اتوجّه الیک بنبیّک
نبیّ الرّحمة واٰله واقدّمهم بین یدی حوائجی فاجعلنی بهم
وجیهًا فی الدّنیا والاٰخرة ومن المقرّبین اللّٰهمّ ارحمنی بهم
ولا تعذّبنی بهم واهدنی بهم ولا تضلّنی
بهم وارزقنی بهم ولا تحرمنی بهم واقض لی حوائج الدّنیا والاٰخرة

إنّك على كلّ شيء قدير وبكلّ شيء عليم پس دو رکعت نماز تمام
شب را بجا آورد با تکبیرات سبع و ادعیهٔ آنها چنانکه مذکور شد و در رکعت اول
بعد از حمد سورهٔ قُل یا أیُّها الکافرون و در ثانیه بعد از حمد سورهٔ قُل
هُوَ الله أحَد را بخوان و هرگاه توانی در هر یک از رکعت اول و دوم
بعد از حمد سی مرتبه قُل هُوَ الله أحَد را بخوان که افضل است و شیخ مفید ره
بعد از حمد در رکعت اول سی مرتبه قُل هُوَ الله أحَد و در ثانیه سی مرتبه سورهٔ جحد را
روایت نموده و شیخ بهائی مرحوم در رکعت اول سی مرتبه سورهٔ توحید و در ثانیه
بیک مرتبه سورهٔ جحد اکتفا کرده و مستند این دو قول از اخبار ظاهر
نگردید و در شش رکعت دیگر هر سوره که خواهی بعد از حمد بخوان هر چند سوره
مطوله را هرگاه فرصتی باشد بخوانی افضل است مثل سورهٔ انعام و کهف
و انبیا و یس و سورهایی که اول آنها حم است و هر سوره که در طول مثل اینها باشد بشرط وسعت
وقت بخوان و رنه در هر رکعتی بر الحمد و قُل هُوَ الله أحَد اکتفا نماید و مستحب
است که جهر کند در قرائت نماز شب و علما ذکر کرده اند که جائز است
در هر یک از نوافل خواندن سوره ها از روی مصحف هرگاه در حفظ نداشته
باشد و هر چند که غیر آن سوره ها در حفظش باشد و اگر وقت بخواندن سورهای
طولانی وفا نکند اختصار بر حمد تنها نیز جائز است مثل سایر نوافل و در قنوت اینها
بسه سُبحانَ الله اکتفا می توان کرد هر چند با وسعت وقت خواندن دعاهای

طولانی ثوابش بیشتر است و در اخبار وارد است که جناب صادق در
قنوت نماز واجبی و سنتی این دعا را می خواندند الٰهی کیف اَدعُوكَ وَقَد
عَصَیتُكَ وَکَیفَ لَا اَدعُوكَ وَقَد عَرَفتُ حُبَّكَ فِی قَلبِی وَاِن کُنتُ
عَاصِیًا مَدَدتُ اِلَیكَ یَدًا بِالذُّنُوبِ مَملُوَّةً وَعَینًا بِالرَّجَاءِ
مَمدُودَةً مَولَایَ اَنتَ عَظِیمُ العُظَمَاءِ وَاَنَا اَسِیرُ الاُسَرَاءِ وَاَنَا
الاَسِیرُ بِذَنبِی المُرتَهَنُ بِجُرمِی اِلٰهِی لَئِن طَالَبتَنِی بِذَنبِی لَاُطَالِبَنَّكَ
بِعَفوِكَ وَلَئِن طَالَبتَنِی بِجَرِیرَتِی لَاُطَالِبَنَّكَ بِکَرَمِكَ وَلَئِن
اَمَرتَ بِی اِلَی النَّارِ لَاُخبِرَنَّ اَهلَهَا اِنِّی کُنتُ اَقُولُ لَا اِلٰهَ اِلَّا
اللهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ اَللّٰهُمَّ اِنَّ الطَّاعَةَ تَسُرُّكَ وَالمَعصِیَةَ
لَا تَضُرُّكَ فَهَب لِی مَا یَسُرُّكَ وَاغفِر لِی مَا لَا یَضُرُّكَ اِنَّكَ عَلٰی کُلِّ
شَیءٍ قَدِیرٌ و هر گاه فرصتی و حالی داری بخوان در قنوت این دعای
حضرت جواد اَللّٰهُمَّ اِنَّ الرَّجَاءَ لِسَعَةِ رَحمَتِكَ اَنطَقَنِی بِاستِقَالَتِكَ
وَالاَمَلَ لِاَنَاتِكَ وَرِفقِكَ شَجَّعَنِی عَلٰی طَلَبِ اَمَانِكَ وَعَفوِكَ وَلِی
یَا رَبِّ ذُنُوبٌ قَد وَاجَهَتهَا اَوجُهُ الاِنتِقَامِ وَخَطَایَا قَد لَاحَظَتهَا
اَعیُنُ الاِصطِلَامِ وَاستَوجَبتُ بِهَا عَلٰی عَدلِكَ اَلِیمَ العِقَابِ وَاستَحقَقتُ
بِاجتِرَاحِهَا مُبِیرَ العِقَابِ وَخِفتُ تَعوِیقَهَا لِاِجَابَتِی وَرَدَّهَا اِیَّایَ عَن
قَضَاءِ حَاجَتِی بِاِبطَالِهَا لِطَلِبَتِی وَقَطعِهَا لِاَسبَابِ رَغبَتِی مِن

ودر نسخه بجای انک علی کل شیء قدیر انک ربنا ارحم الراحمین ١٢

أَجَلّ مِمّا أَنقَضَ ظَهرِي مِن ثِقلِها وَبَهَظَنِي مِنَ الاِستِقلالِ بِحَملِها
ثُمَّ تَراجَعتُ رَبِّ إِلى حِلمِكَ عَنِ الخاطِئِينَ وَعَفوِكَ عَنِ المُذنِبِينَ
وَرَحمَتِكَ لِلعاصِينَ فَأَقبَلتُ بِثِقَتِي مُتَوَكِّلاً عَلَيكَ طارِحاً نَفسِي
بَينَ يَدَيكَ شاكِياً بَثِّي إِلَيكَ سائِلاً ما لا أَستَوجِبُهُ مِن تَفرِيجِ
الهَمِّ وَلا أَستَحِقُّهُ مِن تَنفِيسِ الغَمِّ مُستَقِيلاً إِيّاكَ واثِقاً مَولايَ
بِكَ اللّهُمَّ فَامنُن عَلَيَّ بِالفَرَجِ وَتَطَوَّل عَلَيَّ بِسُهُولَةِ المَخرَجِ وَ
ادلُلنِي بِرَأفَتِكَ عَلى سَمتِ المَنهَجِ وَأَزلِقنِي بِقُدرَتِكَ عَنِ
الطَّرِيقِ الأَعوَجِ وَخَلِّصنِي مِن سِجنِ الكَربِ بِإِقالَتِكَ وَأَطلِق
أَسرِي بِرَحمَتِكَ وَطُل عَلَيَّ بِرِضوانِكَ وَجُد عَلَيَّ بِإِحسانِكَ
وَأَقِلنِي عَثرَتِي وَفَرِّج كُربَتِي وَارحَم عَبرَتِي وَلا تَحجُب
دَعوَتِي وَاشدُد بِالإِقالَةِ أَزرِي وَقَوِّ بِها ظَهرِي وَأَصلِح بِها
عُمرِي وَارحَمنِي يَومَ حَشرِي وَحِينَ نَشرِي إِنَّكَ جَوادٌ كَرِيمٌ
رَؤُفٌ رَحِيمٌ و مستحب است که بعد از فراغ از رکعت دومی و
هشتمی تسبیح فاطمه زهرا صلوات الله علیها را بخواند واین دعا نیز
بعد از فراغ از هر دو رکعت ازین هشت رکعت بخواند که دعای
عظیم الشان است و در همه اوقات بلکه در همه قنوت صلوات بجهت
بر آمدن حاجات خواندن این دعا مناسب است وآن دعا

اینت اللّٰهمّ انّی اسئلک و لم یسئل مثلک و انت موضع
مسئلة السّائلین و منتهی رغبة الرّاغبین ادعوک و لم یدع
مثلک و ارغب الیک و لم یرغب الی مثلک و انت مجیب
دعوة المضطرّین و ارحم الرّاحمین اسئلک بافضل المسائل
و انجحها و اعظمها یا اللّٰه یا رحمن یا رحیم و باسمائک الحسنی
و امثالک العلیا و نعمک الّتی لا تحصی و باکرم اسمائک علیک
و احبّها الیک و اقربها منک وسیلة و اشرفها عندک منزلة
و اجزلها لدیک ثوابا و اسرعها فی الامور اجابة و اسئلک
باسمک المکنون المخزون الاکبر الاعزّ الاجلّ الاعظم
الاکرم الّذی تحبّه و تهواه و ترضی به عمّن دعاک به
فاستجبت له دعائه و حقّ علیک ان لا تحرم سائلک و لا
تردّه و بکلّ اسم هو لک فی التّوریة و الانجیل و الزّبور و
الفرقان العظیم و بکلّ اسم دعاک به حملة عرشک و ملائکتک
و انبیاؤک و رسلک و اهل طاعتک من خلقک ان تصلّی
علی محمّد و آل محمّد و ان تعجّل فرج ولیّک و ابن ولیّک
و ان تعجّل خزی اعدائه و ان تفعل بی کذا و کذا
پس انچه خواهی حاجت خود را مذکور سازو چون از رکعت هشتم فارغ شدی

تسبیح

تسبیح حضرت فاطمه زهرا صلوات الله علیها را بخوان و ده مرتبه بگو یا الله
پس بگو صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَارْحَمْنی وَثَبِّتْنی عَلی
دینِکَ وَدینِ نَبِیِّکَ وَلا تُزِغْ قَلْبی بَعْدَ اِذْ هَدَیْتَنی وَهَبْ لی
مِنْ لَدُنْکَ رَحْمَةً اِنَّکَ اَنْتَ الْوَهّابُ پس بگو اَللّٰهُمَّ اَنْتَ الْحَیُّ
الْقَیُّومُ الْعَلِیُّ الْعَظیمُ الْخالِقُ الرّازِقُ الْمُبْدِئُ الْمُعیدُ الْمُحْیِی الْمُمیتُ
الْبَدِئُ الْبَدیعُ لَکَ الْکَرَمُ وَلَکَ الْجُودُ وَلَکَ الْمَنُّ وَلَکَ الْاَمْرُ
وَحْدَکَ لا شَریکَ لَکَ یا خالِقُ یا رازِقُ یا مُحْیی یا مُمیتُ یا بَدیعُ
یا رَفیعُ اَسْئَلُکَ اَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاَنْ تَرْحَمَ
ذُلّی بَیْنَ یَدَیْکَ وَتَضَرُّعی اِلَیْکَ وَوَحْشَتی مِنَ النّاسِ وَاُنْسی
بِکَ وَاِلَیْکَ یا کَریمُ پس بخوان دعای حضرت امیرالمؤمنین را
که بعد از رکعت هشتم میخواندند اَللّٰهُمَّ اِنّی اَسْئَلُکَ بِحُرْمَةِ مَنْ عاذَ بِکَ
وَلَجَاَ اِلی عِزِّکَ وَاسْتَظَلَّ بِفَیْئِکَ وَاعْتَصَمَ بِحَبْلِکَ وَلَمْ یَثِقْ اِلّا بِکَ یا جَزیلَ
الْعَطایا یا مُطْلِقَ الْاُساری یا مَنْ سَمّی نَفْسَهُ مِنْ جُودِهِ وَهّاباً
اَدْعُوکَ راغِباً وَراهِباً وَخَوْفاً وَطَمَعاً وَاِلْحاحاً وَاِلْحافاً وَتَضَرُّعاً
وَتَمَلُّقاً وَقائِماً وَقاعِداً وَراکِعاً وَساجِداً وَراکِباً وَماشِیاً وَ
ذاهِباً وَجائِیاً وَفی کُلِّ حالاتی اَسْئَلُکَ اَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ
وَآلِ مُحَمَّدٍ و حوایج خود را نام ببرد و سجده شکر را بجا آورد چنانکه مذکور گردید

وهرگاه توانی در یکی ازین دو سجده شکر دعای سید سجاد را بخوان
آن اینست الهی وعزتک وجلالک وعظمتک لو انی منذ
بدعت فطرتی من اول الدهر عبدتک دوام خلود ربوبیتک
بکل شعرة فی کل طرفة عین سرمد الابد بحمد الخلائق وشکرهم
اجمعین لکنت مقصرا فی بلوغ اداء شکر خفی نعمة من نعمک
علی ولو انی کربت معادن حدید الدنیا بانیابی وحرثت ارضها
باشفار عینی وبکیت من خشیتک مثل بحور السماوات والارضین
دما وصدیدا لکان ذلک قلیلا فی کثیر ما یجب من حقک علی و
لو انک الهی عذبتنی بعد ذلک بعذاب الخلائق اجمعین و
عظمت للنار خلقی وجسمی وملأت طبقات جهنم منی
حتی لا یکون فی النار معذب غیری ولا یکون لجهنم حطب
سوای لکان ذلک بعدلک قلیلا فی کثیر ما استوجبه
من عقوبتک هر چند شیخ بهائی مرحوم این دعا را در سجده شکر بعد از
فراغ از دو رکعت اول ذکر نموده اما ظاهرا اختصاص بآن سجده ندارد
پس برخیزد دو رکعت شفع را بجا آورد وبهتر آنست که نماز شفع ووتر را
ما بین صبح کاذب وصادق بجا آورد ودر رکعت اول ودوم بعد از حمد
سوره قل هو الله احد را بخواند ودر رکعت دوم بعد از قرائة وقبل از

رکوع قنوت بخواند وقول بعدم جواز قنوت در نماز شفع ضعیف است بعد از
سلام نماز شفع این دعا را بخواند اِلٰهی تَعَرَّضَ لَکَ فِی هٰذَا اللَّیْلِ الْمُتَعَرِّضُوْنَ
وَقَصَدَکَ فِیْهِ الْقَاصِدُوْنَ وَاَمَّلَ فَضْلَکَ وَمَعْرُوْفَکَ الطَّالِبُوْنَ
وَلَکَ فِیْ هٰذَا اللَّیْلِ نَفَحَاتٌ وَجَوَائِزُ وَعَطَایَا وَمَوَاهِبُ تَمُنُّ بِهَا عَلٰی
مَنْ تَشَاءُ مِنْ عِبَادِکَ وَتَمْنَعُهَا مَنْ لَمْ تَسْبِقْ لَهُ الْعِنَایَةُ مِنْکَ وَهَا
اَنَا ذَا عُبَیْدُکَ الْفَقِیْرُ اِلَیْکَ الْمُؤَمِّلُ فَضْلَکَ وَمَعْرُوْفَکَ فَاِنْ کُنْتَ
یَا مَوْلَایَ تَفَضَّلْتَ فِیْ هٰذِهِ اللَّیْلَةِ عَلٰی اَحَدٍ مِنْ خَلْقِکَ وَعُدْتَ
عَلَیْهِ بِعَائِدَةٍ مِنْ عَطْفِکَ فَصَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ الطَّیِّبِیْنَ
الطَّاهِرِیْنَ الْخَیِّرِیْنَ الْفَاضِلِیْنَ وَجُدْ عَلَیَّ بِطَوْلِکَ وَمَعْرُوْفِکَ
یَا رَبَّ الْعَالَمِیْنَ وَصَلَّی اللّٰهُ عَلٰی مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِیِّیْنَ وَاٰلِهِ
الطَّاهِرِیْنَ الَّذِیْنَ اَذْهَبَ اللّٰهُ عَنْهُمُ الرِّجْسَ وَطَهَّرَهُمْ تَطْهِیْرًا
اِنَّ اللّٰهَ حَمِیْدٌ مَجِیْدٌ وَسَلَّمَ تَسْلِیْمًا اِنَّ اللّٰهَ حَمِیْدٌ مَجِیْدٌ اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ
اَدْعُوْکَ کَمَا اَمَرْتَ فَاسْتَجِبْ لِیْ کَمَا وَعَدْتَ اِنَّکَ لَا تُخْلِفُ
الْمِیْعَادَ پس برخیزد و یک رکعت مفرده وتر را با تکبیرات سبع وادعیه آنها
بجا آورد واگر نتواند بهمان تکبیرة الاحرام اکتفا نماید و بعد از قرائت
سورهٔ مبارکه حمد سه مرتبه سورهٔ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ بخواند در هر مرتبه بگوید
کَذٰلِکَ اللّٰهُ رَبِّیْ و هرگاه یک مرتبه بعد از فراغ از سورهٔ حمد بسورهٔ توحید اقتصار

کند جائز است و بعد از ان سوره قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ و سوره قُلْ أَعُوذُ
بِرَبِّ النَّاسِ را بخواند و مناسب آنست که بعد از انکه گفت قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ
الْفَلَقِ بگوید أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ و بعد از قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ أَعُوذُ بِرَبِّ
النَّاسِ را بگوید و بعد از ان شروع نماید در خواندن قنوت و تا تواند قنوت
طول دهد که طول دادن قنوت در همه نمازهاے واجبی و سنتی مطلوبست
خصوصاً در قنوت نماز شب که وقت خلوت نمودن با معبود است و محل
عرض حاجات با قاضی الحاجات است و هر دعاے که بتواند بخواند خصوصاً
این دعا را که جناب امام محمّد باقر و امام جعفر صادق علیهما السلام در قنوت
وتر فرموده اند لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيُّ
الْعَظِيمُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبِّ الْأَرَضِينَ السَّبْعِ وَمَا
فِيهِنَّ وَمَا بَيْنَهُنَّ وَرَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ و بگوید اللَّهُمَّ أَنْتَ اللَّهُ نُورُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَنْتَ اللَّهُ زَيْنُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَنْتَ اللَّهُ
جَمَالُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَنْتَ اللَّهُ عِمَادُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَنْتَ اللَّهُ
قِوَامُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَنْتَ اللَّهُ صَرِيخُ الْمُسْتَصْرِخِينَ وَأَنْتَ اللَّهُ غِيَاثُ الْمُسْتَغِيثِينَ وَأَنْتَ
اللَّهُ الْمُفَرِّجُ عَنِ الْمَكْرُوبِينَ وَأَنْتَ اللَّهُ الْمُرَوِّحُ عَنِ الْمَغْمُومِينَ
وَأَنْتَ اللَّهُ مُجِيبُ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ وَأَنْتَ اللَّهُ إِلَهُ الْعَالَمِينَ وَ
أَنْتَ اللَّهُ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ وَأَنْتَ اللَّهُ كَاشِفُ السُّوءِ وَأَنْتَ

اللّٰهمّ بِكَ تنزل كلّ حاجة يا الله ليس يردّ غضبك الّا حلمك و
لا ينجي من عقابك الّا رحمتك ولا ينجي منك الّا التضرّع اليك فهب لي من
لدنك يا الهي رحمة منك تغنيني بها عن رحمة من سواك يا الله
التي بها احييت جميع ما في البلاد وبها تنشر ميت العباد ولا
تهلكني غمّا حتّى تغفر لي وترحمني وتعرّفني الاستجابة في دعائي
وارزقني العافية الى منتهى اجلي واقلني عثرتي ولا تشمت بي عدوّي ولا تمكّنه
من رقبتي اللّٰهمّ ان رفعتني فمن ذا الذي يضعني وان وضعتني فمن ذا الذي يرفعني
وان اهلكتني فمن ذا الذي يحول بينك وبيني او يتعرّض لك في شيء
من امري وقد علمت ان ليس في حكمك ظلم ولا في نقمتك عجلة وانّما
يعجل من يخاف الفوت وانّما يحتاج الى الظلم الضعيف وقد تعاليت
عن ذلك يا الهي فلا تجعلني للبلاء غرضا ولا لنقمتك نصبا ومهّلني
ونفّسني واقلني عثرتي ولا تتبعني ببلاء على اثر بلاء فقد ترى ضعفي و
قلّة حيلتي استعيذ بك الليلة فاعذني واستجير بك من النار فاجرني
واسئلك الجنّة فلا تحرمني پس بخوان خدا را بهر چیزیکه خواهی و هرگاه دعا
داری ووقت هم وسعت دارد سه مرتبه بگو استجير بالله من النار و بعد
ازان این دعا را بخوان وجّهت وجهي للّذي فطر السموات والارض
حنيفا مسلما وما انا من المشركين قل انّ صلوتي ونسكي ومحياي

وَمَمَاتِي لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذٰلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ
اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَصَلِّ عَلٰى مَلَائِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ وَأُولِي
الْعَزْمِ مِنَ الْمُرْسَلِينَ وَالْأَنْبِيَاءِ الْمُنْتَجَبِينَ وَالْأَئِمَّةِ الرَّاشِدِينَ أَوَّلِهِمْ
وَآخِرِهِمْ اَللّٰهُمَّ عَذِّبْ كَفَرَةَ أَهْلِ الْكِتَابِ وَجَمِيعَ الْمُشْرِكِينَ وَمَنْ
ضَارَعَهُمْ مِنَ الْمُنَافِقِينَ فَإِنَّهُمْ يَتَقَلَّبُونَ فِي نِعْمَتِكَ وَيَجْعَلُونَ
الْحَمْدَ لِغَيْرِكَ فَتَعَالَيْتَ عَمَّا يَقُولُونَ وَعَمَّا يَصِفُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا
اَللّٰهُمَّ الْعَنِ الرُّؤَسَاءَ وَالْقَادَةَ وَالْأَتْبَاعَ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ
الَّذِينَ صَدُّوا عَنْ سَبِيلِكَ اَللّٰهُمَّ أَنْزِلْ بِهِمْ بَأْسَكَ وَنَقِمَتَكَ
فَإِنَّهُمْ كَذَّبُوا عَلٰى رَسُولِكَ وَبَدَّلُوا نِعْمَتَكَ وَأَفْسَدُوا عِبَادَكَ وَ
حَرَّفُوا كِتَابَكَ وَغَيَّرُوا سُنَّةَ نَبِيِّكَ اَللّٰهُمَّ الْعَنْهُمْ وَأَتْبَاعَهُمْ
وَأَوْلِيَائَهُمْ وَأَعْوَانَهُمْ وَمُحِبِّيهِمْ وَاحْشُرْهُمْ وَأَتْبَاعَهُمْ إِلٰى
جَهَنَّمَ زُرْقًا اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ بِأَفْضَلِ صَلَوَاتِكَ
وَعَلٰى أَئِمَّةِ الْهُدٰى الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ پس دعا کن چهل نفر یا بیشتر
از برادران خود را باین نحو اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِفُلَانٍ وَفُلَانٍ پس هفتاد مرتبه یا صد
مرتبه بگو أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ رَبِّي وَأَتُوبُ إِلَيْهِ واستغفار را بدست راست
بشمار و دست چپ را بلند داشته باش و بعد از آن هفت مرتبه بگو أَسْتَغْفِرُ
اللّٰهَ نَفْسِي الَّذِي لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لِجَمِيعِ ظُلْمِي وَجُرْمِي

وَجُرمي وَاِسرافي عَلىٰ نَفسي وَاَتوبُ اِلَيهِ پس بگو رَبِّ اَسَأتُ وَ
ظَلَمتُ نَفسي وَبِئسَ ما صَنَعتُ وَهٰذِهِ يَدايَ يا رَبِّ جَزاءً
بِما كَسَبَت وَهٰذِهِ رَقَبَتي خاضِعَةً بِما اَتَيتُ وَها اَنا ذا بَينَ
يَدَيكَ فَخُذ لِنَفسِكَ مِن نَفسِي الرِّضا حَتّىٰ تَرضىٰ لَكَ العُتبىٰ
لا اَعُودُ پس سى صد مرتبه بگو اَلعَفوَ وبعد ازان بگو رَبِّ اغفِر لي
وَارحَمني وَتُب عَلَيَّ اِنَّكَ اَنتَ التَّوّابُ الرَّحيمُ وهرگاه
توانى بخوان اين دعاى جناب سجاد ع را كه در قنوت مى خواندند
سَيِّدي سَيِّدي هٰذِهِ يَدايَ قَد مَدَدتُهُما اِلَيكَ بِالذُّنُوبِ
مَملُوَّةً وَعَينايَ بِالرَّجاءِ مَمدُودَةً وَحَقٌّ لِمَن دَعاكَ بِالنَّدَمِ
تَذَلُّلاً اَن تُجيبَهُ بِالكَرَمِ تَفَضُّلاً سَيِّدي اَمِن اَهلِ الشَّقاءِ
خَلَقتَني فَاُطيلُ بُكائي اَم مِن اَهلِ السَّعادَةِ خَلَقتَني فَاُبَشِّرُ
رَجائي سَيِّدي اَ لِضَربِ المَقامِعِ خَلَقتَ اَعضائي اَم لِشُربِ
الحَميمِ خَلَقتَ اَمعائي سَيِّدي لَو اَنَّ عَبداً استَطاعَ الهَرَبَ مِن
مَولاهُ لَكُنتُ اَوَّلَ الهارِبينَ مِنكَ لٰكِنّي اَعلَمُ اَنّي لا اَفُوتُكَ سَيِّدي
لَو اَنَّ عَذابي مِمّا يَزيدُ في مُلكِكَ لَسَأَلتُكَ الصَّبرَ عَلَيهِ غَيرَ
اَنّي اَعلَمُ اَنَّهُ لا يَزيدُ في مُلكِكَ طاعَةُ المُطيعينَ وَلا يَنقُصُ
مِنهُ مَعصِيَةُ العاصينَ سَيِّدي وَما اَنا وَما خَطَري هَبلي

بِفَضْلِكَ وَ جَمِّلْنِي بِسِتْرِكَ وَاعْفُ عَنْ تَوْبِيخِي بِكَرَمِ وَجْهِكَ
يَا اِلٰهِي وَسَيِّدِي ارْحَمْنِي مَصْرُوعاً عَلَى الْفِرَاشِ تُقَلِّبُنِي
اَيْدِي اَحِبَّتِي وَارْحَمْنِي مَطْرُوحاً عَلَى الْمُغْتَسَلِ يُغَسِّلُنِي
صَالِحُ جِيرَتِي وَارْحَمْنِي مَحْمُولاً قَدْ تَنَاوَلَ الْاَقْرِبَاءُ اَطْرَافَ
جِنَازَتِي وَارْحَمْ فِي ذٰلِكَ الْبَيْتِ الْمُظْلِمِ وَحْشَتِي وَغُرْبَتِي
وَوَحْدَتِي وهرگاه وقت تنگ باشد یا ترا حاجتی و فرصتی نباشد بجای
این دعا را که در همه قنوتها می توان خواند اَللّٰهُمَّ اِنَّ كَثْرَةَ الذُّنُوبِ
تَكُفُّ اَيْدِيَنَا عَنِ انْبِسَاطِهَا اِلَيْكَ بِالسُّؤَالِ وَالْمُدَاوَمَةَ
عَلَى الْمَعَاصِي تَمْنَعُنَا عَنِ التَّضَرُّعِ وَالْاِبْتِهَالِ وَالرَّجَاءُ يَحُثُّنَا
عَلَى سُؤَالِكَ يَا ذَا الْجَلَالِ فَاِنْ لَمْ يَعْطِفِ السَّيِّدُ عَلَى عَبْدِهِ
فَمِمَّنْ يَبْتَغِي النَّوَالَ فَلَا تَرُدَّ اَكُفَّنَا الْمُتَضَرِّعَةَ اِلَيْكَ اِلَّا بِبُلُوغِ
الْاٰمَالِ وَصَلَّى اللّٰهُ عَلَى اَشْرَفِ الْاَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ مُحَمَّدٍ
وَاٰلِهِ الطَّاهِرِينَ پس رکوع بکن و بعد از سر برداشتن از رکوع
بگو هٰذَا مَقَامُ مَنْ حَسَنَاتُهُ نِعْمَةٌ مِنْكَ وَسَيِّئَاتُهُ بِعَمَلِهِ
وَذَنْبُهُ عَظِيمٌ وَشُكْرُهُ قَلِيلٌ وَلَيْسَ لِذٰلِكَ اِلَّا دَفْعُكَ
وَرَحْمَتُكَ اِلٰهِي طُمُوحُ الْاٰمَالِ قَدْ خَابَتْ اِلَّا لَدَيْكَ وَمَعَاكِفُ
الْهِمَمِ قَدْ تَقَطَّعَتْ اِلَّا عَلَيْكَ وَمَذَاهِبُ الْعُقُولِ قَدْ سَمَتْ

الا الیک فالیک الرّجاء و الیک الملتجی یا اکرم مقصود و یا
اجود مسئول هربت الیک بنفسی یا ملجأ الهاربین باثقال
الذّنوب احملها علی ظهری و لا اجد لی الیک شافعا
سوی معرفتی بانّک اقرب من رجاه الطّالبون و لجأ
الیه المضطرّون و امل ما لدیه الرّاغبون یا من فتق
العقول بمعرفته و اطلق الالسن بحمده و جعل ما امتنّ
به علی عباده کفاء لتادیة حقّه صلّ علی محمّد و اله
و لا تجعل للهموم علی عقلی سبیلا و لا للباطل علی عملی
دلیلا و افتح لی بخیر الدّنیا و الاخرة یا ولیّ الخیر برحمتک
یا ارحم الرّاحمین پس بسجده برو و هر دو سجده را بعمل آور و بعد
از سجده تشهد بخوان و نماز را سلام بده و بعد از سلام تسبیح فاطمه زهرا
صلوات الله و سلامه علیها را بخوان پس سه مرتبه بگو سبحان
ربّی الملک القدّوس العزیز الحکیم یا حیّ یا قیّوم
یا برّ یا رحیم یا غنیّ یا کریم ارزقنی من التّجارة
اعظمها فضلا و اوسعها رزقا و خیرها لی عاقبة فانّه
لا خیر فیما لا عاقبة له پس بخوان دعای را که معروف بدعای حزین است
اناجیک یا موجود فی کلّ مکان لعلّک تسمع ندائی فقد عظم

جُرمي وتلّ حياتي مولاي يا مولاي أيّ الأهوالِ أتذكّر و
أيّها أنسى ولو لم يكن إلّا الموتُ لكفى وما بعد الموتِ أعظمُ
وأدهى مولاي يا مولاي حتّى متى وإلى متى أقولُ لك العتبى
مرّةً بعد أخرى ثمّ لا تجدُ عندي صدقاً ولا وفاءً فيا
غوثاهُ ثمّ واغوثاهُ بك يا الله مِن هوى قد غلبني ومن
عدوٍّ قد استكلب عليّ ومن دنيا قد تزيّنت لي ومن نفسٍ
أمّارةٍ بالسّوءِ إلّا ما رحم ربّي مولاي يا مولاي إن كنت
رحمت مثلي فارحمني وإن كنت قبلت مثلي فاقبلني يا
قابل السّحرة اقبلني يا من لم أزل أتعرّفُ منهُ الحسنى يا
من يغذّيني بالنّعيم صباحاً ومساءً ارحمني يوم آتيك
فرداً شاخصاً إليك بصري مقلّداً عملي قد تبرّأ جميعُ
الخلقِ منّي نعم وأبي وأمّي ومن كان له كدّي وسعيي فإن لم
ترحمني فمن يرحمني ومن يؤنسُ في القبرِ وحشتي ومن ينطقُ لساني
إذا خلوتُ بعملي وسائلتني عمّا أنت أعلم به منّي فإن قلتُ نعم
فأين المهربُ من عدلك وإن قلتُ لم أفعل قلت ألم أكن الشّاهد عليك
فعفوك عفوك يا ربّ يا مولاي قبل سرابيلِ القطرانِ عفوك عفوك يا مولاي
قبل أن تغلّ الأيدي إلى الأعناقِ يا أرحم الرّاحمين وخير الغافرين

پس بسجده برو و در سجده بگو اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ وَارْحَمْ ذُلِّیْ
بَیْنَ یَدَیْکَ وَتَضَرُّعِیْ اِلَیْکَ وَوَحْشَتِیْ مِنَ النَّاسِ وَاُنْسِیْ بِکَ یَا کَرِیْمُ
یَا کَائِنًا قَبْلَ کُلِّ شَیْءٍ یَا مُکَوِّنَ کُلِّ شَیْءٍ یَا کَائِنًا بَعْدَ کُلِّ شَیْءٍ لَا
تَفْضَحْنِیْ فَاِنَّکَ بِیْ عَالِمٌ وَلَا تُعَذِّبْنِیْ فَاِنَّکَ عَلَیَّ قَادِرٌ اللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُ
بِکَ مِنْ کَرْبِ الْمَوْتِ وَمِنْ سُوْءِ الْمَرْجِعِ فِی الْقُبُوْرِ وَمِنَ النَّدَامَةِ
یَوْمَ الْقِیٰمَةِ اَسْئَلُکَ عِیْشَةً هَنِیْئَةً وَمِیْتَةً سَوِیَّةً وَمُنْقَلَبًا کَرِیْمًا غَیْرَ
مُخْزٍ وَلَا فَاضِحٍ اللّٰهُمَّ مَغْفِرَتُکَ اَوْسَعُ مِنْ ذُنُوْبِیْ وَرَحْمَتُکَ
اَرْجٰی عِنْدِیْ مِنْ عَمَلِیْ فَصَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ وَاغْفِرْ لِیْ
یَا حَیًّا لَا یَمُوْتُ و مستحب است که در هر یک از سجده شکر مفرده و تر سه مرتبه
بگوید سُبُّوْحٌ قُدُّوْسٌ رَبُّ الْمَلٰئِکَةِ وَالرُّوْحِ و در بین سجدتین بنشیند
و آیة الکرسی را بخواند پس دانسته شد که آداب قنوت وتر سه چیز است
اول دعا در حق چهل نفر برادران دینی نمودن است هر چند در خصوص
قنوت وتر حدیثی بنظر نرسیده اما عمومات احادیث در فضیلت دعا
در حق چهل نفر از برادرانِ دینی شامل این مقام نیز هست و فتوای
جماعتی از فقها در خصوص توظیف این دعا در قنوت وتر کافی است
و حکم باستجابت این دعا در قنوت وتر بی عیب است و ظاهر آنست
که امتثال بعمل می باید بدعا کردن در حق چهل نفر مرد خواه مرده باشند

وخواه زنده وخواه عادل باشند وخواه نباشند وخواه دعا بجهت غفران ذنوب ایشان بوده باشد وخواه بجهت حوائج مشروعهٔ ایشان چه در امور متعلقه بدنیاے ایشان باشد وچه در امور متعلقه بآخرت ایشان دوم از آداب قنوت وتر استغفار است بهر لفظ که باشد لکن بطریقی که مذکور شد بهتر است سویم از آداب این قنوت سه صد مرتبه العفو است که مذکور گردید و بدانکه هرگاه خواهد اقتصار به یکے ازین سه آداب نماید ظاهر آنست که اقتصار بهفتاد مرتبه استغفار بهتر باشد مگر آنکه در دعاے برادران دینی طلب مغفرت ذنوب ایشان باشد که درین صورت دور نیست که اقتصار بدعا اولے است چون که شامل استغفار نیز هست مروی است که هر کس طلب مغفرت برادر دینی خود نماید حدا چندین هزار مقابل او عطا فرماید وحدیث عبد الله بن جندب در عرفات مشهور است ودر کتب معتبره مسطور است وهرگاه خواهد اقتصار بدو آداب نماید دعا مؤمنین واستغفار را اختیار نماید لکن جمع میان هر سه آداب اتیان بافضل افراد است وبدانکه بعد از فراغ از یازده رکعت نماز شب باید شروع کند در نافلهٔ صبح وآن دو رکعت است که در رکعت اول بعد از حمد مستحب است که سوره قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ودر ثانیه قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ را بخواند واول وقت این نافله بعد از انقضای نصف

شب است بعد از یازده رکعت نافلهٔ شب و شفع و وتر و آخر وقتش ذرد و

ظهور سرخی مشرقی است لکن افضل وقتش مابین صبح کاذب و صبح صادق

است و هرگاه کسی قبل از صبح ترک این نافله نمود و بعد از نماز صبح خواهد که این

نافله را بجا آورد مادامیکه حمرهٔ مشرقی ظاهر نگردیده باید به نیت ادا

بعمل آورد و چون از نافلهٔ صبح فارغ گردد سنت است که رو بقبله بجانب

راست تکیه کند و گونهٔ روی راست را بر دست راست گذارد و

بگوید اِسْتَمْسَکْتُ بِعُرْوَةِ اللهِ الْوُثْقَى الَّتِي لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاعْتَصَمْتُ

بِحَبْلِ اللهِ الْمَتِينِ وَاَعُوذُ بِاللهِ مِنْ شَرِّ فَسَقَةِ الْعَرَبِ وَالْعَجَمِ وَشَرِّ فَسَقَةِ

الْجِنِّ وَالْاِنْسِ رَبِّيَ اللهُ رَبِّيَ اللهُ اٰمَنْتُ بِاللهِ وَتَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللهِ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللهِ فَهُوَ حَسْبُهُ

اِنَّ اللهَ بَالِغُ اَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا اَللّٰهُمَّ مَنْ اَصْبَحَ وَلَهُ

حَاجَةٌ اِلَى مَخْلُوقٍ فَاِنَّ حَاجَتِي وَرَغْبَتِي اِلَيْكَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ

لَكَ لَكَ الْحَمْدُ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الصَّبَاحِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ فَالِقِ الْاِصْبَاحِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ نَاشِرِ الْاَرْوَاحِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ قَاسِمِ الْمَعَاشِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ

جَاعِلِ اللَّيْلِ سَكَنًا وَالشَّمْسِ وَالْقَمَرِ حُسْبَانًا ذٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ

الْعَلِيمِ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَاٰلِ مُحَمَّدٍ وَاجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا وَفِي

بَصَرِي نُورًا وَعَلَى لِسَانِي نُورًا وَمِنْ بَيْنِ يَدَيَّ نُورًا وَمِنْ خَلْفِي نُورًا

وَعَنْ یَمِینِی نُوراً وَعَنْ شِمالِی نُوراً وَمِنْ فَوْقِی نُوراً وَمِنْ تَحْتِی نُوراً
وَاَعْظِمْ لِیَ النُّورَ وَاجْعَلْ لِی نُوراً اَمْشِی بِهِ فِی النّاسِ وَلا تَحْرِمْنِی نُورَکَ
یَوْمَ الْقِیامَةِ پس بخواند آیة الکرسی و قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ و قُلْ
اَعُوذُ بِرَبِّ النّاسِ و پنج آیه آخر آل عمران و آن اینست اِنَّ فِی خَلْقِ السَّمٰواتِ
وَالْاَرْضِ وَاخْتِلافِ اللَّیْلِ وَالنَّهارِ لَآیاتٍ لِاُولِی الْاَلْبابِ الَّذِینَ
یَذْکُرُونَ اللهَ قِیاماً وَقُعُوداً وَعَلی جُنُوبِهِمْ وَیَتَفَکَّرُونَ
فِی خَلْقِ السَّمٰواتِ وَالْاَرْضِ رَبَّنا ما خَلَقْتَ هٰذا باطِلاً سُبْحانَکَ فَ
قِنا عَذابَ النّارِ رَبَّنا اِنَّکَ مَنْ تُدْخِلِ النّارَ فَقَدْ اَخْزَیْتَهُ
وَما لِلظّالِمِینَ مِنْ اَنْصارٍ رَبَّنا اِنَّنا سَمِعْنا مُنادِیاً یُنادِی لِلْاِیمانِ
اَنْ آمِنُوا بِرَبِّکُمْ فَآمَنّا رَبَّنا فَاغْفِرْ لَنا ذُنُوبَنا وَکَفِّرْ عَنّا
سَیِّئاتِنا وَتَوَفَّنا مَعَ الْاَبْرارِ رَبَّنا وَآتِنا ما وَعَدْتَنا عَلی رُسُلِکَ
وَلا تُخْزِنا یَوْمَ الْقِیامَةِ اِنَّکَ لا تُخْلِفُ الْمِیعادَ پس مؤکد تسبیح
وتسبیح فاطمه زهرا صلوات الله علیها را بخواند و بعد از آن صد مرتبه
بگوید سُبْحانَ رَبِّیَ الْعَظِیمِ وَبِحَمْدِهِ اَسْتَغْفِرُ اللهَ رَبِّی وَاَتُوبُ
اِلَیْهِ و هفت مرتبه بگوید بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیمِ وَلا حَوْلَ وَلا
قُوَّةَ اِلّا بِاللهِ الْعَلِیِّ الْعَظِیمِ و هرگاه اقتصار خواهد بهفتاد مرتبه اَسْتَغْفِرُ اللهَ
رَبِّی وَاَتُوبُ اِلَیْهِ اکتفا کند و همچنین بهفت مرتبه اَسْتَغْفِرُ اللهَ

الَّذِی

الَّذِی لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ وَاَتُوبُ اِلَیْهِ نیز اقتصار جائز است
پس دو سجدهٔ شکر را بجا آورد و بخواند ادعیهٔ سجدهٔ شکر را چنانچه مذکور
گردید و در سجدهٔ آخر دعا کند برای برادران ایمانی خود و بگوید اَللّٰهُمَّ
رَبَّ الْفَجْرِ وَاللَّیَالِی الْعَشْرِ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ وَاللَّیْلِ اِذَا یَسْرِ
وَرَبَّ کُلِّ شَیْءٍ وَاِلٰهَ کُلِّ شَیْءٍ وَخَالِقَ کُلِّ شَیْءٍ وَمَلِیکَ کُلِّ شَیْءٍ صَلِّ
عَلٰی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَافْعَلْ بِی وَبِفُلَانٍ وَفُلَانٍ مَا اَنْتَ
اَهْلُهُ فَاِنَّکَ اَهْلُ التَّقْوٰی وَاَهْلُ الْمَغْفِرَةِ و باید بجای افعل
بی و بفلان دعای خود و برادران مؤمن را مذکور سازد و پس هر گاه
تواند بخواند این استغفار را که جناب امیر المؤمنین ع روحنا فداه
در عقب نافله صبح می خواندند اَللّٰهُمَّ اِنِّی اَسْتَغْفِرُکَ لِکُلِّ ذَنْبٍ
جَرٰی بِهِ عِلْمُکَ فِیَّ وَعَلَیَّ اِلٰی آخِرِ عُمْرِی بِجَمِیعِ ذُنُوبِی
لِاَوَّلِهَا وَآخِرِهَا وَعَمْدِهَا وَخَطَائِهَا وَقَلِیلِهَا وَکَثِیرِهَا وَدَقِیقِهَا
وَجَلِیلِهَا وَقَدِیمِهَا وَحَدِیثِهَا وَسِرِّهَا وَعَلَانِیَتِهَا وَجَمِیعِ
مَا اَنَا مُذْنِبُهُ وَاَتُوبُ اِلَیْکَ وَاَسْئَلُکَ اَنْ تُصَلِّیَ عَلٰی مُحَمَّدٍ
وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاَنْ تَغْفِرَ لِی جَمِیعَ مَا اَحْصَیْتَ مِنْ مَظَالِمِ
الْعِبَادِ قِبَلِی فَاِنَّ لِعِبَادِکَ عَلَیَّ حُقُوقاً وَاَنَا مُرْتَهَنٌ بِهَا تَغْفِرُهَا
لِی کَیْفَ شِئْتَ وَاَنّٰی شِئْتَ یَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ و هر گاه وقت

وسعت دارد بخواند دعاے راکہ جناب سید سجاد بعد از نماز شب میخواندہ وآن این است اَللّٰهُمَّ یَا ذَا الْمُلْكِ الْمُتَأَبِّدِ بِالْخُلُودِ وَالسُّلْطَانِ الْمُمْتَنِعِ بِغَيْرِ جُنُودٍ وَلَا أَعْوَانٍ وَالْعِزِّ الْبَاقِي عَلَى مَرِّ الدُّهُورِ وَخَوَالِي الْأَعْوَامِ وَمَوَاضِي الْأَزْمَانِ وَالْأَيَّامِ عَزَّ سُلْطَانُكَ عِزًّا لَا حَدَّ لَهُ بِأَوَّلِيَّةٍ وَلَا مُنْتَهَى لَهُ بِآخِرِيَّةٍ وَاسْتَعْلَى مُلْكُكَ عُلُوًّا سَقَطَتِ الْأَشْيَاءُ دُونَ بُلُوغِ أَمَدِهِ وَلَا يَبْلُغُ أَدْنَى مَا اسْتَأْثَرْتَ بِهِ مِنْ ذَلِكَ أَقْصَى نَعْتِ النَّاعِتِينَ ضَلَّتْ فِيكَ الصِّفَاتُ وَتَفَسَّخَتْ دُونَكَ النُّعُوتُ وَحَارَتْ فِي كِبْرِيَائِكَ لَطَائِفُ الْأَوْهَامِ كَذَلِكَ أَنْتَ اللّٰهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَوَّلُ فِي أَوَّلِيَّتِكَ وَعَلَى ذَلِكَ أَنْتَ دَائِمٌ لَا تَزُولُ وَأَنَا الْعَبْدُ الضَّعِيفُ عَمَلًا الْجَسِيمُ أَمَلًا خَرَجَتْ مِنْ يَدِي أَسْبَابُ الْوُصُلَاتِ إِلَّا وُصْلَةَ رَحْمَتِكَ وَتَقَطَّعَتْ عَنِّي عِصَمُ الْآمَالِ إِلَّا مَا أَنَا مُعْتَصِمٌ بِهِ مِنْ عَفْوِكَ قَلَّ عِنْدِي مَا أَعْتَدُّ بِهِ مِنْ طَاعَتِكَ وَكَثُرَ عَلَيَّ مَا أَبُوءُ بِهِ مِنْ مَعْصِيَتِكَ وَلَنْ يَضِيقَ عَلَيْكَ عَفْوٌ عَنْ عَبْدِكَ وَإِنْ أَسَاءَ فَاعْفُ عَنِّي اَللّٰهُمَّ وَقَدْ أَشْرَفَ عَلَى خَفَايَا الْأَعْمَالِ عِلْمُكَ وَانْكَشَفَ كُلُّ مَسْتُورٍ دُونَ خُبْرِكَ وَلَا تَنْطَوِي عَنْكَ دَقَائِقُ الْأُمُورِ وَلَا تَعْزُبُ عَنْكَ غَيِّبَاتُ السَّرَائِرِ

وَقَدِ اسْتَحْوَذَ عَلَيَّ عَدُوُّكَ الَّذِي اسْتَنْظَرَكَ لِغَوَايَتِي فَأَنْظَرْتَهُ وَ
اسْتَمْهَلَكَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ لِإِضْلَالِي فَأَمْهَلْتَهُ فَأَوْقَعَنِي وَقَدْ هَرَبْتُ
إِلَيْكَ مِنْ صَغَائِرِ ذُنُوبٍ مُوبِقَةٍ وَكَبَائِرِ أَعْمَالٍ مُرْدِيَةٍ حَتَّى إِذَا
قَارَفْتُ مَعْصِيَتَكَ وَاسْتَوْجَبْتُ بِسُوءِ سَعْيِي سَخْطَتَكَ فَتَلَ عَنِّي
عِذَارَ غَدْرِهِ وَتَلَقَّانِي بِكَلِمَاتِ كُفْرِهِ وَتَوَلَّى الْبَرَاءَةَ مِنِّي وَأَدْبَرَ
مُوَلِّيًا عَنِّي فَأَصْحَرَنِي لِغَضَبِكَ فَرِيدًا وَأَخْرَجَنِي إِلَى فِنَاءِ
نَقِمَتِكَ طَرِيدًا لَا شَفِيعٌ يَشْفَعُ لِي إِلَيْكَ وَلَا خَفِيرٌ يُؤْمِنُنِي عَلَيْكَ
وَلَا حِصْنٌ يَحْجُبُنِي عَنْكَ وَلَا مَلَاذٌ أَلْجَأُ إِلَيْهِ مِنْكَ فَهَذَا مَقَامُ
الْعَائِذِ بِكَ وَمَحَلُّ الْمُعْتَرِفِ لَكَ فَلَا يَضِيقَنَّ عَنِّي فَضْلُكَ وَلَا
يَقْصُرَنَّ دُونِي عَفْوُكَ وَلَا أَكُنْ أَخْيَبَ عِبَادِكَ التَّائِبِينَ وَلَا أَقْنَطَ
وُفُودِكَ الْآمِلِينَ وَاغْفِرْ لِي إِنَّكَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ اللَّهُمَّ إِنَّكَ أَمَرْتَنِي
فَتَرَكْتُ وَنَهَيْتَنِي فَرَكِبْتُ وَسَوَّلَ لِيَ الْخَطَاءَ خَاطِرُ السُّوءِ فَفَرَّطْتُ
وَلَا أَسْتَشْهِدُ عَلَى صِيَامِي نَهَارًا وَلَا أَسْتَجِيرُ بِتَهَجُّدِي لَيْلًا وَلَا تُثْنِي
عَلَيَّ بِإِحْيَائِهَا سُنَّةٌ حَاشَا فُرُوضِكَ الَّتِي مَنْ ضَيَّعَهَا هَلَكَ وَلَسْتُ
أَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِفَضْلِ نَافِلَةٍ مَعَ كَثِيرِ مَا أَغْفَلْتُ مِنْ وَظَائِفِ
فُرُوضِكَ وَتَعَدَّيْتُ عَنْ مَقَامَاتِ حُدُودِكَ إِلَى حُرُمَاتٍ انْتَهَكْتُهَا
وَكَبَائِرِ ذُنُوبٍ اجْتَرَحْتُهَا كَانَتْ عَافِيَتُكَ لِي مِنْ فَضَائِحِهَا سِتْرًا

وَهٰذَا مَقَامُ مَنِ اسْتَحْيٰى لِنَفْسِهِ مِنْكَ وَسَخِطَ عَلَيْهَا وَرَضِيَ عَنْكَ

فَتَلَقَّاكَ بِنَفْسٍ خَاشِعَةٍ وَرَقَبَةٍ خَاضِعَةٍ وَظَهْرٍ مُثْقَلٍ مِنَ الْخَطَايَا

وَاقِفًا بَيْنَ الرَّغْبَةِ اِلَيْكَ وَالرَّهْبَةِ مِنْكَ وَاَنْتَ اَوْلٰى مَنْ رَجَاهُ

وَاَحَقُّ مَنْ خَشِيَهُ وَاتَّقَاهُ فَاَعْطِنِي يَا رَبِّ مَا رَجَوْتُ وَآمِنِّي

مَا حَذِرْتُ وَعُدْ عَلَيَّ بِعَائِدَةِ رَحْمَتِكَ اِنَّكَ اَكْرَمُ الْمَسْئُولِينَ

اَللّٰهُمَّ وَاِذْ سَتَرْتَنِي بِعَفْوِكَ وَتَغَمَّدْتَنِي بِفَضْلِكَ فِي دَارِ الْفَنَاءِ

بِحَضْرَةِ الْاَكْفَاءِ فَاَجِرْنِي مِنْ فَضِيحَاتِ دَارِ الْبَقَاءِ عِنْدَ

مَوَاقِفِ الْاَشْهَادِ مِنَ الْمَلٰائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ وَالرُّسُلِ الْمُكَرَّمِينَ

وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ مِنْ جَارٍ كُنْتُ اُكَاتِمُهُ سَيِّئَاتِي وَمِنْ

ذِي رَحِمٍ كُنْتُ اَحْتَشِمُ مِنْهُ فِي سَرِيرَاتِي لَمْ اَثِقْ بِهِمْ رَبِّ فِي السِّتْرِ

عَلَيَّ وَوَثِقْتُ بِكَ يَا رَبِّ فِي الْمَغْفِرَةِ لِي وَاَنْتَ اَوْلٰى مَنْ وُثِقَ بِهِ وَاَعْطٰى

مَنْ رُغِبَ اِلَيْهِ وَاَرْاَفُ مَنِ اسْتُرْحِمَ فَارْحَمْنِي اَللّٰهُمَّ وَاَنْتَ

حَدَرْتَنِي مَاءً مَهِينًا مِنْ صُلْبٍ مُتَضَائِقِ الْعِظَامِ حَرِجِ

الْمَسَالِكِ اِلٰى رَحِمٍ ضَيِّقَةٍ سَتَرْتَهَا بِالْحُجُبِ تُصَرِّفُنِي

حَالًا عَنْ حَالٍ حَتّٰى انْتَهَيْتَ بِي اِلٰى تَمَامِ الصُّورَةِ وَاَثْبَتَّ

فِي الْجَوَارِحِ كَمَا نَعَتَّ فِي كِتَابِكَ نُطْفَةً ثُمَّ عَلَقَةً ثُمَّ مُضْغَةً ثُمَّ

عِظَامًا ثُمَّ كَسَوْتَ الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ اَنْشَاْتَنِي خَلْقًا آخَرَ كَمَا شِئْتَ

حَتّى إِذَا احْتَجْتُ إِلى رِزْقِكَ وَلَمْ أَسْتَغْنِ عَنْ غِيَاثِ فَضْلِكَ جَعَلْتَ
لِي قُوتاً مِنْ فَضْلِ طَعَامٍ وَشَرَابٍ أَجْرَيْتَهُ لِأَمَتِكَ الَّتِي أَسْكَنْتَنِي
جَوْفَهَا وَأَوْدَعْتَنِي قَرَارَ رَحِمِهَا وَلَوْ تَكِلُنِي يَا رَبِّ فِي تِلْكَ
الْحَالاَتِ إِلى حَوْلِي أَوْ تَضْطَرُّنِي إِلى قُوَّتِي لَكَانَ الْحَوْلُ عَنِّي
مُعْتَزِلاً وَلَكَانَتِ الْقُوَّةُ مِنِّي بَعِيدَةً فَغَذَوْتَنِي بِفَضْلِكَ
غِذَاءَ الْبَرِّ اللَّطِيفِ تَفْعَلُ ذلِكَ بِي تَطَوُّلاً عَلَيَّ إِلى غَايَتِي
هذِهِ لاَ أَعْدَمُ بِرَّكَ وَلاَ يُبْطِئُ بِي حُسْنُ صَنِيعِكَ وَلاَ تَتَأَكَّدُ
مَعَ ذلِكَ ثِقَتِي فَأَتَفَرَّغَ لِمَا هُوَ أَحْظى لِي عِنْدَكَ قَدْ مَلَكَ
الشَّيْطَانُ عِنَانِي فِي سُوءِ الظَّنِّ وَضَعْفِ الْيَقِينِ فَأَنَا أَشْكُو سُوءَ
مُجَاوَرَتِهِ لِي وَطَاعَةَ نَفْسِي لَهُ وَأَسْتَعْصِمُكَ مِنْ مَلَكَتِهِ وَأَتَضَرَّعُ
إِلَيْكَ فِي أَنْ تُسَهِّلَ إِلى رِزْقِي سَبِيلاً فَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى ابْتِدَائِكَ
بِالنِّعَمِ الْجِسَامِ وَإِلْهَامِكَ الشُّكْرَ عَلَى الْإِحْسَانِ وَالْإِنْعَامِ فَصَلِّ
عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَسَهِّلْ عَلَيَّ رِزْقِي وَأَنْ تُقَنِّعَنِي بِتَقْدِيرِكَ لِي
وَأَنْ تُرْضِيَنِي بِحِصَّتِي فِيمَا قَسَمْتَ لِي وَأَنْ تَجْعَلَ مَا ذَهَبَ
مِنْ جِسْمِي وَعُمُرِي فِي سَبِيلِ طَاعَتِكَ إِنَّكَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ اللّهُمَّ
إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ نَارٍ تَغَلَّظْتَ بِهَا عَلى مَنْ عَصَاكَ وَتَوَعَّدْتَ
بِهَا مَنْ صَدَفَ عَنْ رِضَاكَ وَمِنْ نَارٍ نُورُهَا ظُلْمَةٌ وَهَيِّنُهَا

الیم و بعید ها قریب و من نار یاکل بعضها بعض و یصول بعضها
علی بعض و من نار تذر العظام رمیما و تسقی اهلها حمیما و من
نار لا تبقی علی من تضرع الیها و لا ترحم من استعطفها و لا تقدر
علی التخفیف عمن خشع لها و استسلم الیها تلقی سکانها باحر ما
لدیها من الیم النکال و شدید الوبال و اعوذ بک من عقاربها
الفاغرة افواهها و حیاتها الصالقة بانیابها و شرابها الذی
یقطع امعاء و افئدة سکانها و ینزع قلوبهم و استهدیک
لما باعد منها و اخر عنها اللهم صل علی محمد و آله و اجرنی
منها بفضل رحمتک و اقلنی عثراتی بحسن اقالتک و لا تخذلنی
یا خیر المجیرین انک تقی الکریهة و تعطی الحسنة و تفعل ما
ترید و انت علی کل شیء قدیر اللهم صل علی محمد و آله
اذا ذکر الابرار و صل علی محمد و آله ما اختلف اللیل
و النهار صلوة لا ینقطع مددها و لا یحصی عددها صلوة
تشحن الهواء و تملأ الارض و السماء صلی الله علیه و آله حتی یرضی
و صلی الله علیه و آله بعد الرضا صلوة لا حد لها و لا منتهی یا ارحم الراحمین

آے برادر من احادیث در فضیلت نافلهٔ شب بسیار است و افضل
از همه نوافل است و بعد از نافلهٔ شب نافلهٔ ظهر افضل از باقی است

وبعد از آن نافلهٔ فجر افضل از سائر است وبعد از نافلهٔ فجر نافلهٔ مغرب افضل
از همه است ونافلهٔ عصر افضل از نافلهٔ عشا است بلکه انکه بهترین اوقات
برای استغفار سحر است ودر قرآن اوصاف مستغفرین مسطور است
چنانکه فرموده اَلْمُسْتَغْفِرِيْنَ بِالْاَسْحَارِ ونیز می فرماید وَبِالْاَسْحَارِ
هُمْ يَسْتَغْفِرُوْنَ **کلینی** در کافی از حضرت رسالت پناه صلعم
آورده که بهترین وقتی که بخوانید خدای عز وجل را در آن سحرها است
وتلاوت فرمودند این آیه را که در قول یعقوبؑ است سَوْفَ اَسْتَغْفِرُ لَكُمْ
رَبِّيْ وفرمودند که تاخیر انداخت یعقوبؑ استغفار را برای فرزندان خود
تا وقت سحر **ونیز** در کتاب مذکور از آن حضرت صلعم آورده که بهترین دعاها
استغفار است **ونیز** در کتاب مذکور از حضرت امام جعفر صادقؑ آورده
که هرگاه بنده بسیار استغفار کند بالا برده می شود نامهٔ عمل او در حالتی
که می درخشیده باشد **کفعمی** در تعلیقات بلد الامین از حضرت امیر المومنینؑ
آورده که بدرستیکه بنده گناه میکند ویاد می آورد آنرا بعد از بست و پنج
سال واستغفار می کند خدای تعالی را از آن پس آمرزیده میشود
وبعد از آن فرمودند وَمَنْ يَّعْمَلْ سُوْٓءًا اَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهٗ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ
اللّٰهَ يَجِدِ اللّٰهَ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا وبعد از آن فرمودند که نیست بنده که گناه کند مگر آنکه مهلت
می دهد خدای تعالی او را تا هفت ساعت پس اگر توبه کرد نوشته نمی شود بر و

گناہے ونیز در تعلیقات کتاب مذکور از آن حضرت ع آوردہ کہ خوشا
حال بندہ کہ استغفار کند خدا را از گناہے کہ مطلع نباشد بران گناہ غیر
خدا بدرستیکہ مثل استغفار بعد از گناہ مثل آبے است کہ ریختہ شود
بر آتش و خاموش کند آنرا و در عین الحیات بسند معتبر از حضرت
امیر المومنین ع منقول است کہ خود را خوشبو و معطر گردانید باستغفار
تا رسوا نکند شمارا بوہائے بد گناہان کفعمی در کتاب بلد الامین
آوردہ کہ مستحب است کہ استغفار کند در سحر ہر شب ہفتاد مرتبہ و صد
مرتبہ ہم روایت کردہ شدہ است پس بگو اَسْتَغْفِرُ اللّٰہَ رَبِّی وَاَتُوبُ
اِلَیْہِ و بگوید ہفت مرتبہ اَسْتَغْفِرُ اللّٰہَ الَّذِی لَا اِلٰہَ اِلَّا ھُوَ الْحَیُّ
الْقَیُّوْمُ لِجَمِیْعِ ظُلْمِی وَجُرْمِی وَاِسْرَافِی عَلٰی نَفْسِی وَاَتُوبُ
اِلَیْہِ ونیز در کتاب مذکور آوردہ کہ مستحب است کہ بگوید چیزے را
کہ حضرت امیر المومنین ع روحنا فداہ می فرمودند در استغفار و آن اینست
اَللّٰھُمَّ اِنَّکَ قُلْتَ فِی مُحْکَمِ کِتَابِکَ الْمُنْزَلِ عَلٰی نَبِیِّکَ الْمُرْسَلِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ
وَاٰلِہٖ وَقَوْلُکَ الْحَقُّ کَانُوْا قَلِیْلًا مِّنَ اللَّیْلِ مَا یَھْجَعُوْنَ وَبِالْاَسْحَارِ ھُمْ
یَسْتَغْفِرُوْنَ وَاَنَا اَسْتَغْفِرُکَ وَاَتُوْبُ اِلَیْکَ وَقُلْتَ تَبَارَکْتَ وَتَعَالَیْتَ
ثُمَّ اَفِیْضُوْا مِنْ حَیْثُ اَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللّٰہَ اِنَّ اللّٰہَ غَفُوْرٌ رَّحِیْمٌ
وَاَنَا اَسْتَغْفِرُکَ وَاَتُوْبُ اِلَیْکَ وَقُلْتَ تَبَارَکْتَ وَتَعَالَیْتَ الصَّابِرِیْنَ وَ

الصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ وَأَنَا أَسْتَغْفِرُكَ
وَأَتُوبُ إِلَيْكَ وَقُلْتَ تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ
ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ
إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ وَأَنَا أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ
إِلَيْكَ وَقُلْتَ تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ
فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ وَأَنَا أَسْتَغْفِرُكَ
وَأَتُوبُ إِلَيْكَ وَقُلْتَ تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ
فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا وَأَنَا أَسْتَغْفِرُكَ
وَأَتُوبُ إِلَيْكَ وَقُلْتَ تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ
ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا وَأَنَا أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ
وَقُلْتَ تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ وَاللَّهُ
غَفُورٌ رَحِيمٌ وَأَنَا أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ وَقُلْتَ تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ
وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ
يَسْتَغْفِرُونَ وَأَنَا أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ وَقُلْتَ تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ
اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ
يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ وَأَنَا أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ وَقُلْتَ تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ
وَمَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَىٰ

مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ اَنَّهُمْ اَصْحَابُ الْجَحِيْمِ وَ اَنَا اَسْتَغْفِرُكَ وَ اَتُوْبُ اِلَيْكَ

وَ قُلْتَ تَبَارَكْتَ وَ تَعَالَيْتَ وَ مَا كَانَ اسْتِغْفَارُ اِبْرَاهِيْمَ لِاَبِيْهِ اِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ

وَعَدَهَا اِيَّاهُ وَ اَنَا اَسْتَغْفِرُكَ وَ اَتُوْبُ اِلَيْكَ وَ قُلْتَ تَبَارَكْتَ وَ تَعَالَيْتَ وَ

اَنِ اسْتَغْفِرُوْا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوْبُوْا اِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا اِلٰى اَجَلٍ مُسَمًّى

وَ يُؤْتِ كُلَّ ذِيْ فَضْلٍ فَضْلَهُ وَ اَنَا اَسْتَغْفِرُكَ وَ اَتُوْبُ اِلَيْكَ وَ قُلْتَ تَبَارَكْتَ

وَ تَعَالَيْتَ وَ يَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوْا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوْبُوْا اِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ

مِدْرَارًا وَ يَزِدْكُمْ قُوَّةً اِلٰى قُوَّتِكُمْ وَ لَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِيْنَ وَ اَنَا اَسْتَغْفِرُكَ

وَ اَتُوْبُ اِلَيْكَ وَ قُلْتَ تَبَارَكْتَ وَ تَعَالَيْتَ هُوَ اَنْشَاَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ وَ اسْتَعْمَرَكُمْ

فِيْهَا فَاسْتَغْفِرُوْهُ ثُمَّ تُوْبُوْا اِلَيْهِ اِنَّ رَبِّيْ قَرِيْبٌ مُجِيْبٌ وَ اَنَا اَسْتَغْفِرُكَ

وَ اَتُوْبُ اِلَيْكَ وَ قُلْتَ تَبَارَكْتَ وَ تَعَالَيْتَ وَ اسْتَغْفِرُوْا رَبَّكُمْ ثُمَّ

تُوْبُوْا اِلَيْهِ اِنَّ رَبِّيْ رَحِيْمٌ وَدُوْدٌ وَ اَنَا اَسْتَغْفِرُكَ وَ اَتُوْبُ اِلَيْكَ وَ

قُلْتَ تَبَارَكْتَ وَ تَعَالَيْتَ وَ اسْتَغْفِرِيْ لِذَنْبِكِ اِنَّكِ كُنْتِ مِنَ الْخَاطِئِيْنَ

وَ اَنَا اَسْتَغْفِرُكَ وَ اَتُوْبُ اِلَيْكَ وَ قُلْتَ تَبَارَكْتَ وَ تَعَالَيْتَ يَا اَبَانَا

اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوْبَنَا اِنَّا كُنَّا خَاطِئِيْنَ وَ اَنَا اَسْتَغْفِرُكَ وَ اَتُوْبُ

اِلَيْكَ وَ قُلْتَ تَبَارَكْتَ تَعَالَيْتَ سَوْفَ اَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّيْ اِنَّهُ هُوَ الْغَفُوْرُ

الرَّحِيْمُ وَ اَنَا اَسْتَغْفِرُكَ وَ اَتُوْبُ اِلَيْكَ وَ قُلْتَ تَبَارَكْتَ وَ تَعَالَيْتَ وَ مَا مَنَعَ

النَّاسَ اَنْ يُؤْمِنُوْا اِذْ جَاءَهُمُ الْهُدٰى وَ يَسْتَغْفِرُوْا رَبَّهُمْ وَ اَنَا اَسْتَغْفِرُكَ

وَاَتُوبُ اِلَيْكَ وَقُلْتَ تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ قَالَ سَلَامٌ عَلَيْكَ سَاَسْتَغْفِرُ لَكَ
رَبِّي اِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا وَاَنَا اَسْتَغْفِرُكَ وَاَتُوبُ اِلَيْكَ وَقُلْتَ تَبَارَكْتَ
وَتَعَالَيْتَ فَأْذَنْ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ وَاَنَا اَسْتَغْفِرُكَ وَاَتُوبُ اِلَيْكَ وَقُلْتَ تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ
يَا قَوْمِ لِمَ تَسْتَعْجِلُونَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ
اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ وَاَنَا اَسْتَغْفِرُكَ وَاَتُوبُ اِلَيْكَ وَقُلْتَ
تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ وَظَنَّ دَاوُدُ اَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ
رَاكِعًا وَاَنَابَ وَاَنَا اَسْتَغْفِرُكَ وَاَتُوبُ اِلَيْكَ وَقُلْتَ تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ
اَلَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ
بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ اٰمَنُوا وَاَنَا اَسْتَغْفِرُكَ وَاَتُوبُ اِلَيْكَ وَقُلْتَ
تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ فَاصْبِرْ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ
وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْاِبْكَارِ وَاَنَا اَسْتَغْفِرُكَ وَاَتُوبُ اِلَيْكَ
وَقُلْتَ تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ فَاسْتَقِيمُوا اِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ وَاَنَا اَسْتَغْفِرُكَ وَاَتُوبُ
اِلَيْكَ وَقُلْتَ تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ وَالْمَلٰئِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ
وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْاَرْضِ اَلَا اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ وَ
اَنَا اَسْتَغْفِرُكَ وَاَتُوبُ اِلَيْكَ وَقُلْتَ تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ فَاعْلَمْ
اَنَّهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

والله يعلم متقلبكم ومثويكم وانا استغفرك واتوب اليك وقلت
تباركت وتعاليت سيقول لك المخلفون من الاعراب شغلتنا
اموالنا واهلونا فاستغفر لنا وانا استغفرك واتوب اليك و
قلت تباركت وتعاليت حتى تؤمنوا بالله وحده الا قول ابراهيم
لابيه لاستغفرن لك وما املك لك من الله من شيء ربنا عليك
توكلنا واليك انبنا واليك المصير وانا استغفرك واتوب اليك وقلت
تباركت وتعاليت ولا يعصينك في معروف فبايعهن واستغفر لهن
الله ان الله غفور رحيم وانا استغفرك واتوب اليك وقلت
تباركت وتعاليت واذا قيل لهم تعالوا يستغفر لكم رسول الله
لووا رؤسهم ورأيتهم يصدون وهم مستكبرون وانا استغفرك
واتوب اليك وقلت تباركت وتعاليت سواء عليهم استغفرت
لهم ام لم تستغفر لن يغفر الله لهم وانا استغفرك واتوب اليك
وقلت تباركت وتعاليت استغفروا ربكم انه كان غفارا وانا
استغفرك واتوب اليك وقلت تباركت وتعاليت هو خيرا و
اعظم اجرا واستغفروا الله ان الله غفور رحيم وانا استغفرك
واتوب اليك وقلت تباركت وتعاليت فسبح بحمد ربك
واستغفره انه كان توابا رحيما وانا استغفرك واتوب

الیک نیز کفعمی در مصباح از حضرت رسالت پناه مروی آورده که خدای تعالی می آمرزد جمیع گناهان شخصی را که این استغفار کند اگرچه باشد گناهان او بقدر قطرهای آسمانها و ریگهای زمینها و سنگهای کوهها و بعدد قطرههای باران و آنچه در بر و بحر است و بنویسد برای او بعدد آن حسنات راوی می گوید این استغفار را هیچ بنده در روزی یا شبی و بمیرد مگر آنکه داخل میشود به بهشت و محتاج نمیشود هرگز و آن اینست اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْتَغْفِرُکَ مِمَّا تُبْتُ اِلَیْکَ مِنْهُ ثُمَّ عُدْتُ فِیْهِ وَ اَسْتَغْفِرُکَ لِمَا اَرَدْتُ بِهٖ وَجْهَکَ فَخَالَطَنِیْ فِیْهِ مَا لَیْسَ لَکَ وَ اَسْتَغْفِرُکَ لِلنِّعَمِ الَّتِیْ مَنَنْتَ بِهَا عَلَیَّ فَتَقَوَّیْتُ بِهَا عَلٰی مَعَاصِیْکَ وَ اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الَّذِیْ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّوْمُ عَالِمُ الْغَیْبِ وَ الشَّهَادَةِ الرَّحْمٰنُ الرَّحِیْمُ لِکُلِّ ذَنْبٍ اَذْنَبْتُهٗ وَ لِکُلِّ مَعْصِیَةٍ اِرْتَکَبْتُهَا اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنِیْ عَقْلًا کَامِلًا وَ عَزْمًا ثَاقِبًا وَ لُبًّا رَاجِحًا وَ قَلْبًا زَکِیًّا وَ عِلْمًا کَثِیْرًا وَ اَدَبًا بَارِعًا وَ اجْعَلْ ذٰلِکَ کُلَّهٗ لِیْ وَ لَا تَجْعَلْهُ عَلَیَّ بِرَحْمَتِکَ یَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِیْنَ وَ صَلَّی اللّٰهُ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِهٖ اَجْمَعِیْنَ و کلمات علما در تعیین وقت سحر مختلف است و ظاهر آنست که سحر عبارت از ثلث آخر شب باشد و ایضا در اخبار معتبره از خاصه و عامه وارد شده است که در همه شبی ساعتی

سے می باشد که هر کس در آن وقت هر حاجت از خداوند خود طلب کند البته باجابت مقرون گردد و ائمه طاهرین علیهم السلام بیان این ساعت را در سدس چهارم از شب کرده اند و ظاهر اینست که مراد ائمه ع از غروب آفتاب تا طلوع صبح باشد و از جناب صادق ع منقول است که هر کس در وقت ظلمت شب دو رکعت نماز بکند اول بعد از حمد آیة الکرسی را بخواند و آن اینست اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّوْمُ لَا تَاْخُذُهٗ سِنَةٌ وَّلَا نَوْمٌ لَهٗ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِیْ یَشْفَعُ عِنْدَهٗٓ اِلَّا بِاِذْنِهٖ یَعْلَمُ مَا بَیْنَ اَیْدِیْهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا یُحِیْطُوْنَ بِشَیْءٍ مِّنْ عِلْمِهٖٓ اِلَّا بِمَا شَآءَ وَسِعَ كُرْسِیُّهُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَلَا یَئُوْدُهٗ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِیُّ الْعَظِیْمُ لَآ اِكْرَاهَ فِی الدِّیْنِ قَدْ تَّبَیَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَیِّ فَمَنْ یَّكْفُرْ بِالطَّاغُوْتِ وَیُؤْمِنْ بِاللّٰهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰی لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللّٰهُ سَمِیْعٌ عَلِیْمٌ اَللّٰهُ وَلِیُّ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا یُخْرِجُهُمْ مِّنَ الظُّلُمٰتِ اِلَی النُّوْرِ وَالَّذِیْنَ كَفَرُوْٓا اَوْلِیٰٓئُهُمُ الطَّاغُوْتُ یُخْرِجُوْنَهُمْ مِّنَ النُّوْرِ اِلَی الظُّلُمٰتِ اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ النَّارِ هُمْ فِیْهَا خٰلِدُوْنَ و در رکعت ثانیه بخواند بعد از حمد آیه لو انزلنا هٰذَا الْقُرْاٰنَ عَلٰی جَبَلٍ لَّرَاَیْتَهٗ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْیَةِ اللّٰهِ

وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ هُوَ اللّٰهُ الَّذِي لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيمُ هُوَ اللّٰهُ الَّذِي لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللّٰهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ هُوَ اللّٰهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنٰى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ وبعد از سلام قرآن را بردارد و بر سر گذارد و بگوید اللّٰهُمَّ بِحَقِّ هٰذَا الْقُرْآنِ وَبِحَقِّ مَنْ أَرْسَلْتَهُ وَبِحَقِّ كُلِّ مُؤْمِنٍ مَدَحْتَهُ فِيهِ وَبِحَقِّكَ عَلَيْهِمْ فَلَا أَحَدَ أَعْرَفُ بِحَقِّكَ مِنْكَ پس ده مرتبه بگوید بِكَ يَا اللّٰهُ و ده مرتبه بگوید یا مُحَمَّدُ و ده مرتبه یا عَلِيُّ و ده مرتبه یا فَاطِمَةُ و ده مرتبه یا حَسَنُ و ده مرتبه یا حُسَيْنُ و ده مرتبه یا عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ و ده مرتبه یا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ و ده مرتبه یا جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ و ده مرتبه یا مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ و ده مرتبه یا عَلِيَّ بْنَ مُوسٰى و ده مرتبه یا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ و ده مرتبه یا عَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ و ده مرتبه یا حَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ و ده مرتبه یا حُجَّةَ بْنَ الْحَسَنِ بگوید و بعد ازان هر حاجتی که دارد از خدا طلب نماید که البته برآورده می شود صاحب نخبه نوشته که چون از گذاردن مفرده وتر فارغ شود برخیزد از برای

گذاردن دو رکعت نافلۂ فجر که آنرا دسّاسین می نامند و وقت این بعد از فجر اول
است تا ظاهر شدن سرخی جانب مشرق و بهتر آنست که با بین الفجرین
بجا آورد شیخ طوسی در تهذیب از حضرت امام رضاؑ آورده
که اُحْشُوْا بِهِمَا صَلٰوةَ اللَّيْلِ یعنے مخلوط سازید باین دو رکعت نماز
شب را نیز شیخ طوسی در مصباح متهجد آورده که بخواند در رکعت اول
الحمد و قل یا ایها الکافرون را و در رکعت دوم الحمد و قل هو الله
احد را محمّد بن بابویه در من لا یحضره الفقیه آورده که
روایت کرده شده است که هر که صلوات بفرستد بر محمد و آل محمد
صد مرتبه درمیان نافلۂ فجر و فریضۂ صبح نگاه میدارد خدای تعالیٰ
روی او را از گرمی آتش و هر که بگوید صد مرتبه سُبْحَانَ رَبِّيَ
الْعَظِيْمِ وَبِحَمْدِهٖ اَسْتَغْفِرُ اللهَ رَبِّيْ وَاَتُوْبُ اِلَيْهِ بنا میکند
خدای تعالیٰ از برای او خانه را در بهشت و هر که بخواند بیست و
یک مرتبه قل هو الله احد را بنا میکند خدای تعالیٰ از برای
او خانه را در بهشت و اگر بخواند چهل مرتبه می آمرزد خدای تعالیٰ
گناهان او را ابن فهد رح در عدة الداعی از حضرت امام
جعفر صادق ع آورده که هر که مقدم دارد دعای چهل کس را از
مؤمنین بعد از آن دعا کند اجابت کرده می شود از برای او و بس ای

الحشو الاخفاء و حشو الشیء فی الشیء اذا ادخلته فیه القاموس یعنی پوشیده کردن چیزی در چیزی یعنی چونکه این دو رکعت را نماز شب مخلوط می کنند و به آن ملحق می سازند ازین سبب دسّاسین میگویند ۱۲ منه دام اقباله

برادر عزیز من غافل مشو در وقت اجابت دعا را از دست مده و در صدد
این باش که فرصت را از دست نه دهی و با جمع حواس در این ساعات
مناجات با قاضی الحاجات کنی و در نهایت تضرع و ابتهال
از خداوند متعال سوال نمائی که توفیق معرفت بتو عطا نماید و لذت
مناجات را روزی تو گرداند که همه لذائذ دنیا و آخرت در جنب آن
مقهور و مضمحل است و در مقابل تکلم با معبود بی وقع و باطل است
و هر گاه حاجتی داری از حوایج دنیا و آخرت از معبود خود مسئلت
نما که بدون منت و تحمل ذلت از اراذل بندگان بتو شفقت و عنایت
فرماید پس خاسر و مغبون کسی است که خود را از شرافت سعادت
این نعمت محروم گرداند و تملق و مذلت اراذل ناس را بر خود قرار
دهد و شب و روز متحمل مشقت سفر تجارت و زراعت گردد و تردد
در خانهٔ فلان و فلان نماید و از سرما و گرما در طلب این زخارف دنیا
اجتناب ننماید و خدمت معبود خود را مهمل گذارد و یک دو ساعت
را صرف بندگی او ننماید و از ذکر او غافل باشد ای برادر من
خداوند عالم محتاج بعبادت من و تو نیست هر چه را مشیتش
تعلق میگیرد در وجود آن محض صدور کن کافی است و آنچه حاجت
بطاعت بندگان لکن چون محض جود است و مزید خیر خلقان میباشد

ذخیرے براے ایشان بہتر از معرفت معبود واطاعت حضرت وودود
نیست لہذا اساس عبادت و منہاج معرفت را برانگیخت تا بندگان
خود را بمطلوب ایشان برساند واوشان رخت خود را از غرور گرداب
جہالت بساحل نجات بکشند پس اے عزیز اگر طالب آخرت
ومرافقت ومصاحبت خوبان را در نظر داری از درگاہ الہی دور
مشو ودر عبادت وبندگی او کوشش نما ودر دلہاے شب واوقات
نمازہا با معبود خود راز گو ومناجات کن ونظر نما در مناجات
عبادات کہ از انبیاے مقربین وائمۂ طاہرین صلوات اللہ
علیہم وارد شدہ تا بر تو ظاہر شود کہ چگونہ در خوف وخشیت بودہ اند
وپیوستہ در وقت عبادت اعضا وجوارح ایشان در لرزہ واضطراب
بودہ ودیدہ ہاے ایشان اشک ریزان وخون چکان از ترس
الہی ووقتیکہ بنماز می ایستادند از خوف الہی صداے از سینہ مبارک
ایشان شنیدہ می شد مثل صداے جوشش دیگ در روے
آتش مروی است کہ چون امام حسن مجتبیٰؑ مشغول وضو میشدند
اعضا ومفاصل ایشان می لرزید ورنگ مبارکش بزردی میل مینمود
وچون ازان حضرت وجہ آن سوال میکردند میفرمودند کہ ہرکس در مقام
بندگی چنین معبودے بایستد سزاوار آنست کہ ہمہ اعضا وجوارحش

از خوف وبیم بلرزد آرے اے عزیز من ہر کس در درک معرفت حضرت
معبود کامل تر است خوف ورعب او بیشتر است وہر کس معرفت او در
درک عظمت حضرت ودود کمتر است از خوف وخشیت عاری تر است
وہر بندہ کہ ذکا وفطنت وعقل او بیشتر است در خدمت مولا حیا و
ادب او تمام تر است واگر طالب عزت واحترام در دنیا وخواہش
مطالب دینوی داری از کسے طلب کن کہ ہمہ موجودات از فقرا و
اغنیا وسلاطین ورعایا بدو محتاج اند پس خود را محبوب او کن
تا محبوب ہمہ خلائق گردی وسعی کن کہ در نزد او قربے ہمرسانے و
انس بعبادت او گیری کہ اگر خدا را داری ہمہ چیز را داری واگر خدا را
نداری ہیچ چیز نداری پس اے برادر من از خواب غفلت بیدار شو
وپردۂ ظلمت را از پیش دیدۂ بصیرت بردار وپنبۂ جہالت را از گوش
ہوش دور کن وبا نہایت توجہ والتفات در ہمہ اقوال وافعال در
بندگی ایزد متعال باکمال خضوع وخشوع واقبال کوشش کن خصوص
در وقتیکہ عساکر خواب مستولی بحواس ومشاعر اکثر ناس شدہ ہر یک
بہ بستر استراحت آسودہ وخود را از لذات مناجات محروم ساختہ اند
کہ درین وقت عوائق تخاطب با حضرت معبود کمتر است وموانع
مناجات با قاضی الحاجات اندر است

فصل ششم در بیان دعاهاے که هر روز باید خواند و نماز

هر روز و ادعیهٔ ساعات روز **ابن بابویه** رح بسند صحیح از حضرت صادق ع روایت کرده است که هر بنده که هر روز هفت مرتبه بگوید اَسْئَلُ اللهَ الْجَنَّةَ وَاَعُوْذُ بِاللهِ مِنَ النَّارِ جهنم گوید خدایا او را از من پناه ده بسند معتبر دیگر از ان حضرت روایت کرده است که اگر مومنی در یک روز چهل گناه کبیره بکند پس از روے ندامت و پشیمانے این استغفار را بخواند خدا گناهان او را بیامرزد اَسْتَغْفِرُ اللهَ الَّذِیْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّوْمُ بَدِیْعُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ذَا الْجَلَالِ وَالْاِکْرَامِ وَاَسْئَلُهٗ اَنْ یَّتُوْبَ عَلَیَّ **کلینی** در کافی آورده که حضرت امام جعفر صادق ع فرمودند که حضرت رسالت پناه استغفار می کردند خداے عز و جل را در هر روز هفتاد مرتبه و توبه میکردند بجانب او هفتاد مرتبه راوی گفت که عرض کردم که استغفر الله و اتوب الیه می گفتند فرمودند که می گفتند اَسْتَغْفِرُ اللهَ اَسْتَغْفِرُ اللهَ هفتاد مرتبه وَاَتُوْبُ اِلَی اللهِ اَتُوْبُ اِلَی اللهِ هفتاد مرتبه **ابن بابویه** بسند معتبر از ان حضرت روایت کرده است که هر که هر روز هفت مرتبه بگوید اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰی کُلِّ نِعْمَةٍ کَانَتْ اَوْ هِیَ کَائِنَةٌ اداے شکر نعمت گذشته و آینده کرده باشد **ایضاً** بسند معتبر از آنحضرت روایت کرده است که هر که هر روز بست و پنج مرتبه بگوید اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ

لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ حق تعالے بعدد
ہر مؤمن کہ گذشتہ باشد وہر مؤمن کہ آید تا روز قیامت حسنہ در نامۂ عملش
بنویسد وبآن عدد گناہ ازو محو کند ودرجہ در بہشت از برائے او بلند
کند وصاحب نخبہ از کفعمی بعد مسلمات این فقرہ اَلْاَحْیَاءِ مِنْهُمْ وَالْاَمْوَاتِ
زیادہ نوشتہ کلینی در کافی از حضرت امام جعفر صادق ؑ آوردہ کہ حضرت
رسالت پناہ ؐ در ہر روزے سی صد وشصت مرتبہ بعدد رگہائے
بدن می فرمودند اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ كَثِيْرًا عَلٰى كُلِّ حَالٍ
ابن بابویہ بسند معتبر از ان حضرت ؑ روایت کردہ است کہ ہر کہ
ہر روز صد مرتبہ بگوید لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ حق تعالے ہفتاد نوع
از بلا را ازو دفع کند کہ کمتر آنہا ہم وغم باشد وبروایت دیگر ہرگز پریشان
نشود در کشف الغمہ وامالی شیخ طوسی بسند معتبر روایت
شدہ است کہ حضرت رسول ؐ فرمود کہ ہر کہ ہر روز صد مرتبہ بگوید لَا اِلٰهَ
اِلَّا اللّٰهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ الْمُبِيْنُ امان یابد از فقر ووحشت قبر وتونگری
رو باو آورد ودرہائے بہشت بر روئے او کشودہ شود ودر امالی
لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْحَقُّ الْمُبِيْنُ است کلینی در کافی
از امام جعفر صادق ؑ آوردہ کہ ہر کہ بگوید ہر روز لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ حَقًّا حَقًّا لَا اِلٰهَ
اِلَّا اللّٰهُ عُبُوْدِيَّةً وَرِقًّا لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ اِيْمَانًا وَصِدْقًا خدائے تعالے

روے رحمت خود را از وے نمی گرداند تا داخل بہشت کند و از انس نیز در کتاب
مذکور از انحضرت آوردہ کہ ہر کہ بگوید ہر روز دہ مرتبہ اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلٰهَ
اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ اِلٰهًا وَّاحِدًا صَمَدًا لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً
وَّلَا وَلَدًا می نویسد خداے تعالے از براے او چہل و پنج ہزار حسنہ و محو
میکند از و چہل و پنج ہزار سیئہ و بلند میگرداند از براے او چہل و پنج ہزار درجہ
و بروایت دیگر باشد از براے او حرزے دران روز از شر شیطان
و سلطان و احاطہ نکند باو کبیرہ از گناہ محمد بن بابویہ
در کتاب ثواب الاعمال قید دہ مرتبہ نکردہ و زیاد کردہ است بعد از
چہل و پنج ہزار درجہ کہ گویا ختم کردہ باشد دوازدہ ہزار مرتبہ قرآن را
و بنا می کند خداے تعالے از براے او خانہ در بہشت نیز
محمد بن بابویہ در کتاب مذکور از حضرت امام جعفر صادق
آوردہ کہ ہر کہ بگوید لا الہ الا اللہ صد مرتبہ باشد بہترین مردم از روے
عمل دران روز مگر کسے کہ زیادہ بگوید در ثواب الاعمال و محاسن
برقی سی مرتبہ روایت کردہ اند و قطب راوندی در دعوات خود روایت کردہ است
از حضرت امام رضا کہ حضرت رسول فرمود کہ ہر کہ خواہد کہ او را زیادہ از مجاہدان
در ملاء اعلی ثنا گوید پس ہر روز این دعا را بخواند و اگر حاجتے داشتہ
باشد بر آوردہ شود و اگر دشمنی داشتہ باشد بر او غالب گردد و اگر قرضے

داشته باشد ادا کرده شود و اگر همی و غمی داشته باشد زائل گردد و این دعا از
هفت آسمان بالا رود تا لوح محفوظ برای او نوشته شود دعا اینست
سُبْحَانَ اللهِ كَمَا يَنْبَغِي لِلّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ كَمَا يَنْبَغِي لِلّٰهِ وَلَا إِلٰهَ
إِلَّا اللهُ كَمَا يَنْبَغِي لِلّٰهِ وَاللهُ أَكْبَرُ كَمَا يَنْبَغِي لِلّٰهِ وَلَا حَوْلَ وَلَا
قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ وَصَلَّى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ
وَجَمِيعِ الْمُرْسَلِينَ وَالنَّبِيِّينَ حَتَّى يَرْضَى اللهُ و صاحب نجم
چنین نوشته که سید بن طاؤس در مهج الدعوات از حضرت امام رضا ع
آورده که یکی از اصحاب حضرت رسالت پناه ص صحیفهٔ یافت و نزد
آنحضرت ص آورد و آنحضرت خلق را جمع فرمودند و بر منبر بر آمدند و آن نوشته را
خواندند و آن نوشتهٔ یوشع بن نون وصیّ موسیٰ بود و در آنجا نوشته بودند
که هر که دوست دارد اینکه کیل کرده شود از برای او به پیمانه وافی ترو بجا
آرد شکرهای حضرت داگر حاجتی داشته باشد بر آید و اگر دشمنی داشته باشد
سرنگون شود و اگر قرضی داشته باشد ادا شود و اگر اندوهی داشته باشد
بر طرف شود و بگذرد کلام او از هفت آسمان تا نوشته شود در لوح محفوظ
پس بگوید هر روز دعای مذکور محمد بن بابویه در مجالس
و اخبار از حضرت امام جعفر صادق ع آورده که هر که تسبیح بکند خدای را
یعنی سُبْحَانَ اللهِ بگوید در هر روز سی مرتبه دفع می کند از و خدای تعالیٰ

هفتاد نوع بلارا که ادنی ترین آنها فقر باشد و نیز در کتاب مذکور از
ابی منذر جهنی آورده که عرض کردم در خدمت حضرت رسالت پناه
که بیاموز بمن بهترین کلام را فرمودند که بگو لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ
لَا شَرِیْكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ یُحْیِیْ وَ یُمِیْتُ بِیَدِهِ الْخَیْرُ
وَهُوَ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ صد مرتبه در هر روز پس تو در ان
روز بهترین جمیع مردمانے از روے عمل مگر کسے که بگوید مثل
انچه تو گفتے و بسیار بگو سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا اِلٰهَ
اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِیِّ
الْعَظِیْمِ و فراموش مکن استغفار را در نماز خود زیرا که استغفار محو
کننده گناهان است در بلد الامین از حضرت رسول
روایت کرده است که هر که هر روز ده مرتبه بگوید بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ
الرَّحِیْمِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِیِّ الْعَظِیْمِ از گناهان بیرون
آید مانند روزے که از مادر متولد شده و خدا ازو دفع کند نهصد نوع
بلا را که از جمله آنها دیوانگی و خوره و پیسی و فالج بوده باشد و حق تعالی
هفتاد هزار ملک موکل گرداند که براے او استغفار کنند و از حضرت
صادق ؑ منقول است که هر که هر روز صد مرتبه بگوید لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ
اِلَّا بِاللّٰهِ تنگدستی و فقر او را در نیابد و هر که هر روز صد مرتبه بگوید سُبْحَانَ

اللّٰه والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر حق سبحانه تعالیٰ
بدنش را بر آتش دوزخ حرام گرداند در بلد الامین از حضرت
رسول مروی روایت کرده است که هر که هر روز ده مرتبه این دعا بخواند
حق تعالیٰ چهار هزار گناه کبیره او را بیامرزد و او را از سکرات مرگ
و فشار قبر و صد هزار هول قیامت نجات دهد و از شر شیطان و لشکرهای
او محفوظ دارد و قرضش ادا شود و غم و همش زائل گردد اینست دعا
اَعْدَدْتُ لِکُلِّ هَوْلٍ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَلِکُلِّ هَمٍّ وَغَمٍّ مَا شَاءَ اللّٰهُ وَلِکُلِّ
نِعْمَةٍ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلِکُلِّ رَخَاءٍ وَشِدَّةٍ اَلشُّکْرُ لِلّٰهِ وَلِکُلِّ اُعْجُوبَةٍ
سُبْحَانَ اللّٰهِ وَلِکُلِّ ذَنْبٍ اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ وَلِکُلِّ مُصِیبَةٍ اِنَّا لِلّٰهِ
وَاِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُونَ وَلِکُلِّ ضِیقٍ حَسْبِیَ اللّٰهُ وَلِکُلِّ قَضَاءٍ وَقَدَرٍ
تَوَکَّلْتُ عَلَی اللّٰهِ وَلِکُلِّ عَدُوٍّ اِعْتَصَمْتُ بِاللّٰهِ وَلِکُلِّ طَاعَةٍ
وَمَعْصِیَةٍ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِیِّ الْعَظِیمِ و برقی
در محاسن از حضرت رسالت پناه صلعم آورده که هر که هر روز صد مرتبه
سُبْحَانَ اللّٰهِ بگوید بهتر باشد از صد شتر برای کعبه قربانی کردن
و هر که صد مرتبه اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ بگوید بهتر باشد از صد بنده آزاد کردن
و هر که صد مرتبه اَللّٰهُ اَکْبَرُ بگوید بهتر باشد از آنکه صد اسپ با زین و
لجام در راه خدا بفرستد و هر که صد مرتبه لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ بگوید کسے

ازو عملش نیکوتر نباشد مگر کسے که بیشتر بگوید محمد بن ادریس
از حضرت امام جعفر صادق ع آورده که هر که هر روز این دعا را ده
مرتبه بخواند خدائے تعالیٰ نود و نه نوع بلا را ازو دفع کند که کمتر
آنها خوره باشد بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ
الْعَالَمِيْنَ تَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِيْنَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ
اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ قطب راوندی روایت کرده است
که در بنی اسرائیل عابدے بود که سالها عبادت حق تعالیٰ کرده بود
دعا کرد که پروردگارا میخواهم حال خود را نزد تو بدانم اگر عملهاے مرا
پسندیده باشی دیگر ازین اعمال بسیار بکنم والا پیش از مرگ توبه
کنم حق تعالیٰ ملکے نزد او فرستاد و گفت ترا نزد خدا هیچ عمل خیرے نیست
گفت پروردگارا عبادتهاے من چه شد ملک گفت که هر کار خیر که
میکردی بمردم خبر میدادی و می خواستی مردم ترا بنیک دانند و بنیکی
یاد کنند اکنون ثواب تو همان است که خود براے عمل خود راضی
شدی این سخن بر عابد بسیار گران آمد و محزون و نالان شد پس
بار دیگر ملک آمد و گفت حق تعالیٰ می فرماید که الحال خود را از
من بخر و بعد ازین هر روز بعدد هر رگی از رگهاے بدن خود تصدق
بکن گفت چگونه توانم چنین کارے کرد فرمود که هر روز سی صد و شصت

مرتبه بعد در گهای بدن خود بگو سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا اِلٰهَ اِلَّا
اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَکْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ گفت پروردگار
زیاد بفرما فرمود که اگر زیاده بگوئی ثواب را بیشتر خواهم داد و کلینی از
حضرت صادق ع آورده که هر که در دو ماه پیاپی هر روز چهار صد مرتبه
این دعا بخواند علم بسیار یا مال بسیار او را کرامت فرماید دعا اینست
اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الَّذِیْ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّوْمُ الرَّحْمٰنُ الرَّحِیْمُ
بَدِیْعُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ مِنْ جَمِیْعِ ظُلْمِیْ وَجُرْمِیْ وَاِسْرَافِیْ
عَلٰی نَفْسِیْ وَاَتُوْبُ اِلَیْهِ **وشیخ طوسی رہ و دیگران**
روایت کرده اند که سنت است که هر روز این دعا بخواند اَللّٰهُمَّ
اِنِّیْ اَسْئَلُكَ بِنُوْرِ وَجْهِكَ الْمُشْرِقِ الْحَیِّ الْبَاقِی الْکَرِیْمِ وَاَسْئَلُكَ
بِنُوْرِ وَجْهِكَ الْقُدُّوْسِ الَّذِیْ اَشْرَقَتْ بِهِ السَّمٰوَاتُ وَانْكَشَفَتْ
بِهِ الظُّلُمَاتُ وَصَلُحَ عَلَیْهِ اَمْرُ الْاَوَّلِیْنَ وَالْاٰخِرِیْنَ اَنْ تُصَلِّیَ
عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاٰلِهٖ وَاَنْ تُصْلِحَ لِیْ شَانِیْ کُلَّهٗ **وکفعمی رہ**
از حضرت امام محمد باقر ع روایت کرده است که هر که هر روز این دعا بخواند
حق تعالی امور دنیا و آخرت او را کفایت کند بِسْمِ اللّٰهِ حَسْبِیَ
اللّٰهُ تَوَکَّلْتُ عَلَی اللّٰهِ اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ خَیْرَ اُمُوْرِیْ کُلِّهَا
وَاَعُوْذُ بِكَ مِنْ خِزْیِ الدُّنْیَا وَعَذَابِ الْاٰخِرَةِ **وایضا وارد**

کرده است که هر که هر روز هفت مرتبه این دعا بخواند امور دنیا و آخرت او کفایت کرده شود حَسْبِیَ اللّٰهُ رَبِّیَ اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِیْمِ **وایضاً** روایت کرده است که هر که در عرض یک سال هر روز یک مرتبه این دعا بخواند نمیرد تا جای خود در بهشت نه بیند سُبْحَانَ الدَّائِمِ الْقَائِمِ سُبْحَانَ الْقَائِمِ الدَّائِمِ سُبْحَانَ الْوَاحِدِ الْاَحَدِ سُبْحَانَ الْفَرْدِ الصَّمَدِ سُبْحَانَ الْحَیِّ الْقَیُّوْمِ سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهٖ سُبْحَانَ الْحَیِّ الَّذِیْ لَا یَمُوْتُ سُبْحَانَ الْمَلِکِ الْقُدُّوْسِ سُبْحَانَ رَبِّ الْمَلٰٓئِکَةِ وَالرُّوْحِ سُبْحَانَ الْعَلِیِّ الْاَعْلٰی سُبْحَانَهٗ وَتَعَالٰی **کفعمی** در کتاب بلد الامین از حضرت رسالت پناه صلعم آورده که هر که این دعا را بخواند ایمن گرداند خدای تعالی او را در آن روز از هفتاد و هفت نوع بلا که هر بلائی عظیم تر باشد از کوههای بزرگ و ایمن گرداند او را خدای تعالی از هر آفتی که باو برسد از نقصان و ترس و دین و سحر و ستمگار و سلطان و شیطان و این دعا را با وضو باید خواند اینست دعا بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُکَ اٰمَنًا وَاِیْمَانًا وَسَلَامَةً وَاِسْلَامًا وَرِزْقًا وَغِنًی وَمَغْفِرَةً

و در جنة ... از کفعمی نقل کرده است که این تسبیح حضرت جبرئیل علیه السلام است منه دام اقباله

لَا تُغَادِرُ ذَنْبًا اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ الْهُدٰی وَالتُّقٰی وَالْعِفَّةَ
وَالْغِنٰی یَا خَیْرَ مَنْ نُوْدِیَ فَاَجَابَ وَیَا خَیْرَ مَنْ دُعِیَ
فَاسْتَجَابَ وَیَا خَیْرَ مَنْ عُبِدَ فَاَثَابَ یَا جَلِیْسَ كُلِّ
مُتَوَحِّدٍ مَعَكَ وَیَا اَنِیْسَ كُلِّ مُتَقَرِّبٍ بِخَلَوَاتِكَ
یَا مَنِ الْكَرَمُ مِنْ صِفَةِ اَفْعَالِهٖ وَالْكَرِیْمُ مِنْ
اَجَلِّ اَسْمَآئِهٖ اَعِذْنِیْ وَاَجِرْنِیْ یَا كَرِیْمُ اَللّٰهُمَّ اَجِرْنِیْ
مِنَ النَّارِ وَارْزُقْنِیْ صُحْبَةَ الْاَخْیَارِ وَاجْعَلْنِیْ یَوْمَ الْقِیَامَةِ
مِنَ الْاَبْرَارِ اِنَّكَ وَاحِدٌ قَهَّارٌ مَلِكٌ جَبَّارٌ عَزِیْزٌ غَفَّارٌ
اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ مُسْتَجِیْرُكَ فَاَجِرْنِیْ وَمُسْتَعِیْذُكَ فَاَعِذْنِیْ
وَمُسْتَغِیْثُكَ فَاَغِثْنِیْ وَمُسْتَنْقِذُكَ فَاَنْقِذْنِیْ وَمُسْتَنْصِرُكَ
فَانْصُرْنِیْ وَمُسْتَرْزِقُكَ فَارْزُقْنِیْ وَمُسْتَرْشِدُكَ
فَاَرْشِدْنِیْ وَمُسْتَعْصِمُكَ فَاعْصِمْنِیْ وَمُسْتَهْدِیْكَ
فَاهْدِنِیْ وَمُسْتَكْفِیْكَ فَاكْفِنِیْ وَمُسْتَرْحِمُكَ
فَارْحَمْنِیْ وَمُسْتَعِیْنُكَ فَاَعِنِّیْ وَمُسْتَتِیْبُكَ فَتُبْ
عَلَیَّ وَمُسْتَغْفِرُكَ فَاغْفِرْ لِیْ ذُنُوْبِیْ اِنَّهٗ لَا یَغْفِرُ الذُّنُوْبَ
اِلَّا اَنْتَ یَا مَنْ لَا تَضُرُّكَ الْمَعْصِیَةُ وَلَا تَنْقُصُكَ
الْمَغْفِرَةُ اغْفِرْ لِیْ مَا لَا یَضُرُّكَ وَهَبْ لِیْ مَا لَا یَنْقُصُكَ

بعد ازان بگوید سه مرتبه بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِیِّ الْعَظِیْمِ و نیز کفعمی رہ در تعلیقاتِ بلد الامین ازان حضرت ص آورده که هرکه بگوید در هر روز پنج مرتبه اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الَّذِیْ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّوْمُ وَاَتُوْبُ اِلَیْهِ می آمرزد خدای تعالی گناهان او را اگرچه مثلِ کف دریا باشد و نیز در تعلیقات کتاب مذکور بروایت ابن عباس آورده که هرکه بگوید این کلمات را هر روز یک مرتبه بنویسد خدای تعالی از برای او هزار هزار حسنه و محو کند ازو هزار هزار سیئه و بلند کند از برای او هزار هزار درجه و ثابت گرداند از برای او شفاعت در هزار هزار کس انیست آن کلمات سُبْحَانَ مَنْ هُوَ بَاقٍ لَا یَفْنٰی سُبْحَانَ مَنْ هُوَ عَالِمٌ لَا یَنْسٰی سُبْحَانَ مَنْ هُوَ حَافِظٌ لَا یَغْفُلُ سُبْحَانَ مَنْ هُوَ قَیُّوْمٌ لَا یَنَامُ سُبْحَانَ مَنْ هُوَ قَائِمٌ لَا یَسْهُوْ سُبْحَانَ مَنْ هُوَ حَلِیْمٌ لَا یَلْهُوْ سُبْحَانَ مَنْ هُوَ مَلِكٌ لَا یُرَامُ سُبْحَانَ مَنْ هُوَ عَزِیْزٌ لَا یُضَامُ سُبْحَانَ مَنْ هُوَ بَصِیْرٌ لَا یَرْتَابُ سُبْحَانَ مَنْ هُوَ وَاسِعٌ لَا یُکَلَّفُ سُبْحَانَ مَنْ هُوَ

حفیظ ن

مُجِیب لا یُری وَصَلَّی اللّٰهُ عَلیٰ خِیَرَتِهٖ مِنْ خَلْقِهٖ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّیِّبِیْنَ الطَّاهِرِیْنَ وَسَلَّمَ تَسْلِیْمًا و نیز در تعلیقات کتاب مذکور آورده که هر که بگوید هر روز جزی اللّٰهُ مُحَمَّدًا عَنَّا مَا هُوَ اَهْلُهٗ برمی انگیزد خداے تعالےٰ هفتاد کاتب را که می نوشته باشند از براے او حسنات را تا روز قیامت **کفعمی** در مصباح از حضرت رسالت پناه آورده که هر که بسملهٗ و حولقه را هر روز ده مرتبه بگوید برمی آید از گناهانش مانند روزے که از مادرش متولد شده باشد و دفع میکند خداے تعالےٰ از و هفتاد نوع بلا را که باشد از جمله آنها جذام و دیوانگی و پیسی و فالج و خواهد بود در پیش خداے تعالیٰ بزرگتر از هفتاد حج و عمرهٔ مقبول بعد از حجة الاسلام و موکل میکند باو خداے تعالےٰ هفتاد هزار فرشته را که استغفار بکنند از براے او تا شب **صاحب** منهاج العارفین در ادعیه هر روزه این دعا نوشته بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَحَنَانَیْكَ سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَتَعَالَیْتَ سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَالْعَظَمَةُ رِدَاؤُكَ سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَالْعِزُّ اِزَارُكَ سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَالْكِبْرِیَاءُ سُلْطَانُكَ سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ مِنْ عَظِیْمٍ مَا اَعْظَمَكَ سُبْحَانَكَ

سُبِّحْتَ فِي الْمَلَاءِ الْاَعْلٰى سُبْحَانَكَ تَسْمَعُ وَتَرٰى مَا تَحْتَ الثَّرٰى
سُبْحَانَكَ اَنْتَ شَاهِدُ كُلِّ نَجْوٰى سُبْحَانَكَ مَوْضِعُ كُلِّ شَكْوٰى
سُبْحَانَكَ حَاضِرُ كُلِّ مَلَاءٍ سُبْحَانَكَ عَظِيْمُ الرَّجَاءِ سُبْحَانَكَ
تَرٰى مَا فِي الْهَوَاءِ سُبْحَانَكَ تَعْلَمُ اَنْفَاسَ الْحِيْتَانِ فِيْ قُعُوْرِ
الْبِحَارِ سُبْحَانَكَ تَعْلَمُ وَزْنَ السَّمٰوَاتِ سُبْحَانَكَ تَعْلَمُ وَزْنَ
الْاَرَضِيْنَ سُبْحَانَكَ تَعْلَمُ وَزْنَ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ سُبْحَانَكَ
تَعْلَمُ وَزْنَ الظُّلْمَةِ وَالنُّوْرِ سُبْحَانَكَ تَعْلَمُ وَزْنَ الْفَيْءِ
وَالْهَوَاءِ سُبْحَانَكَ تَعْلَمُ وَزْنَ الرِّيْحِ كَمْ هِيَ مِنْ مِثْقَالِ
ذَرَّةٍ سُبْحَانَكَ سُبُّوْحٌ قُدُّوْسٌ سُبْحَانَكَ عَجَبًا لِمَنْ عَرَفَكَ
كَيْفَ لَا يَخَافُكَ سُبْحَانَكَ اَللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ سُبْحَانَ اللّٰهِ
الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ صاحب جنة الواقیه ره فرموده در بیان الحجاب
که گفته شود هر روز که ذکر فرموده است حضرت امام رضا علیه السلام
در نهج خود بدرستیکه بود از دعاء حضرت امیر المومنین علیه السلام
اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِيْ مَا اَنْتَ اَعْلَمُ بِهٖ مِنِّيْ فَاِنْ عُدْتُ فَعُدْ عَلَيَّ
بِالْمَغْفِرَةِ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِيْ مَا اَلَيْتُ بِهٖ عَلٰى نَفْسِيْ وَلَمْ تَجِدْ
لَهٗ عِنْدِيْ وَفَاءً اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِيْ مَا تَقَرَّبْتُ بِهٖ اِلَيْكَ ثُمَّ خَالَفَهٗ
قَلْبِيْ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِيْ رَمَزَاتِ الْاَلْحَاظِ وَسَقَطَاتِ الْاَلْفَاظِ

٥ نهج نام کتابی از حضرت امام رضا علیه السلام ۱۲ منه دام اقباله

وَشَهَوَاتِ الْجَنَانِ وَهَفَوَاتِ اللِّسَانِ و نیز در کتاب مذکور از
امالی شیخ مفید رح آورده که گفت بود از دعای حضرت امیر المومنین ع
اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ اَنْ اُعَادِیَ لَكَ وَلِیًّا اَوْ اُوَالِیَ لَكَ
عَدُوًّا اَوْ اَرْضٰی لَكَ سَخَطًا اَبَدًا اَللّٰهُمَّ مَنْ صَلَّیْتَ عَلَیْهِ
فَصَلَوٰتُنَا عَلَیْهِ وَمَنْ لَعَنْتَهُ فَلَعْنَتُنَا عَلَیْهِ اَللّٰهُمَّ مَنْ كَانَ
فِیْ مَوْتِهٖ فَرَجٌ لَنَا وَلِجَمِیْعِ الْمُؤْمِنِیْنَ فَاَرِحْنَا مِنْهُ وَاَبْدِلْنَا
بِهٖ مَنْ هُوَ خَیْرٌ لَنَا مِنْهُ حَتّٰی تُرِیَنَا مِنْ عِلْمِ الْاِجَابَةِ مَا
نَعْرِفُهٗ فِیْ اَدْیَانِنَا وَمَعَایِشِنَا یَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِیْنَ
و نیز در کتاب مذکور از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام روایت
شده که کسی که دعا کند باین دعا هر روز نزد غروب پس بمیرد در آن
شب یا در جمعه آن یا در آن ماه یا در آن سال در آید به بهشت یَا مَنْ
خَتَمَ النُّبُوَّةَ بِمُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَآلِهٖ اِخْتِمْ لِیْ فِیْ یَوْمِیْ
من باب ضرب ۱۲ اعراب
هٰذَا بِخَیْرٍ وَشَهْرِیْ بِخَیْرٍ وَسَنَتِیْ بِخَیْرٍ وَعُمْرِیْ بِخَیْرٍ
اِنَّكَ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ اما نمازهای هر روز شیخ
طوسی رح در کتاب مصباح متهجد از حضرت رسالت پناه ص آورده
که هر که بگذارد در هر روز دوازده رکعت نماز بنا میکند خدای تعالی از
برای او خانه در بهشت و نیز در کتاب مذکور از حضرت امام جعفر

صادق علیہ السلام آوردہ کہ ہر کہ بگذارد چہار رکعت نماز را در ہر روز
پیش از زوال بخواند در ہر رکعتے الحمد یک مرتبہ و انا انزلناہ بست و پنج مرتبہ
بیمار نمی شود مگر بمرض موت و نیز در کتاب مذکور از حضرت امام موسیٰ کاظم
علیہ السلام آوردہ کہ ہر کہ بگذارد در ہر روز چہار رکعت نماز از نزد زوال
و بخواند در ہر رکعتے الحمد و آیۃ الکرسی نگاہ میدارد خداے تعالےٰ
اہل او را و مال او را و دین او را و دنیاے او را آمّا ادعیہ ساعات
روز کہ ماثور اند از ائمہ طاہرین صلوات اللہ علیہم کہ ہر ساعتے منسوب
بیکے از ائمہ اثنا عشر علیہم السلام است بدانکہ ساعت اول
مابین طلوع صبح است تا طلوع آفتاب و این ساعت منسوب
است بعلی بن ابی طالب ؏ روحنا فداہ و باید این دعا درین ساعت
خواندہ شود اَللّٰهُمَّ رَبَّ الظَّلَامِ وَالْفَلَقِ وَالْفَجْرِ وَالشَّفَقِ
وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ وَالْقَمَرِ اِذَا اتَّسَقَ وَخَالِقَ الْاِنْسَانِ مِنْ
عَلَقٍ اَظْهَرْتَ قُدْرَتَكَ بِبَدِيْعِ صُنْعِكَ وَخَلَقْتَ عِبَادَكَ
لِمَا كَلَّفْتَهُمْ مِنْ عِبَادَتِكَ وَهَدَيْتَهُمْ بِكَرَمِ فَضْلِكَ اِلٰى
سُبُلِ طَاعَتِكَ وَتَفَرَّدْتَ فِيْ مَلَكُوْتِكَ بِعَظِيْمِ السُّلْطَانِ
وَتَوَدَّدْتَ اِلٰى خَلْقِكَ بِتَقْدِيْمِ الْاِحْسَانِ وَتَعَرَّفْتَ اِلَيْهِمْ
بِرِبِّيَّتِكَ بِجَسِيْمِ الْاِمْتِنَانِ يَا مَنْ يَسْئَلُهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ

ادعیہ ساعات روز

وَالْاَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِيْ شَانٍ اَسْئَلُكَ اَللّٰهُمَّ بِمُحَمَّدٍ خَاتَمِ
النَّبِيِّيْنَ الَّذِيْ نَزَلَ بِهِ الرُّوْحُ الْاَمِيْنُ عَلٰى قَلْبِهِ لِيَكُوْنَ مِنَ
الْمُنْذِرِيْنَ بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِيْنٍ وَبِاَمِيْرِ الْمُؤْمِنِيْنَ عَلِيِّ
بْنِ اَبِيْ طَالِبٍ بْنِ عَمِّ الرَّسُوْلِ وَبَعْلِ الْكَرِيْمَةِ الْبَتُوْلِ الَّذِيْ فَرَضْتَ
وِلَايَتَهٗ عَلَى الْخَلْقِ يَدُوْرُ حَيْثُ دَارَ الْحَقُّ اَنْ تُصَلِّيَ عَلٰى
مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ فَقَدْ جَعَلْتُهُمْ وَسِيْلَتِيْ وَقَدَّمْتُهُمْ
اَمَامِيْ وَبَيْنَ يَدَيْ حَوَائِجِيْ اَنْ تَغْفِرَ لِيْ ذَنْبِيْ وَتُطَهِّرَ
قَلْبِيْ وَتَسْتُرَ عَيْبِيْ وَتُفَرِّجَ كَرْبِيْ وَتُبَلِّغَنِيْ مِنْ طَاعَتِكَ
وَعِبَادَتِكَ غَايَةَ اَمَلِيْ وَتَقْضِيَ لِيْ حَوَائِجِيْ لِلدُّنْيَا وَ
الْاٰخِرَةِ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ **ایضاً** این دعا در این
ساعت نیز وارد است اَللّٰهُمَّ رَبَّ الْبَهَاءِ وَالْعَظَمَةِ
وَالْكِبْرِيَاءِ وَالسُّلْطٰنِ اَظْهَرْتَ الْقُدْرَةَ كَيْفَ
شِئْتَ وَمَنَنْتَ عَلٰى عِبَادِكَ بِمَعْرِفَتِكَ وَتَسَلَّطْتَ عَلَيْهِمْ
بِجَبَرُوْتِكَ وَعَلَّمْتَهُمْ شُكْرَ نِعْمَتِكَ اَللّٰهُمَّ فَبِحَقِّ وَلِيِّكَ
عَلِيٍّ اَمِيْرِ الْمُؤْمِنِيْنَ الْمُرْتَضٰى لِلدِّيْنِ وَالْعَالِمِ بِالْحُكْمِ
وَمَجَارِي التُّقٰى اِمَامِ الْمُتَّقِيْنَ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّاٰلِهٖ فِي
الْاَوَّلِيْنَ وَالْاٰخِرِيْنَ وَاُقَدِّمُهٗ بَيْنَ يَدَيْ حَوَائِجِيْ وَرَغْبَتِيْ

الیک ان تصلی علی محمد و آل محمد و ان تنتقم لی ممن
ظلمنی و بغی علی و اکفنی مؤنة من یرید بی بسوء
او ظلم یا ناصر المظلوم المبغی علیه یا عظیم البطش
یا شدید الانتقام انک علی کل شیء قدیر
ان تفعل بی کذا و کذا یعنی حوائج خود را ذکر سازد

ساعت دوم از طلوع آفتاب است تا ذهاب سرخی
و این ساعت منسوب است بجناب امام حسن ع و باید این دعا
درین ساعت خوانده شود اللهم یا خالق السموات و الارض
و مالک البسط و القبض و مدبر الابرام و النقض و من
یجیب المضطر اذا دعاه و یکشف السوء و جعل عباده
خلائف الارض و یا مالک یا جبار یا واحد یا قهار یا عزیز
یا غفار یا من لا تدرکه الابصار و هو یدرک الابصار
یا من لا یمسک خشیة الانفاق و لا یفتر خوف الاملاق
یا کریم یا رزاق یا مبتدئا بالنعم قبل الاستحقاق
یا من ینزل الملائکة بالروح و الروح من امره علی
من یشاء من عباده لینذر یوم التلاق کثرت نعمتک
علی و صغر فی جنبها شکری و دام غناک عنی و عظم

إليكَ فقري أسئلكَ يا عالمَ سرّي وجهري يا مَن لا يقدرُ سواهُ
على كشفِ ضرّي أن تصلّي على محمّدٍ رسولكَ المختارِ وحجّتكَ
على الأبرارِ والفجّارِ وعلى آهلِ بيتهِ الطاهرينَ الأخيارِ
وأتوسّلُ إليكَ بالأنزعِ البطينِ علماً وبالإمامِ الزكيِّ الحسنِ
المقتولِ سمّاً فقدِ استشفعتُ بهم إليكَ وقدّمتُهم أمامي
وبينَ يدي حوائجي أن تزيدَني مِن لدُنكَ علماً وهبْ لي
حكماً وتجبرَ كسري وتشرحَ بالتقوى صدري وترحمَني
إذا انقطعَ مِنَ الدنيا أثري وتذكرَني إذا نسيَ ذكري برحمتكَ
يا أرحمَ الراحمينَ

دعای دیگر که درین ساعت باید خوانده

شود اینست اللّهمَّ لبستَ بهاءكَ في أعظمِ قدرتكَ
وصفا نورُكَ في أنوارِ صنوعِكَ وفاضَ علمُكَ في حجابِكَ
وخلقتَ فيهِ أهلَ الثقةِ بكَ عندَ جودِكَ فتعاليتَ
في كبريائكَ علوّاً كبيراً وعظمتَ فيهِ منّتُكَ على أهلِ
طاعتكَ فباهيتَ بهم سمواتكَ بمنّتكَ عليهم اللّهمَّ فبحقِّ
وليّكَ الحسنِ بنِ عليٍّ عليكَ أسئلكَ وبهِ استعنتُ
إليكَ وأقدّمُهُ بينَ يدي حوائجي ورغبتي إليكَ أن
تصلّيَ على محمّدٍ وآلِ محمّدٍ وأن تعينَني بهِ على طاعتِكَ

وَرِضْوانِكَ وَتُبَلِّغَنِي اَفْضَلَ ما بَلَّغْتَهُ اَحَداً مِنْ اَوْلِيائِكَ وَقُرَبائِهِ
فِي ذلِكَ يا ذَا الْمَنِّ الَّذِي لا يَنْفَدُ اَبَداً وَيا ذَا النَّعْماءِ الَّتِي لا
تُحْصى عَدَداً يا كَرِيمُ يا كَرِيمُ يا كَرِيمُ وَاَنْ
تَفْعَلَ بِي كَذا وَكَذا ساعت سوم از ذهاب
بجاے کذا وکذا حاجت خود را ذکر کند ۱۲
سرخی شمس است تا بلند شدن آفتاب واین ساعت متعلق است
بجناب ابا عبد الله الحسین ع که باید درین ساعت این دعا خوانده
شود اَللّهُمَّ رَبَّ الْاَرْبابِ وَمُسَبِّبَ الْاَسْبابِ وَمالِكَ الرِّقابِ
وَمُسَخِّرَ السَّحابِ وَمُسَهِّلَ الصِّعابِ يا حَلِيمُ يا تَوّابُ يا كَرِيمُ
يا وَهّابُ يا مُفَتِّحَ الْاَبْوابِ يا مَنْ حَيْثُ ما دُعِيَ اَجابَ
يا مَنْ لَيْسَ لَهُ حاجِبٌ وَلا بَوّابٌ يا مَنْ لَيْسَ لِخَزائِنِهِ قُفْلٌ
وَلا بابٌ يا مَنْ لا يُرْخى عَلَيْهِ سِتْرٌ وَلا يُضْرَبُ دُونَهُ حِجابٌ
يا مَنْ يَرْزُقُ مَنْ يَشاءُ بِغَيْرِ حِسابٍ يا غافِرَ الذَّنْبِ وَقابِلَ
التَّوْبِ شَدِيدَ الْعِقابِ قُلْ هُوَ اللّهُ رَبِّي لا اِلهَ اِلّا هُوَ عَلَيْهِ
تَوَكَّلْتُ وَاِلَيْهِ مَتابِ اَللّهُمَّ انْقَطَعَ الرَّجاءُ اِلّا مِنْ فَضْلِكَ
وَخابَ الْاَمَلُ اِلّا مِنْ كَرَمِكَ فَاَسْئَلُكَ بِمُحَمَّدٍ رَسُولِكَ
صَلَواتُكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَبِصَفِيِّكَ عَلِيِّ بْنِ اَبِي طالِبٍ وَبِالْحُسَيْنِ
بْنِ عَلِيٍّ الْاِمامِ الزَّكِيِّ التَّقِيِّ الَّذِي اشْتَرى نَفْسَهُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِكَ

وَجاهَدَ النّاكِثينَ عَن صِراطِ طاعَتِكَ فَقَتَلوهُ ساغِباً ظَمآناً وَ
هَتَكوا حُرمَتَهُ بَغياً وَعُدواناً وَحَمَلوا رَأسَهُ فِي الآفاقِ وَ
أحَلّوهُ مَحَلَّ أهلِ العِنادِ وَالشِّقاقِ اللّهُمَّ فَصَلِّ عَلىٰ مُحَمَّدٍ وَ
آلِ مُحَمَّدٍ وَجَلِّلْ عَلَى الباغي عَلَيهِ مُخزِياتِ لَعنَتِكَ
وَانتِقامِكَ وَمُردِياتِ سَخَطِكَ وَنَكالِكَ اللّهُمَّ إنّي أسألُكَ
بِمُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَأستَشفِعُ بِهِم إلَيكَ وَاُقَدِّمُهُم أمامي وَبَينَ يَدَي
حَوائِجي أن لا تَقطَعَ رَجائي مِنِ امتِنانِكَ وَإفضالِكَ وَلا تُخَيِّبَ
تأميلي في إحسانِكَ وَنَوالِكَ وَلا تَهتِكَ السِّترَ المَسدولَ عَلَيَّ
مِن جِهَتِكَ وَلا تُغَيِّرَ عَنّي عَوائِدَ طَولِكَ وَنِعَمِكَ وَوَفِّقني
لِما يُقَرِّبُني إلَيكَ وَاصرِفني عَمّا يُباعِدُني عَنكَ وَأعطِني
مِنَ الخَيرِ أفضَلَ مِمّا أرجو وَاكفِني مِنَ الشَّرِّ مِمّا أخافُ
وَأحذَرُ بِرَحمَتِكَ يا أرحَمَ الرّاحِمينَ **دعای دیگر**
این ساعت اینست يا مَن تَجَبَّرَ فَلا عَينٌ تَراهُ يا مَن تَعَظَّمَ فَلا
تَخطُرُ القُلوبُ بِكُنهِهِ يا حَسَنَ المَنِّ يا حَسَنَ التَّجاوُزِ يا حَسَنَ
العَفوِ يا جَوادُ يا كَريمُ يا مَن لا يُشبِهُهُ شَيءٌ مِن خَلقِهِ
يا مَن مَنَّ عَلىٰ خَلقِهِ بِأولِيائِهِ إذِ ارتَضاهُم لِدينِهِ وَ
أدَّبَ بِهِم عِبادَهُ وَجَعَلَهُم حُجَجاً مَنّاً مِنهُ عَلىٰ خَلقِهِ

أَسْئَلُكَ بِحَقِّ وَلِيِّكَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ السِّبْطِ التَّابِعِ لِمَرْضَاتِكَ وَالنَّاصِحِ فِي دِينِكَ وَالدَّلِيلِ عَلَى ذَاتِكَ أَسْئَلُكَ بِحَقِّهِ وَأُقَدِّمُهُ بَيْنَ يَدَيْ حَوَائِجِي وَرَغْبَتِي إِلَيْكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَأَنْ تُعِينَنِي عَلَى طَاعَتِكَ وَأَفْعَالِ الْخَيْرِ وَكُلِّمَا يُرْضِيكَ عَنِّي وَتُقَرِّبُنِي مِنْكَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَالْفَضْلِ وَالْإِنْعَامِ يَا وَهَّابُ يَا كَرِيمُ وَأَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَكَذَا

ساعت چهارم از ارتفاع شمس است تا زوال ومنسوبست بجناب سید سجاد علیه السلام و خواندن این دعا درین وقت مناسب است

اَللّٰهُمَّ أَنْتَ الْمَلِكُ الْمَلِيكُ الْمَالِكُ وَكُلُّ شَيْءٍ سِوَى وَجْهِكَ الْكَرِيمِ هَالِكٌ سَخَّرْتَ بِقُدْرَتِكَ النُّجُومَ السَّوَالِكَ وَأَمْطَرْتَ بِقُدْرَتِكَ الْغُيُومَ السَّوَافِكَ وَعَلِمْتَ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ فِي الظُّلُمَاتِ الْحَوَالِكِ وَأَنْزَلْتَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْتَ بِهِ مِنْ ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بِيضٌ وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ وَمِنَ النَّاسِ وَالدَّوَابِّ وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ يَا سَمِيعُ يَا بَصِيرُ يَا بَرُّ يَا شَكُورُ يَا رَحِيمُ يَا غَفُورُ يَا مَنْ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ يَا

اسا ش۵ لیہ السواد ۱۲ کذا فی مختار الصحاح ۱۲

لَهُ الْحَمْدُ فِي الْأُولٰى وَالْآخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ فَاطِرُ السَّمٰوَاتِ
وَالْأَرْضِ جَاعِلُ الْمَلٰئِكَةِ رُسُلًا أُولِي أَجْنِحَةٍ مَثْنٰى وَ
ثُلَاثَ وَرُبَاعَ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللهَ عَلٰى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ أَسْئَلُكَ سُؤَالَ الْبَائِسِ الْحَسِيرِ وَأَتَضَرَّعُ إِلَيْكَ
تَضَرُّعَ الضَّالِعِ الْكَسِيرِ وَأَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ تَوَكُّلَ الْخَاشِعِ
الْمُسْتَجِيرِ وَاقِفٌ بِبَابِكَ وُقُوفَ الْمُؤَمِّلِ الْفَقِيرِ وَأَتَوَسَّلُ
وَأَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِالْبَشِيرِ النَّذِيرِ وَالسِّرَاجِ الْمُنِيرِ مُحَمَّدٍ
خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَابْنِ عَمِّهِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَبِالْإِمَامِ
عَلِيِّ ابْنِ الْحُسَيْنِ زَيْنِ الْعَابِدِينَ وَإِمَامِ الْمُتَّقِينَ
الْمُخْفِي لِلصَّدَقَاتِ وَالْخَاشِعِ فِي الصَّلَوَاتِ وَالدَّائِبِ
الْمُجْتَهِدِ فِي الْمُجَاهَدَاتِ السَّاجِدِ ذِي الثَّفِنَاتِ أَنْ
تُصَلِّيَ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ فَقَدْ تَوَسَّلْتُ بِهِمْ إِلَيْكَ
وَقَدَّمْتُهُمْ أَمَامِي وَبَيْنَ يَدَيْ حَوَائِجِي وَأَنْ تَعْصِمَنِي
مِنْ مُوَاقَعَةِ مَعَاصِيكَ وَتُرْشِدَنِي إِلٰى مُوَافَقَةِ
مَا يُرْضِيكَ وَتَجْعَلَنِي مِمَّنْ يُؤْمِنُ بِكَ وَيَتَّقِيكَ وَيَخَافُكَ
وَيَرْجُوكَ وَيُرَاقِبُكَ وَيَسْتَحْيِيكَ وَيَتَقَرَّبُ إِلَيْكَ بِمُوَالَاةِ
مَنْ يُوَالِيكَ وَيَتَحَبَّبُ إِلَيْكَ بِمُعَادَاةِ مَنْ يُعَادِيكَ

وَ يَعْتَرِفُ لَكَ بِعَظِيمِ نِعْمَتِكَ وَ اَيَادِيكَ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ دعائی دیگر این ساعت نیز
اَللّٰهُمَّ صَفَا نُورُكَ فِي اَتَمِّ عَظَمَتِكَ وَ عَلَا ضِيَاؤُكَ فِي اَبْهَى ضَوْئِكَ اَسْئَلُكَ بِنُورِكَ الَّذِي نَوَّرْتَ بِهِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرَضِينَ وَ قَصَمْتَ بِهِ الْجَبَابِرَةَ وَ اَحْيَيْتَ بِهِ الْاَمْوَاتَ وَ اَمَتَّ بِهِ الْاَحْيَاءَ وَ جَمَعْتَ بِهِ الْمُتَفَرِّقَ وَ فَرَّقْتَ بِهِ الْمُجْتَمِعَ وَ اَتْمَمْتَ بِهِ الْكَلِمَاتِ وَ اَقَمْتَ بِهِ السَّمَاوَاتِ اَسْئَلُكَ بِحَقِّ وَلِيِّكَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ الذَّابِّ عَنْ دِينِكَ وَ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِكَ وَ اُقَدِّمُهُ بَيْنَ يَدَيْ حَوَائِجِي وَ رَغْبَتِي اِلَيْكَ اَنْ تُصَلِّيَ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَ اٰلِ مُحَمَّدٍ وَ اَنْ تَكْفِيَنِي بِهِ وَ تُنْجِيَنِي مِنْ تَعَرُّضِ السَّلَاطِينِ وَ نَفْثِ الشَّيَاطِينِ اِنَّكَ عَلٰى مَا تَشَاءُ قَدِيرٌ وَ اَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَ كَذَا ساعت

پنجم از زوال آفتاب تا بقدرے که بگذرد از زوال بمقدار چهار رکعت و این وقت بجناب امام محمد باقر ع متعلق است و درین وقت خواندن این دعا انسب است و بهتر آنست که این دعا را بعد از رکعت دوم نافلهٔ ظهر بخواند اَللّٰهُمَّ اَنْتَ اللّٰهُ

اَلَّذِیْ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّوْمُ لَا تَاْخُذُهٗ سِنَةٌ وَّلَا نَوْمٌ
هُوَ اللّٰهُ الَّذِیْ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَیْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ
الرَّحْمٰنُ الرَّحِیْمُ هُوَ الْاَوَّلُ وَالْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ
وَهُوَ بِكُلِّ شَیْءٍ عَلِیْمٌ فَالِقُ الْاِصْبَاحِ وَجَاعِلُ اللَّیْلِ سَكَنًا
وَّالشَّمْسِ وَالْقَمَرِ حُسْبَانًا ذٰلِكَ تَقْدِیْرُ الْعَزِیْزِ الْعَلِیْمِ
یَا غَالِبًا غَیْرَ مَغْلُوْبٍ وَّیَا شَاهِدًا لَا یَغِیْبُ یَا قَرِیْبُ یَا مُجِیْبُ ذٰلِكُمُ
اللّٰهُ رَبِّیْ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَیْهِ تَوَكَّلْتُ وَاِلَیْهِ اُنِیْبُ اَتَذَلَّلُ اِلَیْكَ
تَذَلُّلَ الطَّالِبِیْنَ وَاَخْضَعُ بَیْنَ یَدَیْكَ خُضُوْعَ الرَّاغِبِیْنَ وَاَسْئَلُكَ
سُؤَالَ الْفَقِیْرِ الْمِسْكِیْنِ وَاَدْعُوْكَ تَضَرُّعًا وَّخِیْفَةً اِنَّكَ لَا تُحِبُّ
الْمُعْتَدِیْنَ وَاَدْعُوْكَ خَوْفًا وَّطَمَعًا اِنَّ رَحْمَتَكَ قَرِیْبٌ مِّنَ
الْمُحْسِنِیْنَ وَاَتَوَسَّلُ اِلَیْكَ بِخِیَرَتِكَ وَصِفْوَتِكَ مِنَ الْعَالَمِیْنَ
الَّذِیْ جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِیْنَ مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ
وَرَسُوْلِكَ النَّذِیْرِ الْمُبِیْنِ وَبِوَلِیِّكَ وَعَبْدِكَ عَلِیِّ بْنِ اَبِیْ طَالِبٍ
اَمِیْرِ الْمُؤْمِنِیْنَ وَبِالْاِمَامِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ الْبَاقِرِ عِلْمِ الْاَوَّلِیْنَ وَالْاٰخِرِیْنَ
وَالْعَالِمِ بِتَاْوِیْلِ الْكِتَابِ الْمُسْتَبِیْنِ وَاَسْئَلُكَ بِمَكَانَتِهِمْ
عِنْدَكَ وَاَسْتَشْفِعُ بِهِمْ اِلَیْكَ وَاُقَدِّمُهُمْ اَمَامِیْ وَبَیْنَ
یَدَیْ حَوَائِجِیْ وَاَنْ تُوْزِعَنِیْ شُكْرَ مَا اَوْلَیْتَنِیْ مِنْ نِعَمِكَ

وَ تَجْعَلَ لِي فَرَجاً وَ مَخْرَجاً مِنْ كُلِّ كَرْبٍ وَ غَمٍّ وَ تَرْزُقَنِي مِنْ
حَيْثُ أَحْتَسِبُ وَ مِنْ حَيْثُ لَا أَحْتَسِبُ وَ يَسِّرْ لِي مِنْ فَضْلِكَ
مَا تُغْنِينِي بِهِ مِنْ كُلِّ مَطْلَبٍ وَ اقْذِفْ فِي قَلْبِي رَجَاكَ
وَ اقْطَعْ رَجَائِي مِمَّنْ سِوَاكَ حَتَّى لَا أَرْجُوَ إِلَّا إِيَّاكَ
إِنَّكَ تُجِيبُ الدَّاعِيَ إِذَا دَعَاكَ وَ تُغِيثُ الْمَلْهُوفَ إِذَا
نَادَاكَ وَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ **ايضاً** خواندن این دعا
درین وقت مناسب است اَللّٰهُمَّ رَبَّ الضِّيَاءِ وَ الْعَظَمَةِ
وَ النُّورِ وَ الْكِبْرِيَاءِ وَ السُّلْطَانِ تَجَبَّرْتَ بِعَظَمَةِ
بَهَائِكَ وَ مَنَنْتَ عَلَى عِبَادِكَ بِرَأْفَتِكَ وَ رَحْمَتِكَ
وَ دَلَلْتَهُمْ عَلَى مَوْجُودِ رِضَاكَ وَ جَعَلْتَ لَهُمْ دَلِيلاً
يَدُلُّهُمْ عَلَى مَشِيَّتِكَ اَللّٰهُمَّ فَبِحَقِّ وَلِيِّكَ مُحَمَّدِ بْنِ
عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ أُقَدِّمُهُ بَيْنَ يَدَيْ حَوَائِجِي وَ
رَغْبَتِي إِلَيْكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ
وَ أَنْ تُعِينَنِي بِهِ عَلَى آخِرَتِي فِي الْقَبْرِ وَ الْحَشْرِ وَ النَّشْرِ
وَ عِنْدَ الْمِيزَانِ وَ عَلَى الصِّرَاطِ يَا حَنَّانُ يَا مَنَّانُ يَا
ذَا الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ وَ أَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَ كَذَا

ساعت ششم بعد از گذشتن چهار رکعت است

از زوال تا وقت نماز ظهر و این ساعت منسوب است بجناب
امام جعفر صادق ع و خواندن این دعا درین ساعت مناسب
است و بهتر آنست که خوانده شود بعد از رکعت ششم
نافلهٔ ظهر اَللّٰهُمَّ اَنْتَ اَنْزَلْتَ الْغَيْثَ بِرَحْمَتِكَ وَعَلِمْتَ
الْغَيْبَ بِمَشِيَّتِكَ وَدَبَّرْتَ الْاُمُوْرَ بِحِكْمَتِكَ وَ
ذَلَّلْتَ الصِّعَابَ بِعِزَّتِكَ وَاَعْجَزْتَ الْعُقُوْلَ عَنْ عِلْمِ
كَيْفِيَّتِكَ وَحَجَبْتَ الْاَبْصَارَ عَنْ اِدْرَاكِ صِفَتِكَ وَ
الْاَوْهَامَ عَنْ حَقِيْقَةِ مَعْرِفَتِكَ وَاضْطَرَرْتَ الْاَفْهَامَ
اِلَى الْاِقْرَارِ بِوَحْدَانِيَّتِكَ يَا مَنْ يَرْحَمُ الْعَبْرَةَ وَ
يُقِيْلُ الْعَثْرَةَ لَكَ الْمُلْكُ وَالْعِزَّةُ وَالْقُدْرَةُ لَا يَعْزُبُ
عَنْكَ فِي الْاَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ اَتَوَسَّلُ
اِلَيْكَ بِالنَّبِيِّ الْاُمِّيِّ مُحَمَّدٍ رَسُوْلِكَ الْعَرَبِيِّ الْمَكِّيِّ
الْمَدَنِيِّ الْهَاشِمِيِّ الَّذِيْ اَخْرَجْتَنَا بِهٖ مِنَ الظُّلُمَاتِ
اِلَى النُّوْرِ وَبِاَمِيْرِ الْمُؤْمِنِيْنَ عَلِيِّ بْنِ اَبِيْ طَالِبٍ
الَّذِيْ شَرَحْتَ بِوِلَايَتِهِ الصُّدُوْرَ وَبِالْاِمَامِ جَعْفَرِ
بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ فِي الْاَخْبَارِ الْمُؤْتَمَنِ عَلٰى
مَكْنُوْنِ الْاَسْرَارِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى اَهْلِ بَيْتِهٖ

بِالْعَشِيِّ وَالْاِبْكَارِ اَللّٰهُمَّ اِنِّي اَسْئَلُكَ بِهِمْ وَاَسْتَشْفِعُ
لَدَيْكَ وَاُقَدِّمُهُمْ اَمَامِي وَبَيْنَ يَدَيْ حَوَائِجِي فَاَعْطِنِي
الْفَرَجَ الْهَنِيئَ وَالْمَخْرَجَ الْوَحِيَّ وَالصُّنْعَ الْقَرِيبَ
وَالْاَمَانَ مِنَ الْفَزَعِ فِي الْيَوْمِ الْعَصِيبِ وَاَنْ تَغْفِرَ
لِي مُوبِقَاتِ الذُّنُوبِ وَاَنْ تَسْتُرَ عَلَيَّ فَاضِحَاتِ الْعُيُوبِ
فَاَنْتَ الرَّبُّ وَاَنَا الْمَرْبُوبُ وَاَنَا الطَّالِبُ وَاَنْتَ الْمَطْلُوبُ
وَاَنْتَ الَّذِي بِذِكْرِكَ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ وَاَنْتَ
الَّذِي تَقْذِفُ بِالْحَقِّ وَاَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ يَا اَكْرَمَ
الْاَكْرَمِينَ وَيَا اَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ وَيَا خَيْرَ الْفَاصِلِينَ
وَيَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ **و ایضا** خواندن این دعا
درین وقت مناسب است يَا مَنْ لَطُفَ عَنْ اِدْرَاكِ
الْاَوْهَامِ يَا مَنْ كَبُرَ عَنْ مَوْجُودِ الْبَصَرِ يَا مَنْ
تَعَالَى عَنِ الصِّفَاتِ كُلِّهَا يَا مَنْ جَلَّ عَنْ مَعَانِي اللُّطْفِ
وَلَطُفَ عَنْ مَعَانِي الْجَلَالِ اَسْئَلُكَ بِنُورِ وَجْهِكَ
وَضِيَاءِ كِبْرِيَائِكَ وَاَسْئَلُكَ بِحَقِّ عَظَمَتِكَ الصَّافِيَةِ
مِنْ نُورِكَ وَاَسْئَلُكَ بِحَقِّ وَلِيِّكَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ
عَلَيْكَ وَاُقَدِّمُهُ بَيْنَ يَدَيْ حَوَائِجِي وَرَغْبَتِي اِلَيْكَ

أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تُغْنِيَنِي بِطَاعَتِكَ
عَلَى أَهْوَالِ الْآخِرَةِ يَا خَيْرَ مَنْ أُنْزِلَتْ إِلَيْهِ الْحَوَائِجُ يَا
رَؤُفُ يَا رَحِيمُ يَا جَوَادُ يَا كَرِيمُ وَأَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَ
كَذَا **ساعت هفتم** از نماز ظهر است تا وقتیکه باقی
ماند مقدار چهار رکعت قبل از عصر و این ساعت منسوب است
بجناب امام موسی کاظم علیه السلام و خواندن این دعا درین
ساعت مناسب است اَللّٰهُمَّ أَنْتَ الْمَرْجُوُّ إِذَا اشْتَدَّ
الْأَمْرُ وَأَنْتَ الْمَدْعُوُّ إِذَا مَسَّ الضُّرُّ وَمُجِيبُ الْمَلْهُوفِ
الْمُضْطَرِّ وَالْمُنْجِي مِنْ ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ
وَالْعَالِمُ بِوَسَاوِسِ الصُّدُورِ وَالْمُطَّلِعُ عَلَى خَفِيِّ السَّرَائِرِ غَايَةَ
كُلِّ نَجْوَى وَإِلَيْكَ مُنْتَهَى كُلِّ شَكْوَى وَيَا مَنْ لَهُ الْحَمْدُ
فِي الْآخِرَةِ وَالْأُولَى يَا مَنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمٰوَاتِ
الْعُلَى اَلرَّحْمٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى وَإِنْ تَجْهَرْ
بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى اللّٰهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ لَهُ
الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى أَسْأَلُكَ بِمُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ خِيَرَتِكَ
مِنْ خَلْقِكَ وَالْمُؤْتَمَنِ عَلَى أَدَاءِ رِسَالَتِكَ وَبِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ

عَلِیّ ابْنِ اَبی طالِبٍ الَّذی جَعَلْتَ وِلایَتَهُ مَفْرُوضَةً مَعْرُوفَةً وَمَحَبَّتَهُ مَقْرُونَةً بِرِضاكَ وَمَحَبَّتِكَ وَبِالْاِمامِ الْكاظِمِ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ الَّذی سَئَلَكَ اَنْ تُفْرِغَهُ لِعِبادَتِكَ وَتُخَلِّيَهُ لِطاعَتِكَ فَاَوْجَبْتَ مَسْئَلَتَهُ وَاَوْجَبْتَ دَعْوَتَهُ اَنْ تُصَلِّيَ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ صَلوةً تَقْضی بِها عَنّا وَاجِبَ حُقُوقِهِمْ وَتُرْضی بِها فی اَداءِ فُرُوضِهِمْ وَاَتَوَسَّلُ اِلَيْكَ وَاَسْتَشْفِعُ بِمَنْزِلَتِهِمْ وَقَدْ قَدَّمْتُهُمْ اَمامی وَبَيْنَ يَدَیْ حَوائِجی اَنْ تُعِينَنی عَلی جَميلِ عَوائِدِكَ وَتَمْنَحَنی جَزيلَ فَوائِدِكَ وَتَاْخُذَ بِسَمْعی وَبَصَری وَعَلانِيَتی وَسِرّی وَناصِيَتی وَقَلْبی وَعَزيمَتی وَلُبّی اِلی ما تُعينُنی بِهِ عَلی هَواكَ وَتُقَرِّبُنی مِنْ اَسْبابِ رِضاكَ وَتُوجِبُ لی نَوافِلَ فَضْلِكَ وَتَسْتَديمُ لی مَنائِحَ طَوْلِكَ بِرَحْمَتِكَ يا اَرْحَمَ الرّاحِمينَ وايضاً خواندن اين دعا درين ساعت مناسب است يا مَنْ تَكَبَّرَ عَنِ الْاَوْهامِ صُورَتُهُ يا مَنْ تَعالی عَنِ الصِّفاتِ نُورُهُ يا مَنْ قَرُبَ عِنْدَ دُعاءِ خَلْقِهِ يا مَنْ دَعاهُ الْمُضْطَرُّونَ وَلَجَاَ اِلَيْهِ الْخائِفُونَ وَسَئَلَهُ الْمُؤْمِنُونَ وَعَبَدَهُ الشّاكِرُونَ وَحَمِدَهُ الْمُخْلِصُونَ اَسْئَلُكَ بِحَقِّ نُورِكَ

الْمُضِيءِ وَبِحَقِّ وَلِيِّكَ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَلَيْكَ وَاتَقَرَّبُ بِهِ إِلَيْكَ وَاُقَدِّمُهُ بَيْنَ حَوَائِجِي وَرَغْبَتِي إِلَيْكَ اَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاَنْ تُعَافِيَنِي بِهِ مِمَّا اَخَافُهُ وَاَحْذَرُهُ عَلَى عَيْنِي وَجَسَدِي وَجَمِيعِ جَوَارِحِ بَدَنِي مِنْ جَمِيعِ الْاَسْقَامِ وَالْاَمْرَاضِ وَالْاَعْرَاضِ وَالْعِلَلِ وَالْاَوْجَاعِ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ بِقُدْرَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَاَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَكَذَا

ساعت هشتم از وقت گذشتن چهار رکعت قبل از عصر است تا وقت نماز عصر و این ساعت بجناب امام علی بن موسی الرضا علیه السلام منسوب است و درین وقت خواندن این دعا انسب است اَللّٰهُمَّ اَنْتَ الْكَاشِفُ لِلْمُلِمَّاتِ وَالْكَافِي لِلْمُهِمَّاتِ وَالْمُفَرِّجُ لِلْكُرُبَاتِ وَالسَّامِعُ لِلْاَصْوَاتِ وَالْمُخْرِجُ مِنَ الظُّلُمَاتِ وَالْمُجِيبُ لِلدَّعَوَاتِ الرَّاحِمُ لِلْعَبَرَاتِ جَبَّارُ الْاَرْضِ وَالسَّمٰوَاتِ يَا وَلِيُّ يَا مَوْلَى يَا عَلِيُّ يَا اَعْلَى يَا كَرِيمُ يَا اَكْرَمُ يَا مَنْ لَهُ الْاِسْمُ الْاَعْظَمُ يَا مَنْ عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ فَاطِرُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ اَسْئَلُكَ بِمُحَمَّدٍ الْمُصْطَفٰى مِنَ الْخَلْقِ الْمَبْعُوثِ بِالْحَقِّ وَبِاَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ

الَّذِی اَوْلَیْتَهُ فَالْفَیْتَهُ شَاکِراً وَ ابْتَلَیْتَهُ فَوَجَدْتَهُ صَابِراً
وَ بِالْاِمَامِ الرِّضَا عَلِیِّ بْنِ مُوسَی الَّذِی اَوْفَی بِعَهْدِكَ وَ وَثِقَ
بِوَعْدِكَ وَ اَعْرَضَ عَنِ الدُّنْیَا وَ قَدْ اَقْبَلَتْ اِلَیْهِ وَ رَغِبَ عَنْ
زِینَتِهَا وَ قَدْ رَغِبَتْ فِیهِ اَنْ تُصَلِّیَ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ
فَقَدْ تَوَسَّلْتُ بِهِمْ اِلَیْكَ وَ قَدَّمْتُهُمْ اَمَامِی وَ بَیْنَ یَدَیْ حَوَائِجِی
اَنْ تَهْدِیَنِی اِلَی سَبِیلِ مَرْضَاتِكَ وَ تُیَسِّرَ لِی اَسْبَابَ طَاعَتِكَ
وَ تُوَفِّقَنِی لِابْتِغَاءِ الزُّلْفَةِ بِمُوَالاةِ اَوْلِیَائِكَ وَ اِدْرَاكِ الْحَظْوَةِ
مِنْ مُعَادَاةِ اَعْدَائِكَ وَ تُعِینَنِی عَلَی اَدَاءِ فَرَائِضِكَ وَ اسْتِعْمَالِ
سُنَنِكَ وَ تُوَفِّقَنِی عَلَی الْمَحَجَّةِ الْمُؤَدِّیَةِ اِلَی الْعِتْقِ مِنْ عَذَابِكَ
وَ الْفَوْزِ بِرَحْمَتِكَ یَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ **و نیز خواندن این**
دعا درین وقت مناسب است یَا خَیْرَ مَدْعُوٍّ یَا خَیْرَ
مَنْ اَعْطَی یَا خَیْرَ مَنْ سُئِلَ یَا مَنْ اَضَاءَ بِاسْمِهِ ضَوْءُ
النَّهَارِ وَ اَظْلَمَ بِهِ ظُلْمَةُ اللَّیْلِ وَ سَالَ بِاسْمِهِ وَابِلُ
السَّیْلِ وَ رَزَقَ اَوْلِیَائَهُ کُلَّ خَیْرٍ یَا مَنْ عَلَا السَّمٰوَاتِ
نُورُهُ وَ الْاَرْضَ ضَوْؤُهُ وَ الشَّرْقَ وَ الْغَرْبَ رَحْمَتُهُ
یَا وَاسِعَ الْجُودِ اَسْئَلُكَ بِحَقِّ وَلِیِّكَ عَلِیِّ بْنِ مُوسَی عَلَیْكَ
وَ اُقَدِّمُهُ بَیْنَ یَدَیْ حَوَائِجِی وَ رَغْبَتِی اِلَیْكَ اَنْ تُصَلِّیَ

على محمدٍ وآلِ محمدٍ وان تكفيني به وان تنجيني مما
اخافه واحذره في جميع اسفاري وفي البراري والقفار
والاودية والاكام والغياض والجبال والشعاب والبحار
يا واحد يا قهار يا عزيز يا جبار يا ستار ان تفعل بي
كذا او كذا ساعت ششم از وقت نماز عصراست
تا آنكه بگذرد بقدر دو ساعت و بحضرت امام محمد تقی ع منسوب است و تلاوت این دعا مناسب است
اللهم يا خالق الانوار ومقدر الليل والنهار ويعلم
ما تحمل كل انثى وما تغيض الارحام وما تزداد وكل
شيء عنده بمقدار اذا اتفاقم امر طرح عليك
واذا اغلقت الابواب قرع باب فضلك واذا ضاقت الحاجات
نزع الى سعة طولك واذا انقطع الامل من الخلق اتصل
بك واذا وقع الياس من الناس وقف الرجاء عليك اسئلك
بمحمد النبي الاواب الذي انزلت عليه الكتاب ونصرته
على الاحزاب وهديتنا به الى دار المآب وبامير المؤمنين
علي بن ابي طالب الكريم النصاب المتصدق بخاتمه في
المحراب وبالامام الفاضل محمد بن علي الذي سئل فوفقته
لرد الجواب وامتحن فعضدته بالتوفيق والصواب

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى اَهْلِ بَيْتِهِ الْاَطْهَارِ وَاَنْ تَجْعَلَ

وَمَحَبَّتُهُمْ عِصْمَةً مِنَ النَّارِ وَمَحَجَّةً اِلٰى دَارِ الْقَرَارِ فَقَدْ

تَوَسَّلْتُ بِهِمْ اِلَيْكَ وَقَدَّمْتُهُمْ اَمَامِيْ وَبَيْنَ يَدَيْ حَوَائِجِيْ

وَتَعْصِمَنِيْ مِنَ التَّعَرُّضِ لِمَوَاقِفِ سَخَطِكَ وَتُوَفِّقَنِيْ لِسَبِيلِ

مَحَبَّتِكَ وَمَرْضَاتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ و ايضا

اين دعا درين ساعت مناسب است يَا مَنْ دَعَاهُ

الْمُضْطَرُّوْنَ فَاَجَابَهُمْ وَلَجَاَ اِلَيْهِ الْخَائِفُوْنَ فَاٰمَنَهُمْ

وَعَبَدَهُ الطَّائِعُوْنَ فَشَكَرَهُمْ وَشَكَرَهُ الْمُؤْمِنُوْنَ فَحَبَاهُمْ

وَاَطَاعُوْهُ فَعَصَمَهُمْ وَسَاَلُوْهُ فَاَعْطَاهُمْ وَنَسُوْا نِعْمَتَهُ

فَلَمْ يُخْلِ شُكْرَهُ مِنْ قُلُوْبِهِمْ وَامْتَنَّ عَلَيْهِمْ فَلَمْ يَجْعَلِ اسْمَهُ

مَنْسِيًّا عِنْدَهُمْ اَسْئَلُكَ بِحَقِّ وَلِيِّكَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ

السَّلَامُ حُجَّتِكَ الْبَالِغَةِ وَنِعْمَتِكَ السَّابِغَةِ وَمَحَجَّتِكَ الْوَاضِحَةِ

وَاُقَدِّمُهُ بَيْنَ يَدَيْ حَوَائِجِيْ وَرَغْبَتِيْ اِلَيْكَ اَنْ تُصَلِّيَ

عَلٰى مُحَمَّدٍ وَاٰلِ مُحَمَّدٍ وَاَنْ تَجُوْدَ عَلَيَّ مِنْ فَضْلِكَ وَتَفَضَّلَ

عَلَيَّ مِنْ وُسْعِكَ بِمَا اَسْتَغْنِيْ بِهِ عَمَّا فِيْ اَيْدِيْ خَلْقِكَ

وَاَنْ تَقْطَعَ رَجَائِيْ اِلَّا مِنْكَ وَتُخَيِّبَ اٰمَالِيْ اِلَّا فِيْكَ اَللّٰهُمَّ

وَاَسْئَلُكَ بِحَقِّ مَنْ حَقُّهُ عَلَيْكَ وَاجِبٌ مِمَّنْ اَوْجَبْتَ

لَهُ الْحَقُّ عِنْدَكَ اَنْ تُصَلِّيَ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّاٰلِ مُحَمَّدٍ وَاَنْ تَبْسُطَ
عَلَيَّ مَا حَظَرْتَهُ مِنْ رِزْقِكَ وَتُسَهِّلَ ذٰلِكَ وَتُيَسِّرَهُ هَنِيْئًا
مَرِيْئًا فِيْ يُسْرٍ مِنْكَ وَعَافِيَةٍ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ
وَيَا خَيْرَ الرَّازِقِيْنَ وَاَنْ تَفْعَلَ بِيْ كَذَا وَكَذَا

ساعت دهم دو ساعت بعد از نماز عصر است تا پیش
از آنکه آفتاب میل بزردی کند و این ساعت منسوب بحضرت امام
علی نقی ؑ است و خواندن این دعا مناسب این ساعت است

اَللّٰهُمَّ اَنْتَ الْوَلِيُّ الْحَمِيْدُ الْغَفُوْرُ الْوَدُوْدُ الْمُبْدِئُ
الْمُعِيْدُ ذُوالْعَرْشِ الْمَجِيْدِ وَالْبَطْشِ الشَّدِيْدِ فَعَّالٌ
لِمَا يُرِيْدُ يَا مَنْ هُوَ اَقْرَبُ اِلَيَّ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيْدِ يَا مَنْ هُوَ
عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيْدٌ يَا مَنْ لَا يَتَعَاظَمُهُ غُفْرَانُ الذُّنُوْبِ
وَلَا يَكْبُرُ عَلَيْهِ الصَّفْحُ عَنِ الْعُيُوْبِ اَسْئَلُكَ بِجَلَالِكَ
وَبِنُوْرِ وَجْهِكَ الَّذِيْ مَلَاَ اَرْكَانَ عَرْشِكَ وَبِقُدْرَتِكَ الَّتِيْ
قَدَّرْتَ بِهَا عَلٰى خَلْقِكَ وَبِرَحْمَتِكَ الَّتِيْ وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ
وَبِقُوَّتِكَ الَّتِيْ ضَعُفَ بِهَا كُلُّ شَيْءٍ وَبِعِزَّتِكَ الَّتِيْ ذَلَّ لَهَا
كُلُّ عَزِيْزٍ وَبِمَشِيَّتِكَ الَّتِيْ صَغُرَ فِيْهَا كُلُّ كَبِيْرٍ وَبِرَسُوْلِكَ
الَّذِيْ رَحِمْتَ بِهِ الْعِبَادَ وَهَدَيْتَ بِهِ اِلٰى سَبِيْلِ الرَّشَادِ

قوی

وَ بِاَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ ابْنِ اَبِي طَالِبٍ اَوَّلِ مَنْ اٰمَنَ
بِرَسُولِكَ وَصَدَّقَ وَالَّذِي اَوْفٰى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ وَ
بِالْاِمَامِ الْبَرِّ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ الَّذِي كَفَيْتَهُ
حِيلَةَ الْاَعْدَآءِ وَاَرَيْتَهُمْ عَجِيبَ الْاٰيَةِ اِذَا تَوَسَّلُوا بِهِ
فِي الدُّعَآءِ اَنْ تُصَلِّيَ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَاٰلِ مُحَمَّدٍ فَقَدِ
اسْتَشْفَعْتُ بِهِمْ اِلَيْكَ وَقَدَّمْتُهُمْ اَمَامِي وَبَيْنَ يَدَيْ
حَوَائِجِي وَاَنْ تَجْعَلَنِي مِنْ كِفَايَتِكَ فِي حِرْزٍ حَرِيزٍ وَمِنْ
كِلَايَتِكَ تَحْتَ عِزٍّ عَزِيزٍ وَتُوزِعَنِي شُكْرَ اٰلَائِكَ
وَمِنَنِكَ وَتُوَفِّقَنِي لِلْاِعْتِرَافِ بِاَيَادِيكَ وَنِعَمِكَ
يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ **وایضا** خواندن این دعا در این ساعت
نیز مناسب است يَا مَنْ عَلَا فَعَظُمَ يَا مَنْ تَسَلَّطَ فَتَجَبَّرَ وَتَجَبَّرَ
فَتَسَلَّطَ يَا مَنْ عَزَّ فَاسْتَكْبَرَ فِي عِزِّهِ يَا مَنْ مَدَّ الظِّلَّ عَلٰى خَلْقِهِ
يَا مَنِ امْتَنَّ بِالْمَعْرُوفِ عَلٰى عِبَادِهِ يَا عَزِيزُ ذَا انْتِقَامٍ يَا
مُنْتَقِمًا بِعِزَّتِهِ مِنْ اَهْلِ الشِّرْكِ اَسْئَلُكَ بِحَقِّ وَلِيِّكَ عَلِيِّ بْنِ
مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَيْكَ وَاُقَدِّمُهُ بَيْنَ يَدَيْ حَوَائِجِي وَ
رَغْبَتِي اِلَيْكَ اَنْ تُصَلِّيَ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَاٰلِ مُحَمَّدٍ وَاَنْ تُعِينَنِي
بِهِ عَلٰى اٰخِرَتِي وَتَخْتِمَ لِي بِخَيْرٍ حَتّٰى تَتَوَفَّانِي وَاَنْتَ عَنِّي رَاضٍ

وَتَنْقُلَنِی اِلٰی رَحْمَتِکَ وَرِضْوَانِکَ اِنَّکَ ذُوالْفَضْلِ الْعَظِیْمِ

ساعت یازدهم قبل از زرد شدن آفتاب است تا وقتیکه زرد شود و این ساعت منسوب است بجناب امام حسن عسکری علیه السلام و دعاے این ساعت اینست اَللّٰهُمَّ اِنَّکَ مُنْزِلُ الْقُرْاٰنِ وَخَالِقُ الْاِنْسِ وَالْجَانِّ وَجَاعِلُ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ بِحُسْبَانٍ اَلْمُبْتَدِئُ بِالطَّوْلِ وَالْاِمْتِنَانِ وَالْمُبْدِئُ لِلْفَضْلِ وَالْاِحْسَانِ وَضَامِنُ الرِّزْقِ لِجَمِیْعِ الْحَیَوَانِ لَکَ الْمَحَامِدُ وَالْمَمَادِحُ وَمِنْکَ الْعَوَائِدُ وَالْمَنَائِحُ وَاِلَیْکَ یَصْعَدُ الْکَلِمُ الطَّیِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ اَظْهَرْتَ الْجَمِیْلَ وَسَتَرْتَ الْقَبِیْحَ وَعَلِمْتَ مَا تُخْفِی الصُّدُوْرُ وَالْجَوَانِحُ اَسْئَلُکَ بِمُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ رَسُوْلِکَ اِلَی الْکَافَّةِ وَاَمِیْنِکَ الْمَبْعُوْثِ بِالرَّحْمَةِ وَالرَّاْفَةِ وَبِاَمِیْرِ الْمُؤْمِنِیْنَ عَلِیِّ بْنِ اَبِیْ طَالِبٍ الْمُفْتَرَضِ الطَّاعَةِ عَلَی الْقَرِیْبِ وَالْبَعِیْدِ الْمُؤَیَّدِ بِنَصْرِکَ فِیْ کُلِّ مَوْقِفٍ مَشْهُوْدٍ وَبِالْاِمَامِ الثِّقَةِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیٍّ عَلَیْهِ السَّلَامُ مُطَرَّحٍ لِلسِّبَاعِ فَخَلَّصْتَهٗ مِنْ مَرَابِضِهَا وَامْتُحِنَ بِالدَّوَابِّ الصِّعَابِ فَذَلَّلْتَ لَهٗ مَرَاکِبَهَا

ان تصلی علی محمد وآل محمد فقد توسلت بهم الیک
وقدمتهم امامی وبین یدی حوائجی وان ترحمنی بترک
معاصیک ما ابقیتنی وتعیننی علی التمسک بطاعتک ما احییتنی
وان تختم بالخیرات اذا توفیتنی وتتفضل علی بالمیاسرة
اذا حاسبتنی وتهب لی العفو اذا کاشفتنی ولا تکلنی
الی نفسی فاضل ولا تحوجنی الی غیرک فاذل ولا تحملنی
مالا طاقة لی به فاضعف ولا تبتلینی بما لا صبر لی علیه
فاعجز واجرنی علی جمیع عوائدک عندی ولا تؤاخذنی
بسوء فعلی ولا تسلط علی من لا یرحمنی برحمتک یا
ارحم الراحمین **وایضا** این دعا وارد است یا اول
بلا اولیة ویا آخر بلا آخریة ویا قدیما لا منتهی لقدمه
یا عزیز بلا انقطاع لعزته یا متسلطا بلا ضعف من
سلطانه یا کریما بدوام نعمته یا جبارا ومعزا
لاولیائه یا خبیرا بعلمه یا علیما بقدرته یا قدیرا
بذاته اسئلک بحق ولیک الامین المؤدی الکریم
الناصح العلیم الحسن بن علی علیه السلام واقدمه
بین یدی حوائجی ورغبتی الیک ان تصلی علی محمد

جمیل

وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاَنْ تُعِينَنِي عَلىٰ آخِرَتِي وَتَخْتِمَ لِي بِخَيْرٍ حَتّٰى
تَتَوَفَّانِي وَاَنْتَ عَنِّي رَاضٍ وَتَنْقُلَنِي اِلىٰ رَحْمَتِكَ
وَرِضْوَانِكَ اِنَّكَ ذُوالْفَضْلِ الْعَظِيمِ وَالْمَنِّ الْقَدِيمِ
وَاَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَكَذَا ساعت دوازدهم
از زرد شدن آفتاب است تا وقت غروب و این ساعت
تعلق بجناب امام صاحب العصر والزمان صلوات اللہ علیہ
وعلی آبائہ دارد و دعائے کہ درین ساعت باید خواند اینست
اَللّٰهُمَّ يَا خَالِقَ السَّقْفِ الْمَرْفُوعِ وَالْمِهَادِ الْمَوْضُوعِ وَرَازِقَ
الْعَاصِي وَالْمُطِيعِ الَّذِي لَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ
اَسْئَلُكَ بِاَسْمَائِكَ الَّتِي اِذَا سُمِّيَتْ بِهَا عَلىٰ طَوَارِقِ الْعُسْرِ
عَادَتْ يُسْرًا وَاِذَا وُضِعَتْ عَلَى الْجِبَالِ كَانَتْ هَبَاءً
مَنْثُورًا وَاِذَا رُفِعَتْ اِلَى السَّمَاءِ انْفَتَحَتْ لَهَا الْمَغَالِقُ
وَاِذَا هَبَطَتْ اِلىٰ ظُلُمَاتِ الْاَرْضِ اتَّسَعَتْ لَهَا
الْمَضَائِقُ وَاِذَا دُعِيَتْ بِهَا الْمَوْتىٰ انْتَشَرَتْ مِنَ اللُّحُودِ
وَاِذَا نُودِيَتْ بِهَا الْمَعْدُومَاتُ خَرَجَتْ اِلَى الْوُجُودِ وَ
اِذَا ذُكِرَتْ عَلَى الْقُلُوبِ وَجِلَتْ خُشُوعًا وَاِذَا قُرِعَتِ
الْاَسْمَاعُ فَاضَتِ الْعُيُونُ دُمُوعًا اَسْئَلُكَ بِمُحَمَّدٍ رَسُولِكَ

المؤيّد بالمعجزات المبعوث بمحكم الآيات و
بامير المؤمنين علي ابن ابي طالب الذي اخترته
لمواخاته ووصايته واصطفيته لمصافاته ومصاهرته
وبصاحب الزمان المهدي الذي تجمع على طاعته
الآراء المتفرقة وتؤلف به الاهواء المختلفة
وتستخلص به حقوق اوليائك وتنتقم به من شرار
اعدائك وتملأ به الارض قسطا وعدلا واحسانا
وتوسع على العباد بظهوره فضلا وامتنانا وتعيد
الحق من مكانه عزيزا حميدا وترجع الدين
على يديه غضا جديدا ان تصلي على محمد و
آل محمد فقد استشفعت بهم اليك وقدمتهم
امامي وبين يدي حوائجي وان توزعني شكر
نعمتك في التوفيق بمعرفته والهداية الى طاعته
وان تزيدني قوة في التمسك بعصمته والاقتداء
بسنته والكون في زمرته وشيعته انك سميع الدعاء
برحمتك يا ارحم الراحمين وايضا اين دعا
مذكور است يا من توحّد بنفسه عن خلقه يا من غني

عَنْ خَلْقِهِ بِصُنْعِهِ يَا مَنْ عَرَّفَ نَفْسَهُ خَلْقَهُ بِلُطْفِهِ
يَا مَنْ سَلَكَ بِأَهْلِ طَاعَتِهِ مَرْضَاتَهُ يَا مَنْ أَعَانَ أَهْلَ
مَحَبَّتِهِ عَلَى شُكْرِهِ يَا مَنْ مَنَّ عَلَيْهِمْ بِدِينِهِ وَلَطَفَ لَهُمْ
بِنَائِلِهِ أَسْئَلُكَ بِحَقِّ وَلِيِّكَ الْخَلَفِ الصَّالِحِ بَقِيَّتِكَ فِي أَرْضِكَ
الْمُنْتَقِمِ لَكَ مِنْ أَعْدَائِكَ وَأَعْدَاءِ رَسُولِكَ بَقِيَّةِ آبَائِهِ
الصَّالِحِينَ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ وَأَتَضَرَّعُ إِلَيْكَ بِهِ وَأُقَدِّمُهُ
بَيْنَ يَدَيْ حَوَائِجِي وَرَغْبَتِي إِلَيْكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ
مُحَمَّدٍ وَأَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَكَذَا وَأَنْ تُدَارِكَنِي
بِهِ وَتُنْجِيَنِي مِمَّا أَخَافُهُ وَأَحْذَرُهُ وَأَلْبِسْنِي بِهِ
عَافِيَتَكَ وَعَفْوَكَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَكُنْ لَهُ وَلِيًّا
وَحَافِظًا وَنَاصِرًا وَقَائِدًا وَكَالِيًا وَسَاتِرًا حَتَّى تُسْكِنَهُ أَرْضَكَ
طَوْعًا وَتُمَتِّعَهُ فِيهَا طَوِيلًا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ
إِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللهُ وَهُوَ السَّمِيعُ
الْعَلِيمُ اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ الَّذِينَ أَمَرْتَ
بِطَاعَتِهِمْ وَأُولِي الْأَرْحَامِ الَّذِينَ أَمَرْتَ بِصِلَتِهِمْ
وَذَوِي الْقُرْبَى الَّذِينَ أَمَرْتَ بِمَوَدَّتِهِمْ وَالْمَوَالِي
الَّذِينَ أَمَرْتَ بِعِرْفَانِ حَقِّهِمْ وَأَهْلِ الْبَيْتِ الَّذِينَ

اذهبت عنهم الرجس وطهرتهم تطهيرا اسئلك بهم ان تصلی علی محمد وال محمد وان تغفر ذنوبی كلها یا غفار وتوب علی یا تواب وترحمنی یا رحیم یا من لا یتعاظمه ذنب وهو علی كل شیء قدیر

باب الختم تكبیر

تم المجلد الاول من كتاب اوراد المومنین و وظائف المتقین فی الثامن والعشرین من شهر الصیام من السنة الحادیة عشر من المائة الرابعة عشر من هجرة سید البشر ص ویتلوه المجلد الثانی انشاء الله تعالی

فقط

صورة ما كتبه ولدی وابن اخی السعید
الازکی والعالم الزکی ذو الطبع الوقاد والذهن النقاد
السید بنیاد حسین طال عمره وزاد اقباله

بسم الله الرحمن الرحیم

سبحان من هو ذو الفخر والبهاء والمجد والسناء
والرحمة الواسعة والحکمة البالغة وفالق
الحب والنوی وخالق الحب والنوی محیی الاموات
ومنزل الآیات مضعف الحسنات ماحی السیئات
غافر الخطیئات فلك الحمد علی ما انعم والشکر
علی ما اکرم حمدا لا نهایة له وشکرا لا غایة له
ما تدور القمر فی السماء وانتشرت منها الاضواء
والصلوة والسلام علی افضل من طلع علی افق
المجد والورع وبعث بالحق وارسل الی الخلق بشیرا
ونذیرا وطهر تطهیرا وآله واصحابه الذین هم

بحارالکرم وغیث الهمم سیما علی صِهرهٖ وصِنوهٖ کاسر ظهور
المخالفین قائد الغر المحجلین سیدنا ومولانا اسد الله
الغالب علی بن ابی طالب سلامٌ الذی هو اطیب من المسک
الاذفر والطف من نشر العود والعنبر ارق من نفس النسیم
واسلس من ماء التسنیم ما راح النشور وقام النشور
اما بعد فهذا کتاب کدرٍ منثور او کشمعة نور
علی شجر طور ام برق لامع او نور ساطع واللیل اذا یغشیٰ
والنهار اذا تجلی فانه لقولٌ فصل وما هو بهزل فهو
دواء للراهب من الداء وللنار المضطرمة کالماء

شعر

ففی کل لفظ منه روضٌ من المنیٰ ... وفی کل سطر منه عقد من الدر

فاوصافه اجلی کشعاع الشمس لا یخفی وسراج الحق لا یطفیٰ
فاستراح به الفؤاد وزال به شجون الاکباد وهو لبوس السلامة
احصن من اللامة او روضة فضل تفتحت ازهارها ودوحة
مجد تنوعت ثمارها وسماء علم تشرقت نجومها وامطرت
بالدر البیضاء غیومها وفیه دعوات فاخرة ووظائف وافرة
واحراز نافعة لکل مرض دافعة مهذب بشرایع الاسلام

مرتب بالاعمال والاحكام مصباح مسالك الهداية ومقباس
مناهج الدراية زبدة من صحف الادعية المستندة نخبة
من كتب الاوراد المعتمدة وطوبى
وبشرى لمن رجع اليه ولعمري لامسك ولا اناب لطيب من نسك من اناب
فوالله ما رايت كتابا بمثله مستكملا بجميع المآرب
محتويا على كل المطالب فقد بالغ مولفه باقصى المراتب
بالفضل الباذخ والعز الشامخ فيقول من اوتى بصرا حديدا
وزنق ذهنا عتيدا ربنا انزل علينا مائدة من السماء
تكون لنا عيدا كيف لا قد الفه ووصفه ذو المجد الاثيل
والفخر الاصيل صاحب الفيض العميم والخلق
العظيم الصاعد على معارج التحقيق و
السالك بمناهج التدقيق اسوة اماجد الآفاق مستجمع
المناقب بالاتفاق الفاضل الغطريف والحبر العريف الغتريف
والبحر الطمطام والبارع العلام والمتورع الفهام السابح فى
بحار الفصاحة السابح فى ميدان البلاغة المتوقد اليلمعى العالم اللوذعى
وحيد الدهر فريد العصر مركز دائرة الشرف والاقبال
قطب فلك الامارة والاجلال المولى الاعظم المطاع

المعظم الصدر الكبير الامير ابن الامير الشهير في الاوصاف

والمعروف في البقاء عمّي النواب سيد مظفر حسين خان

بهادر دام الله بقاءه مع حشمته ودولته وحصل

ما يتمناه بالجلالة والصولة ودامت معاليه وبوركت

ايامه ولياليه فاذا قرت بهذا الكتاب عيناي وانار

بمطالعته بصري نجري على لساني لمولفه والله لا

يماثلك الا من تقدس جوهرا وعرضا ولسوف يعطيك

ربك فترضى ونرجو من الله ان يجعل هذا الكتاب مقبولا

بين الانام بفضله المنعام واخر دعوانا ان الحمد لله

مجيب الدعوات وسامع الاصوات وانا العبد الذليل

الضارع الضليل السيد بنياد حسين حشره

الله مع الحسين نمقه في شهر ربيع الاخر من سنة الف

وثلث مائة وثلث عشر من هجرة سيد البشر

عليه صلوة الله الاكبر

بالخير تمت

صفوة ما كتبه ولدي الاكبر مقرظا على هذا

الكتاب ولا احتاج في بيان مرتبة علمه وفضله الى الاطناب

فان كلامه هذا شاهد على كماله عند اولي الالباب

وهو الاعز الارشد المسمى بالشيخ سلطان حسين حفظه الله مكمل ستين تقريبه وجاما العين

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم انا نحمدك على نعمائك التي انعمت علينا حق الانعام
واياديك التي اتممت الينا حق الاتمام وعلمت من
البيان ما لم نعلم والهمت من التبيان ما لم نفهم
فسبحانك ما اعظم شانك واجل برهانك وعم امتنانك
ودام احسانك واشكرك وكيف اشكرك فاشكر عبادك عاجز
عن شكرك واعبدهم مقصر عن طاعتك وذكرك ولقد
حق لي التمثل بهذا المقام بكلام الامام عليه وعلى ابائه

الف الف تحیة وسلام فی دعاء الشکر من الصحیفة اذا
اعترف بالتقصیر عن تادیة الشکر الیسیر اللّٰهم ان احدا
لایبلغ من شکرک غایة الّا حصل علیه من احسانک
مایلزمه شکرا ولایبلغ مبلغا من طاعتک وان اجتهد
الّا کان مقصرا دون استحقاقک بفضلک فیا کافی الفرد
الضعیف ویا راحم هذا النحیف نعوذ بک من شماتة
الاعداء کما نعوذ بک من الفقر الی الاکفاء ونعوذ بک
من معیشة فی شدة کما نعوذ بک من میتة علی غیر
عدة ونعوذ بک من الحسرة العظمی والمصیبة الکبری
وحرمان الثواب وحلول العقاب اللّٰهم فمنّ علیّ باعطاء
جمیع مطالبی المسئولة وانجاح مآربی المامولة ثم
الصلوات بکلها والتحیات بجلها والسلام باکمله
وجمیعه والثناء باجمله × وقضیضه (ای بجمیعه ۱۲) علی سیدنا
محمد خیر البشر والتشفیع بلا امتراء فی المحشر المبعوث
من سرة البطحاء المعترف بفصاحته مصاقع الخطباء

وسط الوادی ۱۲

ولنعم ماقیل **نظم**

محمد المصطفی الهادی الذی اعتصمت	به الوری فهداهم اوضح الطرق

ومن له آخذ الله العهود على
كل النبيين من باد وملتحق

ومن في الطباق السبع منزلته
ما كان قط اليها قبل ذا لقي

ومن دنا فتدلى نحو خالقه
كقاب قوسين وادنى الى العنق

فالخلق تقسم باسم الله مخلصة
وباسمك اقسم رب العرش للصدق

وآله الاتقياء الذين ينعت بالطافهم عيون الحكمة
واستنارت بعلومهم مواطن الظلمة وما احسن قول الشاعر

نظم

يا عترة المختار يا من بهم
ارجو نجاتي من عذاب اليم

حديث حبي لكم سائر
وسر ودي في هواكم مقيم

قد فزت كل الفوز اذ لم يزل
صراط ديني بكم مستقيم

فمن اتى الله بعرفانكم
فقد اتى الله بقلب سليم

لاسيما على بعل البتول وابن عم الرسول قائد الابرار
المصطفين وصاحب خيبر وبدر وحنين الذي كلت الالسن
عن احصاء كماله وعجز البيان عن وصف جلاله
وصي رسول الله بلا فصل من الله الوهاب من غير
شك وارتياب سيف الله السالب وغالب كل غالب
امام المشارق والمغارب مطلوب كل طالب ابي الحسن

علی بن ابی طالب صلوۃً ترضی الحبیب ویجد کلُّ راجٍ منہما النصیب ویطربنی قولہ **نظم**

امیر المؤمنین اراک امّاً	ذکرتُک عند ذی حسبٍ صفا لی
وان کررتُ ذکرک عند نغلٍ	تکدر سترہ وبغی قتالی
فصرتُ اذا اشکلتُ باصل مرءٍ	ذکرتُک بالجمیل من المقال
فلیس یطیق سمع ثناک الا	کریم الاصل محمود الخلال
فہا انا قد خبرت بک البرایا	فانت محکٌّ اولاد الحلال

امّا بعدُ فلا یخفی علی ارباب العلوم واصحاب الفہوم ان الفضل فی ہذا الزمان کما قال بعض اہل البیان مطموس المعالم مخفوض الدعائم اندرست صُواہ وانتقضت قواہ وتزعزعت بنیانہ وتضعضعت ارکانہ حتی ان وجود العنقاء والکیمیاء اسہل بالنسبۃ الیہ فان ادراک صاحبہ مشکلٌ ولاریب ان الفضل شیٌٔ عزّ فقدہ والمعرّی عن ہذا اضاق صدرہ فلا یمکن لکل واحد التلبس بہذا اللباس کیف و ذٰلک فَضْلُ اللّٰہِ یُؤْتِیْہِ مَنْ یَّشَآءُ من الناس ۔ امّا المتقدمون فکانوا اکثرہم متصفین بہذہ الصفۃ الجمیلۃ

والنعمة الجزيلة * واما المتاخرون فذكرت انفا ان الزمان
كانه خال عن هذا الشان قد خبت فيه مصابيح الادراك
وانطفيت شموع الفهوم حتى صارت كالحباك بل
كمثل الغائث الذي ليس له حراك وطاب الزمان
لكل آثيم اٴفاك فقلما يوجد احد متصفا بالعلم و
الكمال والفضل والجلال بحيث يتقدم على
المتقدمين ولا يوجد له نظير فى المتاخرين ولو
وجد فما هو وكيف هو فاقول هو علامة عصره و
فهامة دهره مقتدى اكابر الامم برهان فضلاء
العرب والعجم افضل ارباب الفضل والحكمة
غائص بحار المعانى الجمة بعلو الهمة جمال مجامع
الفحول كمال محافل اصحاب العقول مخدوم اهل
العلوم على الاطلاق وارث مناصب اساطين الفضل
بالاستحقاق * كاشف استار المشكلات رافع جلباب
الخفاء عن وجوه المعضلات اعنى به الامير الاعدل الاعظم
قدوة امراء العرب والعجم قطب فلك الابهة والجلال
محيط مركز السطوة والاقبال ناشر اردية المعقول والمنقول

عامر ابنية الفروع والاصول ممهد القواعد العقلية مبين الاحكام الدينية المقتفى لآثار شريعة جده سيد المرسلين السالك على طريقة آبائه الطاهرين المضطلع باعباء علوم الائمة المعصومين قدوة العلماء المتبحرين علم الهدى استاذ علماء الدنيا العالم العامل الوبل الهاطل الجارى من انبوب يراعته عين الحيات فى كل الجهات ولذلك صار الرى حاصلا من ينبوع براعته لابن الفرات فلان طابق اسمه مسماه وهذا من عجائب الاتفاقات ولولا ذلك فيبقى عطشان ومات البلمع العروف والمعمع اليهفوف النحرير القمقام والدنى العلام الجناب النواب

السيد مظفر حسين خان صاحب بهادر مادام بالمجد والاقبال والتفاخر ومد ظلاله على رؤس المسترشدين ما طلع بدر ساطع وخوى نجم طالع واعلى الله بالنصر العزيز والفتح المبين اعلامه واجرى فى البسيطة الغبراء بالمعدلة والمكرمة احكامه بجل الامير

الكبير الشهير بجوده وصفاته فى البلدان والامصار والمتغلغل صيت نواله فى الاقطار شرف الحاتم في الانام وا لها طل كالغمام مآثر العطاء والنوال والاحسان شكور لنعماء ربه المنان العابد الاورع والزاهد الاورع الفائز باعلى المراتب في اقصى المناصب فى الدارين المغفور المبرور النواب السيد على حسين المعروف بالنواب دولها صاحب سقى الله الرحيم الرحمان رمسه بماء العفو والصفح والغفران فمن ادنى نضائله انه رتب و هذب و صنف الف فى هذه الاوان الكتاب المستطاب المسمى باوراد المومنين ووظائف المتقين فى الادعية والاعمال ومسائل الحرام والحلال المنقسم فى اربع مجلدات كالعناصر الاربعة فى اشرف المخلوقات فههنا اقدم رجلا واوخر اخرى وكيف امدح لشئ هو مستغن عن المحامد والاوصاف بلا خلاف وما هذا الثناء ان الشمس ذو ضياء والقمر ذو بهاء والسماء ذات نجوم والارض ذات رجوم فان هذه وامثالها صفات

ظاهرة ومفهومات باهرة * اما الثناء بالحقيقة فتعسر للانسان كما تقرر فى علم الميزان فمع قصوري باعى فى ثنائه اقول انه والله كتاب فخيم * وهذا لو تعلمون لقرب عظيم * رضية تراكيبه * رزينة اساليبه * فوائد كثيرة ومقاصده عزيزة * سواده سواد العين وبياضه بياض اللجين الجامع للادعية المعتبرة التى خلت عنها الصحف والدفاتر * والحاوى للاعمال المسنونة التى لم تصل اليها عيون الاصاغر والاكابر والمحتوى للمسائل المهمة والمحيط بالوسائل الجمة * فاين المفيد ره ليستفيد من هذا الكتاب واين ابن ادريس ليطلع على سرائره بالصواب واين المجلسى ره ليجلس مجلس مصنفه العلام * واين القمى ليقوم فينظر الى شموس مناقب مطاعنا بالرعام * واين الشهيد ليشهد بكمال مؤلفه الفهام * واين الحلى ليبصر الى حلى العلم لممدوحنا القمقام * واين الحر العاملى ليتمنى تقبيل يداه فى سلسلة فضائل ممدوحنا الطمطام واين البرقى ليبرق عينيه الى كثرة فضائله

التي كالركام واين البهائي ليستضيئ ببهاء وجوه
علومه المتكاثرة واين صاحب العدّة ليستعد
الى عد فهومه المتوافرة واين المعرّي المعرّى
عن الفضائل ليكتسب من اندية ادابه رفع
الرذائل واين لابي الورد من الورود في بساتين مجالسه
العطرة البهيّة يجتني من ازهار كمالاته
الفائقة الجنيّة واين الرازي ليرضى بعلومه و
يفتخر ويتوب من الاعجاب والصّعر واين
القطب ليحسد ويقطب على كمالاته واين
البيضاوي ليبيض وجهه بانوار هداياته و
هذا غيض من فيض كقطرة من البحار او كذرة
من الصّحاري والقفار ثمّ ارفع كف الاستجابة
الى قاضي الحاجات ومجيب الدعوات واقول
اللهم فاجعل هذا الكتاب الهادي الى الصّواب
مقبولا بين الانام وخصوصا عند الدّ الخصام
بحق محمّد حبيبك سيّد المرسلين وخاتم
النبيين واله الطيبين الطّاهرين ولعنة الله على اعدائهم

اجمعين الى يوم الدين آمين ثم آمين يا رب العالمين

وقلت مؤرخاً لاختتام الجزء الاول منه بالاستعجال والله عاصمي في كل حال

قطعۂ تاریخیه

تم بالتصحیح جزءِ اول

کان فخر العالمین في العالمین

من کتاب فاخری الاشهار

قلت للتاریخ طبعه الافتخار

سنه ۱۳۱۰ھ

كتب هذه الاسطر بيمناه الداثره الوازرة اقل الناس علماً وعملاً واكثرهم خطاء وزللاً العبد الكئيب الاواه السيد سلطان حسين اعطاه الله ما يتمناه بحق الحسنين عم

تمت

بدان البيتان من الرمل المسدس الاصل فاعلاتن ست مرات وفي البيتين عروضان ... محذوف ... والثاني مقصور ... الذي فات ... البيتين العروض ... المحذوف والضرب فاعلان المقصور الباقي سالم ... دام ظله

صیانة ما کتبه والذی لا یشره من صغیر الدهور و نفود نما فیه حجة

من ریاض مرادی السلاطین سلیما حسبنه صانه الله من شرور

الاعادی ظه

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله بدیع السموات والارض × وجاعل الظلمات والنور × والصلوة علی نبیه واله الهادین الی السنة والفرض × ما اتصل الظل بالحرور × یزدان را ابزبانے که آفریدهٔ اوست ستایش و پیمبرش را باندازے که آموخته اندیشش اکنون - دلم بجوش است وزبانم خاموش - ثناے آنکه دیدهٔ جهانبین بدیدارش نارسیده باشد چه دشوار و مدح کسیکه خدایش ستوده باشد چه مشکل - همان به که کار برخود آسان گیرم

و مدعا را آغاز کنم مهر از دهانم ریخت و ذکر صحیفه کروانا و دلاش

اوراد المؤمنین و وظائف الثقلین

خوانند بمیان آمد چشم بد دور هر سطرش طره حوراست
و هر کلمه اش لمعه نور سواد هر حرفش بدیده دیده وران حقیقت
شناس رنگ تازه بسته و آوازه بلندش رونق دفاتر
متقدمین را شکسته ❖

الفه العالم الاجل و النحریر الاکمل قدوة
البلغاء الاعلام مقدام الفضلاء الکرام
حضرته مجمع الفضلاء و محط رحال النبلاء
لیس له فی المعقول مثیل و لا فی المنقول عدیل
کاشف الغموض و الاسرار و واقف الرموز
و الاستار امیر الامراء و رئیس الکبراء
الذی هو فی صدف المجد کاللآلی النواب
السید مظفر حسین خان بهادر
نور الله وجهه کالقمر فی الدارین بحرمة
سید الثقلین ❖

آنکه میدان مدحتش وسیع تر از آن است که سمند خیال

در عرصۂ بیکرانش توان تاخت وقصر رفعتش بلند ترازان کہ کمند وہم بکنگرہ اش توان انداخت لازالت شموس افاضاتہ طالعۃ وبدور افاداتہ لامعۃ ؛ نہاد روشن دلان رامژدہ۔ کہ این خزنیہ ایست پراز اذکار الٰہی وطبع صاف طینتان رانوید۔ کہ این سفینہ ایست محتوی بر اعمال دوازدہ ماہی فللہ درہ ثم للہ درہ حیث جمع فاوفی وکتب فاملی وانا العبد المبتلی بکل شین السید سلیمان حسین اعطاہ اللہ ما یتمناہ فی الدارین

حررت فی شہر جمادی الاخری سنۃ ثلث عشرۃ وثلاث مائۃ بعد الف من الہجرۃ النبویۃ ۱۳۱۳

ص

خاتمة الطبع از طرف مطبع

الحمد لله والمنة که جلد اول کتاب مستطاب مسمّی
بأوراد المؤمنین و وظائف المتقین
که مشتمل است از ابتدای خلقت آدم تا ایندم کتابی از این نوع کسی ننوشته
فی الحقیقت ذخیرهٔ اعمال و اخلاق ائمه معصومین علیهم السلام است و جامع نظیر
خود ندارد طرفه تر اینکه با وجود این بسط و ضخامت بحیثیت احادیث مستنده و اقوال علمای
متقدمین که از وشان مستند تر کسی چیزی در این مجلدات ار نقل کرده و نشان جلد ...
مصنف اینچنین کتاب مستطاب گرامی جلال که شمهٔ از آن بنواب اعنی ... مستطاب معلی
القاب گردون قباب بلال کاب معدن جود و سخا منبع فیض و عطا جامع علوم عقلیه و نقلیه
شاغل عبادات فرضیه و نفلیه الصدر الاعظم والحبر الاکرم نواب سید ظفر حسین خان صاحب
ادام اقباله و عمّ نواله — در ماه رجب المرجب بتاریخ بست ... سنه ۱۳۱۳ هجری
... جنوری سنه ۱۸۹۶ء ـ بکمال اهتمام تصحیح علمای کبار و انتظام منتظمین
خصوصاً منشی دوارکا پرشاد ـ بمطبع اسٹار پریس کانپور
بحکم جناب نواب صاحب ممدوح مطبوع گردید

٢٥	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	١٩	١٨	١٧	١٦	١٥	١٤	١٣